

જાગ સાતમો.

આ જાગમાં

વૈરાગ્યોત્પાદક શ્રીષ્ઠ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરનું શંખરા
જા અને કલાવર્તીના જયથી માંમીને એકવીશ જ
વનું વાતાવચોપ રૂપ ચરિત્ર દાખલ કરેલું છે.

જેમાં

પ્રસંગોપાત બીજી પળ કેટલીએક વિચિત્રરસોત્પાદક
ચિત્તચમત્કૃતિકારક કથાઓ આવેલી છે.

તેને

ચતુર્થિધ શ્રીસંવને વાંચવા તથા જાણવા માટે.

શ્રાવક. સ્વીમજી નીમસિંહ માણકે.

નિર્ણયમાગર પ્રેમમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

સંવત્ ૧૯૪૮. સન ૧૯૯૨.

આ પુસ્તકને પરી છાપવાનો હક્ક સરકારના કાયદા પ્રમાણે નોંધાયો છે.

પ્રસ્તાવના.

સમગ્ર સમ્યગ્દષ્ટિ સજ્જનોની સંપૂર્ણ દયાથી આ જૈનકથારત્નકોષ નામા ગ્રંથનો સપ્તમનાગ સમાપ્ત થયેલો છે. જે નાગમાં અત્યુત્તમ, ધર્મધુરીણ, પ્રતાપી, મોહ્નગામી એવા પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરનું બાલાવબોધરૂપ ચરિત્ર સવિસ્તર દાખલ કરેલું છે. જે ચરિત્રમાં પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરના જીવો, પ્રથમ શંખરાજા અને કલાવતી રાણીના જવને પામ્યા. અને ત્યાંથી આરંભી પાઠા તે બેહુ જીવો, એકવીશમે જવે પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગર નામા થઈ, તે જવમાં દીક્ષા ગ્રહણ કરી તે દીક્ષાને યથાગમ પાલી કેવલ જ્ઞાની થઈને મોહ્નશ્રીના મેલાપી થયા. એવા તે બેહુના એકવીશે જવની કથા સવિસ્તર કહેલી છે. તેમાં વલી તેડને પ્રત્યેકજવમાં પૂર્વોપાર્જિત પુણ્યપુંજના ઉદયથી કેવું કેવું સુખ, તથા કેવી કેવી સંપત્તિ મળી? તથા તેડયેં કયે કયે જવેં કેવાં કેવાં શ્રાવકનાં બાર વ્રત પાડ્યાં? તથા કયા કયા જવમાં કેવું કેવું સંયમ પાડ્યું? તથા સંયમને પાલી સમાધિમરણેં સ્વદેહનો ત્યાગ કરી તે કયા કયા દેવલોકમાં જઈ, કેવા કેવા દેવતા થઈને ત્યાં કેવું કેવું સુખ અને કેટલું કેટલું આયુષ્ય જોગવ્યું? એ સર્વ કહેલું છે. વલી આ શાંતરસમયચરિત્રમાં કેટલાએક પ્રસંગોપાત અર્થ સહિત સાહિત્યશ્લોકો, તેમજ વલી માગર્થ નાષાની ગાથાઉપણ દાખલ કરેલી છે. આ ગ્રંથમાં જે કાંઈ કથાઉ છે, તે પણ નવ રસથી જરૂર અને ઢટાદાર છે. તથા આ ગ્રંથમાં બહુશઃ તો જીવને સંસાર પર વૈરાગ્યથવા માટે ઉપદેશ, સંયમગ્રહણથી થતા લાજો, વિષયલોભ તાથી થતા જન્મ, મરણનરકાદિક દુઃખો, તથા શ્રીઅરિહંતધર્મની મહત્તા. એ વગેરે કહેલું છે. તેથી આ ચરિત્રના વક્તા અને શ્રોતા જે રસજ્ઞ હશે, તો તેને સરસ રસની પ્રાપ્તિ થાશે. અને આ ચરિત્રના વક્તા તથા શ્રોતા જે ધર્મનિષ્ઠ અને જવજયન્તીરુ હશે, તો તેના અંતઃકરણના અધ્યવસાય શુદ્ધ થાશે. અને પછી તે શાંતરસને પ્રાપ્ત થઈ સંસાર પર દૃઢ વૈરાગ્યવાન થઈ સંયમગ્રહણેનું થાશે. તદનંતર તે નિરવધ્ય એવા સંયમને સ્વીકારી, તે સંયમને યથાયોગ્ય પાલી રૂપકશ્રેણીરૂઢ થકા કર્મહ્ય કરી અલ્પજવેંજ સંસારના પારને પામશે. આ ચરિત્રની યથાયોગ્ય પ્રશંસા તો આ પ્રસ્તાવનામાં પડી શકે એમ નથી, તેથી તેની પરિપૂર્ણ પ્રશંસા ન કરતાં અમો આ ગ્રંથને વાંચ

નારા સાધર્મીજનોનીજ પ્રાર્થના કરિયેં ઠૈયેં, કે આ અમારા ઢાપેલા ગ્રંથને આપ સર્વે સુઢજનોયેં દયા કરી દૃષ્ટિપથગત કરવો, કે જેથી આ ગ્રંથ પોતેંજ પોતાની પ્રશંસાનું પરિપૂર્ણપણું બતાવી આપશે.

હવે આ ચરિત્રને જૈનશાસ્ત્રસાગરમાંથી સુગુણાંબુધિ એવા પંક્તિ શ્રીરૂપવિજયજીયેં સરલ અને સુશોજિત એવી સંસ્કૃતનાણામાં અગ્યાર સર્ગેં કરી ગદ્યરૂપેં રચેલું છે. પરંતુ તે ચરિત્ર સંસ્કૃતમાં હોવાથી તેનો લાજ, સંસ્કૃત ગિરાના અજ્ઞાતજનને, સંસ્કૃતજ સુઢ જનના સમાગમ શિવાય થાય નહિં. એમ જાણી એ સુંદર સંસ્કૃત ચરિત્રનો બાલાવબોધ, કટુકગહ્વીય પંક્તિ શ્રીલલિતવિજયજીયેં કરેલો છે. અને તે પંક્તિના પ્રશસ્તિશ્લોકો પણ આ ગ્રંથના અંતમાં દાખલ કરેલા છે.

હવે તે બાલાવબોધને આ જૈનકથારત્નકોષના સાતમા જાગમાં ઢાપવાનો વિચાર, અમારા શેઠ જીમસી માણકેં કહ્યો. ત્યારેં તેમણેં પ્રથમ તો તેના બાલાવબોધની પ્રતો મેલવવા પ્રયાસ કહ્યો. ત્યારેં તેમને મહત્કષ્ટેં એક પ્રત પ્રાપ્ત થઈ. તેથી તેમણેં તે સમગ્ર પ્રતિની કોપી એક કોપી લખનારપાસેં જલદી લખાવી લીધી. પછી જ્યાં તેને ઢાપવાનો પ્રારંભ કરતી વચ્ચે જોવે, ત્યાં તો તેમાં આધુનિક નાણ્યોને વાંચવાથી બરાબર આનંદ ન આવે તેવા તથા દૂરાન્વય, નીરસતા દિક દોષો દેખવામાં આવ્યા. તેમ થવામાં વસ્તુતઃ જોતાં તો તે બાલાવબોધ કારનો દોષ હોય, એમ જાસતું નથી. પરંતુ પરંપરાથી લખતા લેખકોના પ્રમાદપૂરનો પ્રજાવ હોય ? એમ જાસે છે. તેથી શેઠ જીમસી નાણ્યેં વિચાર કહ્યો કે હવે આ ગ્રંથ જો પૂર્વોક્ત પંક્તિ શ્રીરૂપવિજયજીના કરેલા સંસ્કૃતગ્રંથ સાથેં મેલવીને ઢાપિયેં તો ઠીક ? તેમ નિશ્ચય કરી એક વિદ્વાનને તે સંસ્કૃત ગ્રંથસાથેં મેલવવાને કહ્યું. ત્યારેં તે ગ્રંથસાથેં કોપી મેલવતાં ઘણીજ ચેર ફેર થવા માંડી ? તો પણ તે સંસ્કૃતગ્રંથને અનુસરીનેજ ઘણી મહેનતેં ઢાપવા માંડ્યું. તે આ ગ્રંથના આશરે અગ્યાર ફારમ ઢાપાણા. પરંતુ તે કોપી સંસ્કૃતસાથેં મેલવી ઢાપતાં કંટાળી જવાથી તેનું જાણાંતર કરાવીજ ઢાપવાનો વિચાર કહ્યો. ત્યાં તો દૈવકોષથી જીમસીના પોતેંજ દેવલોક થયા. ત્યાર પછી કેટલાએક કારણથી તે ઢાપવાનું કામ બંધ રહ્યું. તદનંતર તે પૂર્વોચ્ચારિત ગ્રંથ અધુરો હોવાથી તે ગ્રંથને પાઠો ઢાપવાનો વિચાર કહ્યો. ત્યારેં તે ઢાપવાના કામમાં માહેતગાર એવા એક વિદ્વાનને બોલાવી, તે ગ્રંથ ઢાપાવવા

માંમથો, અને પ્રથમ નીમસીનાઈની પઠે તે પૂર્વોક્ત કોપી સંસ્કૃતગ્રંથસાથે મેલાવવા માંમી. તો તેને મેલવતાં પૂર્વ વત્ ઘણીજ ચેર ફેર થવા લાગી, તે ક્યાં સુધી કે તેનાથી જો તે ગ્રંથનું નાષાંતર કરાવ્યું હોય, તો તે ઝઠા પ્રયાસે પાર પડે? ત્યાર પછી તે ચરિત્રનું નાષાંતર કરાવી ઠાપવા માંમથું. તેથી આ ગ્રંથને ઠાપતાં, ધાત્તાં કરતાં વધારે વિલંબ થયો છે. તેમજ વલી ગ્રંથ પણ અસ્મન્મ નીષા કરતાં મહત્તાને પામ્યો છે. આ ગ્રંથ, આશરે અગ્યાર ફારમ પર્યંત તો તે પૂર્વોક્ત ચેર ફેર કરેલી કોપી પરથી ઠાપ્યો છે, તેથી તેમાં શ્રીભદ્રવિજયજીકૃત બાલાવબોધની પ્રતમાં જે શ્લોકાંકો હતા, તે ઠાપેલા છે, અને પછી નાષાંતર કરી ઠાપવાથી તે શ્લોકાંકો આવ્યા નથી. વલી સંસ્કૃતગ્રંથમાં જેવી વાત લખી હોય, તેવીજ વાત જો ગુજરાતી નાષાંતરમાં લખીયેં, તો તે સારી રીતે સદુને સમજાય નહીં, તેથી તે સદુનાઈયોને સમજાય, તે માટે સંસ્કૃત ગ્રંથ કરતાં યત્કિંચિત્ અધિક ઠપાઈ હશે.

હવે આ અમારા ઠાપેલા ચરિત્રમાં જેઠ નીમસી નાઈ ન હોવાથી તેની સહાયતા વિના, તથા શોધકના અજ્ઞાનથી, દૃષ્ટિદોષથી, કેટલીએક જૂલો રહી ગઈ હશે, તો તે જૂલોને સુઢજોઈયો સુધારી વાંચશે. એવી અમારી સવિનય પ્રાર્થના છે. કારણ કે સુઢજનનો તો એવો સ્વનાવજ હોય છે. પારકા દોષ સામું ન જોતાં તેના યત્કિંચિજુણોને જોવે છે. વલી આ ગ્રંથમાં જે કાંઈ શ્રી અર્હદાજ્ઞાવિરુદ્ધ ઠપાઈ ગયું હોય, તે દોષનું હું મહારા સર્વસાધર્મિનાઈયો પાસે મિત્તામિ ડુક્કડં કરું છું.

હવે આ ગ્રંથની પ્રસ્તાવનામાં આ પ્રસ્તાવનાને અસંગત, તથા વલી તેમના પુત્રના અધિકારિપણથી ઠપાતા આ ગ્રંથમાં, દેવલોક થયેલા “ શ્રાવક નીમસિંહ માણકના ” જે કાંઈ ગુણો લખવા કાંઈ યોગ્ય નથી. તો પણ આ પણ કેટલાએક નાઈયોના અત્યાગ્રહ પૂર્વક કથનથી યત્કિંચિત્ તેમના ગુણો, તથા તે ક્યારે દેવલોક થયા? તે લખીયેં ઠેયેં:—

આ જૈનકથારત્નકોષના પન્નરજાગરૂપ સર્વોત્તમ કાર્ય કરવામાં ઉત્સુક, તે સર્વેજાગોને ઠપાવી સાધર્મી નાઈયોની સમીપ મૂકવામાં મનોરથવાન, અર્થોપાર્જન કરવાના અન્ય ઉદ્યોગોને ઠોડી વિજોષેં કરી જ્ઞાનવૃદ્ધિ કરવામાં બદ્ધપરિકર, જૈનશાસ્ત્રશૈલીને સારીરીતે સમજનાર, વ્યાપાર હિસાબના કાર્ય કરણમાં કુશલ, જગતમાં સદુકોઈ જાણે, તેમ આશરે (૩૦૦) ત્રણ સો

जैनग्रंथो ढापी प्रसिद्धतामां मूकनार, एवा “श्रावक नीमसिंह माणक,” के टलाएक ग्रंथने ढापवानी उमेदयुक्त अकस्मात् दैवकोपथी संवत् १९४७ ना ज्येष्ठवदि ४ ने गुरुवारें दिवसना सवादश वागते देवलोक थया. तेथी आपणा घणाक जैनबंधुउने मानसिक दुःख थयुं ठे. कारण के पूर्वोक्त नीमसी जाइ ना मरणथी आपणा चारतीय वर्षमां हाल आ जैनज्ञानवृद्धिकारक कार्यने महोदो धक्को वाग्यो, एम कहेवामां कांइ पण अडचल नासती नथी.

वली ते “नीमसी जाइ” केटलाएक जाइयोने कहेता हता, के ज्यां पर्यंत मासं शरीर, पृथ्वीपर विद्यमान रहेजो, त्यां पर्यंत हुं, आ जैनग्रंथ ढाप्या शिवाय बीजो कांइ पण उद्योग करनार नथी. अने तेवोज तेमनो अनिप्राय होवाथी तेमणें जानमहेनत लइ देशावरोमां फरी पोतानी (३५०००) पांत्री श हजार रूपैया जेटली मोटी पुंजीनो जैनलिखित पुस्तक मेलववामां व्यय कखो. ते पुस्तक मेलवानुं काम तेमने संवत् १९२७ नी शाल सुधी कखुं. ते पढी ते ग्रंथोने शुद्ध करी ढापवानो प्रयास लेवा मांमयो. हवे जो उपर लखेली रकम तेमणें सारा वेपारीने घेर व्याजें मूकी होय, तो आज दिवस सुधी ते रकम, व्याज सुधां आशरे लाखरूपैया जेटली थावा आवे. परंतु ते सर्वे लाज अने लोननो त्याग करी तेमणें संवत् १९२७ नी शाल थी आरंजी ज्यां पर्यंत पोतें देवलोक थया, त्यां पर्यंत जैनग्रंथ ढापवानुंज काम कखुं.

बीजा घणाक जाइयो जैनग्रंथो ढापे ठे खरा, परंतु “नीमसी जाइ” जेटलो प्रयास लइ ढापनार तो आपणने विरलाज जोवामां आवजो. कारण के तेउ पोतें कोपीयो लखवामां तथा तेने शोधवामां तथा तेनी ढपाइ आ वेली ग्यालीयोने शोधवामां प्रतिदिन आखी रात जागरण करता हता. तथा दिवसमां पण जोजन वगेरेनी दरकार न करतां ते ग्रंथ शोधवामां तत्पर रहेता हता. अने ज्यारें पोताना मनने निःसंशयता याती हती, त्यारेंज ते कोपीने पोतें ढापवा आपता हता. माटे तेमना सर्व गुणो आ ग्रंथनी प्रस्तावनामां लखवाथी प्रस्तावना बधी जाय, तेथी ते विषे अमें हवे जाजुं लखवुं डुरस्त धारता नथी. पण घणी दिलगीरीनी वात तो एज थइ ठे, के जो ते स्वारंजित जैनकथारत्नकोषना पन्नरे जागोने परिपूर्ण ढापी देवलोक थया हत, तो अस्मद्गर्गेने अवडो महोदो अपशोष यात नहिं. परंतु दैव पासें कोइनुं कांइ पण माहापण चालतुं नथी. अलमतिविस्तरेण ॥ शुचम् ॥

॥ अस्य ग्रंथस्यैकादशसर्गाणामतिसंहितानुक्रमणिका ॥

क्रमांक.

पृष्ठांक.

- १ प्रथमसर्गमां. ग्रंथकारकृत मंगलाचरणना श्लोको सार्थ. १
- २ पृथ्वीचंड अने गुणसागरना जे एकवीश जव थया, तेमां कया जवो, कये स्थलें अने कोने कोनें त्यां थया, तेनुं संहित वर्णन. ४
- ३ प्रथमजवें पृथ्वीचंड शंखनामा राजा थयो, तथा गुणसागर तेनी कलावती नामा स्त्री थइ, तेउनुं चरित्र. तेमां तेनो जे कलावती सार्थें संबंध थयो, तेनुं वृत्तांत अने कलावती, राणीने तेना जाइना आपेला बाजुबंध पहेरेली जोइने शंखराजाने वहेम आववाथी ते राणीनुं वनमां मूकवुं, तथा तेना हाथ कपाववा, तेने वनमां पुत्र प्रसव थवो, शंखराजानो पश्चात्ताप थवाथी अग्निमां पड वा तैयार थवुं, ते शंख राजाना अने कलावतीना पूर्वज वनी कथा. ते शिवाय प्रसंगोपात बीजी पण घणी कथाउ ठे. ५
- ४ बीजे जवें ते पृथ्वीचंड अने गुणसागर कया देवलोकमां केवा देव थया. तथा तेउनुं केटलुं केटलुं आयुष्य. इत्यादि. ४३
- ५ बीजा सर्गमां. त्रीजे जवें पृथ्वीचंड कमलसेन राजा थयो, अने गुण सागर तेमनी स्त्री गुणसेना थइ, तेनुं चरित्र. तेमां कमलसेनने अंग देशना राज्यनी प्राप्ति तथा गुणसेनानुं पाणिग्रहण, अंगदेशना श्रीके तुनामा राजानो इतिहास. तेमां कोइएक विनयंधरनी पतिव्रता चार स्त्रीयोना पूर्वजवनी कथा. नदीनुं पूर जोइ कमलसेनने वैराग्य थवा थी सखिक दीक्षा. ते शिवाय तेमां बीजीपण प्रसंगोपात घणी कथाउ ठे. ४४
- ६ चतुर्थजवें पृथ्वीचंड, गुणसागर, कये देवलोकें केवा देव थया. इत्यादि. ६४
- ७ त्रीजा सर्गमां. पांचमे जवें पृथ्वीचंड देवसिंहराजा थयो, तथा गुण सागर तेनी कनकसुंदरी नामा स्त्री थयो, तेउनुं चरित्र. तेमां प्रसंगतः सुरगुरुआचार्यनी आपेली देशनामां संसारने बंधिखानानी तुल्यता, तथा इव्यपूजा करनार सूडासूडीनी कथा, तेमां ते सूडा सूडीने जिनपूजनना प्रजावथी बीजा सुखद जवो थया, ए वगेरेनी कथा. तेमां श्रुतसागरनी करेली देशनामां संसारनुं अने

- સમુદ્નું સમાનપણું. તે શિવાય પ્રસંગોપાત બીજી પણ કથાતે. ૯૪
- ૭ ઢઠે નવેં તે પૃથ્વીચંડ, ગુણસાગર, કયાલોકમાં કેવા દેવ થયા. ઇત્યાદિ. ૧૩૩
- ૯ ચોથા સર્ગમાં. સાતમે નવેં પૃથ્વીચંડ દેવરથ રાજા થયો, તથા ગુણ સાગર તેની રત્નાવલી નામા સ્ત્રી થયો. તેનું ચરિત્ર. તેમાં રત્નાવલીને પરણવા જાતાં રસ્તામાં એક વિદ્યાધરનું મંત્રપદથી સાહાયકરવું તથા તેનાથી વૈક્રિયવિદ્યાને ગ્રહણ કરી ત્યાંથી રત્નાવલીને ગામ જઈ તેની સાથેં લગ્ન. અને પ્રસંગોપાત ધર્મવસુનામા મુનિની દેશનામાં આ સંસારને સ્મશાનની ઉપમા, તથા પંચપરમેષ્ઠીના સ્મરણમાહાત્મ્ય રૂપ સંગત નિહનું વૃત્તાંત તથા તેના પ્રસંગમાં કોઈ એક રત્નશિખર રાજાનું સવિસ્તર ચરિત્ર, તેમાં વલી કોઈ નાટનું કહેલું વીરાંગદનું અને સુમિત્રનું મોહોટું ચમત્કારિક કથાનક. એ શિવાય બીજી પણ કથાતે. ૧૩૪
- ૧૦ આઠમે નવેં પૃથ્વીચંડ ગુણસાગર કયા લોકમાં કેવા દેવ થયા. ઇત્યાદિ. ૧૬૭
- ૧૧ પાંચમા સર્ગમાં. નવમે નવેં પૃથ્વીચંડ પૂર્ણચંડ નામા રાજા થયો, તથા ગુણસાગર તેની પુષ્પસુંદરી નામા સ્ત્રી થયો. તેનું ચરિત્ર. તેમાં તે પુષ્પસુંદરી સાથેં લગ્ન થવાની કથા, પ્રસંગતઃ શ્રુતસુંદરમુનિયેં પોતાને સંસારપર વૈરાગ્ય થઈ દીક્ષા લેવાના કારણમાં પોતાની ગૃહસ્થદશામાં સ્વસ્ત્રીયોને કોઈ મુનિયેં પાંચ માહાવ્રતનો ઉપદેશ કહ્યો તે, અને તે પાંચમાહાવ્રત આશ્રયી પાંચ કથાતે. તથા પૂર્ણચંડે સત્ત્વિક દીક્ષા લીધી. તે શિવાય બીજી પણ કથાતે. ૧૬૮
- ૧૨ દશમે નવેં પૃથ્વીચંડ ગુણસાગર કયે દેવલોકેં કેવા દેવ થયા. ઇત્યાદિ. ૨૪૮
- ૧૩ ઠઠા સર્ગમાં. અગ્યારમે નવેં પૃથ્વીચંડ સૂરસેન રાજા થયો, તથા ગુણસાગર તેની સ્ત્રી મુક્તાવલી થયો, તેનું ચરિત્ર. તેમાં પ્રસંગોપાત સૂરસેનના પિતાનો પુત્ર થવા માટે મંત્રસાધનપ્રયાસ, સૂરસેનનો જન્મ, તથા મુક્તાવલી સાથેં લગ્ન થવાનું વૃત્તાંત, સૂરસેન અને તેની સ્ત્રીના કરેલા અંતર્લાપિકા યુક્ત ચમત્કારિક પ્રશ્નોત્તર, સૂરસેનના પિતાનું વૈરાગ્ય થવાથી દીક્ષા ગ્રહણ, રાત્રિજોજનનિષેધ અને રાત્રિજોજન કરનાર અન્યદર્શનીયોનું સ્વંમન, અને અધર્મના દુરાચાર દ્વીયો માટે એકદુરાચારી ગ્રામ્ય ઢોકરાની કથા. અને સત્ત્વિક સૂરસેને દીક્ષા લીધી તે. એ શિવાય પ્રસંગોપાત બીજી પણ કથાતે. ૨૪૯

- १४ बारमेजर्वे पृथ्वीचंड, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया. इत्यादि. १८३
- १५ सातमा सर्गमां. तेरमे जर्वे पृथ्वीचंड पद्मोत्तरनामा राजा थयो,
अने गुणसागर तेनो हरिवेगनामा मित्र थयो, तेनुं चरित्र. ते
मां पद्मोत्तरने लग्न करवा जतां रस्तामां तापसियोने त्यां रहे
ली कोइएक गुणमाला कन्यानुं तापसें कहेलुं वृत्तांत, तथा तेणे
ते कन्यानुं करेलुं पाणिग्रहण. तदनंदर सूर्यलेखा अने शशिलेखानुं
स्वयंवरमां पाणिग्रहण, त्यां आवेला राजकुमारो सार्थें यु६. करेलुं
हरिवेगनुं जन्मवुं, तथा तेनी लग्नक्रिया, ते हरिवेगनुं ज्ञानी मुनिना
कहेवाथी पद्मोत्तरने उपवेश करवा वैक्रिय मिंदडो बनावी जवुं,
अने ते प्रसंगें केटलाएक मिथ्यात्वी ब्राह्मणोना मतनुं युक्तिथी
सविस्तर खंमन. जुगारी अने संसारीनी समानता मानी मनमां
वैराग्य लावी ते पद्मोत्तरनुं तथा हरिवेगनुं दीक्षा ग्रहण. ते
शिवाय प्रसंगोपात बीजी पण केटलीएक रसिक कथाउं ठे. १८३
- १६ चौदमेजर्वे पृथ्वीचंड, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया. इत्यादि. ३१९
- १७ आठमा सर्गमां. पन्नरमे जर्वे पृथ्वीचंड गिरसुंदरनामा राजा थयो,
अने गुणसागर तेना काकानो पुत्र अने मित्र रत्नसार थयो. तेनुं
चरित्र. तेमां गिरसुंदरकुमारनुं चोरने पकडवा जइ चोरने मारी,
तेनी हरण करेली सर्व कन्याउंनी सार्थें पाणिग्रहण. ते हरिवेगने
शोधवा गयेला रत्नसारने सिंह रूप देवनो वनमां समागम, ते प्रसंगें
ते सिंहने पोताना वृत्तांतनुं कहेवुं, तेमां रत्नसारनुं दयाधर्मनुं आधि
क्य तथा हरिवेगनुं अने रत्नसारनुं याथा तथ्य मैत्र्य. श्रीजयनंद न
सूरियें करेली देशनामां मुनिने पूढवाथी मुनिदानना माहात्म्यथ
की हरिवेग अने रत्नसारना माता पिताने राज्यजसुख मळ्युं
ते आश्रयी तेउंनी पूर्वजव कथा ते शिवाय बीजी पण कथाउं. ३१९
- १८ सोलमेजर्वे पृथ्वीचंड, गुणसागर, कया लोकमां केवा देव थया. इत्यादि. ३७९
- १९ नवमा सर्गमां. सत्तरमे जर्वे पृथ्वीचंड कनकध्वज नामा राजा थ
यो, अने गुणसागर तेमनो उरमान जाइ जयसुंदर थयो. तेनुं चरि
त्र. तेमां ते बेहुजणने विद्याधरनी शो शो कन्या सार्थें लग्न थवानुं
वृत्तांत. स्वयंवर मुनिनी दीधेली देशनामां संसारने उग्रवननी उप

મા, કનકધ્વજનું દિગ્ચાત્રાયેં જવું, ત્યાં સાંકેતપુરગામમાં કોફેક મુનિને દેશના દેતાં કપિંજલપુરોહિત સાથેં જીવાજીવનો વાદ, તેમાં જીવતત્ત્વની કરેલી સત્યતા, મિથ્યાત્વી એવા તે કપિંજલના મા મા કેશવની તથા કપિંજલની અને સમ્યક્ત્વી પુરુષોત્તમ રાજાદિ ના પૂર્વજવોની કથા. તે શિવાય પ્રસંગોપાત બીજી પણ કથાઉં છે. ૩૭૯

૨૦ અઢારમેજવેંતે પૃથ્વીચંડ, ગુણસાગર, કયાલોકમાં કેવાદેવથયા ઇત્યાદિ. ૪૨૪

૨૧ દશમા સર્ગમાં. ઝંગણીશમે જવેં પૃથ્વીચંડ, કુસુમાયુધ નામા રાજા થયો અને ગુણસાગર તેનો કુસુમકેતુ નામા પુત્ર થયો. તે બેદુનું ચરિત્ર. તેમાં વનત્રીડા માટેં ગયેલા કુસુમાયુધના પિતા પર આસ ક્ત થયેલી વનદેવીયેં ક્રોધથી કુસુમાયુધની માતા પ્રિયમતી રાણી નું કરેલું હરણ, તેમાં તે રાણીને તાપસીયો સાથેં સમાગમ, વનમાં કુસુમાયુધનું ઉત્પન્ન થવું, તે કુસુમાયુધને શિવવર્દનનું રાજ્ય મલ વું, તથા પ્રસંગોપાત ગુણસાગરસૂરિની કરેલી દેશનામાં મોહરાજા અને ચારિત્ર રાજાનું લૌકિક રાજા જેવા વ્યતિકરમાં સ્વરૂપ, કુસુ મકેતુ કુમારનું બત્રીશ કન્યાઉં સાથેં પાણિગ્રહણ અને તે પિતા પુ ત્રને ચારિત્રપ્રાપ્તિ. એ શિવાય પ્રસંગોપાત બીજી પણ કથાઉં છે. ૪૨૫

૨૨ વીશમેજવેંતે પૃથ્વીચંડ, ગુણસાગર, કયાલોકમાં કેવાદેવથયા ઇત્યાદિ. ૪૬૫

૨૩ અગ્યારમા સર્ગમાં. એકવિશમે જવેં પૃથ્વીચંડ, પોતેં પૃથ્વીચંડ જ થ યો. અને ગુણસાગર તે પોતેં ગુણસાગરજ થયો. તે બેદુનું સવિસ્તર અતિમનોહર, વૈયાગ્ય કારક ચરિત્ર. તેમાં તે બેદુને જાતિસ્મરણ જ્ઞાનેં કરી જન્મથીજ સંસારપરવૈરાગ્ય, અને તેડયેં ગતરાગપણામાંજ કરેલાં લગ્ન, પૃથ્વીચંડેં પોતાની પરણેલી સ્ત્રીયોનેં કરેલા ઉપદેશ માં કેશવબટુકનો દૃષ્ટાંત દઈ સંસારીજીવની વિટંબણા કહી છે તે. તથા પ્રસંગોપાત ગુણસાગરેં પણ પોતાના લગ્નમાં થતી દરેક વિવા હક્રિયાને જોડને ક્રિયાનું અને સંસાર વિટંબણાનું સામાનાધિકરણ્ય કહ્યું છે, તે. તે બેદુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. તેની સાથેં તેમની સ્ત્રીયો માતા પિતા સસરો સાસુ વગેરેને કેવલજ્ઞાન થયું. તથા તે બેદુ મોઢેં ગયા. તે શિવાય પ્રસંગોપાત બીજી પણ ઘણી કથાઉં છે. ૪૬૫

૨૪ બાલાવબોધકર્તાના પ્રશસ્તિશ્લોકો. ૫૦૪

॥ ॐ नमः श्रीवीतरागाय ॥

अथ श्रीपृथ्वीचंद्र अने गुणसागरनुं बालावबोधरूप चरित्र प्रारंभ

तत्र प्रथम

ग्रंथकारनुं मंगलाचरण.

प्रणम्य श्रीमहावीरं, शंकरं परमेश्वरम् ॥ पृथ्वीचन्द्रचरित्र
स्य, कुर्वे बालावबोधकम् ॥ १ ॥ धर्मविद्याविदा येन, गुणैरा
कृष्य मार्गणान् ॥ सलह्यं निर्मितं चित्तं, स श्रीवीरः श्रिये
ऽस्तु वः ॥ २ ॥ सर्वातिशयसंयुक्ताः, प्रातिहार्याष्टकान्विताः ॥
येऽतीताः सन्ति एष्यन्तस्ते जिना ददतां मुदम् ॥ ३ ॥ सिद्धाः
प्रसिद्धा आचार्यो-पाध्यायाः सर्वसाधवः ॥ प्रपञ्चयन्तु वः श्रेयः,
पञ्चैते परमेष्ठिनः ॥ ४ ॥ स्वप्नावान्निर्मला नित्यं, दर्शनान्मार्ग
दर्शिनः ॥ सन्तोऽर्कवत् सदा वन्द्या, दोषापगमकृत्कराः ॥ ५ ॥
संपद्यते हृदालोको, यज्ञयेन पदे पदे ॥ न निन्द्या ध्वान्तव
दोषात्मका अपिच दुर्जनाः ॥ ६ ॥ नुत्वा पूर्वकवीन् नत्वा, स्व
गुरून् सज्जुणे गुरून् ॥ वक्ष्यामि जीवजीवातुं, किञ्चिद्धर्मकथा
महम् ॥ ७ ॥ स्वस्तिकृत् सिद्धिमार्गाणां, स्वर्णाङ्गः पूर्णकुंजव
त् ॥ नात्रेयो जाति वैभूर्य-पिधानं कुंतलहृत्लात् ॥ ८ ॥

अर्थः—कल्याणकारक एवा श्री महावीरपरमेश्वरने प्रणाम करीने पृथ्वी
चंद्रना चरित्रनो बालावबोध हुं करुं हुं. ॥ १ ॥

धर्मरूप विद्याना जाण एवा जे पोताना ज्ञानादिक गुणवडे बाणो खें
चीने पोतानुं चित्त सलह्य एटले लह्ययुक्त (जेनीउपर लह्य ठे) एवुं कहुं
एटले षड्गेश्वर्यसमान कहुं. ते श्री वीर परमात्मा तमारा कल्याणने अर्थे
थाउ. अर्थात् जेम कोइ बाणवेधी पुरुष, पणहें बाण आरोपीने बीजा उपर
एकतान राखे तेम जाणवुं. ॥ २ ॥

સર્વ અતિશયેં કરી યુક્ત, આઠ પ્રાતિહાર્યેં કરી સહિત, એવા જે અતી તકાલેં થયેલા, અને વર્તમાનકાલે જે વિદ્યમાન છે, તથા અનાગત કાલે જે થશે, એહવા જે શ્રી તીર્થંકર દેવ તે તમોને મુદ્દા એટલે આનંદ આપો, તથા નિર્વિઘ્નપણું આપો ॥ ૩ ॥

અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુ એવા જે પ્રસિદ્ધ પંચપરમેષ્ઠી તે તમારા કલ્યાણની વૃદ્ધી કરો, એટલે સર્વ જીવને મહોદય સુખને માટે થાઉં. ॥ ૪ ॥

સ્વજ્ઞાવથી નિર્મલ, દર્શનથી નિરંતર માર્ગના દેખાડનાર, એહવા સંત સજ્જન સાધુ તે નિરંતર સૂર્યનીપેઠે વંદનીક છે. કેમ કે, તેમના કર એટલે હાથ તે દોષોનો અપગમ કરનારા છે, દોષોના સમૂહના ટાલનારા છે. અહિંયા કર અને દોષાપગમકૃત્ એ બે પદના બે બે અર્થ છે. કર એટલે હાથ એ અર્થ સાધુના પદ્મમાં લેવો, દોષાપગમકૃત્ એટલે દોષને દૂર કરનાર એ અર્થ સાધુના પદ્મમાં લેવો, કર એટલે કિરણ અને દોષાપગમકૃત્ એટલે રાત્રીને દૂર કરનાર એ અર્થ સૂર્યના પદ્મમાં લેવો. જેમ અન્ય દર્શનીને સૂર્ય વંદનીક છે, તે દોષા એટલે રાત્રીના અંધકારને ટાલનાર છે, તેમ સંતરૂપ સૂર્ય તે અજ્ઞાનરૂપ અંધકારને ટાલનાર છે તે માટે સંતને નિત્ય વંદના કરું હું ॥ ૫ ॥

હવે સજ્જન જે છે તે ડુર્જનના પણ ગુણ ગ્રહણ કરે છે તે કહે છે. જેમ ના વચનના નયથી હૃદયમાં પગે પગે આલોક થાય છે. ડુર્જનના વચનનાં નયથકી સજ્જનના હૃદયને વિષે અજુવાલું થાય છે. એહવા ડુર્જન લોકો જો પણ અંધારાની પેઠે દોષાત્મક છે, તોપણ તે નિંદા કરવા લાયક નથી. અહિંયા આલોક એ શબ્દના બે અર્થ છે. ડુર્જનના પદ્મમાં આલોક એટલે વિચાર, અને અંધકારના પદ્મમાં આલોક એટલે પ્રકાશ જાણવો ॥ ૬ ॥

એવી રીતેં પૂર્વે થયેલા કવિઝંતી સ્તુતિ કરીને રૂઢા ગુણેંકરીને ગરિષ્ઠ એહવા જે પોતાના ગુરુ તેને પ્રણામ કરીને જીવોને ઔષધની પેઠે જીવનરૂપ, સંસારરૂપ મરણથી જીવાડનાર એહવી સમ્યક્દર્શનરૂપ શ્રી પૃથ્વીચંડીનાં ચરિત્રની જે ધર્મકથા તે અલ્પમાત્ર કહેવાનો હું આરંભ કરું હું. ॥ ૭ ॥

મુક્તિ માર્ગને વિષે માંગલિકના કરનાર, કંચન સરખું જેમનું શરીર છે, એવા નાનિરાજાના પુત્ર શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ તે શ્યામકેશના મિષથી કુંજની પેઠે વૈશ્વૈરત્નનાં ઢાંકણા જેવા શોભે છે, એટલે શ્રીકૃષ્ણદેવજીનું શરીર કંચનવર્ણ

વાલું છે, તે રૂપ માંગલિક કલશ જાણવું, અને પ્રચુને મસ્તકે શ્યામ કેશ છે તે તે કલશનાં ઢાંકણા રૂપ છે, એવો પ્રચુ રૂપ કલશ તે મુક્તિમાર્ગને વિષે કલ્યાણકારી શોને છે ॥ ૮ ॥

અહિં જગત્ માંહલા સકલ જીવોને અનયદાન આપવામાં કુશલ એવા જગવાન્ શ્રી વર્ધમાન સ્વામીયેં સર્વ લોકોને પુરુષાર્થરૂપ વૃદ્ધનું બીજ ધર્મ છે એમ વચાણેલું છે. કારણ, પુરુષાર્થ રૂપી જે વૃદ્ધ, તે સર્વનું જે ઉત્તમ બીજ તે ધર્મ છે તે પુરુષાર્થ ચાર છે. તે માંહે ધર્મ, મુખ્ય પુરુષાર્થ છે, જે માટે અર્થ કામ અને મોક્ષ એ સર્વ ધર્મથી પામીયેં તે માટે ધર્મ તેજ પ્રશંસા કરવા યોગ્ય છે. ॥યતઃ॥ ધર્માદનમનન્તં સ્યાત્, સર્વે કામાશ્ચ ધર્મતઃ ॥ લન્યતે ધર્મ તો મોક્ષ, —સ્તેનોક્તો ધર્મ ઉત્તમઃ ॥૧॥ અસ્યાર્થઃ તે ધર્મ થકી ધન અનંતું પામે, સર્વ સંસારિક સુખ કામાન્નિલાષનું પૂર્ણ પામવું, તે પણ ધર્મથી પામે, વલી ધર્મ થકી કર્મનો ક્લય થાય, અને મોક્ષરૂપ ફલ પામે, તે માટે ધર્મ પદાર્થને શ્રી તીર્થકરેં ઉત્તમ કહ્યો છે.

તરુમધ્યે જેમ કલ્પતરુ અધિક છે, તારાડમાં જેમ ચંડ મોટો, પર્વતમાં જેમ મેરુપર્વત મોટો, તેમ અન્યધર્મથી જૈનધર્મ શિરોમણી છે એવું કહ્યું છે. તે જૈનધર્મ કેવો છે ? તો કે પ્રાણીને ચાર ગતિનાં ડુઃખનો હરનાર છે. વલી તે ધર્મ આદર્યો થકો ઉત્તમ મોક્ષ સુખનો દેનાર છે. એ ધર્મ સાંજલિયો થકો, આદર્યો થકો, કરાવ્યો થકો, કહ્યો થકો, મહોદય સુખને પમાડે. ૧૧ તે માટે ધર્મ કથા, શ્રાવકેં સદ્ગુણા સહિત સાંજલવી. કારણ કે જેહવાં વચન કાને સાંજલિયેં તેહવો ચિત્તનેવિષે રસ ડપજે. ૧૨ સંવેગ રસરૂપ અમૃતેં કરી મોક્ષ મહાવિષ વિલય થઈ જાય, માટે ધર્મના જે સાંજલનારા જનો છે તે મોક્ષ સુખની પેઠેં તત્કાલ ચિદાનંદ સુખને પામે છે. ૧૩

કામાર્થે મિશ્રિત જે ધર્મ કથા છે, તે માંહે ચરિત્રાનુંવાદે દૃષ્ટાંત ઘણાં આવે, તે શ્રોતાજનને સાંજલતાં થકાં સ્વાદ ડપજે. જેમ સરસ રસવતી હોય તો પણ તેને શાક સાથે જમતા સ્વાદ ડપજે, શાકવિના તે રસોડ સ્વાદ ન આવે. તેમ ધર્મકથા પણ દૃષ્ટાંતેં કરી શોને. ૧૪ શું ઘણું કહીયેં. પૂર્વે કવીશ્વરેં પૃથ્વીચંડ કુમારનું ચરિત્ર પ્રાકૃત ગાથા બંધ કીધું છે તેમાંથી કિંચિત્માત્ર ઢું રચના કરું બું. ૧૫

એહવા ડુઃખમાં કાલને વિષે આ ચોવીશીના પાંચમા આરાથી પહેલી

कोइक चोवीशीना अवसर्पिणी कालने पांचमे आरे ए शंख राजा थया. तेज महारुषि, शुद्ध समकितवंत, एवो पृथ्वीचंड राजा जाव चारित्रना बीजें करी नार्यासहित अनुक्रमें मनुष्यना तथा देवताना जवमां अधि काधिक सुख जोगवीने अंते सुखें समाधें मोहने पाम्या. ते कथा हुं कहुं हुं, ते प्रत्ये हे सज्जनजीवो ! तमे सांजलो. १६ ते समकित कये जवे पाम्या, ते पाम्या पढी केटला जव संसारमां कीधा, ते जवनी संख्या केटली थइ, ते मूल ग्रंथमध्ये जेम कही ठे तेम लखियें ठियें.

प्रथम जवे पृथ्वीचंड कुमारनो जीव शंखराजा थयो, अने गुणसागरनो जीव कलावती राणी थइ. तिहां ए बे जीव समकित पामी दीक्षा लेइ चारित्र पाली बीजे जवे सौधर्म देवलोकें देव देवी थयां. त्यां पांच पांच पव्योपमनुं आयुष पाली बीजे जवे शंख राजानो जीव कमलसेनराजा थया, अने गुणसागरनो जीव तेहनी गुणसेना राणी थइ. त्यां ए बे जीव दीक्षा लेइ, चारित्र पाली चोथे जवे दश सागरोपमने आउखे पांचमे देव लोके मित्रपणें देवता थया. तिहांथी पांचमे जवे पृथ्वीचंडनो जीव देव सिंह राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेनी कनकसुंदरी नामें राणी थइ. ते जवें श्रावकनां बार व्रत पाली ठेठें जवे, सातमे शुक्र देवलोकें सत्तर सागरोपमने आउखे ए बे जीव मित्र देवता थया. त्यांथी सातमे जवें पृथ्वी चंडनो जीव देवस्थ नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव रत्नावली नामें तेनी राणी थइ. ए बे जीव ते जवें शुद्ध श्रावक व्रत पाली आठमे जवे नवमे आनत देवलोकें उगणीश सागरने आउखें ते बे मित्र देवता थया. तिहांथी नवमे जवें पृथ्वीचंडनो जीव, पूर्णचंड नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेनी पुष्पसुंदरी नामें राणी थइ. ते जवे ए बे जीव शुद्ध श्रावकनां बार व्रत पाली दशमे जवें अग्यारमे आरण देवलोकें वीस सागरने आउखें ए बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी अग्यारमे जवें पृथ्वीचंडनो जीव शूरसेन नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनी मुक्तावली नामें राणी थइ. ते जवे बेहु शुद्ध चारित्र पाली बारमे जवे बीस सागरने आयुषे पहेली ग्रैवेयकें ते बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी तेरमे जवे पृथ्वीचंडनो जीव पद्मोत्तर नामें राजा थयो, अने गुणसागरनो जीव हरिवेग नामें राजा थयो. ते बने विद्याधर थया. तिहां दीक्षा लइ चारित्र

पाली चौदमेंजवे सत्यावीश सागरने आउखें मध्य ग्रैवेयकें बे मित्र देवता थया. त्यांथी पंदरमे जवे पृथ्वीचंद्रनो जीव गिरिसुंदर नामें राजा थयो. अने गुणसागरनो जीव पृथ्वीचंद्रनो अन्यमातृक लघु जाइ रत्नसागर नामें थयो. त्यां बे जाइ दीक्षा लइ शुद्ध चारित्र पाली सोलमे जवें नवमे ग्रैवेयकें एक त्रीश सागरने आउखें बे मित्र देवता थया. त्यांथी सत्तरमे जवे पृथ्वीचंद्रनो जीव कनकध्वज नामें राजपुत्र थयो, अने गुणसागरनो जीव तेहनो उरमाइ जाइ जयसुंदर नामें राजपुत्र थयो. ते बे जाइ दीक्षा लइ संयम पाली अठारमेजवे बत्रीश सागरने आयुषें विजय विमानें बे मित्र देवता थया. त्यांथी उगणीशमेजवे पृथ्वीचंद्रनो जीव कुसुमायुध नामें राजा थयो. अने गुणसागरनो जीव तेहनो पुत्र कुसुमकेतु नामें थयो. त्यां पितापुत्र बन्ने दीक्षा लइ, शुद्ध चारित्र पाली वीशमेजवे सर्वायसिद्ध महाविमानें ते त्रीश सागरने आउखे बे मित्र देवता थया. त्यांथी च्यवी एकवीशमे जवें शंखराजानो जीव पृथ्वीचंद्र नामें अने कलावती राणीनो जीव ते गुणसागर नामें ए बे श्रोतना पुत्र थया. ते गृहस्थपणें केवलज्ञान पामी मुक्तियें पद्दोता. ए संक्षेपें नामथीज मात्र एकवीश नव कह्या. हवे प्रत्येक प्रत्येक एकवीशनव विस्तारे कहेवाशे.

आ जंबूद्वीपने सरावला कोडीयानी सदृशें दीपकरूपें थापी उपमा दीये ठे. आ पृथ्वीने विषे, सूर्यकिरणरूप ज्वालायें करी प्रज्वलित थयेला, मेरु रूप वाटि जेनी ठे, सागररूप तेल जेमां जरेलुं ठे, एवो मंगलदीप सरखो जंबूद्वीप ठे. ते जंबूद्वीपनी दक्षिण दिशायें जरतक्षेत्रनी वचमां वैताढ्य पर्वत तेणे अर्द्ध खंम कीधुं, त्यां गंगा सिंधु ए बे महानदीयें ठ खंम कीधा. ते जरत क्षेत्र मध्ये सदाकाल बार बार आरानुं कालचक्र फरे ठे. ठ आरा अवसर्पिणीना ह्यमान कालना अने ठ आरा उत्सर्पिणीना वर्द्धमान कालना, एम सदाकाल जरतक्षेत्रने विषे बार आरा एवी रीतें वर्त्ते ठे.

उत्सर्पिणी कालने विषे जे जाव आयुष्य, देहमान सुखादिकनुं प्रमाण होय. तेथी अवसर्पिणी कालने विषे प्राणीमात्रने सर्वजाव विपरीत होय. ३१

एहवे समे कोइक गतकाले, कोइक अवसर्पिणी कालने विषे दारुण नयंकर दुषम नामें पांचमा आराने विषे काल, धैर्य, संघयण, श्रद्धान ते सर्व दुर्बल थया, आ वर्त्तमान कालनी पेठे साधुव्रतने पालनारा घणा स्वल्प होता हवा. एहवा पांचमा आराने विषे जरतक्षेत्रना दक्षिणार्द्ध मध्य खंमनुं मं

મળ, રમ્ય ગ્રામ દેશોંકરી શોજાયમાન, એહવો એક શ્રીમંગલ નામે દેશ હતો હવો. ૩૪ તે દેશને વિષે દક્ષિણાવર્ત શંખની પેઠે શંખપુર નામે નગર છે. જેમાં ચિત્ત ચિંતવિતના દાતાર એવા ધનવંત પુરુષ તથા જેમાં અઢારે વર્ણના લોક વસે છે, જ્યાં જિનપ્રસાદને વિષે ઝંચી ધ્વજાઝ ચલકે છે, ઘંટાના શબ્દ વાગે છે, એહવું શંખપુર નામે નગર શોને છે. તે નગરને વિષે શંખ નામે રાજા છે તે કેહેવો છે? તો કે, શંખસમાન ઝજલો છે, યશનો ધરનારો છે, તે રાજા મહા શૂરવીર છે, તે યદ્યપિ સૂર્યસમાન છે તથાપિ પ્રજાને તાપકારી નથી. વલી ચંડમાની પેઠે શીતલ છે, પણ ક્ષીણ અને કલંકી નથી. તથા સુગાત્રને વિષે દાતાર છે, પણ જુગટું રમવાને કૃપણ છે. પરસ્ત્રી જોવાને ડપરાંતો છે, પણ શત્રુ જીતવાને સન્મુખ છે. તથા ઘણી અંતેઝરી, હાથી, ઘોડા, પ્રધાનાદિક પરિવારે સહિત ઇષ્ટકારી છે. એમ સુખે સમાધિયે તે શંખ રાજાને રાજ્ય પાલતાં કેટલો એક કાલ જાતો હવો. ૩૫

એટલા નંતર એકદા સમયે તે રાજા રાજસન્નામાં બેઠો છે, ત્યાં પ્રતિહાર જે પોલિયો તેણે આવી અરજ કીધી, જે પ્રધાન એવો ગજનામે જોતનો પુત્ર દત્ત એવે નામે વિનીત તમારો મિત્ર તમને મળવાને આવ્યો છે, હુકમ હોય તો સન્નામાં આવે. ત્યારે રાજાયે આજ્ઞા દીધી, દત્તકુમાર પણ પ્રધાન જેટલું રાજા આગલ મૂકીને પ્રણામ કરી ઝજો રહ્યો. ત્યારે રાજાયે પૂઠ્યું, હે દત્તકુમાર ! તુજને કુશલ છે. કેમ ઘણે કાલે આવ્યો? એટલા દિવસ કિહાં ગયો હતો? એટલું પૂઠ્યા પઠી દત્તકુમાર કહે છે.

હે સ્વામિન્ ! તમારા પ્રસાદે કુશલ છે, અને ઘણે કાલે આવ્યાનું કારણ સાંજલો. ૪૧ અમારે વ્યાપારીની એ રીત વર્તે છે, જે કાંઈક દિશે ધ્રમણ કરી યૌવન આવસ્થામાં ધન ડપરાજીયે. જે માટે નિતિશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, ડપરિચય ઘરણિઘરો, જો ન નિયતે મહિયલં મણુત ॥ સો કૂવદ્દુરો ઇવ, સારાસારં ન યાણે ॥ ૧ ॥ નક્કંતિ ચિત્તજાસા, તદ્દય વિચિત્તાઝ દેસ જાસાઝ ॥ અચ્ચયજ્ઞયાઈં બહુસો, દીસંતિ મહીં નમંતેહિં ॥ ૨ ॥ અર્થ:— ઘર ઘરણીનો પરિચય મેલીને જે માણસ વિદેશ દેશાંતર ન જાય તે કુવા ના મેડકા સરસ્વો સાર અસાર કાંઈ ન જાણે ॥ ૧ ॥ ચિત્ર વિચિત્ર એવી અનેક જાતની દેશજાણા ન જાણે, દેશ નીતિ ન જાણે, તે માટે દેશ દેશાંતર ને વિષે ધ્રમણ કરનારા લોકો ઘણાં આશ્ચર્ય જુવે છે ॥ ૨ ॥ એવું કહી

हवे दत्तकुमार पोतें ज्यांथी आव्यो ते ते अधिकार कहे ठे. ॥ ४५ ॥

इहांथी हे राजेंड ! हुं देवशालपुरे गयो. तिहां तमारे प्रसादें धन उपाजीने हुं केटलेएक कालें इहां आव्यो. तेवारें राजा कहे ठे. हे सौम्य ! एटले दूर देवशालपुर ठे, तिहांथी तुं जइ आव्यो. तो शुं तुं ए सर्वे साचुं कहे ठे ? त्यारें फरीने दत्तकुमार कहेठे:—॥ यतः ॥ कोऽतिजारः समर्थानां, किंदूरं व्यवसायिनाम् ॥ को विदेशः सुविद्यानां, कः परः प्रियवादिनाम् ॥१॥ अर्थः—जे सारो शक्तिमान होय तेने श्यो नार ! वेपारी लोकोने शुं दूर ? सारो विद्वान होय तो तेने परदेश ते कयो ? अने जे मीतुं बोले तेने पारको माणस ते कयो ॥१॥ एवुं सांजली शंख राजा पूठे ठे, हे उत्तम ! तें देशांतर फरतां जे कांइ आश्चर्य दीतुं होय ते तुं मारी पासे कहे ? तेवारे दत्तकुमारे कद्युं जे में आश्चर्य दीतुं ठे, ते कहुं तुं तमे सावधान पणें एकाग्र मनें सांजलो ४६

ज्यां सदैव सर्वत्र निरुपम कुल देखीयें ठैयें, ज्यां अप्रतिम एवा अनंत जिनप्रासाद देखीयें ठैयें, ज्यां ज्ञानकला सहित मुनि देखीये ठैयें, ज्यां धीवर जातना लोको पण श्रावक ठे, एवा ते देवशाल नगरने विषे जे चित्रपट ते विकस्वर नेत्रें करी स्वयमेव आप जुवो. एम कही यत्नपणें गोपव्युं हतुं जे चित्रपट ते ठोडीने राजा आगल मुकतो हवो. ते चित्रपट मध्ये कोइक स्त्रीनुं रूप ठे, ते निरखीने राजा विस्मय पाव्यो. कोइक अगण्यरूप लावण्यनी धरनारी देवांगना होयनि शुं ? एहवुं कोइक कन्यानुं रूप राजायें दीतुं. ते जोइने, अहो एहनां नेत्र केहेवां ठे ! अहो एहनुं मुख, अहो एहना स्तन, अहो एहना करचरण, अहो एहनुं लावण्यपणुं ! एवुं राजा हृदयमांहे चिंतवतो हवो. त्यार पठी राजायें पूठ्युं, हे दत्तकुमार ! कोण देवी तया मानवीनी ए मूर्ति ठे ? ए कोणे सुकृतियें चित्रपटें चितरी ठे ? तेवारे दत्त कहे ठे, हे राजन् ! ए मानवीनुं स्वरूप ठे तहारे संगें ए राणीपट्ट देवी बनारी ठे. तेनुं रूप लख्युं न जाय. ए तो चित्रकारें लेशमात्र लख्युं ठे.

तेवारें राजा कहे ठे, ए चित्रमां शीखामी ठे ? एना केश केवा सारा ठे, एनां नेत्र केवा चंचल ठे, एनुं वदन केवुं हास्ययुक्त ठे, ए लखेलुं चित्रपट्ट देखी चित्त हरे ठे, तो साक्षात् ए स्त्री केहवी हशे ! तेवारे दत्त केहे ठे, ते स्त्रीनी अपार लीला ठे, एना शरीरनी सुंदरता जे ठे ते लखी न जाय, एतो स्मृतिमात्र लेश थकी चित्रपट्टें लखी ठे. तेवारें राजायें विस्मय

पामि पुण्यं, जे ए कोण मानवी ठे ? दत्त बोळ्यो, ए माहरी बेहेननुं रूप ठे. राजायें कहुं, एम केम ? देवशालपुरे तारी बेहेन तें केम दीठी ? एम पुण्यं, तेवारें दत्तकुमार धुरथकी मांमीने खरे खरुं पोतानुं वृतांत राजा आगल कहे ठे ६१ हे राजें ६ ! हुं माहारा पितानी आझायें, धननी आशायें, देशांतर जोवाने अर्थे अने व्यापारने अर्थे जांम क्रियाणां जइ घर थकी साथ संघातें चाळ्यो. तिहां अनेक देश उल्लंघतो, विविध देशनां आश्वर्य जोतो थको देवशाल नगरना देशनीसिंधे एक जयंकर अटवी ठे तिहां पहतो. त्यां प्रौढतुरंगमें आरोह्या सन-६ब-६ एवा सुजटें परिवृत थको चोर तथा निहनी शंकायें त्वराथी हुं मार्गे चालतो हतो. एवामां तिहां आगल जातां मार्गे सुरूपवंत, सुजट मूर्च्छा खाइने दिव्य वेषनो धरनारो पुरुष मृत्यु प्राय थइ पड्यो हतो. तेनी आगल मुवेलो घोडो पड्यो ठे. तेवारे हुं ते पुरुष पासे गयो. तिहां तेहने कांश्क जीवतो अधससंतो देखीने में तेना मुख उपरे पाणी सींच्युं, त्यारें ते पुरुष कांश्क चेतना पामीने जागृत थयो. ते वखतें में तेहने पाणी पायुं ने ते पुरुषने कुधावंत जाणीने में मोदक जमाड्या, तेथी ते हुशियार थयो. तेवारें में पूण्यं जेतमो आ अटवी मध्ये केम पड्या ? घोडो केम मृत्यु पाम्यो ? एम पुण्यं, त्यारें ते पुरुष हवे पोतानी वात कहे ठे ६२ ॥यतः॥ अवश्य जावेष्वनवग्रहा ग्रहा, यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा ॥ तृणेन वात्येव तयानुगम्यते, जनस्य चित्तेन तृषावशात्मना ॥ १ ॥ अस्यार्थः ॥ जेहवां कर्म पूर्वे बांध्यां ठे, तेना उदये काले प्राणिने अनिलाष पण तेहवोज उपजे ठे. तिहांज मन दोडे ठे. जेम वायुयें प्रेस्युं तृण दोडे ठे तेनी पेटें ॥ १ ॥ ते माटे देवनंदी नामें देश, तिहां देवशालपुर नगरनो राजा तेनो हुं पुत्र हुं, ते घोडानो वेग जोवा नीकळ्यो, पण अवली गतिनो घोडो हतो ते मुज्जे अत्रे लाव्यो. इहां वाग मूकी एटले घोडो उजो रह्यो. ने श्वासें जराणो तेथी मृत्यु पाम्यो. हुं कुधा तृषायें पीड्यो मूर्च्छागत थइ पड्यो. तेने तुं परोपकारी थयो. किहांथी आवीने तें मुज्जे जीवितव्य दान दीधुं ? हे दत्त जाइ ! तमो किहां जाशो ? एहवुं राजकुमरें पुण्यं त्यारें ते राजें ६ने में कहुं, देवशाल पुरें जावुं. आपण बेनो एक मार्ग ठे, एम कही ते राजकुमरने में महारा पोताने रथे बेसाडी विनोदनी वार्त्ता करतां अटवी मध्ये चाळ्या ज

इयें ठियें. ते अटवी केहवी ठे, के ज्यां घणी नदीयो वहे ठे, ज्यां घणा घुवडना घूत्कार, सूअरना सीत्कार, महागीरिनी गुफामां सिंहना गर्जारव चाले ठे. वली घणा दव बले ठे, एवी विकट जयंकर अटवी मध्ये आवतां बीजे दिवसें घोडाना हेषारव, अर्थात् हणहणाट, हाथीना गर्जारव तेणें करी आकुल, पालाना कोलाहल थाता, चित्कार थतां, घणां नगरां वाजते एवं एक सैन्य अमें साहमुं आवतुं दीतुं. ते वखतें अमो जयें करी आकुल थया. सर्व अमारा सुजट सन्नधबद्ध थइ रह्या. एटले एक अस्वार आव्यो. ते कहेवा लाग्यो के, जय पामशो मा, अमे तमने पूठियें ठियें, जे कोइ अस्वार घोडे हव्यो जातो तमे जोयो? एवं पूठतां तेणें रथमां बेठेलो कुमार दीतो, त्यारें तेहने हृदयें अत्यंत हर्ष उपज्यो. तेवारें बंदीजनें जइ जय जयशब्द कही वधामणी दीधी, विजयराजाना पुत्र जयसेन कुमार ! तूं चि रंकाल जीवतो रहे. पठी तिहां सैन्यसहित राजा साथमां आव्यो. तेवारें जयसेन कुमार रथथी उतरी नक्ति सहित पिताने चरणे नमतो हवो. पिता यें हर्ष पामी तेने वृत्तांत पूठ्युं. त्यारें कुंवरें सर्व हकीगत कही. जे ए दत्तत्रोठें मुऊने जीवितदान दीधुं. वक्रशिक्षित घोडो मुऊने आ अटवी मध्ये लाव्यो, हुं कुधा तृषायें पीड्यो मूर्खगत थइ, मार्गमध्ये पड्यो. अश्वमृत्यु पाम्यो. इत्यादिक सर्व वृत्तांत पिता आगल कहीने कहुं के, मने ए धर्मबंधुयें जीवतो राख्यो, त्यारे राजायें कहुं, ते कयो पुरुष ताहरो बांधव ? त्यारें जयसेन कुमारें राजाने मुऊनणी देखाड्यो. त्यारें राजा मुऊने तेडीने पुत्रनी पेरें आ लिंगन दइ मळ्यो. घणुं आदरमान दइ घोडे अस्वारी करी साथे लइ चाड्यो. महारा सथवारानी रखवाली करवा माटे राजायें पोताना अस्वार मेळ्या. अने अमो देवशाल पुरे राजचुवने गया. पाठलथी सर्व सथवाराना लोकपण आवी पहोता, त्यां रहेतां राजायें तथा राजकुमारें महारी साथें जेम मने महारा घर परिवार कोइ सांजरे नहि तेम घणुं हेत कीधुं ॥८३॥

ते विजयराजानी श्रीदेवी राणीथी उत्पन्न थयेली, तथा जयसेन कुमारनी नानी बहेन, तिलोत्तमा सरखी रूपवंती, दीठे थके मन तथा नयनने हरे एवी, चोसठ कलानी धरनारी ठे, माटे तेज अर्थ उपर तेनुं नाम पण कलावती ठे, एवी एक पुत्री हती, पण ते सरखो वर तेने जोड्यें, ते कोइ न मळ्यो, त्यारें विजयराजा चिंतारूप अग्नियें दग्ध थयो. ते कन्यानां माता

તથા બંધુ સર્વ ચિંતાતુર રહે છે. ॥યતઃ॥ યા જાતા જનયંતિ દીનમુખતાં પ્રાપ્તાશ્ચ સદ્યૌવનં, ચિતાઘ્નિ કિલ વર્ધયંતિ વિપુલં યાંત્યઃ પરેષાં ગૃહે ॥ કાંતેનાપિ વિવર્જિતા અથ સુતા પિત્રોર્નૃશં હુઃસ્વદા, પુત્રીણાં નયનામ્બુ જન્મસમયે માત્રા તતો દીયતે ॥૧॥ અર્થઃ—પુત્રી આવે પિતાનું દીન વદન થાય, પુત્રી મોટી થયે પિતાને ચિંતા વધારે, પારકાં ઘર દીપાવે, વિધવા થાય તો પિતાને મહા હુઃસ્વ ઉપજાવે. તે માટે પુત્રીના જન્મ સમયે માતાની આંસૂં આંસુ આવે.

તે માટે હે રાજન્ ! તે કલાવતીનાં માતા પિતા વરની ચિંતા કરતાં દે સ્ત્રીને મેં કહ્યું. હે રાજન્ ! “વહુરત્ના વસુંધરા” પૃથ્વીમધ્યે ઘણા રૂપવંત ઉત્તમ પુરુષ છે. તેમાટે એનું રૂપ ચિત્રામણ પટ્ટમાં લેવાવી આપો, એટલે હું એ સરસ્વો વર પ્રગટ કરી આવું. તેવારેં તે રાજાયેં મહારું વચન માન્યું. પઠી મેં ચિત્રપટ્ટ તૈયાર કહ્યું. અને તે લઈ ગઈ કાલે હું આહિં આવ્યો. ત્યારેં મેં ચિત્તમાં ચિંતવ્યું, જે આ કન્યા શંખ રાજાને યોગ્ય છે. પોતાના સ્વામીને મૂકીને એ રત્ન બીજાને કોણ આપે. એહવું વિચારીને તે કલાવતીના રૂપનું પ્રતિબિંબ પ્રત્યુ આગલ મૂક્યું. એટલા ઉપરાંત જે તમને ઘટતા ઘટતું હોય તે આદરવું ૯ ?

તેવારેં શંખ રાજા તે કલાવતીનું પ્રતિરૂપ દેખી કામકિરાતના ઝગ્ર બાળેં પીડિત થયો છે. એમ જોઈ તેનો મતિસાગર નામા પ્રધાન કહે છે. કલંક રહિત ચંદ્રમાસરખું જેનું મુખ છે, વિકસ્વર છે નેત્ર જેનાં, રક્ત અશોક પદ્મવનાં પત્ર સરખાં છે હોઠ જેના, લાવણ્યરૂપ નીરની તો એ નદી છે, માટે જેમ હંસી હંસને યોગ્ય હોય પણ કાગડાને યોગ્ય નહિ, તેમ એ કન્યા પણ, દેવનો સેના પતિ જે કાર્તિકેય તેના પરાક્રમ સરખું છે પરાક્રમ જેનું એવા અમારા મહા રાજને મૂકીને બીજા કયા પુરુષને યોગ્ય છે ? વલી મતિસાગર મંત્રિ કહે છે. હે રાજન્ ! એ દત્તકુમાર મુઝથી તમારો અધિકો હિતકારી છે. કેમકે જે ફહાં નો રહેનારો ઠતાં પરદેસે જશે સ્વામીનું કાર્ય કરે છે. જગત્માંહે પરના કાર્ય ટાલી પોતાનાં કામ સમારે એહવા અધમ નર ઘણા છે; પણ પોતાનું કામ પડતું મેલીને પારકું કામ સમારે એહવા ઉત્તમ નર થોડા હશે ॥ યતઃ ॥ પ્રારન્ધ્યતે ન ચ્વલુ વિઘ્નજયેન નીચૈઃ, પ્રારન્ધ્ય વિઘ્નવિહતા વિરમંતિ મથ્યાઃ ॥ વિઘ્નૈઃ પુનઃ પુનરપિ પ્રતિહન્યમાનાઃ, પ્રારબ્ધમુત્તમજના ન પરિત્યજંતિ ॥ ૧ ॥ તેમાટે ઉત્તમ પુરુષ હોય તેહને જોપણ અનેક વિઘ્ન આવી ઉપજે તોપણ તે પ્રારંધ્યું કામ ન મૂકે ॥ ૯૭ ॥

तेवारे दत्तकुमार हसिने कहेवा लाग्यो के, एहवी शी सेवकनी वडाइ करो ठो ? जो चोरनो पग देखाडे तो पण स्वामीनो प्राहरिक सेवकज कहियें. एम सनाने विषे बेठां मीठी गोष्ट करतां मथ्यान्ह समय थयो. ते वारें कालवेदी पुरुषें समय जणाववाने अर्थे एम कह्युं ॥ आक्रामत्युद्धस तेजाः, सूर्योऽयं जनमस्तकम् ॥ तीव्रतेजस्विनां लोके, किमसाध्यं नवत्यहो ॥१॥ अर्थः—तेजें उद्धास करतो एवो ए सूर्य जनना मस्तकने उलंघे ठे, अहो ! तीव्र जेमनुं तेज ठे एवा लोकोंने आलोकमां गुं असाध्य ठे ? जे माटे हजीसुधी कार्यथी निवर्त्त्या नथी. सुवर्णाद्य गृंगारें शोभती, उलास करती, कमलनेत्रा एहवी आनंदनी उपजावनारी लक्ष्मी ते देवपूजाथी पा मीयें माटे उठो देवपूजा करो. एम सेवकें आवीनें कह्युं ॥ १०१ ॥

त्यार पठी शंख राजा सना विसर्जी, स्नान अर्चा जिन पूजादिकृत्य करी पठी नोजन करी शय्यायें बेठो थको ए प्रियानो समागम केम थाय एवी रीतें तेनो उपाय चिंतवतो हवो. हे दैव ! तव नडं नूयात्. जेणें एहवी अमरांगना सरस्वी सुलोचना स्त्री नीपजावी ठे. तेणे जेम पंखीने पांख आपी तेम जो मानवीने पांख दीधी होत तो, हमणांज हुं त्यां जश्ने आ स्त्रीनुं मुख निरखत. तथा कइ रात्री, अथवा कयो दिवस ते अमृत समा न थाज्ञे, के ज्यां पुण्यना महिमा थकी ते दुर्जेन स्त्री पामीशुं. एम चिंता रूपी समुद्रना संकट्परूप लोल कट्ठोले करी कंपायुं ठे हृदय जेहनुं एवा राजायें त्यां बेठां केटलो एक काल अतिक्रमीने पाठो सनास्थान मंमपे आवी सिंहासन विराजमान कह्युं. त्यां मंत्री तथा महामंत्री प्रमुख सेवाकारी सर्व जन आव्या. तेनी साथें वात विनोद करतां शेष दिवस निर्गम्यो. रात्री पण विषयादि व्यापारें निर्गमी. बीजे दिवसे तेमज राजा सनायें बेठो ठे. एहवे समये श्वासें नराणा एवा कोइक पुरुषें आवी प्रणाम करी कह्युं के, दैवसूत्रनी पेटें सर्व सामंतादिकें अजाण्युं एवुं, रथ, अश्व, सुनटें व्याप्युं महा सैन्य आवे ठे. ते सैन्य वनना जीवने त्रास पमाडतुं, कोला हलें करी विश्वने कंपावतुं ठे. एहवुं सांजली शंख राजा कोपें धिग धिगा यमान थयो थको बोळ्यो के, रण जंजा ठंका वजाडो, ए कोण सैन्य आवे ठे, तेने सामा जश्ये. एम कही जेटले लडाइनी सामग्री करे ठे. गज, रथ, अश्व, सुनट, सन्नखबख सऊ थाय ठे, लोक पण सर्व एम कहे ठे के, ए कोण

આવે છે ! એમ સર્વત્ર કોલાહલ થાય છે, એવામાં દત્તકુમરે આવી વિનંતી કીધી.

હે સ્વામિન્ ! એવડો અકાલે શ્યાને અર્થે કોપ કરો ઠો. હે રાજન્ ! જે કન્યારત્ન તે ચિત્રપદ્મે લખી, જે તમે દિલમધ્યે ધારી, તે તમને વરવાને સામી આવી છે. તેહનું એ લશ્કર છે. તેમાટે કોપ કેમ કરોઠો ! એતો શાતાનું કારણ છે. જેમાટે હે સ્વામી ! સર્વ કલાયે સંપૂર્ણ મોટા પ્રતાપવંત એ જય કુમાર સર્વ સાર સૈન્ય સહિત ફહાં આવે છે ॥ ૧૧૬ ॥

તે વાર્તા સાંજલી શંખ રાજા મહા આનંદમય થયો. કિંવા જાણીયે અમૃતના કુંડમાં નાહ્યો, કે જાણીયે ચક્રવર્ત્તિપણું પામ્યો. એહવો હર્ષવંત થાતો હવો. ત્યારપઠી દત્તકુમરને સોનાની જીન, અંગનાં આજરણ વધા મણીમાં આપીને કહે છે, જે એ અણઘટનું કામ થયું. જેમાટે તુરત એ કન્યાને સામી લઈ કેમ આવ્યો. તેવારે દત્તકુમાર કહેવા લાગ્યો. સાહેબની મુણ્યાઈ થકી સર્વ યોગ્ય મળે છે. તે વચ્ચે રાજાને મતિસાગર પ્રધાન કહે છે. એ દત્તકુમાર મોટા ચિત્તના જાવને જાણે છે, બોલે થોડું પણ સ્વામીનાં કાર્ય કરવાને નિપુણ છે. બીજા તમારા કેટલાએક સેવક જે મુખે મીતું બોલે એવા તો ઘણાં છે, પણ પઠવાડે ગુણગ્રાહી સ્વામીનું કાર્ય સમારે એહવા ઉત્તમ સેવક, તે કેટલા હોય ? ॥ યતઃ ॥ અસારે હિ પદાર્થે હિ, પ્રાયેણામંબરો મહાન્ ॥ નહિ તાદૃગ્ ધ્વનિઃ સ્વર્ણે, યાદૃક્કાંસ્યે પ્રજાયતે ॥ અર્થઃ—અસાર પદાર્થને વિષે આમંબર ઘણો રહે છે. જુઝ કાંસ્યમાં જેટલો ધ્વની છે તેટલો સુવર્ણમાં નથી. તે માટે હે રાજન્ ! એ દત્તકુમાર ગંજીર છે. મુખે ઘણું નથી બોલતો; પણ એ કન્યાને સાહેબના ગુણ વર્ણવીને તમારી ઉપર ઘણી રાગવંતી કીધી છે. એહવું હું ચિત્તને વિષે સંજવું હું. તેથી એને પિતાયે આજ્ઞા આપી છે માટે બંધવને તેડીને ઉતાવલી એ કન્યા તમારી સામી આવી છે ॥ ૧૧૭ ॥

તેવારે દત્તકુમાર કહે છે. અહો, મંત્રી તમારું નામ મતિસાગર જે છે, તે યથાર્થ છે. જે પઠવાડે નિપનું છે, તે તમો બુઢેકરી પ્રત્યક્ષ નિપનાની પરે કહો ઠો. વલી શંખ રાજા હસિને કહે છે. હે મંત્રીશ્વર ! એ દત્તકુમાર ! મનનો મહા ગંજીર છે. જે માટે સમય અવસરનો મહોટો જાણનાર છે. તેમાટે હવે સૈન્ય સામગ્રી નિવારી એ સમયે જે ઘટે તે ક્રિયા કરો, હાટ શ્રેણી સળગારો, બુઢિવંત નર સાહમા જાઉં, મોટે મંદાણે સામૈયું કરી, નગર મધ્યે પ્રવેશ કરાવો. હાથી, ઘોડાને ઘાંસની સામગ્રી કરો, રાજકુમરને ઉતરવાની

जग्या हवेली सज्ज करो. ते सांजलीने जे निपुण पुरुष होता ते राजानी आ जायें हर्षोत्कर्ष थका सामा गया, अने जेम राजायें कह्युं हतुं तेम कार्य करता हवा. ते जयसेन कुमरने सामा परिवार सहित प्रधान गया. घणो आदर दीधो. त्यारे जयसेन कुमर विस्मय पाव्यो. बंदीजन बिरुदावलीमां कुल पराक्रमनी प्रशंसा करतां वाजिंत्र वाजते चित्तने आल्हादें तिहां राजायें उतारा आप्या. ते घरने विषे उतरी, स्नान मज्जन तथा नोजनादिक करी गीत गान नाटकादि थाते ते दिवस तेम निर्गम्यो. त्यारपढी बीजे दिवसे मंत्रीसामंतें परिवह्यो थको जयसेन कुमार सनामध्ये आव्यो. शंख राजाने मुजरो करी आगल जेटणुं मूकी पगे लाग्यो. त्यारें राजायें पण आलिंगन दइ घणो आदर करी पोताने अर्धासने कुमारने बेसाज्यो ॥ १३५ ॥

पढी महामति नामा जयसेन कुमरनो मंत्री केहतो हवो के, हे राजन् ! तमारा उज्ज्वल गुणें करी अमारा स्वामीनुं मन अत्यंत रंजित तथा घणुं आनंदमय थयुं ठे. जे दत्तकुमारें जिव्हारूप कूर्चिकायें करी घणा वर्णन। सामग्री लइने आमारा स्वामीना चित्तरूप पटने विषे तमारुं स्वरूप सारी रीतें लख्युं ठे. तेथी घणा प्रसन्न थयेला अमारा स्वामी अस्थिमज्जात्मक शरीरें करी जोपण दूर ठे, तथापि पोताने प्राणथकी बह्मज एवी कन्या ते मणें तमारी पासे मोकली ठे. घणा राजकुमरने अवगणीने ए कन्या तमारी उपर रागवंत थइ ठे. अमारा स्वामीयें कह्युं ठे के ए कन्यानुं तमो शुनदिवसे पाणी ग्रहण करो, एनी उपरजेम ए माता पिताने न संजारे एहवुं अत्यंत हित करो. एहवुं सांजली शंख राजा सौम्यदृष्टें जयादिक कुमर सामुं जोइने शंखसमान मधुरस्वरें करी कहेतो हवो के, जे सज्जन ठे ते दूर थकी पण गुण ग्राही ठे. तेम विजय राजा दुरथकी पण मुळ उपरे स्नेह राखे ठे, हित करे ठे. ते सज्जनना गुण केटला वखाणियें ॥ यतः ॥ मनसि वचसि काये पुण्य पीयूष मग्ना, स्त्रिभुवनमुपकार श्रेणिनिः प्रिणयंतः ॥ परगुणपरमाणून् पर्वतीकृत्य नित्यं, निजहृदि विकसंतः संति संतः कियंतः ॥ १ ॥ तेमाटे ए राजानो अत्यंत स्नेह जाणीने तेहनुं वचन अन्यथा कोण करे ? जेम सुपुत्र पितानुं वचन प्रमाण करे तेम ए राजानुं वचन अमारे प्रमाण करवुं. कुलवंतनी पुत्री, सौजाग्य फलनी देनारी, सरिखा सरखी, तेने कटपवेलनी परें कोण विबुध नमाने ? ते सांजलीने जयसेन कुमार हसीने सनामध्ये

દત્તકુમાર પ્રત્યે કેહે છે. હે બાંધવ ! આજ તમારા વચનનો વિશેષે વિશ્વાસ
 ઇપન્યો. અમૃત સમાન તમારા વચનનો વિલાસ છે. દાક્ષિણ્ય વિનયાદિક
 ગુણો એ રાજાને વિષે અપૂર્વ દેશાય છે. તથાપિ પોતાના ગુણે કરી તેમને
 સંતોષ થતો નથી. માટે તે બીજાના ગુણ લિયે છે. અથવા ઉત્તમ પુરુષોના
 સ્વભાવ એવાજ હોય છે. હે દેવ ! તમને દીઠે અમારાં નેત્ર સફલ થયાં, ત
 મારાં વચન સાંજલી અમારા કાન કૃતાર્થ થયા. એવું જયસેન કુમારનું વ
 ચન સાંજલીને, દત્તકુમારે શંખ રાજાને કહ્યું, હે રાજન્ મિત્રની ઉપર સ્નેહ
 દૃષ્ટિ રાખવી. રાજાયેં કહ્યું, હે કુમાર ! તું ગુણરાગી થો. તુઝસરિલા ઉત્તમ
 પુરુષના વચનને કોણ પ્રમાણ ન કરે ? ॥ ૧૫૦ ॥

એમ પંક્તિગોષ્ઠી કરી લગ્નના જાણ તેડીને લગ્ન નિર્ધારી માહો માંહે
 સૌજન્યતા પામી સજામાંથી ઊઠી સર્વજણ આપણે સ્થાનકે પહોત. એમ
 તિહાં રહેતાં અમૃત સમાન ગોષ્ઠી કરતાં લગ્નને દિવસેં વાજિંત્ર વરનાદ વા
 જતે મહા મંગલિક ગીત ગાન કરતે, મહા મહોત્સવેં ઘણા સજ્જનને બહુ
 માન દેતે, સ્નાન મજ્જન કરાવી તે કલાવતી, શંખ રાજાને પાણિગ્રહણ કરા
 વતા હવા. તેવારેં જયસેન કુમાર શંખ રાજાને કરમોચન વેલાયે ઘણા
 હાથી, ઘોડા, રથ, રત્ન સુવર્ણ આનૂષણ વસ્ત્રાદિક ઘણો દાયજો દેતો હવો.
 શંખ રાજા પણ કલાવતી પરણીને અતિહર્ષ પામતો હવો. તેણેં લોકને
 પણ શાતા ડાળાવી, રહીયતને કરના નાર મૂક્યા. ત્યાર પઠી કેટલેક દિ
 વસે પિતાની પાસે જાવાને ઉત્સુક થઈ જયસેન કુમારેં શંખ રાજાની આ
 ઙ્ગા માગી, કલાવતીને આશ્વાસના દેઈ બહેનની શીખ લઈ પોતાને નગરે
 ચાલ્યો. શક્તિસામર્થ્યવંત સુરતરુવત્ એવો શંખ રાજા તે કલાવતી સાથે મહા
 દેવ પાર્વતીનીપરે નિરંતર જોગજોગવતો વિચરે છે. એ કલાવતી વિના આસ્થાન
 સજાસ્થાનક તે ચારક બંદિલાનાનાં સ્થાનક સમાન જાણતો હવો, સાર
 જોજન તે નીરસ જાણતો હવો, અશ્વક્રિડા તે મનની પીડા જાણતો હવો,
 એટલે રાજા અતિ રાગી થયો, અત્યંત વિષયાસક્ત થયો. કલાવતિના શરી
 રનું કાર્ય કરતો તે ઉપર રાજાનું મન તલ્લીન થયું, અંતેઝરી તે એક કલા
 વતીનેજ જાણે, બીજી રાણીયોને તો અંતેઝરી કહેવા માત્ર જાણે. તે ન
 ગરની સર્વ નારી કલાવતીનું સૌજાગ્યપણું દેખીને ધર્મ કરવાને તત્પર થઈ. જે

माटे ते सर्व स्त्रीयो विचारवा लागीके धर्म करवाथी आपणने पण परजवे एहवो जरतार वशवर्ती थाय. आपणे एहवुं सौजाग्यपणुं पामियें॥१६॥

हवे कलावतीनुं वर्णन करे ठे. शीलवती एवी कलावती राणी असत्य न बोले, कोइ साथे कलह न करे, पुठपाठल कोइनी चाडी न करे, मत्सर, इर्ष्या, अदेखाइपणुं न करे, जर्तारथी लगारे अहंकार नथी करती, मीठा बोली, विनयवाली, विचिह्ण, सर्व कोइने हर्ष उपजावे एवी ठे.

एकदा ते कलावती राणी सुख शय्यायें सूती ठे. रात्री पाठली पहोर नी थइ ठे. त्यारें, विकस्वर एवा कमलनी माजायें वींढ्यो, चंदनें चरच्यो, खीरसमुडने जळें नख्यो एवो सुवर्ण कलश स्वप्नामां दीगो. प्रजातनां वा जिंत्र वागते राणी जागती हवी. अने राजा पासे जइ स्वप्ननी वार्ता कहे ती हवी. त्यारें शंख राजायें कहुं.—राज्यलक्ष्मी युक्त, कुलोद्धार कर्ता, कुलदीपक एवो तारे सुपुत्र थगो. एवुं सांजली राणी हर्ष पामी. अति उल्लासें गर्जने पालती हवी. अति टाहुं, तथा अति उल्लास न खाय. अति नूख तथा अति तरश सहन करे नहि, एवी रीतें गर्जने पालती, गर्जने पुष्टि आपे एवां औषध खाय, गर्जरक्त मूलीका बांधे, गर्जरक्तने अर्थे देव तानुं आराधन करे, एम करतां नव मास पूरा थया. पहेली सुवावड पिताने घेर थाय एवी रीत जाणीने तेना पिताने खबर कहेवरावी. एटले दत्त शेठने घेर तेना पिताना मोकळेला सेवक आव्या. तेमने कलावतीयें पिता, माता, जाइनी कुशल वार्ता पूढी. त्यारें सेवकें कहुं तमारां माता, पिता, जाइ वगेरे सर्वे कुशल ठे तमारे पिताये जोगना अंगसार वस्त्राजर ए तमने मूक्यां ठे. तथा जडाव बेरखा, बाजुबंध पूर्वे तमने दीधां न हता, ते तमारा जाइ जयसेन कुमारें मूक्यां ठे. राजाने वास्ते बे दिव्य वस्त्र मूक्यां ठे. एवुं सांजली राणी दत्तशेठने घेर आवी. पिताना मूके लां वस्त्रानूषण लेइ सेवकने आशीष देइ ते वस्त्राजरण पेहेरी बाजुबंध बांधी पोताने मंदिर आवी ते बेरखा जडाव पेहेर्या देखी सखिउंना नेत्रने आनंद उपनो. सखिउ आनंद पामीने कहे ठे के, हे बाइ! एवां बाजुबंध क्यांय दीठां नथी. ए मोहुं आश्चर्य उपजावे एवा ठे. ए राजायें कराव्या दीसे ठे. एवी वात हास्य विनोदनी करे ठे एवामां शंख राजा पण त्यां आव्यो. ते हास्य विनोद सांजली गोखे बेठो तेवामां कलावतीने हाथे जडाव बा

જીવંધ દીઠા. તેથી તેના મનમાં શંકા ઊપની. પરમાર્થ જાણ્યા વિના હાસ્ય વિનોદનું નિમિત્ત દેખીને રાજાને રોષરૂપી સર્પ મસ્યો તેથી કોપાયમાન થઈ ચિત્તમાંહે ચિંતવવા લાગ્યો જે, એના હૃદયને આનંદનો ઊપજાવનારો કોઈક બીજો ધણી દેખાય છે. અને એણે કપટ વિદ્યાયેં મને વશ કીધો છે. તેં ધણીનાં એ જડાવ બાજીવંધ પેહેરી હાસ્યવિનોદ કરે છે. એવો કુવિકલ્પ પરમાર્થ અણ પૂઠતાં રાજાને ઊપન્યો, માટે હવે એનો જાર પુરુષ જે બીજો ધણી હોય તેને હું હણું, અથવા એ સ્ત્રીને હણું, કિંવા એવો કુયોગ મેલવનારી જે દૂતી હોય તેને હણું ॥ ૧૮૧ ॥

એવું ધ્યાયીને રાજા ત્યાંથી ઊઠીને પોતાનું શયનજવન છે, ત્યાં આવ્યો, હૃદયની વાત કોઈને કહી નહિ. રાણીને પરમાર્થ પણ પૂઠ્યું નહિ. અવિચારું કામ રાજા કરે છે. એવામાં સૂર્ય અસ્ત પામ્યો. અંધકાર વ્યાપ્યો. એટલે રાજાયેં ચંદાલની સ્ત્રીને ગુપ્ત પણેં તેડાવી અને પોતાની મતિકલ્પિત ઊત્તર તેને ગુપ્તપણેં શીખવ્યું. તેણે પણ તે સાંજણું. અને તેથી તે કામ જેમ યાય તેમ કહ્યું. જે હું અટવીમાં જ્યાં રાણીને મૂકાવું, ત્યાં તમે જઈને આનરણ સહિત એના વે હાથ ટેદીને આવજો, એમ કહીને, એક નિર્દય નામા સુજટ તેડાવ્યો તેને કહ્યું. અમે પ્રજાતે સર્વ સૈન્યલેઈ વન ઊદ્યાને જાણું. ત્યારેં તું રાણીને કહે જે કે, તમને રાજા વનક્રીડાને અર્થે તેડે છે. એવું કપટ કરી રાણીને રથે બેસારી ક્ષણમાત્રમાં અટવીમાં દૂર જઈ, જ્યાં ગામસીમ ન હોય ત્યાં મૂકજે. પઠી પ્રજાતે રાજા વનક્રીડાયેં ગયો. ત્યાર પઠી નિર્દય સુજટે જઈ રાણીને કહ્યું કે તમને રાજા તેડે છે. એમ કપટ કરી રાણીને રથે બેસાડી જયંકર દૂર અટવીમાં તે ગર્જવતી સતીને લેઈ ગયો. તેવારેં તેને રાણીયેં કહ્યું રાજા ક્યાં છે ? તું મને ક્યાં લેઈ જાય છે ? આંહી હું રાજાને નથી દેખતી. સૈન્યના શબ્દ વાજિંત્ર કાંઈ સંજલાતા નથી અરે હુષ્ટ ! તું અટવીમાં લાવી મને શું વંચે છે ? એવું સાંજણી, તે નિર્દય સેવક બાઈને રથથી ઊતારી ગલગલો થઈને કહે છે. ધિક્કુ દૈવ !! હે રાણી હું હુષ્ટ બું !! હુષ્ટ આજી વિકાને વાસ્તે રાજાનો હુકમ પ્રમાણ કરવો ! રાજાની આજ્ઞા છે કે, તમને અટવી મૂકવી. એમ કહી રાણીને રથથી ઊતારી શાલ વૃક્ષ તલે બેસાડી પઠી તે નિર્દય સેવક મૂર્ખા પામતી, રુદન કરતી એવી રાણીને મેલી રથ લેઈ પાઠો નગરમાં આવ્યો. પાઠજથી રાણી પોતાનું કુલ અને ધર્મ સંજાર

ती अत्यंत रुदन करती मूर्छा पामी. ते पढी वनना वायरें सचेत थइ आ
रडे ठे, एवामां राजाना दुकमथी चंमालनी स्त्री हाथमां काती लेइ त्यां
आवी. ते डुष्ट स्त्री कटुक वचनें कहेवा लागी, रे पापीणी ! डुष्ट चेष्टानी
करणहारी ! तें जे संपदा जोगवी ठे ते तुं नथी जाणती ! राजा तारी उपर
प्रतिकूल ठे तारो दुश्मन थयो ठे. हवे तुं तारां कखां कर्मनां फल जोगव.
एम कही सहसा ते राणीना वे हाथ आनरणसहित ठेदीने ते डुष्टा
जती रहीं ! राणी महा वेदनाये हे तात, हे मात, एम वलवलती जूमिकाये
मूर्छागत थइ पडी. वनने शीतल वायुयें सचेत थइ. वली विलाप करे ठे.
हे दैव !!! तुं मारा उपर श्या माटे कोप्यो. आवडो आकरो दंम मारा
उपर श्या माटे कखो. तारा घरमां मारा सरिखी अबला नहि होय. जे
माटे तुं मारुं दुःख देखतो नथी ! एम दैवने उलंजा देइ पढी राजाने उलं
जा दे ठे. हे निपुण आर्यपुत्र ! तमने अविचाखुं करवुं घटे नहि. पढी
तमारा मनने विषे ए अविचाखुं काम कखानुं कर्म ते शालनी पेठे दुःखरूप
थइ सालगे. महोटा तापरूप थइ पडगे ॥ २०० ॥

वली कलावती राणी विलाप करतो कहे ठे, हे राजन् ! में कांइ अप
राध नथी कीधी. कोइ नीच, खल पुरुषें तमने कखुं होय तो जजे; पण हुं
ते नथी जाणती. वली हे राजन् ! मारुं शीयल स्वप्ने पण मलिन थयुं एवुं
तुं म जाणीश. स्त्री तो कृण रक्ता कृण विरक्ता एवी कोइ होय, पण संत
पुरुष तो जे अंगिकारी तेने काढी नथी मेळता. एवी लोकनी वाणी
ठे, ते पण तमे विपरीत कीधी. हे प्रिय ! ते प्रेम, ते सेवा जक्ति, ते मधु
रालाप ते सर्वने एकसमे केम विसारी मूक्या ? त्यार पढी कहे ठे, हा तात !
हा मात, हा नाइ, हुं तमने प्राणसमान वद्वज्न हती. ते हुं आ विपत्ति
मां मरण पावुं हुं ! अहो माहारी कोइ रक्षा करो. एम दुखणी थईने
ते कलावती राणी विलाप करती हवी.

तेवामां तेना पेटमां पीडा उपनी त्यारें तेणें जाण्युं के, आ प्रसूतीनो
समय ठे, एम जाणी दूकडो एक नदी किनारा उपर वनगुल्म हतो त्यां
गई. तेणें दुःखमां मध्य रात्रि समये घणे कष्टें देवकुमार समान पुत्र प्रस
व्यो. तेनुं रूप, शरीर जोडने राणी हर्ष अने शोक बेहु धरती हवी ॥ यतः ॥
आवश्यं पि सुहृद, हासइ गुरु सोग महियं पि ॥ मरमाणं पि जियावइ,

અવચ્ચ સંજીવણી જીવં ॥ ૧ ॥ એમ ડુઃખમય વિલાપ કરતી રાણી પુત્રને કહે છે, હે વત્સ ! તું ઘણાં વરસ જીવો. સુખી થાઉં. હું મંદનાગ્યણી તારી વધામણી કોને આપું ? એવા સમયમાં તડફડતો તે બાલક નદીની વેલુમાં લોટતો. ત્યારે રાણી તેને પગે જાલીને દીન વદનથી કહે છે, હે નદી માતા ! હું તારે શરણે આવી બું. માટે જે નમે તેની ઉપર કરુણા રાખવી. તમે મારા સુત ઉપર અને મહારી ઉપર કરુણા રાખો. હે જ્ઞાનદૃષ્ટિવાલી ! જો મારું શિયલ ધૃત્વીનેવિષે નિષ્કલંક હોય તો જ્ઞાન દૃષ્ટે કરી જોડને જે રીતે હું બાલકને પાલું તે ઉપાય આચરો. એટલે નવા હાથ આવો, એવું રાણી યેં આક્રંદ કરતાં કહ્યું. ત્યારેં દયાવંતી સિંધુ દેવીયેં, દેદીપ્યમાન સુંદર એવી બે બાહુલતા પ્રગટ કરી. એટલે શિયલના મહિમાયેં બે બાહુ નવા આવ્યા. રાણીની વેદના મટી. અમૃતરસેં સિંચ્યાની પેઠેં નવું સુખ અનુજવતી. બે હાથેં પુત્રને લેઈ ઉત્સંગે બેસાડતી હવી. અને નદી દેવીની સ્તુતિ કરવા લાગી કે, હે દેવી, તું ચિરકાલ જય પામતી રહે. તું નિઃસ્વાર્થ હિતકારી થો. ડુઃખી ! દીન અનાથ એવી જે હું તેને હે સ્વામિની ! તેં જીવાડી પણ આ વડી આપદામાં પડીને મારે જીવવે શું ? પરંતુ આ દીપ્તિવંત બાલકને આશ્રય વિના એકલો ક્યાં મૂકું ? આ પુત્રના જન્મથી નગરમાં રાજા મહોટો ઉત્સવ કરત. માટે ધિક્ પડો વિધાત્રાને કે જેણે આવું કહ્યું ! ॥ યતઃ ॥ રક્ષંતિ જાવ કક્ષં, કયકક્ષા ડુક્કણુચ્છડમંતિ ॥ જે તે કારિમ નેહા, હાહા ધી નિઘિણા પુરિસા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જે કાર્ય હોય ત્યાં સૂધી રાજી કરે છે, અને કાર્ય સરે ત્યારેં ડુર્જનની પેઠેં ડુઃખદાયી થાય છે, એવો કારિમો સ્નેહ જેમનો છે, તે દયાહીન પુરુષને ધિક્કાર હોજો.

એમ કહીને પઠી ધર્મેજાવના કરવા લાગી. જેમના મનરૂપી ઘરમાં કામરૂપી પિશાચ વસતો નથી. એટલે જેમણે મનમાંથી કામને કાઢી ના રખ્યો છે, તથા બાલ પણથી જે શિયલવ્રત પાલતી હશે, તે સાધ્વીને મારો નમસ્કાર હોજો. જો હું કુંવારી થકીજ સાધ્વી થઈ હોત તો આવડું ડુઃખ ન પામત. એમ પોતેં રુદન કરતી વનના જીવને રુદન કરાવે છે.

એવે સમયે તેને કોઈ તાપસેં દીઠી. પૂર્વ પુણ્યોદયેં કરી તે તાપસ કલાવતી પાસે આવ્યો. તેને જોઈ તાપસ વિચારે છે કે, એ સ્વર્ગની દેવાંગના છે, કિંવા વિદ્યાધરી છે, કિંવા કિન્નરી છે. એમ ઘણી વાર વિચારીને પોતાના

કુલ પતિને કહ્યું. ત્યારે કુલપતિયે કહ્યું, એ બાંહેને કોઈ હિંસક નિર્દય જીવ મારશે. ડુઃખીને સંત શરણ છે, માટે તેને તેડી આવો. એવું સાંજલી તે તાપસ તેને તેડવા ગયો. તેણે તે કલાવતીને તપોવનમાં લાવી. ત્યારે કલાવતી કુલપતીને પગે લાગી. કુલપતિયે કુશલવૃત્તાંત પૂઠ્યું. ત્યારે પોતાનું ડુઃખ સંજારીને તે કલાવતી રોવા લાગી. પછી કુલપતિયે સુધાસમાન મધુરી વાણીયે કલાવતીને આસના વાસના કીધી. તેણે કહ્યું, હે બાંહે, ડુઃખ સુખ તે પુણ્ય પાપનાં ફલ છે. તે પુણ્ય પાપ પોતાનાં ઉપાર્જ્યાં તેવાં ઉદય આવે. એવું જાણી સ્વેદ તજો, હર્ષ આણો, હૃદયે સમતા રાખો. હે બાંહે, તારું શરીર લક્ષણ વંત છે, વચન ગંજીર છે, દૃષ્ટિ સૌમ્ય છે, તે લક્ષણે અમે એમ જાણીયે છીએ જે અવશ્ય તું કોઈ કુલવંત, નાગ્યવંતની પુત્રી, કલ્યાણનું નાજન થો. હવે તું ધીરપણું અવિલંબીને એ બાલકને પાલ. તાપસને ઝંડવલો છે ત્યાં આવીને, તાપસણીંડ પાસે રહે. જેથી તારા જીવનું કલ્યાણ થાશે. ત્યારે કલાવતી યે જીવ્યાની આશા જાણી તેનું કહ્યું માની ત્યાંથી ઝઠી તાપસાશ્રમે તાપસણીંડ પાસે જઈ રાણી સુખે ત્યાં રહી ॥ ૨૨૭ ॥

હવે પાઠલ યું થયું તે કહે છે. તે ચંદ્રાલણીયે આનરણે સહિત લોહી જરી કલાવતીની વે બાહુ રાજાને દેખાડી તે જોતાં બાહુબંધમાં જયસેન કુમારનું નામ દીતું. ત્યારે શંખરાજા મહા સ્વેદ પામ્યો. તેનો નિશ્ચય કરવાને રાજાયે દત્તકુમારને પૂઠ્યું, જે દેવશાલ પુરથી કોણ આવ્યું છે ? ત્યારે દત્તકુમારે કહ્યું, કે, માણસ આવ્યાં છે. તે મારા ઘર મધ્યે રહ્યાં છે. તે કલાવતીને તેડવા આવ્યા છે, તે ઉત્તમપુરુષ છે પણ બાંહેને પૂર્ણ ગર્ભ માસ થયા જાણી તેને તેડી જવાનો અવસર નથી એવું જાણી તમને મલ્યા નહિ. બીજું તમે પણ આજ સજાયે બેઠા ન હોતા. પ્રજાત કાલે ઉદ્યાને વન ક્રીડા જણી ગયા હતા. માટે તે તમારે મુજરે હવે આવશે.

એ વાત સાંજલી તે પુરુષોને રાજાયે તેડીને પૂઠ્યું કે, એ અંગદ બેરસા મણિ રત્નના જડાવ સુંદરાકાર કોણે મૂક્યા છે ? એવું સાંજલી તે પુરુષ બોલ્યા, હે રાજન્ ! જયસેન કુમારે પોતાની બેનને પહેરવા માટે પરમ હેતે કરી મૂક્યા છે. તે બાહુબંધ અમે ગત દિવસે બેનને આપ્યા. એવાં યથાર્થ વચન તે સેવક પુરુષનાં સાંજલી શંખરાજા તુરત મૂર્છા પામી સિંહાસનથી હેતો પડ્યો. ત્યારે મંત્રીશ્વર, રાજ પુરુષ વગેરે સર્વોયે હાહારવ શબ્દ

कीधो. शीतल वायु वींजीने राजाने सचेतन कीधो. एटले हाय हाय करी हाथ घसी दांत पीसी ते राजा कहे ठे. हाय ! में तुहपणें, अविचाखुं, वि परीत काम कीधुं ! अहो ! मारुं अज्ञानचेष्टित ! अहो ! हुं निर्जाग्यशिरो मणी ! अहो ! मारुं निर्दयचित्तपणुं ! अहो मारी क्रूर कुबुद्धिता ! अहो हुं कृतघ्न, अहो मारुं कर्मचंमालपणुं ! स्थिर प्रीति, मित्र अने जार्यादिक संपदाने अयोग्य एवो हुं हुं. एम संजारी वली राजा मूर्खा पाम्यो. वली प्रधानें शीतल वायु नांखी सचेतन कखो.

त्यार पढी सजाना लोकें अने प्रधान पुरुषें राजाने पूठयुं, हे प्रभु ! आज तमने अकाले एवहुं दुःख थवानुं शुं कारण ठे ? त्यारें मंत्री प्रत्ये राजा कहे ठे, हे मंत्री ! हुं नामें तो शंख हुं, मीठा बोलो हुं, बहार देखी तो उजलो, पण अंतरंगे कुटिल हुं. हैयामां आमला घणा ठे एवो. हुं कुटिल शंख हुं ॥ यतः ॥ हरिकरे वसनं मृडता स्वरे, जनयिता तव शंख महो दधेः ॥ विशदता वचनस्य गोचरे, कुटिलता तव तत् हृदये कथम् ॥ १ ॥

अर्थः—हे शंख, तुं हरिने करें वसे ठे, मूर्खें मोठो ठो, समुद्र मांहेथी नीपज्यो ठो. बहार उजलो ठो. तो तारा हृदयमां कुटिलता केम ठे ? हे मंत्रीश ! विजय राजानुं हेत, जयसेन कुमारनुं मित्राश्रपणुं, कलावतीनो स्नेह, मारा कुलनुं निर्मलपणुं, ते सर्व में हण्युं. पोताना संताननुं ठेदवुं, ए हुं में अविचाखुं काम कीधुं. निष्कलंक निर्दोषा एवी कलावती राणी, गर्जवती, नजीक पूत्रने प्रसवनारी, तेने वनमां मूकावी. थडथी बे बाहु कपावीने मारी नांखी. ते पाप संतापें बल्यो एवो आ महारो आत्मा तेने हवे हुं राखी शक्तो नथो. माटे अग्निनी चिता रची तेमां शरीर होमीने निष्पाप थाउं. स्त्रीहत्यानां पापथी बूटुं. एवी विषरूप वाणी राजानी सांजली प्रधान पुरुषादि सर्व परिवार एक बीजाना मुख सामुं जोइ व्याकुल अशने विलाप करवा लाग्या. अंतःपुर मांहेली स्त्रियो पण केहवा लागी के, हे राजा, हे आर्य पुत्र, एवुं अविचाखुं. चंमाल कर्म जे स्त्रीहत्या तथा बालहत्यानुं कर्म ते केम कीधुं. ठेवटे दास दासीउ, दत्तकुमार तथा विजय राजाना सेवक अने नगरना सघलां नर नारी लोक कहे ठे के, हाय हाय ! ए विषम अघोर पाप कर्म राजायें शुं कीधुं ? एम कही सर्वे नरनारी रुदन करे ठे. नगरना लोक राजानो वांक काढे ठे. नगरमां पण

सौने शोकातुर जोऽने राजा बमणो दुःखी थको प्रधानने कहे.हे. हवे शी ढीज करो ठो ? चिता रचावो के, तेमां हुं महारुं शरीर होमी निष्पाप थाउं.

एवुं सांजली प्रधान पुरुष, अंतेउर, मित्र अने सज्जन वगेरें सर्व मली विनंति करे ठे के, हे राजन् ! तमे बालकनी पेटें खतउपरें खार केम मू को ठो ? हे राजेंड ! तमे बुद्धिना समुड ठतां एटलो मोटो दोष लाग्यो. ए विनाश काले विपरीत बुद्धि तमने उपजी. हे राजन् ! जयजीत कायर पुरुष होय ते धीर पुरुषने शरणे जाय ठे. ते धैर्यवंत पुरुष ज्यारें धैर्य मू के, त्यारें कायर नरने कोण शरणे राखशे. तमे राज्य मूकी, कुल छेद करी, जीवित हारी शत्रुनुं वांढ्युं करशो ? एम पोतानुं घर बाली अजवाळुं करे एवो मूर्ख नर कोण होय ? ते सर्वनी शिखामणने अवगणीने दुःखी यो थको ते राजा पोताना परिवारसहित घोडे स्वार थइ, प्रधान पुरुषें वाख्यो ठतां पण आपघात करवाने नगर बहार नीकल्यो ॥ १५१ ॥ नृत्या नां जनयन् दुःखं, वैराग्यं धर्मकामिनाम् ॥ शोकाश्रुधौतनेत्राणि, स्तरुणीनि निर्नीकृतः ॥ १ ॥ ते शंखराजा सेवक जनने दुःख उपजावतो, धर्मिजन ने वैराग्य उपजावतो, शोक संबंधी, आंसुयें जख्यां ठे नेत्र जेमनां एवी न गरनी स्त्रीयोयें निरखतो, ठत्र चामर, वाजित्र वर्जित थको, राजा नंदन वन उद्याने गयो. बीजो उपाय कोऽने न सूज्यो, त्यारें ते राजाने जीव नी आपघातथी राखवाने दत्तकुमारें एवी विनंती करी के, हे स्वामिन, आ वनमां देवाधिदेव श्रीजिनेश्वरनो प्रासाद ठे, तेमनी यात्रा पूजादिक तो करो पढी तमारा मननुं धाखुं काम करो. वली हे राजन् ! आ वनमां अमिततेज नामे ज्ञानवंत साधु समोसखा ठे. तेने पण वंदना करियें जे थकी आ लोकें तथा परलोकें महा मंगलिक पामीयें. एवुं सांजलीने शंख राजायें विचाखुं के दत्तनुं वचन पण उलंघवुं नहीं. ए वचनथी परजवनुं पण शंबल थाय. एवुं विचारी राजायें देव यात्रा पूजा करी पढी अमित तेज साधुने वांदीने बेठो. ते वेला ते साधुयें राजाने धर्मदेशना देवा मांमी.

संसार समुडने विषे जन्म, जरा, मरण ए दुःखरूप पाणी जखुं ठे, राग द्वेषादिकें संसार समुड जखो ठे, ते दुःखें तरी शकाय. तेमां चार गतिने विषे अनंता जीवें अनंती वार ए दुःख जोगव्यां ठे. तेमां क्रोधादिक चार कषायरूपी सर्प तेणें मस्याथी सर्व जगत् कलकलाट करे ठे. ते कषायरूप सर्पें

મસ્યા એવા જે જીવ છે, તે કાર્યઅકાર્ય, હિતઅહિત, યુક્તઅયુક્ત સાર અસાર કાંઈ જાણતા નથી. ગુણઅવગુણ પણ નથી જાણતા. કારણ ક્રોધ પ્રીતીને નસાડે છે, માન વિનયને નસાડે છે, માયા તે મિત્રતાને નસાડે છે, અને લોચ સર્વને નસાડે છે. તે કષાયને વશ જે અજ્ઞાની જીવ પડ્યા છે તે ઘણાં કર્મ કરે છે. તેથી એ જવ પરજવને વિષે ડુઃખ પામે છે. શબ્દની પરેં અનર્થકારી જેમ પૂર્વે પદ્મ રાજાને થયું તેમ બીજા પ્રાણીને થાય છે. એવું સાંજલી શંખ રાજા ગુરુને વિનંતી કરે છે કે, હે મુનિ, હું મારા આત્માને જગત્માં બહુ પાપિષ્ઠ, ક્રોધી, હુષ્ટ જાણું છું. તો મારાથી અધિકો પાપી એવો કોણ તે પદ્મ રાજા થયો ? તેનું ચરિત્ર સંજલાવો. ॥ ૨૬૨ ॥ ત્યારેં ગુરુ કહે છે. અપરં પાર સંસારમાં નારેકર્મી જીવના પણ એવાં દૃષ્ટાંત અનંતાં છે. પણ હમણાં જે પ્રસ્તાવ્યું તે કથા હું કહું છું તે સાંજલો..

પૂર્વે પદ્મપુર નગરમાં પદ્મ સમાન સુકોમલ એવો પદ્મ નામે રાજા હોતો હવો. તે ઘર મંદિર વાહનાદિકેં સૂર્યોદયવત્ ક્ષિપ્રંત છે. તે એકદા રાજા વનક્રીડાને અર્થે જાય છે. એટલે ત્યાં વરુણ શેઠની બેટી કમલા નામે રૂપ સંપદાયેં સાક્ષાત્ લક્ષ્મીસમાન છે તેને સર્વથી સંઘાતેં ક્રીડા કરતી તેણે દીઠી. તે રાજાને બીજી ઘણીયે અંતેઝરી છે. તોપણ તે ઉપર તદ્દની તન્મય થયો. જેમ પંખિત સુનાષિતેં અતૃપ્તા છે. તેમ પૃથ્વીમાં ધનના લોની સ્ત્રીના કામી એવા રાજા ઘણા અતૃપ્તા છે. એટલે કામી જીવ ઘણા છે. અતિ હર્ષેં પ્રકર્ષેં તે રાજાયેં વ્યવહારીઆ પાસેં તે કન્યા માગીને પરણી. પણ રાજાનું ચિત્ત રાજકાર્યમાં વ્યગ્ર હોવાથી તેણે પોતાના હૃદયથી તે કન્યાને તદન વિસારી મૂકી. તે કન્યા મોટી થઈ ત્યારેં ઘણે કાલે તેને રાજાયેં દીઠી. તે વચ્ચે પ્રધાનને પૂછ્યું એ સ્ત્રી કોણ છે ? ત્યારે મંત્રીયેં કહ્યું પૂર્વે તમે વરુણ શેઠની બેટી કમલાને પરણ્યા હતા તે એ છે. એવું સાંજલી તે રાજા ચિત્તને વિષે ચિંતવે છે કે, હા હા અરે ! મેં એ કન્યાને કદર્થના ઉપજાવી. એમ કહી બલી તેણે પ્રધાનને પૂછ્યું, જેણેં જલાં આનરણ કેમ પેહેલાં નથી ? એ ડુર્બલ કેમ દેશાય છે ? મંગલિક અર્થેં એણેં વલય માત્ર રાખ્યું છે. એવું પૂછ્યું ત્યારેં ફરી મંત્રી કહે છે, હે સ્વામિ ! કુલસ્ત્રીનો એ ધર્મ છે, જે જર તારને વિરહે શૃંગારાદિક ન કરે. શિયલરૂપ આનરણેં શોનાયમાન રહે. લીલું વૃદ્ધ જેમ સુકાય તેમ કંદર્પની અગ્નિયેં કરી એ બલી ગઈ છે. તો પ

ણ શિયલમાન નથી મૂકતી, જેમાટે કુલવાન સ્ત્રી સદાચારી હોય છે, જે શિયલ પાલે, તે કુલવાન સ્ત્રીને નમસ્કાર હો. જેના મનરૂપી કમલને વિષે મદન રૂપી જમરો જમીને તે માંહે વલયે વલી જાય છે.

તેવારેં રાજાયેં અતિ હેતે કરી તે મંત્રીને સ્ત્રીને તેડવા મોકલ્યો. તેણે તેના માતા પિતાને જડ કહ્યું, જે કમલા બાંને રાજાયેં તેડાવી છે, માટે મોકલો. ત્યારેં તે પુત્રીને સાર શૃંગાર પહેરાવી સખીસાથેં મોકલી. તે રાજપુત્રને આવી. રાજાપણ તેના સંગમનેવિષેં ઉત્સુક થઈ સજા વિસર્જન કરી હર્ષવંત થયો તે સ્ત્રી પાસેં આવ્યો. તેને રાજા મીઠે વચનેં કહે છે. ઘણો કાલ થયો મેં તને પરણીને વીસારી મૂકી, તે મારો અપરાધ ક્ષમા કરજો. સ્ત્રી બોલી, સર્વ વાતે તમે સાવધાન થો, તો શું પરણી સ્ત્રી સંજારીજ નહીં? પણ નિર્જાન્ય સ્ત્રીને સ્વામીનું દર્શન ક્યાંથી હોય? સ્નેહેં કરી ચિત્તને વિષે ધસ્યા, નજરેં ઘંણીવાર દીઠા, પણ હે પ્રાણેશ! તમારે વિરહે કરી આ શરીર બદ્યું છે. એમ કહી તે કમલાયેં લાજ મૂકી રાજાને રીજાવ્યો, અને તે સંપૂર્ણ રાત્રી રાજા સાથેં ઘણા ચાતુર્યેં કામક્રીડા કરી ગમાવી. પણ તે કમલાનું રતિચાતુર્ય જોડને રાજા મનમાં શંકાવંત થયો. કેમ કે ગુણ તે દોષ જણી થાય છે. પાઠલી રાતે રાજાયેં વિચાશું કે, એ સ્ત્રીનું ચરિત્ર આશ્ચર્યકારી છે. કુલસ્ત્રીને કામક્રીડાનું વિજ્ઞાન ચાતુરીપણું ધૈર્યપણું જરતાર સાથેં પ્રથમ સંગમે એટલું બધું કેમ હોય? તો શું એ અસતી હશે? પર પુરુષ સાથેં રમી હશે? એવી તે વચત રાજાના ચિત્તમાં શંકા ડપની ॥ ૨૮૧ ॥

તો હવે હું એને મહારે હાથેં શું મારું? પણ સ્ત્રીહત્યા હાથેં કરવી ઘટે નહિ. એમ ચિંતવતો કોપવંત થયો. પ્રાતઃકાલે નિજમંદિરથી નીકલ્યો. ત્યાં પ્રધાનને તેડીને કહ્યું, એ પાપણી સ્ત્રીને એકાંતે ઠાંમો. પ્રધાને રાજાનું વચન પ્રમાણ કરી પરમાર્થ અજાણ્યે તે સ્ત્રીને વગર વાંકે એકાંતે મૂકીને પ્રધાને ચિંતવ્યું જે રાગાંધ જે પ્રાણી હોય તે ઠતા દોષ દેખે નહિં, અને અઠતા જે ગુણ તે દેખે. એવું રાગાંધનું વિપરીત પણું છે. અને ક્રોધાંધ જે છે તે એથી ડપ રાઠો છે, એટલે તે ઠતા ગુણને ન દેખે, અને અઠતા દોષને દેખે. રાગીને રોગી એ બેદુની એક રીત છે. મુખેં કડવો હોય, જોજનથી ડપરાંઠો હોય, મોટી લાંઘણ કરે, પાણિવદ્ધન હોય, તૃષા ઘણી વેઠે, તેમ અતિ રાગો દેષી જીવ મુખે કડવો હોય, જજા સુજનથી ડપરાંઠો હોય, ગુરુનું કહ્યું ન માને, જડતા,

મૂર્ખતા તથા તૃષ્ણા ઘણી હોય. એમ રાગી અને રોગી બે સરીખા દેખાય છે. માટે એ રાજાએ કોપ પરિતાપે કરી પોતાનું અંગ ઘણુ જાજરું કીધું છે. તો હું એ રાજાના બુદ્ધિને સંજીવની ઉપદેશ વાળી ઔષધી આપી સદ્ય સાજો કરું.

એવું ચિંતવી જલી મીઠી વાળીએ કરી પ્રધાને, પ્રથમતો રોતી રાણીને આશ્વાસિને સાસતી કીધી. પછી રાજાને પ્રતિબોધ દેવાને મંત્રી રાજસના એ ગયો, ત્યારે તેણે રાજસના દીનગ્લાનવદનવાલી દીઠી. જેમ સૂર્ય ગયે દીવાની કાંતી જાંચી દેખાય તેવી સનાને જાંચી દીઠી. ક્રોધી જીવ શું શું ડુધ્યાન ન ધ્યાય ? અર્થાત્ ડુધ્યાનજ ધ્યાય. એમાં શું આશ્ચર્ય છે ? એવો રાજાને જાણી પ્રણામ કરી મંત્રી સના મધ્યે બેઠો, અને રાજાનો રોષ નિવારવા અનેક કૌતુકકારણી કથા સનાલોકને કહેતો હવો. અહો, સના લોકો ! તમે કોઈ આશ્ચર્યકારી વાત સાંજલી ? તે વેલા એક ચતુર પુરુષ બોલ્યો, હા. તેને સનાના લોકે પૂછ્યું શી વાર્તા તે કહો.

ત્યારે તે ચતુર નર કહે છે. એ નગરમાં વ્યવહારીમાં શિરોમણી અને ધનવંતો એવો ધનશેઠ વસતો હવો. તેને શ્રી નામેં જાર્યા તેના ચાર પુત્ર એક ધનો બીજો ધનદત્ત, ત્રીજો ધમ્મ અને ચોથો સોમ. એ ચારે વિચક્ષણ પુત્રને યૌવનવયે પિતાએ પરણાવ્યા. તે મોટા વ્યાપારી થયા, ત્યારે ધન શેઠને વૃદ્ધાવસ્થાએ અસાધ્ય રોગ ઉપનો. વૈદ્યે પણ કહ્યું કે, તમે ધર્મ સાધન કરો. તેવારે શેઠે સર્વ કુટુંબપરિવારને તેડાવી, સર્વની સાથે સ્વમત સ્વામણાં કીધાં. વ્રત પચ્ચણ કરી, આત્મસાધન કીધું. ત્યારે કુટુંબમાં જે વૃદ્ધ હતા તે કહેવા લાગ્યા, જે હે ધનશેઠ ! તમે તમારે નામે તથા પ્રણામે ધન્ય થો ! તમે તમારી છુજાએં ઉપાર્જિત વિત્તેં કરી સ્વજનને પોષ્યા. સાતે સ્વેત્રે વિત્ત વાવણાં. નિર્મલ કિર્તિ ઉપાર્જી. હવે તમે મૃત્યુ પામ્યા પછી પુત્રને વિશ્વવાદ ન થાય તેમ કરો તો રૂઢું થાય માટે સર્વ પુત્રને ધન સરખું વહેંચી આપો. જેમ પઠવાડે તમારો યશવાદ વધે. ॥ ૧૯૭ ॥ તે વેલા ધનશેઠેં ચારે પુત્રને તેડીને કહ્યું, જે તમે સર્વે જાણે સંપે એકઠા રહે જો ॥ યતઃ ॥ યતો દૃગ્ચાં મુખં જાતિ, નયને વદનેન ચ ॥ પદ્મવૈસ્તરવો જાતિ, તરુજિઃ પદ્મવાઃ પુનઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જે કારણ માટે બે નેત્રેં કરી મુખ શોજે, અને મુખેં કરી બે નેત્ર શોજે છે. વૃદ્ધ નવપદ્મવેં કરી શોજે છે, અને નવપદ્મવતા વૃદ્ધેં કરી શોજે છે ॥ ૧ ॥ કદાચિત્ કાલઃ જાઘે તમે જૈના રહી ન

शको, पोत पोतामां साथें रहेवुं न बने तो ए उरडा मध्ये चारे खूणे चार कलश दाव्या ठे, ते उपर तमारा पोत पोतानां नाम ठे, ते काढी लेजो. में सर्वना सरखा जाग करी वहेंची मूक्या ठे. ते रीतें लेजो, विवाद कर शो मां, एम कही पिता परलोके पोहोच्यो. ते पठी चारे जाइयें पितानुं मृत्यु संबंधी लौकिक कारज कसुं. केटलोक काल त्यां एकठा रह्या, पठी स्त्री उना विवादथी जूदा थया. ते वेला घरना चारे खूणेथी चार नामांकित कलश काढ्या. तो एक कलशमां माटी, एकमां हाडकां, एकमां वही ए टले खतपत्रनां चोपडा अने एकमां सोनेया नखां हता. ते जोइ त्रण जा इना मुख विहाय थयां. जे नाना जाइने तो पितायें नगद धन आप्युं. अने अमने हाडकां, माटी अने कागल दीधां. ते अमे केम लेश्ये ? एम कही हृदयें त्राडना करी ठाती कूटी मूर्छा खाइ नोंय उपर पड्या ! अहो, पिता यें शत्रुरूप थइ अमने विश्वासें वंच्या. सर्व सार धन ते सोमने आप्युं अने अमने धूल तथा हाडकां आप्यां. एम कही त्रणे जाइ नाना जाइ साथें विवाद करवा लाग्या. अने कहेवा लाग्या जे, अमारां गलां रेहेंसीने तुं एकलो धन लेइ जाइश ? एम थाय नही, ए धन तो चारे जाइ वहेंची लेसुं. एम विवाद करतां सर्व सज्जनें मली वाखा. कसुं के, तमे आपथ्या पणो वेपार करो. ए धन हवे रहेवा द्यो. राजद्वारें प्रधान पुरुष जे न्याय करशे, ते रीते लेवाशे. एम शीखामण देइ विवाद निवाखो. पठी एक महिनामां पंचमहाजनों न्याय करी न शक्या, तेथी राजद्वारे आव्या, त्यां पण बुद्धि वंत प्रधानें विचासुं, तेवेला राजा हसीने बोळ्यो के, ए विवाद प्रधानें टाळ्यो के न टाळ्यो ? तेणे कसुं हजी टाळ्यो नथी. एम कोइने बुद्धि उपनी नहीं.

त्यारें चारे जाइ दुखीआ थया थका देशांतर चाव्या. मार्गमां एक प शुपालगाम आव्युं. त्यां कोइ बुद्धिवंत वृद्ध पुरुष सजा जोडी बेठो ठे. ते सजा समाजना सर्वे लोकने प्रणाम करी चारे जाइ बेठो. ते वखते चतुर पुरुषें पूठ्युं. तमे क्यांथी आव्या ? अने आगल कया काम माटे क्यां जाशो ? एटले चारे जाइयें पितानुं जे वृत्तांत हतुं ते एक वृद्ध पशुपाल आगल कसुं. तेथी ते बुद्धिवंत पुरुषें हसीने कसुं, तमारा नगरमां तेवो कोइ पंडित पुरुष नथी के, जे एनो परमार्थ जाणे ? ते वेला चार जाइ कहे ठे के, पिता तो वाद मूकी मरी गया. पितायें अमने वंच्या. तेवारें ए वाद कोण टाळे ? एवुं

સાંજલી બુદ્ધિવંત પુરુષ બોલ્યો હે પુત્રો, તમારો પિતા પંક્તિ હતો, ચતુર હતો, તમારો હેતુ હતો, માહ્યો વિચક્ષણ હતો ॥૩૧૪॥ તેણે જેને જે યોગ્ય હતું તેજ બરાબર વેહેંચી આપ્યું છે. પણ તમો તેનો પરમ અર્થ નથી જાણ તા અને વિવાદ કરો છો. પિતાનો કાંઈ દોષ નથી. તેનો પરમાર્થ બુદ્ધવંત પુરુષ ચારે જાણે કહે છે—જેના કલશમાં માટી છે, તેને ઘર, હાટ, સ્થાન સર્વ આપ્યાં છે. જેના કલશમાં હાડકાં છે, તેને હાથી, ઘોડા, ગાય, જેસ એ સર્વ આપ્યાં છે. જેના કલશમાં કાગલ દોત છે, તેને ઝઘરાણી, વ્યાજી ધન એ સર્વ દીધું છે. અને નાના પુત્રને અસમર્થ જાણી રોકડું ધન તેને આપ્યું છે. હવે તમે ચારે જાગ સંજાલી જુઠ. જે પિતાયે કોણે ઝડું દીધું છે? જે માટે ધન તો વિજલીની પરેં અનિત્ય છે. અર્કતૂલની પેઠે અસાર છે. તે સારુ શો ક્લેશ કરો છો? પિતાના વચનથી માંહો માંહે હિત જાવ રાખો. યતઃ—અણ્જાલિયા વિ અણ્પાલિયા વિ, વિહંતિ સેસયા સુયણા ॥ હંતિ સહિજાવિદુરે, કુવિયા વિ સહોયરા ચેવ ॥ ૧ ॥

હવે ત્રણે જાણે, તે બુદ્ધિવંતને પગે લાગી. જલ્દી જાણે આજિંગન દેડ આંચે આંસુ મૂકતા કહે છે, હે વત્સ! અમે લોજી થઈ તને સ્વેદ પમાડ્યો. તે સર્વ તમે ક્ષમા કરજો. તે વેળા જલ્દી જાણે તેમને પગે લાગી કહે છે કે, તમે મોટા જાણે તે મુજને પિતા સમાન છો તમને મેં ધન અર્થે અશાતા ઉપજાવી તે ક્ષમા કરજો. ફાં બધાયેં પંક્તિ પુરુષને કહ્યું, જે પિતા મૃત્યુ પામ્યા માટે મૂઠ એવા અમે હું તેના તમે પિતાસમાન થયા. એમ કહીને તેમણે કદાગ્રહ મૂક્યો. ત્યારેં બુદ્ધિવંત પુરુષેં કહ્યું કે, તમારા પિતા મૃત્યુ પામ્યો માટે નાના જાણના તમે પિતા સમાન ગણાઉં, તમારો પિતા ચૂકે નહિ, તમે ધન અર્થે જલ્દી જાણે સાથે સ્વેદ કહ્યો, તે નવો ચાલ કરવો તમને ઘટે નહિ.

પછી ત્યાંથી તે જાણે પોતાને ઘેર આવી. પિતાના જલ્દી પ્રમાણે ધન વહેંચી લેડ માંહો માંહે અતિ સ્નેહવંત થયા. તેમણે નગરમાં વધામણાં કીધાં. નવા જન્મની પેઠેં હર્ષ પામતા હવા. એવી કથા નિપુણ પુરુષેં કહી તે સંજાના સર્વ લોકો સાંજલી મસ્તક ધૂણાવી કહેવા લાગ્યા કે, એવા પશુપાલ પણ બુદ્ધિવંત હતા કે જેણેં બુદ્ધિયેં કરી વિવાદ ટાલ્યો.

એ વાત સાંજલી પદ્મરાજા ચમત્કાર પામી ચિંતવવા લાગ્યો જે, તે બુદ્ધિવંતેં પારકા નગરમાં દૂરથી નિપજ્યું તે પણ ઉત્પાતકી બુદ્ધિયેં જાણ્યું.

अने तेनो केवो अर्थ कीधो ? तो शास्त्रनी जाण एवी ते मारी. प्रियाने का मशास्त्रमां कौशलता संजवे ठे. तेमां शुं कहेवुं ? माटे हुं मंदबुद्धि, अनार्य, निर्लज्ज, दूर्गतिनो जानारो, निर्जाग्य एवो हुं. हुं ते स्त्रीरत्नने अयोग्य हुं. जेने में निरापराधे तेवुं दुःख दीधुं. एम चित्त मध्येराजायें शोचना करी. अने दीनवदन थइ मंत्रीने कहुं, हे मंत्री ! पापी एवा अपुणीयें में जे महा पाप कीधुं. जे ते कन्या पिताने घेर सुखें समाधें रही हती ! हा हा ! तेने में अनर्थ पमाडी दुखणी करी. माटे हवे हुं प्राण धरवाने समर्थ न थी. तेथी तमे चिता खडकावो, तेमां हुं बलीने पवित्र थाउं. त्यारें प्रधानें, राजाने अत्यंत दुःखी तथा मरणान्निमुखी जाणीने ते मंत्री राजाने एकांते कहेवा लाग्यो के, हे राजा ! तमे सांजलो. जे जला सेवक होय ते स्वामीनुं हिताहित जाणे. हे स्वामी ! जे काम करियें ते विचारी परखीने करीयें तो फल पांमीयें, पण सहसा अविचारुं करे ते अशाता पामे. ॥ यतः ॥ सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ॥ वृणते हि विमृश्य कारिणं गुण लुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥ १ ॥ अर्थः—सहसा विचार कस्या विना कोइकार्य करवुं नहीं. अविचार जे ठे ते आकरा दुःखनुं स्थानक ठे. विचार करी काम करवानी जेने टेव ठे, ते पुरुषने संपत्ति पोते आवी वरे ठे. हे नाथ ! में तमारी आज्ञापण करी, अने ते स्त्रीने पण जीवती ए कांत स्थलें राखी ठे. हवे जेम तमारी आज्ञा होय तेम करियें.

एवुं सांजली राजा आनंद पामी प्रधानने कहे ठे, हे मित्र ! तें ए स्त्रीने जीवती राखी ए मने जीवितदान आप्णुं. पढी राजायें प्रजाते ते निर्दोषी स्त्रीने घेर तेडी अपराध खमाव्यो. अने ते दिवसथी राजानो राणी उपर प्रेम वृद्धि पाव्यो. इति पद्म राजा कथा ३१४ ए दृष्टांत शंखराजाने साधुयें कह्यो.

माटे हे राजेंड ! पूर्वे जडबुद्धि एवा ते पद्मराजायें अविचारुं काम करीने एवा दुःख रूपणी तुलामां पोतानो आत्मा पाड्यो. तेम तुं पण अविचारुं काम करी अबला सतीने दुःख देइ अने हवे पश्चात्ताप करे ठे. पण धर्मना जाण होय तो ते परजीवनो घात न करे. तेम आत्म घात पण न करे. जेमाटे आत्मघात समान बीजुं कोइ पाप नथी. जे कुबुद्धि प्राणी दुःष्कर कर्म करे, ते वली तेना दोष टालवाने माटे आत्मघात करे ठे. पण सर्व दुःखने टाले एवो सुगम धर्म श्रीवीतराग देवनो जांख्यो ठे.

તે નથી કરતો. કુષ્કર્મના મર્મને હરણહારો ધર્મ છે. નિરંતર સુખ આપનારો છે. સંસારમાં સંત પુરુષને ધર્મ વિના બીજું કંઈ પદાર્થ શરણ નૂત નથી. તે સાંજલી શંખ રાજા મુનિને કહે છે. હે સ્વામી ! કુઃસ્વની દવાગ્નિયેં જે વલ્યો, તેને હવે ધર્મની કથાયેં શું હોય ? તો અંતસમય યોગ્ય જે ધર્મશંબલ હોય તે મુજને આપો. ત્યારેં ફરી મુનિ કહે છે, હે રાજન્ ! તું કુઃસ્વનો વલ્યો મરણ ઇહે છે, પણ એવા બાલ મરણેં કરી મૃત્યુ પામવાથી આગલ વિશેષ કુઃસ્વ પામીયેં. તે ઉપર કપિલ બ્રાહ્મણનો દૃષ્ટાંત કહું તું તે સાંજલ ૩૪૦

ગંગાના તીરે કોઈક સંનિવેશને વિષે સડો ગામ છે. તે ગામમાં પદ્ કર્મ કરનાર અત્યંત શૌચધર્મનો ધરનાર કપિલ નામે એક બ્રાહ્મણ હોતો હવો. શૌચ પિશાચેં ગ્રહ્યો થકો તે ધિજ ચિંતવવા લાગ્યો, જે ધરતી ઉપર ફાટાં છૂગડાં ચુંચરાં પડ્યાં હોય, આજડ્યાં ફૂલ ફલ પડ્યાં હોય, વિષ્ણુ મૂત્રેં જાણ્યો અશુચિ માર્ગે હોય, તેમાં શૌચ આચાર ધર્મ મારો કેમ રહે ? તલાવ કૂવાનાં પાણી પણ કેમ પીવાય. માણસોનાં, કૂતરાનાં, બિલાડાં આદિ કનાં મલમૂત્ર, હાડ પ્રમુખ સર્વ વરસાદને પાણીયેં તણાંને જલાશયમાં જાય તે પાણી પીવાથી કેમ શૌચધર્મ રહે ? માટે સમુદ્ર વચ્ચે અંતર્દીપ હોય, જ્યાં મનુષ્ય, પશુ વર્જિત નૂમિકા હોય, ત્યાં જડ રહું, તો મારા શુચિ ધર્મની ક્રિયા રહે. અન્યથા ન રહે. એમ વિચારી કેટલાક દિન ગામમાં પાણી ઠાંટી હિંમવાથી પણ તેનો શુચિ ધર્મ ન રહ્યો. તે વચ્ચે કોઈ નિર્યામિકને પૂછ્યું, જે અશુચિરહિત એવો કોઈ નરપશુવર્જિત દ્વીપ છે ? ત્યારેં તેણેં કહ્યું, શેલડીનાં સ્વેત્રેં જાણ્યો એવો અજયદ્વીપ છે. તે સાંજલી તે નિધિ મલ્યાની પેઠેં હૃદયમાં હર્ષ પામ્યો. તે કપિલ બ્રાહ્મણેં પોતાના સ્નેહિ કુટુંબ પરિવારને મેલી મિથ્યાનિમાનનો પ્રેશ્યો થકો વહાણે બેસી નિર્યામિક સાથેં ચાલ્યો. સમુદ્રમાં તે દ્વીપ પામ્યો. જેમ જવ સમુદ્રમાં નરજવ દ્વીપ પામે તેમ તેણેં તે દ્વીપ પામ્યો. ત્યાં શેલડીનો આહાર કરે. વહાણ મૂકી ત્યાં રહ્યો. તે દ્વીપનાં પાણી પી ત્રણ વાર સ્નાન કરે. શેલડીનો રસ આસ્વાદે. એકદા શેલડી સ્વાતાં તેના બે હોઠ વિદારણ પામ્યા. ત્યારેં એમ ચિંતવવા લાગ્યો. જો એ શેલડીને ફલ થાત તો ઠીક હોત. એવું ચિંતવી ફરે છે, એટલામાં કોઈક વહાણનો વેપારી તે ઇંદુના સ્વેત્રમાં વડીનીતિ કરી ગયો હતો. તેની સૂકી વિષ્ણુ પડેલી હતી તે જોઈ તે બ્રાહ્મણ શેલડીનાં ફલ જાણી હર્ષ પામી

ને ચિંતવવા લાગ્યો જે અમારા દેશમાં રોલડી ફલતી નથી. અને આ દ્વીપમાં જ ફલે છે. તે કોઈક દ્વીપનો મહિમા વિશેષ જાણવું. એવું વિચારી તે ફલ (સૂકી વિષ્ણુ) હાથમાં ગ્રહીને ફલની ત્રાંતિયેં અમેથ્યને મેથ્ય મિષ્ણુ ત્રસમાન જાણી ઇંડિયની જોલતાયેં કરી કપિલદ્વિજેં તેનો નક્ષણ કીધું. જે માટે કુધાતૃષાર્ત જે પ્રાણી હોય તે શુચિ અશુચિ પણાનું વિવેચન ન કરે. તેમજ એકદા તેણે પોતાનીજ સૂકી વિષ્ણુ પડી હતી તેનું પણ વિચ્રમ પણેં નક્ષણ કીધું. એમ વિચરતાં કેટલેક દિવસેં જેની વિષ્ણુ સ્વાધી હતી તે પોતાના દેશનો ઝલચીતો વાણિઝ તેને મલ્યો. વહાણે બેસી તે દ્વીપમાં જ જ તથા રોલડી લેવા આવ્યો હતો તેમણે માંહો માંહે કુશલ વાર્તા પૂઠી. વાણિયેં કહ્યું હે, કપિલદ્વિજ, ઇંહાં રહી તમે શો આહાર કરો છો ? કપિલ બોલ્યો, ઇંહાં હું રોલડી તથા તેના ફલનો પવિત્ર આહાર કરું છું. એવું સાં જલી વાણિયો બોલ્યો, રોલડીને ફલ કદાપિ ન હોય. દ્વિજેં કહ્યું, એ દ્વીપને મહિમાયેં ઇંહાં તો રોલડીને ફલ થાય છે. વણિક બોલ્યો, તે ફલ મને દે સ્વાડ. તેવારે તેણે માણસની સૂકી વિષ્ણુનાં લીંમાં દેસ્વાડી, અને કહ્યું કે એ રોલડીનાં ફલ છે. તે જોઈ વાણિયો સ્વેદ પામી, માથું ધુણાવી, કહે છે. અહો ! એણે અજ્ઞાનપણેં ફલની ત્રાંતેં માનવીની વિષ્ણુ સ્વાધી ॥ યતઃ ॥ નાતઃ પર મહં મન્યે, જગતો હુઃસ્વ કારણમ્ ॥ યદ્ જ્ઞાન મોહોરોગો, હરંતઃ સર્વ દેહિ નામ્ ॥૧॥ વાણિઝ બોલ્યો, તે ફલનો રસ કેવો છે ? તુજને સ્વાતાં કેટલો કાલ થયો ? કપિલ બોલ્યો, એ ફલનો રસ તો અમૃતસમાન છે; અને એક માસ થયો હું સ્વાતું છું. વાણિઝ બોલ્યો, અરે અજ્ઞાની ! તેં મૂઢ બૂદિયેં એ શું કામ કીધું ! માંથુ જાંગીને પગ રાખ્યા. થોડાશા અશૌચથી બીહીતો, અને આતો તેં સર્વ પ્રકારે અશૌચનું નક્ષણ કીધું. ધિક્ પડો તહારા આ અજ્ઞાન શૌચપણાને, જે માટે કોઈ ન કરે તે કર્મ તેં કીધું. જે અશુચિના જયથી તું નાથો હતો તે તારા આગલ વિશેષેં આવ્યું. અરે ! એટલું પણ તેં વિચાશું નહિ, જે રોલડીને વિષે ક્યારે ફલ થતા હશે ? એતો કોઈ દેશે કોઈ દ્વીપે ન હોય. કપિલ બોલ્યો, નિર્માનુષ એવા એ દ્વીપમાં વિષ્ણુ ક્યાંથી આવી ? વાણિયો બોલ્યો, અરે તારી અને મારી બેઢુની વિષ્ણુ તેં સ્વાધી.

તે સાંજલી કપિલ બ્રાહ્મણ માથું ફોડી હાય હાય કરી વિલાપ કરવા લાગ્યો. રે દૈવ ! તું, નિષ્કારણ મારો વૈરી થયો, જે મને વિષ્ણુ સ્વાડી. શ્વાન

वायसः वत् कीधो. हुं शौच धर्मनो अर्थी, कुटुंब परिवार मूकी समुझनी वच्चें अंतराक्षीपे आवी रह्यो, तोपण तें मुज्जे विटंब्यो. हुं त्रण वार स्नान करतो, पुत्रस्त्रीथी अलगुं रांधी जमतो, एवा मुज्जे हे दैव ! तें केम अमेध्यनुं न क्खण कराव्युं ? एम विलाप करतो कहे ठे के, हवे हुं क्यां जाउं ? केने क हुं ? किंवा आत्मानो घात करूं. सत्य शौचनो धरनार हुं विष्टायें लीं पाणो.

ते वेला ते वणिक पासे उजोहतो ते तेनो पश्चात्ताप सांजलीने कहे ठे के, तें अज्ञान पणें तारी मेळे अपराध करीने हवे तुं निरपराधी दैव उपर शो कोष करे ठे ? ॥ यतः—नरः कार्ये हि निष्पन्ने, मयाकारीति माद्यति ॥ तस्मिन् पुनरनिष्पन्ने, दोषं देवाय यद्धति ॥१॥ अर्थः—मनुष्य कार्य सिद्ध थाय तो 'में कछुं' एवो मद ते करे ठे, अने जो सिद्ध न थाय तो ते दैवने दोष आपे ठे. ॥१॥ हवे ते वणिक कहे ठे के, पूर्वे पंमितें शौच धर्म आ दह्यो ठे, ते धर्मने तुं ठांमीने बाह्य शौचें जागो, वायरें जेम वृद्धं मूलथी जांग्यो, तेम तुं मूलथी विणगो, ते हवे केम शुद्ध थाय ? जे प्राणी अंतर मलिन ठे ते बाह्य जळें हजारो वार स्नान करे तोही निर्मल न थाय. अंतरंग वेरी जीतवाथी परिणामें शुद्ध थाय. जलस्नानें तो अशुद्धता वधे. जलस्नान तो देवार्चन कार्यें बाह्य मल टालवाने करवुं. ते माटे लोको जल स्नान ते धर्म नणी कहे ठे. अनार्य अवतरती पशुवत् तरे ठे. तेह ने अंतरंग शौचनुं कारण नोजनअंते पंमिते कछुं के, जे पापाचार करशे ते कुजातिमांहे अवतरशे, अने जे पापाचार नही सेवे ते सत्कुल सुजा तिमांहे उपजशे, ते माटे विविध प्रकारनां शौच कहां ठे. ते जाणिने ते धर्मार्थी प्राणियें अंतरंग शौच धर्म जेवी शक्ति होय तेवुं आदरवुं. देवया त्रा, विवाह, त्वरानो समय, राजदर्शन, संग्राम अने हाट बजार मार्ग ए टला स्थानके स्पर्शस्पर्शिनो दोष नथी. एटले प्रकारें धरती फरसी थकी प वित्र थइ. नूमीउपर पडेलुं पाणी, पतिव्रता स्त्री, प्रजानुं हित करनार रा जा अने ब्रह्मचारी ए चारें सदा पवित्र कहेवाय ठे.

ते माटे तें ए लौकिक मार्गने मूकीने अलौकिक मार्गने आदह्यो, तेथी तीव्रपापे लीं पाणो ठो. ते प्रायश्चित्त लीधे तुं शुद्ध थाइश. एम वाणियानुं वचन ते कपिलें मान्युं, पढी ते वणिकने ब्राह्मण बे जणा वाहणे बेशी पो ताने स्थानके आब्या. पोताना कुटुंबपरिवारने मळ्या. त्यार पढी पंमितें

कह्युं, तेम कपिलें प्रायश्चित्त लीधुं. पढी ते कपिल सर्व दर्शनने सरिखो शौचाचार आचरवा लाग्यो. ए कपिलनी कथा मुनियें कही ॥ ३८३ ॥

ते माटे हे शंखराजा ! थोडा अशुचिथी नागो जे कपिल तेणें जेम घणुं अशुचि जोगव्युं तेम हे राजा तुं दुःखना जयथी मरीश तो वली घणां दुःख पामीश. जे माटे पापथी दुःख उपजे अने पाप जे ठे ते जीव हिंसाथी उपजे ठे. ते पर प्राणीना घात थकी आत्मघातनुं पाप विशेष ठे. पुण्यथी ते पापनो क्य थाय, अने बेनो क्य थयो त्यारें जन्मजरा मरणना दुःखोनो क्य थाय. ते माटे हे राजन ! तुं हवे सर्व चिंता मूकी श्रीवी तरागनो नाख्यो धर्म आदर, तेथी सुखी थाइश. एकदिवस तुं अमारा कह्या प्रमाणे धर्म आदरीश तो, पढी तुं तेनो प्रत्यक्ष पारखुं जोइश. अखंमित शरीरे पुत्रसहित एवी कलावती स्त्रीने तुं जीवती देखीश. तमे बेदु घणा काल लगें जोगना जजनारा थाशो. त्यार पढी भुक्तजोगी थइ अंते राज लक्ष्मीने ठांमी स्त्रीसहित दीक्षा लेशो ने आराधक थाशो.

एम गुरुनुं कह्युं मानीने राजा ते वनमां एक रात्रि रह्यो. त्यां रात्रिने पाठजे पहोरे एक स्वप्न दीतुं. कल्पतरुयें वलगी लता फलसहित ठे, ते ने कोइक पुरुषें ठेदी नूमिकायें पाडी. पढी वली ते लता फलसहित पाठी कल्पतरुमां जइ वलगी. तेने ते तरुयें तुरत अवलंबी. एवुं स्वप्न दीतुं. के तरत प्रजाते राग थतां राजा जाग्यो. त्यारें विचाखुं के अहो ! ए मोटुं स्वप्न मुऊने क्यांथी दीठामां आवत, पण जो इहां रह्यो तो में ए स्वप्न दीतुं ? एम चिंतवी प्रजात संबंधीनी करणी करी राजा गुरुपासे आवी वंदन करीने गुरुने स्वप्नार्थ पुठतो हवो.

त्यारें गुरु पण तेने स्वप्ननो अर्थ कहे ठे. तें राणीने दूर करी वियोग पमाडी ते कल्पतरुनी मालने ठेदी नाखी, पण ते माल पाठी तरत फल सहित जइने कल्पतरुने वलगी. तेम हे राजा ! तमने ते राणी पुत्र सहित वेहेली मलशे. एम सांजली राजा कहे ठे, हे मुनींइ ! तमारे प्रसादें करी एवुं मुऊने शुभ थवानुं ते महारे एमज होजो. एम कही राजा राणीनी खबर जोतो तेज वनमां केटलेक दूर गयो. त्यां लक्षायें नीचुं सुख करी दत्त कुंवरने कहे ठे के, हे मित्र ! डुबुद्धि एवा में महा पाप की धुं. पोताना निर्मल कुलें लांछन लगाड्युं. पण गुरुयें अमृत किरणसमा

न वचन कहाँ अने तेणें आश्वासना दइने, धैर्य उपजाव्युं. आशायें विलु
 व्ह्यो एवा में आ दिवस एम गमाव्यो. पण हवे हुं महारी स्त्रीने जो जीव
 ती न देखुं तो मरण पामीश. ते माटे तमे घोडे स्वार थइ उतावला जाउ.
 अने ज्यां कलावती होय त्यां तेनी तपास करी शीघ्र तेने तेडी लावो. ए
 वी राजानी आज्ञा लइने ते दत्तकुमार घोडे स्वार थइ कलावतीनी खबर
 काढवा निकळ्यो, जे पुरुषें ज्यां मुकी हती ते पुरुषें ते स्थानक देखाड्युं.
 त्यां लोही पड्युं देखी त्यांथी पगी पग जोतो दैवयोगें तापसनो आश्रम
 दीतो त्यां तापसने प्रणाम करी दत्तकुमारें पूठ्युं, के हे तापस नजीक प्रसव
 थइ एवी उत्तम स्त्रीने तमे इहां कंइ दीती ? तयारें तापस कहे ठे, तुं कोण
 ठो ? अने क्यांथी इहां आव्यो ठो ? तयारें तेणें कहुं हुं शेठनो पुत्र दत्त
 नामे तुं, अने शंख पुरथी आव्यो तुं. राजायें मने खबर काढवा मुक्यो ठे.
 तयारें ते तापस कहे ठे, ए रांकडी उपर हजी राजा बैर जाव नथी मूकतो.
 आ कांइ थोडुं कीधुं ठे ? गर्जवती अबलाने वनमां मुकावी अने हाथ
 कपाव्या ते कंइ उठुं कहुं ठे ? जे हजी राणीनी खबर पूठे ठे. लोकनी
 पण कहेवत ठे के कीडी उपर कटक शुं करवुं !

तयारें दत्तकुमार तापसने कहे ठे के, घणुं कह्यानी तो हाल वेजा
 नथी. पण जो कलावतीने नहिं देखे तो ते राजा हमणा चिताग्निमां
 बली मरशे. ते माटे शीघ्र ज्यां होय त्यां देखाडो. तथा हा कहो, जे अ
 मुक जगायें ए जीवती ठे. तयारें दयालु तापस दत्तने पोताने आश्रमे ते
 डी गयो. त्यां ते दत्त, कुलपतिने प्रणाम करी कहे ठे, हे प्रभु ! राजाने अ
 नयदान आपो. तयारें कुलपतियें कलावतीने तेडावी. ते पण त्यां आवी.
 एटले दत्त कुमारने देखी घणुं रुदन करवा लागी. जे माटे सज्जनने दीते
 क्रोडगणुं दुःख थाय एवी नीति ठे. तेम घणे दहाडे स्वजनने देखी ते प
 ण दुःखी थइ घणुं रडवा लागी. ते रोती देखी मधुर स्वरें दत्तकुमारें आ
 श्वासना दीधी ने सासती कीधी. दत्तकुमारें कहुं, ए कर्मगति ठे. माटे हे
 स्वामिनि ! रडवानुं निषेध करो ॥ ४०४ ॥ हे बेहेन ! संसारने विषे जे
 मनगोचरे न आवे एवा गुनागुन कमें करी प्राणी सुख दुःख पामे ठे.
 हे बाइ ! ज्यारें अगुनकर्मनो उदय थाय, तयारें माता, पिता, नाइ,
 पुत्र, नर्तार ए सर्व शत्रु रूप थाय. तेमज ज्यारें गुनकर्मनो उदय थाय

त्यारें शत्रु होय ते मित्र थाय. तथा हे बेनी ! तमोने जे अति आकरं दुःख जोगवबुं पड्युं तेथी राजायें तमारा गुण जाण्या, पढा तमारा दुःख थी तमारा वियोगनुं अनंतगणं दुःख राजाने थयुं ठे. ते शंखराजा, पश्चात्ताप करतो हमणा चयनी अग्निमां प्रवेश करवा इहे ठे. जो हजी सुधी पण तमारुं मुख जीवतां नही देखे, तो निश्चयें ए प्राणत्याग करजे.

एवुं सांजळ्युं त्यारें कलावती रथें वेशीने जरतार पासं जावाने शीघ्र उजमाल थइ. जरतारें घणुं अहित कीधुं ठे, तो पण पतिव्रता कुलवती जे स्त्री होय ते जरतार उपर हित राखे. त्यार पढी तापसादिक तथा कुलपतिने नमस्कार करी तेमने पूढीने पुत्रसहित राणी रथमां बेसीने प्रजाते वनने विषे शंख राजा पासं आवी तेने संपूर्ण अंगवाली देखी जे ने घणो हर्ष थयो ठे एवो राजा लङ्काथी नीचुं जोइ रह्यो, पण उंचुं जोइ न शक्यो. हर्षना वधामणां थयां, नगरांना निर्घोषथी उत्सव करता हवा. हर्षवंत थया एवा प्रधान सामंतादिक सहित एक कृणमात्र सजामां बेसीने पढी राजा कलावती पासं आव्यो. जेम चंद्रमा सदोषी ठे, कलंकी ठे, तो पण तेने रोहिणी आवी मळे ठे, तेम कलावती पण जरता रने आवी मली. यद्यपि राजा दोषी, कलंकी ठे, तोपण राणीयें खेद न राख्यो.

ते समये ते कलावती कांइक रोषवतीथकी नीचुं मुख करीने बेठी ठे एम राजायें जोयुं, त्यारें राजायें मंद जेना नेत्र ठे एवुं कलावतीनुं मुख पोताने हाथें ऊंचुं करीने तेने मधुर वचनें करी कयुं के, हवे हुं जीवतो तु ऊने मुख शुं देखाडुं ? आ तारुं मुख मने जीवाडनारुं ठे. हुं निर्जाग्य बुं जे में निष्कलंकने कलंक दीधुं ? वली तुं तो निष्कलंक ठे माटे तारी स्तुति केटली करुं ! एवुं राजानुं प्रशंसावचन सांजली राणी बोली, निर्जाग्य अने वराकी एवो जे हुं ते मारी स्तुतियें सखुं. वली राजा कहे ठे, हुं निर्गुणी बुं. कृतघ्न, निर्दय, कुलह्वनो करनार बुं. जेमाटे में तहारा जेवी सतियोमां शिरोमणी, गुणवती एवी राणीने खेद पमाडी. तथा तुं गुणवान ठते तारो कांइ दोष न हतो तेम ठतां वली तारी उपर हुं रागी ठतां पण विरक्त थयो, ते कोइ पूर्वकृत कर्मना मर्मथकी में तुऊने दुःख दीधुं. ॥ यतः ॥ सवो पुवक थाणं, कम्माणं पावए फलविवागं ॥ अवराहेसु गणेषु य, निमित्तमित्तं परो दोई ॥ १ ॥ बीजा कोइ प्रजा लोकें एटलो अन्याय कीधो होय तो राजा

तेने आकरो दंम करे, पण आतो राजायें पोतेज आकरो अन्याय कस्यो, तो तेने कोण पूढे ? कोण दंम करे ?

वली राजा कहे ठे, जेम वटवृद्धें तथा उंवरने वृद्धें फूल देखाय नही, तथा बकुल वृद्धनेविषे फल देखाय नही, तेम तारे विषे कोइ दोष नथी. हे राणी ! में अज्ञानथकी तारीजपर मातुं चिंतव्युं. ते हुं कहेवाने समर्थ नथी. तो हुं शुं कहुं ? एम कही राजायें पोताना कोपनुं सर्व कारण पोतें वीतेलुं कहुं. पढी राणीयेंपण चंमालणीयें हाथ काप्या त्यांथी मांमीने सर्व दुःख मय व्यतिकर कस्यो. वली नवा हाथ आव्या ते स्वरूप पण कहुं. तयारें राजा हर्षें करी कहे ठे, हे प्रिये ! आ चंडिवाकर पर्यंत महारा अपयश नो पडहो वागशे, अने तहारा मस्तकें शीलनी धजा फरकती रहेशे. हे राणी ! तारा दुःखने पश्चात्तापें हुं जे जीवुं बुं, ते गुरुना वचन रूप संजीविनी औषधीना प्रनावथकी जीवुं बुं. राणी कहे ठे, मुऊने दुःखमांथी सुख थयुं ते पुत्रना पुण्यें करीने थयुं. अने तमो जीवता रह्या ते गुरुनी कृपा थकी रह्या. धन्य ए गुरुने के, जेणें तमने सुबुद्धि आपी. तो मुऊने हवे ते गुरुना दर्शन करावो. जेथी हुं महारो जन्म सफल करूं. एम कही प्रजा तें महोटी रुद्रियेंसहित समस्त परिवार साथें राजा गुरु पासे आव्यो, मुनिने वांदिने बेठो. मुनिपण तेमने शील रूपधर्मनी देशना देता हवा. ॥४१७॥

प्राणीने शियल व्रत जे ठे ते शुनोदयनुं करनार ठे, शील ते शरीरनुं आचरण ठे, जीवने पवित्र करनार ठे, आपदाना समूहनुं हरनार ठे, तथा दुर्गतिना दुःखनुं टालनार ठे, दौर्जाग्यादिक आपदाना समूहने नस्म करनार ठे, एवं शियल ते चिंतामणी रत्ननी पेठें इक्षित सुखनुं आपवावावुं ठे. तथा शियलथकी व्याघ्र, ब्याल, जल, अग्नि आदिकना जय सर्व मटी जाय ए शीयल जे ठे ते स्वर्ग तथा मुक्तिना सुखनुं आपनारठे, इत्यर्थ. हे राजन् ! तमें ए शीयलव्रतनुं माहात्म्य ते स्वयमेव दृष्टियें दीतुं, जे ताहरी स्त्रीना हाथ तें कपाव्या ठतां ते शीयलना प्रजावें नवा आव्या. शीयल रूपिणी अग्निने जो समकित रूप वायु सखाइ मले तो ते घणा कर्म रूप इंधणने बाले. जिनेश्वरे कहुं जे आत्म तत्वरूप वस्तु जीवादि पदार्थ, तेहनी जे सदहणा ते समकित कहियें, ते महामोहनीयादि अशुभ कर्म ना ह्यथी जीव, समकित पामे. तथा हेराजें ! संसारमध्ये जमतां जीव

ને દેવતાની રૂઢિ, દિવ્યજોગ સંપદા, વિવિધ પ્રકારનીવિદ્યા, વિજ્ઞાન, એ સર્વને પામવું ઘણુ શુભનહે, પરંતુ નિશ્ચયથી એક સમકિત પામવું તે મહા હુર્જન છે. સમકિતરૂપી મહારત્નનો દીવો જેવારેં રૂદયનેવિષે પ્રગલ્બો, તે વારેં જીવ દેવગુરુ અને ધર્મ તથા દર્શન, જ્ઞાન, અને ચારિત્ર રૂપ તત્વ નો જાણથયો, તેવારેં તે અઢારદોષેં રહિત એવા શ્રીવીતરાગ દેવને દેવકરી જાણો. તે કાવ્યેં કરી કહેહે ॥ રાગદ્વેષ કષાય મોહ મથનો નિર્દગ્ધકર્મેધ નો, લોકા લોક વિકાશ કેવલગુણો મુક્તાયુધોનિર્જયઃ ॥ શાપાનુગ્રહ વર્જિ તો ગદ તૃષા કુત્કામ નિઝાજરા, ક્રીડા હાસવિલાસ શોક રહિતો દેવાધિ દેવોજિનઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—વીતરાગ દેવ તે કહેવા છે તોકે, રાગ દ્વેષ અને મોહના મથનાર છે, તથા શુક્લ ધ્યાનેંકરી કર્મરૂપ ઇંધન જ્વાલીનેં લોકા લોક પ્રકાશક એવોજે કેવલજ્ઞાન રૂપગુણ તેને પામ્યાહે, આયુધ રહિત પ્ર હુ નિર્જયંહે, કોઈને સરાપ નથી દેતા, કોઈની ઉપર અનુગ્રહ પણ આદરેં કરી નથી કરતા, જેને રોગ નથી, તૃષા નથી, ક્રુધા નથી, કામનિઝા નથી, જરા, ક્રીડા, હાસ્ય, વિલાસ, શોક ઇત્યાદિક અનંત દોષરહિત એવા દેવા ધિદેવ શ્રીજિનેશ્વર વીતરાગ જગવાન તે દેવ જાણવા.

હવે ગુરુ કહેવા હોય તે કહે છેઃ— દયાવંત, સત્યજાપી, અદત્તત્યાગી, બ્રહ્મવ્રતધારક, પરિગ્રહરહિત, જેમને શત્રુને મિત્ર સરખા છે, મૃતિકાને કં ચન, તૃણ અને મણિ, સુખ અને દુઃખ, તૃણ અને સ્ત્રીનાસમુદાય એ સર્વ જેને સમ પરિણામે છે. એવા જે મુનિરાજ તે ગુરુ જાણવા.

તથા ધર્મ તે કોને કહિયેં ? શ્રીજિનેશ્વરજાપિત ધર્મ તે એક દેશથી અ ને બીજો સર્વથી એવા બે પ્રકારે છે. તેમાં પંચ મહાવ્રતરૂપ શ્રમણધર્મ તથા રાત્રીજોજન વિરમણ રૂપ તે સર્વથી ધર્મ જાણવો, તેના ધારક મુનિરાજ છે. અને બીજો સમ્યક્ત્વમૂલ બારવ્રતરૂપ દેશવિરતિનો ધર્મ તે દેશથી ધર્મ જાણવો. તેના ધારક તે શ્રાવક છે. એ બે પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો, તે ધર્મ મોહનો પમાડનારો છે. વલી સમ્યક્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની ઉપર જે શ્રદ્ધાન તે સમકિત જાણવું. તે સમકિત કહેવું છે તોકે, ચિંતામણિરત્ન, કામધેનુ, તથા કલ્પવૃક્ષ તેથકી અધિક પ્રનાવવાલું છે. તે સમકિત સર્વ ધર્મનું આધારજૂત છે. એવું સમકિત શ્રીવીતરાગેં કહ્યું તે ધર્મ જાણવો.

ઇત્યાદિ દેશના સાંજલી મોહની કર્મની મહોટી દૃઢ ગાંઠ જેદી મિથ્યા

त्वने ठेदीने समकित रूप आत्मतत्व धर्म तेने राजा राणी पाम्यां. पठी राजा गुरु प्रत्ये विनंति करे ठे के, अंधकार तिमिरने हरनारी, सदा उद्योतकारी, मुक्तिपंथनुं कारण एवी निर्मल जे रत्नत्रयी ते रूप धर्म ते तमोए प्रकाश्यो, तेज विवेकी पुरुषें अंगिकार करवो. पण एस्त्री, धन, संताननो जे मोह तेने लोहनी वेडीनी पेठे दुःखें त्यजी शकीयें. ते माटे हुं बाल क पंच महा व्रतरूप धर्म पालवाने असमर्थे हुं. तेथी मुक्तने श्रावकना बार व्रतरूप धर्म अंगिकार करावो. त्यारें शंख राजा अने कलावती राणी समकित मूल बार व्रतरूप धर्म गुरु पासे आदरी गुरुने वांढीने गजा रुढ थइ हर्षवंत थका नगर मध्ये प्रवेश करता हवा. त्यां शंख राजा तथा संपूर्ण अंगवती, पुत्रवती एवी कलावती राणीने आवतां देखीने सर्व नगरनां नर नारी लोकोने आनंद उपजतो हवो.

त्यां मांगलिक वाजिंत्रनांजे शब्द तेना निर्घोषें करी आकाशं गाजतुं हवुं, महासतीनो महिमा प्रगट पणें उद्घोषणा करतो हवो, घर घर प्रत्ये तोरण बांध्यां, हाट शणगाख्यां, ध्वजा पताका बंधाव्या, अने ठाम ठाम मंगलिक उत्सव थयो. एवो सर्व स्थानके उत्सव प्रवर्त्यो. एवा अवसरें घणी हर्षित थई. एवी कोइकें अर्धाजि मुखमंमन कीधां, कोइयें एकज का न शणगाखो. कोइयें एकज लोचन आज्युं, कोइयें अर्धु स्नान कखुं, कोइयें न कखुं, कोइए थोडो चोटलो गुंथ्यो, कोइये न गुंथ्यो, कोइयें थोडुं जम्युं, कोइयें न जम्युं, कोइयें थोडुं तंबोल खाधुं, कोइयें न खाधुं, कोइयें केटलांक आज्ञापण वस्त्र पेहेखां, कोइयें न पेहेखां, कोइ पुत्रने धवरावती अ धवच मुकी आवी, कोइक धणी प्रत्ये पीरसती तेमज दोडती चाली, कोइक नारी तो चूले धान बलतुं मूकी चाली, कोइ घीनो घडो ढलतो मेली चाली, कोइक जरतार उडलतो गालो देतो मेलीने चाली, एम सर्व नगर नी स्त्रीयो कलावतीने जोवाने आवी. त्यां कोइक स्त्री, कलावती राणीने मुक्ता फले तथा फूलें करी वधावे ठे. गुणग्राम करे ठे. धवल मंगल गाय ठे. जय जय आनंद पामो, हे कलावति ! तुजने धन्य ठे. तुं चिरंजीव. रहो, तुं महा सती ठे. तें कुल अजुआव्युं. इत्यादिक घणी श्लाघा करतां करतां नगरनां लोक सर्व पोताने घेर आव्यां. त्यां राजा राणीने घणां वधामणां आव्यां, राजायें दीन याचकने घणां दान दीधां, बंदीवान सर्वने ठोड्या,

એમ પુત્ર જન્મ માટે ઘણા નાટકીયા નચાવ્યા. વાજિંત્ર વજડાવ્યાં. લોક ને શોકરહિત કીધા ॥ ૪૫૫ ॥

એમ દશ દિવસ સુધી ઉત્સવ કરી, અગીઆરમે દિવસે શુચિનૂત થઈ, બાર મે દિવસે જ્ઞાતિ કુટુંબને જમાડી, પુત્ર પ્રાપ્તિથી રાજાનાં પૂર્ણ મનોરથ થયા. સ્વ પ્રમાં કલશ દીઠો હતો તેને અનુસારે પુત્રનું નામ પણ પૂર્ણ કલશ એવું સર્વ ની શાંખેં દીધું. એમ સુખમાં કાલ નિર્ગમે છે, ત્યાં સદ્ગુરુની સંગતેં શાસ્ત્ર સાંજલે છે. વિષયાસક્તિપણું મૂકાને દેવપૂજાદિ ધર્મના કામ કરે છે. સં તોપરૂપ અમૃતેં કરી તુષ્ટ છે. ધર્મ ધ્યાનેં કરી પુષ્ટ છે. જાવઝીવ બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાલે છે. તેની મન રૂપિણી જૂમિકા તે ગુરુવાણી રૂપ સુધાયેં સિંચાણી. તેથી તેને વિષે વિવેકરૂપ બીજથી નિપજતું સમકિતરૂપ મોટું વૃદ્ધ ઉદય પામ્યું. શમદમાદિ ગુણ તે તેની શાંખા છે. શ્રીજિનેંડની પૂજા સત્કાર તે તેનાં પત્ર છે. કુશ્તિરૂપ આકરા વાયુયેં જે ફરશું નથી. એવું તે સમકિત રૂપી વૃદ્ધ વિકસિત થયું. તેથી શંખ રાજા જિનજવન કરાવતો, જીણો દ્વાર કરાવતો, જિનની મહા પૂજા રચાવે, સાધુ જનની નક્તિ કરે, દીન દુઃખીનો ઉદ્ધાર કરે, સાધર્મિકનું વાત્સલ્ય કરે, જિન મતના પ્રત્યનીકને નિવારતો જિન શાસનને અજુયાલે, એમ ધર્મમાં ધનવાવરવાનાં કારણ કરતાં ઠતાં કેટલોક કાલ શ્રાવક વ્રત ધર્મ આરાધતાં તેણેં ગમાવ્યો.

પછી પુત્રને રાજ્યયોગ્ય જાણી મધ્યરાત્રે રાજા જાગીને ધર્મ જાગરિ કાંયેં ચિંતવતો હવો કે, અહો ! આ અસાર સંસાર સમુદ્ર તે દુઃખેં તરી શકિયેં એવો છે. સમુદ્ર જેમ જલેં નચ્યો છે તેમ સંસાર સમુદ્ર તે શરીર અને મનના દુઃખ રૂપ જલેં નચ્યો છે. તેમાં આસ્રવના દ્વાર જેણેં રુંધ્યાં છે, રૂઢા રૂઢા ગુણેં કરી પૂર્ણ છે, અને રૂઢા ચારિત્રેં કરી યુક્ત છે, એવો જે અર્હધર્મ તે રૂપ જહાજ વિના તું કેમ સંસાર સમુદ્રનો પાર પામીશ ? એવી ધર્મ જાગરિકાને ચિંતવતો તે શંખ રાજા, ચારિત્રના મનોરથ કરે છે. મનુષ્યાવતાર પામ્યા વિના ધર્મની પ્રાપ્તિ કદાપિ ન હોય, સિદ્ધાંતમાં ચૂલકાદિ દર્શો દૃષ્ટાંતેં માનવ જવ પામવો ડુર્લભ કહ્યો છે. કદાપિ તે મનુષ્ય જવ પામે તો પણ ધર્મ સાંજલવો ડુર્લભ છે. તેથી ધર્મની સદ્દહણાને આદરવી, તે તો મહા ડુર્લભ છે. પાંચ ઇંદ્રિય રૂપી અશ્વ અણ દમ્યા ઠતાં જીવ રૂપી અસ્વારને જવ રૂપી કૂપને વિષે પાડે છે. તથા માતા પિતા પુત્ર કલત્રાદિ સ્વજન કુટુંબ તે

તો મૃગ પાસની પેઠે ડુઃખે ઠંધાય એવાં છે. ધન ધાનની જે આશા તથા યૌવનપણું તે તો સ્વપ્નની પેઠે વિનાશ પામનારાં છે. દારાના જોગ તો કા રાઘૃહ સમાન છે. રાજ્ય તો ડુર્ગતિમાં પાડનાર છે. વિષય તો વિષ સમાન છે. તે કારણ માટે એક ચારિત્ર ધર્મ છે તે મુક્તિ પદને પમાડે, તેથી સર્વ સંગને ઠાંતી સંયમ સ્ત્રીને હું આદરું. એમ ધર્મજાગરિકાયેં ચિત્તમાં ધારી ક લાવતી રાણીને રાજાયેં પૂઠ્યું, જે હવે આપણને આત્મસાધન કરવા માટે દીક્ષા લેવાનો સમય છે.

ત્યારેં રાણી કહે છે, હે સ્વામી ! આપણે જોગ જોગવ્યા, એટલા દિવસ રાજ્ય પાલ્યું, હવે પુત્ર પણ રાજ્ય નાર પાલવા ધુરંધર થયો, ત્યાર પછી તત્ત્વ જાણ્યાનું સારતો એજ છે, જે હવે ચારિત્ર ધર્મરૂપ શરણ અંગિકારવું. એ સંસાર તો અસાર છે એમ જાણી જન્મની સાર કરવાને ગ્રહસ્થાશ્રમ ઠાંતી. સાર સંયમ આદરી, મનુષ્યજવ સફલ કરિયેં.

એવું રાણીનું કેહવું મોટા ઉત્સાહથી સાંજલી પ્રધાનને પુઠી શુજ દિવસે મહોટે ઉત્સવે પૂર્ણ કલશ કુવરને રાજ્યાનિષેક કીધો ॥ ૪૭૫ ॥ પ્રાસાદેષુ મહોત્સવો વિરચિતો મારી તથા વારિતા, હસ્થાનાં કુલમુદ્ધૃતં યતિવરાઃ સા ધર્મિકાઃ પૂજિતાઃ ॥ મુક્તા બંદિજનાશ્રગુપ્તગ્રહતઃ સંતોષિતા યાચકા, એવં હ્યષ્ટ દિનાનિ તેન સકલો લોકઃ શ્રિયા સત્કૃતઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—જિન પ્રસાદને વિષે મોટે મહોત્સવેં જિનપૂજા રચાવી, દેશ મધ્યેથી માર શબ્દ નિવાર્યો. દીન ડુઃખીને તેના કુલને દાનાદિકેં ઉદ્ધર્યા, યતિ તથા સાધર્મિકની નક્તિ કરતો હવો. બંદીસ્થાનેથી બંદીવાન ઠોડ્યા. યાચક જનને સંતોષ્યા. એમ આઠ દિવસસુધી શંખ રાજાયેં સર્વ લોકને ધનવંત કીધા.

એવા સમયમાં ઉદ્યાનપાલકેં આવી રાજાને વિનંતિ કીધી કે, હે સ્વામિ ન ! અમિત તેજા નામેં સજુરુ સુસાધુ આવી સમોસર્યા છે. ત્યારેં તે શંખ રાજા વનપાલકને વધામણી આપી, પુત્રકલત્રપરિવારસહિત મહોટી રુદ્ધિયેં ગુરુને વાંદવા આવ્યા. ધર્મોપદેશ સાંજલી રાજા પોતેં અવસર પામીને ગુરુને વિનંતિ કરે છે કે, હે જગવન્ ! કલાવતીયેં પૂર્વજન્મને વિષે કયું હુષ્કૃત ઉપાર્જ્યું કે, જે હુષ્કૃતના યોગેં કરી મેં એ નિર્દોષ ઠતાં એના હાથ તો ડાબ્યા. એવું પ્રશ્ન શ્રવણ કરીને જ્ઞાનસંપન્ન ગુરુમહારાજ બોલ્યાઃ—હે રાજ ન ! એ કલાવતીનો પૂર્વજવ હું કહું હું તે તું સાંજલ.

महाविदेह क्षेत्रमां महेंद्रपुर नामें पत्तन हतुं. ते पत्तनमां नरविक्रम नामें राजा घणा कालसूधी राज्य करतां थकां तेणे पोताना शत्रुने त्रास प माज्या होता. तथा ते राजानुं पराक्रम त्रिविक्रम तुल्य हतुं. ते राजानी स्त्री लीलावतीनामें होती. तेना शीलनी लीला प्रशंसनीय होती. ते राजा राणीने एक पुत्री थी तेनुं नाम सुलोचना राख्युं. ते क्रमें करी, कामपा लनुं जाणियें क्रीडावनज होयनी ? एवी यौवन अवस्थानें पामी. एकदा ते सुलोचना पोताना पिताना उत्संगें बेठी ठे. एटलामां कोड्कें आवीने रा जाने एक शुक्र नेटणुं आप्यो. ते शुक्र सुंदर आकारवालो अने विचित्र ए वी अनेक जाषा बोलवामां चतुर एवो हतो. कौतुकरूपी रसंकरी खंचाय ला राजायें तेने हाथउपर लीधो. अने तेने बोलाववा लाग्यो. त्यारें ते शुक्र जमणो पग उंचो करीने हर्षंकरी एक श्लोक बोलतो हवो. ते आ प्रमाणें:— ॥ त्वद्वारितारितरुणीश्वसितानिलेन, संमूर्धितोर्मिषु महोदधिषु द्वि तीश ॥ अंतर्लुठजिरिपरस्परशृंगपातात्, घातारवैर्मुररिपोरपयाति निडा ॥ १ ॥ अर्थ:—हे राजन् ! तें मारेला शत्रुनी जे स्त्रियो तेना श्वासवायुयें करी स मुडना कळोल उठलवा लाग्या. त्यारें ते मांहे आम तेम नमनारा जे पर्व तो तेमना परस्पर आघातें करी शिखरो पडीजवाथी जे कडकडाट शब्द थयो तेणें करी मुररिपु जे विष्णु तेनी निडा उडी गइ ॥ १ ॥

एवुं वचन शुक्रना मुखथी सांजलीने राजा घणुं रीज्यो, तेणें पोताना अंगलम्र आनरण अने घणुं डव्य जे पुरुष ते शुक्रने लाव्यो हतो ते पुरुष ने आप्यां. पठी राजायें ते शुक्र पद्मी पोतानी कन्या सुलोचनाने आप्यो. तेणे पण हर्षित थीने पोताना आवास स्थानने विषे जई सुवर्णमय पां जरामां ते पंखीने राख्यो. अने दाडम, डाख, चारोली, अंजीर, इत्यादि फल तेने खवराववा लागी. जेमां शर्करा नाखी ठे, एवुं मधुर पाणी तेने पीवराववा लागी. ते राजकन्या पेला शुक्रने क्यारे क्यारे पोताना खोला मां लेती होती. क्यारें क्योरें पांजरामां मूकती होती. क्यारें क्यारें तेने शु क्ति बोलावती होती. वली आसन, शयन, नोजन, पान, तथा राजस ज्ञाने विषे पण ते शुक्र पद्मीने पोताना आत्मानी पेंठें वेगलो नही मूक ती होती. एवी रीतें ते राजकन्या ते पद्मी साथें क्रीडा करवानें लोलुपी थी.

एकदा ते राजकन्या सखीना परिवारने साथें लईने नगरना समी

પઝાગમાં આવેલા કુસુમાકરનામા ઉદ્યાનને વિષે ગઈ. ત્યારે તે શુક તે ની પાસે હતો. તે ઉદ્યાનમાં નરકપાતને વારે, સિદ્ધિરૂપવધૂનો સંગમ કરાવે, તૃષાવંત નેત્રને સુધારસનું પાન કરાવે, એવું જિનાલય તે રાજકન્યાયેં દીતું. ત્યારે ઘણા આનંદે કરી તે સુલોચના જિનપ્રાસાદમધ્યે ગઈ. અને ત્યાં શ્રીસીમંધરજીની પ્રતિમા જોઈ ઘણા હર્ષજરેં કરી સ્તુતિ કરતી હવી. તે એવી રીતે:— ॥ જગજ્ઞંતુનિસ્તારણે યાનપાત્રં, શમારામવિશ્રામસંલીનચિત્તમ્ ॥ નતાર્ણકનાકેંડપાદારવિન્દં, સ્તુત્વે સ્વામિસીમંધરં દેવદેવમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—જગતમાંહેલા જે જીવ તેમને તારવાને અર્થે જે જિહાજસમાન, શાંતિરૂપ જે ઉદ્યાન તેમાં વિશ્રાંતિ લેવાને વાસ્તે સારીરીતે લીન થયું છે ત જોમનું, અને અનેક દેવતાઝયેં નમ્યા છે પાદારવિન્દ જોમના એવા શ્રીસીમંધર જગવાનને હું સ્તુતું હું ॥ ૧ ॥

એવી સ્તુતિ રાજ્યકન્યાયેં કહ્યા પછી તે શુકપક્ષીપણ તે શોભાયમાન જિન બિંબને જોઈ મનમાં ચિંતવતો હવો કે, આજે મારા જન્મનો મને ધણો લાજ થયો. આજે મારો જન્મ કૃતાર્થ થયો. અહો ! આજ મારું પુણ્ય જાગૃત થયું. જેમાટે જિનનાયકનું દર્શન થયું. આ જિનબિંબ મેં પૂર્વકાલને વિષે કોઈ પણ સ્થળને વિષે જોયું છે. એવો કહાપોહ તે મનમાં કરે છે, એ ટલામાં તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યું. તે એવી રીતે:—જે હું પૂર્વજવને વિષે સાધુ હતો. ત્યારે અનેક શાસ્ત્રના પઠન પાઠનમાં હું સાવધાન હતો, પુસ્તક રૂપ ઉપધીનો સંગ્રહ કરવાને તત્પર હતો, પણ સંયમનિર્વાહક ક્રિયાને વિષે મેં પોતાનો આદર શિથિલ કહ્યો. તેથી મારે વ્રતવિરાધના થઈ. મેં માયા કરી તેથી હું શુકયોનીમાં ઉપન્યો. પણ પૂર્વજવના અન્યાસેં કરી મને આ શુકજવમાં પણ જ્ઞાન ઉપન્યું. તથાપિ મને ધિક્કાર છે ! જે માટે, જ્ઞાનરૂપી દીપક હાથમાં ઠતાં હું અજ્ઞાનરૂપી અંધકારેં કરી આંધલો થયો. અને ચારિત્રાચરણથી સ્વલન પામતો થકો જવરૂપી ગર્તામાં પડ્યો. તો પણ આજ ત્રિજગતના સ્વામી એવા શ્રીસીમંધર સ્વામીને આ તિર્યગ્ જવમાં પણ મેં જોયા. તેથી મને ઘણું પુણ્ય પ્રાપ્ત થયું. માટે હું આજથી જિન બિંબનું દર્શન કહ્યાવગર આહાર પાળી ન લેઉં. એવો તે શુકપક્ષીયેં મનમાં નિશ્ચય કહ્યો. એવા અવસરને વિષે સુલોચના પણ જિનબિંબને નમસ્કાર કરી, શુકેં કરી વિનૂષિત એવા પંજરને હાથમાં લેઈ, પોતાના અવાસને

विषे आवी. बीजे दिवसे नित्यनीपेठें शुकने पंजरमांथी काढीने जेवामां नोजन करवा बेसे ठे, एवामां शुकपट्टी ' नमो अरिहंताणं ' कही आका शमां उमी गयो, ते श्रीजिनजगवानने नमवा माटे बाह्योद्यानने विषे पोंह्यो. त्यां परमजक्तियें करी जिनने नमस्कार करीने ते उद्यान मांहेला फल यथेष्टायें नहण करतो थको उद्यानमां फरवा लाग्यो. त्यारें ते सुलोचना ते शुकना वियोगथी घणी दुःखणी थई. अने घणो आक्रोश करवा लागी. ते बोली:-वसिहूण मय हियए, जीवं धितूण कळ वसहस्सि ॥ सुहवासं होऊणं, सुंदरपुष्पो किं न दीसहस्सि ॥१॥ अर्थ:-हे शुक ! माहारा हृदयने विषे वास करीने, अने माहारा जीवनें आकर्षीने तुं क्यां वसे ठे ? एज सुखावा समां रहीने सुंदरपुष्प रूप एवो तुं आज केम दृष्टिगोचर थतो नथी ? पढी ते शुकनी पठवाडे चालनारा माहारा राजाना सुनटोयें वसंतोद्यानमां गुप्त रीतें विहार करतां ते शुकने जालमां पकड्यो, अने सुलोचना पासे लावी मूक्यो.

क्रोधें जेना नेत्र राता थया ठे, एवी सुलोचनायें पण तेने लईने अव्यक्त शब्दें करी कहुं के, रे धूर्त ! तुं मने वंचीने स्वेष्टायें ऊमीने वनने विषे गयो. माटे हवे तुं ध्यानमां राखजे के, आजथी हुं तुज्जने बाहर जवा दइश नही. एवुं कहीने सुलोचनायें ते शुकनी गति जंग करवाने तेना पांख लुंची लीधां. अने पढी ते शुकने तत्काल कारागृह जेवा पांजरामां तेणें मूक्यो. शुकपण मनमां चिंतवतो हवो के, मारी पराधीनताने धिक्कार हो जो ॥ यतः ॥ हठात् नीचतरं कृत्यं, कार्यते मार्यतेऽपिच ॥ नरकावासदे शीयां, तत्प्रादुः पारवश्यताम् ॥ १ ॥ अर्थ:-जे अवस्थामां जीवने बलात्कारथी नीच कर्म करावे ठे, अने मारे ठे, माटेज ते पराधीनताने नरक वास सरखी कहे ठे ॥ १ ॥ पूर्वजवने विषे हुं स्वाधीन ठतां प्रमादथी सत्क्रियानुं अनुष्ठान नही करतो हवो. तेनुं आ फल ठे. अथवा ए दुःख ते केटलुं ठे ? एवुं दुःख तो में अन्य जवने विषे अनंतिवार सहन कहुं ठे, अने आ जवमां पण तेमज सहन करीश. तेथी श्रीवीतरागना मुख कमलनुं दर्शन करवाने पण मने विघ्न थयुं. एवी चिंतायें आतुर थये लो अने तेथीज जेने घणो दुःखनो नार थयो ठे, एवो ते शुक फरीथी चिंतन करवा लाग्यो के, हे जीव ! तुं शोक मूक. शोक मूक. शोकें करी आकरुं कर्मबंधन थाय ठे. जिनबिंबनुं दर्शन कल्यावगर अन्न खावुं ते मने

કલ્પે નહી. માટે હું અનશન કરું. એમ ચિંતવીને તેણે અનશન આદર્યું. પછી તે પાંચ દિવસ પર્યંત પંચપરમેષ્ઠિનમસ્કારનું સ્મરણ કરતો મરણ પામીને સૌધર્મ દેવલોકને વિષે મહર્ષિક દેવતા થયો.

સુલોચના પણ તેના ડુઃસ્વેકરી ડુઃસ્વણી થકી અનશન આદરી સમાધિયે મરણ પામી, અને સૌધર્મ દેવલોકને વિષે તેજ દેવતાની દેવીપણેં ઉપની. તે દેવલોકમાં વિષય સુખ જોગવીને કર્મે કરી તે બન્ને જણ દેવલોકથી ચ્યવ્યા. તેમાં શુકનો જીવ તે તું શંખ રાજા થયો, અને સુલોચનાનો જીવ તે આ કલાવતી નામે તાહરી પટ્ટરાણી થઈ. માટે હે રાજન્ ! જીવેં જે સ્વરેસ્વરા પાપપુણ્ય કષ્ટા હોય તેનુંજ ફલ તે જોગવે છે. તેમાં સુખડુઃસ્વનો કર્તા કોઈ પણ નથી. જેમાટે પૂર્વજન્મમાં એણે તારા પાંચ જૂંચ્યા, તેથી પૂર્વવૈરેં કરી તેં એના હાથ કપાવ્યા ॥ યદુક્તમ્ ॥ કૃતકર્મકૃયો નાસ્તિ, કલ્પ કોટિશતૈરપિ ॥ અવશ્યમેવ નોક્તવ્યં, કૃતં કર્મ શુનાશુનમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—કષ્ટા કર્મનો કૃય કોટ્યાવધિ કલ્પેં કરી પણ થાય નહી. કષ્ટું શુનાશુન કર્મ અવશ્ય જોગવુંજ જોઈયે ॥ ૧ ॥ ગુરુમુખથી એવી પૂર્વજન્મની વાર્તા સાં જાણી તેથી વૈરાગ્યેં કરી વાસિત થયું છે ચિત્ત જેમનું એવા તે વેં જણ (શં સ્વરાજા અને કલાવતી) સંસારનું અસારપણું જાણતા થકાં, હાથ જોડીને ગુરુને પ્રાર્થના કરતા હવા કે, હે પ્રજો ! સંસાર સમુદ્ર માંહે ફલ દાઈ દીક્ષા રૂપિણી નાવા તે સિત પટેં સહિત અમને આપો. એટલે સર્વ વિરતી અંગિકરાવો.

ત્યારેં ગુરુ કહે છે, તુજ સરસ્વા જ્ઞાનીને એજ ઘટે છે જે માટે બલતા ઘર મધ્યેથી કોણ માહ્યો પુરુષ પોતાના આત્માને ઉઠરે નહીં ! શૂરામાં શૂરો તું થો, તથા ત્યાગીમાં તું મહા ત્યાગી થો. જે માટે આ સમય નિઃસંગી થઈને સાહસીક પણેં પ્રવ્રજ્યાગ્રહે છે. ત્યારેં રાજાયેં પણ પુત્રની આજ્ઞા લઈ મોટે મહોત્સવેં કલાવતી રાણીસહિત દીક્ષા લઈ ગુરુની સાથેં વિહાર કષ્ટો.

તે રાજ્યરૂપી સંસારથી ઉદાસીન થકા સમતા રસમાં મગ્ન થકા નરેંડ્ર દેવેંડના સુખથી પોતાના આત્માને સમતા સુખેં કરી અધિક સુખી જાણતા હવા. તે રાજ્યરૂપિ કાલોચિત ગીતાર્થ થયા. કાલોચિત સુસંયમી થયા. કાલોચિત તપસ્વી થયા. કાલોચિત વિહાર કરતા, કાલોચિત સર્વ ક્રિયા કરતા હવા.

જો ડુઃસ્વમ કાલના દોષ થકી તેવું શરીર બલ, વીર્ય ન રહ્યું. તેવું દેવ ત્ર પામવું ડુર્લભ થયું. તેવા સત્ ક્રિયાના યોગના મેલવી આપનારા સસ્વા

૬ પણ ન મલતા. એવા યોગ થકે પણ જે મુનિ અકાર્યથી નિવૃત્તિને જે આજ્ઞા સહિત જયણાયેં ચારિત્ર પાત્રે તેપણ આરાધક કહ્યા છે ॥ યતઃ ॥ આ ગમ ક્તમ્ ॥ જયણાઝ ધમ્મજણણી, જયણા ધમ્મસ્સ પાલણી ચેવ ॥ તવ બુદ્ધિકરી જયણા, એગંતસુહાવહા જયણા ॥ ૧ ॥ ફાસુયેસણીએહિ, ફાસુ યઝ્ઞાસિએહી પુસેહિ ॥ મીસિએણય આહા, કમ્મેણ કરંતિ જયણા ॥ ૧૧ ॥ સુત્તવિહિવઠાણ, વિવદ્ધમાણા ન વિહણચરણ ॥ નણિવતયજ્ઞમેવહિ, જમ્હ વેસો જિણિંદેહિ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—જયણા જે છે, તે ધર્મની માતા છે, ધર્મની રચવાલી છે, તપને પુષ્ટિ અપનારી છે, નિશ્ચયેંકરી સુખાવહ જયણા છે. કોઈએક અપવાદથી જો દૂષણ લાગ્યા હોય તો તે ગુરુપાસેં પ્રાયશ્ચિત્ત લેને તે ધૈર્યવંત ચારિત્રવંત મુનિ શોનતા હવા. તે શંખરાજા તથા કલાવતી રાણીયેં શુદ્ધચારિત્ર પાત્રી અંતે અણસણ લે ત્યાંથી કાલમાસે સમાધીમાં કાલ કરી શંખરાજા સૌધર્મ દેવલોકે પદ્મવિમાનમાં પાંચ પલ્લોપમના આયુષ્યેં દેવતા થયો. અને કલાવતી રાણી સાધ્વીપણેં શુદ્ધ ચારિત્ર પાત્રી શરીર ઠાંત્રી કાલમાસે કાલ કરી તેપણ સૌધર્મ દેવલોકે પદ્મવિમાનમાં તેજ દેવતાની દેવીપણેં દેવાંગના થઈ ॥ ૪૯૩ ॥ કાવ્ય ॥ સદ્દામધામ વિષયા દ્વુતલબ્ધકામ, મુદ્દામદેવરમણીકૃતગીતનૃત્યમ્ ॥ તત્તત્ર દેવમિથુનં વરૂ પિ પંચ, પલ્લોપમાયુસહિતં ચ મિથોઽનુરક્તમ્ ॥ ૪૯૪ ॥ અર્થઃ—જલાં ધામની લીલા, તથા અદ્વુત વિષય પામેલા, ઉત્તમ કામજોગ, દેવતા સંબંધી રમણીક ગીત નૃત્ય, તથા વાજિંત્રના શબ્દ તેમાં તલ્લીન થયેલા એવા તે દેવદેવી દેવતાપણાનાં જોગ જોગવતાં પાંચ પલ્લોપમનું આયુષ્ય પાલતાં માં હોમાંહે અનુરાગીપણે રહ્યા ॥ ૪૯૪ ॥ જલા જાવિક મુનિનાં જે ચારિત્ર છે તે કુગતિના હરનાર હોય, ને મુક્તિ વૃદ્ધનાં बीज હોય, વિષયાદિમાં આલંબન મૂકી સંપૂર્ણ ક્રિયાના કરનાર તેમાટે દુઃખમયકાલનેવિષે મુનિ રાજે શુદ્ધચારિત્ર અપ્રમાદપણેં પાલવું ॥ ૪૯૫ ॥ પોતાના અજ્ઞાનતાના દોષથી જે એમ કહે છે કે, આજ દુઃખમ કાલમાં ચારિત્ર નથી, તેનું વચન સાંજલવું નહીં. તેમ તેના દર્શનથી પણ પાપ લાગે ॥ ૪૯૬ ॥ જે પ્રાણી બહુ આરંજી છે, કામજોગના શુદ્ધિ છે, ચારિત્રનો નાર વહેવાને અસમર્થ છે, તે પ્રાણી સાધુજનના અઠતા દોષ દેખે છે. ગુણ જોવાને મહા અંધ છે ॥ ૪૯૭ ॥ જે સાવધ વ્યાપાર રહિત થયા, જે શીલ સત્વમાં રક્ત છે, ચારિ

ત્રવંત બહુલબ્ધિયેં સહિત છે, તે શંખમુનિની પેઠેં સ્વર્ગ તથા મુક્તિના નજનારા થાશે. ॥ ૪૯૮ ॥ પ્રથમ જવમાં પ્રથમ વ્રતધારી એવા જે શંખરાજા તથા કલાવતી તેની કથાયેં કલિત એવો એ આ ચરિત્રનો પ્રથમ સર્ગ છે. ॥
 ઇતિ શ્રીપૃથ્વીચંદ્રગુણસાગરચરિત્રે પ્રથમસર્ગસ્ય બાલાવબોધઃ સમાપ્તઃ ॥

॥ અથ શ્રીદ્વિતીયસર્ગસ્ય બાલાવબોધ પ્રારંભઃ ॥

॥ હવે દેવતા થયેલો શંખ રાજાનો જીવ તે ત્યાં દેવસંબંધી જોગ જોગ વી ત્યાંનું આયુષ્ય પૂર્ણ પાલીને ત્યાંથી ચ્યવી શેષ રહી જે પુણ્યપ્રકૃતિ તે એકરી સહિત જ્યાં ડપન્યા તે સાંજલો. જંબુદ્વીપના દક્ષિણાર્ધ નરત દ્વેત્ર ને વિષે મથ્ય સ્વંમનું જે મંમન એવો મણિપિંગલ નામા દેશ હોતો હવો. તે દેશ કેવો છે. જ્યાં સુંદર ગામ તે પુરસમાન છે. ઘણી લક્ષ્મીયેં કરી મનોહર એવાં જ્યાં ઘણા પુર અને નગર છે. તે દેશને વિષે (પોત કે) વાહણ સમાન નરેલી છે સકલ સાર વસ્તુ જેમાં, તથા (પોત કે) બાલકસમાન ઘણા આલય જ્યાં છે, એવું પોતનપુર નામેં નગર છે. ત્યાં શત્રુંજય એવે નામેં રાજા છે. તે કેવો છે ? તો કે, જેણેં પોતાનું હૃદય પરનારીને નથી દીધું. તથા પોતાની પૂંઠ શત્રુને નથી આપી. એવો શિયલવંત પરાક્રમી તે રાજા છે તેને રૂપવતી લાવણ્યવતી એવી વસંતસેના નામેં રાણી છે. તે રાજા રાણીને ઇંડ ઇંડાણીની પેઠેં, રવિપ્રાચીદિગ્ની પેઠેં, શિવગૌરીની પેઠેં, સુખમય જોગ જોગવતાં તેમનો ઘણો કાલ આનંદમાં જતો હવો.

તેવે સમયે વિવેકી એવો શંખ રાજાનો જીવ તે દેવતાના જવથી ચ્યવ્યો, તે શુક્લવર્ણ પાંખવાલા હંસની પેઠે તે રાણીની કુશ્વરૂપી સરોવરને વિષે અવતરતો હવો. તે સમયે પૂર્ણ ચંદ્રમા સમાન જેનું મુખ છે એવી સુખશય્યાને વિષે સુતી થકી સમસ્ત કમલે કરી પૂર્ણ એવા કમલાકરને તે પૂર્ણ ચંદ્રવદની એવી જે રાણી તે દેખતી હવી. પ્રાતઃકાલે પ્રજાતના વાજિંત્ર વાગતાં સાંજલી રાણી હર્ષવંતી થઈ થકી જાગીને નરતારને સ્વપ્ન દીઠાની વાર્તા કેહતી હવી. ત્યારેં રાજાયેં કહ્યું, હે રાણી ! એ સ્વપ્નાનુસારેં તને કુલવદ્યોતક પુત્ર થાશે. રાણી કહે છે, દેવ ગુરુના પ્રસાદેં કરી એમજહોજો. પઢી રાજાની આજ્ઞા લઈ પોતાને મંદિરેં જઈ તે રાણી ગર્જની પ્રતિપાલના કરે છે.

દેવગુરુની નક્તિ કરીશ. દીન હુસીને દાન આપીશ. યાચકોને સંતુષ્ટ

કરીશ. સાધર્મિકનું વાત્સલ્ય કરીશ. અમારી પ્રવર્ત્તાવીશ. એવાં શુન મોહો
 લાં તે રાણીને ઉપજ્યાં. તે બધાં રાજાયેં પુરાં પાઙ્યાં. પઢી શુન યોગેં પૂર્વ
 દિશે જેમ સૂર્ય પ્રકાશે, તેમ તેજવંત અંધકારને ટાલતો એવો પુત્ર મધ્ય
 રાત્રે તે રાણીયે પ્રસવ્યો. ત્યારેં સુમુખ નામા દાસીયેં પુત્રજન્મની વધામણી
 આપી. ત્યારેં રાજાયેં તેને સાર શૃંગાર આપ્યા. દાસીકર્મ દૂરેં કીધું. એવી
 વધાઈ આપી. ત્યાર પઢી પ્રાતઃકાલને વિષે રાજાયેં પુત્રનો જન્મમહોત્સવ
 પ્રવર્ત્તાવ્યો. ત્યારેં ગીત અને નૃત્યેં કરી ઘણો અદ્ભુત રસ ઉપનો. તોરણ જે
 ઢે તે સ્ફુરણ પામવા લાગ્યાં. શ્રેષ્ઠ એવા તુર્યાદિક વાજિંત્ર તેણેં કરી આકા
 શ નરાઈ ગયું. લોકને આપેલું જે પ્રધાન દાન અને માન તેણેં કરી મોટું
 વર્ધાપન થયું. એવી રીતેં એકમાસ અતિક્રાંત થયો, ત્યારેં રાજાયેં કુટુંબને
 જમાડી સર્વની સાચે સ્વપ્નને અનુસારેં તે પુત્રનું કમલસેન એવું નામ પા
 ડયું. તેં પુત્ર શુક્લ પદ્મની બીજનો જે ચંડમા તેની પેઠે વૃદ્ધિ પામતો થકો
 કુશલ, લાયક અને સકલ કલાયેં કરી પૂર્ણ થતો હવો. તે પુત્ર પવિત્ર
 યૌવનાવસ્થા પામ્યે ઠતે તે કુમર હર્ષ રહિત, શોકરહિત, દ્વેષરહિત, ઈર્ષ્યા
 રહિત, ક્યાંય ફોકટ વિવાદ નહી કરે, ક્યાંય વિરોધ નહી કરે, ક્રોધ ન
 હી કરે, મહા મત્સર નહી કરે, વિવાહની અથવા વિષય વિકારની વાર્તા
 તો તેને રુચેજ નહી. પૂર્વજન્મના સુકૃત અન્યાસ થકી શાંત, દાંત, દયા
 વાન્ એવો તે થયો. નીચીદૃષ્ટિથી ચાલવું, સત્ય વચન બોલવું, મુનિની પેઠે
 મૌન ધારણ કરીને રેહવું, અવસરેં થોડું બોલવું, એવો તે કુમાર પરોપકારી,
 દાક્ષિણ્યવંત, દાતાર, પરાક્રમી, ગંજીર, ગુણવંત, હોતો હવો ॥ ૨૧ ॥ એવે
 સમયે જ્યાં કોકિલ જે ઢે તે ગાયન કરે ઢે, ઞમર જે ઢે તે બંદી થઈને
 સ્તુતિ કરે ઢે, કિંશુક વૃદ્ધ જે ઢે તે જેના ઉપર ઢત્ર ધરે ઢે, અને મચકું
 દના વૃદ્ધ જે ઢે તે જેની ઉપર ચામર ઢાલે ઢે એવો વસંત રાજા આવ્યો.
 એટલે વસંત ઋતુ આવી. તે સમયે સ્ત્રીયોને દેખી કામી સુનટનું માન વિ
 લય ગયું ઢે, તે સ્ત્રી આગલ હાથ જોડી ઝના રહે ઢે, હીચોલે હીચે ઢે,
 નર નારી જન જે ઢે તે લજ્જા ગર્વ મૂકીને ફાગનાં ગીત ગાય ઢે, પ્રાયઃ
 ઞમરનું નૃત્ય અને ગુંજારવરૂપ રાસ ગીત તેણેં કરી શોનતું એવું મહીમંદલ
 થયું, યુવાન પુરુષને ડહાસકારી એવો મધુમાસ આવ્યો, ત્યારેં મિત્રની પ્રે
 રણાથી ક્રીડા જોવાને અર્થે કમલસેન કુમાર નંદન વનને વિષે આવતો હવો.

ત્યાં ક્રીડાયેં કરી વ્યગ્ર થે મન જેનું એવા તે મિત્રાદિક રમતાં અન્ય જગ્યાએ ગયા. ત્યારેં કુંવરેં ત્યાં બેઠાં થકાં અહો ? એતો અનાથ થે એવો કોશ્કના મુખથી બોલાતો શબ્દ સાંજલ્યો. ત્યારેં કુંવરેં વિચાણું, જે માહરો પિતા લોકનો નાથ ઠતાં એ અનાથ શબ્દ કોણ કહે છે ? અને તે કેમ કહે છે ? એવો અમર્ષધરી તે કુમર શબ્દને અનુસારે તે દિશિજની ચાલ્યો. તે કેટલેક દૂર ગયો, પણ શબ્દનો કહેનારો કોઈ દીઠો નહીં, ત્યારેં ત્યાંથી પા ઠો વલ્યો, એટલામાં વલી એનો એજ શબ્દ સાંજલ્યો. ત્યારેં વલી શોધ કરવા આગલ ચાલ્યો. ત્યાં અતિ દૂર નહીં એવા એક દેહરાને વિપે પ્રવેશ કરતી એક સ્ત્રી દીઠી. તેવારેં કુમરેં વિચાણું, જે એ શબ્દ તો બે ત્રણ વાર એના જ મુખ થકી નીકલ્યો હોય એમ સંજવે છે, તે માટે એનેજ પૂઠું. એવું ચિંતવીને કુંવર દેહરાને દ્વારે પેસે છે, એટલે તે દેહરું ઝડીને દૂર ગયું, અને પ્રાસાદરૂપ થઈ રહ્યું. તેવારે કુંવર વિસ્મય પામ્યો. એટલામાં પ્રાસાદ મધ્યેથી એક પ્રૌઢ સ્ત્રી નીકલી. તે હર્ષવંત થકી કુમરને આદર સન્માન દઈ કહે છે કે, હે સ્વામિ ! તમે અહીંં બેસો.

તે સાંજલી કુમર કહે છે, હે સ્ત્રી ! તું કોણ ઠો ? આ ઇંડજાલરૂપી તેણું છે ? જગત અનાથ તું કેમ કહે છે ? તેનો ઉત્તર તું તરત આપ. ત્યારેં તે સ્ત્રી કહે છે. જેનો કોઈ નાથ નથી તેને આ વધું જગત્ અનાથ છે. ત્યારેં કુમર કહે છે. એ ઇંડજાલ તેં શા વાસ્તે રહ્યું. સ્ત્રીબોલી, તાહરે માટે કહ્યું. હે નિપુણ ! તું કોણ એમ સ્ત્રીજાતીને પૂઠવું તુજને ઘટે નહીં ॥ યતઃ ॥ સરિયાણં નરિંદાણં, રિસીણ કમલાણ કામિણીણં ચ ॥ પુઠંતિ ડગામં જે, કુસલત્તં કે રિસં તેસિં ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—નદી, રાજા, રૂપિ, કમલ, અને કામિની એમનો ગામ જે પૂઠે તેનું કુશલ કેવી રીતેં થાય ॥ ૧ ॥ તો પણ તુંને કંઈક કહું બું. કે, સ્ત્રી જાતિ જે છે તે હમેશ પવિત્રજ છે. કારણ, સૂર્ય, નદી, નારી, રાજમાર્ગ, અને સુવર્ણ એ પાંચ વસ્તુ સર્વદા પવિત્ર છે, એમ કૃષ્ણે ધર્મરાજાને કહ્યું છે. હવે તું મહારી વાર્તા સાંજલ. શ્રીનામક હું પ્રૌઢ નાયિકા બું. હું લાયક એવા બહુ ઉત્તમ પુરુષેં જોગવી બું. પણ હું સાંપ્રતિ અનાથ બું. તેમાટે હે સ્વામિ ! તું દયાલ ઠો, તું નિપુણ ઠો, ઉપકારીમાં શિરોમણી ઠો, તેથી મુજ અનાથના તમો નાથ થાઉં. જે ઉત્તમ હોય, તે પરસ્ત્રી જોગવે, એવું વિપરીત વચન સ્ત્રીયેં કહ્યું તે સાંજલી કુમરેં હૃદયમાં ધારીને પઠી તે સ્ત્રી પ્રત્યેં કહ્યું કે હું

परस्त्रीने जोगवुं नहीं, जेमाटे उत्तम पुरुषें परस्त्री जोगववी नही. परस्त्रीने सामुं जोवाथा पण शीयल रूप प्राण जाय, अने जो हृदयमां लागे तो कालजुं कापी नाखे, माटे एने तरवारनी धार समान जाणो.

माटे न्याय मार्गी उत्तम पुरुषें परस्त्रीसंग न करवो. ॥ उक्तंच ॥ आग मे॥ मञ्जः विमलं पि कुलं, हिलिङ्गः पागएण विजणेण ॥ पडः डुरंते नर ए, पुरिसो परनारिसंगेण ॥ १ ॥ उच्चिष्ठे विठं पि व, परनारी परिहरंति सत्पुरिसा ॥ सेवंति सारमेयव, निंदिया जे डुरायारा ॥ २ ॥ अर्थः—पर स्त्रीना संगेंकरी पुरुष पोताना निर्मल कुलने मलिन करे ठे. पातकें करी पोताना आत्माने हीन करे ठे. अने डुरंत नरकने विषे पडे ठे. सत्पुरुष जे ठे ते उच्चिष्टनी पेटें परनारीने ठांमे ठे. तथा जे डुराचारी अने निंदित पुरुष ठे ते श्वानसरखा अर्शने परनारीने जोगवे ठे. ॥ ३ ॥ जेनो कोय ना थ न होय, अथवा डुखी होय, तेने पोषवानो अथवा पालवानो नाथ हुं तुं. परंतु कल्पांते पण परस्त्रीनो संग करनार हुं नहिं. जो मारुं चित्त तुं हरीश तो हुं सत् पुरुष नहि, तो हुं परस्त्री केम धारुं ! एम कहेतो ते कुमार त्यांथी नीकव्यो. त्यारें ते बोली सूना घर मध्ये पेसीने जेम श्वान नीकले तेम तुं केम नीकव्यो. जो तहारा अंगमां सुनट पणुं होय तो तुं महारा मुख आगल आव. एम सांजली कुमर तेने सामो गयो एटले कोऽ पुरुषें कथुं, हाथमां तरवार ग्रहीने तुं स्वठंदाचारी थको शुं सिंहने वारीश ? माटे जो तुं साचा पुरुषमां सिंह होयतो जोचं, जे हुं प्रहार दवं तेने तुं सहन कर. त्यारे कुमरें पण खडग काढी मावे खंचे धयुं. त्यारे ते पुरुषें पण तरवार खांधे धरी कथुं, हे मूढ पहेलो प्रहार तुं कर. त्यारें कुमरें कथुं, हुं निरपराध एवा को इने प्रथम घातन करुं. त्यारें ते पुरुष तुष्टमान थऽ कहेवा लाग्यो के, अहो ! सत्व श्रीमंत नर ! तुं तारा शरीरनी शोचायें राजलक्ष्मी सुखें जोगव, बीजुं अंग देशनी लक्ष्मी तुं जोगवीश, में स्त्री तथा पुरुष रूपें करी तुज्जने इंडजाल पणुं देखाडयुं. अने ताहरुं धैर्य जोवाने तहारी परीक्षा करवाने जे तुज्जने वचन कुवचन कल्या, ते तुं खमजे. हे सत् पुरुष ! हुं चंपा नगरीनो अधिष्ठायक तुं. एम कही ते देवता अदृश्य थयो.

त्यारें ते कुंवर पण अंग देशना पदनी प्राप्ति जाणी, हर्षवंत हृदयें करी शुन शुकनें प्रेक्षो थको आगल चाव्यो. त्यां आगल जतां एक मोटुं सरो

वर दीतुं. ते सरोवर केवुं ठे ? तो के उंमा, गंजीर तथा निर्मल एवा ज लथी जरेखुं ठे, तीरने विपे वनवृद्धें करी शोनायमान ठे, घणे कमलें क री शोजित ठे, लाखोगमे पंखी तेने सेवे ठे, तेमां मार्गनो श्रम टालवाने तथा पोताना आत्माने विनोद आपवाने वास्ते कुमरें स्नान कयुं एटला मां कोइक पुरुष अश्व लइने तेनी सामो आव्यो. अने बोळ्यो के, हे स्वा मि ! आ तुरंग उपर तमे अस्वार थाउ एवुं सांजलीने कुमरें कयुं, तुं कोण ठे ? अने शेनिमित्तें मने तेडवानी इच्छा करे ठे ?

त्यारें ते अश्व लावनार पुरुष बोळ्यो के, अहींथी नजीक एक नंदन वन ठे, त्यां रमवाने चंपानगरीनो अधिपति गुणसेन नामें राजा आव्यो ठे. तेनो हुं अनुचर बुं. तेणें आपने तेडवा माटे मने मोकलेल ठे, माटे त्यां अस्वार थइ पधारो. पढी त्यां जे कार्य हशे ते स्वयमेव जाणशो.

त्यारें गुणनो रागी एवो कुमर अश्वे अस्वार थइ आगल चाळ्यो. अशो क वृद्ध तळें वेठेलो, कुंमलें तथा तिलकें शोजतो, नागलतायें करी जेनुं श रीर वेष्टित ठे, जेना जालस्थल उपर बिंडु शोजे ठे, प्रधान सामुं जे जुए ठे, एवा राजायें प्रणाम करनार एवा कुमारने वाख्यो, अने पूठयुं के, हे स ज्ञान ! तुं एकलो केम ? तुं क्यांथी आव्यो ? तारुं कव्याण थाउ. तारुं स्वा गत होजो. एम कहीने राजा मौन रह्यो, त्यारें मने प्रणाम करतां के म वाख्यो ! एवुं कुमार मनमां चिंतवे ठे एटलामां मतिवर्द्धन नामा प्रधा न ते कुमर प्रत्यें कहे ठे, तमने सरोवर मध्ये स्नान करता देखीने अमें विचाखुं के, ए कोइक उत्तम राज पुत्र ठे, एवुं जाणीने तमने तेडवा माटे अश्व मोकळ्यो. हवे नगर मध्ये पधारो. एम कही ते मतिवर्द्धन प्रधाने कमलसेन कुमारने नमीने कयुं के, रथे अस्वार थाउ. ते सांजलीने कुमर रथमां बेठो, एटले प्रधान कुमारने कहेवा लाग्यो के, हे उत्तम ! हुं परदेशे आव्यो बुं, एवो कशो मनमां खेद तमे करशो नहिं. सूर्य जे ठे, ते दूर ठे तो पण दूरथी अंधकारने कृण मात्रमां टाले ठे. त्यारें कुंवरें कयुं, गंजीर, गुणरागी, सत्यवादी, सरल, सौम्य, एवा जन ज्यां होय ते जो परदेश होय तो पण तेने माह्या माणसें स्वदेशज कह्यो ठे. इत्यादिक स्तुति मय वचनें करी कुमरें प्रधाननुं मन रंजित कयुं. पढी स्वर्गमांहेलां नगरमां जेम प्रवेश करियें तेम चंपा नगरी मध्ये ते प्रवेश करता हवा.

પઠી તે પ્રધાન કુમરને પોતાને ઘેર તેડી ગયો. ત્યાં સ્નાન મહ્ન કરી જોજન કરી નિશાયે સુખ શય્યાયે સૂતો. ત્યારે તે કુમરની પાસેં એકાંતે પ્રધાન આવીને વાત કહે છે ॥૬૫॥ હે પ્રજો ! ચિરં કાલસુધી અમારું મન ચિંતારૂપી અગ્નિયેં કરી બલી રહ્યું છે, તે તમો જલધર જેવા ઠો માટે તમારા દર્શનરૂપી જલે કરી શીંચવાથી અમારું મન શીતલ થયું. સહ્નરૂપી શાલ વૃક્ષ જે છે તે જોકના સમૂહને ઉપકાર નથી છે. તેમ શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ એવા તમે પરોપકારિતા પ્રકટ કરી. તે માટે તમો આ અમારો અંગ નામા દેશ છે તેને લડને અમારા સ્વામિના મનની ઇચ્છા પૂર્ણ કરો.

ત્યારે કુંવર હસીને કહે છે કે, તમે અંગદેશના રાજા બંતે કેમ મારી પ્રાર્થના કરો છો ? પ્રભુ બતાં કેમ બીજા સ્વામિની ઇચ્છા કરો છો ? એ મને મહોટું આશ્ચર્ય થાય છે, માટે જે સત્ય હોય તે મને કહો. ત્યારે મંત્રી કહે છે કે, તમારી આજ્ઞા હોય તો તેમ યથાતથ્ય હું કહું. કુમરેં કહ્યું સુખેં કહો. ત્યારે પ્રધાન કહે છે.

આ નગરીને વિપે લક્ષ્મીનો હેતુ એવો શ્રીકેતુ નામેં રાજા હતો. તેને પોતાના વંશને વિપે ધ્વજા સમાન એવી વૈજયંતી નામેં રાણી હતી. તેની સાથે તે રાજા કામ જોગનું સુખ તથા એ ધરતીનું રાજ્ય જોગવતો હતો. એકદા રાજા, સજ્જા જરીને બેઠો હતો, ત્યારેં રાજાયેં એવી વાત પૂઠી કે, એ નગરમાં કોઈ સુખી પુણ્યવંત હશે ? ત્યારેં કોઈ સુજન રાજાને કહેતો હવો.

એ નગરને વિપે સુખીમાં સુખી એક વ્યવહારીયાનો બેઠો વિનયંધર એવે નામેં છે. તે રૂપેં તો કામદેવ જેવો છે અને ધનેં તો ધનદ સમાન ધનવંત છે, તથા વિજ્ઞાનેં, બુદ્ધિયેં કરી તો જે વિબુધને પણ આનંદ ઉપજાવે એવા સુરગુરુ જેવો છે. તેને ચાર સ્ત્રીયો છે. તે ચારે રૂપેં કરી સુર સુંદરી જેવી છે. ચારે પતિવ્રતા છે. નિત્યે ધણીની આજ્ઞા આદેશ કારી છે. મીઠા બોલી એહવી તે ચાર સ્ત્રીયો મહા ચતુર છે. એહવી પ્રશંસા તેહની કરી તેવારેં સજ્જામધ્યે કોઈ બીજો પુરુષ બોલ્યો, વાણીયાને એહવી રૂપવંતી સ્ત્રી દેવાંગનાને જીતે તેહવી ક્યાંથી હોય, તમે તેની નિંદા કરો છો કે સ્તુતિ કરો છો, એવો મુજને સંશય છે. તેવારેં તે કહે છે, એમાં નિંદા અને સ્તુતિ શી કહેવી છે ? તે શૂરવીર વ્યવહારીયો નગરમધ્યે પ્રસિદ્ધ છે. જે કોઈ અજ્ઞાની પુરુષ સ્ત્રી પામવાને માટે તપ કરે તે પણ એહવી સ્ત્રી ન પામે. તેહવી સ્ત્રીના જોગ

ए देवतानी पेठे जोगवे ठे. एवुं ते स्त्रीयोनुं वर्णन सांजलीने राजा ते स्त्री योनी उपरे रक्त आसक्त थयो. नजरे दीठे जेवो रागी न थाय, तेवो राजा सांजलवाथी रागी थयो. यद्यपि राजा धर्मवंत हतो, तथापि तत्कृण अंतरमां अधर्मी थयो. जे कामने वश थाय ते कोणने विपरीतपणे न थाय ?

हवे कामातुर थयो थको ते राजा विचारे ठे, जे हुं ते परस्त्रीग्रहण करुं तो, कुलने कलंक थाय, तथा परस्त्री न सेवुं तो कामज्वर बाळे. “ एम ए क बाजु नदी अने एक बाजु वाघ ” ए न्यायें एहवा दुःखमां राजा आवी पड्यो. एम चिंतवतो चिंतारूपीया समुद्रमांहे, विकल्परूपीया कल्लोल मांहे ऊकोला खातो ते राजा तेनो द्वीपनी पेठे उपाय पाम्यो. आशारूप विश्राम पाम्यो. विचायुं के हुं पुरनां लोकने विप्रतारीने ए वाणीयाने जो रावरी करी बलात्कारे ग्रहुं तो लोकमां निंदागर्हान थाय. एवुं एकांते राजा यें चिंतवीने ते राजायें पोताना पुरोहितने कयुं जे, तमे विनयंधर श्रेष्ठ साथें कपटरूप मैत्री करो. पढी ते उपाध्यायनी पासे एक नवो श्लोक लखावीने राजायें आप्यो, अने पुरोहितने कयुं के तुं कोइ पण रीतें करी ए श्लोक श्रेष्ठना हाथें लखावीने गुप्तपणें मने आप.

राजाना दुकुम प्रमाणें पुरोहितें विनयंधरनी पासे चोजपत्र उपर ते श्लोक लखावीने राजाने आप्यो. ते श्लोक एवी रीतें:— ॥ त्वद्वियोगाग्नि तप्तस्य, मृगाक्षि रतिपंक्षिते ॥ निशासहस्रयामेव, चतुर्यामापि मेऽजनि ॥१॥ अर्थ:—रति संजोगमां पंक्षित एवी हे मृगाक्षि ! ताहरा वियोगथी तप्त थ येला एवा महारी रात्री चतुर्याम (चारप्रहरवाली) हती, तो पण ते स हस्रयाम सरस्वी थई ॥ १ ॥ विनयंधरें लखेलो श्लोक हाथमां आवतांज राजायें पौरजनने तेडावीने कयुं के, अहो नागरिकजनो ! विनयंधरें ए कामलेख मारा अंतःपुरने विषे मोकल्यो. तमे ए लिपीनी परीक्षा करो, अने साचुं होय ते मने कहो. लोकोयें श्लोकना अक्षर जोईने राजाने कयुं, अक्षरतो विनयंधरना जेवा देखाय ठे, पण ते एवुं काम करे नही. हंस पक्षी नित्य मोतीनो आहार करे ठे, ते क्यारे पण कादवनां पाणीने अडे नही. माटे ए कोश्यें कपटजाल कयुं ठे. एम लोकोयें कयुं तो पण तेम ने न मानतां विषयरूप विषें करी मोहित थयेला राजायें मत्त गजेंडनी पेठें मर्यादा मूकीने खोदुं काम कयुं. पोताना सुनटोने आज्ञा करी के,

तमे विनयंधरने तेना परिवार सहित पकडी लावो, अने तेना घर उपर शीज आपो. बंध करो. आ वात बीजी प्रतमां वली नीचे प्रमाणे लखी ठे.

एवुं विचारी नोजपत्रे एक लेख लखी मूक्यो. ते मध्ये राजायें लख्युं जे तारे घेर सार वस्तु ठे ते मुऊने आप. ते मृगाह्नीना वियोगथी एक रात्र ते मुऊने सहस्र रात सरखी जाय ठे. तेवारें विनयंधर शेठें परमार्थ जाणी पुरोहितने अने प्रजा लोकने कहुं, जे राजा माठी दृष्टियें जुवे ठे, तमो जइने समजावो. तेवारें प्रजा लोकें मजी राजाने कहुं त्यारे राजा ते प्रजा लोक माहाजनने कहे ठे के, एतो हुं मागी लवं बुं. तेमां मने शो दोष ? त्यारें प्रजा लोकें कहुं. राजा अघटित न मागे, अन्याय न करे, तमो कोइ परीक्षा अर्थें करो तो पण ते प्रजाने दुःखरूप थाय. जेम दुधमां पूरा न घटे, तेम तमने ए कर्तव्य न घटे. जे मधुर डाहना आ स्वादन करनारा होय ते कंटक वृह्ने विपें केम मन करे, जे राजहंस मुक्ता फलना चुणनारा होय ते मानसरोवर मूकीने तुळ जल खवोचीया ना कादवमां केम राचे ? एहवां दृष्टांत राजाने कह्यां. पण राजानुं पा परूप विष न उतखुं. जेम जांगुली विद्यायें विषधरनां विष उतरे, पण राजा पापात्मा विषयी थयो, तेहनुं विष न उतखुं. कोइक खलें कर्मरूप विधा त्रायें एहवो विशुद्ध निर्मल जे राजा तेने कलंक उपजाव्यो. जेम निर्मल स्फटिकने विषे कालो माघ लागे तेम इहां निपज्युं. एम प्रजा लोकनो प्रतीकार, विनती राजायें हृदयमांहे धारी नहिं, ते प्रजानी मर्यादा अवगणीने, गजेंडनी पेठे मर्यादारूप स्तंजने उन्मूलीने राजा असमंजस थको अकृत्य करतो हवो. राजायें पोताना सेवकोने कहुं, तमो जइने ते शेठनी स्त्रीयोने बलात्कारे लइ आवो. तेना परिवारने दूर करी घरने मुडा करो.

वली राजा नगरना लोकोने कहे ठे. एनो पक्ष्पात तथा उपरीपणुं जे करशे तेनी हुं शुद्धि करीश, तेने लूटी लइश. एवां कडवां वचन सांजली प्रजा लोक सहु निर्घाव्या थका निज मंदिरे गया. ते वखत राजाना सुनट, विनयंधर शेठने घेर गया. त्यारें तेहना स्पर्शना जयथकी स्त्रीयोने लइने ते विनयंधर पोते राजा पासे आव्यो. तेवारे ते स्त्रीयोनुं अद्भुत रूप देखी राजा चित्तमांहे चिंतववा लाग्यो के, ए साचुं ठे जे माटे स्वर्गने विषे पण एहवी रूपवंत स्त्रियो नथी. एवो रूपवंत पुरुष में नजरे दीठो. नाग्यथकी माह

રા ઘરનેવિષે એ ચારે સ્ત્રીયો અમૃત કુપીકા આવી. એ સ્ત્રીયો મારે કંઠે આ લિંગન દેશે. પણ હમણાં તો જોર ન કરું, કેટલોએક કાલ વિજંબ કરું. ધીરે ધીરે કામ થાશે. ઝુલ્લવને વડો જો ઝતાવલા થઈયેં તો પણ ઝંબરાનાં ફલ કાંઈ તુરત પાકે નહીં એહવું ચિંતવીને તે સ્ત્રીયોને અંતેઝરમધ્યે મૂકાવી. તેહને અંગ જોગ સામગ્રી, આહાર પાણી, શય્યા આસનાદિક દેવરાવી. અને તે વાણિયાને વેડીમાં કેદ રાખ્યો. હવે તે નારીઝ ડુઃખણી થકી રાજાની મૂકેલી અંગજોગસામગ્રીને તથા શય્યાની ઝૂમિકાને તથા દાસિયો એ સર્વને વિપવત્ જાણતી હવી. તેટાણે તે રાજાની દાસી તે સ્ત્રીઝને કહે છે ॥૧૦૦॥

॥યતઃ॥ સર્વો વઃ ફલિતોઽથ પુણ્યવિટપી યેનાનુકૂલો નૃપ, સ્તુષ્ઠો હ્યે પમરુન્મણિશ્ચ યમવત્ દૃષ્ટોઽપિ જીવાંતરુત્ ॥ સેવધ્વં વિષયશ્રિયં તદમુના સાર્ધં સમૃદ્ધિપ્રદાઃ, ચિન્તાં મા કુરુત પ્રિયસ્ય ગુણિનઃ સંગો યતો ડુર્લભઃ ॥ ૧ ॥ અસ્યાર્થઃ—હે સર્વીયો ! આજ તમારું પુણ્યરૂપી વૃદ્ધ ફલ્યું. જે માટે રાજા તમારી ઉપર અનુકૂલ થયો. એ રાજા તુષ્ટમાન થયો તો ચિંતામણિ રત્ન સરિખો છે. અને રૂઠો તો યમસરખો છે. એ સાથે વિષય સેવશો તો રુદ્ધિ સંપદા પામશો. તેમાટે તમો ચિંતા મ કરશો, એવા ગુણવંત જ રતારનો સંગ મલવો ડુર્લભ છે. એહવું સાંજલી તે વ્યવહારીયાની સ્ત્રીઝ બોલી.

અહો ! દાસીઝ એ સર્વ યોગ જલો મલ્યો છે પણ અમો વીજો જરતાર ન વાંઢીયેં. અમો શીયલ રાખવાને ઝજમાલ ઢીયેં. યદ્યપિ રાજા રૂઠો થકો અમારા પ્રાણ લેશે, તો તે પ્રાણ ત્યાગ કરશું, પણ શીયલ નહિ સ્વંમીયેં, બંદી રાખાને નાસ્તે તો તે સહન કરિયેં, પણ પરપુરુષ તો જો ઇંડસરખો હોય તો પણ તેને અમે ઇચ્છિયે નહિ. એમ કહી તે દાસીઝને નિર્ઘાટન કરી કાઢી મૂકી. તે દાસીયેં જઈ રાજાને કહ્યું. તે સાંજલી રાજા કહેવું ડુઃખ પામ્યો, તે કહે છે. જેમ તમ નદીને તટે માઢલું તડફડે, ક્યાંય શાતા ન પામે, તેમ રાજા કામાતુર થકો ક્યાંય રતિ ન પામ્યો. નીરાગી નિષ્કામી જે પુરુષ છે તે માજને સંચારે સૂતા થકા પણ સુખિયા છે, સુખેં નિડા કરે છે. અને કામી જીવો હંસરોમની તલાઈમાં સૂતાં થકાં પણ ડુઃખીયા છે. તેમને નિડા નથી આવતી. તે રાજાને એક રાત તે વર્ષ સમાન નિર્ગમી પઢી પ્રજાતેં સર્વ શૃંગાર કરીને તે સ્ત્રીઝ પાસે આવ્યો. તે ટાણે તે સ્ત્રીઝે રાજાને પ્રણામ ન કીધો, તેમ સામું પણ ન જોયું. રાજા તેહનું રૂપ દેખીને મોહ પામ્યો એહ

वे समये कोइक कुलदेवी हती ते त्यां विरुड रूप करीने आवी. तेना मस्त के केश पीला, बिह्नाडीना जेवी मांजरी आंख, खरना सरखा दांत, उंठना सरखा होठ, कपिमुखी फुटी नासिका, तुळ अंगुली, रागी पुरुषनो राग मटे एहवा रूपें आवी ते देखीने राजा विस्मय पांम्यो. राजानुं कुशी लपणुं जाणी उलंजो देती तेने केहवा लागी के, राजकन्या सरखी तहारा घरनी पटराणीउं ठे तेने मूकीनें तुं ए मध्यम स्त्रीउंनी उपर गुं राचे ठे, मान अपमान, कीर्त्ति अपकीर्त्ति, पात्र अपात्र कांइ जोतो नथी ! धिगू ता हरा विवेकोद्धतपणाने ! एहवुं तेहनुं बोलवुं सांजलीने राजा अत्यंत लाज्यो. वली देवी बोली के, ए स्त्रीउने पोताने घेर पहोचाड, नहितो महा दुःख पामीश. एवुं सांजली राजा आश्चर्यवंत थइ जोइ रह्यो.

एहवे समये उद्यानने विपे सूरसेन नामे ज्ञानवंत मुनि आब्या. ते जाणी परिवार सहित राजा अने विनयंधर शेठ तथा तेहनी चार स्त्रीउं ते सर्व साधुने वांदवा आब्या. राजा पण हर्षसार्थे गुरुने वांदीने वेगो. कर्मक्लेशनी हरण करनारी एहवी ज्ञानीमुनियें देशना दीधी. तेवार पढी अवसर पामीने राजा विनयेंकरी मुनिने पूठतो हवो.

हे प्रजो ! विनयंधर शेठ देवांगनाथी अधिक रूपवती एहवी स्त्रीयो केम पांम्यो ? बीजा पुरुषो एहवी रूपवती स्त्री केम नथी पामता ! ए शे कर्म विशेषें ठे ? एहवुं राजायें पूठयुं, त्यारें नगरना लोक तथा ते विनयंधर शेठ अने तेहनी स्त्रीउं ते सर्वे एकाग्र मने थइ पोताना जवनां स्वरूप सांजले ठे. जेम आषाढो मेघ उमाह्यो देखीने मोर हर्षे, तेम सर्व हर्ष पांम्या.

तेवारे गुरु कहे ठे. हे राजा ! सुरूप कुरूपनुं कारण ते सर्व पूर्वजवनां उपाज्यां कर्म ठे. अने सुख दुःख पामवुं ते पण पूर्व जवना कर्मोपार्जन थकी ज जाणवुं. ते कर्म तत्त्ववंत, ज्ञानवंत पुरुषें वे प्रकारनां कह्या ठे. शुचकर्म शतासुख पामे, अने अशुच कर्म अशाता दुःख पामे. माटे सांजल. हे राजन ! ए विनयंधर शेठनो पाठला जवनो अधिकार तुज्जने विस्तारें करी कहुं बुं. पूर्वे गजपुरनेविपे विचार धवल नामें राजा हतो. एहवे समये ए राजानो कोइक वैतालिक हतो, ते उदार सार एवा उपगारनो करणहार हतो. ते कोइ पण पुरुषने इष्ट अन्नं निरंतर जमाडीने पढी पोते नोजन करतो हतो. एवी रीतें सुख जोगवता त्यां उत्सर्पिणी कालनेविपे नवमा

જિનેશ્વર તિંદુક વનનેવિષેં કાઝસગ મુઝાયેં રહ્યા હતા તેમને તે વૈતાલિક દેખતો હવો. તે પ્રચુ કેવા છે, જેમનું રૂપ નિરુપમ છે, જેની ઉપસમતા ગુણની બરાબરી અથવા મર્યાદાયેં બીજો કોઈ આવી ન પહોંચે, જેમનું તપ પણ ડુષ્કર છે. એવા મુનિને તે વૈતાલિક જાવ નક્કિયેં કરી સ્તવતો હવો ॥ ૧૨૦ ॥

હવે તે વૈતાલિકની સ્તવનાનું કવિત કાવ્યરૂપેં કહેલે. “કટિરસમામૃતકુંડ તુંમનયનશ્રીબંધુર ॥ વપુરે પ્રગટિતધર્મકર્મ્મતરુજંજનસિંધુર ॥ નાસુરવિમલ વિશાલજાલવિજિતાર્યમમંમલ ॥ કમલસુકોમલચરણરેણુપાવિતજૂમંમલ ॥ બ્રહ્મેંડચંડપ્રમુખસર્વદેવમસ્તકમુકુટ ॥ જયજય જિનેંડ સુવનાનિમતકામિતપૂર્ણકામઘટ” ॥ ૧ ॥ અસ્યાર્થઃ—હે પ્રજો ! તમે સમતા અમૃતનો કુંડ ઠો, મુખ નયનની શોનાયેં અતિ સુંદર ઠો. અહો ! જેણે પ્રગટ કીધો જે ધર્મ તે કર્મરૂપ વૃદ્ધને નાંજવાને, દેદીપ્યમાન હસ્તિસમાન છે. તથા નિર્મલ વિશાલ છે જાલ કપાલ જેહનું, જીત્યું છે સૂર્ય મંમલ જેણે, કમલની પલે સુકોમલ છે ચરણ જેહનાં, ચરણના સ્પર્શથી પવિત્ર કીધું છે સુમિમંમલ જેણે, બ્રહ્મા, ઇંડ, ચંડ, રુડ, પ્રમુખ જે દેવ તેહથી અધિકા, અને તે સર્વ દેવોને વિષે મુકુટ સમાન એવા તમે ઠો. અહો જિનેંડ ! તમો જયવંતા હો. તમે જગત્ જનને વાંઝિત કામિત પૂરવાનેં કામકુંજસમાન ઠો. ॥ ૧ ॥

એમ સ્તવના કરી જિનેશ્વર ઉપરે બહુ માન ધરતો, જિનેશ્વરની જાવના કરતો તે વૈતાલિક ઘેર ગયો. જોજન કાલે તેહને ઘરેં તેહિજ પ્રચુ આહારને અર્થે આવ્યા. તે પ્રચુને દેખી વૈતાલિક હર્ષવંત થઈ પ્રચુને વાંદિને સરસ મીઠેં આહારેં પ્રચુને પ્રતિજાનતો હવો. મનમાં હર્ષ પામ્યો, જે ધન્ય છે મુજને કે, જેમાટે મેં આજ પ્રચુને પ્રતિજાન્યા. એમ ચિંતવતો હવો. તે સમયેં આકાશે દેવહંડુજિ વાગી ‘અહો દાનમહોદાનં’ એહવા શબ્દ થયા, બંદિજ ન બિરુદાવલિ બોલતા હવા, નર અમર સ્તુતિ કરતા હવા. એવો પ્રત્યક્ષ સુપાત્ર દાનનો મહિમા દેખીને તે વૈતાલિક ત્યાં સમકિતધારી થાતો હવો. અનુક્રમેં તે સુપાત્રદાનેં ધન વાવરી, શુજધ્યાનેં કાલ કરી, પ્રથમ દેવલોકેં દેવતા થયો. ત્યાં દેવાંગનાની સાથે ઘણા દેવતા સંબંધી જોગ જોગવી તિહાં થી ચ્યવી તે જીવ તાહરા નગરને વિષે વ્યવહારીયાનો પુત્ર, વિનયંધર કુમર મહા રૂપવંત, પુણ્યવંત થયો. તે સુપાત્ર દાનના ફલથી વિનયવંત, યશવંત, કિર્તિવંત, સર્વ કલાયેં કુશલ એહવો થયો. દાન તે પુણ્યરૂપ વૃદ્ધનું સુબીજ છે, દા

ન તે પાપરૂપીયા સર્પને દમવાને મંત્રાહર છે, દારિદ્રરૂપિયા વનને દહન કરવાને દાન તે દાવાનલ સમાન છે, ડુર્ગાગ્નિ રૂપીયા રોગનું ઔષધ છે, સ્વર્ગ તથા મોક્ષમંદિરે ચડવાનું પગથીયું છે, તેમાટે જેમ શ્રીવીતરાગેં કહ્યું છે, એવુંજ વિધિપૂર્વક સુપાત્રને દાન દેવું, તેથી એવાં મોટાં ફલ શ્દ્ધ લોકેં પામે. એવો મુનિયેં, રાજા આગલ વિનયંધર શેઠનો પાઠલા જવનો સંબંધ કહ્યો.

હવે તે શેઠની સ્ત્રીઝના પૂર્વજવ મુનિ કહે છે. હે રાજન્! એહની સ્ત્રીનાં ડદાર ચરિત્ર છે તે સાંજલો. એ જરતદ્દેત્રનેવિષે સર્વ લક્ષ્મીનું સ્થાનક એવું સાકેત પુરનામેં નગર છે. તિહાં શત્રુનો ક્યકારી એહવો નરકેસરી રાજા હોતો હવો. કમલા એટલે લક્ષ્મી જેમ વિષ્ણુને વદ્ધજ છે તેમ તે રાજાને વદ્ધજ એ હવી કમલસુંદરી નામેં રાણી હોતી હવી. તેહને રતિની ડપજાવનારી એવી રતિસુંદરી નામેં પુત્રી હોતી હવી. તે રાજાનો બુદ્ધિવંત, લક્ષ્મીવંત, વિદ્યાવંત, ધંણો વદ્ધજ એવો શ્રીદત્ત નામનો પ્રધાન હતો. તથા સુમિત્ર નામેં એક શ્રેષ્ઠી હતો, અને તે રાજાનો સુધોષ નામા પુરોહિત હતો. એ ત્રણે રાજાના મિત્ર છે. તે પોતપોતાની મર્યાદા ક્યારેં પણ મૂકે નહી. તે ત્રણેને એકની લક્ષ્મણા, બીજાની લક્ષ્મી, અને ત્રીજાની લલિતા, એવે નામે સ્ત્રીયો હતી. તે ત્રણે સ્ત્રીયોના કૂચથી ડપની અનુક્રમેં એક બુદ્ધિસુંદરી, બીજી રુદ્ધિ સુંદરી અને ત્રીજી ગુણસુંદરી એ ત્રણનામે ત્રણ પુત્રીયો હતી. તેમજ ચોથી રતિસુંદરી એવે નામે રાજાની પુત્રી હતી. એ ચારે લેચક શાલાયેં એકઠી જણે છે. તે જણતાં થકાં સર્વ કલામાં કુશલ થ્દ. બુદ્ધિસુંદરી આદિક ત્રણ કન્યાઝનું તે રાજાની પુત્રી સાથેં પ્રેમ બંધાણો, સચ્ચીપણાં થયાં. એમ એકચિત્તેં વિચરતાં તે ચારે યૌવનાવસ્થા પામી ॥ યતઃ ॥ વિદુષાંચ કુલિનાનાં, ધનિનાં ધર્મિણામપિ ॥ તતસ્તદ્વિપરીતાનાં, પ્રીતિઃ સાદૃશ્યતો જ વેત્ ॥૧॥ તે ચારે કુંવરીઝ એક ઠામે રમે, એકઠામે સુવે, એકઠામે વિચરે. તે ચારનો જાણે એક જીવજ હોયનિ શું? એહવી પ્રીતિ તેને માંહો માંહે થ્દ. તે ચારે જ્યારેં ડધાનને વિષે રમવા નિકર્જેં ત્યારેં તેને રૂપવંતી, વિદ્યાવંતી, દેચીને એ સાદ્દાત્ સરસ્વતીનો અવતાર છે કે શું? એહવું લોકો વિચારે.

એકદા રુદ્ધિસુંદરીને ઘેર નિઃકલંકા, નિર્દોષા, પૂર્ણ ચંદ્રસમાન, સૌમ્ય મુર્તિ, એહવી એક ગુણશ્રી નામેં સાધવી આહારને અર્થેં આવી. તેવારેં બીજી સચ્ચીઝયેં પૂઠયું, એ શુદ્ધ વેષની ધરનારી બાઈ કોણ છે? ત્યારેં તે વાણીયા

ની બેટી કહે છે, હે સખીડ ! એ સર્વ સાધ્વી માંહે શિરોમણિ એવી શ્વેતાંબરી સાધ્વી છે. બાલપણથી માંની એણે શીયલવ્રત નિષ્કપટપણે પાડ્યું, તેથી અમારા ગુરુપણ એને માન આપે છે. માટે એહને જે દેશે તે નર ધન્ય, જે એહને જતિયેં કરી નમસ્કાર કરે તે પણ ધન્ય, એહનાં મુખની વાણી સાંજણે તે પણ ધન્ય. એહની યથાશક્તિયેં આહારાદિકેં જતિ કરે તે પણ ધન્ય. એહવું કહિ સુંદરિયેં કહ્યું. તે સાંજલી તે બીજી સખી પણ આનંદ પામીને તે સાધ્વીને વાંદતી હવી. તેવારે તે સાધ્વીયેં તે ચારે કન્યાડને સાક્ષાત્ ડાસ સાકર સમાન મીઠી એવી ધર્મદેશના દીધી. તે આ પ્રમાણે:-

રોહણાચલ પર્વત સમાન એવો એ મનુષ્યાવતાર પામીને નિર્ધનની પેઠે ધર્મરત્ન ગ્રહ્યું. જે મનુષ્યપણું પામીને મૂઢ પ્રાણી વિષયની અજિજ્ઞાપા કરશે, તે કલ્પવૃક્ષ પામીને તેની પાસે મનોવાંઠિત માગવાને વદણે એક કોડી માગે છે. એવો મૂર્ખ જાણવો. તેમાટે હે શ્રાવિકાડ ! તમે સમકિત અંગિકાર કરી સંયમને આદરો. જો મોહ લક્ષ્મી ઇહો તો ચારિત્ર લડને મા સખમણાદિક ઉત્કૃષ્ટ તપ કરો. જેણેં કરી જન્મ જરા અને મરણ જયથી નિવર્તો. એહવા સાધ્વીના મુખરૂપીયા અમૃત કુંદથી પ્રગટ્યાં જે વચનામૃત તે પીડને મોહરૂપીયું વિષ ઠાંની તે સખીડ વિનયેં કરીને તે સાધ્વી પ્રત્યે વિનંતિ કરતી હવી કે, તમે તો સંયમને અર્કતૂલની પેઠે હજકું જાણી ગ્રહ્યું છે, પરંતુ હે જગવતિ ! અમને તો એ સંયમનો જાર તે મેરુથકી પણ અધિક જારવાલો જાણે છે. તે માટે ગૃહસ્થાવાસેં રહ્યાં થકાં શ્રાવકના વ્રત રૂપ યોગ્ય ધર્મ જે અમારાથી પલી શકે તે અમને આપો. તેવારે તે સાધ્વીયેં તેમને વિધિમાર્ગેં સમ્યક્ ધર્મ આપ્યો. સમકિતનું સ્વરૂપ દેખાડ્યું.

ત્યારેં તે ચારે સ્ત્રીડ સમકિત પામીને કહે છે કે, હે ગુરુણી ? બીજા વ્રત પાલવાને અમો અસમર્થ ઠીયે. પણ એક ચોથું વ્રત તમે કહ્યું તે કયું ? ત્યારેં સાધ્વીયે કહ્યું, સ્ત્રીડયેં પરપુરુષ ત્યાગ કરવો અને પુરુષેં પરસ્ત્રી ત્યાગ કરવી. તે ચોથું વ્રત સર્વ વ્રત માંહિ અત્યંત ઉત્તમ શ્રેષ્ઠ છે, તે તમો આદરો. બીજાં વ્રત સંમથાં હોય તે કંચન કલશની પેઠે જાંગ્યાં સંધાય, પણ એ ચોથું વ્રત સંમથું હોય તે મુક્તાફલની પરે જાગ્યું ન સંધાય, એવું છે. ત્યાર પછી વલી બીજા મોટકા આરંજ પાપહિંસાદિ પોતે કરિયેં નહિ, અ

ने कोइ बीजो करतो होय तेहने शुद्ध बुद्धि बले करी निवारीयें. एहवो नियम मुनि राजने मान्य ठे.

ए व्रत पाले तेहनी देवता चाकरी करे, तेहने रुद्रिसिद्धि प्रसिद्ध थाय, तेहनां सर्व कार्य सिद्ध थाय, तेहने दिन दिन प्रत्ये महा मंगलिक थाय, तेहने जल ते थल थड जाय, एमज शत्रु ते मित्र थाय. आग्न ते जल थाय, विष ते अमृत थाय, सर्प ते फूलनी माला थाय, सिंह ते शि याल थाय. एटलां वानां शीयल व्रत पाव्याथी थाय. कुलवंतनी स्त्रीउने ए व्रत घटे ठे. एहवुं साध्वीनुं वचन ते स्त्रीउने इष्ट थयुं. जे रोगीयाने नोजन वहालुं होय ते वली वैद्यें पण कहुं, तेनी पेठें ते साध्वीनुं वचन सत्य कीधुं, एटले चोथुं व्रत पालवुं एहवो नियम ते बाइउयें आदखो. त्यार पठी तेमने श्रीजैनधर्म आराधतां केटलो एक काल जतो हवो.

एवे समये नंदनपुर थकी चंद्राजायें परदेशी लोकना मुखथकी रतिसुंदरीना रूपनुं वर्णन सांजली पोताना प्रधानने मोकळ्यो. तेवारें रतिसुंदरी ना पितायें जाण्युं, जे ए कन्या नाग्यवंती ठे. जे ए राजायें सामी मागी. तेवारे पिताये आदरसहित साक्षात् लक्ष्मीनी पेठे पोताना प्रधान साथें चंद्राजाने परणाववाने पोतानी पुत्री सामी मोकली. ते राजायें जळे दिवसे मोटा महोत्सवें रतिसुंदरीनुं पाणिग्रहण कीधुं. ते बाइ सर्व कलायें संपूर्ण ठे अने चंद्राजा पण सुव्रती शीयलवंत ठे. ते संपूर्ण चंडनीपेठें बे पडें पुरो ठे. ते जेम चंडमा ज्योत्स्नानी कांतिये करी शोने, तेम ते चंद्राजा रतिसुंदरी कन्याये करी शोने ठे ॥ १६१ ॥

एहवे समये कुरुदेशना राजा महेंड सिंहें जनजनना मुख थकी रति सुंदरी चंद्राजाये परणी एम सांजलीने चंद्राजा जणी कन्या लेवानें दूत मोकळ्यो. ते दूतें आवी चंद्राजाने सनामध्ये कहुं, जे अमारो जे स्वामी महेंडसिंह राजा तेणें एम कहेवराव्युं ठे, ने कहुं ठे के, पूर्वे पण तमारे अमारे पुरुषपरंपराये चिरकालनी परस्परें हेम सुखकारी प्रीति ठे ॥ १६३ ॥ सुजातनो वंश ठे, तेनी बांधी जे ध्वजा ते यद्यपि वायरें करी कंपाय ठे, पण सुजातनो सुवंश क्यारे पण हालतो नथी. तेहनी पठे सुजातिना पुरुष जे ठे ते जो प्रीति होय तो विषम कार्य पण करे तेमाटे ते राजाये महारा

मुखें तमोने कहेवराव्युं ठे के, तमोये नवी परणेली एवी जे रूपवंती रतिसुंदरी ठे, तेने जो महारी साथें परंपरानी प्रीति राखो तो महारी पा से शीघ्र मोकलजो. एह्वुं दूतना मुखयकी वचन सांजलीने ते चंद्रराजा यें अंतरंगने विषे तो रोष धारण कस्यो, पण बाह्य वृत्तियें कांश्क हसीने कस्युं के, हे दूत ! सज्जन जूत जे पुरुष ठे ते कोणने वहाला न होय ? ॥ यतः ॥ “ मित्री परोवयारी, सूसीलया अज्जवं पि यालवणं ॥ दस्कीण व एय वाया, सुयणाण गुणा निसग्गेण ॥ १ ॥ ” ताहरा राजायें ए युक्ति वात कही, कारण संत होय ते सज्जनपणायकी चले नही. बीजुं कार्य होय ते अमने कहेवुं, जे माटे आपवा योग्य वस्तु होय ते आपीयें, अने लेवा योग्य वस्तु होय ते लीजीयें; पण नारी मोकलवी योग्य कहेवाय न हि, अने उत्तमने परस्त्री लेवी पण योग्य नथी. महेंद्रसिंह राजानो स्नेह तो वचननी प्रतिपत्तिथी जाण्यो. बाह्य गौरवें एह्वुं पांन्तिय देखाडवुं ते श्या कामनुं ? ॥ यतः ॥ वज्जंति मुक्कविहंगा, नेह विहूणेण बप्पदाणेण ॥ ठेया ए बंधणं पुण, नन्नं सप्पाव जणियाउ ॥ १ ॥ वायासहस्समश्या, सिणे हनिप्पाशयं सय सहस्सं ॥ सप्पावो पुण सज्जु, ज्जणस्स कोडी विसेसेइ ॥ २ ॥

तेवारें ते दूत उत्सुकताथी बोळ्यो, हे राजन् ! तमे तमारी स्त्री आपो ! जो ते राजानुं वचन लोपशो तो जेम रोषवंत हाथी मर्यादा स्थंजथी बूटे, अने पढी कोइने हाथ न आवे तेम ते राजा जो रूठो तो पढी तेने मना ववो मुश्केल थजो. तेवारे चंद्रराजा रोषवंत थइ त्रिवली चडावी दूत प्रत्यें कहे ठे के, हे दूत ! जे पुरुष परस्त्रीलंपट ठे, ते राजा नहि जाणवो पण ते ने लंपटी श्वान कहियें. जेहनी मातायें यौवनांध पणें कुशील सेव्युं होय, तेहना पुत्र एवा कुपुत्र कुशीलीया उपजे. रे दूत ! तुं नथी जाणतो जे पो तानी स्त्री कोइ मोकलतो हजो ? सर्प जीवतां कोइ सर्पना माथानी मणी लइ शके ? तेवारे फरी दूत कहे ठे, हे राजन् ! पुत्र तथा चाकर हणातां पण जो धन अने राज्य, रहेतुं होय तो ते राखीयें, तथा धन, राज्य अ ने स्त्री देतां पण जो पोतानो आत्मा रहे तो तेने राखीयें, पण पोतानो जी व जाय तेटाणे नारीने राखी तेपण श्याकामनी ? एटले ते राजा एहवो ब लीयो ठे. जे ताहरो जीव लइने पण ताहरी स्त्री लेजो. एम दूतें कस्युं, त्या रें चंद्र राजायें दूतनें गलहबो दइ लातना प्रहार करी काढ्यो. त्यारें ते

दूतें पण महेंद्रसिंह राजानी आगल आवीने जेवीरीतें तेने क्रोध चडे, ते वी रीतें विशेषें वधारीने वार्त्ता कही.

ते वार्त्ता सांजली महेंद्रसिंह राजा कल्पांत कालना समुद्रनी पेटें को न पामी, घणुं लस्कर हाथी घोडा, तेमज पायकना समुदायने साथें लड ने ते चंद्र राजानी स्त्री जेवाने चाळ्यो. ते समयें ते चंद्र राजा पण तेहने आवतो जाणी गज, अश्व, रथ, पायकरूप चतुरंगी सेना सहित पोताना देशनी मर्यादायें साहमो आव्यो. तेवारे बे राजानां सैन्य सामा थयां. पो त पोताना प्रेक्षा एवा सुनटें महायुद्ध संग्राम कीथो. दीनपणुं मूकीने शू रवीर पणें संग्राम करता हवा. हाथीयें हाथीवाला लडे, अस्वारें अस वार, रथीयें रथी, पालें पाला, एवा सत्यनीतिनां युद्ध थातां हवा. एम युद्ध करतां महेंद्रसिंह राजाना सैन्यें चंद्र राजाना लडकरने जीत्युं. जेमा टे बहु समुद्रना जलमां नदीनुं जल केटलुंक जीते ? हारीने जली जाय.

त्यारपठी चंद्रराजा कोप करी सिंहनाद करतो रथें बेसी पोतानी सेना लड क्णमात्र मांहे महेंद्र सिंहना सैन्यसाथें लडतो हवो. त्यां जेम सिंह गजघटाने उडावी नांखे तेम त्यां शत्रुनी सेना तेणें हठावी. त्यारें महें द्रसिंह राजायें पोतानुं सैन्य जाग्युं जाणी पोते काल कृतांतनी परें निज प्राणने पण अवगणीने चंद्र राजानी सामो आव्यो. त्यां आकरो संग्राम थयो, चंद्र राजानुं लडकर नातुं. तेटाणे महेंद्रसिंहें, चंद्र राजाने गदा घा तें आकुल व्याकुल करी ठल करी पकडी लीथो. जलुं जलुं तें युद्ध कीथुं. एम प्रशंसा करीने पोताना प्रधानने सोंप्यो. ॥ १७५ ॥

त्यारपठी राजायें अंतेंवरमांहे थकी नासती एवी रतिसुंदरीने ग्रहण करी, ते नारी ज्यारें हाथ आवी त्यारें तुष्टमान थड चंद्रराजाने मूकीने महेंद्रसिंह राजा पोताने नगरे गयो. त्यां ते रतिसुंदरी प्रत्यें जोगनी प्रा र्थना करे ठे के, हे सुंदरी ! ताहरुं अधिक रूप सांजलीने तुज्ज उपरें मुज्जे अत्यंत राग उपन्यो. ताहरे निमित्तें में एवढो प्रयासनुं वृद्ध वधाळुं, युद्ध कीथां, माणस मराव्यां. तेमाटे हे प्रिये ! सांप्रति तुं महारी उपर प्रसन्न थ ण्हे माहरी आशा सफलकर. दुर्जन एवुं जे कुरु देशनुं राज्य तेपण तुं पामी.

एहवुं सांजली रतिसुंदरीयें चिंतव्युं के, ए कामांध राजा, माहारा चित्तना अजिप्राय जाण्याविना घणा जीवोनो अनर्थ हेतु थयो. तेमाटे कष्टने

उपजावनारो एवो ए डुष्ट राजा ठे तेनी आगल माहरुं शील ते हुं केम राखीश. ते माटे हमणां ए कामीने हुंकारो कही कामनो विलंब करुं. ए हवुं चिंतवीने रतिसुंदरी राजाने कहे ठे के, हे राजन् ! तुज्जने माहरेविषे राग घणो ठे, तेथी कांश्क तत्त्व हुं तहारी पासेंथी मागुं बुं, ते तुं आप. माह रुं वचन अन्यथा न करीश. तेवारे ते कामी राजा कहे ठे. माहुं जीवितव्य जो तुं मागे तो ते पण हुं आपुं. त्यारें रतिसुंदरीयें कहुं, हुं ताहरुं जीवित व्य नथी मागती, पण एटलुं मागुं बुं, जे चार माससुधी माहरुं ब्रह्मव्रत तुं न जांगीश. पढी तुं कहीश ते हुं सांजलीश. ते सांजलीने राजा कहे ठे, जे जीवितव्य आपवुं ते सुलज पण चार मास सुधी तहारथी पडखवुं ते महा दुर्जन ठे, तोपण तारी प्रार्थनानां जंग हुं केम करुं ? एम कही रतिसुंदरीने कन्याना अंतःपुरमां मूकी.

पढी रतिसुंदरी पण त्यां रहेती थकी स्नानादिक शरीरसंस्कार वर्जी दइ आंबिलादिक तीव्र तपें करी शरीरने शोषवती हवी. तेथी चार मासमां तेना गाल बेसी गया, मस्तकें तेल न घाल्युं तेथी लूखा केश थइ गया, लोही तथा मांसरहित शरीर थयुं, मात्र हाडकें चामडे वीटयुं ठे, काले वर्णे थइ, अति बीजीत्स रूप थइ, दवें बाली जेहवी कमलिनी होय तेहवी थइ. चार मास मांहे कांश्क उठा दिवस हता ते वखतें एकदा तेने राजायें दीठी, त्यारें विस्मय पामीने राजा पूढे ठे. हे रतिसुंदरी ! तुज्जने कांश्क राग उप नो ठे, अथवा मननी वेदना ठे ? जे माटे ताहरा शरीरना एवा हवाल के म थया ठे ? ताहरी कंचन सरखी काया हती ते कोयला सरखी थइ गइ ठे.

तेवारे रति सुंदरी कहे ठे. हे राजन् ! में जे वैराग्यथी व्रत आदखुं ठे, ते प्राण जाय तोपण पालवुं. तेणेंकरी दुर्बली बुं. एहवुं सांजली राजा क हे ठे के, तुं एहवी रुद्धि संपदा पामी ठे, तो तुज्जने शामाटे वैराग्य उपन्युं ठे ? एहवुं राजायें पूढ्युं, तेवारे रतिसुंदरी कहे ठे. जे ए शरीरे जे व्रत पाली यें तेहिज सार ठे. ॥ यतः ॥ देहस्य सारं व्रतधारणं च ॥ इति वचनात् ॥ ॥ १०० ॥ यतः ॥ रुधिरमांसमेदोस्थि, मलमूत्रादिपूरितं ॥ नवद्वार ऊर त्विस्त्र, रसक्लिन्न मिदंवपुः ॥ १ ॥ अर्थः—ए शरीर लोही, मांस, मेद, अ स्थि मलमूत्रादिकें नखुं ठे. रसेंकरि क्लिन्न थयेलुं ए शरीर ठे. ए शरीरने म र्दन करावी करावीने स्नान, शणगार, अन्यंगन, अन्न पानादिकें पोषियें

તોપણ હુર્જનની પરેં વિક્રિયા કરે, અંતે આપણું થાય નહિ. સાર વસ્તુ જે પટકુલ સૂવર્ણ મણિ રત્ન ઇત્યાદિક જોગાંગ બહુ મૂલ્ય વાલી चीजો છે તે અમેધ્યનું ઘર એવું જે એ શરીર તેહને ફરશે. એટલે તે પણ અદ્વપમૂલ્યવાલી થાય. તેમાટે હે રાજન્ ! એ શરીર તે પાપ રૂપ છે, તોપણ મોટો દોષ એ છે, જે એ નિર્ગુણ શરીરેં ગુણાઢ્ય પુરુષ હતા તેપણ મુંજાયા છે. એવીરીતેં શરીરના મોહનો રાગ ઊતરે એવાં વચન રતિસુંદરીયેં કહ્યાં, પણ તે રાજાને જાણ્યાં નહિ, કામાનિલાષ ન મઢ્યો. ઘણા મેઘ વરસે તોપણ મગજોલીઝ પહર જેમ ન જેદાય. તેમ તે રાજા જેદાણો નહી.

એવું સાંજલી રાજા હસીને કહે છે. હે ચતુર સ્ત્રી ! તું તાહરો અનિગ્રહ તો પૂર્ણ કશ્ચ, પઠી ઘણું એ સ્વસ્થ સાજી તાજી થઈશ. એમ કહી હસીને પોતાના સ્થાનકે ગયો. એટલે અનિગ્રહ પૂરો થયો. ચાર માસ વહી ગયા. પઠી રાજા કામોત્કંઠાયેં સહિત આવીને કામના વચન કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્ત્રી ! તાહરા મુખ કમલની સુગંધને લીધેં જમરાની પેઠે હું મોહી રહ્યો હું. માટે તું હવે સરસ આહાર કરી શરીરની શોજા રાખ.

એહવું સાંજલીને રતિસુંદરી કહે છે. હે રાજન્ ! હું જો સરસ આહાર પાળે કહું, તો મહારે શરીરે ચુંક, શૂલ વમનાદિક વેદના થાય. સર્વ શરીર સાંધે સાંધાથી ત્રૂટી જાય. તું તો મહારા શરીરનો સંગ કરવાને ઊત્સુક થો, તે સત્ય છે પણ ટુટું ઘોડો મરવા પડ્યો તેના કોઈ પાંચસેં રૂપૈયા આપે ? એમ કહ્યું તોપણ તે રાજાનો કદાગ્રહ જે કામરૂપ હુર્બુદ્ધિ તે ન ગઈ, એમ કહી રતિસુંદરીયેં મદનફલ ? (ગેલ) આસ્વાદી તેનું વમન કરી, દેહ હર્ગંધમય કીધી, કાયા અશુચિ કરીને રાજાને દેસાડીને કહ્યું કે, હે રાજન્ એવું આ શરીર માંહેલીકોરે અપવિત્ર છે. તે માટે હે રાજા તું બાલથકી પણ બાલ થો. શ્વાન સમાન થો. જેમાટે તું વમ્યો આહાર ખાવાને ઇચ્છે છે. તે સાંજલી રાજા કહે છે, કેમ હું વમ્યા આહારનો ખાનાર હું ? કે હું મૂર્ખ હું ? એહવો હીણો હું ? ત્યારેં રતિસુંદરી મરણ અંગીકાર કરી બે પરવાઈથી રાજાને કહે છે. હે મૂઢ તું નથી જાણતો ? જે પુરુષ પરસ્ત્રીને ઇચ્છે તે અધમનર એઠા વમ્યા આહારના ખાનારા જાણવા. તેવારે રાજા કહે છે, તે સર્વ સાચું પણ તાહરા શરીરનો હું રાગી હું. તેવારેં રતિસુંદરી કહે છે. માહરી કષ્ટમાં પડી હર્ગંધમય હુર્બલ એવી કાયા ઊપર એટલા બધા રાગનું કારણ શું છે ? તેવારે રા

જા કહે છે. તારું શરીર ડુર્બલ છે પણ તારી ચક્ષુનું મૂલ્ય નથી, એટલે હું તારી ચક્ષુ ઉપર મોહ્યો છું. એવું સાંજલી તે બાંધ્યે શીયલ રાખવા માટે બીજો ઉપાય કોઈ બુદ્ધિમાં ન આવ્યો તેથી શીયલ પાલવાને શરીરને પણ ત્રણ માત્ર ગણીકાંડ લેવામાં ગણ્યુ નહીં, અને ઠરીયેં કરી ચક્ષુ ઉપાડી આંખ્યોં કાઢી રાજાના મુખ આગલ મૂકીને બાંધ કહે છે. તમને જે નેત્ર વાહલાં છે તે એ ગ્રહો બાકી શરીર તો ડુર્બલ છે તે પાપનું હેતુ છે. તેણે ચક્ષુ કાઢી તેથી રાજા સ્વેદ પામ્યો. તે સ્ત્રીની ઉપરથી રાગ ઉતરી ગયો. ત્યારેં દુઃખ પામીને રાજા તેને કહે છે કે, હે સુંદરી ! એ કષ્ટકારી, દારુણ, હૃષ્ટ કર્મ તેં શું કીધું ? એ તુજને અને મુજને બેને દુઃખદાયી થયું.

તેવારે રતિસુંદરી કહે છે. ઇથી તમને અને મને આ જવેં તથા પરજવેં આંખ્યું કાઢતાં સુખદાઈ થયું, તાહરો રાગ વિકાર મઢ્યો, અને મહારું શીયલ પણ રહ્યું. જેમ માતા રોગીયાને કહુડ ઔષધ તે ગુણ કરે તેમ મેં એ દારુણ કર્મ કીધું, તેથી એ તારો રાગરૂપીયો રોગ મઢ્યો.

હે રાજન્ ! પરસ્ત્રીનો સંગ જે કરે તેહને માનની હાણી, આયુષ્યની હાણી, ધનની હાણી, એટલું ફલ ફલોકેં પામે. અને પરલોકે દુઃખી દૌર્જાગી થાય. કાયરપણું તથા કોષ્ટ જગંદરાદિક રોગ પામે. તથા નરક ગતિમાં જાય. ત્યાં ધગધગતી લોહની પુતલીનાં આલિંગન સહન કરે. તથા તિર્યંચ પશુઆદિકની ગતિયે જાગે. ત્યાં તેને લોક નિર્લોભન કર્મ સ્વોજ કરશે, પરવશપણે ગર્દજ, વૃષજ થઈ જાર વહેશે. ઇત્યાદિક ઘણાં દુઃખ પામશે. એટલાં નરક તિર્યંચનાં દુઃખથી આપણેં વેદુ બુટાં એમ જાણજે. એ આપણને ગુણ થયો. તેમાટે ઇહ લોકના હિતને અર્થે મેં એ હૃષ્કર્મ કીધું. વલી રતિસુંદરી કહે છે કે, માહરું રૂપ જોવાથી તાહરા આત્માને પાપની પ્રાપ્તિ થઈ, તેથી હું તુજને શું મુખ દેશાહું ? તેમાટે હું આંધલી થઈ પણ તાહરા આત્માને હર્ગતિમાં પડતો રાખ્યો એવી દેશના રતિસુંદરીયેં દીધી.

તે વિષય વિકારને ટાલણહારી એહવી વાણી મહેંડસિંહ રાજા સાંજલીને કહે છે. હે બાઈ ! તમે સર્વ સતીઝમાંહે શિરોમણી છો, તું યુક્ત અયુક્તની જાણનારી છો, હું નિરંતર મહા અપરાધી, મહા પાપી, છું, તેમાટે હે સુંદરી ! મુજને યુક્ત હોય તે આદેશ દો. તેવારેં રતિસુંદરી કહે છે. જો તમે તમારા આત્માનું હિત જાણતા હો, પરજવના દુઃખથી જય પામતા હો, તો

परस्त्रीना जोगनो त्याग करो. जेथी तमारी जवनी चमणता टले. तेवारे ते राजायें पापनो पश्चात्ताप करीने मनमांहे दाऊता थकां अंतरंग प्रेमकरी परस्त्रीना जोगनो नियम लीधो. ते रतिसुंदरीने गुणीनी पेठे मानतो हवो. त्यापढी ते राजा मनमां दुःख धरवा लाग्यो के, में अनार्य पापीयें ए महा सतीने अनर्थे निरपराध कष्ट उपजाव्युं. हे प्रभु ! हवे एहनी चक्रु केम आवे ? एवुं विचारी शासन देवीने संजारतो हवो ॥ २२५ ॥

॥ कायोत्सर्गे स्थिता पंचनमस्कारपरा सती ॥ अस्यार्थः—ते वखत ते रतिसुंदरी चक्रुनी वेदना अण वेदती, एकाग्र मनं वीतरागनुं ध्यान धरती हवी, एटले शासन देवीनुं आसन कंप्युं. अवधिज्ञानें सतीनुं महा कष्ट जाणी विमाने बेसीने आवी ने ते सतीनी वेदना टाली, चक्रु नवी आपी, तत्काल तेने नवां नेत्र कीधां, तेनो महिमा वधारीने देवता पढी नाटक करी सतीने चरणे नमीने स्तुति करता हवा के, हे सतिमांहे वडेरी, पृथ्वी मांहे सुबुद्धि रूप प्रतिबोधनं देनारी, सत् शीयलनी धरनारी, त्रण जग तमां दीपिका समान, एवी तुं जयवंती हो.

राजा तेने देव देवीना वंद स्तुति करता देखी, शीयलने प्रनावें नवां नेत्र आव्यां देखी, पोतें हर्षरूपी आंसुयें आर्चिरूपिणी अग्निने समावतो पोतें पण शीयलव्रत पालवामां दृढ आतो हवो. सतीने चरणे नमीने, पोतानो अपराध खमावतो हवो. ते देव देवी वंदना करी गया पढी रतिसुंदरीने स्नान, मज्जन, जोजन करावी, वस्त्रांजरण पहेरावी, घणो सत्कार सन्मान दइ, पोताना प्रधान साथे तेने रथे बेसाडी, ते बाश्ने नंदनपूरे मोकली. वली राजाये प्रधान साथे एवुं कहेवराव्युं जे चंद्राजाने कहेजो के, ए माहरी बहेन ठे, ए मारी धर्म गुरुणी ठे, ए महा सती ठे, माटे एनी घणी रक्षा करजो. तेमां तमो कांश्पण शंका न लावशो. तथा में तमारी उपर डुष्टपणुं चिंतव्युं, युद्ध कीधुं, ते तमो ह्मा करजो. वली तुं पण धन्य ठो, जेना घरमध्ये एहवी साक्षात् लक्ष्मी सरस्वी सती नारी ठे. अने ते ने तुं पाम्यो ठो. एवां वचन कही राजाने प्रणिपात करजो. एवुं कही प्रधानने साथे वजावा मोकल्यो. पढी ते प्रधान नंदनपूरे पोहतो, चंद्राजाने मल्यो. जेम महेंद्रसिंह राजायें कहुं हतुं तेम तेने कहीने ते रतिसुंदरी चंद्राजाने सोंपी. त्यारे राजायें स्त्रीनुं दुर्बल शरीर देखी, ते प्रधाननां वाक्य

सांजलीने ते चंद्राजा अंतरंग चमत्कार पामी, सतीना गुण जाणी, हर्ष पामी तेने आदरतो हवो.

पढी ते रतिसुंदरी साथें विषय सुख नोगवतो धर्मराज्य पालतो हवो. अथकाव्यं ॥ प्रवर्तिनीनां वचनं दधानया, श्रीजैनधर्मे किञ्च सावधानया ॥ अपाजि यत्नाइतिसुंदरिस्त्रिया, सञ्जीव धर्मो निकलंकया तथा ॥ १ ॥ त्यारपढी ते रतिसुंदरी, प्रवर्तिनी जे साध्वी तेहनां वचन हृदयमां धरती हवी. एक श्रीजैनधर्म मध्ये सावधान पणें रहेती शुद्धव्रत पाली, आत्मा ने निर्मल करती हवी. एटले साधुयें ए रतिसुंदरीनो अधिकार कह्यो ॥ १ ॥

हवे बीजी बुधिसुंदरी ते तेनो अधिकार कहे ते. ते प्रधाननी पुत्रीने पर एवा माटे बीजा घणा राजादिकें प्रार्थना कीधी, पण तेना पितायें तेने सुसीमा नगरीनेविषे सुकीर्ति राजाना प्रधानने परणावी. जेम तारामंमल नो अधिपति एवा पूर्ण चंद्रनुं बिंब देखी कमलिनी उद्भास पामे ते, विकस्वर थाय ते, तेम ते जरतारने पामीने बुधिसुंदरी हर्ष पामती हवी. एकदा समये राजा रयवाडीयें जातां प्रधानना घर आगलथी निकळ्यो. तेटाणे तेणे निजमंदिरमां क्रीडा करती, लावण्यामृतनी वाव्य समान, मृगाह्नीस मान एवी महारूपवंती बुधिसुंदरीने दीठी. त्यारे ते राजा पडरनी परें त्यां थंजी रह्यो, रूपरसमय थयो, राजानुं मन त्यां जागुं, तन्मय थयो, अति कामातुर थयो, राजायें घेर जइ पोतानी दासीने मोकली. ते दासीयें त्यां जइने कह्युं. राजा तुज्जने इहे ते. पटराणी करजो, घणा राज्यनी तुं स्वामिनी थइश. एवां कुशीज वचन दासीनां सांजली ते दासीने धक्का दइ अपमानी काढी. त्यार पढी अकार्य करवाने समर्थ एवो निर्लेळ ते राजा वगर गुन्हे स्त्री सहित ते प्रधानने बंदीखाने नाखतो हवो. कांइ एक अणु जेटलो वांक काढ्याविना कामातुर थइ दगो दीधो. तेवारें प्रजालोक तथा पोताना राज वर्गी उंबराव लोक, सर्व मलीने तेणें राजाने विनंति कीधी के, हे राजन् ! तमे एवो वगर गुन्हे अन्याय न करो. अन्याय करशो तो एहनी स्त्री राखशो, पण प्रधानने तो मूको. एवी पुकार उंचे स्वरे कीधी.

त्यारें राजाये कह्युं, तमे जामीन थाउंढो ? ए पोतानी स्त्री मुज्जने आ पशे तो हुं मूकुं. तेवारे प्रजा लोक सहु राजानो अन्याय जाव एटले कामातुरता जाणी विचारीने पोताने घेर गया. त्यारपढी ते राजा, अंतःपुरमां

जइ बुधिसुंदरीने कहे ठे, केम तें दूतीने निचंढी काढी ? तो आटली सौजा ग्यता उपरांत तुं शुं अधिक मंजरीने इहे ठे. मारी आझा जो तें मानी हो त तो ताहरा जरतार तथा तुं एवी आपदा नहि पामत. पोतानी अर्थसि दि थाय त्यारें अति चंद्र दंढ कोण करे ? हे मानिनी ! जो तुं अतुल मान ने इहे ठे, तो माहरी आदेशकारिणी था. मुज उपर स्नेहधरीने मान्य कर.

एवा ते कामी राजानां वचन सांजलीने संवेग रंग वाली पूर्ण तरंगिणी समान वाणीयें करी राजाने प्रतिबोधवाने बुधिसुंदरी कहे ठे. हे राजन् ! ए परस्त्रीगमनरूप अकार्यनेविषे हीन जातीउं वाला जे मूर्ख होय ते गम न करवाने इहे, पण तमारा सरखा कुलवंत पुरुषने एहवुं अकार्य पाप इ ह्वुं न घटे. विषय रूपणी अग्नियें तप्या होय तोपण संत पुरुष पोतानी मर्यादा न मूके. जेम प्रबल वायुयें खोनाव्यो होय तो पण समुद्र मर्यादा न मूके. हे राजन् ! जे धर्ममार्गेज प्रवर्ते ते राजाने राजरूपि कहा ठे. अने जे राजा अन्याय करे, अधर्म मार्गे वर्ते, ते राजा नहि. परंतु तेने तो राक्षस कहियें. राजाने पोताना देशनी प्रजा जे ठे, ते तेने पुत्र समान ठे, ते पुत्र पुत्री उपर न्यायवंत राजायें कामराग करवो न घटे. तारा अंतःपु रने विषे कुलवंती एवी घणी राज्य पुत्रीयो ठे, ते माराथी पण अधिक रूपवंती ठे, तो तुं मारा सरखी हीन स्त्रीनी इहा करतो शुं लाजतो नथी ? जेणें परनारीनो प्रसंग कीधो तेणें प्रताप रूपिया वृद्धना मूलमां अग्नि मूकी एम जाणजे. तारा निर्मल कुलवंशने अपजस मय कलंकी एवा चंद्रमानी पैतेंकां तुं मलिन करे ठे ? एवां वचन बुधिसुंदरीयें राजाने उक्तियुक्तिसहित कहां, पण ते मूढबुधि कामी राजाना चित्तमांहे न रह्यां. जेम नखा घडा उपर पाणी रेंडीयें, ते वही जाय तेम तेना वचन राजाना कानमां नाव्या.

तेवारे राजा हसीने कहे ठे. हे सुंदरि ! ए सर्वे हुं जाणुं तुं, पण स्नेहना रसीयाने ए वितर्क वार्त्ता कहेवी घटे नहि ॥ यतः ॥ जहुं गणंतिहि अहुं चइऊइ, तुहविपाण पीमर खिऊई ॥ जहुं जुतु अजुत जोइ, जई नेह हंता सुजालं जलिदिऊई ॥१॥ ते वेला बुधिसुंदरीये राजाने अतिकामी जाणी, कालविलंब अटकलीने हमणां ए समये जे युक्ति करवी जोइयें ते बुधि पूर्वक धारीने राजा प्रतें कह्युं के, हे राजन् ! मारी ए प्रार्थना ठे के, त मारा चित्तने विषे तमे मारा उपर जोगानिलापनो निश्चय कीधो. तो ज्यां

सुधी मारे नियम ठे, त्यां सुधी हे सुलक्षणवंत, तमे पडखोः ॥ यतः ॥ जो कुणइ नियमजंगं, जो वि य कारेइ कहवी डुब्बुद्धी ॥ ते दोवि हुंति डुह लस्कं, जायणं जीम जव गहणं च ॥ त्यारें स्त्री साथें मार्दवपणुं राखीयें तेज वशीकरणनुं मूल ठे, एवं जाणी राजायें अनिष्ठक पणें तेनुं वचन मान्युं.

त्यारें बुद्धिसुंदरी कांडक स्वस्थ चित्र थडने, राजाने प्रतिबोधवानो उपाय हृदयमां चिंतवती हवी. एम गीत विनोदें करी राजाने रीऊवती पोतानो समय निर्गमती हवी. एक वखते पोतानी बुद्धिये अडदना पीठें करी कांड करवानुं धावुं अने ते दासी पासे लोट अणावी तेनुं पूतलुं करी पोताना सरिखुं रूप निपजावुं तेने पंच वर्णनी विचित्रतायें चित्रित कीधुं, पुस्तकर्म करी प्रशस्त कथुं, ते प्रति बिंब राजाने देखाडीने बुद्धिसुंदरीयें राजाने कथुं, हे स्वामी, हुं एवीं तुं के नहि ? राजा पण प्रतिबिंब जोइ, एनी कलानी चतुराइ देखी घणुं रीऊयो. अहो ! शरीरने विपे एनी वर्णनी रचना, तथा केडना लांकउपर हस्तनुं लाघव ! जे जाणियें ए हसे ठे, अथवा जोती रही ठे, एवीं ए प्रतिमा तारा जेवीं ठे. अथवा जाणीये ए तुंज साक्षात् होयनीं तुं ? एवीं देखाय ठे ॥ १६१ ॥ हे सुचु ! एटले जली नृकुटीनी स्त्री ! ए स्वरूप प्रतिबिंब निपजावीने तें जलुं विज्ञान देखाडयुं, तथा जेनां चित्तमां तुं वसीं ठो, तेने ए स्वरूप दीठे घणुं सुख उपजावे. त्यारें बुद्धिसुंदरी कहे ठे. ए प्रति बिंब तमने सुख उपजावे ठे. तो एने घरमां राखो, अने मुऊ अधमने मूको. जेमाटे हुं तमने इह लोके अने परलोके दुःखनी देनारीं तुं. त्यारें राजा कहे ठे. हे प्रिये ! तारा शरीर रूपी रङ्गुयें करी हुं बंधाणो तुं. जो हुं तुज्जे मूकुं, तो मारा प्राण ससलानी परें शीघ्र जाय.

ते सांजली बुद्धिसुंदरी कहेठे, हे राजा ! तमे सांजलो, ए प्रतिमा मा राथी अधिकी ठे, ए मदनमय कामरूप ठे, अने हुं तो मदनरहित तुं. एम कही राजाना मुख आगल ते मदनमय मूर्ति मूकी. त्यारें राजायें री श करीने तेने एक लात मारी एटले ते प्रति बिंबनो शीघ्र जंग थयो. तेवारें तेना पेटमांहे विष्टा प्रमुख माठा खराब पुजल जे जखां हतां ते नीकळ्यां. ते जोइने राजायें कथुं, ए बालने पण निंदवा योग्य एवीं ए चेष्टा तें शी कीधी ठे ? त्यारें स्त्रीयें कथुं, ए मारुं प्रतिबिंब में मारी इष्टायें निपजावुं ठे. ए नारी मुऊसरखी ठे. अथवा हुं एथी हीणीं तुं. एना शरीर करतां

મારા શરીરમાં ઘણી ડુર્ગંધતા છે. એ શરીર અશુચિમાંથી ઉપજ્યું છે. ત્યાર પછી અશુચી રસેંકરીનેજ વધ્યું છે. તેથી અશુચિ પુજલેં જહ્યું છે. એ માંહેથી નિરંતર બાર દારેં અશુચિને સ્વે છે. જે માટે જલ અથવા અગ્નિથી શોધ્યું થકું સુવર્ણ, રુપું, રત્નાદિક તો શુદ્ધ થાય છે, પરંતુ અનેક સંસ્કાર કરિયેં તોપણ આ શરીર શુદ્ધ ન થાય. એ શરીર બાહ્યને અન્યંતર વિપરીત છે. તે માટે માહ્યા પ્રાણી જે એની કાગ, શિયાલ, ગીધ, પંચી થકી રક્ષા કરે છે, ન્હાઈ ધોઈ વસ્ત્રાદિકેં ઢાંકી સાચવે છે, પણ એ કોહ્યા કલેવરને અર્થે કોણ માહ્યા પુરુષ વિષયાદિસેવી અન્યાયેં અકર્મ કરી નરક ગતિના સંચકાર આ પે ? તિલમાત્ર માંસ સુખને અર્થે જેમ માઠલું મહા ડુઃખ પામે, તેમ તું પણ હે રાજા, એ શરીરના જોગનો આસક્ત થઈશ તો મેરુથી અધિકા નરક તિ થેંચ ગતિનાં ડુઃખ પામીશ. જેણે પર દારાના સંગ વર્જ્યા, તેણે ડુર્ગતિનાં દાર મુંઘ્યાં, ઢાક્યાં અને તે આપદાની પરંપરાનો પાર પામી શ્રેષ્ઠ સુખની સંપદા પામ્યાં. તમારા સરસ્વા ઉત્તમ સજ્જન પુરુષને પરસ્ત્રીસંગ સુખદાઈ ન હોય. અથવા અન્યાયેં કરી પરસ્ત્રીનો સંગ જે કરશે, તેને નરકમાં અગ્નિથી ધસધસતી જ્વાલાને મૂકતી એવી લોહની પુતલીના આલિંગન સહેવાં પડશે.

તથા જોગી પુરુષનાં જોગનાં સુખ કેટલોક કાલ રહેશે. જોગનાં ક્ષણ માત્ર સુખથી નરકનાં આંકરાં ડુઃખ પલ્યોપમસાગરોપમ જગેં સહેવા પડશે. હે રાજા, તાહરા રાજ્ય અંતઃપુરમાં શું રૂપ, કુલ, જાતેં હીણી સ્ત્રી છે ? હે રાજા ! તું મદોન્મત્ત થઈને મુજને અધિકી રૂપવંત દેખે છે ? જેથી તું એવો હઠાત્કાર કદાચહ બાલકની પેઠે હજીપણ મૂકતો નથી ! પણ એ શરીરમાં તો સર્વત્ર વિષ્ટા જરી છે. સર્વે સ્ત્રીં ન્હાઈ ધોઈ બહાર પવિત્ર દેસાય છે, પણ કોઠામાંહિતો સર્વ અનિષ્ટ જહ્યું છે. જેમ કોઈક બાલક હોય તે એકાંગે કુંમાના જલમાં ચંડમા દેખે તેનેજ પ્રધાન ચંડમા કરી જાણે છે. તેમ કામી પુરુષ કામ દૃષ્ટિયેં જે જે નારી દેખે છે, ત્યાં ત્યાં તે કામાજિલાષને ડે છે. કામજોગનેજ સાર જાણે છે.

એવો પ્રતિબોધ સહસાત્કારે સાંજલી તે રાજા સંવેગ પામીને કહે છે. હે સુંદરી ! તેં સાચું કહ્યું. હવે મેં તત્ત્વ જાણ્યું. હે સુંદરી ! મુજ મોહાંધને તેં વિવેક રૂપી લોચન દીધાં. વિકટ નરકના કૂવામાં પડતા એવા મુજને તેં વાચ્યો, તાચ્યો, પાપથી ઝગાચ્યો. હે પ્રિયે હું નિર્જાગ્ય હું માટે હવે હું શું કરું

ते तुं कहे. त्थारें बुद्धिसुंदरीयें कहुं. जो तमे तमारा आत्मानुं हित चाहो
ओ, तो परस्त्रीगमन निवारण करो, ए अनिलापनो त्याग करो.

ए वार्ता सांजली जेम निर्मल सूर्य देखी चक्रवाक पंखी आनंद पामे,
तेम राजा विचार पामीने पर दाराथी पराङ्मुख थयो. प्रतिबोध पामीने
परस्त्रीनो त्यागी थयो. त्थारें सुंदरियें कहुं, हे महाराज ! तें जलुं कीधुं, तें
तारो आत्मा ताखो, आत्माने नरकमां पडतो राख्यो, पोतानो वंश अजु
आव्यो, तुं स्तुति करवा योग्य वंदनीक उत्तम थयो. त्थारें राजायें बुद्धिसुंद
रीने खमावी पगे लागी तेने सत्कार सन्मान अने बहु महिमायें वस्त्राज
रणादिक देइ पोताने घेर विसर्जी. अने प्रधानने तेडावी तेने दान मान तथा
सन्मान आपी राजायें तेने पुनरपि मंत्रिपद उपर विराजमान कखो. पठी
ते बुद्धिसुंदरी धर्मरूपी कैरव कुमुद वनने विकस्वर करवाने शियलवंती चंड
मानी चंडिका समान थइ. जे कारण माटे निश्चल दृढतायें अति विकट संकट
पड्ये थके पण निर्मल शियल पालती हवी. ए बुद्धिसुंदरीना कथा कही.

हवे त्रीजी बुद्धिसुंदरीयें पण कष्ट पडे थके शील पाव्युं, तेनी वार्ता कहे
हे. ताम्रल्लिप्ति नगरीनो रहेनारो श्रीदत्तव्यवहारीयानो पुत्र धर्म एवे ना
में जिनधर्मी हतो ते व्यापारने अर्थे ताम्रल्लिप्ति नगरी थकी साकेतपुरें आ
व्यो ? ते धर्मकुमारें चौटामांहे बेठां थकां सखीसंघाते राजमार्गे जाती ला
वण्यवती तथा सौंदर्यरूपें शोजती एवी बुद्धिसुंदरीने देखीने ते व्यवहारी
यें चिंतव्युं के, सुख रहित एवा आ असार संसारसमुद्रमां सारंगलोचना
एवी ए स्त्रीने हुं साक्षात् लक्ष्मी परें सार देखुं बुं. कोइक दैवयोगथी मारो
एनी साथें विवाह आय, त्थारेंज हुं जोग सुखनी जर संपदा पामीश, अने
ए विना बीजी मळे त्थारें तो जोगसुखने बदले हुं क्लेशकारी रोगनी सं
पदा पामीश. ते कुमार एवुं चिंतवे हे, एवामां बुद्धिसुंदरीनी दृष्टि पण ते
नी उपर पडी. जेम जलां धान्ये जखां एवा नीला क्षेत्रमां गाय पडे तेम ते
बाइयें दृष्टिने वारतां पण तेनी दृष्टि त्यां पडी. बुद्धिसुंदरी जो पण कुतूहलें
करी विविध क्रीडा जोवामां व्यग्र थई हती; तोपण तेणें धर्मउपर दृष्टि राखी
हती. तथापि ते धर्मकुमार उपरे तेनी दृष्टी जोडाणी. त्यां परस्परें बेहुनी
नजरे नजर मली. तेथी मांहो मांहे राग उपनो. त्थारें ए व्यतिकर सुंदरी
नी सर्व सखीउना ध्यानमां आव्यो, तेथी सखीमांथी एक सखी कहे हे:-

ए नर तारा चित्तनो चोर ठे. साचो ए पश्यतहर जोतां देखतां चित्त ने चोरे ठे. पढी बीजी चतुर सखीयें कहुं, ए व्यवहारीआनो पुत्र ज्ञानवंत, रूपवंत अने दातार देखाय ठे. जेणें पोतानुं चित्त अने चित्त एक हेजा मात्रमां दीधुं, ते घटे ठे. ए वर पण ए कन्याने योग्य ठे. ॥ १९५ ॥

त्यार पढी वली बीजी सखी कहे ठे, ए तो वर रांक ठे. अतिशय कामी कामबाणें पीड्यो ठे, ते जीवतव्यने अर्थे संजीवनी औपधासमान तुज्जे इहे ठे. हे स्वामिनि, ते माटे तारे पासे आव्यो ठे. ते सांजली रुद्रिसुंदरी सखियोप्रत्यें कहेठे के, ए सर्व हुं जाणुं बुं. ए प्रलापें सखुं. हे सखी उ ! आगल चालो. एटलामां ते कुमार स्वनावेंकरी सहसात् ठीक्यो. ठीकीने 'नमो जिनेंशाय' एम ठेली वेलायें तेणें कहुं. त्यारें वाश्यें तेने जैनी जाण्यो. ते कुमारनुं उत्तम मनोहर "नमो जिनेंशाय" एवुं वचन सांजली उद्दास पामी थकी ते पोतें बोली के, जैन प्राणी जगतमां चिरंजीवी रहो.

ते पढी रुद्रिसुंदरीयें पोताना चित्तनो अजिप्राय पिताने जणाव्यो. त्यारें तेना पिता सुमित्र व्यवहारीयें तेना कुल, धर्म, विज्ञान सर्व पूढ्या. जेम नव्य जीवने जिनवाणी सांजव्याथी आत्मज्ञान थाय, तेम तेना कुल, धर्म सांजव्याथी तेनो वृत्तांत जाण्यो. सुमित्र व्यवहारियें तेना परिजनथी तेने देवगुरुनी जक्तिवंत जैन कुल जाणी पोतें त्यां जइ नत्रे मूढुर्ने रुद्रिसुंदरीने धर्मकुमारनी साथें परणावी ॥ १९६ ॥

ते रुद्रिसुंदरीने बहु रूपवंत कलावंत पुरुषें मागी, पण जैनधर्मी विना बीजा पुरुषोने तेना पितायें पूर्वे न दीधी. परंतु धर्मकुमारने तो याच्या विना पण ते जैन धर्मनो जाण हतो तेथी तेने परणावी. माटे अरिहंतना मतनेविषे रह्या जे प्राणी ते अणप्रार्थ्या अर्थने पामे. हवे ते कन्यानो विवाह नली रीतें थया पढी, जेना संपूर्ण मनोरथ सिद्ध थया ठे, एवो धर्मकुमार परणेली स्त्रीने साथे लेइ पोताने घरे ताम्रल्लिप्ति नगरीनेविषे गयो. एक ठे चित्त अने स्वनाव जेना एवा ते बेढूनो मांढोमांढे अति प्रेम हो तो हवो. एक निमेष मात्र परस्पर वियोग खमी न शके.

एकदा ते व्यवहारीउ धन उपार्जवाने अर्थे स्त्रीने साथे लेइ वहाणे चढ्यो. ते धर्मकुमार प्रिया सहित कुशल देमें सिंहलद्वीपे पद्दोंच्यो. त्यां थोडा कालमां घणुं इव्य उपार्जीने पाठो वळ्यो. त्यां दैवयोगथी गाजवीज,

વરસાત વાયુ ઉત્પન્ન થયો, સમુદ્ર ઊઠ્યો, કલ્પાંત વાયુયેં કરી દરીઊં નયં કર થયો, બિહામણો સમુદ્ર દેખીને ચાકર સર્વ નાંગરને અવલંબ્યા. સઠ સં કોચપામ્યું ઊડી ગયું, કૂવા થંજા કડકઝ્યા, ત્યારેં સદ્યેં આપ આપણા દેવને સંજાણ્યા. ત્યાં ધર્મકુમાર અને રુદ્ધિસુંદરી બે વણિક સાગારી અણસણ કરતા હવા, વહાણ ઉપર પાણી ફરી વલ્યું, સહસાત્કારેં વહાણ નાં ગ્યું, ત્યાં સ્ત્રી જરતાર બૂડતાં મવકાં મારતાં હતાં. તેવામાં પુણ્યયોગેં એક પાટીઊં બેઢુને હાથે આવ્યું, તે પાટીઆંને વલેં પુણ્યોદયેં કરી ચાર પાંચ દિવસેં જૂદે જૂદે દ્વીપે કષ્ટ પામતાં તે કોઈ દ્વીપે ગયાં. ત્યાં એકઠાં મલ્યાં. જીવને કર્મવિપાકેં આપદા પામવી તે સુલજ ઢે, પણ ધર્મસિદ્ધિ પામવી ડુલજ ઢે. એ અપરંપાર સંસારમાં સર્વ પ્રાણિની એ રીત ઢે. તે માટે તત્ત્વના જાણ પુરુષેં સંપદા પામ્યે હર્ષ ન કરવો, અને આપદા પામે સ્વેદ કરવો નહીં. પૂર્વકૃત પુણ્ય પાપથી સંપત્ત અને વિપત્ત નીપજે ઢે. પુરુષ ધીર થાઊં, કે કાયર થાઊં, પણ ડુઃખતો જોગવવા પડેજ ઢે, માટે સુખડુઃખ ઉદયે આવ્યું તે ધીર પાળેજ સેહવું. તેમાં કાયરપણું ન કરવું. પુણ્ય થકી પ્રાણી સુખસંયોગ અને સંપદા પામે. પાપથી ડુઃખ, વિયોગ અને આપદા પામે. માટે પુણ્યકાર્યે પ્રમાદ ન કરવો.

આવક ધર્મના ધરનાર એવા તે બે માંહોમાંહે જીવને ધૈર્ય આશ્વાસના દેડને જાંગા વહાણને પાટીયે વલગીને રહ્યા, અને જાંગા વહાણનું ચિન્હ કંચું કરી રાખતા હવા. એકવચ્ચે કોઈક પ્રવહણના લોકોયેં તે ચિન્હ જોયું ત્યારેં તે આવીને ધર્મકુમારને કેહવા લાગ્યા કે, લોચનજોર સાર્યવાહ જંબૂ દ્વીપે જાય ઢે, તમારી ઇચ્છા હોયતો ચાલો. તે સાંજલી ધર્મ કુમાર રુદ્ધિ સુંદરીને સાથે લઈ વહાણમાં બેઠો. લોચનજોરેં તેનો ઘણો આદર કસ્યો. પછી તે વહાણ જરતકેત્રાજિમુખેં ચાલતું થયું. ત્યાં લોચનજોરના મીઠાં વચનેં તે સ્ત્રી જરતાર બેઢુ હર્ષ પામી તેની સાથે જાય ઢે.

એમ જાતાં તટ પામવાને બે દિવસનો માર્ગ જોષ રહ્યો, ત્યારેં ધર્મ વ્યવહારીઆની સ્ત્રી રૂપવંતી દેખીને વહાણનો ધણી જે લોચન જોર તે કામાતુર થઈ ચિંતવવા લાગ્યો કે, અહો ! વિધાતાયેં એ સ્ત્રીને ઉત્પન્ન કરી પોતાની ઘણી સારી કલા પ્રકટ કરી. એ નારી મનને રમણીયતા પ્રકટ કરનારી ઢે. એ ઉત્કંઠાયેં કરી મારા કંઠને આલિંગન ન દિયે, તો હવે એ વિના જીવિત, રૂપ, યૌવન અને ધન તે શું કામનું ? વલી ચિંતવે ઢે જે, એ સ્ત્રી પો

તાના નર્તાર વિના બીજા નરને ફે નહિ. આંબાના મધુર ફલ મૂકીને કડવી લીંબોલી કોણ ફે ? એમ ઘણા સંકલ્પ વિકલ્પ રૂપી સર્પે મસ્યો થકો હુટ હૃદયનો ધણી થઈ ડુર્નવ્યની પરે ધર્મ પયડીનો નિર્ધાત કરવાને સન્મુખ થયો.

ત્યારે વહાણ ચાલતાં મથ્ય રાત્રે સર્વ પરિજન સૂતાં જાણી ધર્મકુમાર સૂતો હતો, તે લઘુ શંકાને વાસ્તે ઊઠ્યો ત્યારે તેને ત્યાંથી ડપાડી અગાધ સમુદ્રના ઝંઘા જલે લોચનગેઠે નાંચ્યો. ॥ ૩૨૫ ॥ વિષયાંધ માણસ શું શું અકાર્ય ન કરે ? તે સુલોચન ગેઠે જેમ ધર્મકુમારને પાણીમાં બુડાવ્યો, તેમ તેણે પોતાના આત્માને પણ નવસમુદ્રમાં બુડાવ્યો.

પઠી પ્રજાતે ક્રુદ્ધિ સુંદરીયે નર્તાર ન દીગો. ત્યારે તે મહા હુઃખ પામી મૂઠાત્મા થઈ અતિકરુણસ્વરે રુદન કરતી હવી ! લોચનગેઠ પણ ધવલ ગેઠની પેઠે કપટ કરી તેને કહે ઢે કે, અહો ! મારો મિત્ર ક્યાં ગયો ! સર્વ સેવકવર્ગની સાથે તે ગેઠ હાય હાય કરી રુદન કરતો હવો ! ઘણો વચ્ચત આક્રંદ શોક કરી ક્રુદ્ધિસુંદરી પાસે આવી આશ્વાસના દેતો હવો. પઠી વ્યંગ વચને બોલ્યો કે, હે સુંદરી ! તું ચિંતા મ કરીશ. તે ગયો તો હું તારો નાથ થાઈશ. મારું ડપાર્જ્યુ જે વિત્ત ઢે તે હે સુંદરી ! સર્વ તારું ઢે. તું શા માટે એવડો સ્વેદ રુદન કરે ઢે, કોણે માતું કશું ઢે ? દૈવે કીધું તે માં અમે શું કરિયે ? હું તો તારો દાસ થઈ રહીશ, તારા જીવને શાતા ડપ જાવીશ, જે તું આજ્ઞા આપીશ તે કર્તવ્ય હું કરીશ. ઘણું શું કહું ? એવાં તે પાપીનાં ડહંઠ વચન તે વિચક્ષણ સતીયે સાંજલ્યા. પઠી સંવેગરંગ તુરંગ પામીને તે ચિંતવે ઢે. હા ઇતિસ્વેદે. આ મારું રૂપ અનર્થકારી થયું ॥ ૩૨૬ ॥

એ હુટે મારાડપર રાગી થઈને માહરા નર્તારને સમુદ્રમાં પાડ્યો. જે પુરુષ રાગ ગ્રહે ગ્રહ્યો, તે પુરુષ કોઈ કાર્ય અકાર્ય ન જાણે. હવે હું પણ મારા આત્માને સમુદ્રમાં નાશું. જે માટે નર્તારવિના હવે મારે જીવવું શું કામ નું ? કુલવંતી સ્ત્રીને નર્તારવિના મરણ શરણ તે શ્રેય ઢે. યદ્યપિ એમ ઢે તોપણ વલી સતીયે વિચાશું, જે જૈન શાસનવિપે બાલ મરણનો નિપેથ ઢે. જીવતો જીવ હોય તો કદાચિત્ ધર્માચરણ પણ પામે. પણ હવે આ કામી થકી હું મારું નિર્મલ શિયલ કેમ રાખીશ ! અથવા પરહુઃસ્વમય એવા આયુષ્યને હું સામ ડપાયે કરી કેવીરીતે ગમાવીશ ? અને પરવશ પડીને હુઃસ્વમાં રહી હું મહારો કાલ શીરીતે ગમાવીશ.

એમ વિચારી તે સતી કામી જોતને કહે છે. હમણાં તો મુઝને મારા પતિનો શોક છે, માટે સમુદ્ધનો પાર પામ્યા પછી જેમ તમને હિત થશે તેમ હું કરીશ. તમે નિશ્ચિંત પાળેં રહો. જે સમયે જે યોગ્ય હશે, તે કરશું. એવો તે કામીને ઉત્તર દીધો. તે વાક્ય લોચનજોઈ સાંજની સ્વસ્થ ચિત્ત થઈ કે ટલોક કાલ ગમાવ્યો. જે માટે કહ્યું છે કે, આશા લુબ્ધા જીવને સો વર મ વિલંબેં જાય, એમ જાણવું.

એમ વહાણ ચાલતાં અન્યાય પાપથી સમુદ્ધ માઠા વાયુયેં ઊઠ્યો, ઉત્પાત થયો, પાપેં તે વહાણ જાંગ્યું, તેના શત સ્વપ્ન થયા. ત્યાં કુદિસુંદરી ધર્મને પસાયેં મોટું પાટીઝં પામી. જેમ સંસારસમુદ્ધમાં જીવ, સમ્યક્ત્વ મલવાથી સંસારનો પાર પામીને મોક્ષના સુખ પામે. તેમ પાટીઝં મલવાથી તે કુદિસુંદરી હેલામાત્રમાં સમુદ્ધનો પાર પામી.

ત્યાર પછી પોતાનો જતાર, જેને લોચનજોઈ મધ્ય રાત્રે પાણીમાં નાંચ્યો હતો, તેને ધર્મને પસાયેં કરી જે પહેલું વહાણ જાંગ્યું હતું. તેનું પાટીઝં બૂડતાં બૂડતાં હાથ આવ્યું. તેને અવલંબી તે ધર્મકુમાર દરિયાને તટે આવ્યા. કુદિસુંદરી પણ પાટીઝં અવલંબીને જે તટે જતાર આવ્યો છે, તેજ તટે ધર્મને પસાયેં આવી મલી. ત્યાં સમુદ્ધતટે પુણ્ય યોગે સ્ત્રી જતાર બેઠું એકઠાં મઢ્યાં. ઘણો હર્ષ ઉપજ્યો. સંતોષામૃત રસેં સિંચાણાં. ઘણી શીતલ શાતા ઉપજી. વિરહ વિયોગ મઢ્યા. તે પછી પોત પોતાનાં ડુઃખ વિતર્કનાં વૃત્તાંત કહ્યા. પોતાનું અનુજવ્યું જે ડુઃખ તે બન્ને માંહો માંહે કહેતા હતા. લોચન જોઈ વહાણ જાંગ્યું, તે બૂઝ્યો, એમ સાંજની ધર્મકુમાર અશાતા ધરતો હવો. જે અપકારી તથા પાપિષ્ઠ હોય તો તે ઊપર પણ ઉત્તમ પ્રાણી જે હોય તે ઉપકાર ચિંતવે છે. પરંતુ તેનું માતું ન ચિંતવે.

હવે ધર્મકુમાર સ્ત્રીને કહે છે કે, હે પ્રિયે ! ધન્ય તે અરિહંતગણધરા દિક, કે જેને સમીપે રહ્યા જીવ અશુન જાવને ઠાંમે. લોચનજોઈ આપણી પાસેં હતો પણ એ જીવને ધર્મબોધ ન થયો. હા હા ! પાપ પરિણામે કરી એ જીવનું માતું થયું ! જેણે આપણે વે ને નિર્જોની પાળેં વહાણે બેસાડી પાર પમાડ્યાં, ઉપકાર કીધો, તે બાપડા જીવને જીવતવ્યનો સંદેહ થયો. ધનહા નિ પામ્યો, નિરુપમ રૂપ દેખીને તેનું ચિત્ત ચલ્યું, એવું તે પોતાની સ્ત્રીને કહે છે.

એટલે તે ગામનો એક વાણિઝ ત્યાં આવ્યો. તેણે સૌમ્ય મુદ્ધાયેં શાંત રૂપી

स्त्री जरतारने देखी तेमने रूपवंत जोइ चिंतव्युं, जे ए कोइ कारणथी दैव योगें आंहीं आव्यां दीसे ठे. ए पुरुष रत्नने प्रादुणा रीतें मारा वित्तने अनु सारें हुं बहु मान आपुं. तथा ए प्राणीनी जक्ति करुं ॥ यतः ॥ कट्टिज्जंति गइंदा, पंके खुत्ता महागयंदेहिं ॥ आवइ पडिया सुयणा, सुयणेहि समुद्र रिज्जंति ॥ १ ॥ एवुं चिंतवी ते वाणिजघणे मीठे वचने बहु मान देइ प्रसन्नतायें सहित, विखवादरहित पणें पोताने आवासे तेमने तेडी गयो. अने आहारादिकनी जक्ति करी पोतानी पासे राख्यां. त्यां स्त्रीजरतार स्वस्थ चि ते रहेतां धर्म करतां ते बेहुना सुखें दिवस जाता हवा ॥ ३५३ ॥

हवे लोचनशेठनो अधिकार कहे ठे. ते शेठ पोताना पाप योग थकी दरिआमां मक्कां खातो हतो. तेवामां कोइ काष्ठ मळ्युं. तेने आधारे त रतो घणे कष्टें मत्स्योदीर्ण नामे तटे आव्यो. त्यांथी जमतो कोइ अनार्य पालमां गयो. त्यां अति कुधातुर थयो, पण अन्न न मळ्युं, त्यारें मांसा हारी थयो. नूख्यो गुं न करे? मांसाहारथी अजीर्ण दोषें करीने डुष्ट एवो कुष्ठ रोग उपज्यो, शरीर बगडी गयुं. जे माणस धर्मनो घात करीने कामजोग करवानी इह्ता करे ते थोडा कालमां महा डुष्ट वेदना पामे. माटे कळुं ठे, जे कामी ते कामने देखे. पण धर्मनो घात थाय ते न देखे.

ते शेठ दुःखाकुल थको ठामो ठामे नटकतो ज्यां धर्म व्यवहारीयो रह्यो ठे, त्यां आव्यो. ते वेला रुद्रिसुंदरी पाणी लेवा गइ हती. त्यां जलाश्रये ते डुष्ट दुखीयाने तेणें दीतो. त्यारें तेणें दयावंत चित्तें पोताना जर्तारने जइ ते शेठनी वात कही. ते सांजली धर्मशेठ दया आणीने ते लोचनशेठने घरे तेडी आव्यो. आदरमान देइ पूठे ठे. जे तमे एवी अवस्था केम पाम्या? तम सरखा उत्तम प्राणी ते एवी महा कष्ट अवस्था पाम्या, पण हवे तमो दुःख न धरशो, मोटानेज विपत् पडे ठे. चंद्र सूर्य जो मोटा ठे, तेथी तेने ग्रहण थाय ठे, पण तारा न्हाना होवाथी तेमने विपत् पडती नथी. माटे हे मित्र ! विषवाद म करशो, धीरज पणुं राखो, घणा औषध उपचारें करी तमारुं शरीर निरोगी करणुं, बहु धन खर्चीने आपदा निवारणुं. एम आश्वासना देइ, अन्नादिक जमाडी, औषधादिक उपायें करी तेनो रोग शांत कखो.

ते स्त्रीजर्तारिं लोचनशेठनी चाकरी करीने तेने साजो कीधो. जगतमां अ सामान्य एवुं धर्मकुमारनुं सौजन्य जोइने लोचनशेठ हृदयमां चिंतववा

લાગ્યો કે, એક સજ્જન અને બીજું ચંદન વૃદ્ધ એ બે જગતમાં પરોપકાર વાસ્તે નિપજાવ્યાં છે. મેં એ બેદુ ઉપર હુષ્ટપણું ચિતવ્યું. મેં એ બંને ઉપર અપકાર કહ્યો, તોપણ તેમણેં મુજ પાપીની ઉપર હેત રાખી ઉપકાર કહ્યો. મેં અધર્મ અન્યાય પણું આદહ્યું, તે પાપેં હું સમુદમાં પડ્યો, મૃત્યુ પ્રાય થયો, રોગિષ્ઠ થયો, હું સમુદમાં પડ્યો ત્યારેં મૂંબીને મરણ પામ્યો હોત તો ઠીક, પણ એ સ્ત્રી જતારને નજરે આવી જીહું હું. તે ઠીક નથી. એટલાં વાનાં પાપના યોગથી મેં જીવતાં થકાં દીતાં ॥ ૩૬૭ ॥

એમ પોતાના અંતઃકરણમાં લજ્જા પામી નીચે મીલિતલોચન થઈ બેઠો. ત્યારે ધર્મવંત ધર્મ અવહારીત મીઠી વાણિયેં તેને કહેતો હવો કે, હે મિત્ર ! શું કુટુંબવિરહની, અથવા ધન ગયું તેની ચિંતા કરો છો ? અથવા રોગ ઉપનું તેની ચિંતા કરો છો ? તમે એ શી ચિંતા કરો છો ? દુઃખ કરો છો ? હે મિત્ર તમે જો મારી સહાયતાથી જીવતા રહ્યા છો તો તમને ઘણું ધન, ઘણા મિત્ર આવી મળશે. મુજસરખો મિત્ર મલ્યે તમને ઘણો કાલ વ્યાધિ નહિ રહે.

જેમ ગ્રીષ્મ કાલમાં નદી, સરોવરનાં જે જલ સૂકાઈ ગયાં હોય, તે વૃક્ષ એ માત્રમાં મેઘ આવીને જરે છે. ક્ષીણ થયેલો ચંદ્રમા પણ અમૃતેંકરી ફરીથી વૃક્ષમાત્રમાં પૂર્ણ થાય છે. તેમ સંસારમાં પોતાનાં હુષ્ટતથી દુઃખ પામીયે, અને સુકૃતથી સુખ પામીયે, માટે સ્વેદ કરશો માં. સુખાર્થી પ્રાણીયેં સદાય સુકૃત કરણી કરવી. ધર્મનું સેવન કરવું. અનંત જવના કારણે એવા પાપના કામ પરિહરવાં. જેથી જન્માંતરે પણ કદાપિ દુઃખ પામીયેં નહીં. એવાં તેનાં ઉપદેશ વચન સાંજલી, લોચન જોઈ નિસાશો મૂક્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, મને મારાં હૃશ્વરિત્ર શલ્યની પેઠેં હૃદયમાં સાલે છે. એજ દુઃખ મુજને છે. બીજું કાંઈ દુઃખનું કારણ નથી. તે મહારા હૃશ્વરિત્રમાં એક તો મેં તુજને અગાધ સમુદ્ જલમાં નાંખ્યો હતો, તે પાપ હૃદયમાં શૂનની પરે સ્વટકે છે. વિસામા રહિત પણે બલતાં ડાંડીઆંની પરે મારું મન બલે છે. બીજું મેં ક્રૂર હુષ્ટ પરિણામેં કરી જે મહા સતી ઉપરે જો ગાંજિલાપ કીધો. તે પાપ હૃદયમાં સ્વટકે છે. તેની અશાતાયેં બેઠો છું. તે પાપનું ફલ હું તુરત પામ્યો. વહાણ નાંચ્યું, ધન ગયું, સમુદમાં પડ્યો, કોઠી રોગી થયો, એટલું આ જવમાં મેં પ્રત્યક્ષ દીધું. એવા મુજ પાપીને જૂ ત પ્રેત પણ આદર ન દીધે. હે મિત્ર ! હું તારો હૃશ્મન અવગુણી હતો, તે

उपर तुं उपकारी थयो, निष्कारणे मारी चाकरी तमे स्त्री जत्तारिं करी, ते गुणनो हुं उशिंण कयां थइश, ए पापना पश्चात्तापे हुं मारा जीवनी साथें फूरुंहुं.

एवीरीतें तेने विविध प्रकारना प्रलाप करतो देखी रुद्धि सुंदरी कहे ठे, जे तुजने धन्य ठे ! के जे तुं पाप करीने तेनुं पश्चात्ताप करे ठे, जे पाप करीने पण पढी संतोष करे, ठेढेडो समारे, पापनो पश्चात्ताप करी धर्म आदरे, तेनेपण संत सज्जन कह्ये. इहां तारो दोष कांइ नथी. ए तारा अज्ञान पणानो दोष ठे. जे अंध होवाथी कूपमां जंपाखाय तेने उजंजो के म दइये. माटे तमे जो तमारा आत्मानुं हित चाहो तो अज्ञानपणुं मूकी ज्ञान दिशाने नजो, इंदिय समूहनो संवर करो, विष समान जाणी विषय विकारने टालो, एवुं आत्महित आदरो, महा विष खावुं ते सारुं, तथा बलती अग्निमां पेसीयें ते रुडुं, पण इंदिय विषयने वश थइ जे दुष्कृत पाप करवुं, ते सारुं नहि. अकेक इंदियना विषयवसें तिर्यच जीवपण केटलो अ नर्थ पाम्या ठे ते जुउ. हाथी फरसेंइने वजें, माठलो रसेंइने वजें, नमरो घ्राणेंडियने वजें, पतंग चक्रु इंदियने वजें, हरण श्रोत्रेंडियने वजें, एम एकेक इंदियना विषय दोषे करी उपर कहेला जीव वध, बंध, मृत्यु पामे ठे. तो पांच इंडीना जे विषय सेवजो. अन्याय, परस्त्री गमन, अधर्म कर जे, ते आ नवमां दुःख पामी परजवे घणा जन्म मरण करजो. मृगतृष्णा रूप विषय ठे. ते मांहे सार सुख कोइ नथी. मृगतृष्णाने जोइ जेम मृग धावे ठे तेम विषय उपर सुखनी त्रांते जीव नवो नव धाय ठे. पण मृगनी परे जीव विषयनो अतृप्तो थको घणां जन्म मरण करे ठे. जे प्राणी विषय थी विरमी श्रीजिन शासनमां रंगाणा ते संसारनो पार पामी मुक्ति पद पाम्या.

एवां रुद्धि सुंदरीनां जाख्यां उपदेश वचन सांजली ते लोचन शेठनां ज्ञानलोचन उघड्यां. तेवारे कहेतो हवो के, हे सुंदरी ! तुं मारी बेन अथ वा माता समान ठे. तुंज माहरी धर्माचार्य ठे ॥ ३८८ ॥ हे उदारवाणी ! तुं आदेश आप के, हवे हुं शुं करुं ? त्यारें रुद्धि सुंदरीयें कवुं, जो तमे आत्म हितने जाणो तो परस्त्री सेववानां पञ्चस्काण करो. शिथल रूप ज लें करी विषय ताप निवारो. त्यारें लोचन शेठें सतीनुं वचन प्रमाण करी, परस्त्रीनां पञ्चस्काण आदरी, सतीने खमावी, पोताने घरे गयो. धर्म व्यवहारीयो पण निर्मल धर्मे घणुं धन उपराजी स्त्रीने लेइने पोतानी ताम्रलि

सिनगरीयें पहोंच्यो. त्यां पोतानो कुलाचार चिरकाल पालता हवो. अथ का
व्यम्:-कष्टे निकष्टे च सतीषु सुंदरी, प्रबोध्य तं श्रेष्ठि न मृद्धि सुन्दरी ॥ दधा
र रक्षा करणस्य निश्चयं, यूयं तथा रक्षत चाक्षतं स्त्रियः ॥ १ ॥ अस्यार्थः-
हे राजन् कष्ट आकरां आव्यां तोपण सतीमां शिरोमणि एवी रुद्धि
सुंदरीयें शेवने प्रति बोध देइ तेने ताख्यो, पोतानुं शियल राख्युं. तेम तमे
पण ए स्त्रीउनां अखंम शियल राखो. ए रुद्धि सुंदरीनी कथा पूरी थइ ॥

हवे चोधी गुण सुंदरीनी कथा कहे ठे. एवे समये गुणसुंदरी अगण्य
लाव्यणरूप यौवन संपदाने पामती हवी. तेवे समये वेदशर्मा ब्राह्मणनो
पुत्र वेदरुचि तेणें राज मागें सखी सहित जाती गुण सुंदरी दीठी. त्यारें
तेणें मनमां चिंतव्युं, जे ए मृगाक्षी मारा घरमां न वसे त्यां सुधी मासं जी
वित कासना फूलनी परे निष्फल ठे. ए स्त्री साक्षात् महालक्ष्मीनी परें मारा
घरमां नावे त्यां सुधी मासं जीवित वृथा ठे. एवुं ते ब्राह्मण मदनातुर थको
चिंतवे ठे. एटलामां ते बाजा लोचनअगोचर थइ, आधी चाली गइ. त्यारें
त्यांथी ते ब्राह्मणने मित्रें तेने कामातुर जाणी जर कामज्वरमां ते ब्राह्मणने
घरे तेडी लाव्यो, पण तेनो मन रूपी मधुकर ते गुणसुंदरीना मुख रूपी
कमल मांहे लागी रह्यो ठे. तेनी उत्कंठायें करी ते स्नान नोजन कांइ
न करतो हवो. एवो कामातुर दुखीउ देखी तेनो कारण पितायें पूठ्युं,
त्यारे गलगलो थयो, पण लज्जाये पिताने ते वात कही न शक्यो. त्यारें
पितायें तेना मित्रने पूठ्युं, अने ते दयालु मित्रें सर्व वृतांत कहुं के, ए
गुणसुंदरीने देखी तेनी उपर आसक्त थयो ठे.

एवुं मर्म जाणी पुत्रना स्नेहें तेना पितायें ते कन्यानो पिता सुघोष
नामे ब्राह्मण हतो तेनी पासे ते कन्या याची. ते वखते तेणें कहुं के,
पूर्वे में सावळी नगरीयें पुरोहितना पुत्रनें ए कन्या आपी ठे. सगाइ कीधी
ठे. मोटानुं बोव्युं अन्यथा थाय नहि, माटे हवे बीजाने देवाय नहि ॥
यतः ॥ सकृज्जल्पंति राजानः सकृज्जल्पंति पंमिताः ॥ सकृच्च दीयते कन्या,
प्रीण्येतानि सकृत् सकृत् ॥ १ ॥ राजा एकज वार बोले. पंमित पण ए
कज वार बोले. तेम कन्या पण एकज वार अपाय ठे आ कृत्य एकज
वार थाय ठे ॥ १ ॥ ते सांजली पिता पावो फरी आव्यो. पुत्रने हकीकत
कही. तोपण वेदरुचीनो कामाजिलाप न मटयो. माटे शास्त्रे जे कामनी

वक्र गति कही ठे. ते सत्य ठे. जे स्वाधीन सुलज होय त्यां अनिलाप नकरे. अने जे पराधीन दुर्लज होय त्यां अनिलाप करे. ते वेदरुचि कामी ब्राह्मणे काम सिद्धिने अर्थें मंत्रादि कुजापना ध्यान कीधां घणी मानता कीधी पण पुण्य विना इतित अर्थ न पाम्यो ॥ ४०१ ॥

हवे सावळी नगरीथी पुरोहितना पुत्र पुण्य शर्माने तेडावी तेने मोटे उत्सवें गुज दिवसे गुण सुंदरीना पितायें परणावी. वेदना जाणे नली रीतें विवाह कस्यो, पुण्यशर्मादिज पण गुण सुंदरी जेइ पोताने नगरे आव्यो.

हवे वेद रुचिनामा कामी द्विज मदनमत्त अथवा जेम कोइ धतुर रसे प्रेस्यो अचेतन थयो होय तेम ते अचेतन थयो. कार्याकार्य अण जाण तो ते कामी द्विज विषयातुर थको पोताना घर, धन, सर्व ठांमीने पिता दिकें वास्यो तो पण कामें वाह्यो थको सावळी नगरीयें चाव्यो. मार्गनी वचमां पर्वते करी विषम एवी पत्नी पतिनी पाल ठे. त्यां ते अधम द्विज गयो त्यां सुंदरीना संगमने अर्थे पत्नपतिने सेव्यो, तेनी चाकरी करी. पापी जीव कांइ विकट कार्य करतां मरे नहि. डुकर कार्य करतां पत्नी पति एनी उपर विश्वास राखवा लाग्यो, त्यारें एणें पुरोहितना घर उपर धाड जइ जवाने वास्ते पत्नपतिने विनव्यो. अने कस्युं के सावळी नगरी मध्ये पुरोहित महा धनवंत ठे. त्यां धाडी जइ चालो तेना घरमांथी जे धनमलें ते सर्व तमे जेजो अने कन्या मने आपजो एम परठ करी त्यारें ते पत्नीपति ठाना पोताना सेवक मूकी तेनुं घर ठेकाणुं जोइ पढी तेना घर उपर द्विजसार्थें धाडि जेइ आव्यो. ते निहत्ते ते पुरोहितनुं सर्व घर जुंटी धनमाल जेइ आव्यो अने गुणसुंदरी द्विजने आपी. तेणें सारे ठेकाणे आदरमान देइ राखी ते कन्या मली त्यारे विनोद, वचनें करी ते गुण सुंदरी प्रते वाडव कहे ठे हे जइ ! मारुं चित्त तारे गुणें हरी लीधुं ठे. माटे हवे तुं मने आदर. हुं तुज्यकी जीवित पाम्यो हुं तुज विना हुं चेतनरहित हुं धर्मवति तुं धन्य ठो माटे मारा उपर कृपा कर. मारा चित्तने विषे, सुपनने विषे, दिग चक्रने विषे, जीवहायने विषे, एक तुंहिज तुंहीं ठे. तुं दूर थकी पण मारा हृदय आगळे प्रतिनासे ठे ते सांजली गुणसुंदरी कहे ठे, तुं कोण ठे ? हुं तने कांइ जाणती नथी. में तने क्यां दीतो ? अने में तारुं चित्त क्यां हस्युं ठे ? ते वारे कामीदीजे पोतानो वृतांत कस्यो. जे राज मार्गें जातां में तने दीठी त्यांथी

हुं तारो अजिलापी थयो हुं ते वृत्तांत सांजली सतीये चिंतव्युं, जे मारो ए आकरो रागी थइ इहां आसक्त थयो ठे अने अहीं हुं पण एकली अशरण हुं बीजा जे पछिना निह्न ते सर्वे अनार्य ठे. तो पण एथी मारुं निर्मल शि यल राखीश ॥ यतः ॥ अविचलइ मेरुचूला, उदेइ सूरु वि पङ्क्तिम दिसा ए ॥ मइजे विजियंती ए, निय कुलसीलं नहि कयावि ॥ १ ॥ गुण सुंदरीयें विचार कखो के, ए पुरुष निर्गुण तो नथी. कारण, ए मारी पासे जोगनी प्रार्थना करे ठे. जे निर्गुण तथा उदत पुरुष होय ते प्रार्थना करता नथी तेतो ब लात्कारे करी शीलनो जंग करे ठे. माटे हवे एने प्रतिबोध देइने, मारुं निर्म ल शियल राखुं. साध्वीना आदेशथी मारे अखंम शियल पालवुं ठे. तेथी धर्म राखवाने अर्थे माया पण करवी. एवं विचारी तेने मधुर वाणियें कहे ठे के, पेहेलां जो एवढो राग तें मने जणाव्यो होत, तो नजीक पा सेनो तारासरखो वर मूकीने परदेशी वरने कोण वरे ? मुख आगले फळ्यो फूळ्यो एवो जे आंबानो वृद्ध तेने मूकी वेगलो जे शाळमलि वृद्ध तेने को ण पूजवा जाय ? तमारांने अमारां बंने कुल निर्मल अने निष्कलंक ठे. य श, सुख सर्व सरखां ठे माटे आपण बेनो योग मळ्यो होत तो घणुं सुंदर थात. हवे जेने वखो तेने जूंमो कहीयें तेनी निंदा करीयें तो दुर्गतिनां दुःख पामियें. तेने परण्या पढी आपणा बेनो योग मळ्यो माटे धैर्यवंत थ इ तमो विचार करो. जेमाटे जे सज्जन होय ते विवेकी होय.

एवुं सांजली कामी द्विज चिंतववा लाग्यो. अहो ! ए तो मारी अनु रा गिणीज दीसे ठे ! एने में पूर्वे मननो जाव जणाव्यो नहि. ते में मातुं की धुं ! अहो एने अर्थे में फोकट मोटो प्रयास कीधो. माटे हुं नूख्याने जो जननी परे हवे हाथमां आवी. एने केम मूकुं ? एवुं चित्तमां धारीने कहे ठे, हे सुंदरी ! तें सर्व वात साची कही, पण हवे तुं मारा चित्तनो ए जाव जाणजे के, हुं तारा विना हवे जीवुं नही. जोइये तो कुलने कलंक लागो, मने लोक जूंमो कहो, परजवे दुर्गति थायो, पण तारा संग रूप सुधामृतें करी मने तुं जीवतो राख.

त्यारें गुण सुंदरी ते कामी द्विजनो कामानिलापनो निश्चय जाणी कहे ठे. मारे तने हित करवुं ठे. ए पाव्य कल्पवेल समान ठे. तुं पण मारे संगे सुखें जीवीश. पण मंत्र सिद्धिने अर्थे में चार मास सुधी ब्रह्मचर्य व्रत आ

દહ્યું છે. ત્યાંસુધી એકવાર જમવું, નૂમિ શયન કરવું, આનરણ ન પહેરવું, પુરુષ માત્રને બંધવ સમાન જાણવા, એકાગ્ર ચિત્તે મંત્ર ધ્યાન જાપ કરવો.

તે સાંજની કામી ઢિજ કહે છે, એટલો કાલ વિલંબ કરી તું મને પડેલા છે. તે મંત્રેંશી સિદ્ધિ આજે. ત્યારે સુંદરી કહે છે, એ મંત્ર સાધનથી ધનવંત પામું, પુત્રવંત પામું પમાય. વલી જીવું ત્યાં સુધી વિધવા પામું ન પામું, એ એનું ફલ છે. તેથી કામી ઢિજે વિચાર્યું, જે એ સર્વ મારાં હિતને ચાહે છે. એવું વિચારી ચાર માસ સુધી સુખે મંત્ર સાધન કરો એમ કહ્યું. તે વારે સુંદરી ચિત્તની સ્થિરતાયે સ્વસ્થ થઈ ત્યાં રહી થકી પોતાના ઘરની પેઠે ઘરનું કાર્ય સર્વ કરે. તેને પ્રતીતિ ઉપજાવવાને અર્થે ત્યાં રહી સરસ રસવતી કરે. શાક પકાવત ઘૂતેલાં દાહાદિક કરી વિપ્રને ઈષ્ટ હોય તેવી રસોડી પીરશે જમાડે. સ્નિગ્ધ જે ગોરસ તેણે કરી તેને અંતર ને બહાર પોપે, અંતરંગ ગોરસ તે વૈરાગ્ય વચને અને વાહ્ય ગોરસ દધિ દુધાદિકે પોપે. નિર્મલ જલે સ્નાન મક્કન કરાવે. ઘણું શું કહિયે? એમ થોડે દિવસે તેને વિશ્વાસ ઉપજાવ્યો. જેમ તે ચિત્તમાં એમ જાણે છે, જે એ મારી સ્ત્રી અને હું એનો નર્તાર. એવો તેને વિશ્વાસ ઉપજાવ્યો. પોતે આંબિલ કળોદરી તપે કરી શરીરને શોષવતી હવી. તે મહાસતીયે સ્નાન ગૂંગાર તંબોલાદિક તજ્યાં. એમ કરતાં ચાર માસ વીત્યા, અવધિ પૂરી થઈ, તેને ઢેલે દિવસે પાઠલી રાત્રે તે સુંદરી અત્યંત પોકાર કરતી હવી. તેને ઢિજે પૂછ્યું, તને શું થયું? ત્યારે ગુણ સુંદરીયે કહ્યું મને અંતરંગ પેટમાં મહા શૂળનો રોગ ઉપજ્યો છે. તે મહારાથી નથી સ્વમાતો અત્યંત વેદના થાય છે. ॥ ૪૩૪ ॥

ત્યાર પછી તે કામી ઢિજે મળી મંત્ર ઔષધાદિકે કરી ઘણા ઉપચાર કર્યા, પણ શાતા ન થઈ. વલી પડે વલી ઊઠે, ઘરનાં કામ જે થાય તે કરે; પણ વેદનાયે જલ વિનાનાં મીનની પરે તડફડ્યાં કરે. એમ આક્રંદ કરતી કામી ઢિજને કહે છે. હે સુનગ હું ડુર્ગાળી તારા ઘરવાસને યોગ્ય નહિ. જે માટે દુર્બ્યાધિ, જે મહાશૂળ રૂપ રોગ તેણે કરી પીડાળી. મસ્તકની વેદના અત્યંત છે. સર્વ મારું શરીર બલે છે. મહારું બધું શરીર ઢેદાય છે. સઘલા સાંધે સાંધા તૂટે છે. મને નર્તારનો વિરહ પડ્યો. તે એવડું દુઃખ નથી વેદતી. તથા આ વ્યાધિ રોગની એવડી વેદના નથી વેદતી પણ એ સર્વ દુઃખમાં એક દુઃખ મોટું છે. જે મેં જીવેને કાંઈ ઉપકાર ન કર્યો. મારા સારું તેં કે

श घणो कखो. पण तेनो फल कांइ तुं पाम्यो नहि. जेम मृग तृपातुर थ को, मृग तृपानो वाह्यो थको, घणुं दोडे, प्रयास करे; पण नीर न पामे तेवी रीतें तारे थयुं. तथा में पण कोइ पूर्वे घणां पाप कखा परने पीडा आपी पोताना सुखसारु जीव हिंसा कीधी तथा कोइने कूडां आज दीधां पारकां धन चोरी लीधां तथा पारकी स्त्री हरण करीने. जोरावरीथी तेनां शियल व्रत जंगाव्या. एवा मोटां मोटां जे पाप कखा. तेथी मारुं अंग बजे ठे ते पाप विपाकनी अग्नियें करी मारुं अंग दाजे ठे हवे हुं वेदनायें विधुर थइ हुं तेथी प्राण धरवाने समर्थ नथी, माटे तमे मने काष्ठाग्नि आ पो. तमारा मुख आगजे बली मरुं, तो ए कष्टथी बुटुं. हवे महाराथी ए वेदना नथी खमाती. एम शोचना करी तेणें आहार पण मूक्यो.

एवुं जोइ ते कामिद्रिज उद्वेग पामी कहेवा लाग्यो, हे जडे ! हुं मारा प्राण तुज उपर वारणे करीश. इव्य खरचीश, पण तारा शरीरने शाता क रीश. कोइ कर्म योगथी ए तने दुःख उपज्युं ठे, तो अहींथी आपण बे जण सावडी नगरीये जइयुं. त्यां औपधादिक योगें तारुं शरीर निरोगी याजे. एवुं सांजली सती कहेवा लागी, हे सौम्य ! न जाणियें के, मारो दुर्जन जर्तार इर्षातु क्रोधी ते बली शो अनर्थ करे ? एक तो ए शरीरे दुःख ठे, ने बीजुं दुःख दुर्जननां वचन सांजलीयें ते बने दुख सहेवाने कोण समर्थ थाय. खंडडा उपर जेम खार ढेपवो तेम ए बे दुख केम खमाय ? तेमाटे तमे चतुर ठो. ते मनथी विचारो. हवे बीजे विचाखे शुं वलवानुं ? ए दुःख समूहनी पीडामां हवे मने मरण शरण ते श्रेय ठे. त्यारे कामी द्रिज क हे ठे, ए तारुं दुःख देखवाने हुं समर्थ नथी. हे मुग्धे ! अग्निनी ज्वाला तारा शरीरने कवलप्राय करे ठे. ते केम खमाय ? माटे तुं निःशंक पणें मारी साथें आव. हुं तारुं सखाइ पणुं करीश. जे माटे जीवतो नर होय ते जइ कल्याणनी कोड पण पामे. एवुं ते धीजे कहुं.

त्यारें सती कहे ठे. जेम तमने सुख उपजे तेम करो. त्यारें ते ब्रा ह्मण पण तेने रथे बेसाडी सावडी नगरी जणी चाव्यो. नगर नजीक आव्युं एटले कामिद्रिज कहे ठे. हुं गाममां सुख शुं देखाडुं ? तुं तारा घेर जा. हुं पाठो वलुं बुं. त्यारें सती चिंतवेठे के, एने प्रतिबोध दीधा विना हुं केम मूकुं ? एम विचारीने ते सती कहेवा लागी हवे बीजी वार्तायें तो

સહ્યું. આજથી તું મારો બંધવ છે. તું નગર મધ્યે આવ. બેન સાથે આવતાં તને શી લજ્જા છે. એટલે તારે હૃદયે નિવૃત્તિ થાશે. મારા પણ જીવને શા તા થાય. ત્યારે તે દ્વિજ ગુણ દોષ વિચારી તેના નર્તારને ઘરેં ગયો.

ત્યાં સુસજ્જન પુણ્યશર્મા દ્વિજ પોતાની સ્ત્રી ગુણ સુંદરીને દેખી હર્ષ પામ્યો, તેને સતીયે કહ્યું, હે પ્રિય ! એ મારા બંધવે મને નિહાળી દુઃખ પામતી રાખી. જીવથી એણે ઢોડાવી. એ આપણો ગુરુ છે. એની ઘણી ગૌરવતાયેં ન ક્તિ કરવી. એવું સાંજની તે પુણ્યશર્મા દ્વિજ, કામી દ્વિજ જે વેદરુચીનામે છે તેને કહે છે. તમ સરસ્વા ઉત્તમને પાલમાં રહેવું યોગ્ય નથી, કાગના ઘર માં હંસ કેમ રહે ? હે સિદ્ધાત્મન ! તે માટે તમે અહીં રહો. તમે અમારી સ્ત્રીને મૂકાવી. માટે તમને જે ઊંડું હોય તે અમે આપીયેં. એવી તેની મીઠી વાણી શાંજની લજ્જા પામીને તે વેદરુચિ ચિંતવવા લાગ્યો જે, એણે મને ગંજીર માધુર્ય રૂપ તુંગતાને પમાડ્યો. તો એ નારીને હું કોકિલા કહું, કે કામધેનું કહું ? અથવા તે કોકિલાદિકના ગુણ એમાં આવ્યા છે. અન્યોન્ય સૌજન્યતા ન જાણીયેં એણે ક્યાંથી ગ્રહણકરી હશે ? હું એવો વિષ રૂપ મહા અનર્થ નિર્થક ચિંતવનારો, વિષયાલાપનો બોલનારો, ઠતાં એના સુધામૃત સમાન આલાપ સાંજનું હું. એ ઉપરે મેં મહા અનર્થ નિર્થક ચિતવ્યો. બિદ્ધા ડો જેમ સાર ગોરસ જોય ઢોલે તેવો હું થયો. એવો એ પુણ્યશર્મા દ્વિજ નર માંહે રત્ન સમાન તેને મૂકીને એ ગુણ સુંદરી મુજ સરિસ્વા અધમ સાથે કેમ રમે ? હંસી હોય તે કમલને સેવે, પણ લિંબ ફલને કદાપિ ન સેવે. અહો એની નિર્મલ બુદ્ધિ કે, જેણે નિષ્કલંક શિયલ પાડ્યું. બીજું મારા જીવને પાપ રૂપી પાવકમાં બલતો પડતો રાખ્યો. હું અપરાધ રૂપી ગ્રહે ગ્રસ્ત થયો હું. હવે હું જો કદી જીવતો નિસરું હું. જીવતો ઝગરું હું. તો એવું કામ નહિ કરું. એ મહા સતીના ગુણને સંજારીશું એવી રીતેં મનમાં ચિંતવે છે.॥

એવે સમયે પુણ્ય શર્મા દ્વિજને સેવકેં આવી કહ્યું, હે સ્વામી ! જમવાનો વખત થયો ત્યારેં કામી દ્વિજને ઉદ્ધર્તન સ્નાન કરાવી નવાં વસ્ત્ર પહેરાવી ઘણો સત્કાર દઈ નહીં નક્તિયેં નોજન કરાવ્યું. રાત્રે સૂવાને માટે નહીં શય્યા આપી, પણ તે કામીદ્વિજને રાત્રે નિદ્રા આવી નહીં. એટલે રહે કોઈ કપટથી દગો કરીને એ સ્ત્રી મુજને મરાવશે એવી શંકાથી તેને નિદ્રા ન આવી. ॥ યતઃ ॥ સર્વત્ર શ્રુતયો ધીરાઃ, સ્વકર્મ બલગર્વિતાઃ ॥ કુકર્મનિહિતાત્માનઃ,

पापा सर्वत्र शंकिताः ॥ १ ॥ अर्थः—जे धीर पवित्र शुनकर्मना करनारा होय ते मरे नहिं. पण कुकर्मना करनारा दुष्टात्मा होय ते पोतानी मेलेज शंकाय पठी ते कामी द्विज दैवयोगथी मध्यरात्रे शय्या मूकीने नाशी जवा माटे बहार नीकळ्यो, एटले तेने कालो सर्प मश्यो. त्यारें पोतें पोकार कीधी एटले पुण्यशर्मायें दीगो. दीपक करीने जोयुं तो कामीद्विजने सर्पें मश्यो दीगो. पठी तेना घणा प्रतिकार कीधा, मंत्रवादी तेडाव्या, पण सर्प नुं जेर न उतखुं. एटले द्विजने विष व्याप्युं. वाचा रहित थयो. पण मन मां सावधान थइ जाणवा लाग्यो जे मारुं पाप मने आवी मळ्युं. हवे हुं निश्चें मरीश. काले सर्पें मश्यो तेथी सर्व वैद्यें पण कळुं के. ए जीवज्ञे न हीं त्यारें ते वेदरुचि कामी द्विज तथा पुण्यशर्मा ए बेहु निराश थया.

हवे प्रातःकाले सर्व लोक देखतां गुण सुंदरी हाथमांहे जलें जरेलो क लश लइ सर्व लोकनी साखें बोलती हवी के, त्रिकरण योगथी एटले मन वचन कायार्थी जो महारुं शील निष्कलंक होय, तो आ माहरो जाइ नि विष थाजो. एम कही तेनी उपर पाणी ठांट्युं के, तरत सर्पनुं विष उतखुं. वेदरुचि निर्विषि सावधान थयो त्यारें लोकमां शीलनो महिमा वध्यो. त्यां नगरना लोक सर्व एकठा मळ्या अने कहेवा लाग्या के, आ सुंदरीयें आ विप्रने जीवितदान दीधुं. एम कही सर्व लोक, ते गुणसुंदरीनां चरणनी कुसुमांजलियें करी पूजा अर्चा करता हवा.

त्यारें ते वेदरुचि कामी द्विज, चैतन्य आव्या पठी चित्तमांहे विचित्र प्रकारनुं आश्चर्य पामी कहे ठे के, अरे लोको तमेशी वार्ता करो ठो ? त्या रें लोको कहे ठे, तुंने सर्प मसवाथी गारुडी वैद्य प्रमुख सर्वे जणे हाथ खंखेख्या अने कळुं आ नही जीवे. पहोर बे पहोरमां तो तुं काष्ठ रूप था त. अथवा चयमां पडी जवांतर पामत; पण आ बाइए जेनो, अमे पूजा सत्कार करीयें ठीयें, तेणें तने जीवतो राख्यो. माटे धन्य ए बाइना शी यलने के, जेणे तुज्जने उपकार कखो. एवी महासती आ पृथ्वीमां थोडीज हज्ञे. एवुं सांजली वेदरुचि कामी द्विज संतुष्ट मान हर्षवंत थइ, सर्व लो कनी देखतां गुणसुंदरीने पगे लागी कहे ठे के, तुं माहरी पहेला बेन हती, पण हवे तें मने जीवित दान आपीने नवो अवतार धराव्यो तेथी तुं माहरी माता थइ. मोटा पापथी तें मने वाख्यो, माटे हे जगिनी ! ताहरुं महात्म्य

में आज जाणुं. तथा माहरुं पाप चेष्टित तें जाणुं. तो पण तें मुळ पापी उपर उपकार कखो. ए तारा चित्तनी निपुणता कोण जाणे ? ते माटे हे बेन ! हवे ए ताहरो उपकार हुं केवी रीतें निस्तारुं आ उपकारनुं प्रत्युपकार हुं तुज्जने शो करुं ? जे तुं कहे ते हुं करुं.

त्यारे गुणसुंदरी कहे ठे. जो तुं मने जगिनी जाणी प्रति उपकार करे, तो परदारा गमन त्यज. हे नाइ ! तुं एवुं व्रत लीयें तो महारो बेहिननो प्रत्युपकार थाओ. वली ए व्रत लीधाथी ताहरो आत्मा पण आ जवे परजवे सुखी थाओ. परस्त्रीनो गमन करवाथी कुलनी कीर्त्ति हणाय, वली धन ह्य थाय, प्रयाश व्यर्थ थाय, क्लेश विरोध पामे. एवुं जाणी जे शुद्धि पुरुष ठे ते परदारा गमन वळ्ळें ए व्रतनुं महिमा तो तें प्रत्यह् दीतो, ते माटे हवे घणु कहेवाथी शुं थाय ? ताहरो आत्माने हित थाय ते आदर. एवुं सांजली परदारा गमन न करवुं, एवुं व्रत आदरी पुण्यशर्माने खमावी, गुणसुंदरीने पगे लागी, निर्मल थइ, ते कामी द्विज पोताने घेर गयो. स्वकुलद्वयदीपिका निजा, धमसंगेगुणसुंदरी शुना अदधद्रढधर्म संगता, ह्य करणनिश्चयमुत्तम स्तुता ॥ अर्थः—पोताना वे कुलनी स्तुतिकरवाने विपे दीप समान, एवी गुणसुंदरीयें अधमनो संग ठतां पण निर्मल व्रत पाळ्युं. धर्मने विषे दृढता राखी निश्चयें करी ब्रह्मव्रतनुं पालन कखुं तेथी ते गुणसुंदरी उत्तम जनने स्तुति करवा योग्य थइ. ए चोथी गुण सुंदरीनी कथा मुनियें संपूर्ण कही एम ते चारे स्त्री परपुरुष त्याग करी शियल व्रत पाली प्रथम दे वलोके रतिसुंदर नामे विमानने विपे देवांगना थइ. त्यां सारस्फार शृंगार कांतियें देदीप्यमान एवा देवतानां दिव्य सुख जोगवी त्यांथी चवी शेष पुण्यें करी ए नगरने विपे ए चारे उत्तम कुले उपजी. तेमां एक, कांचन व्यवहारीयानी स्त्री वसुंधरा तेनी तारा नामें पुत्री थइ. बीजी, कुबेर वणिकनी पदमिनी नामा स्त्री तेनी श्रीनामें पुत्री थइ. त्रीजी, धरण वणिकनी लक्ष्मीवती नामा स्त्री तेनी विजया नामें पुत्री थइ. चोथी पुण्य सार वणिकनी वसुश्री नामें स्त्रीनी कुखे जेम ठीपमां मोती उपजे तेम ते सद्व्रतनी धरनारी देवी नामें पुत्री पणे उपनी. ॥ ४८५ ॥

जेम आकाश ताराये शोजे, सरोवर कमले शोजे, तेम ते पुत्रियोना जन्मथी तेनुं कुल शोजवा लाग्युं. अनुक्रमें ते चारे कन्या मोटी थइ. सुखें

સર્વ કલા શીખી. યૌવન રૂપ સંપદા પામી, પૂર્વની પેઠે તે ચારેને પ્રેમ પ્રીતિ સારી થઈ. ત્યારે તે વિશેષ વધવા લાગી, સુકર્મે કરી તેમને ગુરુનો યોગ થયો તેથી તે બારવ્રત ધારી શ્રાવિકા થઈ તથા જોતના જીવે પૂર્વે શ્રી તીર્થંકર દેવને જે દાન દીધું તે પુણ્યની શૃંગ્ખલાયે આકર્ષી એવી તે ચારે કન્યા વિનયંધર જોતને પરણાવી. સરસ્વાં પુણ્યે કરી સરસ્વો યોગ મળે તેમ એ જોતને એ કન્યા પણ સરસ્વે સરસ્વી મળી છે. જેમાટે યોગ્ય હોય તે યોગ્યને વિષે રંજિત થાય છે, એવી પ્રસિદ્ધ લોકોક્તિ છે.

પુણ્યાનુબંધી પુણ્યરૂપ મેઘેં કરી પુણ્યના સાત ક્ષેત્ર સિંચ્યાં તેથી ફલ્યાં એવાં જે શાતારૂપ ધાન્ય તે મહા આનંદમય થયાં છે. તથા એ પાંચે જીવને દેવતા સાંનિધ કરે છે. તે તો જેના ચિત્તમાં ધર્મ હોય તેને દેવતા સાંનિધ કરે. માટે એની ઉપર જે માતું ચિંતવશે, તેને દેવતા વિગ્ન કરશે. ને થોડા કાલમાં તે વિનાશ પામશે. બલી મુનિ કહે છે.

હે રાજન્ તું પણ જાણે છે. પોતાની ચઢૂયેં દીતું છે. જે શાસન દેવતાયેં તુજને બિહામણું રૂપ કરી દેખાડ્યું તે એના શીલને પ્રતાપેં જાણવું. એ એક ઢુંકાર માત્રે હાક મારતા જો સાપદીએ તો વિદ્યાધર સરસ્વો હોય તે પણ બલી જન્મ થાય. એના સમક્ષિતના ગુણથી એના ચિત્તમાં તુજ ઉપર અનુકંપા ઉપજી છે. તેણે કરી તુજપર તે માતું ચિંતવતી નથી. જે મહાસતીનું શીયલ જંગાવવાની ઇજ્ઞા કરે તેનું તે મહાસતી જેટલું માતું કરે, તેટલું યદ્ધ, રાક્ષસ અથવા વિદ્યાધર વિરાધ્યો થકો તે માતું ન કરે. હે રાજન્ ! તું કા મરૂપી ગરલવિષે પીડ્યો ઠતો સત્ય શીયલ જલેં કરી થોડા કાલમાં ધન્ય થઈ મહા કલ્યાણને પામીશ, અલ્પ શીયલરૂપી તરુવરનાં તુજને યોગ્ય એવાં ફલ તું જોશ તો મોટા સત્ શીયલ રૂપી કલ્પ વૃક્ષના ફલના આસ્વાદનની ચાતુરી શી કહું ? તેના તો અત્યંત મોટા લાજ છે, તે કહ્યા ન જાય.

એવાં જ્ઞાનીનાં વચનરૂપ જે અંજન તેણે કરી તે રાજાના મિથ્યાત્વરૂપ તમ પડલ દૂર ગયાં. તેથી સર્વ જાવને પ્રકાશ કરે એવી નિર્મલ સમ્યક્ત્વ જ્ઞાનરૂપ જ્યોતિ પ્રગટી. ત્યારે તે રાજા મુનિને કહે છે. હે જગવન્ ! એ પાંચે જીવોના જીવિતને ધન્ય ! એ સ્ત્રી જરતારના ચરિત્રના અધિકાર સાંજલ તાં સર્વ જીવને મહા સુખ ઉપજે છે. તથા હે મુનિ ! મહા પાપના આચર

ए थकी हुं सतीने संतापनो करनार थयो, निंदकमां हुं निंदक थयो, ही
णामां हुं हीणो थयो ॥ ५०० ॥

अथवा में पूर्वे कोइ मोटी पुण्याइ कीधी हती, जेथी में तमारा जेवा सा
धुनो वचनामृत रस पीधो. हवे तमें कह्युं जे मोटुं शियल तेज हुं महारी
नार्यासहित आदरीश. घणुं कहे गुं ? एवुं राजानुं कह्युं वचन सांजलीने
ते समये विनयंधर शेठें साधुने विनंति करी के, हे जगवन् ! तमारा वचन
रूपी मंत्रें करी माहरो विषय रूपी ग्रह हतो ते नागो. ते माटे हवे इहुं
हुं के, तमारां चरण कमल समीपें हुं महारी नार्यासहित दीक्षा लेऊं.
त्यारें मुनि कहे ठे, अहो देवाणुप्पिया ! ए कार्यमां प्रमाद न करशो. धन्य
ठे तमने ! एवुं चारित्र आदरवुं तमने घटे ठे,

एवां गुरुनां वचन सांजली हर्षवन्त थइने ते राजादि सर्व ते मुनिने नमी
घेर जइनें दीक्षानी सामग्री करवाने उजमाल थया पण राजाने कोइ राज्य
योग्य पुत्र नथी. त्यारें प्रधानें विनंति कीधी, हे स्वामि ! तमने पुत्र थाय
त्यांसुधी विलंब करो. कोइ पुत्र तमारे थाय तेने राज्य नार सोंपी पढी दीक्षा
ल्यो. तो पण राजायें प्रधाननुं वचन न मान्युं. त्यारें जोग वैराग्य थकी ठ
मासनो गर्ज हतो. तेथी वैजयंती राणीने राज्याभिषेक करीनें पोताना प्रधान
सामंतने जलामण दीधी के, राणीने जे पुत्र आवे तेने राज्यें स्थापी नग
रनी प्रजानी रक्षा करजो. ए प्रमाणें जलामण दइने, विनयंधर शेठने खमा
वीने, श्रीजिन जवने अछाई महोत्सव करी, घणा अर्थी जनने दान दइ, वि
नयंधर शेठ तथा तेनी नार्या सहित, तथा बीजा नगरना घणा लोकनी साथें
सर्व विधियें मोटे महोत्सवे, राजानी साथें दीक्षा लेवाने सर्वजन गुरु पासे
आव्या. गुरुये पण तेमने दीक्षा दइ, सर्व शिष्य शिष्यणी साथें विहार कीधो.

त्यार पढी वैजयंती राणीने सामंतादिकें आश्वासना दइ स्थिरता उप
जावी. ते राणी पण पुत्रनी आशायें ते गर्जनी प्रतिपालना करती हवी.
समय जाते गर्जनी अवधि पूरण थइ. सर्व लोक सूतां त्यारें ते राणीयें
मध्य रात्रे गुज मुहुर्ते रूपवती पुत्री प्रसवी. ते पुत्रीने देखीने राणी चिंत
ववा लागी के, में पापणीयें पुत्री प्रसवी. पुत्र न प्रसव्यो. विधात्रायें ए
गुं विपरीत कीधुं ? जेमाटे महारुं चिंतव्युं कांइ न थयुं ? पढी ते पुत्रीने ए
कांते ठानी राखीने एक विश्वासवंती दासीयें प्रधानने जणाव्युं, त्यारें बु

દિવંત પ્રધાને પુત્રની પેઠે વધામણી આપી. લોક મધ્યે એવી વાર્તા ચલાવી કે, રાણીયે પુત્ર પ્રસન્ન થે. એમ કહી રાણીને એકાંતે રાખી પુત્ર જન્મની ઉદ્દોષણા કરી. સામંતાદિ સર્વ આનંદને પામ્યા. એમ પુરુષને વેષે ઠાની રાખતાં તે પુત્રી મોટી થઈ, યૌવનાવસ્થા પામી, તે દેખીને રાણીયે પ્રધાનને કહ્યું કે, અવશ્ય હવે એને વર જોડ્યે. હવે ઢાંક્યું નહીં રહે. ત્યારે પ્રધાન મનમાં ચિંતવીને જેનો સ્વનાવેજ સત્ય પ્રજાવ છે એવો યદ્દ આરાધ્યો ત્યારે તે યદ્દ પ્રગટ થઈને બોલ્યો કે, હું આજથી ત્રીજે દિવસે એ કન્યાને યોગ્ય ઉત્તમ વર સરોવરની પાલે લાવીશ. તેહને એ કન્યા આપવી પણ યોગ્ય છે. તે પોતાનપુર નગરના રાજાનો પુત્ર છે. તે આ દેશનો સ્વામી થાશે. તે પુરુષ એ આ કન્યાનો પાઠલા જવનો જર્તાર પણ છે ॥ ૫૧૬ ॥

પછી તે મંત્રી ત્યાં આવ્યો. તલાવની પાલે પુરુષને વેષે જે કન્યા રાજા થઈ બેઠી હતી તેની સાથે યદ્દના આદેશથી તમો આવ્યા તે તમને હું માહરે મંદિર તેડી લાવ્યો. અને તે કન્યા રાજ પુત્રી પોતાને મંદિર ગઈ. એ પૂઠયાનો સર્વ વૃતાંત તમને કહ્યો. જોષ વ્યતીકરતો સર્વ તમે જાણો છો. તમને જે સમયે દીઠા તે સમયથી તમારે વિષે કન્યાનું તીવ્ર રાગ થયો. સમકાલે તે અતિશયે કામવિકારે પીડાળી, કામેકરી ગ્રહેવાળી.

તે કામીનાં લક્ષણ કહે છે. કમલ સરસાં લોચન તે ચપલ થાય, લજ્જા તથા શરીરની કાંતિ તે મંદ થાય, કપાલે સ્વેદના કળીયા (રેલા) થાય, જાણીયે કલારૂપ ચંડની પાસે તારાના સમૂહજ પ્રગટ્યા હોયની ? એવી તે થઈ. કામીના શરીર લતાયે સર્વ રોમ ઉત્કૃષ્ટ ઝનાં થાય, જાણા ગદ ગદ બોલાય, સાક્ષાત્ તે રાજ્ય કન્યા તમને દીઠે એ રૂપે થઈ જાણી, તે માટે એ કન્યારૂપ સરોવર તેહના મનોરથ તમે મેઘ સમાન પૂર્ણ કરો, એટલે રાજ કન્યાને અંગીકાર કરો. તમો પરોપકારી છો. તેને ઘણું શું કહિયે ? એનો પરમાર્થ જે સત્ય હતો તે મેં તમને કહ્યો. માટે અમારું વચન પ્રમાણ કરો. તમો તો બીજા પણ ઘણા કામ કરવાને સમર્થ છો ॥ ૫૧૭ ॥

તે ચરિત્રરૂપ અમૃતને કર્ણ પુટે પાનકરીને, એટલે રાજાનું ચરિત્રરૂપ અધિકાર સાંજલીને શંખરાજાનો જીવ જે રાજકુમાર તે પોતાનું મસ્તક ધૂણાવતો હવો. અને તે પ્રધાનનું વચન દાક્ષિણ ગુણે સંપૂર્ણ માનતો હવો. પૂર્વ જવના અન્યાસથી રમ્ય રૂપના અતિશય થકી તે કુમરને પણ તે રાજક

न्या प्रत्ये प्रेम राग थातो हवो. ॥ यतः ॥ जाई सराई नृणं, नयणाई म
णं च हुंति लोयस्स ॥ पञ्चमियाणंति जउ, पियापियं दिठमित्तंपि ॥ १ ॥
ते सांजली वैजयंतीराणीयें अर्थात् कुमरीनी मातायें कुंवर आव्यानी खबर
जाणी त्यारें हर्षे करी विवाहनो उत्सव प्रारंभ्यो. शुन तिथियें, शुन नक्षत्रे,
शुन वारें, शुन लग्नें, बहु दान सन्मान गीत नृत्यपूर्वक महा महोत्सवें
कुंवरे, गुणसेना कुंवरी अती गौरवें करी परणी, पढी ते अंग देशनो राजा
पोतें थयो. सूर्यनी पठें उग्र प्रतापें करी पृथ्वी मंमलमां विख्यात थतो
हवो. एटले ते राजा महा प्रतापी थयो.

एक दिवसें वत्सदेशना अधिपति समरसिंह राजायें मत्सर धरी दूत
मोकल्यो. ते दूतराजा आगल आव्यो, अने पोताना स्वामियें कहेजां व
चन कहतो हवो के, हे राजेंड ! सांजलो. तमें पाम्या ठो एवी जे राज्य ल
झी ते अनुक्रमें घणे कष्टें जोगवाय ठे. अने तुं स्वामिनी आझा विना नि
र्जय पणें राज्य जोगवे ठे ? तो हे पंथि ! तुं कांइ जय नथी पामतो ? शुं
राजा विना जगत् हरो ? शुं तुं वटेमार्गु यइने राज्य जोगवीश ? माटे तुं
अमारा स्वामिनी आझा मान्य कर. नहीं तो राज्य मेली दे. अथवा ना
शी जा, अथवा पराक्रमी होय तो तेनी साथें संग्राम करवाने सज्ज था. ए
विना चोथो उपाय ताहारे कोइ नथी. एवुं दूतनुं वचन सांजली राजा अं
तरंगमां अति कोपायमान थयो, पण बाह्य वृत्तिये हसीने ते दूतने कहे ठे
के, हे दूत ! मुऊ ठतां, पारकी धरती जोरावरीथी लेवाने कोण समर्थ ठे ?
राज्य आपवुं वली नासवुं, वाह ! ए शी वात ! हुं ए बेहुने दूर मूकीने. ए
बे मांहेलुं कांइ न करतां संग्राम करवाने तैयार हुं, अने तुं पण सिंहप
णुं मूकीने जो पराक्रमी होय तो संग्राम करवाने सज्ज थाजे. इत्यादिक क
ठण वचन कही दूतने विदाय कल्यो. तेणें जइ पोताना स्वामीने वात कही.
त्यारें ते बे राजानां सैन्य सीमनी मर्यादायें आवी मल्यां. बहु आरंज दे
खीने अंगदेशनो राजा समरसिंह राजाने कहे ठे के, आपणे बेहु मदोन्म
त्त बलीया ठीये तो बेहु जण परस्पर युद्ध करियें. पण बीजा प्राणीने पी
डये शुं लाज ठे ? पढी जे जीतरो ते पृथ्वी लेरो ॥ ५३५ ॥ एवुं अंगाधि
पतीनुं वचन समरसिंह राजायें अंगिकार कल्युं.

पढी ते बेहु राजा परस्पर युद्ध करता हवा. गजराजनी पठें गंजीर

ગર્જના કરતા, એક એકની ચોટ ચુકાવતા, વલી બેઠુ હાંકો મારતા, ઢૂંકા રા કરતા, સિંહ નાદે પોકાર કરતા, વિવિધ પ્રકારનાં આયુધ મૂકતા, માં હો માંહે વલગતા, લીલાયેં खेलता, વિદ્યાધર સરસ્વાને જય પમાડતા, એવા તે બેઠુ રાજા મહા યુદ્ધ કરે છે. ઘણા શૂર પુરુષને ત્રાસ પમાડતા, ઘણા દેવતાને નસાડતા, એવા તે બે યુદ્ધ કરતા હતા. તેથી તે શૂર પુરુષને પ્રશંસા કરવા યોગ્ય થયા. એવો સંગ્રામ થતાં કોઈ દૈવયોગથી વત્સદેશનો રાજા સમરસિંહ તે ઘણા ઘાતેં પીડાણો થકો મૂર્છા સ્વાઈને નૂમીયેં પડ્યો, લો ચન મલી ગયાં, ત્યારે અંગદેશના કમલસેન રાજાયેં પાણી મગાવી તેની ઉપર ઠાંટયો. પાણી સીંચ્યો, વસ્ત્રેં કરી વાયુ વીંજ્યો, ઘણા ઉપાય કરીને સમરસિંહ રાજાને સ્વસ્થ કીધો. ત્યાર પછી આશ્વાસના દઈને હિતેચ્છુની રીતેં હીમત દીધી. અને કહ્યું કે, તમારો નામ જે સમરસિંહ છે તે સત્ય છે. સંગ્રામને વિષે તમે સાચા સિંહ છો. જેવા નામેં તેવા પરિણામેં છો. માટે વિષ વાદ ન કરો, અને પ્રસન્ન થઈ હીમત રાખી હાથમાં આયુધ ધરો. એમ કહ્યું ત્યારેં સમરસિંહ રાજા મનમાં વિચારે છે કે, અહો ! એનું પરાક્રમ પણ ! અહો ! એની યુદ્ધ કલાની કુશલતા જોતાં એ કોઈ મોટા રાજાના કુલમાં ઉપજ્યો હશે એમ લાગે છે. એ કોઈ મહા પુરુષ છે. ક્યાં હું વૃદ્ધ થયો તો પણ પર રાજ્યના લોજેં કરી કેવો અન્યાય કરું હું ! અને એ લઘુ વયનો છે તો પણ કેવો નીતિમાન, વિનયવંત અને ન્યાયવંત પરાક્રમી છે. હવે હું માનર હિત થયો માટેરાજ્ય જોગને યોગ્ય નથી. હું હવે દીક્ષા લેવા યોગ્ય હું ૫૪૪

એવું ચિત્તમાં ધરીને સમરસિંહ રાજા કહે છે. હે રાજન્ ! મારો માન ઘાત થયો. તેથી હું મૃત્યુ મય થયો. માટે હવે મારી સાથે તમારે સંગ્રામ કરવો ઘટે નહિં. મુલા સાથે યુદ્ધ શું કરવું ? તો હવે તમે સાત્વીક છે. તમે મારું રાજ્ય લીધો મારી આઠ કપ્યા છે, તે સાથે તમે લગ્ન કરો અને મારું રાજ્ય પણ જોગવો. અમે હવે પરજવનું હિત કારી એવું ચારિત્ર વ્રત આદરશું ત્યારેં કમલસેન કુમારેં કહ્યું તમો તમારી પરંપરાયેં જે આવ્યું તે રાજ્ય પાલો વલી સમય આવે ત્યારેં પરજવનું હિત સાધન કરજો. એમ કહ્યું તો પણ તે રાજા અતિ વૈરાગ્યવંત થકો સંસારમાંહે ન સુત્યો અને કમલસેન કુમાર જણી પોતાની આઠ કન્યા તથા વત્સદેશનું રાજ્ય દઈ પોતે સુધર્માચાર્ય પાસે

દીક્ષા લીધી. ત્યાં બીજી પણ ઘણી કન્યા સામંતમંદલે પરણાવી. એમ બીજું રાજ્ય પામી કમલસેન કુમાર પાઠો ચંપા નગરીયેં આવ્યો.

ત્યાર પછી કમલસેન રાજા એક દિવસ સનામાં બેઠો હતો, એટલામાં પોતનપુરથી પોતાના પિતા શત્રુંજય રાજાનો દૂત આવ્યો, તે રાજાને નમિને તેમના પિતાનું લખેલું પત્ર આપિને ડાકો રહ્યો, ત્યારે કમલસેન રાજાએ પોતાના માતા પિતાની કુશલ સ્વરૂપી. તેને દૂતે પ્રકટ પળે સર્વ શાતાની સ્વરૂપ કહી તે એવી રીતે. કે:- હે સ્વામી ! તમે વગર નિમિત્તે માતા પિતાના કહ્યા વિના કેમ વસંતક્રીડા મૂકીને બહાર નિકળી ગયા ? તમે ગયા પછી તમારાં માતા પિતા તથા નગરનાં લોક તે ઘણાં શોકાતુર થયાં છે, તે દિવસે કોણે આહાર પણ ન કર્યો, હાહાકાર થઈ રહ્યો. તમારે વિધોગે રાજાદિકે જે દુઃખ જોગવ્યું તે દુઃખ નરકને વિષે રહ્યા એવા નારકી જીવજાણે. તમારી ઘણે ઠેકાણે શોધ કરી, પણ ક્યાંય સ્વરૂપ ન પામ્યા. ત્યાર પછી કોઈ વૈતાલિકે આવી તમારા ગુણની સ્તવના કરી તે સાંજની તમારા પિતાને શાતા થઈ. ત્યારે તમારા પિતાના આદેશથી હું અહીં આવ્યો. તે માટે હવે હું સ્વામીની વિનંતિ કરું છું તે અંગીકાર કરો. તમારા માતા પિતા તે તમારા વિધોગ રૂપી દાવાશ્રિયે જે દાઝ્યાં છે, તેને પોતાના દર્શન રૂપી જલથી શીતલતા કરો. એટલે એક વાર પિતા પાસે આવી જાઉં.

એવું સાંજની રાજાએ ચિંતવ્યું, જે અહો મારાં માતા પિતાનો મારી ઉપર અત્યંત નિવિડ રાગ છે, જે માટે ઘણે કાલે પણ તેમને પુત્રનો પ્રેમ નથી વિસરતો, તો જગતમાં સંતાન ઉપર પ્રેમ એવાજ દેશાય છે. અરે હું પેટનરો થયો. જે માટે હું માતા પિતાને વિસારીને પોતાની વિષય લીલામાં પડ્યો. તે માટે ત્યાં જઈ મારી ઉપાર્જિત રૂઢિ તેમને આપી પળે લાગી માતા પિતાને હર્ષે ઉપજાવું. એમ વિચારીને દૂતનું વચન પ્રમાણ કરી મતિવર્ધન પ્રધાનને રાજ્યની જલામણ દઈ, જલે મુહૂર્તે પ્રસ્થાન કરી મંગલમય પિતાને મલવા જણી ચાલ્યો. ગજ, અશ્વ, રથ, પાલા, એમ ચતુરંગી સેનાએ પરિવહ્યો થકો, ઝંઘમ મહોટા ઠગ્રે કરી તાપ નિવારતો, ઘણા વાજિંત્રને ઘોષે આકાશને બધિર કરતો, હાથીની ગર્જના થાતે, ઘોડાના હણહણાટ કરતે, ઘણા રથના ચીત્કાર થાતે, પૃથ્વીચક્રને ચલાવતો, માર્ગે જલા જલા મહોટા મહોટા રાજાના મહોટા મહોટા જેટણેકરી પળે પળે પૂજા પામતો,

લોક તેની શુદ્ધ સંપદાના કુતૂહલ જોતાં, ઠામ ઠામ મનોવાંઝિત જવન કરાવતો, જિનપૂજા રચાવતો, ઘણા દાનાદિકેં મુનિ રાજની નક્તિ કરતો, ઘણા જીર્ણોદ્ધાર કરાવતો, ઘણા યાચકને દાન દેતો, દીન દુઃખીની અનુકંપા કરતો, એમ સર્વ સ્થલે ઉત્તમ કામ કરતો, પોતાના નગર પાસેં આવ્યો. ત્યારેં પુત્ર આવ્યાની સ્વર સાંજલી, પિતા પણ મહોટે ઝત્સવે સામો આવ્યો. પિતાના હૃદયમાં ચિરકાલનો વિરહાગ્નિ તપ્યો હતો તેને પુત્રના હૃદયરૂપ ચંદનેં આલિંગન કરી શીતલતા ઉપજાવી. એટલે પિતા પુત્ર બેઠુ જણવાડુ જીડીને મલ્યા. પઢી પિતા પુત્ર બેઠુ હાથી ઉપર સ્વારી કરી બેઠા ત્યારેં સધવા સ્ત્રી તેને જોતી હતી, શ્વેત ચામર વિંજાતે, નગરના લોકને પોલેપોલેં દ્વાર દ્વાર પ્રત્યેં મલતો અર્થિજનને દાન દેતો, પુર જનના મુખ કમળને સૂર્યની પેઠેં વિકાસ કરતો, એવા તે કમલસેનેં વાજિંત્ર વાગતે નગરમધ્યે પ્રવેશ કહ્યો. સર્વજન રાજમંદિરેં આવ્યાં. કમલસેન કુમાર પોતાની માતાને ચરણે નમ્યો. ત્યારેં માતા હર્ષરૂપ જલેં કરી કુમારને સિંચતી હવી.

ત્યાર પઢી તે માતા પુત્રને કહે ઠે. હે વત્સ ! ચિરકાલના દુઃખનો ટાલ નાર જે તું તે તું વિના જે અમેં જીવ્યાં, તેથી અમારાં હૃદય વજ્ર જેવાં કઠોર ઠે. અદ્ભુત સંપદા પામીને આજ તું અમારે જાગ્યેં અમને મલ્યો. તે માટે તું ચિરંજીવ રહો. વડની શાખાની પેઠેં તારો વિસ્તાર થાઉં. એવી આશીષ માતાયેં દીધી. એમ માતાની આશીષ લઈને પઢી અન્ય માતાને ચરણે નમ્યો, પ્રધાનાદિ સામંત સર્વને મલ્યો, ઘણો આદર સર્વેયેં દીધો. ત્યાર પઢી સુઅવસર પામીને પિતાયેં તેને નિકલી ગયાનું કારણ પૂછ્યું. પિતાનું વચન પોતાથી ઉલ્લંઘાય નહીં, તેમ બીજો પણ તાદૃશ તેવો કહેનારો નહીં, તેથી પોતેંજ મૂલથી માંઝીને સર્વ હકીકત પિતાની આગલ કહી ॥ ૫૭૧ ॥

તે એવીરીતેં કે:—શબ્દ સાંજલી જે પલાયન કરતો હવો અને રાજ્યાદિક જે પામ્યો, જેટલી કન્યા પરણ્યો, સંપદા જેમ પામ્યો, તે સર્વ પૂર્વનું વૃત્તાંત પિતા આગલ કહ્યું.

તે વ્યતિકર સાંજલી પિતાના રોમ, હર્ષેં કરી ઉલ્લસ્યાં અને ઘણું આશ્ચર્ય પામી તે બોલ્યો, અમારા કુલમાં એ પુત્ર ધર્મ શર્મનો દાતા પ્રગલ્બ્યો. કિંવા કામધેનુ અથવા કલ્પવૃક્ષ અથવા રત્નચિંતામણિ તેથી પણ અધિક એવો એ પુત્ર અમારે કુલેં ઉપજ્યો. હાથે પગે શરીરે તો સદ્ધ સરસા પુ

રુષ માત્ર કેહવાય છે. પણ સંખ્યાતીત, અચિંતનીય અને આપદાં રહિત એવા સંપદાના ધણી એવા પુણ્યપ્રકૃતિવાલા પુરુષ તો માત્ર ધર્મ થકીજ થાય છે. જેમ કર્દમ માંહેથી કમલ નીપજે, તે સાર છે, વલી માટીમાંથી સુવર્ણ નિકલે છે તે પણ સાર છે, ઢાશમાંથી માશ્વળ નિકલે છે, તે સાર છે, પશ્ચરમાંથી રત્ન નિકલે, તે સાર છે. તેમ મનુષ્યાવતારમાંથી જે ધર્મ ઉપાર્જના કરવી તે પણ સાર છે. તે માટે ધર્મ ઉપાર્જન વિના આ જાજરા રાજ્યપિંજરમાં અમને હવે રેહવું ન ઘટે. હવે ધર્મ આદરીયેં, તેજ સારું છે, એમ વિચારી જલા જ્યોતિષી પંક્તિ તેડાવીને જાણું મુદૂર્ત્ત લઈ મહા મહોત્સવે પિતાયેં કમલસેન કુમરીને રાજ્યપદે સ્થાપના કીધી. ત્યાર પછી તે શત્રુંજય રાજા કર્મ શત્રુ જીતવાને શીતલ શીલંધરાચાર્ય પાસેં સર્વ સંગ નિવારી દીક્ષા લેતો હવો.

તે રાજર્ષિ કેવા થયા ? તા કે, મહાવ્રતી, મહાધ્યાની, મહાશાંતિ મય થયા. તે મુનિ તપ સંયમેં કરી પોતાના કર્મ સ્વપાવી, કુશલ ધ્યાનેં રૂપકશ્રેણિ આરોહી કેવલ જ્ઞાન પામી મુક્તે પહોતા. ત્યાર પછી તે કમલસેન રાજા સૂર્યની પેઠેં મહા પ્રતાપી થયો. પૃથ્વી મંદલને વિષે દિન પ્રત્યેં પ્રતાપની વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યો. જાણે એક નવો ચંદ્રમાજ ઝગ્યો હોય નહીં શું ? તેની પેઠેં સમ્યક્ પ્રકારેં, ન્યાય નીતિયેં, રાજ્ય સંપદા જોગવતો જૈનધર્મનેવિષે નિશ્ચિંતપણું રાખતો, અનેક પુત્ર પૌત્રાદિકેં પર મ વિસ્તારને પામતો હવો.

વયઃ પરિપક્વ થયા, એટલે તેની જ્યારેં વૃદ્ધાવસ્થા થઈ ત્યારેં જોગ અને રાજ્ય એનેવિષે તે રાજા અનુક્રમેં કરી વિરક્તપણું પામ્યો. જે માટે સજ્જન હોય તેને એ યુક્તજ છે, કારણ કે વૃદ્ધના નવપદ્મવ જે છે, તે પણ જ્યારેં પરિપક્વ થાય ત્યારેં અચેતન ઠતાં પણ અનુક્રમે રંગ બેરંગ થાય તો સચેતન પુરુષ હોય તે કેમ વૈરાગ્ય ન પામે ? પણ સૂકા કાષ્ઠ સમાન જે મૂર્ખ હોય તે વૈરાગ્ય ન પામે.

એ સમયેં ગ્રીષ્મકાલનો જે તાપ તેણેં કરી બધ્યા એવા જે લોક, તેની બલતર દેહી, પૃથ્વી ઠંદી કરવાને જાણે દયાવંતજ હોય નહિં ? એવો વર્ષા કાલ આવતો હવો. એટલે વર્ષારુતુ આવી, કલિકાલની ઉપમા જેવા ઘણાજ કાલા મેઘો ઝમાહ્યા. વિલાસવતી સ્ત્રીની જેને ઉપમા છે એવી જે વિજલી

તેના ચમંકારો થવા લાગ્યા, સૂકા સરોવરમાંથી થોડા જલને લીધે જે જીવ તડફડતા હતા તે દીન જીવને જીવાડવાનેજ જાણે વર્ષા આવી હોય નહિં શું? મેઘની ગર્જનાથી મોરો તથા વપ્પૈયા શબ્દાયમાન થઈ રહ્યા હતા, ત્યાર પછી મોટી ધારાસહિત અસ્ખંધ ધારાથી નિરંતર વરસતું જે પાણી તેથી નીચી ઊંચી જે ઝૂમી હતી, તે સઘલી જલમય કરી દીધી. એવી મેઘની ઘણી વૃષ્ટિ થઈ ત્યારે લોક સર્વ હર્ષવંત થયા. ત્યાર પછી વરસાદની લીલા જોવાને તે કમલસેનરાજા હાથીયેં વેસી પ્રજા લોક સહિત નદીને તીરે આવ્યો. ત્યાં રાજા ચારે તરફ નજરેં જોવે હતા, તો નદીયેં પૂર વધતું જાય હતા, અને બે બાજુની જેઘડોને પાડે હતા, તરુવરને નિર્મૂલક કરે હતા, નદીનાં બે તટની ધૂલ પાણીમાંહે પડે હતા, તેથી સર્વ જલ મોહોલાઈ જાય હતા. હિંસક જીવ સર્પ સરિમૃપાદિક તે સર્વ તણાતાં જાય હતા, પંથી લોક નાવમાં હતા, તે પણ નાવમાં તોફાન થવાથી તણાતાં જાય હતા, તે સર્વેને રાજા જોઈ રહ્યો હતા. જલમાં મૂવતા લોકોને તારનાર જે હતા, તેપણ તે મેઘમાં મૂવવા લાગ્યા. ગામ તણાતાં તેમાં મૂવકાં મારતાં એવા લોકોને તારુ લોક જ્યાં ત્યાં કાઢે હતા તે રાજા જુવે હતા. એવી રીતેં સર્વ જીવને જય ઉપજાવનારી એવી તે જયંકર નદી વહેવા લાગી, તેનું જયકારક પાણી વધતું આવે હતા. અને તેથી લોક પાઠા ઊંસરતા જાય હતા. એવું કૌતુક રાજા દેખતો હતો.

હવે પાણીનું પૂર ઊતરી ગયા પછી નદી પોતાના તટને પાડતી રહી ગઈ તથા તરુડને ઊન્મૂલ કરતી રહી ગઈ. તે નદી વલી એક ક્ષણમાંહે સુખેં ઊતરાય તેવી અને વલી નિર્મલ જલવાલી થઈ ગઈ સુખેં લોક સ્નાન કરે, પાણી પીયે લીલાયેં જલક્રીડા પણ કરે, બાલ, વૃદ્ધ, યુવાન, સુખેં ઊતરે, એવી થઈ. એવી રીતેં તાદૃશ નદીનું સ્વરૂપ દેખીને રાજાને વૈરાગ્ય ઉપજ્યો, અને ચિંત વવા લાગો, જે આમ નદીની પેઠે ધન સંપદાની પણ સ્થિતિ હતા. કારણ કે ધન સંપદા પણ એમજ ઘટે, ને વધે હતા, વલી એક ક્ષણમાં વિણસી પણ જાય હતા. તથા વિગ્રેષેં પણ થઈ જાય હતા. પ્રાણી જે હતા તે નદી સમાન હતા. અને સંપત્તિ જે હતા, તે નદીના પૂર સમાન હતા. કેમકે જ્યારેં મનુષ્યને ધન વધે, ત્યારેં પોતે મદોન્મત્ત થકો પોતાની અને પરની વાત કરે હતા પાણીયેં કરી જેમ કચરો થાય હતા, તેમ આત્મા કર્મે કરી મોહોલો થાય હતા. તે હુ પ્કર્મરૂપી ધૂલેંકરી આત્મા આ જવેં અને પરજવેં અનર્થની પરંપરા પામે

ढे, जेनो आत्मा प्रसन्नमन थइ, शान्तिपणुं पामी, सुसंवरमां पोतानी म
र्यादा पाली, संसारमां पोताना स्वरूपें रह्यो, ते निर्मलजलयुक्त नदीनी
पठें पोताने अने परजीवने सुखदायी थया ॥ ५९७ ॥ जे देशने वश करे,
संग्राम करीने शत्रुगणने जीते घर मंदिर निपजावे, तेपण एक मांचेज
निडा करे ढे. तथा तेने रथ, अश्व, हाथी, पालखी, शय्या, शृंगार, हार व
निता इत्यादि वस्तु घणी होय तोपण तेने मितप्रमाणें करीज योग्य होय
ढे. तोपण ए संसारीजीव ते वस्तुने आत्माने हितकारी जाणे ढे. जे राजा
देश कोशादि घणा मेलवे ढे. अने जोगवे ढे, ते सर्व अहंबुद्धिनुं सुख माने
ढे. ए सर्व संपत्तिनो जे विस्तार ढे, तेनां अजिमान ममत्व जीव करे ढे ते
बहुं व्यर्थ ढे. धन्य ढे तेने के जे जगतमां मान्य थइने सर्व संगना त्यागी
थइने पंढितमां श्रेष्ठ थया ?

एम वैराग्यजावना जावतो यको राजा सहसात्कार संवेग पाम्यो. वि
षयसंगथी विरक्त थयो. विषमिश्रित अन्ननी पेटें एटले जेम विषमिश्रित
अन्न ठांमियें तेम ते राजा विषयोनो त्यागी थयो. पढी त्यांथी घेर आवीने
गुणसेना राणीनो पुत्र जे सुपेण कुमार ढे, तेने शुनदिवसें, महोटे उ
त्सवें राज्य गादीपर स्थापन कीधो. त्यार पढी कमलसेन राजा दीक्षा ले
वाने तत्पर थयो, एटले श्रीशीजंधरसूरिना शिष्य, सद्गुरु श्रीसंयमसिंहसूरि
आवी समोसख्या. तेमनी पासेंथी धर्मदेशना सांजली, महामहोत्सवें,
गुणसेना राणी प्रमुख घणी अंतेउरी साथें, तथा घणा सामंत घणा
उमराव प्रधानादिक अनेक पुरुष साथें कमलसेनराजायें अणगारपणुं
पडिवज्ज्युं एटले दीक्षा लीधी. त्यार पढी ग्रहणा, आसेवना, ए बे
प्रकारनी शिक्षाने ग्रहण करता. ढठ अठमादिक तपें करी, पोताना शरी
रने शोषवता, यतिगणें स्तवना करतां, गुरुना चरण कमलनेविषे चमर
समान थाता, जाइनी पेटें सर्व साधुनुं वैयावच्च करता, गुर्वादिकें कार्य
जलावे तुष्टिपणुं पामता, स्मरणादि क्रियायें हर्ष पामता, सर्व प्रमादरहि
तपणे, सर्व कृत्यने विषे उद्यमी यका प्रवर्त्ते ढे.

एवी रीतें घणाकाल पर्यंत सत्त्वशीलें करीने संयम पालीनैं शरीर ज्यारें
डुर्बल थइ गुं, त्यारें ढेहले समयें संलेपण संथारो कीधो. अनशन चौवि
हार करी, चार शरणां करी, अरिहंतनुं ध्यान धरता, धर्मध्यानें देहरूपी

ઘર ઠાંમીને, પાંચમે બ્રહ્મ દેવલોકે દેવતા થયા. ત્યાં દશો દિશે હ કા
ન્તિનો ઉદ્યોત કરતા, દશ સાગરનું આયુષ્ય જોગવતા, સુરનારી જ દેવાં
ગના તેની સાથે ક્રીડા કરતા અદ્વિત ચિત્તથકા વિચરે છે.

ત્યાર પછી ગુણસેના રાણી સાધ્વીપર્ણે શુદ્ધ ચારિત્ર પાલી, અનશન
આરાધન કરી, તે પછે શુદ્ધધ્યાને કાલ કરી પાંચમે બ્રહ્મદેવલોકે તેજ દે
વતાના મિત્રપર્ણે જડ ઉપજ્યાં. જેણે નિરંતર તપ સંયમ પઢિવજ્યાં, તથા
જેની શીલની લીલા નિર્મલ છે, તે જીવ શંખરાજાના જીવની પેઠે જવો
જવને વિષે સુબોધલબ્ધિ પામશે. એ કમલસેન રાજાના સર્વ વ્રત ચારિત્રના
લાજની કથા કહી. ઇતિ પૃથ્વીચંડનાં ચરિત્રને વિષે લબ્ધિ અંક એવે નામે
બીજો સર્ગ સમાપ્ત થયો ॥ ૨ ॥

ઇતિ શ્રીદ્વિતીયસર્ગે પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરના ચરિત્રના ચાર જવનો સં
બંધ સંપૂર્ણ થયો ॥

॥ અથ તૃતીય સર્ગસ્ય બાલાવબોધ પ્રારંભઃ ॥

અથાસ્તિ સ્વસ્તિસંપન્ને, તિલકે નારત સ્ત્રિયાઃ ॥ શૂરસેનાજિધે દેશે, સુસ્થિ
રા મથુરા પુરી ॥ અર્થઃ—તે કમલસેન મુનિનો જીવ, પાંચમે દેવલોકે વીશ
સાગરોપમનું આયુષ્ય જોગવી, ત્યાંથીચવી જંબુદ્વીપ નામે દ્વીપે નરતક્ષેત્રને
વિષે શૂરસેનનામા દેશને વિષે તિલક સમાન મથુરાનામા નગરી છે. ત્યાં મેઘ
નામા રાજાની મુક્તાવલી રાણીની કુશલમાં ઉત્પન્ન થયો. હવે તે નગરી કેવી
છે? તો કે, ત્યાં દંડ તો એકમાત્ર દેહરાને વિષેજ છે જ્યાં બંધન નારીના કે
શના અંબોડાને વિષેજ છે, એટલે નારીને ચોટલાને બંધન છે, ત્યાં માત્ર માર
શબ્દ તો સારા લોકો સોગઠાબાજી રમે, તે દાવમાં સોગઠાને જે મારે છે
તેજ મારે પછે અન્યસ્થાનકે નથી. કોઈનો કર ઝાલવો, તેતો વિવાહ
માં વરકન્યા પરણે, ત્યારેજ છે. બીજો કોઈ કોઈનો હાથ પકડતું નહીં. સ્ને
હની હાનિ તે તો દીપકને વિષેજ છે; પછે બીજા લોકને વિષે સ્નેહ ક્ય
નથી. કણના ક્ષેત્રવિષે સ્વલ એવો શબ્દ છે, પછે નગરને વિષે કોઈ પછે
પુરુષ સ્વલ નથી. અશુદ્ધ મણિને વિષે ત્રાસ છે, પછે નગરને વિષે કોઈને
ત્રાસ નથી. તે પૂર્વોક્ત ગુણયુક્ત નગરીમાં મેઘનામે રાજા રાજ્ય કરે છે,
તે રાજા રૂપે કરી કામદેવ જેવો છે. દાને કલ્પદ્રુમ જેવો છે. પરાક્રમે સિંહ

સમાન છે. તે નગરને વિષે રોગ આતંકનું જય નથી, તેના વૈરીને આતંક જય છે. સમસ્ત લોક કટક સૈન્યની વાત તો જાણતાજ નથી.

તે રાજાને મુક્તાવલી નામેં નાર્યા છે. તે જાણા વ્રતની પાલનારી છે. ગુણ વંતની સંગી છે. મુક્તિની શ્રેણીની પથે નિર્મલ છે. તથા તે ઢિંડની જોનારી નથી. હવે તે રાજાનું નામ મેઘ છે, તેથી તે રાજાને મેઘની સાથેં સરસાવે છે. તે મેઘ જેમ વિજલીયેં શોને, તેમ તે રાજા રાણીયેં કરી શોને છે. મેઘ જેમ આકાશને શોનાવે, તેમ મેઘરાજા સ્વવંશને શોનાવે છે. મેઘ જેમ જ લધારાને વરસે છે તેમ મેઘરાજા દાને કરી વરસે છે.

એવા સમયને વિષે એક દિવસેં રાજા સજા જરી વેળે તે સજા દર સ્વાસ્ત થઈ ત્યારે રાજા સજામાંથી ઊઠી પોતાને આવાસેં આવ્યો. ત્યાં મુક્તા વલી રાણી નીચે મુઠેં ગાલે હાથ રૂઢને રુદન કરતી દીઠી, ત્યારે રાજાયેં ઘણો આગ્રહ કરીને ડુઃખનું કારણ પૂછ્યું, ત્યારે રાણી કહે છે, કે હે રાજા! આપણું ડુઃખ તો જગતજનમાં પ્રસિદ્ધ છે તે શું તમો નથી જાણતા? ત્યારે રાજા કહે છે, કે હું પ્રકટ નથી જાણતો. તેથી મને આશ્ચર્ય થાય છે. હે રાણી! તે શું ડુઃખ છે? તે મને પ્રકટ કરી જાણ કહે. ત્યારે રાણી કહે છે કે પૂર્વે મેં તમને નથી કહ્યું? તેપણ શું તમો વિસરી ગયા? યતઃ ॥ કો નામ ગુણ મરઘો, સોહગ્ગ જડ ફુરો ય કો તેસિં ॥ કા વા સુહાસિયા વા, પિયાણ જેસિં સુઝ નહિ ॥ ૧ ॥ ધાવંત સ્વલંત પડં, તયાઈ ધૂલીઈ ધૂસરંગાઈ ॥ ધ ન્નાણ રમંતિ ઘરં, ગણંમિ દોતન્નિ મિંન્નાઈ ॥ ૧૧ ॥ તે માટે રાજ્યરુદ્ધિ સંપત્ત સર્વ છે, પણ એક પુત્રવિના જીવતર વૃથા છે તેમાટે હું એજ ડુઃખેં કરી આજ રુદન કરું છું. તે ડુઃખ તમે જાણતા નથી? અથવા તમારા હૃદયમાં તે ડુઃખ નથી આવતું? એવું રાણીનું કેહવું સાંજી રાજા કહે છે કે હે રાણી! આ કાર્ય દેવને હાથે છે, અર્થાત્ નાગ્યાધીન છે, પણ બલ પરાક્રમેં નથી થાતું. માટે તેનો શ્યો શોક કરવો? ॥ યતઃ ॥ વાણે બલેણ પરા, ક્રમેણ મંતો સુહાઈ જુત્તીહિં ॥ વિઝસેહિવિ કવિહિવિ હિય, ન તીરણ અન્નહા કાડં ॥ ૧ ॥ તેમાટે હે પ્રિયે! જેનો પ્રતીકાર નહીં, તેનો નિઃષ્કારણ શોષ શો કરવો? ને કરેથી શું વલવાનું છે? ત્યારે રાણી કહે છે, કે એવું કાંઈ એકાંતવચન નથી. કારણ કે તમારું મન તો એકાંત ગ્રાહી છે. તેથી તમે કાંઈ ઇચ્છતા નથી. પણ એકાંત જાવને અવલંબીને સજ્જન હોય તે

ન રહે, ચંતુર હોય તે નિશ્ચય તથા વ્યવહાર એ વેદુને અવલંબે; પણ એ કાંતગ્રાહી ન રહે. જેમ મણિમંત્રનો પ્રજાવ અચિંત્ય છે, તેમાં દૈવત છે, તોપણ સમગ્ર સામગ્રી પૂજના કીધે ફલે છે. તેમાટે મારીપર કરુણા કરી મારું કોઈ પાપ ચેષ્ટિત છે, તેણે પુત્ર થાતો નથી, માટે કોઈ ઇષ્ટ દેવને સમરો. તો પુત્ર લાન થાય. ત્યારેં રાજાયેં કહ્યું, જે મુળને ઇષ્ટ થાશે ત્યારે ઉપાય કરશું.

ત્યાર પછી રાજા મણિમંત્ર, યંત્ર, અને ઔષધાદિ ઉપાય કરતો એક દિવસને વિષે સ્મશાનને વિષે ગયો, તે દિવસ કાલીચૌદશનો હતો. ત્યાં જઈ માંસાદિ બલિબાકુલ વિસ્ખેરતો એમ બોલવા લાગ્યો કે, જો જો જૂત પ્રેતાદિ પિશાચકો! એક મને પુત્ર આપો, તમો બલિબાકુલ સુખેં લાવો, ને સ્વેચ્છાથી જોગવો. ત્યારેં કોઈ જૂત આકાશેં બોલ્યો, અહો રાજા! આ માંસના બલિબાકુલેં પુત્રપ્રાપ્તિ ન થાય, પણ જો તું તારું મસ્તક ઝેદી આપે, તો પુત્ર પ્રાપ્તિ થાય. ત્યારેં રાજા કહે, હું મારે હાથે મસ્તક ઝેદી ત મને આપું, એમ કહી માથે હાથે પોતાનો ચોટલો જાલી સ્વદ્ધ લઈ પોતાનું માથું ઝેદવા માંડ્યું, એટલે દેવતાયેં આવી હાથ જાલ્યો, અને કહ્યું કે, હે રાજા! આંતું સાહસ મ કર. તારે જાવી પુત્ર થનાર છે. ત્યારેં રાજાયેં કહ્યું કે, સત્ય વાચા તમારું વચન સત્ય હોજો. અર્થાત્ સફળ હોજો. પણ આપેં વચન કહ્યું તેના મુલ્યવદલ મારા મસ્તકનો જોગ લેવો જોઈયેં.

ત્યારેં દેવતા કહે છે, કે એ મૂલ્ય ન હોય. તારું ધૈર્ય દીતું, એટલે એજ મૂલ્ય પામ્યો. હે નૃપોત્તમ! હું તુને ત્રુઠો હું વિશ્વાસ માન્ય. એટલે વિશ્વાસ રાખ. જા હું તુને પ્રત્યક્ષ પુત્ર આપું હું. આજ મધ્યરાત્રે જાણ કેસરીસિંહ તેનો પુત્ર લઘુસિંહ, તેને તારી રાણી પોતાને યોગે બેઠેલો સ્વપ્નામાં દેખશે ને પછી જાગશે. એ પ્રમાણે અમારું વચન તું સત્ય માનજે. એમ દેવતાનું વચન સાંજલીને તે સ્વરૂં માનીને રાજા પોતાને આવાસેં ગયો.

ત્યાર પછી પેલા કમલસેન દેવતાનો જીવ પાંચમા દેવલોકથી ચ્યવી મધ્યરાત્રે મુક્તાવલી રાણીને કુસેં જેમ મોતી ઢીપમાં ઉપજે તેમ તે દેવતા આવીને ઉપજતો હવો. ત્યાર પછી રાણીયેં તેવું સિંહનું સ્વપ્ન દેખી રાજાને કહ્યું. રાજાયેં તે સાંજલી દેવવાણીને અનુસરી રાણીને કહ્યું કે, સિંહ જેવો પરાક્રમી પુત્ર તુને થાશે. એવું સાંજલી હર્ષ પામેલી રાણીનો ગર્જપુષ્ટિ પામ્યો.

પૂર્ણ સમય થયે ઠતે સુમુહૂર્ત ઉપર ડુઃખના દલક અને આનંદનાં કારક
 એવા પુત્રને રાણી પ્રસવતી હવી. ત્યારેં રાજાયેં એવા અતુલ દાન આપ્યાં,
 કે જેણેં કરી સર્વ જગત્ વિસ્મય પામી ગયું ॥યતઃ॥ ગલન્માનિનિર્માન સન્મા
 ન દાનં, લસર્જર્વસર્વસ્વગાંધર્વગાનં ॥ સ્ફુરદ્ધારનારીકૃતાપૂર્વનૃત્યં, સુવર્ધાપકં
 તત્ર ચિત્રં પ્રવૃત્તમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થેઃ—ગભ્યાં ઠે દાનમાનીનાં માન જેમાં એવું
 માનવિનાનું દાન ઘણા લોકોને આદરમાનેં રાજા આપે ઠે. જેને ઠત ઘણી
 ઠે તેથી તે હર્ષનરેં કરી દીપતો ઠે, તથા વલી નાચતા ઘણા એવા ગંધર્વો
 ગીત ગાન કરે ઠે. વારાંગનાઝ ઘેર ઘેર વધાઈ આપે ઠે તથા નૃત્ય કરે ઠે.
 ઇત્યાદિ વિશેષેં કરી ઉત્સવો થતા હવા. ત્યાર પઠી બારમે દિવસેં દેવતાયેં
 પૂર્વેં કહેલા વચનને અનુસરીને જે સિંહનું સ્વપ્ન દીતું, તેને અનુસારેં પિતાયેં
 જ્ઞાતિ કુટુંબને પોષી પુત્રનું દેવસિંહ એવું નામ પાડયું. તે પુત્ર અનુક્રમેં
 વધતો કલાચાર્યની પાસેંથી બોહોંતેર કલાનો જાણ થયો. મનોહરતા રૂપ
 પુણ્યપણું પામી પુરજનનાં લોકો સાર્યેં પરવચ્ચો થકો નગરમધ્યે ક્રીડા ક
 રે ઠે. એવે સમે ગુણસેનાનો જીવ, પાંચમા દેવલોકથી ચ્યવી અવંતી દેશ
 નેવિપે ધનેં કરી વિશાલા એવી જે વિશાલા નગરી, તેનેવિપે જિતશત્રુ રાજા
 તેનીસ્ટ્રી જે કનકમંજરી રાણી તેની પુત્રી થઈ. અર્થાત્ રૂપવંતી, કનકસુંદરી
 ની પુત્રી થઈ. તે અનુક્રમેં વધતી જાતી સકલ કલાની જાણ થઈ. નવ યૌવ
 નાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ. પણ વિષયથી વિરક્ત હતી ત્યારેં સકલ શાસ્ત્રમાં
 પ્રવીણ એવી જે તે કન્યાની સખીયો હતી તે કામ વિકારને દીપાવનાર
 એવી કથાઝ કેહવા લાગીયો, તો પણ સાક્ષાત્ મદન જેવો પુરુષ હોય તે પણ
 તે કન્યાને રુચે નહી. ત્યારેં તે કન્યાનો પિતા, પુત્રીને વિવાહથી વિમુખ
 દેખી ચિંતવે ઠે, તથા ક્લેશ કરે ઠે, અને સ્વેદ પામે ઠે. પઠી રાજા તેના વિ
 વાહનો ઉપાય પ્રધાનને પૂઠતો હવો. ત્યારેં પ્રધાને કહ્યું, કે પૂર્વ જવેં જેની
 સાર્યેં પ્રેમ હજો એવો કોઈ પુરુષ રત્ન હજો, તેને પરણજો, માટે હે રાજન્ ! તે ક
 ન્યાનો અન્ય પુરુષ ઉપર રાગ નથી ઉપજતો તેને બીજો પુરુષ કોઈ રુચતો
 નથી, તેથી કોઈ ચિત્રકારપાસેં જે જે રાજપુત્રો હોય, તેનાં ચિત્ર કરી પ્રગટ
 કરો, તે પટમાં એટલે પડદામાં કાઢો અને તેને દેખાડો, ત્યારેં પૂર્વ જવનો
 જે નરથાર હજો, તેને દેખીને કન્યાને રાગ ઉપજજો. એજ એક ઉપાય ઠે. તે શી
 વાય બીજો કોઈ ઉપાય મુને જાસતો નથી ॥યતઃ॥ નામંપિ સુયં પઢિરૂ, વયં

પિ દિદ્ધં મણિદ્ધાણં ॥ જમ્મંતરિયાણિજા, રાયવિરાણ પયાસેઽ ॥ ૧ ॥

તેવું સાંજની રાજાયેં ઠામો ઠામ ચીતારાના પુત્રો મોકલ્યા ને કહ્યું કે તમો સર્વ ચીતારાત્ત જુદે જુદે ઠેકાણેં જડ પૃથ્વીગત સર્વ રાજ કુંવરોનાં રૂપ ચિત્રી લાવો. ત્યારેં તે ચિતારાત્તના પુત્રો રાજ કન્યાને યોગ્ય એવા રાજ કુમારોનાં રૂપ ચિત્રી લાવ્યા. તે દેવતાં વેંતજ અન્યરાજ કુમારોનાં રૂપ જોડને કુંવરી કહેવા લાગી કે, કાર્યનાં વિઘ્નકારી એવાં રૂપ જોયે શું થાય? એમ ઈર્ષ્યા કરવા લાગી. એમ જોતાં જોતાં કેટલેક દિવસેં મધુરા નગરીથી પટ ચિત્રાઽ આવ્યો. તે લાવેલા ચિત્રપટને વિપે આશ્ચર્ય કારક રૂપ, કન્યાનો પિતા રાજા દેવતા હવો. તે પઠી ચિતારાના પુત્રેં રાજાને તે ચિત્રપટ આપ્યો. તે પટ રાજા હાથમાં લડ, ઘણીવાર નિરખીને જોતો, તેના રૂપ લાવણ્યને પીતો મસ્તક ધુણાવતો, અદ્ભુત રસ પામતો બોલે ઠે કે, અહો આનું રૂપ ? અહો વિદ્યાતાનું વિક્ષાનપણું ? અહો આનું રૂપ દેખીનેજ જગતને વિપે જે કામ ઠે તે અનંગ એટલે અંગ રહિત થયો લાગે ઠે, તે વાત પણ સાચી ઠે, કેમ કે ? એવું કોઈ બીજું રૂપ જણાતું નથી. એનું સ્વરૂપ એકાંતે દેખી મારી પુત્રીને રાગ ડપજે, તો એને હું સ્વરી ગુણવાન્ જાણીશ. અથવા આનું રૂપ દેખીને રાગ નહિં ડપજે, તો હું તેને જડ, મૂર્ખ જાણીશ. એમ કહીને રાજા ચિતારાને પૂછે ઠે, તમો ઘણે ઢાઢે મોઢા કેમ આવ્યા ? અને તે મોઢા આવ્યાનું કારણ શું ? આ રૂપ તમોયેં ક્યાંહી દીતું; કે ક્યાંહી ચીતરેલ દીતું ? કે શું તમેં આ કોઈ દેવતા રૂપજ ચિત્રી લાવ્યા ઠો ? કે આ કોઈ વિદ્યાધરનું રૂપ ઠે ? ત્યારે ચિતારો કહે ઠે, કે આ વિદ્યાધર નથી, તેમ દેવતા રૂપ પણ નથી, આતો મધુરા નગરી વિપે જે મેઘરાજા ઠે તેનો પુત્ર જે દેવસિંહકુમાર ઠે, તેનું રૂપ ઠે. હવે અમને જે વિલંબ થયો એટલે દિવસ ઘણા થયા તેનું કારણ અમેં જાણાયેં કરી કહી શકતા નથી. તો પણ કહિયેં ઠેયેં તે સાંજનો. જ્યારેં તે કુમાર સનામાં આવ્યો દેખીયેં, ત્યારેં પટ ચીત રાય, કોય સમયેં તે રાજકુમાર ઘોડા સ્વેલવવા જાય તો, વલી કોઈ સમય દેવ મંદિરમાં વીણા વજાવે, વલી કોઈ દિવસ રાધાવેધની કલા સાધે, એમ એનું દર્શન થાય, ત્યારેં ત્યારેં ચિત્રાય, આ કારણથી અમને દિવસ ઘણા થયા ઠે. પરંતુ તે સાર્થક ઠે. કેમ કે તેના રૂપ લાવણ્યની શી શોજા ઠે ? ઘણી વાર તેના હસ્ત પાદાદિક અવયવ દીઠા, તો પણ અમેં તેના અવયવનું લાવણ્ય ચિત્રી શક્યા નહીં. એટલા દિવસ યત્ન કરીને જેમ તેમ આ રૂપ લખ્યું ઠે, પણ એમાં

तेना स्वाभाविक रूपनो लक्षांश पण चित्राणो नथी. एम सांनझी राजा हर्ष पामी ते चित्रपट पोतानी पुत्री पासें मोकलतो हवो.

ते पटने पितानी आझाथी कौतुकथकी ते कन्या प्रथम दूरथीजोती हवी. पढी तेणें हर्ष करी मनना विनोदने अर्थें ते पट नजीक लईने तेने ते साक्षात् कंदर्परसें करी जोती हवी. पढी विस्मय पामी ते रूप जोती थकी रोम रोम हर्ष पामती हवी. अने तेने अंगे उल्लास उपज्यो. ते देखीने हसती, वली उंमो निःश्वास मूकती हुंकारा करती, अत्यंत खेद पामती थकी, सखीने कहे ठे. के हे सखि! जेनुं आ रूप ठे ते पुरुष क्यां हशे? त्यारें सखी कहे ठे के हे वेन! तमारा नमुनाने वास्ते विधातायें निपजाब्यो ठे. त्यारें कुंवरी कांश्क हसीने शरमंदी थडने सखीने कहे ठे के शुं मुज सरखी बीजी नही होय? माटे तारां ते वचन प्रमाण नही, एवा नरने मारी सरखी स्त्रीयोघणी हशे. एम वो लीने पढी ते कन्यायें एक अन्योक्ति कही, ते आ प्रमाणें:—विंध्याचलनिकू लेषु, स्वहृन्दं याऽचरत्सुखम् ॥ आलाने करिणी बद्धा, विधिनाथैव धीम ना ॥ १ ॥ अर्थ:—विंध्याचलना कुंजवनमां जे हाथणी स्वहृंदतायें करी विहार करती हती, ते आज कुशल एवा दैवें आलानने विषे बांधी. एवी अन्योक्ति कही त्यारें तेनी सखीयें हास्य करीने तेने कहुं के, हे सखि! म थुरानो पति मेघराजा तेनो पुत्र देवसिंह कुमार, तेनुं रूप आ पटचित्रें चि त्रेलुं ठे. तेनेज योग्य होय एवी नारीनुं चित्र तुं लखी आप. त्यारें राजक न्यायें लेखन सामग्री मंगावीने ते देवसिंह कुमार योग्य पोतानुं रूप ते पटचित्रपर लख्युं. अने सखीने कहुं के, आ मदनसुंदर पुरुषने ए स्त्रीनुं रूप योग्य घटे ठे के, नथी घटतुं? त्यारें सखी बोली, दैवयोग होय तो एज घटे. एवे समयें ते चित्रपट, राजायें मंगाब्यो. ते प्रतिहारें लऽ राजाने आप्यो. त्यारें राजायें ते पटचित्रमां पोतानी कन्यायें लखेला तेना रूपथकी अने सखीना वचनथकी ए देवसिंहकुमारपर पोतानी कन्या रागिणी थई जाणी पढी लग्न माटे पंक्ति जोशीने तेडी राजा हर्ष पामी विवाहने योग्य लग्न लेतो हवो. मथुरानगरी प्रत्यें उंटे बेसारीने पोताना प्रधानने मोक लतो हवो. त्यां जऽ देवसिंह कुंवरने कनककुंवरी आपवानो थयेलो नि श्रय तेणें मेघराजाने कह्यो. पढी ते मेघराजायें पण जाननी सर्व सामग्री ग्रहीने घणा पुरुष साथें देवसिंह कुमारने विशाला नगरीयें कनकसुंदरी

કન્યા પરણવા માટે મોકલ્યો. ત્યાં રાજાએ જાણ આવાસના ઉતારા આપ્યા. મહાગૌરવે મામૈયું કહ્યું, ને ઉતારો દીધો, ઘણા માન દીધાં. જાગદિવસે ઘણા દીનને દાન દીધાં. મૃદંગાદિક ઘણાં વાજિત્ર પણ બજડાવ્યાં, માહા માંગલ્ય મય ગીતો ગવરાવ્યાં, ઘણા નટ નચાવ્યા, ઘણા તાંબૂલાદિક ખાતાં, ઘણા ગંધપુષ્પાદિ આપતાં, તે વેદુનાં પોતાની કુલાચારરીતે વિવાહ માંગલિક કીધાં. થરકન્યાનો સરસ્વો યોગ દેશતાં ઘણા લોકને હર્ષે ઉપજતો હવો. પઠી નગરનાં લોક, માતાપિતા સર્વે કુટુંબ સર્વે વિધિનું ઋતાર્ય પણ માનતા હવા.

સુખે ઉત્તમ વિધિથી વિવાહ કહ્યાની વાર્તા પસરી, એ સમયે બુદ્ધિયે કરી સુરગુરુ સરિલા સુરગુરુ નામે આચાર્ય ત્યાં આવી સમોસલા. અને ગંજીર મધુર સ્વરે સર્વ સંતાપની ટાલનારી મેઘની સરસ્વી દેશના દેવા તત્પર થયા. તે ગુરુ આવ્યા સાંજલી જગતજન હર્ષવંત થાતા તે ગુરુને વાંદવાને અર્થે ચાલ્યા. તથા રાજા જિતશત્રુ પણ સપરિવાર સર્વે ત્યાં ગયાને દેવસિંહ કુંવરપણ પોતાની સ્ત્રી તથા નગરલોક તેણે સહિત તે સાધુને વાંદવા ગયા. ત્યાં સર્વે પરિવાર, સાધુને ત્રણ પ્રદક્ષિણા ૬૬ વાંદતા હવા; પઠી મુનિને વાંદી સર્વે જન યથાસ્થાને બેઠા, ને ત્યાં સર્વે સજ્જા લોક હાથ જોડીને સ્થિર ચિત્તશું ધર્મ સાંજલે છે. ત્યાં દેવ હુંહુનિ સમાન સ્વરે ગુરુને દેશના દેવા માંની, તે જેમ કે:- ચાર કષાયરૂપ જાંતથી હુનેચ, રાગ અને દ્રેષ તેરૂપ બે કમાડોયે જડિત, અજ્ઞાનરૂપ તમે કરી વ્યાપ્ત એવું નિઃસાર સંસારરૂપ બંદીલાનું છે તે બંદીલાનામાં પહેલા પ્રાણીયોને કુટુંબના પ્રતિબંધરૂપ ગાઢી બેડીમાં વાંધેલા છે. એ સંસારરૂપ બંધીલાનામાં ૬૫ નો વિયોગ અને અનિષ્ટનો સંયોગ તે રૂપ માંકડો છે. વલી તેમાં કૂર એવા વચન આક્રોશ તે રૂપ સર્પો જમ્યાજ કરે છે. તથા જેમાં વિવિધ પ્રકારના રોગરૂપ મસલાં અને માંસો છે, જ્યાં શોકાગ્નિરૂપ ધૂમપાન છે, કર્મો ધરૂપ એટલે અશુભ કર્મના ઉદયરૂપ જ્યાં દંભ અને પાસલા ધરનારા ફાલ્યા કરે છે. તે વૃદ્ધ જનોને તથા બાલકોને પણ દયા ન લાવતાં પ્રહાર કરે છે. ને ગણતા નથી સધનને અને નિર્ધનને પણ દુઃખ દીધે છે. દુઃખીયાને પણ દુઃખ ઉપજાવે છે. પ્રાણીયે એવી ચતુર્ગતિમાં વેદના અનંતીવાર જોગવી. માટે ત્યાં સજુરુ કહે છે, કે તમ સરસ્વા સુબુદ્ધિ પુરુષને 'જે થવાનું હશે તે યાશે' એવી બુદ્ધિને અવલંબીને એ સંસારરૂપ બંધીલાનામાં રહેવું ઘટતું નથી !

અને સદા ધર્મ ઉદયમ કરવો યોગ્ય છે!! તેજ પ્રશસ્ત મોહોપાય છે. જેણે માનવજન પામી મોહના ઉપાય રૂપ વીતરાગના પિત ધર્મ આદર્યો નહિ, જાણ્યો નહી. આરાધ્યો નહી, તે પૂર્વોક્ત આપદાને પામશે. જે આત્મધર્મને આરાધશે, તે સંપત્તિ પામી કર્મચક્રી મુકાશે. સર્વ કર્મરહિત થાશે. ને સર્વ જગત ના હિતકારી એવા અરિહંત દેવને જાણશે. તેને ધન્ય છે, જે એવા ધર્મને માને છે. તે જન કેવો છે? તો સર્વ દુઃખના ટાલનાર છે, વલી ત્રિકરણ જોગ જે વીતરાગ પદ તેને જે આરાધશે, તે ધન્ય છે. તે અદ્ય મોહના સુખને પામશે. હવે અહીં વીતરાગના આજ્ઞા ધર્મ પ્રમાણે ચાલવું, એમ કહ્યું, તો એ આજ્ઞા ધર્મ, જાવસ્તવરૂપ અને ઇચ્છાસ્તવરૂપ, એમ બે પ્રકારનો છે, તે બુદ્ધિવંતે માન્યો છે, એટલે આગારી ધર્મ અને અણાગારી ધર્મ એ બે ધર્મ છે. તે પ્રત્યેક ધર્મ, જુદા જુદા પ્રકારના છે. એટલે આગાર ધર્મ અને અણાગાર ધર્મ બે પ્રકારનો તીર્થકરે પ્રકાશ્યો છે. હવે જાવસ્તવધર્મ તે સર્વજીવ દયારૂપ શ્રીતીર્થકરે કહ્યો છે, તે કેવો? તો કે તે સાધુને પંચમહાવ્રત રાત્રિનો જન વિરમણ લક્ષણ જાણવો. પાંચસમિતિ, ત્રણ ગુણ, અષ્ટ પ્રવચન માતા રૂપ પણ જાણવો. તે મુમુક્ષુનો મૂળ ધર્મ છે તે પિંડવિશુદ્ધિદિક ઉત્તર ગુણોયે કરી સમ્યક્ પ્રકારે આરાધ્યો થકો મુક્તિને આપે છે. માટે તે અંગીકાર કરેલો ધર્મ જીવે જાવ જીવ પર્યંત મૂકવો નહિ. એ ધર્મ કરતાં ઉપસર્ગ પરિસહ થાય તે પણ સહેવા, તો તે ચારિત્ર ધર્મના આરાધક પ્રાણી બલવત્તર વીર્યવિજેપથકી તેજ નવે મુક્તિપદ પામે, અથવા ઉત્કૃષ્ટ જવ આવે સંસારચક્રી મુકાય. તે માટે અહો નવ્યો! જવ બંધીખાનેથી મુકાવાને જો હિંમત હો, તો સર્વજ્ઞ જગવાનની આજ્ઞાનું આરાધન અતિ આદરથી કરો. અથવા ચારિત્ર મોહની ના ઉદયચક્રી અથવા વિષયગૌરવચક્રી પાંચ મહાવ્રત રૂપ ધર્મ આદરવાને જો સમર્થ ન થઈ શકાય તો મુક્તિપદના લાજને અર્થે દેશચક્રી સર્વજ્ઞની શુદ્ધ બોધને આપનારી આજ્ઞા આરાધી ગૃહસ્થે ઇચ્છાસ્તવ રૂપ પંચઅણુવ્રત, ચાર શિક્ષાવ્રત આરાધવાં. તે કવી રીતે આરાધવાં? તો કે સંસાર ઘટાડવાને માટે જિન પ્રાસાદ કરાવવાં, બિંબ નરાવવાં, જિન પૂજાવિધિ કરાવવો સુપાત્રને વિષે દાન દેવું વલી સંસાર ઘટાડવાને જે શુદ્ધ અધ્યવસાયે દેશવિરતિરૂપ ધર્મ આરાધશે, તે સ્વર્ગનાં સુખ જોગવી પઠી શિવપદને પામશે. જો જિન પ્રાસાદ કરાવશે તે સંસારાંબુધિને તરશે. વલી જે જિન પૂજા કરશે, તે રોગ શોક

રહિત સ્વર્ગવિમાનનાં સુખ પામજો, ત્યાંથી ઝાગ્યવંત સૌઝાગ્યવંત કુલને વિષે ઉપજજો, જિન પૂજાના કરનાર જે જિનવિંબની પ્રતિષ્ઠા કરાવજો, તેની જગત્રયને વિષે પ્રતિષ્ઠા થાજો માટે એવી રીતેં ડવ્યસ્તવ જે છે, તે પણ વિધિથી કરે, તો ઝાવસ્તવનું હેતુ થાય છે, તે માટે તે પૂર્વોક્ત આરાધન કરે તો સાત આઠ ઝવમાંહે શિવ પદને પામે.

વલી પરિણામ વિજોષથકી અનાઝોગથી પણ નિર્માણ કરેલો ધર્મ, વેદુ શુકની પેઠેં નિશ્ચેં કુશલગતિનો ઉદયકારક થાય. તે માટે પોતાની શક્તિ સમર્થપણું વિચારીને ડવ્યસ્તવ અથવા ઝાવસ્તવ, એ વે મધ્યેથી જે વને તેવો ધર્મ, જિન આઢ્યાપ્રમાણે આરાધીને જન્મનું સાફલ્ય કરો. એ વે શિવાય સંસાર બંદીઝાનાથકી મુકાવાનો ત્રીજો કોડ પણ ઉપાય નથી. માટે ઝો ઝો લોકો ! ધર્મનેવિષે વિલંબ ન કરો. એ સામગ્રી પામવી દોહેલી છે, એવું સમજી સંસાર ચતુર્ગતિથકી મનને ઉદ્દેગ પમાડી ઇષ્ટસિદ્ધિને અર્થેં ડવ્યસ્તવ, તથા ઝાવસ્તવ રૂપ ધર્મ આદરવો. એવી વાણી સાંઝલી, ત્યાં ઘણે ઝવ્ય જીવેં દીઢ્ઠા લીધી, તે થકી જે અસમર્થ થયા તે દેશવિરતિ ધર્મ આદરતા હવા.

ત્યાં દેવસિંહ કુમારેં સમ્યક્ત્વ પૂર્વક દેશવિરતિ રૂપ શ્રાવકનાં વાર વ્રત અંગીકાર કીધાં. ત્યાર પઠી આચાર્યને વિનતિ કીધી કે હે સ્વામિન ! તે શુકયુગલેં ઝાવથકી ડવ્યસ્તવ તે કેવી રીતેં થયો ? તે કહો. તથા તે વેદુ શુકને ડવ્યસ્તવ કુશલાનુબંધીનો કારણ કેમ થયો ? તે અમને કહો, ત્યારેં ગુરુ તેનો સંબંધ દૂરથી માંદો સઝામધ્યેં કહે છે.

જંબુદ્વીપના દક્ષિણ ઝરત નૈઋત્ય અર્ધસ્વંમનો કરનાર વૈતાલધ પર્વત છે. તેની પાસેં સિદ્ધંકર નામેં વન છે, તે સર્વ ઋતુના ફલફૂલની શોઝાયેં કરી શોઝતું છે, તે વન સદા કુસુમેં ઝહું દેઝીને વિબુધ ઝન એવી ઉત્પ્રેઢ્ઠા કરે છે કે શું તારાઉયેં ઝહું શરદ કાલનું આકાશ અઢીં આવ્યું હજો ? એવી વનની રચના અને શોઝા છે, ઝ્યાં ઘણી કિન્નરી ગીત ગાન કરે છે, ઝ્યાં ઘણા કોયલના મધુર શબ્દ થાય છે, ઝ્યાં ઘણા ઝમરા પરસ્પર ઝુંઝારવ કરે છે. તે મધ્યે અષ્ટપ્રાતિહાર્યથી યુક્ત અને મણિરત્ન ઝડિત પીઠપર વિદ્યાધરોની કરેલી પદ્મરાગ મણિની બનાવેલી એક પ્રતિમા સ્થાપન કરેલી છે. ત્યાં ઘણા વિદ્યાધર વિદ્યા સાધવાને અર્થેં આવે છે, તે ઝક્તિથી પ્રઝુનેં વાંદે છે, પૂઝે છે, ને સદા સ્તવે છે, સદા પ્રઝુને ચિત્તમાં ધારે છે. તે વનને વિષે ચૈત્યની

સમીપ આંવાના જાડ ઉપર માંહોમાંહે અતિસ્નેહવાલું, પરિણામે સરલ, હલુ કર્મી એવું કીરયુગ્મ વસે છે. વિદ્યાધરેં કરી ને અર્ચા પૂજા જેની થઈ છે એ વી જિન પ્રતિમાના દર્શનથી તે કીરયુગ્મને નિર્વ્યાપાર પણે અમંદ આનંદ અત્યંત હૃદયમાં ઉપજતો હવો, જડક પ્રાણીને આ જૂમિને વિષે નથી જાણું લક્ષણ અને પદાર્થ જેનો એવા ઉત્તમ પદાર્થને વિષે પ્રીતિ ઉપજેજ છે. કેટલા એક જે નારી કર્મી જીવ છે તેને તીર્થપદાર્થના ગુણ જાણ્યા છે તો પણ હર્ષ ઉપજતો નથી તથા આરાધી પણ શક્તા નથી. કેની પઠેં ? તો કે જેમ રોગીને પથ્યનેવિષે અપ્રીતિ ઉત્પન્ન થાય છે તેવી રીતેં નારેકર્મી જીવોને ગુણ જ્ઞાન છે તો પણ અપ્રીતિજાવ ઉપજે છે, જે જીવને જિનબિંબ અને જિ નલિંગી મુનિને દેખીને પ્રીતિ ઉપજે, તે સુખ સંતતિને પામે અને તેપર જેહને અપ્રીતિ હોય, તે દુઃખ નોક્તા થાય તે માટે અરિહંતબિંબ તથા લિંગીપર દ્વેષ ન કરવો. અને જારેં સમ્યક્ દર્શનરૂપ સૂર્યનો ઉદય થાય ત્યારેં મિથ્યાત્વરૂપ અંધકાર નેદાય અને પઠી તુરત દેવગુરુ ધર્મ પદાર્થપર પ્રીતિ ઉપજે.

હવે એકદા તે શુકયુગ્મે ઉદ્ભવસિતમનેં કરી જિનબિંબ દેખી હર્ષ પામી આંવાનાં માંજર ચાંચવડે લાવીને શ્રી જિન બિંબના કાનમાં પહેરાવાના વે ગુઠા બનાવ્યા, અને બનાવીને પહેરાવ્યા. શ્રીજિનના ચરણ કમલનું પૂજન કહ્યું, ઉદ્ભાસથકી ત્યાં અવ્યક્તરૂપ સમજાવ સમકિતને પામ્યા, તિર્યગ્ગતિ નામ કર્મનો નાશ કરી શાતા વેદનીય એવું મનુષ્યનું આયુ તે મણે બાંધ્યું, પઠી તે વિશુદ્ધિવાલા કીરયુગ્મમાંથી સૂડો કાલ કરીને જંબુદ્વી પના મહાવિદેહ ક્ષેત્રનેવિષે રમણીય નામાવિજયને વિષે શ્રીમંદિરપુરને વિષે ત્યાંના રાજા નરજોશ્વરની રાણી કીર્તિમતીની કુર્ચે પુત્રપણે ઉપજ્યો, તે પઠી તે દિવસ મધ્યરાત્રિને વિષે સ્વપ્નમાં સૂર્યમંડલ જેવું જ્વલકતું જડાવરત્નનું કુંડલ રાણીયેં દીતું, ને તે દેખી રાણી રાજાને કહેવા લાગી અને તે સ્વપ્નનો અર્થ રાજા હૃદયમાં ધારી કહેવા લાગ્યો કે હે સ્ત્રી ! આ પણે કુલદીપક ઉત્તમ પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે, તે વચન સાંજલી રાણી હર્ષ પામી ગર્જની પ્રતિપાલના કરવા લાગી. પઠી પૂર્ણ માસેં શુક દિવસેં રાણી યેં પુત્ર પ્રસવ્યો. તે પુત્ર કાંતિયેં કરી પૂનમના ચંદ્રમા સમાન દીપતો હવો. તે પુત્રની ઊંર ઢાટવા સ્વામો સ્વણતાં તેમાંથી રત્નનો નિધાન પ્રગટ્યો, તે નિધાન લઈ રાજાયેં પુત્રના જન્મ મહોત્સવનાં વધામણાં પ્રમુખ કહ્યાં.

त्यार पढी बारमे दिवसें स्वकुटुंब तथा ज्ञाति वगेरेने नोजन कराव्युं. हवे स्वप्ने कुंमल दीतुं अने जन्मतां वेंत निधि प्रगट्यो, तेने अनुसारें ते पुत्रनुं नाम पितायें निधिकुंमल एवुं पाड्युं. पढी पिताना वंधु जन रूप कुमुदने उ द्वास करतो, सद्गानरूप निर्मल गुणकिरणें करी अर्थिजननी इहाने पू रतो, प्रधान चंडनी पेटें पुत्र वधतो हवो. ते अनुक्रमें रमणीय एवी यौव नावस्था पाम्यो, परंतु रमतपर काम रागी थयो नही, अने मुनिनी पेटें नीची दृष्टियें चाले, वली विषय विकारनी तो तेने दृष्टिज नही, महोटा राजाउनी कन्या पोतानी इहानें वरवा आवी, तो पण ते कुंवर पोतानी दृष्टियी सामुं पण जुवे नहीं. कुशलानुबंधी गुन कर्मैदियें करी वीतराग रूप दृष्टिमां विकार नहीं, धनुर्धरबाणावली होय पण तेनी सामेथी आ पुरुष मगे नही. वली मद्य मांसनो जे आहार तेने विष्टा समान ज्ञाणी ठां मतो हवो. कोइ मनुष्यने परापवाद बोलतो देखे, तो तेनीपर बहुज कोप करे, पोताना वैरीना कोइ पण गुण गान करे, तो ते सांजलीने हर्ष पामे, पोताने गुणे करी मात पिताने आनंद उपजावतो, जलामित्रो सहित क्री डा करतो कुंवर, वृद्धावस्थायें पहाँच्या एवे समय ते सूडी पण मृत्यु पामी मध्यस्थ जइकजावी जीव त्यांथी चवीने तेज विजयमांहे विजयंती न गरी विषे रत्नचूड राजा तेनी सुवप्रानामा राणीनी कूखें जला स्वप्न सूचित थकी पुत्रीपणे उपजी, ते राजानी पुत्री थइ, ते पुत्रीनुं नाम राजायें पुरंदर यशा एवुं पांड्युं, सर्व अवयवोयें सुंदर, सुवर्णवर्ण सुकुमार ठे, हस्तपाद तल जेनां एवी महारूपवंती थइ, सर्व कलामां कुशल थइ, चंड रेखानी पठे सौम्य मूर्ति वक्रकाम कारीक्रीडावंत एवुं यौवन पामी. हवे ते कन्या केवी ठे ? तो के बेकाने करी शृंगार कथा तो सांजलेज नहीं वली लोकनां आजर णादिक पण जुवे नहीं. वली जोगी स्त्री साथे गोष्टि के तेनी साथे बेसवुं, ते पण करे नहि. सखीयो साथें काम क्रीडानी वात के हास्य काम रसनी वात पण करे नहि. अरिहंतना धर्म विषे सावधान ठे, सदा सर्वदा शां त मने वर्ते ठे, विवाहनी वार्त्ताने पण न सहन करती थकी वयें वध ते यौवनावस्था पामती हवी. तारुण्यावस्थायें पण निर्विकार पणाथी पु रुषना संगथी पराङ्मुखा थइ. एवुं निर्विषयपणुं पुत्रीनुं सखीना मुखथकी माता सांजली अत्यंत चिंतातुर थइ थकी राजाने कहे ठे, के हे स्वामी !

माहारो मनोरथरूप वृद्ध हवे क्यारें फलशे ? मारी पुत्रीना विवाहनो हर्षोत्सव क्यारें करशे ? वली मनोरंजक तथा ते पुत्री समान गुण वाली एवो राजकुंवर आपणी कन्याने क्यारें मलशे ? कन्या महोटी थइ ठे, ते ठतां तमो निश्चित थइ केम सुइ रह्या ठे ? तथा निश्चित पणे नोजन पण केम करो ठे ? तमें पोतानी दृष्टिथी जुवो तो खरा, के आपणी कन्या यौवनावस्था पामी ठे के नहिं ? वली जुवो कन्या पण युवान थइ ठे, तो पण लग्न करवानी इच्छा करती नथी ? ए प्रकारें राणीना उपलंनथी तथा वली पुत्रीने यौवनावस्था प्राप्त थइ ठे ते ठतां विवाहनी इच्छा राखती नथी ते दुःखथी राजा पण दुःखी थयो थको पोताना मतिसारनामा प्रधाननें तेडावतो हवो, ने ते मंत्रीने कहे ठे, के आपणी पुत्री तारुण्यपणुं पामी ठे तेथी हवे विवाह कस्या विना बुटको नथी वली ते पोतें तो वरवा परणवानी वात इच्छतीज नथी, त्यारें तेना विवाहनो शो उपाय करवो ? एवुं सांजली मतिसार प्रधान राजा प्रत्यें कहे ठे, के हे स्वामिन् ! कामरागने इहे, ते तो जे कोइ पापी जीव होय, तेज इहे, पण सत्यना धणी होय ते न इहे. हे राजन् ! तमारी पुत्री पूर्वे मोहोटां गुन कृत्यो करी निःकामी थकी अवतरी ठे, ते माटे कोइ पुण्या इयें परिपूर्ण, एवो पाबला जवनो जरथार मय्या विना बीजानी साथें ते विवाह न करे, ते माटे घणाक राजकुमारनां चित्रो लावीने देखाडो, ते जोतां कोइ प्रतिबिंब पर एनो जाव हशे, तो तेनी साथें विवाह सुखें करी इच्छशे. मतिसार प्रधानें एवो यथार्थ उत्तर कह्यो ते सांजली राजा रथमां बेसी राजकुंवरनां प्रतिबिंब लाववाने खास माणासो मोकल्यां, तेउयें राजकुंवरनां प्रतिरूप आपणी तेमनां नामादिक कही देखाड्यां, पण ते कन्याने कोइ रुच्यां नही. एम रूप जोतां जोतां निधिकुंमलनुं रूप देखाड्युं, ते रूप निश्चय दृष्टियें देखतांज शरीर, रोमांचित थइ गयुं ने अत्यंत हर्ष उपज्यो. ने तेनां गलस्थल ने कपाल प्रफुल्लित थयां, ने दीर्घ निःश्वास मूकी हृदय ध्वनिनो करुणाकर शब्द करती हवी. पठी सखीने कहे ठे के आ कोनुं रूप ठे ? जेने देखी मने हर्ष आय ठे ? ते तत्त्व वृत्तांत सर्व सखीयें रा जाने कह्युं के ए प्रतिबिंब कन्याने रुच्युं ठे. ए कुमार केनो पुत्र ठे ? एनो शो आचार ठे ? ने कया कया गुणोथी ए कुंवर प्रख्यात ठे ? एवुं सांजली

राजायें प्रतिबिंब लेवाने माटे जे सेवको मोकळ्या हता, तेने पूढ्युं, त्यारें ते कहे ठे, के हे राजन्! सांजलो. मंदिरपुर नगरें नरशेखर राजानो पुत्र नि धिकुंमल नामे कुंवर कहेवाय ठे. ते रत्नत्रयी गुणनो आधार ठे, सदाचारवंत ठे, तेने घणी कन्याउ वरवाने आवे ठे, पण निजदृष्टियें कोऽने जोतो पण नथी. ते वचन सांजली राजा पोतानी पुत्रीना रूपना प्रतिबिंबने परीक्षा करवा मोकळ्युं, ते पहेलां प्रथम एनी कुलदेवीयें रात्रें स्वप्नमध्ये ते कुंवरानीं रूप कुंवरने देखाड्युं, पढी प्रजातें राजानुं मोकलेल प्रतिबिंब आव्युं, ते जोऽने कुंवरने पूर्वजवना अन्यासथी ते रूप अत्यंत रुच्युं, त्यारें कुंवर पूढे ठे, के ए कऽ स्त्रीनुं रूप ठे? वली पण वारंवार तेनुं चित्र पोताना हाथमां लऽ निरखतो लज्जा पामीने तेमज पूढे ठे, पूर्वजवना अन्यासथी अत्यंत ते स्त्रीथी खुशी थयो. परंतु राजकुंवर त्रपाथी काहीं बोली न शके. पढी ते कुंवरने स्वप्नविषे राजकुमारे प्रेमे करी हाथे ग्रही. तेवामां तो बंदीलो कोयें प्रजातमां राजकुमारने उठाडवा माटे राग आलाप्यो, ने तेना मित्रें ते निधिकुंमल कुंवरने सुतो जगाड्यो, ते उठ्यो त्यारें स्वप्नामां जोयेनुं कशुं पण दीतुं नहि, ने स्वप्नसुखलीला सर्व नागी गऽ, घर जोवा माम्युं परंतु गृहमां पण कोऽ दीतुं नही. त्यारे ते कुमार बंदीलोक उपर तथा पोताना मित्रोपर कोपायमान थऽ ने कहेवा लाग्यो के हे शठ! मूर्ख! मने म लेली स्त्री तमोयें क्यां हरण करी लऽ लीधी? अने मारुं हृदय कोणे हरी लीधुं? अथवा मने कोणे उगविद्यायें उग्यो? अथवा कोऽ बीजा शूर पुरुषें मने जींत्यो? एम चिंतासहित ईर्ष्यावंत थातो हवो. हवे ते कुंवरने कृणोकमां रीश चडे! वली कृणोकमां ते तुष्टायमान थऽ जाय! वली सत्या सत्य कल्पना करे! एम नाटक रंगमां नट होय तेम थवा लाग्यो. पढी मित्रोयें आवी ते कुमारने नमन करी वेसीने केटलीएक वातो कही, तेथी पण तेने सुख न थयुं, एवी अवस्थागत कुंवरने देखीने जे चतुरमित्रो हता, तेणे विचार्युं के अहो कुंवर क्यांही चेन पामतो नथी? माटे तेने पूढीयें के तुने शुं ठे? ते पढी सहुमित्रो पूढे ठे के हे कुंवर! तमो चतुर ठो ते ठतां आम शुं पोतानुं स्वरूप जूलीने शून्य थया ठो? तमारा सुखनुं प्रसन्न पणुं क्यां गयुं? तथा तमारा हास्य विलास विनोद सर्व क्यां गया? त मोने ते शुं थयुं ठे? ते सर्व, सत्य कहो. शुं कोऽ पण पदार्थ प्राप्त थऽने

नाश पाम्यो ठे? ते कहो. त्यारें कुंवर कहे ठे, के हुं शुं कहुं, जेनी मुने चिंता ठे, तेनुं तो नाम पण हुं जाणतो नथी. जे में नयणें न दीतुं, ने स्वप्नें दीतुं, अने तेथी आ जगतमां सुंदर बीजुं कोइ नथी. ते माटे हे मित्रो ! इष्ट पदार्थ मारा हाथथी तुरत नाशी गयो ठे, ते चिंता ठे. एम परस्पर वातो करे ठे, तेवामां रत्नचूड राजाना सेवको, ते कन्यानुं प्रतिरूप लइने आब्या. तेने जोइ प्रतिहारें अंदर जइ राजाने कहुं के महाराज ! कोइ चित्रपट लइ आवेला ठे ? ते देखत राजायें हुकम कखो के आववा दीयो. ते पठी राजाना हुकमथी ते चित्रपट लइ सनामध्ये रत्नचूड राजाना सेवको आब्या. ते चित्रपट, राजाये कुंवरना मित्रोनी साथें कुंवरने जोवा माटे मोकल्यो, ते चित्रपट हाथमां लइ कुंवर जोवा लाग्यो, ते जोतावेंत कुंवरना नेत्र आश्चर्यमय थइ गयां, त्यारें हर्ष पामीने मित्रोने कहे ठे, के जे प्रियानुं रूप में स्वप्नें दीतुं हतुं, अने जेनी चिंता हुं हजी सुधी कखाज करुं ठुं, ते ज प्रियानुं स्वरूप तथा नाम आज में प्रत्यक्ष दीठां. त्यारें मित्रो कहे ठे के एवी नारी तो आ जगतमां स्वप्नें पण आवे नही, ए तो तमोने देवांग नायेंज दर्शन दीधुं लागे ठे, एम कहुं. त्यारें हर्षवंत थइ कुंवर चित्रपट लावनारा पुरुषोने पूठे ठे के आ चित्रपटमां चित्रेली केनी पुत्री ठे ? देवकन्याना रूपनो सारो सारो नाग काढीने शुं विधातायें ए कन्या निपजावी ठे ? ते सांजली सेवको बोल्या जे महाराज ! ए रत्नचूड राजानी पुत्री ठे, तेनुं पुरंदर यशा एवुं नाम ठे. आ वात सघली कुंवरें सांजलीने ते रूप देखी संतुष्ट थइ लाख सोनैया ते सेवकोने वधामणी आपीने विदाय कर्या. अने जे कामें ते आब्या हता, ते कामसिद्ध करी ते पोताने ठेकाणें पहाँच्या.

हवे कुंवर, हसीने पोताना मित्रोने कहे ठे के हे मित्र ! मारो शोक तो गयो, जे में स्वप्नें दीतुं हतुं, ते में आज साक्षात् दीतुं. पठी तेवी रीतें ते राजकुमार, कोइ देवकन्यानो प्रयोग पाम्यो तेने जोइ सर्वे, हृदयमां आनंद पाम्या, अने ते कन्यानी रीति तथा प्रीति कुंवरने उपजी, एम जाणी राजा पण हर्ष पाम्यो.

त्यार पठी राजायें पोताना मित्र प्रधानने ते कन्याना वेसवाल माटे रत्नचूड राजापासें मोकल्यो, अने त्यां प्रधान घणुंज सन्मान पाम्यो, पठी त्यां कन्यानो विवाह मेलवी लग्न स्थापीने प्रधान पाठो राजा पासें आब्यो. आ

वीने तुरत जान तैयार करी. ते जानमां घणा हाथी, घोडा, उंट, रथ, प्या दल, ए रीतें सघला परिवारसाथें परवखो थको तथा वाजित्र वागते थके कुंवरने परणाववा प्रधान त्यां गयो, वाटें चालतां अरण्य अटवी आवी, तेमां उतारा कखा, पढी कुंवर ते अटवीमां घोडो रमाडवा लाग्यो, एवामां ते घोडो खेलतां खेलतां दूर अटवीमां कुंवरने लइ गयो, पढी ते एकलो राज कुमार वनमां नमवा लाग्यो. एम करतां दैवयोगें एक उजडवनमां रात्रि पडी, त्यां जागतो बेठो, तेवामां मध्यरात्रें कोइ स्त्री करुणा तथा दीन स्व रथी रुदन करे ठे, ने कहे ठे के हे कुमार! तुं दुःखीयाना दुःखनेविपे करु णा कर. एवुं सांजली ते कुंवर शब्दने अनुसारें त्यां जइ ठानो मानो जाडनी उथें रह्यो थको जोवे ठे. तो एक जोगी एक बालाने मंजन करावी, अंग लेपन करावी, कपात्रें मंमन करावी, तेनो चोटलो एक हाथयी पकडी बीजा हाथें विकराल खड्ग लइ कहे ठे के हे जगवति ! हे देवि ! हे शूल आयुधनी धरनार ! हे रुंढ मुंढ धारण करनारी ! निश्चे तुं शिष्यनी हितकारी ठो, ए माटे ए बालानो बलि हुं तुने आपुं बुं, ते तुं लेजे. एम कही ने बा लाने कहे ठे के हे बान्ने ! तें लोक स्वरूप तो सर्व दीतुं. हवे तुं तारुं जे दै वत होय, तेने संजार. तुजने जे शरणें राखे, तेने शरणे जा ने ते शरणेने चिंतवन कर. कारण के हवे आ एक खड्गने घायेंज तारो अंत आव्यो ठे ! त्यारें ते कन्या गदगद कंठें कहेवा लागी के हे योगी ! तुं योगी ठो, हुं तारे शरणे आवेली बुं, तो हवे हुं क्यां जाउं ? जो, जारें पाणीमांथी अग्नि उत्पन्न थाय, तो पढी अग्निने कोण बुजावे ? तो पण जारे तुं कहे ठे, के तारुं शरण आधार जे होय तेने तुं संजार. तो मारुं तो एक जगवान् वीत राग शरण ठे, अने बीजो मारा पितायें जेने दीधी ठे, अने में पण जे मने करी वखो ठे, ते नरशेखर राजानो पुत्र निधिकुंमल एवे नामें कुंवर ठे, ते शरण ठे. ते वचन कुंवरें सांजव्युं तेमां बली पोतानुं नाम पण सांजव्युं, तेथी सशंकित थयो थको हाथमां खड्गग्रही हाक मारीने तुरत त्यां आव्यो. अने उंचे स्वरथी कहेवा लाग्यो के अरे निर्दय ! इष्ट !! पापीष्ट !!! तुं शुं अबला स्त्रीने हणवा इहे ठे ? एम कही तरत त्यां पासें आव्यो, तारें ते कपाली योगी ह्योन पामतो थको कहे ठे के हे उत्तम ! तें मारी क्रिया मां विघ्न कखुं, में पूर्वे ज्वाला देवी आराधी ठे तेने जोग देवाने माटे ए क

न्या महा प्रयासें हुं पाम्यो हुं, तो आ कन्याना मरणरूप विधि पूर्ण करे मारी विद्यासिद्ध याज्ञे, माटे तेने हणवा दे, तो हुं जाणीश जे तें महारो महोदो उपकार कखो. ए सांजली कुंवर कोपायमान थऽ कहेवा लाग्यो के अरे ! तुं योगिलिंग वहे ठे, पण तुं कर्म, तो चांडालनुं करे ठे ? मनथी कांइ लाजतोय नथी ? अरे मूढ ! जे विद्या, स्त्री हत्या कीधे सिद्ध थाय, ते विद्याने तुं शुं करीश ? वली हे मूर्ख ! आ कर्मथी घणाकाल जगी सारुं व्रत तुने प्राप्त थयुं होय, ते व्रतने तुं तुल्लकार्ये विनाश न कर. अरे पापी ! जीव हिंसानां महोटां दुःखो ठे, ते तें कानें सांजल्यां पण नथी शुं ? माटे हे पापार्थीवीर ! तुं मारो उपकार मानी दुष्टकाम करतो अटक. ए रीतें कापालिक योगीने प्रतिबोध दीधो, त्यारें ते योगी पश्चात्ताप करी पापथी निवृत्त थऽ कुंवरने कहे ठे, के हे महाजाग ! तें मुजने कुगतिमां पडतो अटकाव्यो. हवे हुं उत्तम गुरुपासें जाइश, प्रायश्चित्त लऽ आत्मानुं साधन करीश ! अने आ कन्या विजयंती नगरीना रत्नचूड राजाने जइने आप जो. हुं त्यांथी लाव्यो हुं, एम करीने कापालिक चाव्यो गयो.

त्यारें ते पुरंदरयशा नामा कन्याने एवो संदेह उत्पन्न थयो के शुं आज निधिकुंमल कुंवर हशे, के बीजो परोपगारी कोई उत्तम पुरुष हशे ? एवो संदेह थयो, तेवामां ते कन्याने आसना वासना दर्ई राजकुंवर कहे ठे के हे नडे ! जेनुं तें हमणां नाम लीधुं, ते निधिकुंमल कुमार कोण ठे ? ए तारी वाणीयें करी मुजने आनंद उत्पन्न थयो. त्यारें ते कन्या कहे ठे के ते निधिकुंमलकुमार मारो स्वामी ठे. त्यारें निश्चित पणे कुंवरें पोतें कखुं के जेनुं तें नाम लीधुं, ते हुं पोतेंज हुं. त्यारें कन्या पूढे ठे के हे स्वामीनाथ ! आ शून्य रणनें आपें अलंकृत केम कखुं ठे ? जला आपने शरीरें तो स्वास्थ्य ठे ? त्यारें कुंवर कहे ठे, के तमारो मुखचंद्र देखीनें मारो कुशल रूप समुद्र वधतोज जाय ठे. अने तमारा पुण्यें करी तमारां प्राण में राख्यां ठे. हुं जाननो समुदाय लश्कर लेई परणवा जतो हतो, तेवामां अटवीने विपे अश्व खेलावतां मुनें आ कुलंठ अश्वें उग्रवनने विपे नाखी दीधो. ते तमारा पूर्व तपना पुण्य प्रतापें करी हुं आहिं आवी चूक्यो हुं. एम मांहोमांहे पोतपोतानी कथा उल्लासथी करतां शुद्ध रसमां मग्न थऽ गयां, वली तेमने परस्पर अजंग स्नेहथी वातो करतां रात्रि हणमात्रमांज व्यतीत थऽ गऽ.

પઠી પ્રાતઃકાલેં કાપાલિકના પગને અનુસારેં તેના પિતા રત્નચૂડેં કન્યાને શોધવા માટે જે અસવારોની ઘટા અને પાલાઉ મોકલ્યા હતા, તે જોતા જોતા ત્યાં આવી મલ્યા. તેવા એ કુંવર તથા કન્યા, એ બેને દીઠાં. અને તે બનેલી સર્વ વાત, કન્યાના મુખથી સાંજલીને હર્ષ પામ્યાં. તે પઠી અનુક્રમેં કુંવરનું સૈન્ય તથા કન્યાનું સૈન્ય એ સર્વ જેગું થયું. અનુક્રમેં ચાલતાં ચાલતાં વિજ યંતી નગરીયેં આવ્યા. ત્યાં તે રત્નચૂડ રાજા વગરે કન્યાના મુખથી એ વૃત્તાંત સાંજલી સર્વ કોડ વમણાં સુશ્રી થયાં. પઠી વિસ્તારથી ઘણું ડબ્બ સ્વરથી ને નિધિકુંદલ કુમાર સાથેં પુરંદરચશાને પરણાવી. પઠી કેટલાએક દિવસ ત્યાં રહી પરણેલી તે કન્યાને તથા કરિયાવરમાં મલેલા કેટલાએક ડબ્બને સાથેં લઈ રત્નચૂડ રાજાની રજા લઈ ને નિધિકુંદલકુમાર પોતાને નગરેં આવ્યા. પઠી સર્વ સ્વજન કુંટુંબને સંતોષ ઉપજાવતાં અતિ ઉદ્ધાસને પામતાં દો ગુંદકદેવની પઠેં સુખ જોગવતાં એ દંપતીને એક લક્ષ વર્ષ વ્યતીત થઈ ગયાં. એવે સમયેં તેમના પિતા નરસેખર રાજાને રણાંગણને વિષે શત્રુયેં હણ્યો, તે નિધિકુંદલેં સાંજલ્યું પઠી તેવી રીતનું પોતાના પિતાનું મૃત્યુ સાંજલી તેથી હૃદયમાંહે અત્યંત ડુઃખી થતા તથા જોગોપજોગથી, રાજ્યથી વિરક્ત થઈ કુંવર ચિંતવવા લાગ્યો કે લક્ષ્મી ચપલ છે, અને આયુષ્ય અલ્પ ને અસ્થિર છે, તેમાં સંસારના જોગ છે, તે પણ દુષ્ટાવિનાશી છે. જ્યાં સંયોગ ત્યાં વિયોગ છે, આ સંસારમાં કયા પ્રાણી સ્થિર છે? માટે અરે જીવ! તું કયે સુખેં પુષ્ટાઈપણું માને છે? જેમાટે તારે માથે જન્મ, જરા તથા મરણના જયો તો દિનદિન પ્રત્યે વધતાજ જાય છે? વલી માતા પિતાને વિષે જે સ્નેહ છે, તે પણ જૂઠો છે, કારણ કે એમ કાંદી માલમ પડતું નથી કે કયો જીવ ક્યાંથી આવ્યો છે ને ક્યાં જાશે! જીવને જે આ જન્મેં માતા હોય, તો ફરી પાઠી મરીને તે સ્ત્રીપણે ઉત્તર થાય, અને સ્ત્રી હોય, તે મરી માતાપણે પણ થાય? પિતા મરીને પુત્ર થાય અને પુત્ર મરીને પિતા થાય. જાઈ હોય તે મરીને શત્રુ થાય ને શત્રુ હોય, તે મરીને જાઈ થાય, ત્યારેં સંસારમાં સ્નેહ, રાગ અને દ્વેષ, તે કોની ઉપર કરીયેં? વલી સ્નેહ જે છે, તે સ્વપ્ન તથા ઇંડજાલ જેવો છે, જે વસ્તુ લોકનેં અતિ વલ્લજ હોય છે. તેને તો કાલ, જોતાં જોતાંમાં હરણ કરી જાય છે? તેમ કુંવરને તાત મરણથી ઉપજેલો શોક, ઘણો કાલ રહ્યો. એવે સમયેં તે તાપ નિવારવાને તથા સર્વ સુખ પમાડવાને શ્રી

अनंतवीर्यनामा तीर्थकर आवी समोसखा, ते तीर्थकर आख्या जाणी निधि कुंमल कुमार, पोतानी जार्या सहित ते प्रचुनें वांदवानें अर्थे बहार निकळ्यो. त्यांथी चालतां देवताउयें रचेली एवा समवसरणने विषे आख्या, त्यां प्रचुनें देखी कुंवर मनमां घणोज आनंद पामीने पूर्वजवान्यासें वंदी स्तवी, ते प्रचुना चरणमां नमी करकमल जोडी बेठा, त्यां जिनवचन वैराग्य मय देशना सांजली, आत्मतत्त्व सार जाणी, ते कुमार तथा तेनी स्त्री बेहु वैराग्य पाम्यां थकां घेर आवी पोताना पुत्रने राज्य जलावी ते बेहु जणें तेज अनंतवीर्य नामा तीर्थकर पासें दीक्षा ग्रहण करी. त्यां निर्मल चरित्र पाली अंतसमयें अनशन करी प्रथम देवलोकें ते बेहु जण देवदेवी पणे उपनां. त्यां पांच पळ्योपमने आउखे देव संबंधीयां सुखनोग नोगवीनें त्यांथी देवतानो पुण्यवंत जीव पहेलो च्यवी ते माहाविदेह क्षेत्रे महाकृष्ण विजयने विषे विजयनामा नगरमां मद्रासेननामें राजा तथा तेनी चंझा ना मनी राणी तेनी कुखें पुत्रपणे आवी उपन्यो. पढी ते अद्भुत तेजस्वी पुत्रनो जन्म थयो. त्यां राजायें जन्ममहोत्सव कखो. पढी ते पुत्रनुं लजितांग एवुं नाम पाडयुं. ते गुणें सहित वधतो पूर्व जवनी पेटें पाप रहित थको महोटी थयो. हवे पुरंदरजशा जे देवीनो जीव ते च्यवीने तेज विजयने विषे परमनूपण नगरें पुण्यकेतु राजानी रत्नमाला नामा राणीनी कुखें पुत्रीपणे आवी उपनो, ते अनुक्रमें पुत्रीनो जन्म थयो, माता पितायें तेनो जन्म महोत्सव कखो, पढी ते पुत्रीनुं नाम उन्मादयंती एवुं पाडयुं, ते पण पूर्वजवान्यासनी पेटें विषय वांछना रहितपणे रही, त्यारें तेनी मातायें सखीयो सार्थें घणुं कहेवराव्युं, परंतु तेणीये पोताना विवाह करवानी हा कही नहीं. त्यारें मातायें फरीथी कहुं के हे पुत्रि ! जे कन्या ठे, ते वरविना शोचे नहीं. माटे तारी शी इच्छा ठे ? त्यारें पुत्रीयें कहुं के चार कला महोटी कही ठे. तेनां नाम सांजलो. १ पहेली ज्योतिषी कला, २ बीजी आकाशमां गमन करवुं तथा वैमानने बनाववुं ते, ३ त्रीजी राधावेध कला ते एकबाणथी एकस्थंज उपर राखेली राधा नामा पूतलीने नीचें उजो रही जलना जरेजां कुंमामांथी जोडने मारीने तेने वेधे, ते. ४ चोथी गारुड मंत्रकला ते माहाविषने टाले ते. ए चार महोटी कलाउठे. तेमां जे राधावेधनी कला साधे तेनी सार्थें मारे पाणिग्रहण करवुं. बीजा हीनसत्त्व नरने हुं परणुं नहीं. एवुं मारे “पण”

ढे.ते वांत सांजनी पुत्रीनी प्रतिज्ञा जाणी पितायें स्वयंवर मंमप रचाव्यो, ते शामाटे के राजाना राजपुत्रोनी परीक्षा करवामाटे ते जेम के एवो कोइ राणीजायो पुत्र ढे, जे राधावेधनी कला जाणे? एवुं चिंतवी लग्ननो दिवस निर्धारि ठामोठामथी राजपुत्रोने तेडाव्या, एटले ते सर्वे आव्या. तेने बहु सन्मानें करी निवासस्थान एटले उतारा आप्या. पढी मणि रत्ननो स्थंज कीधो, ते पर स्फाटिक रत्नमय राधावेधनी पूतली कीधी, ते स्वयंवर मंमप ना मध्यस्थ उंचा स्थंज उपर बांधी. मंमपमां ध्वजा, तोरण, चंडवाथी शोजायमान तथा मोतीना कुमखांथी सुशोजित एवा मांचा राजपुत्रोने वेसवा माटे मंमाव्यां, वली सिंहासनोनी पंक्ति कीधी. ठामो ठाम दान देवा मांमयां, वाजिंत्र गीतनां मधुर स्वर थवा लाग्या, तेमां मध्यस्थ राधा वेधनो स्थंज आरोप्यो, त्यां हाथमां वरमाला लइ पुत्री पोताना पिताने खोलें वेठी जोवा लागी, त्यां राधावेधनी बाणकला साधतां घणा राजकुं वर चुके ढे, ते हांसीने पात्र थाय ढे, एवुं त्यां कौतुक कतूहल थवा लाग्युं.

एवा समयमां ललितांग कुमार पूर्वजव संबधी स्नेहथी पंक्तिमांथी उठयो, ने सर्व राजपुत्रो जोतां जोतांमां राजपुत्रीना हृदय साथें राधा वेधनी पूतली वींधी, ते कला साधी, अने तुरत जय पाम्यो, त्यारें जेम कोइ दरिडीनी स्त्री धन देखोने हर्ष पामे, तेम कुंवरी हर्ष पामीने ललि तांग कुमारने कंठें वरमाला आरोपवानें उठी, एटले वचमां कोइएक विद्या धर कामाग्रियें देदीप्यमान थयो थको सर्व जण देखतां तथा सर्वने मोह उपजावतां ते कन्याने आकाशमार्गे लेइनें चालतो थयो. राजायें परिवार सहित पोतानी कुंवरीनें न दीठी के कृण वारमां हाहाकार करवा लाग्यो. ए स्थितिमां सर्व राजपुत्रोने पण विदाय करवानो ठेराव कखो दैवें पुण्य केतु राजा दुःख पामीने कहेवालाग्यो के अहो राज्यपुरुषो! तथा हे कुंव रो! आपणनें हर्षरूप अमृतमां खेदरूप विष उत्पन्न थयुं, माटे हवे तो मारी हरण थयेली कन्यानें जे राज कुमार लावी आपे, तेने ते कन्या हुं परणावुं? तेथी जेमां एवी विद्याशक्ति होय ते जलदी उद्यम करो. त्यारें अ मर्ष धरी ललितांग कुमार कहे ठेके जो जो राज कुमारो!!! तमारामां एवो कोइ पराक्रमी ढे, के ते दुष्ट तस्करने मारी दृष्टिगोचर करे. अगर मने तेनी पासें लइ जाय? त्यारें कोइ सज्जन पुरुष हतो तेणें कखुं के हूं ज्योतिष लग्नथी

जावी हुं कही जाणुं तुं, तेमां एम आवे ठे, के ते विद्याधर, राजानी उन्मादयंती नामा पुत्रीने अति दूर लई गयेलो ठे, ते स्थलने हुं जाणुं पण तुं माटे जो तमें कहो तो हुं देखाहुं? त्यारे ललितांग कुमारें कसुं के तेतो ठीक थयुं. पण मने कोई त्यां लई जाय? तेवामां तो कोईएक राजकुमारें तत्काल, विद्यायें करी महोदुं व्योमग विमान बनाव्युं. पढी ते विस्तृत एवा विमानने विषे तत्रत्य सर्व राजकुमारो बेठा अने ज्योतिपीना कहेवा मुजब ते विमान उंचुं चाव्युं, पढी विमानमां बेठेजा सर्व जनोयें विद्याधरना हस्तगत ते कन्यानें बैताढ्य पर्वतपासें दीठी. त्यारें धनुर्धर एवा ललितांग कुमारें ते कन्याना हरनारा विद्याधरने दीठो, अने तुरत आक्रोश करी धनुष्य बाण खेंची कुमार बोव्यो के, अरे डुष्ट! खग!! पारकी स्त्रीने तुं लई जाय ठे? अने लई जाय ठे तो हवे जरा उनो रहेजे, अने जे तारुं नाम ठे, तेनुं तुं सार्थक्य करजे? अने जो तुं पुरुषोत्तम हो, तो सामो थाजे? अरे तुं विद्याधर अइने परस्त्रीने ठलथकी हरी जाय ठे, ते तो तुं सिं हनुं नाम धरावीने सांप्रत कालमां कूतरानी पेठें आचरण करे ठे?

एवुं सांजली ने ते अधम विद्याधर हाथमांथी कन्या पडती मूकी धनुष्य बाण आरोपी सामो थयो. अने जेहवे ते विद्याधर ललितांग कुमार उपर बाणनी वृष्टि करतो आवे ठे, एटलामां तो ललितांग कुमारें एक बाण मूक्युं के जेथी तेनुं मस्तक तरत ठेदाइ गयुं, अने तेज वखतें चूमि यें पड्यो, ने ह्ण वारमां मरणशरण अइ गयो. ते पराक्रम सहुयें दीतुं. पढी ज्यां कुमरी पडी ठे त्यां जइने जुवे ठे तो नष्टचेतन तथा मृतप्राय पडेली जेवी ते उन्मादयंती कुंवरीनें दीठी. पढी त्यां तेने जोतां एम निश्चय थयो के ए कन्यानें सपें मशी ठे, अने तेथी ते मूर्छा पामी चूमियें पडी ठे. पढी ते कुंवरीने विद्याधरना हाथमांथी ठोडाववानें जे राजकुमारो आव्या हता, ते सर्व मनमां अत्यंत खेद पाम्या, तेवामां एक कुमारें मनमां दया आणी ने सिद्धगारुडी विद्या साधी, तेथी ते कुमरीनें जीवती कीधी, पढी ते सर्व राजकुमारो पोत पोतामां हर्ष पामता ते कन्याने विमानें बेसारीने कुमरीना पितापासें आव्या, पढी त्यां सर्वकोश्यें आप आपणी वार्ता कही संजलावी, अने जेणे जे उपकार कीधो हतो, ते सर्वे प्रत्यक्षरीतें ते कन्या ना अर्थी थया. अने परस्पर वाद करवा लाग्या, त्यारें कन्याना पितायें

વિચાણું જે પ્રથમ શત્રુને તો લલિતાંગ કુમારેં હણ્યો, અને બીજા જ્યોતિષી ચેં વિદ્યાધરને દેશાહ્યો, ત્રીજા પુરુષેં વ્યોમગ વિમાન બનાવ્યું, અને ચોથા પુરુષેં મરેલી કન્યાને વિષહરણ કરીને જીવાડી. હવે તે ચારે કુમારો, રૂપેં પણ સરસ્વા છે, મહોટા રાજાના પુત્રો છે, તથા વલીયા પણ સરસ્વા છે, તથા કોઈ કોઈના ગાંડ્યા જાય તેવા પણ નથી. વલી તે ચારે જણાયેં એ કન્યા વરવાનું 'પણ' પણ લીધું છે, ને દટ આગ્રહ પણ કીધો છે.

હવે તેવે સમયેં રાજા વિચારે છે જે હું આ ત્રણેનું અપમાન કરીને જો એક નેંજ કન્યા આપું, તો ટીક ન કેહેવાય ? વલી જે કન્યાની ચાર પ્રતિજ્ઞા હતી, તે પણ ચારે જણાયેં પૂરી કરી દેશાડી. માટે કોનો ત્યાગ કરવો અને કોને દેવી ? એમ કન્યાનો પિતા સામંત પ્રધાન સહિત લોકો દેશતાં અત્યંત ચિંતા માં મગ્ન થઈ ગયો છે. એવે સમયેં તે કન્યા મનમાં ચિંતવવા લાગી જે. મારું મન તો આ લલિતાંગ કુમારમાં જ છે, તો પણ મારા હૈદવના વશથી પરસ્પર રાજ કુમારોનો વિવાદ થયો છે. અને મારો પિતા તેના ક્લેશનેં જોઈને દુઃખી થયો છે. અરેરે !!! આણું અતિરમણીય એવું મારું રૂપ શું અનર્થકારીજ થાશે ? ધિક્કાર છે મારા જીવતરને જે આવી આપત્તિમાં હું આવી પડી ? માટે મારે જી વવાથી હવે મરવું છે તેજ જલું છે. વલી પણ વિચારવા લાગી જે આત્મઘાત કરવો, તેનો શ્રીવીતરાગેં તો નિષેધ કરેલો છે સ્વરો, પરંતુ કોઈએક ઠેકાણે કોઈક એવા કારણથી આત્મઘાતને શુદ્ધ પણ માનેલો છે. કુંવરીયેં એવું મનમાં ધારીને પોતાના પિતાને વિનતિ કીધી જે હે પિતાજી ! એ વાતનો કાંઈ સ્વેદ ન કરવો, અને તમો મને બીજા સર્વ વિચાર મૂકી દઈને કાષ્ઠાગ્રિ આપો, કે જેથી સર્વેનું હૈમ થાય ? કદાચિત્ તમે મને જીવતી જો નહીં બાલો, તો ઘણા જીવોની હાનિ થશે, તેથી તમને માહાપાપ લાગશે ? વલી માહારી પણ અગ્નિ પ્રવેશથીજ ઇષ્ટસિદ્ધિ છે. અને તમારે માથેથી લોકાપવાદ પણ તેથીજ મટશે. એવું પુત્રીનું વચન સાંજીને રાજા પોતાના બુદ્ધિમાન પ્રધાનને પૂછવા લાગ્યો કે, હે મંત્રી ! હું આવા આપત્તિ સમુદ્ધમાં મૂકી ગયો છું, અને મારા હૃદયમાં દાહ થયાજ કરે છે, વાસ્તે હે પ્રધાન ! તમે તમારી બુદ્ધિયેં કરી આ વિષમ કાર્યની સિદ્ધિ થાય, તેમ કરો. અર્થાત્ કોઈએક બુદ્ધિ કેલવી સુખ વપજે, તેમ કરો. દુઃખમાં જ્યારે બુદ્ધિ કેલવી સહાય ન કરે, તેવારે બુદ્ધિમાનની બુદ્ધિ શું કામ આવે ? ત્યારે પ્રધાન, બુદ્ધિથી વિચારીને રાજાને કહે છે, કે જે કન્યા કહે છે,

तेज आपणने करवुं उचित ठे, माटे काष्ठनी चय रचावो. पठी एनो इहित वर जे हशे तेने हुं परणावी दश. अने तेथी ए कन्याने तथा तमोने सुख आशे. त्यार पठी राजानी आझायें तत्काल चंदनना काष्ठोनी चय रचावी, त्यां कन्या नाही धोइ, श्वेत वस्त्र पहेरी, काष्ठाग्रिमां प्रवेश थवाने तश्यार थइ आवी. त्यारें प्रधानें ते चारे राजकुमारोनें तेज्या. अने कहुं के जो जो राजकुमारो !!! तमो चारे जणाउ कुलें, बलें, स्वरूपें, अने गुणें सरखाज ठो, तो अमारार्थी त्रण जणनुं अपमान करी एक जणने आ कन्या केम अपाय ? तेमाटे तमारे कांइ पण खेद न करवो. केम के ए कुंवरी अग्रिमां प्रवेश करी बली मरे ठे, माटे तमो सर्वे मली तेने बलवानी आझा आपो, अथवा जेने कन्या उपर आकर प्रेम होय अने जे मानी पुरुष होय. तो तेणें आ कन्यानी साथें अग्रिमां प्रवेश करवो, तो अमो जाणीशुं जे तेनो ते कन्या साथें साचो स्नेह ठे, अने बीजाउनो स्नेह ठे, ते खोटो ठे.

एवुं सांजली सर्व राजकुंवर चितववा लाग्या के अहो ! केवुं आ प्रधाननुं बुद्धिबल ठे ? के अमने सन्मान्या पण खरा, अने विवाद पण टाळ्यो ? वली आ कन्याने पण आम करवुं ते युक्तज ठे. एम सर्व राजकुमारो जेवामां चिंतवे ठे, तेवामां तो ते राजकन्या न्हाइ धोइ सारा शृंगार पहेरी याचक जनने घणां दान देती आवी. अने आवीनें तेणें काष्ठनी चयमध्ये प्रवेश कळ्यो. ते वखत चारेगम अग्रि ज्वाला लागी गइ ठे, एवे समये ललितांग कुमार शीघ्र, ते चयपासें आवी कहेवा लाग्यो के अरे ! आ मारी अनाथ एवी प्रिया एकली केम बले ठे ? ए विना मारुं जीवित ते शुं ? एम बोलतो बोलतो शीघ्र बलती चयमां जइने पड्यो, त्यारें सर्व राजकुमार विस्मय पाव्या. यतः—बुद्धियाणं जोयणमिव, राउ रमणीसु होइ कामीणं ॥ नेहो पुण विर लाणं, जो मरणे तेन निवुडई ॥ १ ॥ ललितांगकुमार चयमां पेटो, त्यारें उन्मादयंती कन्या कहे ठे के हे आर्यपुत्र ! हुं निर्जाणिणीने अर्थे एवुं सा हास ते तमें श्या माटे कीधुं ? जेहवुं तमारुं विज्ञान ठे, तेहवो स्नेह पण ठे. हवे प्रधानें कोइने खबर पड्या विना चयथी ते पोताना घर सुधी ए क सलंग खोदावी हती, ते तुरत पोताना सेवकने मोकली उघडावी ना स्वी. पठी ते कुंवर तथा कुंवरीने राजाना सेवको अखंडितपणे प्रधानने घेर लइ गया. बलती ज्वालार्थी विकराल तथा धुंवाडाना गोटम गोटार्थी

सलंगमांथी बेहुजण गयां, तेने कोश्यें जाण्यां नही अने सहुयें तो ए मज जाणुं जे चयना अग्रिमां ते कुंवरी तथा कुंवर बेहु बली मूवां. पढी सर्व राजा तथा राजकुमार विस्मय पामीने जे जेम आव्या हता ते तेम पोत पोताने उतारे जवाने तैयार थइ गयां. त्यारें प्रधाने राजाने कसुं के हे राजन ! अरे आ ललितांग कुमारनुं आ केवुं मोटुं साहसिक पणुं ? अरे एनुं निश्चय धैर्य तो जुवो ? आटलुं कहा प्रधान ते राज कुमारोने कहे ठे के हे राजकुंवरो ! तमें तो राजकुंवरीनें एकली बलती मूकीनें पोताना जी वितने वहालुं कीधुं, परंतु कदाचित् तेना साहसनें लीधे अथवा तेना पुण्यो दयने लीधे तथा कोइ देवताना सहायथी ए वे जीव जो कोइ ठेकाणे जी वता होय, तो ए बेहुनो पुनर्जन्म थयो, एम सर्वे जणें जाणवुं. अने ते कन्या पण फकत ते ललितांगकुमारनेज वरवा योग्य थाय, पण तमने कोइनें वरवा योग्य थाय नही. आवां प्रधाननां वचन सांजलीनें ते सर्व राजाउ तथा राज कुमारो कहेवा लाग्या के जो ए बेहु जण दैवयोगथी कदाचित् जीवतां होय तो ए कन्या ललितांग कुमारज परणे, ए वात अमनें सहुने प्रमाण ठे. आवां वचन सांजलीनें प्रधाने पोताना घरथकी लावी ते बेहु ज एनें प्रगट कीधां, ते बेहु जणने अखंम जीवतां देखीने सर्वे आश्चर्य तथा चमत्कार पाम्यां. अने राजा पण आनंद पामी विवाहनां वधामणां करवा लाग्यो, अने बुद्धिमान् प्रधाननी अति प्रशंसा करवा लाग्यो. त्यार पढी राजायें महोटा महोत्सवें करी समकालें ते बेहु जणनो विवाह कीधो. हवे ललितांग कुमार पण ते कन्यानुंपाणिग्रहण करी. सज्जनोने आनंद उपजा वतो अत्युद्धासथी पोतानें नगरें आव्यो. बीजा सर्व राजा तथा राज कुमारो पोतपोतानें स्थानकें गया.

त्यार पढी ललितांग कुमरने महानोगी तथा जाग्यवंत जाणीने तेना पितायें पोतानुं राज्य आप्युं. अने राजायें पोतें पोतानुं आत्मसाधन कीधुं. हवे ललितांग राजा न्यायें करी पोताना राज्यनुं पालन करवा लाग्यो. अने ते परणेली स्त्रीसार्थें सांसारिक सुखजोगववा लाग्यो. ते समयने विषे एक दिवसें पोताना राज्य महेलने विषे खुशालीमां स्त्री सहित आनंदमां बेठो ठे, तेवामां शरद ऋतु होवाथी कमल विकश्वर थई रह्यां ठे, ते वखतें पोताना नगरनें तथा वनवाटिकानें निरखवा लाग्यो. एवे

સમયે આકાશ પંચવર્ણિક એવો વાદલનો સમૂહ દીઠો, અને તે પાઠો જોતા જોતામાં વાયુયે હણાઈ વિખરાઈ ગયો. ત્યારે રાજા રાણીને કહે છે કે હે સ્ત્રી ! આપણે પ્રાસાદેં બેઠાં બેઠાં આકાશલીલા જોતાં હતાં, તેમાં વિધાતાયે વિઘ્ન પાડ્યું. એક ક્ષણ માત્ર દીતું, એટલામાં તો પાણું સર્વ લય થઈ ગયું. માટે હે પ્રાણપ્રિયે ! શરદ કાલના મેઘનું કેવું ચપલ પણું ? જુઠું આ પણે પ્રાસાદેં બેઠાં થકાં હજી ક્ષણમાત્ર ન દીતું, એટલામાં તો સર્વ લય પણ થઈ ગયું, માટે હે રાણી ! એ વાદલ સમૂહ અસ્થિર છે. અને તે સર્વ ક્ષણમાત્રમાં લય પામે એવાં છે. તે આપણે જાણતાં નથી, માટે હે પ્રિયે ! આ ધન છે, તે પણ વાદલ સમૂહની પેઠે તે વંધનરૂપ છે, કારણ કે આ ધનને ઉપાર્જનાયે દુઃખ, તેમ ઉપાર્જ્યું તો રાખતાં દુઃખ અને એમ કરતાં જો સાચવ્યું હોય, તો પણ વાયુની પેઠે તે ચંચલધન પાણું ચાલ્યું જાય છે. કારણ કે રજના કણોની પેઠે તે અનિત્ય છે. વલી હે કામિનિ ! આ જોબન છે, તે પણ માહા નયંકર છે, સદા અરણ્ય ઉપમા સરખું શૂન્ય છે. અને આ કાયા તે સ્વપ્ન પ્રાય છે, જોગ તે રોગની પેઠે આર્તિના ઉપજાવનારા છે. જે પદાર્થ પ્રજાતેં દેખીયેં ઠીયેં તે મધ્યાન્હેં ન દેખીયેં, અને જે મધ્યાન્હેં દેખીયેં ઠીયેં, તે રાત્રિયેં દેખતાં નથી. અને જે રાત્રિયેં દેખીયેં ઠીયેં, તે પ્રજાતેં પાઠા દેખતાં નથી. જ્યાં જન્મ, જરા, મરણ, રોગ, શોક, ઇષ્ટ, અનિષ્ટ, ગમન, આગમનરૂપ શત્રુઠ જીવની પૂઠેં નિરંતર પડ્યાજ છે. જાણું શું કહિયેં ? એ અસાર સંસારને વિષે મૃગતૃષ્ણોપમાન સુખમાં અરેરે !!! આ આપણો મનરૂપ મૃગ, ફોકટ સ્વેદ પામે છે ? સમતા રૂપ સરોવરને મૂકીને મુઠા મૃગતૃષ્ણા પર દોડે છે ? આવી રીતે પોતાની સ્ત્રીને વૈરાગ્ય મય વાત કહેતાં રાજાને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો. તેવેજ સમયે વિમાનોયેં સંકુલિત એવા આકાશમાં તથા પૃથ્વીપર વાજિંત્રના નિર્ધોષ જે શબ્દ તે થવા લાગ્યા, તે શબ્દ સાંજલીનેં રાજા પોતેં અત્યંત કૌતુક વંત થયો, એવામાં વનપાલકેં તુરત આવી વધામણી દીધી, જે હે રાજન્ ! આપના નગરની બાહિર ઉદ્યાનમાં સર્વ વંદનીય, સર્વક્ર, સર્વદર્શી, અરિહંત, જગવંત. એવા શ્રીતીર્થંકર આવી સમોસચ્ચા છે, તેથી ત્યાં સોનું, રૂપું, અને રત્ન, એ ત્રણના ત્રણ ગઢની રચના વિગેરેથી દેવતાયેં સમવસરણ બનાવ્યું છે. જેનું વર્ણન મુશ્કેલી કરી શકાય તેવું નથી. એવાં વચન સાંજલી રાજાનાં સાડી ત્રણ કોડ રોમ રાય ઉદ્ગાસ પામ્યાં. અને તે વધામણિયાને રાજાયેં

लाख सोनैया वधामणीना आप्या. पढी सर्व सामग्री परिवारथी जगवंतने वां दवा गयो, हवे त्यां समवसरण मध्यें जइ जगद्वंदनीय जिनजीने विधिथी वांदी स्तवना करी यथास्थानें बेसी तत्त्वामृत देशना सांजलतो हवो. देशना सांजली, संसारना स्वरूपनें असार जाणी, मोहरूपीया शत्रुनें दुर्निवार जाणी तथा वैराग्य पामी पुत्रनें राज्य देइ राजायें पोतानी स्त्री साथें दीक्षा ग्रहण करी. पढी चारित्र निर्मल पाली समाधि मरणें मरी ते बेहु जणां बीजा ईशान देवलोकने विपे देव देवी पणे उपन्यां, तिहां देव संबंधीया जोग जोगवी पांच पढ्योपमनुं आयुष्य जोगवी त्यांथी प्रथम, देवतानो जीव च्यवी ने एहीज जंबु द्वीपना माहाविदेह क्षेत्रें सुकळ नामा विजयने विपे विश्वपुरी नगरीमां सुरतेज नामा राजा राज्य करे ठे तेहनी राणी पुष्पावती ठे, तेनी कुखें पुत्रपणें उपन्यो. त्यार पढी ते राणीयें गर्जनी प्रतिपालना करवा मांमी. पढी पूर्णमासें शुजयोगें पुत्रनो जन्म थयो. त्यां पण तेना माता पितायें जन्ममहोत्सव करी तेनुं देवसेनकुंवर एवुं नाम पाडयुं. पढी केटलेक काळें यौवनावस्था पाम्यो तोपण तेने नारीना जोगनो विषयानिलाष जरा पण थयो नहीं, अने ते गुणवंतनो संग करी विचख्या करे ठे, हवे एवे समये उन्मादयंती एवी ते देवीनो जीव, तिहांथी च्यवीने तेहिज विजयने विपे वैताढ्यपर्वतनी दक्षिण श्रेणें सुरसुंदर नगरने विपे विद्याधरमांहे शिरोमणि एवो रविकिरण नामा राजा राज्य करे ठे. तेहनी रविकांता नामा स्त्री ठे, तेहनी कुखें पुत्रीपणे उपनो. पढी पूर्णमासें शुजयोगें ते पुत्रीनो जन्म थयो. त्यां ते राजायें तेहनो जन्म महोत्सव करी तेनुं चंडकांता एवुं नाम पाडयुं. पढी ते महोटी थई यौवनावस्था पामी पण पुरुषना विषयनो अजिलाष करे नहीं. त्यां सुरकुमार सरखा विद्याधर, राजाउना पुत्रोनां रूप, तेनां कांति, चातुर्य, गुण, वगेरे तेनी सखीयो वखाणे, परंतु ते चंडकान्ता तो तेनुं नाम मात्र पण सह्यी शके नहीं, कारण के तेने विषय वार्ता बिलकुल रुचती नथी. एवुं कुंवरीनुं मन जाणी तेनां माता पिता मनरूपीया वनमां चिंतारूप अग्रियें करी बेलवा लाग्यां. एवे समये ते चंडकांता पोतानी सखीयो साथें पहाडउपर क्रीडा करती विचरे ठे. त्यां कोई एक किन्नरयुग्म ते देवसेनकुमारनुं तान, मान सहित गुणोत्कीर्तन प्राकटाकरें मधुरस्वरें गाय ठे. चंडकांताने ते

देवसेन कुमारना गुणोत्कीर्तनरूप अमृतने श्रवण कचोलाथी पान करवे करी अमृतपाननी परें तेना नामथी अत्यंत हर्ष प्राप्त थयो, कारण के पूर्वजवनी जे प्रीति ते दुःखें करी पण ठांमी शकाय एवी नथी. यतः— नामंपि जवांतर व, छहंस निसुयं सुहावेइ॥ जीवन्ति वि सुपसन्ना, निसुणंता गारुडं मंतं ॥ १ ॥ त्यारें कुमरीनो जाव जाणी तेनी प्रियंकरी नामा सखी किन्नरयुग्मने पूढती हवी के हे किन्नरयुग्म! जेना तमो गुण गान करो ठो ते देवसेनकुमार ते कोण ठे? एम सखीयें तेहने पूढयुं त्यारें तेणे कहुं के देव हो, अथवा नर हो, पण गुणवंतना गुणो, गुणी होय ते एकाग्र चित्तें वर्णवे ठे. वली गुणवंत पुरुष जे होय ठे, ते घणा अवगुणोमांथी पण एकज गुण होय ते ग्रहण करे. अने मध्यम पुरुष जे होय ठे, ते ठता गुण न कहे. अने अधम जे होय ठे, ते गुण ठांकी अवगुणज बोल्या करे. वली ते किन्नर युग्म देवसेनकुमारनी वात कहेवा लाग्यो के अमें स्वेढायें विश्वने विषे पृथ्वीतलमां फरीयें ठीयें, त्यां उद्यानने विषे देवसेन कुंवरनें अमें स्वच कुथी साक्षात् दीगो. ते केहवो ठे? तो के धनार्थीने धन आपे ठे, मानीने मान आपे ठे, मित्रने हर्ष उपजावे ठे, वाणीरूप सुधारमें करी तुष्टि पुष्टिनो उप जावनारो ठे, अने रूपें तो अनंग पण हारी जाय एवो ठे, तेनी सौम्यता आगलें चंद्र पण कलंकित थयो ठे, वली जेना तेज आगलें रविनुं तेज पण जांखुं पडे ठे, जेनी बुद्धिआगल गुरु, शुक्र, बुध, ए सर्व दूर गया ठे. तेनुं स्वरूप अमोयें दीतुं ठे, तेथी अमो तेना ठता गुण गाड्यें ठीयें, तेना गुणो बलात्कारथी अमारा गलामां गावाने माटे स्वतः आवे ठे. हवे आ प्रमाणें ते देवसेन कुमारनी वात ते कुंवरीयें पण सांजली. त्यार पढी सखी योयें कुंवरीने कहुं के हे प्रियसखि! आपणने अहीं आवे घणीज वार थइ. तेथी माताजी आपणी वाट जोतां हजो, माटे चालो आपणेस्थानकें जड्यें? एवुं सांजलीने दुःखित थती थकी चंद्रकान्ता कुंवरी, पोताने घेर आवी. पढी सखीयें कुंवरीनी बनेली सर्व वात माता आगल ते चंद्रकांतानो जाइ विद्याधर सांजले ठे, तेम कही. तारे ते कन्यानो जाइ पण विद्याधर पणाना अजि मानथी पोतानी जगिनी प्रत्यें कहेवा लाग्यो के, एवा नूचर मनुष्यां व खाण ते अमारी पासें शुं कखा करो ठो? अमारी जेवा ते नथी कारण के अमो तो विद्याधर ठैयें. अने सघली विद्यानें बलें करी स्वेढाथी सर्वत्र फ

હાજ કરીયેં ઠીયેં. સર્વજનના મનોરથ સિદ્ધ કરી દર્શ્યેં થૈયેં. તથા મન માને તેવા રૂપ પળ ધારણ કરીયેં થૈયેં. અર્થીજનોને મનોવાંછિત દાન દર્શ્યેં થૈયેં. વલી અમારો પ્રતાપ કોઈ પળ સ્થલેં હણાતો નથી. માટે જગતમાં જે વિદ્યાધરમાં જન્મ પામેલો હોય, તેને ધન્ય છે. કારણ કે જૂચર તો સ્વેચરપ, સેં કીટકપ્રાય છે. દીન, તથા પરાજવના સ્થાનરૂપ તે જૂચર મનુષ્યો છે, તેના સર્વે મનોરથો વિધાતાયેં હણેલા છે. કારણ કે તે બીચારાડથી નંદીશ્વર પ્રમુખનાં ચૈત્યો પળ વાંદી શકાતાં નથી, તથા કર્મજૂમિમાં રહ્યા થકા વિચરતા એવા તીર્થંકર જગવાનને પળ વાંદી શકાતાં નથી. તેડની દેશના પળ તે હતનાથ એવા મનુષ્યો સાંજલી શકતા નથી. માટે તે જૂચરનાં વલ, રૂપ વિજ્ઞાનોને કોણ સુઝ પુરુષ પ્રમાણ કરે? વલી જૂચર જીવના હાથમાં પ્રત્યક્ષ રહેલા પદાર્થને સ્વેચરો લહી જાય છે, પરંતુ પંચુની પથેં તેનું કાઈ પળ ચાલતું નથી. માટે તેવા પામર પ્રાણીયોનાં વચ્ચાણ સાંજલતાં અમોને લજ્જા આવે છે? આમ પોતાના જાડની કરેલી તે ઈર્ષ્યાયુક્ત વાત સાંજલી ને ચંડકાંતા બોલી કે હે જાડ! તમો આપ વડાઈ અને પરનિન્દા કરો છો તે તમને ઘટે નહિં. અને સર્વ જૂચરોની નિંદા કરો છો, તે તમો ઈર્ષ્યાથી અને દ્વેષથી કરો છો, એમ તમારી વાણીજ સ્પષ્ટરીતેં કહી આપે છે. જો મધ્યસ્થપણે જુવો, તો જન્મ, જરા, મરણ, વગેરેનાં જે જય છે, તે તો મનુષ્ય જન્મથીજ ટલજો. અને તે જન્મ જરામરણાદિક તો જૂચરને અને તમારે સમાનજ છે. અને તમો વેદુ જણોમાંથી જે વીતરાગનાપિત શુદ્ધ ધર્મ નું આરાધન કરજો, તો તે કર્મોથી મૂકાજો. માટે તેમાં એકની નિંદા અને એકની સ્તુતિ કરવી તે તમોને યોગ્ય નથી. અને તમો કહો છો કે અમો સ્વેચર ઠીયેં તેથી અમો ઉત્તમ ઠીયેં, તો સ્વેચર તો પક્ષીયો પળ છે, માટે તે શું મનુષ્યથી ઉત્તમ ગણાય? ના ગણાયજ નહિં. અને તમો કહેશો કે અમો રૂપાંતર કરી શકીયેં થૈયેં, તો નાટકીયા લોકો અનેક રૂપો કરે છે, તેથી શું તે ઉત્તમ ગણાય? ના ગણાયજ નહિં. માટે તમો વિદ્યા, તથા ધનના મદથી વ્યર્થ જૂચર મનુષ્યોની નિંદા કરો છો. જુવો કોઈએક જીવ વિદ્યાબલેં હુશમનને જીતે, તો કોઈક પ્રાણી હુજબલથી અરિનો પરાજય કરે. એમ મધ્યસ્થપણે વિચાર જો કરીયેં તો વિદ્યાબલવાળા અને હુજબ લવાળા સમાનજ છે. માટે એમાં કોણ પ્રશંસનીય અને કોણ નિંદનીય છે?

वली तमें कहेशो, के विद्याधरनी जातिमांज उत्तम पुरुषो उत्पन्न थाय ठे. तो अरिहंत, चक्रवर्ती, बलदेव, वासुदेव, ए उत्तम पुरुषो मांहेलो कह्यो पुरुष खेचरोमां उत्पन्न थयेलो ठे ? ते कहो. तेथी स्पष्टरीतें नूचर उत्तम जणाय ठे के खेचर ? अने नूचरोमांथी उत्पन्न थयेला चक्री, वासुदेव वगेरेयें मदोऽत तथा तमारीपठें विद्याना मद करनाराउनो थोडाज वखतमां नाश कीधेलो ठे. आ प्रमाणें सयुक्तिक वचनोथी पोताना सर्वत्रातृवर्गने नि रुत्तर करी दीधा. त्यारें ते कन्याना बोलवा उपरथी तेना पितायें अटकल बांधी जे ए जीव कोई देवसेनकुमारना पूर्वजन्मनो स्नेही दीसे ठे, नहिं तो अटली बधी तेने माटे तेनी लागणी होयज नहिं. पढी ते चंद्रकांताना पि तायें ते चंद्रकांतानुं रूप चितारा पासें चित्रावी तेने देवसेन कुमारपासें मो कळ्युं, ते चंद्रकांताना चित्रने देवसेन कुमारें हाथमां लईने जोयुं, तो तेज वखत अत्यंत राग उत्पन्न थयो.

हवे रविकिरण नामा विद्याधरराजायें, पोतानी चंद्रकांतानिध कन्याने साथें लई, चांमाली विद्यायें नाटक करवामाटे नाटकीयानुं रूप करी देव सेन कुमारना नगरमां जई घणी वार सुधी गीतगान करवा मांझ्युं. पढी ते गीतगान सांजली तथा चांमालीनुं रूप धारण करनारी कन्याने जोई ते नाटक जोवा आवेला सर्व लोको तत्काल रडी पड्यां. अने देवसेन कुमार तो ते कन्यानुं स्वरूप जोई मोह पामवाथी तेना गीतगानपर जरा पण राजी थयो नहिं. अने मनमां खेद पामीने कहेवा लाग्यो के अहो नाट कीया ! आ तारी पुत्रीमां बीजी कला शी ठे ? ते कहे. त्यारें ते नाटकीयो कहेवा लाग्यो के ए तो जातनी मातंगी ठे, तो तेने बीजी कलानुं शुं काम ठे ? इत्ता होय तो तेना गीतगान सामुं जुवो. अने वली पण गवरावो. त्यारें देवसेन कुमारें पुनरपि गीतगान करवानी आज्ञा आपी. त्यारें सनासद लो कोयें कह्युं के हे स्वामिन् ! एने गीतगान करतां घणी वार थई गई. माटे ते प्रयासथी खेद यामती हजे ? ते वचन सांजली कुमारें गीतगान बंध कराव्युं.

पढी नाटकीयानुं रूप धारण करनार ते रविकिरण राजा पोताना चित्तमां चिंतववा लाग्यो जे आ कन्या चांमालीनुं रूप धारण करनारी ठे, तो पण अत्यंत मान पामी ठे, अने वली आ देवसेन कुमार उपर अत्यंत रागिणी पण थई ठे. एम तेनी अंगचेष्टा वगेरेथी स्पष्ट जणाय ठे. माटे जो आवी

ચાંમલીના રૂપ વાલી કન્યાની સાથે કુંવર લગ્ન કરે, તો મહોટો લોકાપ વાદ થાય. તથા વલી આ કન્યા રૂપવગેરેથી જેવી મનોહર છે, તેવો આ કુમાર પણ છે. એમ વિચાર કરી તે રવિકિરણ વિદ્યાધર કહેવા લાગ્યો જે હે કુમાર ! નિર્ગુણ એવા જે તમો તે તમારી પાસે આ અમારી ગાયન વિદ્યામાં કરેલી મહેનત સર્વ નિષ્ફલ થઈ, કારણ કે તમો ગાયન સાંજની કાંઈ ખુશી થયા નહીં ! એમ કહી તે વિદ્યાધર પોતાની કન્યાને લઈને ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. પછી પોતે તથા કન્યાયે પોતાનું પૂર્વનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. અને તે દેવ સેન કુમારના નગરની બાહર મહોટું લશ્કર લઈ વિમાનમાં બેસીને તેવિદ્યાધર આવ્યો. આવીને એક આવાસ બનાવ્યો. ત્યાં અનેક વાજિત્રના નિર્ધોષ થવા લાગ્યા અને સર્વ આકાશ વિમાને ઠાહી લીધું. આ પ્રકારે એકદમ વિમાનથી આહ્વાદિત થયેલા સર્વ વ્યોમને દેવીને દેવસેન કુમારનો પિતા વિસ્મય પામી ગયો. એવામાં તો કોઈએક સ્વેચ્છે આવી તે રાજાને નમન કરી વિનંતિ કરી કે હે વિશ્વદેવ ! તમોને હું વધામણી આપવા આવ્યો છું જે તમારા પુત્ર દેવ સેન કુમાર સાથે પોતાની કન્યાનું લગ્ન કરવા માટે મોટી રૂઢિયે યુક્ત રવિકિરણ નામા વિદ્યાધર આપના નગર બાહર આવેલો છે. આવા સમાચાર સાંજની તે દેવસેન કુમારનો પિતા સુરતેજ રાજા અતિ આહ્વાદિત મનથી નગર બાહર ઉદ્યાનમાં તેની સામો આવ્યો. પછી તે ઉદ્યાનમાં તે બેઠું રાજા પરસ્પર મઢ્યા, અને માંહોમાંહે કહેવા લાગ્યા જે આપણા બેઠું સંતાનનો વિવાહ જે થવા ધાલ્યો છે, તે યથોચિત્ત છે અને વલી આપણ બેઠું રૂઢિયે કરી પણ સમાનજ થઈએ. માટે આપણ બેઠું સંબંધી થઈએ, તે યોગ્યજ છે. એમ કહી તે ચંડકાંતાની સાથે દેવસેન કુમારનો વિવાહ કર્યો. પછી બેઠું રાજા જાણ વસ્ત્ર, આજરણ, સારાં ચંદન, સુગંધયુક્ત પુષ્પની માલાડ, ઇત્યાદિક વસ્તુઓનું લગ્ન મહોત્સવમાં બેઠું રાજા યથોચિત્ત દાન દર્શને સર્વજનને રીજવે છે. તેથી બેઠું વેવાયો મહોટા યજ્ઞને પ્રાપ્ત થયા.

હવે તે વરનું અને કન્યાનું રૂપ જોઈ તત્રત્ય સર્વ જનની દૃષ્ટિ તૃપ્ત થાતી નથી. અને તે સુરતેજ રાજાની અતિ જાક્તિથી તુષ્ટમાન થયેલો રવિકિરણ વિદ્યાધર, પુત્રીના વિયોગથી મનમાં દિલગીર થઈ, પોતાની પુત્રીની રાજા વગેરેને જાણ દર્શ, તેની આજ્ઞા લઈ પોતે પોતાના નગર પ્રત્યે આવ્યો. પછી સુરતેજ રાજાએ ઉત્તમ એવો સાંસારિક જોગ જોગવી, અને રાજ્યનાર

वह्न करवाने योग्य पोताना पुत्र देवसेनने जाणी असार एवा संसारथी उद्देग पामी पुत्रने राज्य गादीपर बेसारी सुगुरु पासें जई दीक्षा लीधी. तद नंतर देवसेन कुमार राजा थयो. अने तेमनी स्त्री जे चंद्रकांता हती, ते पट्टराणी थइ. तेमने पेटें एक मनोहर पुत्र थयो. ते पुत्रनुं नाम शूरसेन एवुं पाडयुं. हवे ते पुत्रेंकरी राणी कहेवी शोने ठे ! के जेवी सूर्य उगेथी पूर्व दिशा शोने तेवी ते शोने ठे, पढी रविकिरण राजायें राजकाजना व्याह्ति पणायें करी पुत्रीने परणाव्या पढी पुत्रीमाटे एक वार पण जोगांग सामग्री तथा वस्त्राजरणादि वगेरे कांइ पण मोकळ्यां नहीं. तेना उद्देगमां बेठी ठे तेवामां चंद्रकान्तानी दासी उवटणादि जोगांग सामग्री लइ आवी. त्यारें चंद्रका न्ताने दीनवदना दीठी तेवारें दासीयें पूठयुं के बेहेन ! तमो दीनवदना केम दीसो ठो ? त्यारें तेणीयें कहुं के मारा माता पिता मुजनें परणाव्या पढी बिलकुल संनारतांज नथी अने कांइ वस्त्राजरणादिक पण मोकलतां नथी अरे तेमणे मुने केम वीसारी मूकी हजो ! कोइ कोषथी स्नेहनो लोप थयो ! ते दुःखनुं हृदयमां ध्यान करतां हुं करमाइ गइ बुं, ते केनी पेटें ? तोके जेम माजतीना फूलनी कली अग्रियें दाजी होय अने करमाइ जाय तेनी पेटें ? अथवा कमलिणी हिमें बली केवी थाय ? तेवी रीतें हुंतो ग्लानवदना थइ गइ बुं. त्यारें निपुण सखी तेने शिखामण देवा लागी के हे राणी ! जरा वि चार तो करो, के अन्यनां दीधां जे वस्त्राजरणादिक, तेथी ते सुख केटलुंक होय ! जुजने माग्यां घरेणां पहेरवानुं जे सुख होय ठे, ते सुख शा कामनुं ठे ! वाली बहेन ! आ जगतमां पौजलिक सुख जे ठे, ते वितथ ठे, माटे तेना लाजथी तथा अलाजथी रोष तथा तोष, कांइ पण करवोज नहीं. तथा वली जे परनी आशा करवी ते नरने अने नारीने अपमाननुं स्थान क ठे, एवुं जाणीने उत्तम मनुष्य होय, ते संतोष धरे ठे. वली हे राणी ! शरीर जे ठे, ते तो केवुं ठे ? तो के जे शरीरने मोंधी वस्तु जे वस्त्रादिक ते जो पहेरावीयें, तो ते वस्त्रादिक पण जेना स्पर्शथी अल्प मुख्यवालां थइ जाय ठे ! तथा सरस आहारें आ शरीरने पोषियें ठीयें, तथापि सरस वस्तु जे ठे, तेने आ शरीरनो संग थाय के तुरत ते मलमूत्र रूप दुर्गंधमय थइ जाय ठे. तेमाटे सुबुद्धि पुरुषो, आ देहने ढांकवा अने राखवाने माटे इय्य, क्षेत्र, काल, जावने अनुसारें जोगांग सामग्री राखे ठे, परंतु तेमां ममत्व बुद्धि

ધરતા નથી. તથા નવી વસ્તુનો અજિજ્ઞાપ પણ કરતા નથી. ત્યાગજાવે
 એ શરીરથી ચેતનને ન્યારો જાવે છે, એ વસ્ત્રાનરણાદિક જીવે જે મેલબ્યાં
 છે, તે તો જે જેમ તે તેમજ રહેવાનાં છે, તેથી જીવને શું જાન થાવાનો છે!
 અને વલી જીવે રતિવેદનાં જે કર્મો બાંધ્યાં હશે, તેના ડુઃખવિપાક જરૂર
 જોગવવા પડશે! એવી રીતનાં નિપુણ સખીયેં મધુર અને સયુક્તિક
 એવાં વૈરાગ્યમય વચન કહ્યાં, તેથી પુણ્ય પાપના વિપાક જાણીને તે ચંડ
 કાંતાને તત્કાલ વૈરાગ્ય उत्पन्न થયો, તેથી તેને શાંતિદશા પ્રાપ્ત થઈ. અને
 દાસીને કહેવા લાગી કે હે દાસી! જે તેં કહ્યું, તે સર્વ અક્લરશઃ સત્યજ
 છે, જે અન્યજનની આશા કરવી, તે મહા ડુઃખનું કારણ છે. અને હે
 દાસી! કામજોગાદિકનાં સુખ તો જીવો ઘણી વાર પામ્યા, અને પામીને
 વલી તેના સુખનો ગર્વ જીવે ફોગટ કીધો. વસ્તુતઃ તે કામાજોગાદિક જે
 છે, તે આત્માથી જુદાજ છે, વલી તે મનોહ ગીત ગાનાદિક પેંચેંડિયના
 સુખોને પણ જીવ જોગવીને પાઠો ઠાંમે છે તો પણ તે જીવ તૃપ્ત થતો
 નથી. તો શા માટે જોગનાં સુખનું અજિમાન કરવું? તેમાટે હવે મોહના
 વિજ્ઞાસરૂપ એ ઉવટણાવિકેં કરી મારે સહ્યું! અને આ અસત્ય સંસારથી પણ
 મારેં સહ્યું! માટે હવે હું તો પ્રવ્રજ્યા જે દીક્ષા તે ગ્રહણ કરીશ, કે જેથી સઘઃ
 સ્વાધીન એવા શાશ્વતાં સુખ પામીયેં! આ પ્રમાણે દીક્ષા ગ્રહણ કરવાનું જ્યારે
 કહ્યું, ત્યારેં પાસેં બેઠેલી દાસીયો વિલચી થઈ વિચારવા લાગીયો કે આ
 પણેં તો સેજ આ ચંડકાંતાને એમના માતાપિતાયેં નહિં મોકલેલાં વસ્ત્રાનરણા
 દિકના ડુઃખને મટાડવા આ સંસારનાં પૌજલિક સુખનું અસત્યપણું કહ્યું,
 તેમાંથી તો તેને તીવ્ર વૈરાગ્ય उत्पन्न થયો? અને એકદમ પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ
 કરવા તત્પર થઈ ગઈ? માટે હવે આપણે સાંસારિક રીતેં સવિનય, સાંસા
 રિક વિષયવાસનાની વાત કહિયેં? એમ વિચારીને નમ્રતાપૂર્વક તેને પગે
 લાગીને કહેવા લાગીયો જે હે રાણી! અમાયેં જે આપને કહ્યું કે પરાધીન
 પણું ડુઃખદ છે, તે સ્વરૂં પણ તે પરાધીનપણું આપને નથી એ પરાધીન પણું
 તો અમ જેવા પામર પ્રાણીનેજ હોય છે, આપને તો પૃથ્વીપતિ રાજા માથે
 સ્વામી છે, તો આપને કોઈ પદાર્થની સ્વામીજ નથી. અને પૂર્વોક્ત રીતેં
 અમેં આપને વચન કહ્યાં, તે સર્વ, ઉપહાસથીજ કહેલાં છે. તે ઉપહા
 સનાં વચન પર સત્યત્વ માની તે વચનની તમોને દૃઢ ગાંઠ બાંધી બેસ

बुं, अने ते उपरथीज प्रव्रज्या लेवानी वात करवी, ते घटे नहिं? माटें हे वेहेन! आ अमारा लावेला अंगविलेपनादिकने कृपा करी अंगीकार करो. त्यारें चंद्रकान्ता राणीयें कळुं, के हे दासी! हवे आ शरीरनी शुश्रूपाथी सळुं. अर्थात् हवे आ शरीरने सुख देवानी कांइ जरूर नथी. अने में आ संसारना सर्व सुखनो अनुभव करी लीधो. तेमां मारूं अद्यापि पर्यंत काहीं वळुं नहीं? हे दासीयो! परमानंदना पामनारा जे मुनिराजा अनिर्वचनीय आत्मिक सुख अनुजवे ठे, ते सुखथी तम जेवी अज्ञानी दासीयोयें अद्यापि पर्यंत पौजलिक सुखमां आसक्ति वधारी मुने वंची ठे. अरे रे!!! हुं आ अनित्य एवा सांसारिक सुखमां रंगाणी! मुंजाणी! अरे प्रेम ते शुं! अने कोण कोने प्रिय ठे! कोनो विरह! कोण विषय! वली जे अपूर्व आत्मिक सुख जोगवे ठे, ते साध्वीने वारंवार नमो नमः जीवित पण ते स्त्रीनुंज धन्य ठे, के जेना मांस खमणादिक तपें करी तप्तथयेला देहने विषे दाह थवाना जयथी अनंग पण रहेवा आवतां जय पामे ठे. अने जरा पण स्थान पामतो नथी. एम ते राणीने तीव्र वैराग्य उत्पन्न थयो. एवा समयमां प्रातिहारीयें आवीने राणीने कळुं, के हे महाराणी! आपने माहाराजा तेडावे ठे? माटे नाई, धोई, सर्व अंगविलेपन करी आनरण वस्त्रादिक पहेरी त्यां पधारो. हजी सुधी आपें कांई अंगशुश्रूपा केम करी नथी? वली शामाटे अमो त्यां आवीयें? एम जो आप कहेतां हो, तो असार अने अपार एवा संसारमांहे पडता प्राणीना हितार्थी, दुःखें पीडित एवा प्राणीयोने शरण दान देवाने दक्ष, इंद्र अने उपेंद्रादिकें पण जेने जिताय नहिं, एवा मोहमद्वना जीतनारा, संपूर्ण केवलज्ञानें करी लोकालोकने प्रकाश करनारा, विजयनामा तीर्थकरें आपणा उद्याननेविषे पाठ धाव्या ठे. तो ते प्रभुने वांदवा जवाने माटे माहाराजा तेडे ठे. एवुं प्रातिहारीनुं वचन सांजली आनंद पुष्टपणुं पामीने तेने हर्षप्रमोदें दान दीधुं. यतः—

कृतांगसार शृंगारा, चलिता चूचुजा समं ॥ एटले राणीयें स्नान करी सार शृंगार अंगें पेहेखा. पहेरीने राजा साथें जइने दिव्य जे समवसरण तेमां बेठां. जगत्गरुने वांदवा गया, त्यां जइ पंचानिगमन साचवी, पंचांग प्रणाम करी यथास्थानें बेसी जिनवाणी सांजलवां लाग्यां, त्यारें प्रभुयें पापनाशिनी देशना देवानो प्रारंज कखो. ते जेम केः— जो नव्य लोको!

વિહામણી સંસાર અટવીને વિપે જમતા પ્રાણીને અનંત શાશ્વત સદાકાલ ડુઃખો ઘણાં છે, અને સુખ તે તુલ્ય અશાશ્વત થોડું છે. નરક ગતેં નારકી, પાપના કરનારા જીવો શીત અને ઝળળ એવાં પાપનાં જે શસ્ત્ર. તેમાં શીત જે શાલ્મલી વૃક્ષ તથા તપ્ત જે વાલુકાદિ, કુધા, તૃષાદિક પરમાધામીની કરી વેદનાને અનંતવાર પામ્યા. ત્યાર પછી તિર્યંચ ગતિયેં જીવો કુધા તૃષા તથા જાર વહેવો ઇત્યાદિક લાખો ગમે ડુઃખ જોગવે છે. તે આપણેં દૃષ્ટિયેં કરી દેખીયેં ઠીયેં, તથા મનુષ્ય જન્મમાં પણ જીવ, પુનર્જન્મ, મરણ, જરા, દૌસ્થ્ય, રોગ, શોક વિયોગથી થયેલાં જે ડુઃખો તેથી તથા સ્વ રાગ સ્વામીથી, પિશુન લોકોથી, થયેલાં જે ડુઃખો તેણે કરી વારંવાર પરાજવ પામે છે. દેવગતિમાં પણ આનિયોગિકપણાના વિષવાદ, ઈર્ષ્યા, ક્રોધ, લો જાદિકનાં જે ડુઃખો, તેને તથા વિજેપેં કરી અવનકાલનાં જે ડુઃખો તેને જોગવે છે. માટે હે જવ્યજનો ! જન્મ, જરા, મૃત્યુ રહિત નિરાબાધ અક્લેશ, અવિનાશિ, અપુનર્જવ એવાં સુખ પામવાનો યોગ તો અહિયાંજ છે, તો તે સુખ મેલવવા માટે ડુર્વાસના મિથ્યાત્વને મૂકી. તે મોહપદનો આપનાર જે વીતરાગ જાપિત આત્મધર્મ તેનું, ઉદ્યમવંત થઈને સમાચરણ કરો.

એ પ્રમાણેં જિનજાપિત તત્ત્વદેશના સાંજલી તે દેવસેન રાજા તથા તેની રાણીયેં સંસાર અસાર જાણી વિષયથી વિરમી સર્વ પરિગ્રહ ત્યાગ કરી જવન્નમણથી જય પામી, જગવંતને પ્રણામ કરી ઘરે આવી, શૂરસેન કુંવરને રાજ્ય દેહ, સપ્ત દેવનેવિપે ઘણું ધન વાવરી, દીન અને અનાથને દાન દેહ, મહા મહોત્સવેં કરી અરિહંત પાસેં દીક્ષા લીધી ! યતઃ— ગતવિષયવિકારશ્ચારુચારિત્રચારઃ, શમશરજિતમારઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતસારઃ ॥ તપશ્ચ વિકલંકં ચૈષ કૃત્વાપ શંકં, મુનિરગમદશોકં પંચમં દેવ લોકમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— ગયા છે વિષય વિકાર જેના, નિર્મલ ચારિત્રાચાર પાલન કરતો, શમતારૂપ બાણેં કરી જીત્યો છે કંદર્પ જેણેં, શુદ્ધ સિદ્ધાંત સારના અન્યાસ કરવામાં તત્પર છે, નિયાણા રહિત નિષ્કલંક તપનો કરનાર શંકા, કંઘા રહિત, નિરતિચારપણે મુનિ માર્ગ આરાધી અંતે અણસણ કરી સમાધિમરણે કરી પાંચમે દેવલોકેં તે રાજા રાણી બેઠુ જીવ દેવપણું પામ્યાં. રાજાનો જે જીવ હતો તે ઇંડપણું પામ્યો અને રાણીનો જે જીવ હતો તે સામાનિક દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં તે બેઠુ જણાની અત્યંત પ્રીતિ

હોતી હવી, ત્યાં દશ સાગરને આઝખે દેવ સંબંધિયા જોગ જોગવી. ૬૬ પણે થયેલો જે રાજાનો જીવ હતો તે જીવ, ત્યાંથી ચ્યવી એજ નરતક્ષેત્રે કુરુદેશને વિષે ગજપુર નગરે જે શ્રીવાહન રાજા રાજ્ય કરે છે, તેની લક્ષ્મી નામે રાણી છે તેની કુલે ચૌદ સ્વપ્ન સૂચિતથકો પુત્રપણે ઉપન્યો. હવે તેજ નગરે તે રાજાને બુદ્ધિસાગર નામે પ્રધાન હતો, તેની સુદત્તા નામે સ્ત્રીની કુલે પ્રથમ સામાનિક દેવતા પણે ઉત્પન્ન થયેલો જે રાણીનો જીવ, તે પુત્રીપણે આવી ઉપન્યો. હવે રાજાએ પોતાના પુત્રનું પ્રિયંકર એવું નામ પાડ્યું અને પ્રધાને પોતાના પુત્રનું નામ મતિસાગર એવું પાડ્યું. પછી આપ આપણે પિતાએ તે બેદુનો જન્મ મહોત્સવ કહ્યો,

હવે તે બેદુ બાલકો સાથે રમે, અને પરસ્પર દૃષ્ટિ પડે, ત્યારે પૂર્વ જવના સ્નેહથી માંહોમાંહે અત્યંત હર્ષ ઉત્પન્ન થાય. અને એક એકનો ઘડી એક પણ વિયોગ સ્વમાય નહીં અને એક એકને જો જરા વાર ન દેશે, તો રુદન કરે, હવે તે બેદુનું કુધા તૃપાર્થા ધાવમાતા પ્રતિપાલન કરે છે, તે બેદુ બાલક પરસ્પર ઉદ્યાનને વિષે ક્રીડા પણ કરે છે, એકાંગ પણથી વિચરે છે, સુલે વધે છે. એમ કરતાં બેદુજણ મહોટા થયા અને સર્વ પુરુષની કલા, કલાચાર્ય પાસેથી શીખ્યા અને અનુક્રમે યૌવનાવસ્થા પામ્યા. હવે રાજ્યકુળમાંહે તિલકસમાન એવા પ્રિયંકર કુમારને રાજાએ મોટે મંદાણે કરી અતિરૂપવતી એવી રાજાની કુંવરીયો પરણાવી. અને પ્રધાનના પુત્ર મતિસાગરને પણ પ્રધાને પ્રધાનવંશની ઉત્પન્ન થયેલી અને અતિરૂપવતી એવી કન્યા ઉપરણાવી.

એમ એ બન્નેજણ પરણ્યા. પછી સાંસારિક સુખ જોગવતા વિચરે છે. એમ કરતાં કેટલેક કાલે શ્રુતસાગર નામા આચાર્ય તે ગામની બહાર આવી સમોસઘા. ત્યાં સર્વે જનો વાંદવા ગયા, ત્યાં વાળી સાંજની શ્રીવાહન રાજાએ સંસાર અસાર જાણ્યો, કપાયનાં ફલ માર્ગ જાણ્યાં, સ્ત્રીના જોગ તે રોગ સમાન જાણ્યા. અને વિષયના ફલ પણ વિરસ જાણી ઘરે આવી પોતાના પ્રિયંકર પુત્રને રાજ્ય ગાદી આપીને તે શ્રીવાહન રાજાએ દીક્ષા લીધી. અને તેના બુદ્ધિસાગર નામા પ્રધાને પણ પોતાના પુત્ર મતિસાગરને પ્રધાન પણે સ્થાપી શ્રીવાહન રાજા સાથે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી પ્રિયંકર રાજાને રાજ્ય પાલતાં પુણ્યોદયે કરી આયુધ શાલામાં ચક્રરત્ન ઉપન્યું. તેચક્રે કરી ઠયે સ્વંદ નરતના સાધ્યા. મુકુટ બંધ ઠત્રીશ હજાર રાજા તેની સેવા કરવા

લામ્યા, અને આજ્ઞા પણ માનવા લામ્યા. પઠી ચોશઠ હજાર સ્ત્રીયોના જોગ તથા પુણ્યોદયે કરી ચક્રી પદના જોગ જોગવતા બોહોંતેર લાખ પૂર્વ વર્ષ ગયાં. હવે તે પ્રિયંકર ચક્રીને બીજા ઘણા પ્રધાન છે તો પણ મતિસાગર સમાન બીજા કોઈ ઉપર પ્રીતિ નથી. ॥ યતઃ ॥ માતંગા નૈવ તુંગાસ્તુરગ રથવરા નૈવ સામંતયોધા, જાંઘાગારં ન રત્નાન્યથ નવનિધયોનૈવ દારા ઉદારાઃ ॥ ગીતં નૃત્યં તથા નો ધ્વનદુરુમરુજં નૈવ રાજ્યં ન રાષ્ટ્રો, દૃષ્ટો રુષ્ટોપિ દૃષ્ટિં સચિવ ઇવ તથા તસ્ય દૃષ્ટિં વિધત્તે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— હાથી, ઘોડા, રથ, સામંત, યોધા, જંઘાર, રત્ન, તથા નવનિધાન ઉદાર રૂપવંતી સ્ત્રીયો, ગીત, નૃત્ય, મૃદંગધ્વનિ રાજ્ય, દેશ, એ કોઈ વદ્ધજન નથી હર્ષિત તથા શોકવાન થયા થકા પણ જો પ્રધાન પર દૃષ્ટિ, પડે તો તેને બીજું જોવું જ ગમે નહિં અર્થાત્ તેમને જેવો મતિસાગર પ્રધાન વદ્ધજન છે, તેવું બીજું વદ્ધજન કોઈ નથી. હવે પ્રિયંકર રાજાનો તે મંત્રી ઉપર દેવગુરુની પેઠે સ્નેહ છે, જાડની પેઠે હિતાર્થપણું છે, અને સર્વ રાજ્યનું અધિકારિપણું તે મંત્રીને હાથે સોંપેલું છે. તે ચક્રીરાજા પોતાના જીવ સમાન એને જ જાણે છે. એમ અત્યંત સ્નેહ છે. એકદા રાજા તથા પ્રધાન હર્ષવંત થયા થકા વિચરે છે, તેવામાં એક વાતની વેદુ જણને ચિંતા ઉપની, તે કેવી રીતે? કે જે આપણ વેદુને માંહો માંહે અત્યંત સ્નેહ છે, તે શું પૂર્વ જવનો હશે! કે આજ જવનો! કારણ કે આ જવમાં સ્વામી સેવકનો સ્નેહ એવી રીતે કોઈનો જોયો નથી? એતો કોઈ પાઠલા જવની પ્રીતિ દીસે છે, માટે કોઈક જ્ઞાની પુરુષ મણે તો આ વાત નો સંદેહ ટાલીયે. એવો વિચાર કરે છે. એટલામાં સુપ્રજનામા તીર્થંકર તેજ નગરીની બાહાર ઉદ્યાનમાં આવી સમોસઘા. ઠત્રત્રય વિરાજમાન, જા મંમલ કેવલજ્ઞાને કરી ટાલ્યા છે અંધકાર જેણે એવા અને જેની આગલે ધર્મચક્ર ચાલે છે, સિંહાસન, ચામર, આઠ માહાપ્રાતિહારે સહિત દેવ હુંદજિ ને નાદે કરી જગત્ગુરુ નવ કંચનના કમલે કરી વિહાર કરતા બહુમુનિ પરિવાશું પરિવસ્યા. દિવ્ય સમોવસરણે આવી સમોસઘા. જવ્ય જીવને પ્રતિબોધ દેતા એવા પ્રજુ આઘ્યાની વધામણી જ્યારે આવી, ત્યારે તે વધામણીયાને વસ્ત્ર આનૂષણ આપી ને વિસર્જન કય્યો. હવે રાજા તથા પ્રધાન વેદુ હર્ષવંત થઈ સાડી બાર ક્રોડ ધનનું ઠેકાણે ઠેકાણે દાન આપતા સર્વ પરિવારશું તથા ચતુરંગી સેના સહિત પ્રજુને વાંદવા ગયા. ત્યાં પ્રજુનાં

પ્રાતિહાર્ય જોડને રાજા તથા પ્રધાન બેઠુ સુશી થયા. રાજા પઠી રાજચિન્હો નો ત્યાગ કરી સમવસરણમાં જડ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દડ હાથ જોડી યચિત સ્થાનકેં ધર્મ સાંજલવા બેઠા. તે પઠી ત્રિલોકીબંધુ, કરુણાસિંધુ, ત્રિજગત્સ્વા મી એવા પ્રભુ, સર્વ જાણવાલા જનોથી સમજી શકાય એવી અને સુધારસ સમા ન, યોજનગામિની વાણીયેં કરી સર્વને સમજાય, એવી રીતેં શનૈઃ શનૈઃ દેશનાનો આરંજ કરતા હવા. તે જેમ કે:-જન્મ, મૃત્યુ, જરા, તે રૂપ જેમાં જલ નરેલું છે, અને દુઃખ રૂપ જેમાં આવર્તો છે, તેવા અગાધ સમુદ્રને વિષે પડેલા એવા હે જીવો ! તમોને પુણ્યરૂપ નાવમાં બેસવાનો યત્ન કરવો યુક્ત છે. વલી આ અસાર સંસારસમુદ્રને વિષે દૈવરૂપ ધીવરેં નિર્માણ કરેલી એવી દારુણ દુઃખદાયક કાલરૂપ માહાજાલ, વચત વિનાની આવી પડે છે. માટે તે જાલ હજી સુધી આવી નથી, તે પહેલાં જો નહીં ચેતો તો તમો મહાદુઃખને પામશો ! વલી આ સંસારાંબુધિમાં વિષયરૂપ વિષના લોજને વિષે સમગ્ર મનુ પ્યરૂપ મીનગણ પડેલો છે, તેને પૂર્વાંકત દૈવરૂપ ધીવર, આરડતા એવા જીવોને બાહર કાઢીને કર્મરૂપ કુઠારથી ઢેદી નાચે છે. વલી જલજંતુને તો એમ જા લનાં દુઃખો આયજ કારણ કે તેની સ્થિતિજ જલમાં છે, પરંતુ નવાડની વાત તો એ છે કે ગુણવાન્ તથા સમુદ્રમાંથી તરી નીકલવાને સમર્થ એવા પણ આ સંસારમાં મૂઝી જાય છે, તે જેમ કે:-સંપત્તિ પ્રાપ્ત થવાને માટે યત્ન કરતા એવા જ્ઞાની પ્રાણીયો મનોરથ રૂપ વાહાણ જાંગવાથી તે સંસાર સમુ દ્રને વિષે પ્રત્યુત દુઃખીયા થડ જાય છે. વલી તે સંસારસમુદ્રને વિષે કેટલા એક કલાવાન્ તરવામાં પણ પ્રવહણ જેવા પ્રાણીયો ડુરાગ્રહ જે એકાંત પદ્ધ તેણેં ગલાયેલા છે અંગ જેમનાં એવા થકા પાતાલ પર્યંત મૂઝી જાય છે, કેટલાએક વલી આ સંસાર સમુદ્રને તરીને કાંઠાપર જાય છે, ત્યાંપણ પાઠા પ્રમાદરૂપ કચરામાં મગ્ન થડ જાંગ્યાં છે મન જેમનાં એવાથકા હેઠા પડી જાય છે. માટે હે જવ્યજનો ! પ્રબોધ પામો ! પ્રબોધ પામો !! નયં કર જોગોથી મોહ ન પામો ! આલસ રહિત પણાયેં પુણ્યરૂપ પોતેં કરી આ પ્રકારના સંસારસાગરનું ઝલ્લંબન કરી અત્યંત સુખોનો જેમાં નિવાસ છે, એ વા મુક્તિ નગરને તમો પામો. એવી રીતની શ્રીતીર્થંકર જગવાનની પ્રકાશેલી દેશના સાંજની સંવેગ પામી રાજા તથા પ્રધાન એ બેઠુ પ્રભુને કહેવા લાગ્યા કે હે સ્વામિન્ ! ધર્મનાવ વિના જે સંસારસમુદ્ર તરવો, તે ડુસ્તર છે, શામા

टे ! जे पुत्र कलत्रादिकना स्नेहबंधनथी बंधाणा एवा अस्मदादिक जेवा जड जनो, जात्यंधनी पेटें साक्षात् हिताहित जाणता नथी. माटे हे प्रज्ञो ! अ मोयें तो हाजमां आपना चरणप्रसादें करी कांइक यथार्थ स्वरूप जाणुं ठे, तो पण वली पातुं जाणवाने इत्थियें ठीयें के अमारें बेने मांढोमांढे अत्यंत स्नेह ठे, ते स्नेहध्वानुं कारण छुं हजो ? त्यारें प्रजुजीयें तेमना पूर्व जवनो संबंध धु रथी मांढीने तेमने कही संजलाववा मांढयो. ते जेम के:—तमो सूडा सूडी पणो जिनपूजतां पुण्यफल उपाज्या, जे पूजाथकी धर्मबीज आरोप्युं, तेना पुण्यनो तरु, वृद्धिने प्राप्त थयो, ते तमोने अंतें अवश्य सिद्धिफलनो लाज आपजो. हवे राजा तथा प्रधाने प्रजुना मुखथी एवी वाणी सांजली के तुरत पूर्वजो जव दीगो. तेथी माहा संवेग पामी माहाव्रत खेवाने उजमाल थइ नावचारित्रिया थाता हवा ॥ यतः— प्राज्यं राज्यं ऊटिति कुरजःपुंजवत् वर्जयित्वा, बन्धुस्नेहं निगडसदृशं तंतुवत् त्रोडयित्वा ॥ त्यक्त्वा स्त्रैणं तृणमिव रुदन्नोचनं दीनवक्त्रं, श्रामण्यं प्राक् सुकृतकलितौ तौ च सम्यक् प्रपन्नौ ॥

अर्थः— प्राज्य एवुं जे राज्य तेने शीघ्र रजःपुंजनी पेटें ठांढीने, बंधुजननी जे निविड स्नेहरूप बेडी तेने तंतुनी पेटें त्रोडीने, रुदन युक्त ठे नेत्रो जेमां तेथी दीन थयेजुं एवुं स्त्रीनुं जे मुख तेने त्रण समान त्याग करीनें पूर्वकृत सुकृत कर्म करी युक्त राजा अने प्रधान ए बेहु जणे माहामहोत्सवें दीक्षा ग्रहण करी अने अंतें मुक्तिपदने पाम्या. एरीतें सुडा सुडीनी कथा संपूर्ण थइ. एम वस्तु तत्त्व अजाणते पण उंधसंझायें इव्यथी आदरवी. अर्थात् जिनपूजा नइकनावें करवी. जुवो ! ए बेहु जीवें इव्यस्तव कखो, तेथी ते बेहु जीव, सुखना हेतु थया. माटें जे ज्ञान पामी वीतरागनुं स्वरूप जाणी जे नावथी जिनपूजा करजो तेने इह लोकें तथा परलोकें सुखनां अने कल्याणनां कारण थाजो. ए कथा सांजली जेम दरिडीने धन पामवाथी हर्ष उपजे, तथा विद्याधर अन्यासी विद्या पामे अने तेने जेम हर्ष उपजे, अथवा शूरवीर पुरुष, शत्रु जीती जेम हर्ष पामे, तेटलोज हर्ष देवसिंह कुंवरने जिनवाणी सांजलवाथी उपन्यो. वली मोर जेम मेघनी गर्जना सांजली हर्ष पामे, वियोगी प्राणीने जेम पो तानो इष्ट प्राणी मले ने हर्ष प्राप्त थाय, एम देवसिंह कुमार नार्या सहित धर्म पामीने हर्ष धरता हवा. पढी त्यांथी मुनिराजने वांदी पोताने

स्थानकें गया. पढी केटलाएक दिवस त्यां रहिने सदाकाल साधु सेवा, क्रिया, अनुष्ठानमांहे निपुण थाता हवा.

त्यार पढी एकदा ते देवसिंह कुमारने पोतानां मातापिता सांजरी आब्यां तेथी पोतें पोताना नगरजणी चाब्यो. ते वखत, वाजित्रे करी आकाशने बधिर करतो, अने सैन्यरजें करी दिशानें धूसरी करतो ज्यारें चाब्यो, त्यारें तेमने वलावा माटे ते नगरनां घणां लोको आब्यां. त्यार पढी ते सहु दान, मान, सुवाही दृष्टि, तेणें करी कुंवरने संतोष पमाडीने पाठा वळ्या. परंतु तेउनी दृष्टि तो वारं वार ते कुंवरनी पठवाडेज लागी रही एम करतां ज्यारें पोताना नगरनी सीममां आब्या. त्यारें पोतानी स्त्रीने ग्राम, पुर, आराम देखाडतां मार्गे मांमलिक राजाना घणा मानथी जे टणां जेतो, घणाक पालाना पछिपतियोनी पासें आणा मनावतो पर्वत, नदी, वाव प्रमुखें क्रीडा करतो, ग्राम नगर उद्याने ज्यां जिननां चैत्य ठे, त्यां पूजा करतो, सर्व दुःखी प्राणीने दयाथी दान देतो, पोतानी मथुरा नामा नगरीयें पहोच्यो. त्यारें मेघरथ नामा पोताना पिताने वधामणी पहोंची के तमारो पुत्र देवसिंह कुंवर स्त्री तथा धन सहित नगर बाहेर आवेलो ठे. ते सांजली पिता घणा आमंवरथी सामो आब्यो. पढी माहा महोत्सवें करी सहुयें नगरमां प्रवेश कीथो. पिता, पुत्र तथा कुटुंब सर्वे मळ्यां, परम प्रमोद पाभ्यां. पढी ते पूर्व जवनां उपाज्यां जे समय पुण्य तेना योगें करी स्वर्ग समान सुखजोगने जोगवतो दानादिक देतो थको विचरे ठे. एवे समयें मेघराजायें सुपुत्र देवसिंहने राज्ययोग्य जाणी तथा पोतानो पण वृद्धाव स्थानो समय जाणी सर्व राज्य ठोडी दई साधु पासें दीक्षा जेई सकल कर्म खपावी केवल ज्ञान पामी मोक्ष नगरप्रत्यें गमन कथुं.

हवे देवसिंह कुमारे पण संग्राम कीथा विना पोताना तेजपराक्रमने प्रतापें दुर्दैत जे जूपतियो हता, ते सर्वेने नमावी पोतानी आझामां राख्या. अने ते देवसिंह राजा अत्यंत न्यायवान् थयो, तेणे करी त्यांनी प्रजाने ते राजा अत्यंत प्रिय लागतो हवो. एकदा राजा प्रजातें जाग्यो थको हृदयमां बे प्रकारें चिंतववा लाग्यो के जे राजाउयें राज्यलक्ष्मीने तृणवत् ठांमीने प्रवज्यां लीधी, तेउने धन्य ठे. अने हुं जाणुं बुं, ते ठतां पण कांइ व्रतनो उद्यम करतो नथी अने प्रमादमांहे खुचीज रह्यो बुं. महा

મોહને વિલાસેં વિલસતો એવો જે કાલ, તેને હું નિષ્ફળ ગમાવું હું અંજિલા પારૂપ પિશાચીયે મુજને અત્યંત ગ્રહ્યો છે. અરહું પરહું નમતું મારું મન, તે ધતુરાસમાન જે વિષયજોગ તેમાંહે રતિ માની રહ્યું છે. વલીવક્ર એવા કામરૂપ કિરાતેં મારા વિવેકરૂપ રત્નને ચોરી લીધું છે, શુદ્ધજાવનારૂપિણી જે લક્ષ્મી તેણે મારા ઇન્દ્રિયરૂપીયા ચોર લૂંટી લીધેલા છે. જિનોક્ત વચ્ચ નરૂપ પટહ વાજે છે, તેથી ઘણાક પ્રવીણ પ્રાણીયો હોય છે, તે જાગે છે. અહો!!! હું અચેતન થઈ મોહનિદામાં સૂઈ રહ્યો હું, તેથી કેમે કરી જા શૂત થતો નથી! માહાહુષ્ટ મોહરૂપિયો શત્રુ મહોટા પ્રયાસેં પ્રાપ્ત થયેલા મારા ચારિત્રને ગ્રહણ કરે છે. અને પાત્રો તે મોહને કેમ જીતવો તે પણ મંદબુદ્ધિવાલો હું કાંઈ જાણી શકતો નથી! અરે! અસાર સંસારમાં આસક્ત એવા મારાથી એ મહાપ્રબલ મોહ કેમ જીતાડો! એમ તે મનમાં દુઃખ કરે છે. ત્યાર પછી તે દેવસિંહકુમાર, નિશ્ચયાસ્મિક બુદ્ધિ કરીને કહે છે કે હા! તે મોહ જીતવાનો ઉપાય તો પૂર્વાચાર્યે જાવસ્તવેં તથા ઇવ્યસ્તવેં કહ્યો છે. એમ નિશ્ચય ધારી પ્રજ્ઞાતને વિષે રાજાએ ઉત્તમ જૂમિ શોધીને તે ઠેકાણે કેટલાંક પ્રાસાદ કરાવવાને અર્થે સૂત્રધારો તેડાવ્યા, કેટલાંક બિંબ કરાવવાને વાસ્તે શલાટ કારીગરોને તેડાવ્યો, અને ઝતાવલથી તેણે થોડા વચ્ચતમાં જિનપ્રાસાદ તૈયાર કરાવ્યા. અને તેમાં જિનબિંબની સ્થાપના કરાવી. હવે તે જિનપ્રાસાદનું આંગણું જે છે, તે નીલરત્નની શિલાએં કરી બાંધ્યું છે. મણિને સ્વંમે કરી મંદિત કીધું છે, તે ઉપરથી આકાશજ જાણે આંગણે આવ્યું હોય નહીં! એવી રચના કીધી. સ્ફટિકના થાંજલાપર મણિરત્નની પૂતલીયો કીધી છે, તે કેવી છે? તો કે આકાશયકી સાક્ષાત્ વિદ્યાધરીયોજ જાણે ઝતરીને આવીયો હોય નહીં? સ્ફટિક સ્તંજકુંજીયો સારીરીતેં જરાવી છે, તેણે કરી, શોજાય માન ઝંચા છે શિખર જેમનાં એવા સ્ફટિકસ્તંજો તે કેવા શોજે છે કે જાણે હિમાચલના ટુકોજ અહિંયાં વિશ્રામ લેવાને આવ્યાં હોય નહિં! અને જાણે દેવતાનાં વિમાનજ હ્રાં આવ્યાં હોય નહિં! એવાં જિનપ્રાસાદ કરાવ્યાં, વલી તે જિનપ્રાસાદના શિખર ઉપર શ્વેત ધ્વજાના આટોપ લટકતા છે. તેવા પ્રાસાદની તુંગતાની ચંગતાનાં આકર્ષ્યી લોકો નિત્ય જિનપ્રાસાદનેજ જોઈ રહે છે. એવી રીતના જિનપ્રાસાદ તથા જિનબિંબના કરતા એવા સલાટોને સન્માન દાનથી સંતોષ્યા. હવે ઘર, સિંહાસન, ચામર, તેણે

सहित मणिमय, अरिहंतना बिंब जराव्यां. तथा आचार्य पासें जिन बिंबनी प्रतिष्ठा पण करावी. ते पढी ते देवसिंह राजा तथा तेनी राणी जिनपूजा दि कृत्य निरंतर करे ठे, अने तेथी पोताना पातकरूप पंकने पखाळे ठे, जिनबिंब पासें लज्जा त्याग करी नाचे ठे, वाजिंत्रना निर्घोष वजावे ठे, ते केवां लागे ठे के किन्नर तथा किन्नरीज जाणे रंगित गान प्रमुख करतां होय नहिं ? एम नर नारी जिन गुण गीत गाय ठे. त्यार पढी तेणें रथ यात्रादि शुन कार्य कीधां, स्नान महोत्सवादिक कार्य कीधां, उज मणादि संघनक्ति वगेरे शुन कार्य कस्यां. तदनंतर देवसिंह महा पूजा अर्चावे. तेमांहे योगीन्डनी पेरे लयमान पामे, महोटां दान सुपात्रें आपे, शिव संपदामां लय पामे, वधते परिणामें जिननक्ति अपर दा नादि कार्यें धन खरचतो तेणे समकित सहित निर्मल कार्य कीधां, नक्ति प्रजावनायें युक्त थयो थको जिन साधुनी जिनालयनी परिपूर्ण नक्ति करतो हवो. तेम करतां ते देशमांहे पण घणा प्राणीयो जिन नक्तिवंत याता हवा. एम श्रावक धर्म घणा काल पर्यंत पालीने वृद्धावस्थायें ते देवसिंह राजा चिंतववा लाग्यो के हवे गृहस्थ धर्मनुं फलनूत जे साधु पणुं ठे, तेज आदरवुं मुने उचित ठे. पण शो उपाय करुं? महारो पुत्र जे ठे, ते बालक ठे, ते माटे राज्य तजी दीक्षा तो लइ शकुं नहिं. परंतु हुं एने बालपणेज राज्यें तो स्थापुं, अने हुं हलवे हलवे राज्य कारजारथी नि व्यापार थाउं, अने ज्यां सुधी ए पुत्र, राज्य कारजार वहननुं सामर्थ्य पामे त्यां सुधी जो मारुं शरीर सशक्त रहे तो हुं दीक्षा ग्रहण करुं ! अने आत्म साधन करुं ! एम चिंतवी तुरत प्रधान प्रमुख तेडी पोताना नरसिंह कुंवरने तेडीने राज्य गादीपर स्थापन कीधो, त्यार पढी ते श्रावकना बार व्रतनी क्रियामां तत्पर थया. राजा पढी देशविरतिपणुं शुननावें आराधे ठे. चारित्र लइ शक्या नहि, तोपण विविध प्रधान तपें करी काया शोषवी, नाव चा रित्रपणुं नावतां अंतकालें एकमासनुं अणसण आराधी शुनदिनें काल करी ते देवसिंह राजा, सातमे देवलोकें सत्तर सागरना आयुष्यवाला देवतापणे जइ उपन्यो, त्यार पढी राणी पण श्रावक धर्म आराधी तपें करो क्षीणदेह करी अणसण आराधी अंते शुनध्यानें काल करी सातमा देवलोकें सत्तर सागरोपमनी आयुष्य वाला देवतापणे जइ उपन्यां, यतः— एकत्र तत्र

પ્રવરે વિમાને, તૌ દ્વૌ ચ દેવૌ પરમર્દિયુક્તૌ ॥ જાતૌ મરુત્કોટિનતૌ તદાયુઃ,
સપ્તાધિકા વૈ દશ સાગરાણિ ॥ અર્થ:- એકજ ઉત્તમ વિમાનમાંહે બે
દેવતાનું પરમર્દિપણું પામ્યાં, તિહાં સુરકોડીનાં પૂજનીય થયાં. એમ દેવ
સિંહ રાજા શ્રમણોપાસક ધર્મે આરાધી સ્વર્ગે ગયા.

એમ પૃથ્વીચંડના ચરિત્રને વિષે લલિધિઅંક એવે નામે ત્રીજો સર્ગ સંપૂર્ણ
થયો ॥૩॥ ઇતિ પૃથ્વીચંડ ને ગુણસાગરના પટ્નવનો સંબંધ સમાપ્ત થયો ॥

॥ અથ ॥

॥ ચતુર્થ સર્ગસ્ય બાલવબોધઃ પ્રારબ્ધતે ॥

હવે સાતમા જવને વિષે સાતમા શુક્રદેવલોકમાં સુખમય એવું સંપૂર્ણ
આયુષ્ય જોગવી તિહાંથી દેવતા થયેલો રાજાનો જે જીવ, તે પ્રથમ ચ્યવિ
ને જ્યાં ઉપન્યો, તેની યથાર્થ કથા કહિયેં ઠેયે. તેને એક ચિન્ત રાચીને
હે જવ્યજનો ! તમો સાંજલો.

એહિજ જંબુદ્વીપમાં પૂર્વમાહાવિદેહ ક્ષેત્ર છે. જે ક્ષેત્રને વિષે સંદેહના નિવા
રક એવા તીર્થંકરો વિચરે છે. તે વિદેહને વિષે સારા સુખરૂપ જે વૃદ્ધ, તેહના
કહ્નસમાન સુકહ્ન નામા વિજયંત છે તેને વિષે પૂર્વે ઇંદ્રપુરી સમાન અયોધ્યા
નામા નગરી છે, તેમાં મેઘની પરેં વરસે એહવા દાતાર, ધર્મવંત, ધનવંત,
જયવંત, પંખિત એવાં ઘણાંક લોકો વસે છે. વલી જ્યાં જિનપ્રાસાદને વિષે
નાટક પૂજાને અવસરેં વાગતાં એવા જે મૃદંગો, તેના ગર્જારવનો ધ્વનિ સાંજ
લીને સુખીયા થયા જે શ્રાવકરૂપ મયૂરો, તે સદા નાચ કહ્યા કરે છે. તથા
વલી જે નગરીને વિષે રાજકુમારો જે ઘોડા દોડાવે છે, તેહની રજ આ
કાશ પર્યંત ઝમે છે. જે નગરીના ચતુષ્કોને, જેના ગંદસ્થલમાંથી મદ
જરે છે, એવા હસ્તીઝ પોતાના મદથી સીંચે છે. તે સુપ્રશસ્ય એવી નગરીને
વિષે શુદ્ધ કર્પૂર સમાન પોતાની કીર્તિયેં કરી વાસિત કહ્યા છે દેશ જેણે
એવો વિમલકીર્તિનામા રાજા રાજ્ય કરે છે. વલી તે રાજા કેહવો છે ?
તોકે વલીયા એવા વૈરીને બંધન કરવાનું સાર છે જેને વિષે, તથા સુદર્શન
જે સમક્ષિત દર્શન તેનો ધારણ કરનારો છે, વલી જેણે લક્ષ્મી તો વિષ્ણુની
પેઠેં વશજ કરેલી છે. હવે તે રાજાને પ્રિયમતી નામે પટ્ટરાણી છે, તે રૂપેં
કરી રંજા જેવી છે અર્થાત્ ઇંદ્રાણી સરખી છે. તેહની કુસેં દેવસિંહ રાજાનો

जीव देवतापणार्थी च्यवीने जेम रोहणाचल पर्वतनी गुफामांथी महर्घ्य माणिक्य उत्पन्न थाय, तेम ते राणीने उदरें पुत्रपणे आवीने उपजतो हवो. जेवारें ते उदर आव्यो, तेवारें त्यां प्रियमती राणीयें सुतां थकांस्वप्ने विषे दिव्य मनोहर एवो देवतानो रथ दीगो, अने ते देवतानो रथ देखी जा गीने पोताना जताने स्वप्ननी वात सर्व कही, ते सांजली राजायें कह्युं के हे स्त्रि ! आपणने उत्तम पुत्रनी प्राप्ति थाशे ? एवुं सांजली राणी हर्षवंत थड् थकी गर्जनं प्रतिपालन करवा लागी. पढी पूर्णमासें मध्यरात्रिने समयें देवकुमार सरखा दीप्तिमान पुत्रनो ते प्रियमती राणी थकी प्रसव थयो. तेवारें दासीयें राजाने वधामणी आपी, त्यारें घणां गीत गान गवराव्यां, नटुवा नचाव्या, घणां दान दीधां, स्वजनने घणां आदरमान दीधां. एम दश दिवस सुधी पुत्रजन्मनो महोत्सव कीधो, अगीयारमे दिवसें राणी पवित्र थड्. पढी वारमे दिवसें सर्व कुटुंब परिवारने जमाडी, सर्व वडेराउने आदरथी तेडी पढीने राणीयें जे स्वप्नमां देवतानो रथ दीगो हतो, तेने अनुसारें कुंवरनुं नाम देवरथ एहवुं पाड्युं.

हवे ते कुंवर पद्मकमलने विकस्वर करे, अने सूर्यनां पण तेजने हणे. एम निष्कलंक चंद्रमा समान कलायें करी वधतो हवो. पढी पोतानी इ ढायें नगरने विषे विचरतो, हस्तीनी पेठें शोजतो, अमान दानने देतो थको नगरनां लोकरूप जे चमर तेणे करी सुशोजित ठे, वली ते कुंवर केहवो ठे ? तो के सौम्य, शीतल, सरल प्रकृतिवालो, निःकषाय, संतोषी, स्वजन वद्वज तथा गुणी ठे. जे कुंवर यौवनावस्था पाम्यो ठे, ते ठतां पण विषयथकी विरक्त अने संसारी वार्ता, कथा, विनोद, तेथी रहित ठे, परोपकार करवाने विषे माह्यो ठे. माता पिताने हर्ष उपजावे तेवो ठे, यौवनावस्था पाम्यो ठे तो पण तेनी तत्त्वदृष्टिथी धर्ममांज रुचि ठे. हवे एहवे समयें तेहिज विजयने विषे पट्दर्शन वाला जनोथी व्याप्त तथा पृथ्वीरूप स्त्रीना कपालमां तिलक समान एवुं सुप्रतिष्ठित नामें नगर ठे, ते नगरमां कुलवान् तथा महोटा स्कंधवालो, रूडा फलनो उदय ठे जेमने एवा कटपट्टु जेवो रवितेज नामा राजा राज्य करे ठे. त्यां अशोक वृक्षना पत्र सरखा हाथ पगनां तलीयां ठे जेमना वली जाणे के साक्षात् वसंत लक्ष्मीज होय नहीं ? तेवी वसंतराणी नामें ते राजानी राणी ठे. हवे

તે દેવસિંહની સ્ત્રીનો જીવ, જે સાતમા દેવલોકમાં દેવતા થયો હતો તે ત્યાંથી ચવીને કર્મના વશથી તે વસંતદેવી રાણીને કુર્ષે પુત્રી પાળે આવી ઉપન્યો. ત્યારે રાણીયે રત્નનીમાલા સ્વપ્નામાં દીઠી, પઠી તે રાણીયે ગર્ભ પ્રતિપાલના કરતાં થકાં પૂર્ણમાસે ગુજયોગે પુત્રીનો જન્મ આપ્યો, ત્યારે પિતાયે જન્મ સ્થિતિ નો મહોત્સવ કરી સંપદાનુસારે તે કન્યાનું રત્નાવલી એહવું નામ પાડ્યું. તે રત્નાવલી અનુક્રમે મહોટી થઈ ને ચોથા કલાની તથા બીજા ઘણા એક વિદ્વાનના વિદ્વાત થઈ. જેવારે યૌવનાવસ્થા પામી, તેવારે અતિ મનોહર થઈ. તેવિષે કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે ॥ યતઃ—વક્ત્રં પૂર્ણશશી સુધાધરલતા, દંતા મણિશ્રેણયઃ, કાંતિઃશ્રીર્ગમનં ગજઃ પરિમલસ્તે પારિજાતાદયઃ ॥ વાણી કામકુયા કટાક્ષવિશિષ્વાસ્તે કાલકૂટ વિષં, તત્કિં ચંદ્રમુખિ ત્વદર્શ મમરેરામંચિ હુગ્ધોદધિઃ ॥ અર્થઃ— તે કન્યાનું પૂર્ણચંદ્રવત્ મુખ, અમૃત સમાન અધર, મણિ શ્રેણિ તુલ્ય દાંતો, લક્ષ્મી સદૃશકાંતિ, એરાવત હાથી સમાન ગમન, શરીરનો પરિમલ પારિજાત વૃક્ષ સમાન, વાણી કામ કુયા સરસ્વી, કટાક્ષવિશિષ્વા કાલકૂટ વિષ તુલ્ય છે, માટે હે ચંદ્રમુખિ ! શું તારે માટેજ દેવતાડયે આ હુગ્ધોદધિ મંથન કરેલો છે ? અર્થાત્ દેવોને હુગ્ધોદધિ મંથનનું કારણ ચૌદ રત્ન ઉત્પન્ન કરવાં તેજ છે, તો તે ચત્તર રત્ન હે કન્યે ? તારા શરીરમાંજ છે, માટે તારે માટેજ દેવોયે હુગ્ધોદધિનું મંથન કરેલું હશે શું ? એ કવિની ઉત્પ્રેક્ષા છે.

હવે રવિતેજ રાજાના શિક્ષાવ્રત નામા પ્રધાનનો વિબુધનામે પુત્ર વિમલ કીર્તિ રાજાના પુત્ર દેવરથનું વૃત્તાંત સાંજની એકદમ અયોધ્યાનગરીયે આ વ્યો.ત્યાં રાજદરબારમાં જઈ રાજાને હાથ જોડી પ્રણામ કરી કહેવા લાગ્યો કે હે વિમલકીર્તિ રાજા ! સુપ્રતિષ્ઠ નગરના રવિતેજ નામા રાજાયે વિનતિ પૂર્વક આપને કહેવરાવ્યું છે જે આપનો દેવરથ નામા કુમાર છે, તે સાક્ષાત્ દેવરથજ છે, તેની અને દેવના રથની તુલ્યતા છે. જેમ દેવરથ અવ્યાહતગતિ છે તેમ આપનો પુત્ર પણ અવ્યાહતગતિ છે. જેમ દેવરથ, વિગેરેયે રેખાયે કરી યુક્ત છે તેમ તમારો પુત્ર ચક્રરેખા વગેરેના ગુણોયે કરીયુક્ત છે, દેવરથ જેમ ગુણ જે દોરડી તેણે કરી યુક્ત છે તેમ કુમાર પણ સદા ઔદાર્યાદિક ગુણોયે કરી સહિત છે, દેવરથ જેમ સુમન જે પુષ્પો, તેથી આહ્વાદિત છે તેમ કુમાર પણ સુમન જે રૂડામન તેથી યુક્ત છે. અર્થાત્ પંક્તિ છે.

માટે દેવરથ એવું જે તમારા પુત્રનું નામ છે, તે વાસ્તવિકજ છે. હવે તે દેવરથ જેમ આપણે ધ્વજા જોડીયેં, તો તે શોજે, તેમ આ તમારા દેવરથ નામા કુમારને પણ રવિતેજ નામક રાજાની કન્યારૂપ ધ્વજા જો જોડીયેં, તો તે પણ અત્યંત શોજે. હવે કન્યાનું અને ધ્વજાનું કવિ સરખાપણું કહે છે. તે જેમ કે:-હવે તે ધ્વજા છે, તે ચલ છે, અને કુમારિકા છે, તે અચલ છે, એટલોજ કુંવરીમાં અને ધ્વજામાં ફેર છે, વલી દેવરથને ધ્વજા, નલે વળે તથા નલે ગુણે એટલે સારા દોરડાથી બાંધેલી છે, તેમ કન્યા પણ સારા વળે અને ગુણે કરી યુક્ત છે. માટે સર્વરીતે સરખી એવી તે કન્યા પરણવી કોને ન રુચે? વલી તે દેવરથને કન્યા આપવાથી તમારા બેદુનાં એકચિત્ત થાશે, તથા તમો બેદુ જણ સંબંધી થાશે, તો મહોટી આશ્ચર્ય જેવી વાત થાશે.

હવે તે પૂર્વોક્ત કન્યાને પરણાવવા માટે તે રવિતેજ રાજાએ મહોટો સ્વયં વરમંમપ કરાવ્યો છે. ત્યાં મહોટા મહોટા રાજવીરો આવનારા છે. કદાચિત્ત જો તમારો દેવરથ પુત્ર, કન્યાને વરવાને ન ઇચ્છતો હોય, તો પણ તેને ત્યાં આવવું તો યોગ્યજ છે. અને રાજાએ પણ કેવરાવ્યું છે કે જો એ તમારા પુત્ર દેવરથનું અને મારી કન્યાનું લગ્ન થાશે, તો આગલ જાતાં આપણ બે દુનું મહોટો આનંદ થાશે? આવું રવિતેજ રાજાનું કહેલું વચન, પ્રધાનના મુખથી સાંજલી, બુદ્ધિમાન એવો વિમલકીર્તિ રાજા પોતાના વિદ્વાતપુત્ર દેવરથને એકાંતમાં બેસાડી કહે છે. કે હે પુત્ર! તું ત્યાં સ્વયંવર મંમપમાં જા. કારણ કે તિહાં ઘણા રાજકુમારો મલવાના છે, તેડના પુણ્યત્વાપુણ્યત્વના નિર્ણય કરવા માટે રવિતેજ રાજાએ સ્વયંવર મંમપ રચાવ્યો છે. વલી હે પુત્ર ! ત્યાં કન્યાની ઇચ્છાથી વરેલા વર વિના બીજા રાજકુમારો પણ આવ્યા હશે, તેમનું તે રવિતેજ રાજા કાંઠી પણ અપમાન કરશે નહિં. અર્થાત્ તે કન્યાને વરનારનું તથા બીજા રાજકુમારોનું સરખુંજ માન રાખશે, માટે તૈયારી કરી હે વત્સ ! તમો તે નગરપ્રત્યે જાઉં.

એહવું પિતાનું વચન સાંજલી પિતાની આજ્ઞાએ ચાતુર્યથી ત્યાં જવું ક બૂલ કહ્યું. પછી તિહાંથી નલે દિવસે અતિ ચપલ ચતુર ઘોડાઉં તથા મદો ત્કટપણાથી નાચતી એવી હસ્તીયોની ઘટાઉં, ચક્રોના ચિત્કારથી સંત્રાંત લોકોએ દેખાતા સારા રથો, વિવિધ એવા આયુધોના સંબંધથી વ્યગ્ર અને ચાલતા એવા પાયકો, પ્રયાણને યોગ્ય એવા વાજિત્રોના શબ્દો, તે સર્વની

सारथें देवरथ नामा कुमार, मदोन्मत्त हाथी उपर आरूढ थइ चाब्यो. जे वखत ते कुमार हाथीपर बेसी चाब्यो, ते वखत माथे ठत्र धारण कछुं, अने चामरो पण विंजावा मांझ्यां, एम महोटे मंमाणे अने शोजते सैन्यें ते कुंवर पोताना नगरथी बाहेर निकल्यो, पठी रस्तामां चालतां ग्राम, नगर, पुर, उद्यान, प्रमुख जे जे आव्यां, तेने उल्लंघतो थको एक वनमां आवा पहाँच्यो, त्यां वनमां चालतां छिन्नपट्ट पंखीनी पठें जूमिमां पडेलो, तडफडियां मार तो, उमवा जाय ठे खरो, पण पाठो पडी जाय ठे तेवा, दीनवदनवाला युवाव स्थावाला, रूपवाला, विद्याथी चष्ट थयेला एवा कोई एक विद्याधरने दीठो, तेहवा विद्याधरने जोइ आगल आवी दयालु एवा देवरथ कुमारें तेने पूढ्युं के हे महानाग! आहिं तुं क्यांथी आवेलो ठो? अने शामाटे आवा दुःखने प्राप्त थयो ठो? तेवां राजकुमारनां वचन सांजली विद्याधर कहे ठे के हे राजकुमार! तमो पांथिक ठो, तेथी आपने धारेला गामें जवानें त्वरित जि गमिपा हजे खरी? तो पण कृपा करी आप जो थोडी वार आहिं मारी पासें उजा रहो, तो हुं माहारा वीतेला दुःखनी सर्वे वात तमोने कहुं, ते तमें सांजलो. एवां वचन सांजली दयाशील एवो कुमार, तिहां उजो रह्यो, एटले विद्याधरें सर्व पोतानी वनेली वात कहेवा मांमी के हे कुंवर! वैताढ्य नामा पर्वतने विषे कुंमलनामें नगर ठे, तिहां श्रीध्वज नामा विद्याधरनो राजा राज्य करे ठे, तेहनो पुत्र हुं चंडगतिनामा विद्याधर हुं. पोतानी वंश परंपरायें पिताथी पाभ्यो जे विद्या, तेणे करी स्वेह्यायें हुं क्रीडा करतो एकदा वैताढ्यनी मेखलायें गयो. त्यां में कोइ एक नारीसमुदायनो हा हारव तथा कोलाहल शब्द सांजल्यो, ते सांजलतां वेंतज हुं त्यां गयो, त्यां जइ जोयुं, तेवामां तो घणी सखीयो जेने वस्त्रांचलें करी समीर नाखे ठे, एवी सुरकन्या समान एक बालक स्त्री पोतानी आंख्यो मींची अचेतन थइ सूती पडेली हती ते में दीठी.

तेवारें मुने सर्वे सखियोयें कछुं के हे उत्तम पुरुष! जलदी अत्रे आवो, कारण के ए गंधर्वराजानी बेटीने महान आशीविषें एटले सपें न शेळी ठे, माटे दयालु एवा तमो तेने प्राणनुं दान आपो. ते सांजली में वि चाखुं जे हवे तेने हुं केवी रीतें जीवाडुं? तेवामां मारो दृष्टि ते कन्याना मावा हाथपर पडी, त्यां तेना मावा हाथने विषे विंटी ठे, ते जोइ, अने

त्यां जइने में विचाखुं जे ते वींटीमां मणि ठे, माटे तेने जलमां नाखी ते जल जो ठांटुं तथा ते जल सींचुं, तो तेथी आ कन्या जीवती थाय ? एम विचारिने पूर्वोक्त रीतें जल, मणिसार्थें मेलवीने ठांटुं, तथा ते जल सर्पमंश उपर पण सींच्युं तेथी ते कन्या तुरत दुशीयार थइ बेठी थइ. ने मुने जोवा लागी. जोइने लज्जा आणी पोताना वस्त्रें करी शरीर सर्व ढांकी निसासो मूकी सखीयोने पूढवा लागी के हे सखीयो ! तमो अश्रुयुक्त मुखवाली यो ठतां हसो केम ठो ? तथा आ कामदेव समान पुरुष कोण ठे ? तेवारें सखीयोयें कहुं के हे बेहेन ! तमने तो सर्पमंश थयो हतो तेथी काष्ठवत् थइ गयां हतां, तो ते सर्पनुं विष, आ मदनावतार पुरुषें हस्तगत मुडिका रत्नजलना सिंचनथी नाश कहुं अने तमोने जीवतां कखां ? तो अमो पण प्रथम तमोने सर्पमंश थयो तेथी तमारा जीववानी आशा ठोडी द इने शोकाक्रांत थइ रुदन करनीयो हती, तेवामां आ परोपकारी पुरुषें आवी आपने जीवतां कखां तेनो हर्ष थवाथी अमो हसवा लागीयो ठेयें. अर्थात् तमो मरणशरण थयां एवुं जाणी अश्रुयुक्त मुखवालीयो हतीयो अने पाठां तमो जीवतां थयां माटे हसितवदन अमो थइयो ठेयें.

आ सर्व हकिगत सखीयोना मुखथी सांजलीने ते कन्या विस्मय पामी. अने सरागदृष्टिथी मारी सामुं जोइने कहेवा लागी के, हे सखि ! मारी मुडिका क्यां गइ ? तेवारें सखीयोयें कहुं के ते मुडिका आ पुण्य पुरुषें ग्रहण करी तमोने जीवाडेलों ठे. एवुं वचन सांजली ते वखत कृतज्ञपणाथी तथा प्रत्युपकारनी वांढायें करी लज्जाथी कामरसेंथी को इक एवा अनिर्वचनीय रसने अनुभवती हवी.

तेवा अवसरने विषे चोपदारना मुखथी ते बनेलुं सर्व वृत्तांत सांजलीने ते कन्यानाो पिता जे गांधर्व राजा ते त्यां आवीने चाकरना मुखथी मने श्री ध्वज राजानो आ पुत्र ठे, एम मानीने कहेवा लग्यो के हे वदान्य ! मारी पुत्रीने प्राणदान देवाथी तमो अमोने माननीय ठो. आ पुत्री आपवाथी पण तमारो उपकार वालवाने हुं समर्थ नथी. माटे आ कन्यानी मुडिका ले वाथी पूर्वे लग्न तो थइज रहुं ठे तथापि अमारा मनने आनंद देवा माटे तमो आ कन्यानुं पाणिग्रहण करो. तेवारें मे कहुं जे जेम आप आज्ञा करो ठो, ते करवुंज मने घटे ठे.

ते पढी महोटा आमंवरथी में ते कन्यासार्थें मारो विवाह कखो. अने ते कांतासार्थें जोग जोगवतां मने घणोक काल व्यतीत थयो. हालमां दक्षिण समुद्र तटना उद्यानने विषे क्रीडा करीने निवृत्त थयेला एवा मनथी रस्तामां चालतां मारी फइनो पुत्र सुमेधा नामा विद्याधर मने मळ्यो, ते मने स्त्रीस हित जोता वेंत अत्यंत क्रोधायमान थयो थको कहेवा लाग्यो जे हे डष्ट चेष्ट ! पापिष्ट !! मारे माटे मागेली एवी आ कन्याने लइने तुं मारी नजरें टकीश ! हुं जोवं तासं बल जोये केवुंक ठे ? अने तेनुं फल हुं तुने देखाहुं बुं ! एम कहीने स्पर्द्धाथी मारी सामो युद्ध करवा बद्धपरिकर थइ उजो रह्यो. में पण मारा सामर्थ्यपणे युद्ध करवा मांमयुं. परंतु दैवयोगें करी व्यग्रपणार्थी विद्यानुं एक पद मुने विस्मृत थइ गयुं. तेथी हुं उपरथी ध सीने तत्काल नीचें पडी गयो. तेवामां तो पांगलानीज जाणे स्त्री लइ जाय, तेम मारी स्त्रीनुं हरण करी कागडानी पठें ते नाशी गयो. ए प्रमाणें में मारी वार्त्ता सर्व कही संजलावी.

ते पढी दयालु तथा परदुःखें करी दुःखित अने उपकार करवा माटे व्याकुल एवा कुमारें विचार्युं के मारी शक्ति प्रमाणें एनो हुं उपकार करूं ? एम विचारीने तेणे विद्याधरने कहुं के तमारा जेवानो उपकार करवामां अमें ते शुं समर्थ थइयें ? अर्थात् तम जेवानो उपकार अमाराथी शुं बने ? तो पण जो ते विद्यार्थी कल्प थाय, तो मारी पासें तमो बोलो. तारें चंडगती नामा विद्याधरें विचार्युं जे निश्चें आ महापुरुषथी मारी कार्यसिद्धि थाशे. पढी ते विद्याधरें ध्यानमां लावी जेटली विद्या पोताने उपस्थित हति तेटली जण्यो, त्यारें पदानुसारिणी लब्धिथकी ए देवर थकुमारें आगलनुं विस्मृत थयेलुं जे पद हतुं ते तुरत कहुं अने पूछ्युं के शुं तमें जे विसरी गयेला हता ते आज पद हतुं ? तेवारें विद्याधरें कहुं के हे राजन् ! आपें जे वाक्य कहुं, तेज मने विस्मृत थयुं हतुं. हवे मुने आपना कहेवाथी याद आव्युं. तेवी रीतें कुमारना प्रतापें करी विद्या प्राप्त थवाथी हर्षाश्रुना बिंदुथी जीजाइ गया ठे नेत्र जेनां एवो ते विद्याधर कहेतो हवो के निश्चें आप जेवा आर्यपुरुषना संगथी मारी कार्यसिद्धि थइ. तेथी हे मित्र ! आपनां दर्शनथी अत्यंत हुं संतुष्ट थयो बुं, पण हालमां आपनो कालक्षेप थाय ठे, ते सहन थइ शकतो नथी, तो पण हे

મિત્ર ! હું તમારા ગુણનો ઝિંકણ શી રીતે થાઉં ? માટે હું વયસ્ય ! મારી પાસેથી વિદ્યા લ્યો અને તે વિદ્યા જાણી મુને જેવારેં સંજારશોકેં તુરત હું આવીશ અને રૂપાંતર થાશે હિતિવસ્તુ આપશે એવી વૈક્રિયલબ્ધિનામા વિદ્યા તમોને આપું હું તે ગ્રહણ કરો. અને મારી આપેલી વિદ્યાના મિષેં કરી સંજારી દીધી છે વિદ્યા જેને એવો હું પણ કાંઈક આપી કૃતાર્થ થાઉં ? એમ એ વિદ્યાધરના મધુર આલાપથી દેવરથ કુમાર વિદ્યાને ગ્રહણ કરતો હવો. પઠી તે ચંડગતિ નામા વિદ્યાધર પોતાની સ્ત્રી હરણ કરીને લઈ ગયેલા સુમેધા નામા વિદ્યાધરની પઠવાહે દોડ્યો.

હવે તે વિદ્યાધરની આપદાને મટાડવે કરી હર્ષિત થયેલો દેવરથ કુમાર, આગલ ચાલતાં ચાલતાં, જેમાં ઘણાક રાજકુમરો આવેલા છે, એવા સુપ્રતિષ્ઠનામા પુરને વિષે પહોંચ્યો. પઠી ત્યાં રવિતેજ રાજાએં બહુ માન પુરઃસર સુંદર મંદિરને વિષે તે દેવરથ કુમારને ઉતારો આપ્યો. ત્યાર પઠી તે વિવિધપ્રકારના આશ્ચર્યનો છે આમંબર જેમાં એવો અને ઝંચા એવા મણિસ્તંજેં કરી બનાવેલા પ્રાસાદની શ્રેણીયોએં કરી સુશોજિત, મોતીના જેને કાંધીયો છે એવા મણિના તોરણોએં કરી શોજાયમાન, બાંધેલા છે રેશમી ચંડવા જેને વિષે તથા અનેક આશ્ચર્યના જોવાથી વ્યગ્ર અને ઝન્મુખ છે લોકનો સમૂહ જેને વિષે તથા નાચતી એવી વારાંગનાઝેં કરી મનોહર, બોલતા એવા નાનાપ્રકારના યંત્રપદ્ધિયોથી ઉત્પન્ન થયું છે આશ્ચર્ય જેને વિષે એવો સ્વયંવર મંદપ, રવિતેજ રાજાના હુકમથી સારા કારીગરોએં તે નગરને વિષે બનાવ્યો.

હવે તે પઠી પ્રજાતને સમયેં રાજાની આજ્ઞાએં કરી કોટવાલેં પટહ વગ ડાવ્યો જે પરિવાર સહિત અહીં આવેલા રાજકુમારોએં ત્વરિત સ્વયંવર મંદપમાં આવવું. તે સાંજલીને કસ્યા છે શૃંગાર જેમણે અને સારાં ઉત્તમ વસ્ત્રોએં પરિવૃત થકા પોતપોતાના પરિવાર સહિત વિવિધદેશના કુંવરો ત્યાં આવવા લાગ્યા. હવે દેવરથ કુમાર મનમાં વિચારવા લાગ્યો જે નૂપણ વગેરે છે તે દૂપણ રૂપ છે. કારણ કે પોતાના પુણ્ય અને અપુણ્યના હેતુએં કરી કન્યાનું વરવું થાશે, પરંતુ કાંઈ નૂપણાદિથી થવાનું નથી. અને એમાં હર્ષે શોક કરવાનું પણ કાંઈ કારણ નથી. કોઈ પણ એક પુણ્યપુરુષને તે કન્યાનો લાજ થશે તેથી તેના પુણ્યવ્રતની પરીક્ષા થાશે. અને જે પુણ્ય રહિત જનો હોય તેનો તો પરાજય થાયજ છે. તેમાટે મારા પુણ્યના નિર્ણય માટે કાંઈક હું મારું રૂપાંતર

करुं ! एम विचारीने पोताना मित्र विद्याधरें आपेली विद्यायें करी कांश्क पोतें कुरूपडो थइ हाथमां वीणा लइने पुरमां चालवा लाग्यो. चालतो चा लतो स्वयंवर मंमपमां आव्यो. हवे त्यां स्वयंवर मंमप कहेवो ठे? के तेमां प्रवेश करतां कोइक कुमारोने दरवाजे रोक्या, तेथी ते रुष्ट थइने पाठा जाय ठे तेने जोइने कोइक उपहास करे ठे. वली तेस्वयंवर मंमपने विषे उपरना ठाजापर बेठेला वानरोयें हरण कस्यां ठे शिरोवस्त्र जेनां एवा पुरुषो ज्यारें अरहुं परहुं जुवे ठे ने कोइ खरो वस्त्रहर्ता उलखातो नथी तेवारें बीजा कुतूहली माणसो कोइक चलता माणसनुं नाम लइने उपहास करे ठे. वली के टला एक तो त्यां स्वयंवर मंमपमां बांधेली स्फाटिक मणिनी पृथ्वीने विशे जाल सहित 'आ हृद ठे' तेवी चांतिथी वस्त्रोने नींजावाना नयथी उंचां लइ चाले ठे. एम विचित्र प्रकारो ते स्वयंवर मंमपमां आय ठे.. हवे कन्या वरवाने उत्सुक एवा राजकुमारो, त्यां प्रतिहारें वतावेला एवा मांचा उपर यथोचित रीतें बेसवा लाग्या.

ते पढी देवरथ कुमार पण पोताना स्थान पर पोताना कोइ मित्रने बेसाडीने तेनी पासें वीणाने वगाडतो, विद्वेष रहित सुखें करी बेठो. एवा समयने विषे मनोइ एवां गीत गानने विषे उद्यत एवा पोताना सख्योनां वृंदोयें सहित जाणे अप्सराउयें सहित रथमां बेठेली रंजा नामा अप्सराज होय नहिं? तेम ते राजकन्या स्वयंवर मंमपमां आवी. ते समयने विषे ते रत्नावली कन्याना विकसित एवा मुखकमलने विषे राजकुमारोना लोचनरूप चमरो समकालेंज पड्या. अने ते सर्वे राजकुमारो पोत पोतामां चिंतववा लाग्या. ते जेम के:—श्लोक ॥ नारत्या नैव रत्याः किमपि न हि ददे नैव गौर्या न लक्ष्म्याः, प्रहृन्ना स्थापिता या त्रिजगति विधिना ऽगण्यलावण्यलक्ष्मीः ॥ साऽस्याएव प्रदत्ता विनयनयगुणैर्वर्जितेन प्रकामं, नार्यामुष्यां यदेतत्सदृशमिह नवे नांगचगत्वमस्ति ॥ १ ॥ नावार्थः—जे त्रण जगतने विषे ब्रह्मायें अगण्य एवी लावण्यशोभा, ठानी राखी मूकी दृशे ते विनय अने नीति तेना गुणोथी वर्जित एवा विधियें ते लावण्यशोभा, सरस्वतीने, कामदेवनी स्त्री रतिने, गौरीने अने लक्ष्मीने कांही पण दीधी नहिं, अने ते लावण्यशोभा आ स्त्रीनेज यथेष्ठित आपेली ठे. कारण के जे अंग मनोहरत्व आ नारीमां ठे, ते सरखुं आ संसारने विषें कोइमां देखातुं नथी.

एवी रीतें ध्यान करता एवा कुमारोने पोताना कटाहवाणोयें करी बिंध ती एवी ते बाला, मंमपना मध्यजागमां आवी. पढी त्यां वेत्रवती एवी जाटणीयें अनुक्रमें राजाउनां नाम, गोत्र प्रनृतिनुं वर्णन करवा मांमयुं, जे कुमारनुं वर्णन धात्रीयें कसुं तेनी उपर ते कन्या प्रथमदृष्टि अने पढी पूंठ देइने आगल चालती हवी. तेथी ते राजकुमारोने दृष्टिना दर्शन थी हर्ष, तथा पृष्ठदर्शनथी खेद, ए बेहु अनुक्रमें थवा लाग्या. एम ते कन्यायें घणा राजकुमारो दीठा, परंतु दावाग्रियें बजेला वनने विषे तापथी बजेती कोकिलानी पेटें ते कन्यानी दृष्टि कोइ राजकुमार उपर विराम पामो नही. अने वरप्राप्तिने माटे तेने महोदो संदेह थवा लाग्यो. पढी जेवामां ते कन्यायें ते स्वयंवर मंमपमां नीचें बेठेजा देवरथ कुमारने नजरें जोयो, तेवेज समयें पूर्वजन्मना स्नेहथी ते कन्यानुं मन. ते कुमार मांज लीन थइ गयुं. अने ते कुमारें पण प्रेमना पूर्णपणथी पोतानी दृष्टि तेनी उपर नाखी. पढी ते कुमारनी दृष्टिनी तुष्टिथी एकदम आगल आवी कुमारना गलामां स्वयंवर वरवानी वरमाला नाखी दीधी. ते पढी त्यां “बहु सारो वर वखो,” एवी रीतनो एकदम मनोहर शब्द उत्पन्न थयो. अने अनेक प्रकारनां मंगलतूर्योना शब्दोथी नगर सर्व पूराइ गयुं. अर्थात् आखा नगरमां मंगलतूर्यना शब्दो संजलाया. पढी देवरथ कुमारने जोइने रवितेज राजा मनमां जरा खेद पाम्यो, जे अरे! आ मारी पुत्रीयें आवा वाणाधर गायकने वखो? एम खेद पामीने वली मनमां विचारवा लाग्यो जे अरे! आ वीणाधर गायकमां रूप, कुल, कला, वीर्य, प्रमाण, संपत्ति, तथा बीजी तरेनो कोइ पण गुण तो ठे नहिं, तो पण आ मारी मूर्ख कन्याने ते वीणाधर उपर प्रेम अत्यंत केम थयो हजो? वली उत्तम एवी आ कन्या सामान्य पुरुषमां आसक्ति ते केम करे? जुवोने जे राज्यलक्ष्मी ठे, ते कोइ कालें पण तुह पुण्यवाला प्राणीने वांठे नहिं. माटे आ नियमथी तो ते बेहुना जाग्यना योगेंज आ वात बनवी घटे ठे, बाकी बीजुं कांइ पण आमां विचारवा जेवुं नथी. हवे तो आ मारी पुत्रीने जे वर रुखो, तेज आपणें पण उत्तम जाणवो! आवी रीतें रवितेज राजायें विचार कखो.

तेवा समयने विषे गांधर्वविवाहें देवरथकुमार ते कन्यायें वखो, ते सांजली ईर्ष्यावाला राजाउ, पोतपोतानुं सैन्य तैयार करीने ते देवरथ कुमारना

ससरा रवितेज राजाने कहेवा लाग्या, जे अरे अज्ञानपणाथी आ तमारी कन्यायें कांइ पात्रापात्रत्व जाणुं नहिं, अने अयोग्यवरने कंठें वरमालारोपण करी, परंतु ते बात तमें केम कबूल करी? तमें कदेशो जे ते कन्यानी खुशी प्रमाणे कन्यायें ते कछुं, तेमां अमो छुं करीयें? तो के, कोइ आंधला माण सोनी छुं कूवाथकी, कांटाथकी, अग्निथका, दया आणीने रक्षा न करवी? तेम अज्ञानपणारूप अंधत्वथी युक्त एवी आ कन्यानुं कूपादिक सरखा आ वीणाधरथी दया आणी तमारे रक्षण करवुं उचित नथी छुं? तेमाटे वीणा धर गायकने वरवारूप कदाग्रहमांथी कन्याने समजावी कोइ उत्तम राज कुमारने आपवी योग्य ठे, के जेणे करी आ संग्राम करवा सन्नद्ध थयेला राजाउ पाठा विराम पामे? अने वली अति क्लेशनो नाश पण थाय? अने जो तमारी तेवा वीणाधर गायकरूप पामर प्राणीनेज कन्या आपवानी इष्टा हती, तो आ अमारा जेवा राजाउने व्यर्थ अपमान करवा शामाटे आहिं बोलाव्या? हे राजन्! अमारा जेवानुं जो तमें पापाणना कटकायें करी नाक काप्युं हत, तो तेने अमो उत्तम मानत, परंतु आवी रीतें अमोने बोलावीने अमारो पराजव कखो ते तमोयें घणुंज खोटुं कछुं ते माटे हे राजन्! विचारीने तमारे समयोचित कार्य करवुं जोइयें, जे करवाथी मानहानि तथा पराजव न थाय?

एवां राजकुमारोनां वचन सांज्जो पराक्रमवाला रवितेज राजायें कछुं के, जो जो राजकुमारो! पोतानी मत्पनुसारें वरमालारोपण करी, यथेष्ट वरने ते कन्यायें वखो, तेमां वली तमारो पराजव अने अपमान छुं थयुं? पंच शब्दनां वाजां वागते जे हाथीये जेनीपर कलश ढोव्यो होय, अने जे पंचे कबूल करेलो होय, एवो कोइ मनुष्य राजगादीपर बेसे, अथवा कोइ कन्या कदाचित् तेवा पुरुषने वरे, तो बीजाउने तेमां रीष करवानुं छुं कारण ठे? कांहीज नहिं. तथापि जो तमारा शरीरमां अजीर्णथी थयेलो कोपज्वर बलवान् थयो होय, तो आ वैद्य एवा अमो तमोने युद्धरूप लंघन करावी यें? तेवामां तो देवरथ कुमारनो मित्र बोव्यो के जो जो राजकुमारो! वृथा जिमानें करी तमो पोतेंज पोताने सकलंक न कहो. कारण आ कुमार जे ठे, ते पण राजकुमारज ठे, परंतु ते पामर प्राणी नथी. आ कुमार तो के हवो ठे? तो के सर्वोत्तमगुणोयें करी युक्त ठे, मुक्ताफलनी पेटें स्वह अने

स्थूलाकार ठे, तथा मुक्ताफलना हारनी पेठें गुणनुं स्थानक ठे. आहिं मुक्ताफलनो हार, गुण एटले दोरानुं स्थानक ठे. तेम आ कुमार पण गुणनुं आज्ञा ठे. वली विद्याधरनी पेठें सारी विद्यावालो ठे, चंद्रमानी पेठें उत्तम कलावान ठे, तापें करी सूर्यसमान ठे, गांजीयें करी पर्वपर्वने विषे समुद्रसमान ठे, दानें करी सुरतरुतुल्य ठे, माटे अमारा स्वामीने ते माननीय ठे अने आ वीणाधरना लग्न करी सर्वत्र महोदो आनंद थाओ, माटे तमारे अमारी पर क्रोध करवो योग्य नथी. ज्यारें पुण्योदय सारो होय, त्यारें तेवी कन्या वरे ठे, अन्यथा तेमां कांइ कोइनो उपाय चालतो नथी. एम करतां जो आ कुमार साथें तमो विरोध करशो, तो ते विरोध तमारे आगल जातां अत्यंत दुःसह थाओ. वली तमोने ते विरोध केवो थाओ ? तो के कापेला नाक पर द्वार नरनरावा जेवो थाओ ? आ प्रकारनां देवरथ कुमारना मित्रना कानने अति कटुक लागे एवां नाक्यो सांजली राजाउं सर्व एकदम लडवा तैयार थइ गया, ते देखी रवितेज राजा पण ते राजाउंनी सामो लडवा तैयार थयो. ते वखत देवरथ कुमारें कहुं के हे सुनटो ! जुवो, आ रणनुं कौतुक हमणां हुं तमोने देखाहुं हुं ? एम कहेतो थको रथमां वेसी युद्ध करवा लाग्यो. अने दुश्मनोनी सामें बाणो नाखतो थको तीक्ष्ण एवा शत्रुनां धनुष्योने कापी नाखे ठे तथा तेमना रथनी ध्वजाउं तथा ठत्रोने पाडी नाखे ठे तथा बकतरोने पण तोडे ठे. कोइनी दाढी अने मुंठो तेने मुंठे ठे. एवी रीतें सेनामां युद्ध करतां देवरथ कुमारें प्रबल शत्रुउंना हाथी, घोडा, पायदल वगेरेनो बाणोथी करी घाण वाली दीथो. एम शत्रुनी सेनानुं जंगाण पडयुं, तेवारें शत्रुउं विचारवा लाग्या जे आ एकले देवरथ कुमारें आपणी सर्व सेना हणी नाखी ? एम विचारी लज्जा पामेला एवा शत्रुउं संग्रामने मुक्ता नथी ? ते वखतें ते शत्रुउंने कुमारें वैक्रियविद्याथी नागपाशें करी युगपत्कालें बांधी लीधा, तेथी ते सर्वे दुश्मनो पृथ्वीपर स्रूइ गया. तेवुं ते देवरथकुमारनुं चरित्र जोइने रवितेज राजा अतिआश्चर्य पामी तेना मुख सामुं जोइ कहेवा लाग्यो के अरे, आ महापराक्रमी पुरुष कोण ठे ? तेवामां ते कुमारनो मित्र बोड्यो के हे नृप ! अमने आहिं लावनार, आवा वैरीयोने मारनार, एवो आ विमलकीर्ति राजानो पुत्र देवरथनामा कुमार ठे ? कोइ एक कारणने लीधे मने पोताना नामथी नि

મીણ કરેલા આસન ઉપર બેસાડી પોતાના રૂપનું પરાવર્તન કરી આવું વીણાધર ગાયકનું રૂપ લઈને તે બેઠેલો હતો. આ પ્રકારનાં વચન સાંજ લીને અતિ હર્ષાયમાન થયેલો રાજા, દેવરથ કુમાર પ્રત્યે કહે છે કે અહો પરાક્રમી દેવરથકુમાર ! તમોયેં તમારા શૂરવીરપણારૂપ સૂર્યથી સ્વકુલરૂપ વ્યોમને પ્રકાશિત કહ્યું? વલી અમારું અંધારું પણ તમોયેં દૂર ટાળી નાશ્યું? એમ કહીને તે રાજાએ વાજિત્રો સર્વે વગડાવવા માંડ્યાં, અને બંદી લોકોનાં તુંદોપાસેં વિરુદાવલી બોલાવવા માંડી, તે વચ્ચે દેવરથ કુમારેં રાજકુમારોને નાગપાશ બંધનથી મુક્ત કહ્યા અને પોતાના સ્વસ્વરૂપનું પ્રગટપણું કહ્યું. તે પછી વધા રાજકુમારો વિનયવંત થયા થકા દેવરથ કુમારને પ્રશંસવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા જે આ રત્નાવલી કન્યાએં અહો? આવા સ્વામીને વચ્ચો, તે ઘણુંજ સારું કહ્યું! એમ કહીને તે કુમારપાસેં ક્રમા માગી તથા પ્રણામ કરી દૃષ્ટાંતઃકરણયુક્ત થયા થકા પોતપોતાના નગરપ્રત્યેં જાતા હતા.

હવે તે રત્નાવલી પણ પૂર્વજન્મના સંબંધથી અદ્વૈતરસને અનુજવે છે. પછી અનુક્રમેં દેવરથ કુમારેં યોગ્યલગ્નસમયેં શાસ્ત્રવિધિ પ્રમાણેં તે કન્યાનું પાણિ ગ્રહણ કહ્યું, તેવી રીતેં તે કુમાર રતિસમાન કન્યા સાથેં ઉદ્ઘાહ કરી અત્યંત આનંદ પામતો હતા. પછી તે કુમારનો પિતા વિમલકીર્તિ રાજા પણ ‘પોતા નો કુમાર રત્નાવલી કન્યાને પરણ્યો’ તે વાત દૂતના મુખથી સાંજલી સુધાથી પણ અધિક અમંદ આનંદના સમૂહને ધારણ કરતો હતા. તે દેવરથકુમાર અને રત્નાવલી એ બેહુનું ઉદ્ઘાહિત જોડું જોઈને સહુ કોઈ કહેવા લાગ્યાં જે આ કુમાર જેમ અત્યુત્તમ છે, તેમ આ કન્યા પણ તેના સરસ્વીજ અતિ કમનીય છે. આ બેહુ જણ ધન્ય છે, અને શુભ છે, આ બેહુજણેં સાર્થેંજ સૌનાગ્ય કલ્પવૃક્ષ નામક તપ, પૂર્વજન્મેં કહ્યું હજો? અથવા સુંદસ્તર એવું સર્વાંગસુંદર નામક તપ કહ્યું હજો? એમ સ્પષ્ટરીતેં દેખાય છે. નહિં તો એ બેહુ જણ સરસ્વા સ્વરૂપવાન થઈને દંપતીપણાને ક્યાંથી પામે?

હવે તે પછી દેવરથ કુમાર કેટલાએક દિવસ શ્વસુરકુલને વિષે રહિને પોતાના નગરપ્રત્યેં જાવા તૈયાર થતો હતા. પોતાની પ્રિયા રત્નાવલીને લઈને જેવારેં પોતાના નગર પ્રત્યેં કુમાર ચાલ્યો, તેવારેં તે રત્નાવલી વારં વાર પોતાના પિતાની નગરીને જોવા લાગી રહી, અને તેના પિતા વગેરે

थोडे दूर आवी कन्याने सारी शिखामण आपी पाठां वल्यां, ज्यारें सहु पियरीयां पाठां वल्यां, त्यारें जेनी आंखमां आंसु आवी गयां ते एवी रत्ना वलीनुं मुख जोडने देवरथ कुमार रस्तामां वननेविषे जेवा जेवा विनोद देख वामां आवे तेवा तेवा विनोदोयें करी आनंद करे ते. ते जेम के:-हे प्रिये ! जो. आ स्नेहयुक्त एवो मृग, रोषयुक्त थड पोताना शिंगडायें करी स्वकीय बालकनें मारवा माटे आवता एवा वाघने वेगें करी हणे ते. वली हे द यिते ! विनोदने माटे वगाडवा लीधेला मृदंगने लडने रस्तामां चालता एवा निह्न लोको थाकी जवाथी ते मृदंगने जाडनी शाखामां बांधी पाठा विस री जड सुड गयेला ते, तेवामां वानरो आवी, ते मृदंगने वगाडी तेना श द्धथी ते सूतेला निह्नलोकोने जय उपजावे ते. इत्यादि वननेविषे वननी लीलाउने पोतानी स्त्रीने देखाडतो, वनवनने विषे, सरोवरने विषे क्रीडा करतो, जमतो थको तथा बीजी पण क्रीडा करवानुं जेने मन ते अने ग्रामग्रामनेविषे मान पामतो पुरपुरने विषे कौतुकोने जोतो, दीन अने अनाथने रुडी रीतें दानादिकथी प्रसन्न करतो एवो ते देवरथ कुमार, कांता सहित पोताना नगर प्रत्यें आव्यो, पढी ते पोतानी पुरी स्वतः अति मनोहर तो हतीज, परंतु ते कुमारना आववाथी अत्यंत मनोहर थती हवी. ते समग्र पुरीने विषे महोटी उत्सव थवा लाग्यो. पढी समान रूपवाली स्त्रीयें युक्त, पोताना चरणमां प्रणाम करता एवा देवरथ कुमारने जोड मातापितानुं चित्त तो चंदनोदकथीज जाणे सींच्युं होय नहिं ? एवी रीतनुं शीतल थड गयुं. पढी पितायें कुमारने आकाशपर्यंत उंचो तथा स्फटिकमणिसमान शुभ्र एवो रहेवा माटे प्रासाद करावी आप्यो. तदनं तर श्रृंगार सारने जाणवावालो कुंवर, इंडियोनां सुख जोगववा तत्पर थयो. त्यार पढी पोताना देवरथ नामा पुत्रना मित्रें तेना विवाहना सर्व समा चार कह्या, ते विमलकिर्त्ति राजा, सांजली आनंद अने विस्मय तेथी जर पूर थड गयो. पढी घणा लाखपूर्व पोतानी स्त्रीयो साथें जोग जोगवतो हवो. एम करतां त्यां एक दिवस, बाहार वनने विषे, क्रोधरूप योडाउने निवारण करनार एवा धर्मवसुनामक धर्माचार्य गुरु आवी समोसह्या. पढी देवरथ कुमार गुरुनुं आगमन सांजली मेघना आववाथी जेम मयूर हर्ष पामी नृत्य करे, तेम हर्ष पामी नाचतो होय नहिं ? एम शोज

તો હવો. તે પઠી વિમલકીર્તિ રાજા પોતાના સર્વ પરિવાર તથા પુત્રે સ હિત ગજેંડ પર બેસીને ધર્મવસુ ગુરુને વાંદવાને આવતો હવો. પઠી પાંચ અન્નિગમને સાચવતા એવા તે રાજાયે ઠત્ર, ચામરાદિક રાજ્ય ચિન્હોને ઢોડીને ત્યાં સમવસરણને વિષે આવી ગુરુની સ્તુતિ કરવા માંમી. તે જેમ કે:—મોહરૂપ માર્ગને વિષે કલ્યાણકારી રથસમાન તથા વિષયકષાયરૂપ તાપ શમાવવાને ચંદનસમાન, એવા હે મુનીશ્વર! હું આપને નમસ્કાર કરું હું. એમ સ્તુતિ તથા નમસ્કાર કરી બીજા રાજાઝ અને પુરજનોની સંઘાતે સ્વ સ્થાને વિમલકીર્તિ રાજા બેઠો. પઠી પાપસંતાપને નાશકારક એવી દેશના દેવાનો આરંજ, ધર્મવસુગુરુ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે:—હે નચ્ચજનો! આ સંસાર છે, તે સ્મશાન સમાન છે, એમ જાણજો. તેમાં નાશ પામ્યું છે, જ્ઞાન જેનું એવા પ્રાણીયો મૃતકની પેઠે દૌસ્થ્ય, દૌર્નગ્ય અને દુઃખો તે રૂપ ચિતાગ્નિથી બલે છે. વલી તેમાં ચિત્તચિંતાકુલત્વરૂપ ધૂમની ધૂસરતા ચાલ્યાજ કરે છે. જે સંસાર સ્મશાનમાં અપરાધી જનોને કષાયરૂપ શૂલીપર ચડાવેલા છે. જેમાં કેટલાએક પ્રાણીયો, કુમતિરૂપ વૃક્ષને વિષે ડુરાશારૂપ રજ્જુના પાણે કરી બાંધ્યા છે. તથા કેટલાએક જીવોને વિષયસુખરૂપ વિષનું પાન કરાવીને ચોરાશિ લાખ યોનિરૂપ વંશજાલને વિષે નાચી દીધેલા છે. જે સંસારરૂપ સ્મશાનને વિષે પાશ્વંદીરૂપ માંસાશી નિલ્લ લોકો ફાંસાજ કરે છે. અને જેમાં સકલ સ્ત્રીયો જે છે, તે શાકિનીસમાન વર્તે છે. જેમાં સર્વ પ્ર કારના રાગો રૂપ શિયાલીયાં ફાંસાજ કરે છે. તે સંસારરૂપ સ્મશાનમાં રાજકથા, સ્ત્રીકથા, નક્તકથા, દેશકથારૂપ મહાબિહામણી સ્ત્રીયો રહે છે, માટે એ સંસારસ્મશાનમાં રહેનાર પ્રાણી પૂર્વોક્ત ઉપડવથી પરાજવ પામે છે. માટે એવા સંસારસ્મશાનમાં જો કોઈ પણ જીવ સાહસિક સિદ્ધિને બાં ઠનાર એવી ચારિત્રરૂપ મહાવિદ્યાને સાધે છે, તેને દૈવયોગથી જો જ્ઞાન ચેતના પ્રાપ્ત થાય, તો તે પૂર્વોક્ત દુઃખદાયક સંસારસ્મશાનમાં પણ સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થાય છે. અને ચારિત્ર માહાવિદ્યારહિત પૂર્વોક્ત સર્વ જીવો તો, તેવી ક દર્થનાને પ્રાપ્ત થાય છે. અને સિદ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલો જીવ, શિવપુરીને વિષે સુ ખને પામે છે. અને તે જ્ઞાનચેતના તો જીવને જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થાય છે. અને જ્ઞાન જે છે, તે આપ્તજનનાં વચનોથી પ્રાપ્ત થાય છે. અને તે આપ્તજનોતો રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાનાદિ રહિત સર્વ જીવ ઉપર દયાવંત હોય તે જાણવા, અને

તે પરમાર્થથી જો જોઈયે, તો તીર્થંકરજ છે. કારણ કે રાગ, દ્વેષ અને અજ્ઞાન, તેનો હૃદય તો તે તીર્થંકરોયેંજ કરેલો છે માટે તે તીર્થંકરના વચનને વિષે રહેવું. વળી તે તીર્થંકરને દીઠા છે પરંતુ જે પ્રાણીયેં નક્તિરહિત પણાથી પ્રસુપદેં ઝલક્યા નથી, તેણેં દીઠા છે પણ ન દીઠા જેવા જાણવા. તે માટે હે નચ્ચજનો ! પંચપરમેષ્ઠીનું નિરંતર સ્મરણ કરવું. એમના સંસ્તવને વિષે અવશ્ય યત્ન કહ્યા કરવો. તે અરિહંતના દર્શનથી નિરંતર પરમ નિર્મલ એવી કલ્યાણમાલા પ્રાપ્ત થાય છે. હે રાજન્ ! આ ઠેકાણે હું એક દૃષ્ટાંત કહું બું, તે સર્વે કોઈ તમો સાંજલો. તે સાંજલી રાજા કહે છે, કે હે મહારાજ ! આ મોહોટો મહારાજ ઉપર આપેં અનુગ્રહ કહ્યો. એમ રાજાયેં કહ્યું. તે સાંજલી મુનિ કહેવા લાગ્યા કે હે રાજન્ ! આ જંબુદ્વીપના નરતદ્વેત્રને વિષે સદ્યા મ નામક એક ગ્રામ છે, ત્યાં નડકપણાના ગુણયુક્ત સંગતનામેં કોઈ એક પામર રહે છે. એક દિવસ સાંજે તે ગામને વિષે સાધુડાં આવ્યા, તે સાધુડાંને રાત્રિ વ્યતીત કરવા માટે તે સંગત નામા પામરેં ઉપાશ્રય દીધો. અને તેમની સેવા પણ કીધી. ત્યારેં તે સંગતને સુધારસ સમાન મધુર, તથા અધર્મને નાશ કરનારી, પાપરૂપ સંતાપને ટાલનારી, ધર્મની દેશના દીધી. તે જેમ કે ॥ યતઃ—માતંગાઃ શૈલતુંગામદજલકલિતા વાયુવેગાસ્તુરંગાઃ, સામંતાશ્ચાઽઽનુમંતા વરસચિવગણોત્તરપુરં તારહારં ॥ દૈશૈર્ગ્રામૈઃ પુરૈર્વા યુતમવનિતલં સ્વર્ણરત્નાદિકોશા, ગીતં નૃત્યં ચ જોગા ધવલગૃહમમી ધર્મલગ્ન્યાઃ પદાર્થાઃ ॥૧॥

અર્થઃ—પર્વતની સમાન ઝંચા મદજલ જેને ગંધસ્થલમાંથી ઝલ્યાજ કરે છે એવા હાથીઓ, વાયુના વેગસમાન વેગવાલા અશ્વો, અત્યંત પ્રણામ કરતા એવા સામંતો, ઉત્તમ એવો સચિવનો ગણ, આકાશમાં ઝગતા તારાના જેવા મોતીના હારવાલી એવી સ્ત્રીઓ, દેશ, ગ્રામ, પુર, તેણેં યુક્ત એવું પૃથ્વીતલ, સ્વર્ણરત્નાદિક કોષો, ગીત, નૃત્ય અને જોગ, ધવલ એવું ઘર, એ સર્વે પદાર્થો ધર્મેં કરી ઉપલબ્ધ થાય છે. એ પ્રમાણેં ધર્મનું ફલ જાણી તમેં ધર્મ આદરો. એમ પરલોકને વિષે સુખ થાય. તેવો ધર્મોપદેશ કહી સાધુ વિરામ પામે છે તે શ્રદ્ધાવાન્ એવો સંગત નિહ્ન કહેવા લાગ્યો જે મહારાજ ! તમો મારે વિષે અત્યંત કૃપા કરનારા છો. પરમ અનાર્થ દેશમાં વસતો એવો હું અધર્મી તથા અજ્ઞાની બું. તો પણ હું શાથી કૃતાર્થ થાઉં ? તે માટે હે નગવન્ ! ગૃહસ્થને સુખ દેવાવાલો અને મારે આચરવા યોગ્ય એવો ધર્મ કહો. તેવારેં મુનિયેં કહ્યું

કે હે સંગત ! તારે પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરવું. પ્રાતઃકાલ, મધ્યાન્હકાલ અને સાયંકાલ, એ ત્રણે કાલને વિષે ત્રણ વાર, પાંચ વાર, અથવા આઠ વાર, પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરવું. નોજનકાલને વિષે તથા શયનકાલને વિષે પણ ત્રણે આ પંચપરમેષ્ઠી નામક મહા મંત્રનું સ્મરણ કરવું અને તે મંત્રને વિષે જાવ ન ઢોડવો. એ પ્રકારે ઉપદેશ કરીને સર્વ સાધુઓએ ત્યાંથી વિહાર કહ્યો. તદનંતર તે સુગત નિહ્ન પણ તે મુનિના વચન પ્રમાણે શ્રીપંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરતો યકો ઘણો કાલ જીવતો રહ્યો. પછી અંતે વિશુદ્ધ એવા ધ્યાનથી મરીને શ્રીપંચપરમેષ્ઠીના સ્મરણના પુણ્યથી સંદર્જનદેશની જૂમિરૂપ સ્ત્રીના જાલસ્થળને વિષે તિલકનૂત એવા નંદિપુર ગ્રામને વિષે પદ્માનન રાજાની કુમુદિની નામની રાણીના ગર્ભને વિષે નિરુપમ એવો પુત્ર થઈને આવત્યો. તે ગર્ભમાં આવવાથી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નનો રાશિ દીધો, તેથી તે પુત્રનું “રત્નશિખ” એવું નામ પાડ્યું. તે વયથી અને કલાથી વધતો યકો યૌવનપણાને પામ્યો, સુકૃતથી સ્વેચ્છાએ આવેલી લક્ષ્મીની પેઠે તેના ગુણોએ કરી રંજિત, અને સ્વયંવરથી પ્રાપ્ત થયેલી એવી કૌશલ દેશના અધિપતિની કૌશલા નામની કન્યાને રત્નશિખ નામા કુમાર પરણતો હવો. એક દિવસ કુમદિની નામા દેવીએ પદ્માનન રાજાના મસ્તકપરથી એક ધોલો કેશ ટુંટીને તે રાજાને દેખાડ્યો, તે કેશને જોઈને તત્કાલ ઉત્પન્ન થયો તે વૈરાગ્ય જેને એવા પદ્માનન નામા રાજાએ પોતાના રત્નશિખ નામના પુત્રને રાજ્ય આપીને નાર્યાએ સહિત વૈરાગ્ય પામીને વનપ્રત્યે ગમન કર્યું. તદનંતર પૂર્ણિમાના ચંદ્રમાની પેઠે અશ્વમેધ મંડલોએ કરી અલંકૃત, મંત્રી અને સામંતરાજા વગેરેની પંક્તિએ કરી આવૃત્ત એવો, રત્નશિખ કુમાર પણ મહોટો રાજા થયો.

નવિન નવિન કથાના વિનોદવાલો તે રત્નશિખરાજા છે, તેથી કોઈ પણ નવિન નવિન કથા કહે તેડને વૃત્તિ બાંધી આપે છે. અને અનેક પુરુષોનાં ચરિત્ર સાંજલી તે અતિ સંતુષ્ટ થઈ જાય છે. એવામાં કોઈ એક કથાકારે આવી વીરાંગદ અને સુમિત્રની કથા કહેવાનો પ્રારંભ કર્યો. તે જેમ કે:-સમુદ્ધ જેમ લક્ષ્મીવાન્ છે, તેમ લક્ષ્મીથી નરપૂર વિજય પુરનામા નગર છે. તે નગરને વિષે સુરાંગદનામા નરેન્દ્રનો ગુણવાન્ એવો વીરાંગદ નામે પુત્ર છે. તે યાચકોને મનોવાંછિત પૂર્ણ કરવામાં ચિંતામણિ રત્ન સમાન છે. અને શરણાગત જીવને તો લોઢાના પાંજરા સરખો છે. ન્યાય

વંતમાં મુખ્ય ગણના કરવા યોગ્ય છે, દુઃખી અને દીન જનોની ઉપર વાત્સલ્યને કરનારો છે. તેનો સુમિત્ર નામા પ્રધાનનો પુત્ર પરમ મિત્ર છે. તેની સાથેં એકદિવસ તે વીરાંગદ વનક્રીડા કરતો હતો. ક્રીડા કરતાં કરતાં તેણે પોતાના મિત્રને પૂછ્યું કે હે મિત્ર ! આપણ બેહુ જણ પોત પોતાના પુણ્યની પરીક્ષા કરવા માટેં દૂર દેશાંતર જશ્યેં ? અને અનેક કૌતુકોયેં કરી યુક્ત એવી પૃથ્વીને પણ જોશ્યેં ? અને હે મિત્ર ! દેશાંતર ફરવાથી વિજ્ઞેષેંકરી સુજન હુર્જનો પણ જાણવામાં આવે છે. કહેલું છે કે:—॥ ગાથા ॥

અહો જસો અ કિત્તી, વિઢ્ઢા વિઢ્ઢાણયં પુરિસકારો ॥ પાણં પાવિઢ્ઢ, પુરિસેણ ય અન્ન દેસમ્મિ ॥ વલી પણ કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ દેશાટનં પંમિતમિત્રતા ચ, પણ્યાંગના રાજસનાપ્રવેશઃ ॥ અનેકશાસ્ત્રાર્થવિલોકનં ચ, ચાતુર્યમૂલાનિ નવંતિ પંચ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—અર્થ, ડ્રવ્ય અને કીર્તિ, વિદ્યા, વિજ્ઞાન, પુરુષાર્થ, એ સર્વ પુરુષને પરદેશાટન કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૧ ॥

દેશાટન, પંમિતનું મિત્રપણું, પણ્યાંગનાનો મેલાપ, રાજ્યસનામાં ગમન, અનેક શાસ્ત્રાર્થોનું અવલોકન, એ પાંચ વાનાં ચાતુર્યનાં મૂલ છે ॥ ૧ ॥ તે વાત સાંજલી પ્રધાનનો પુત્ર કહેવા લાગ્યો જે હે મિત્ર ! તમોયેં જે કહ્યું, તે યોગ્યજ છે. પરંતુ એકેક વસ્તુના વિલાસી જનને ચાતુર્ય ક્યાંથી હોય ? એક દેશ, એકજ સના, એક સ્ત્રી અને એકજ શાસ્ત્ર એવી એકેક જે વસ્તુ તેના વિલાસી પુરુષને ચાતુર્ય ક્યાંથી હોય ? ના હોયજ નહિં. માટે અનેક નગરમાં જાવું, અનેક જ્ઞાનોને શિખવાં, અને અનેક રાજાને સેવવા, કારણ કે જાગ્યનો ઉદય વા અનુદય તે અનેક પદાર્થના અન્યાસથી થાય છે. તે વાત સાંજલી કુમારેં કહ્યું કે હે મિત્ર ! તમેં તે સર્વ સત્ય કહ્યું. પરંતુ માતાપિતાને ઠોડી ને દેશાંતર જવું એ ઘણુંજ કઠિન કામ છે. કદાચિત્ જો આપણે ઠાના જાશ્યેં, તો તે માતા પિતાને મોહોટી અધીરતા થાય, અને દુઃખ થાય, અને જો તેમને કહીને જાશ્યેં, તો તે જવાની આજ્ઞા આપે નહીં ? એમ પર દેશ જવાવિષે બેહુ મિત્ર વિચાર કરે છે, અને વનમાં ક્રીડા કરે છે, તેવામાં “મારું રક્ષણ કરો, મારું રક્ષણ કરો.” એમ બોલતો એવો કોઈ વધ્ય પુરુષ આવી, રત્નશિખ કુમારનાં ચરણમાં પડ્યો, તેવામાં હાથમાં દંડ અને પાશ ને ધારણ કરનાર એવા તે વીરાંગદના પિતા સુરાંગદ રાજાના સીપાશ્યો તે વધ્ય પુરુષની પઠવાડે દોડતા આવી કહેવા લાગ્યા, જે હે રાજપુત્ર !

આ આપના ચરણમાં જે પડેલો છે તે અતિહુષ્ટ ચોર છે, તે સુદત્તશ્રેષ્ઠીના ઘરમાં સ્વાતર પાડી ચોરી કરી સ્વાતર પાડેલા માર્ગમાંથી નીકળી જાગા. જતો હતો, ત્યાં તે તુરત અમારી નજરે પડવાથી તેને પકડી લીધો હતો, અને રાજાની આજ્ઞાથી તેને બાંધીને વધનૂમિમાં શૂનિપર ચડાવવા આણેલો હતો, ત્યાંથી તે અમારી નજર ચુકાવી એકદમ જાગીને તમારા ચરણમાં આવી પડેલો છે. તે માટે તેનો આપ ત્યાગ કરો, કે જેથી અમો આપના પિતા પદ્માનન રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે તેને જલદી શૂનિપર ચડાવી દઈએ? એવી રીતનાં તે અનુચરોનાં વચન સાંજલી વીરાંગદ કુમારે ચિંતવ્યું જે શરણમાં આવેલા પ્રાણીને પાઠો મારવા માટે આપવો તે યોગ્ય નહિ. અને ચોરની રક્ષા કરવી તે પણ યોગ્ય નથી, તોપણ શરણમાં આવેલા જીવનો ત્યાગ કરવો, તે અસ્માદૃશ શરણદ પુરુષને તો ઘટેજ નહીં? એમ વિચારીને કુંવર બોલ્યો કે જેના આદેશથી તમો તેને શૂનિયેં દેવા લઈ જાઉં છો, તેજ મારા પિતા રાજાને જઈને કહો કે તમારા પુત્ર વીરાંગદે કહ્યું છે જે આ વધ્ય પુરુષને તમો ત્વરિત ઢોડી મુકો અને વલી પણ કહેજો જે તમારા પુત્રને શરણ થવાથી તેમણે વધ કરવાનો નિષેધ કહ્યો છે. ત્યારે અનુચરો કહે છે કે આપના કહેવા પ્રમાણે જો રાજાને કહેશું, તો રાજા, રોષાક્રાંત થાશે? તેવારે કુમારે કહ્યું કે. સાંજલો ॥ યતઃ ॥ કોકિરકુલાનિમાણો, માહૃપ્પા પોરિસં ચ કિં તસ્સ ॥ સરણા ગતં જસ્સ મત્તં, વ નો જમઃ સહંદં ॥ અર્થ:-ઉત્તમ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા અનિમાની મહાત્મા પુરુષ, શરણમાં આવેલા જીવનું રક્ષણ ન કરે, તો તેનું બીજું પુરુષાર્થ હોય, તે શું કામનું? કાર્હીંજ નહિં. જુવો. ચંડમાને શરણ ગયેલો જે મૃગ છે, તે અદ્યાપિ પર્યંત તેની સાથેજ સ્વહં દતાથી આકાશમાં ફણા કરે છે. માટે જો પિતાજી રીષ કરજો તો પણ હું શરણાગત પ્રાણીને ઢોડવાનો નથી. એવું વચન સાંજલી સર્વ શિપાઈયોયેં મનમાં જાણું જે આ કુમાર તે વધ્ય પુરુષનો ત્યાગ કરે તેમ જાસતું નથી. માટે તેમનો કહેલો આદેશ આપણે રાજાને કહીયેં. એમ જાણીને તે કુંવરની કહેલી સવિસ્તર હકિકત તૂર્ણતાથી આવી રાજાની પાસેં કહી. તે સાંજલી રાજા એકદમ રુષ્ટ થઈને કહેવા લાગ્યો જે જાઉં. તે કુમારને કહો કે સ્વહંદપણે વર્તનારા એવા પુત્રનું મારે કામજ નથી? માટે તારે મારી રાજ્ય નૂમિમાં કોઈ પણ ઠેકાણે રહેવુંજ નહિં? ને જલદીથી બાહર નિકળી જા,

जो तुं अमारी जूमिथी बाहेर नहिं जा, तो पूर्ण शिद्धाने पात्र थईश ! ए प्रमा
 एनी राजानी जे आझा थई ते कुमारने कही. ते सांजली कुमारने तो परदेश
 जवानो विचार हतो ज तेवामां वली राजानी आझा थई तेथी अत्यंत खुशी
 थयो अने चोरने तेने घेर पोहोंचाडी पोतानो मित्र प्रधान पुत्र जे सुमित्र
 हतो, तेनी साथें शीघ्रताथी परदेश जवा माटे निकल्यो. तेवामां मार्गे चा
 लतां ते बेहु जणने पुण्योदयने सूचना करनारां अने अत्यंत प्रशस्य एवां
 शकुनो थयां. कह्युं ठे के कन्या, गाय, शंख, जेरी, दधि, नविन पुष्प, देदी
 प्यमान पावक, मदोन्मत्त हस्ती, वृद्ध अश्व, नृपति, पूर्ण कुंज, ध्वजा,
 मरण पामेला बे मत्स्यो, रांधेलुं अन्न, वेश्या, सार्डमांस. एटलां वानां प्र
 स्थान करनारा प्राणीने जो सामां मले, तो ते गुजसूचक ठे. वली पण क
 हेलुं ठे के श्रमण, अश्व, राजा, मयूर, कुंजर, वृष, ते ठ पदार्थ, प्रस्थानमां
 तथा प्रवेशमां सिद्धिना देनारां ठे. ते सर्व शकुनो कुंवरने थयां, एवां गुजश
 कुनोथी प्रोत्साहित थयेलो ते कुमार, पोताना मित्रें सहवर्त्तमान अनुक्रमें
 घणो एक मार्ग उल्लंघन करीने महाटवीमां आव्यो. पठी कुमार, थाकी
 जवाथी महोटा एवा वड वृद्धनी ठाया नीचें सुतो, त्यारें तेनो मित्र सुमित्र
 जे हतो, तेणे कुंवरना प्रयासने मटाडवा माटे पगचंपी करवा मांमी.
 हवे ते वडने विषे एक नासुरप्रज नामा यद्द रहेतो हतो, ते आ कुम
 रनुं तथा सुमित्रनुं स्वरूप जोडने तुष्टमान थइ अवधिज्ञानें ते बेहु पुरुषोनुं
 उमत्त वृत्तांत पण जाणी प्रत्यक्ष थइने सुमित्रप्रत्ये कहेवा जाग्यो, के हे
 वत्स ! तमो बेहु जण अत्युत्तम अतिथि ठो, तो तमारुं आतिथ्य हुं गुं
 करुं ? त्यारें सुमित्रें कह्युं जे हे देव ! दुष्प्राप्य एवां आ तमारा दर्शनथकी
 अमोने सर्वे प्राप्त थयुं ? ॥ यतः ॥ तप्पंति तव मणोगे, जवंति मंते तद्वा
 सुविज्ञात ॥ वियरंति दंसणं पुण, देवा धन्नाण विरलाणं ॥ १ ॥ अर्थः—
 तमारा दर्शन माटे केटलां एक मनुष्य तप करे ठे तथा केटलां एक मनु
 ष्यो मंत्र साधे ठे, तथा केटलां एक रूडी विद्याने साधे ठे, परंतु कोइ एक
 जाग्यवान् विरला मनुष्यनेज तमारां दर्शन थाय ठे. ते सांजली यद्द कहे ठे
 के सज्जन पुरुषो, दुःखित माणस पासेंथी काहि पण माग्या विना ते दुःखित
 जीवने दुःखमांथी पोतानी शक्त्यनुसार काढे ठे. वली अमारा सरखा देव
 ताउनुं दर्शन तो निष्फल होतुंज नथी, तेमां पण वली तमारा जेवा अत्युत्तम

અતિથિને અસ્માદશનું દર્શન વૃથા થાયજ કેમ! કહેલું છે કે:—॥ અમોઘા વા
સરે વિદ્યુ,દમોઘં નિશિ ગર્જિતમ્ ॥ અમોઘા ચોત્તમા વાણી,અમોઘં દેવદર્શનમ્ ॥
અર્થ:—દિવસને વિષે થયેલી વિજલી સ્વોટી થાતી નથી અર્થાત્ દિવસમાં
વિજલી થવાથી વરસાદ નિશ્ચે વરસે છે અને રાત્રિને વિષે મેઘની ગર્જના
વિતથ થાતી નથી. કારણ કે રાત્રે ગર્જના કરેલો મેઘ નિશ્ચે વરસે છે. તેમ
ઉત્તમ પુરુષોની વાણી જે છે,તે સ્વોટી થતી નથી અને દેવતાનું દર્શન જે
છે, તે પણ સ્વોટું થતું નથી માટે હું તમારાં બેહુજણનાં સદાચરણ તથા રૂપ
જોઈ પ્રસન્ન થઈને મારી પાસેં બે મણિ છે, તે હું અર્પણ કરું છું. તે ગ્રહણ
કરો. તેમાં પ્રથમ જે નીલમણિ છે, તે પૂજન કયો થકો ત્રણ ઉપવા
સના અંતને વિષે મનોહર રાજ્યને દેનારો થાય છે. અને બીજો આ રક્ત
મણિ છે, તે “ૐ ક્ષી” એ મંત્રે કરી જપ્તો થકો મનોવાંઠિતને આપે છે.
તેમાં પૂર્વોક્ત જે નીલમણિ છે, તે આ તમારા રાજકુમારને યોગ્ય છે,
અને બીજો જે રક્તમણિ છે, તે તમારે યોગ્ય છે. તે વાત સાંજની વિસ્મય
પામેલા સુમિત્રે તે દેવના આપેલા બેહુ મણિ પોતાના હાથમાં લઈને તેને
પ્રણામ કયો. અને વિચારવા લાગ્યો કે અહો! ॥ ગાથા ॥ પહરશ્ય પુરહં,
હોઈ સહાય વણે વસંતેણં ॥ અસુત્તસ્સ વિજગ્ગઈ, નરસ્સ પુવ્વક્કિયં પુણ્ણં
॥ ૧ ॥ અર્થ:— પુરને વિષે તથા વનને વિષે રહેતા એવા પુણ્યશાલી જીવને
પૂર્વ જન્માર્જિત પુણ્ય જે છે તે સહાય કરે છે. માટે આ કુમાર છે,તે મહા
જાગ્યશાલી છે, જેનું વનને વિષે પણ દેવતા સહાય કરવા આવ્યો? એમ
કુમારનો મિત્ર સુમિત્ર વિચાર કરે છે, તેવામાં યદ્દ જે હતો, તે અંત
ર્યાન થઈ ગયો. અને કુમાર તુરત જાગી ગયો. પછી તે બેહુ જણ ત્યાંથી
ચાલ્યા. ત્યાં વનને વિષે ફલિત વૃક્ષો આવવાથી કુમાર ફલનરૂપ કરવા
તત્પર થયો, તેવામાં કુમારને સુમિત્રે કહ્યું જે મહારાજ! આપ ફલ ન
રૂપ કરશો નહિં! એમ જ્યારે ફલ સ્વાદ તૈયાર થાય, ત્યારે સુમિત્ર ના
કહે. તેવી રીતે ત્રણ ઉપવાસ કુમાર પાસેં કરાવ્યા, એમ કરતાં મહાશાલ
નામા પુરના ઉપવનમાં બેહુ જણ પહોંચ્યા. ત્યાં સુમિત્રે રાજકુમારને યદ્દ
પ્રદત્ત જે નીલમણિ હતો તે આપ્યો અને કહ્યું કે હે મિત્ર! આ મારા
આપેલા મણિનું તું પૂજન કર. તેમ કરવાથી તું કોઈ પણ ગામનો રાજા
થાઈશ? તે સાંજની વિસ્મય પામેલા કુમારે કહ્યું કે હે મિત્ર! આ મણિ,

तुने क्यांथी उपलब्ध थयो ? त्यारें सुमित्रें कहुं जे तमारा पुण्यथी मलेलो ठे. बाकीनी सर्व हकिकत आपने राज्य प्राप्त थया पठी हुं कहीश. ते सांजली हर्षायमान थयेला वीरांगद कुमारें पण ते नीलमणिनी पूजा करी अने पठी उपहासथी कहेवा मांन्हुं के केम हवे क्यांथी राज्यनो जान थारो ? एम विस्मय युक्त उपहास करतो थको एक आत्र वृद्धनी नीचें जइ वेछो अने कुमारनो मित्र सुमित्र जे हतो, तेणे वल्लीमंरुपमां जइ ते यद्दना आपेला रक्तचिंतामणिनुं पुष्पादिकथी अर्चन कहुं अने ते चिंतामणिपासें यद्दना कहेवा प्रमाणें शरीर स्थितिना उपजोगनी प्रार्थना करी, तो तेज कृणमां ते मणिना प्रजावथी दिव्यवस्तुं प्रगट थइ. प्रथम तो त्यां दिव्य पुरुषो प्रगट थया, तेमणे बेहु जणनुं अंगमर्दन कहुं, ते पठी कमलसमान कोमल जेनां चरण ठे एवी दिव्यस्त्रीयो प्रगट थइ. तेमणें सुगंधद्रव्यथी ते बेहु जणने अवटण कहुं. पठी मणि, रत्न, तेणे जडित अने उल्लेठ जेने विपे बांध्या ठे. एवा स्नानमंरुपने विपे स्वर्णसिंहासनमां बेसीने रत्नजडित महोटी जारी थोथी ऊरसा एवा जलथी विधिपूर्वक तेज्यें स्नान कहुं. पठी दिव्य एवा शृंगार, वस्त्र, पुष्प, विलेपन, तेणें करी शरीरने सुशोजित कख्यां, तदनंतर सोनाना थालने विपे खाद्य, पेयादिकनुं जोजन कहुं, ते पठी हाथ तथा सुख धोयां, तदनंतर माहा मूव्य एवा तांबूलनुं नदृण कहुं, एम सर्व सामग्रियोनो उपजोग थयो, ते पठी ते सर्व सामग्रि इंद्रजालनी पेंवें अदृश्य थइ गइ. तेवारें कुमारें कहुं के हे सुमित्र ! आ, जे आपणने अलौकिक सामग्रीना सुखनी प्राप्ति थइ, ते सर्व मने आपेला नीलमणिनो प्रताप ठे ? त्यारें सुमित्रें कहुं जे ना, तेम कांइ कहेवुं नहिं. जारें ते कहेवानो वखत आवरो, त्यारें तेनुं सविस्तर वृत्तांत हुं आपने कहीश. एम परस्पर बेहु मित्र सुखेंकरी वार्त्ता करे ठे, तेवामां तेज नगरनो राजा अपुत्रीयो मरण पामेलो ठे तेथी तेमना प्रधानवर्गे विचार कखो के हवे आपणे राज्यासन पर कोने बेसारीयें ? कारण के राज्य कांइ रेहुं रहे नहिं. तारे सद्गुयें मली विचार कखो, के आ आपणो पट्ट हस्ती ठे, तेनी गुंढमां जल नरेलो सुवर्णकलश आपवो, अने तेने स्वतंत्र रीतें चालवा देवो. चालतां चालतां जे पुरुष उपर ते कलश ढोले, अने जे

पुरुषने पोताना गुंढामंथी लहीने गर्जना करी पोताना स्कंध उपर चडावे, तेने आ नगरनुं राज्य देवुं. एम निश्चय करी पंचशब्द वाजां वगडावा मांझ्यां. पढी पंचशब्द वाजां वागते शणगारेलो हाथी चाव्यो अने ते हाथीनी पठ वाढे राजाना प्रधान वगेरे चाव्या, पढी हस्ती चालतो चालतो जे स्थलें गामनी बाहेर उपवनने विषे सुमित्र नामा मित्र सहित वीरांगद कुमार बेठेलो ठे, त्यां आवी गर्जना करी ते हाथीयें कुमारनी पर जलनो नरेलो कनककलश जे हतो तेणे करी अनिपेक कखो, अने ते पढी तुरत ते कुमारने गुंढामंथें करी लइने पोताना स्कंध उपर चडावी दीधो. तेवामां तो तुरत मंत्री जनना हुकमथी तेने राजा ठेराव्यो, ठत्र, तथा चोतरफ विं जातां चामरोयें करी सुशोणित थयो. आनंद युक्त एवा अनेक बंदिजनोना वृढोयें करी जय जय शब्दो ते समयने विषे थवा लाग्या. पढी ते कुमारने गाममां प्रवेश करवा माटे सचिवादिक सर्व नमन करी कहेवा लाग्या के महाराज! आ आपना गाममां आप पधारो. तेवामां ते कुमारना सुमित्र नामा मित्रें विचाखुं जे मारो सखा वीरांगद कुमार तो उत्तम एवा राज्यने प्राप्त थयो, ते घणुंज उत्तम कार्य थयुं. हवे हुं पण मारा मित्रनुं सुख जोतो थको स्वेच्छायें करी प्रहन्नरीतें कोइ पण गामें जइने रहुं? एम विचारीने त्यांथी गयो, ते बीजा नगरने विषे प्रवेश करीने प्रहन्नरीतें रह्यो. तदनंतर राज्य तो प्राप्त थयुं, परंतु पोताना मित्रथी जुदा पडवायें करी वीरांगद कुमार अत्यंत व्यग्रचित्त थइ गयो, त्यारे मंत्रीयें विनयपूर्वक पूठ्युं के महाराज! आप आम अपशोषमां केम ठो? अने गुं आपने अपेक्षा ठे? ते कहो. तेवारें ते राजा थयेला कुमरें कहुं के मारो प्राणप्रिय एक मित्र मारी साथें आहिं आवेलो हतो, तेने हाल हुं देखतो नथी, तेथी मुने अत्यंत हृदयमां दुःख थाय ठे. माटे जो तेने कोइ पण ठेकाणोथी शोधी लावे, तो मुनें आनंद थाय? तेवां वचन सांजली सर्व सुजटो सर्वत्र दोळ्या अने चोतरफ सुमित्रनो तपास कखो, परंतु कोइ स्थलमां तेने दीठो नहिं, त्यारें निराश थइ गयेला सुजटोयें आवी कहुं के महाराज! ते पुरुष तो तपास करतां कोइ ठे काणे अमोने मळ्यो नहिं. ते सांजली सशोक थयेला कुमरें कहुं के हुं गाम मां प्रवेश करीश नहिं, त्यारें तो सर्व मंत्रीवगेरेयें अत्यंत आग्रह पूर्वक प्रार्थना करीने महोटा उत्सर्वें करी ते राजाने पुरमां प्रवेश कराव्यो अने तेज गा

મના મરણ પામેલા રાજાની આઠ કન્યાડે હતી, તેનું પોતે પાણિગ્રહણ
 કહ્યું. પઠી તે દેવતાની સ્ત્રી સમાન આઠ સ્ત્રીયો સાથે સુખ વિલાસ કરતો
 થકો અર્ધશાસનવાળા રાજ્યને ઉત્તમ રાજાની પઠે પાલન કરતો
 હવો. પરંતુ પોતાના સુમિત્ર નામા મિત્રને હૃદયથી ક્ષણમાત્ર પણ વિસ્મૃત
 કરતો નથી. હવે સુમિત્ર પણ પોતાની ઇચ્છાથી જે નગરમાં પોતે ગયો, તે
 નગરમાં જમતો હતો, જમતાં જમતાં ત્યાંની રહેનારી અને નરની વૈરિણી વૃદ્ધા
 એવી કોઈ રતિસેના નામની વેશ્યાયે તેને દીઠો. અને સ્નેહયુક્ત તેની સામું
 અવલોકન કહ્યું. અને પોતાની રતિસમાન કન્યા સાથે સમાગમ કરાવી
 ઇચ્છા હરણ કરવાની ઇચ્છાથી ગૌરવપણે તેને બોલાવ્યો અને વિચાર્યું જે
 આ પુરુષની આકૃતિ ઘણીજ સરસ છે, માટે જરૂર આ ઇચ્છવાન હશે! એમ
 વિચારી તે સુમિત્રને ઉપર બોલાવી રૂઢે આસને બેસારી તેની ઉત્તમ સંજ્ઞાવના
 કરી તથા તેને તાંબૂલાદિક આપી સુખી કહ્યો. પઠી રતિસેનાની પુત્રીના ક
 ટાક્ષોથી વિંધાયું છે હૃદય જેનું એવો તે સુમિત્ર, તેની સાથે વિષય સુખને
 જોગવતો થકો પોતાની મેલે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, ગણિકાડે જે
 છે, તે ઇચ્છથી રંજન થાય છે. પરંતુ ગુણવાનના ગુણોથી રાજી થાતી નથી.
 જેમ મદ્ધિકા જે છે, તે ડુર્ગંધવાળી વિષ્ટાપર બેસે છે પરંતુ ચંદનની ઉપર
 બેસતી નથી. વલી ગણિકા ધનને માટે ચાંદાલનો પણ સંગ કરે, તથા
 કુષ્ઠી જનનો પણ સંગ કરે? કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ જાત્યંધાય ચ ડુર્મુખાય
 ચ જરાજીર્ણાશ્વિલાંગાય ચ, ગ્રામીણાય ચ ડુષ્કુલાય ચ ગલત્કુષ્ટાન્નિનૂતાય
 ચ ॥ યજ્ઞંતી ચ મનોહરં નિજવપુર્લક્ષ્મીલવશ્રદયા, પણ્યસ્ત્રીષુ વિવેકકલ્પ
 લતિકાસુ સ્ત્રીષુ કોરજ્યતે ॥ ૧ ॥ વેશ્યાઽસૌ દહનજ્વાલા, રૂપેંધનસમન્વિતા ॥
 કામિનિર્યત્ર દૂર્યતે, યૌવનાનિ ધનાનિ ચ ॥ ૨ ॥ અર્થ:-જાતિથી અંધને,
 તથા સ્વરાબ મુખવાલાને, જરાથી જીર્ણ થયેલા અંગવાલાને, ગ્રામીણને,
 તથા સ્વરાબ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલાને અને ગલત્કોઢીયાને, લક્ષ્મીની લાલ
 ચથી મનોહર એવા પોતાના કલેવરને વેશ્યા જે છે, તે સ્વહંદપણે અર્પણ કરે
 છે. માટે વિવેકની કલ્પલતા એવી પણ્યસ્ત્રીને વિષે કયો સુજ્ઞજન આનંદ
 પામે? ॥ ૧ ॥ વલી આ વેશ્યા જે છે, તે અગ્નિની જ્વાલા છે, તે પોતાના
 સ્વરૂપરૂપ ઇંધનોથી યુક્ત છે, તે અગ્નિજ્વાલાને વિષે કામી પુરુષો, યૌવન,
 તથા ધનને હોમી દીધે છે? આ પ્રમાણે સુમિત્ર વિચાર કરે છે, તો પણ

स्नेहामृतथी तथा हाव, जाव, कटाक्षोथी वश करेला एवा ते सुमित्रें विचायुं जे आहींजरही केटला एक दिवस हुं निर्गमन करीश? एम विचार करीने केटलाएक दिवस ते रतिसेना वेश्याने त्यांज रहेतो हवो. पढी ते सुमित्रनी साथें रहेवाथी कुट्टिनी अत्यंत प्रसन्न थइ. परंतु धननी अतिला लसाथी केटलुंएक इव्य सुमित्रपासेंथी तेने मळ्युं ठे, तो पण ते वेश्यायें जाय्युं जे एनी पासें कांहीं पण हाल देखातुं नथी माटे हुं मागुं तो खरी, जो मागवार्थी ना कहेरो तो तेनुं हुं विसर्जन करीश? एम धारी नूपणादिकनी इत्थाथी नूपणोज मागवा लागी. त्यारें सुमित्रें विचायुं जे आवेश्या कांहीं थोडे इव्यें तृप्ति पामरो नहीं माटे तेने घणुं इव्य हुं थ्यापुं, एम विचारी एकांतस्थलमां जइ सुरमणिनी याचना करवा लाग्यो तेथी घणुक इव्य प्राप्त थयुं, ते सर्व इव्य ते रतिसेना पण्यांगनाने आपी दीधुं. ते लीधाथी फरी पण इव्य माग्युं, अने कुमारें दीधुं एम जेटली वार जेटलुं एरतिसेना वेश्यायें इव्य माग्युं तेटली वार तेटलुं इव्य सुमित्रें तेने थ्याप्युं. तेम घणुं इव्य सुमित्रपासेंथी वारंवार मलवाथी ते वेश्यायें विचायुं जे आ पुरुषपासें चिंतामणिज ठे, कारण के जेटलुं इव्य हुं मागुं हुं, के तुरत तेटलुं इव्य लावीने मुने थ्यापे ठे. माटे हवे तेनी पासेंथी जेम तेम उपाय करी ते चिंतामणि जइ लेवो! एम धारीने ते चिंतामणिने चोरी लेवानी युक्तियो वारंवार शोधे ठे, परंतु कोइ युक्ति तेने मलती नथी.

हवे एक दिवस ते सुमित्र हतो, ते पोताना पहेरेलां वस्त्र उतारिने स्नान करवाने माटे प्रवृत्त थयो, तेवा वस्त्रतमां ते कुट्टिनी एवी रति सेनायें ठल करी ते सुमित्रनां पडेलां वस्त्रो शोधवा मांज्यां, तेमां सुमित्रना उत्तरीय वस्त्रने ठेडे ते यक्षप्रदत्त जे चिंतामणि हतो, ते बांधेलो हतो, तेने वेश्यायें ठोडी लीधो. तदनंतर ते सुमित्रें स्नान करी पोतानां सर्वे वस्त्रो पहेरी लीधां. थोडी वार पढी पाहुं ते वेश्यायें सुमित्रपासें इव्य माग्युं, तेवारें तेणें हा कही, अने एकांतस्थलमां जइ जे वस्त्रने ठेडे गांठ वाली मणि बांधेलो हतो, ते वस्त्रनो ठेडो जोवा मांज्यो, तो त्यां ते मणिज दीगो नहिं अने कोइयें चोरी लीधो एम तेने मालम पड्युं, त्यारें अति चिंतातुर थइ तत्रत्य सर्व जनोने पूठवा माड्युं, अने कहुं के तमें कोइयें मारा वस्त्रने ठेडे थी मणि लीधो ठे? तेवारें अतिकपटघटनामां प्रवीण एवी ते कुट्टिनी

રતિસેના હતી, તે સામો અત્યંત વિલાપ કરવા લાગી અને કહેવા લાગી કે હે હ્રુ ! તારે જો હવે ડબ્બ ન આપવું હોય તો સહું અને અમારે જોતું પણ નથી, પરંતુ અમારે માથે યોટી ચોરી સ્વબડદાર જો નાચી તો ? તેવાં વચ ન તે વેશ્યાનાં સાંજની સુમિત્રે વિચારું જે જરૂર આ પાપણી અને વિશ્વા સઘાત કરનારીયેં મારો મણિ ચોરી લીધેલો છે. એમાં કાંહીં પણ સંશય નથી માટે હવે મારે આ વેશ્યાની સાથેં રહેવું પણ યોગ્ય નથી અને વલી મારા મણિની ચોરી થઈ છે તે માટે આ વેશ્યાને કાંહી ન કહેતાં રાજા પાસેં જઈ ફરીયાદ કરવી તેજ વાત યોગ્ય છે. માટે ફરીયાદ પણ કરું ? એમ વિચારી સલકા થઈને રાજા પાસેં ફરીયાદ કરવા માટે દેશાંતર તરફ ચાલ્યો અને માર્ગમાં ચાલતો ચાલતો વિચાર કરવા લાગ્યો જે અરે ધિક્કાર છે અજ્ઞાનને ? જે અજ્ઞાનથી લોનણી એવી તે વેશ્યાયેં જેમ જેમ મારી પાસેં જેટલું જેટલું ડબ્બ માગ્યું, તેમ તેમ નેટલું તેટલું મેં ડબ્બ તેને આપ્યું, તો પણ તે પાપણીની તૃષ્ણા વૃદ્ધિગત આતીજ ગઈ. તે તૃષ્ણાથી વિશ્વાસી જનના ડોહને કરનારી પાપણીયેં મને વંચ્યો ? તેણે મનેજ વંચ્યો એમ નથી, પરંતુ પોતાના આત્માને પણ તેણે વંચ્યો છે. કારણ કે તે વેશ્યાયેં એમ જાણ્યું જે આ ચિંતામણિ તેની પાસેં છે, તે જેટલું જોશ્યેં, તેટલું ડબ્બ તેને મલે છે, તેથી તે મણિ જો હું ચોરી લઉં, તો મુને પણ તેની પથેં અનર્ગલ ડબ્બની પ્રાપ્તિ થાય ? પણ તેને એમ સ્વર નથી કે મણિનો વિધિ તથા મંત્ર જાણ્યા વિના તે ફલદાયક થાય નહિં, માટે તેણે મણિ મારી પાસેંથી ચોરી લીધો પણ તેથી તેને કાંહી વાંચિત ફલ પ્રાપ્ત થવાનું નથી અને તેની પાસેં તે મણિ છે, તે પથ્થર સમાન ફલદાયક છે. માટે તે મણિથી થતો લાજ ન હોવાથી તેણીયેં પોતાના આત્માને પણ વંચ્યો છે. અર્થાત્ ચોરી પોતાના સ્વાર્થ માટે કરી તો પણ તેનો સ્વાર્થ ન સચ્યો, અને આ કરું ચોરીનું પાપ કર્મ બાંધ્યું ? હવે એવો તે કયો પ્રકાર છે કે જેણે કરી તે વેશ્યાનું ઝુંકું થાય અને મારું પોતાનું માહાત્મ્ય દેખાડીને તે મારા મહામણિને હું તેની પાસેંથી પાઠો લઉં !! કહેલું છે ॥ યતઃ ॥ ઉપકારિણુપકારં, વૈરનિર્યાતનં રિપોઃ ॥ કર્તુ નૈવ સમર્થા યે, તેપાં ધિક્ પુરુષાર્થતા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—ઉપકાર કરનારનો પ્રત્યુપકાર, શત્રુનું વૈર લેવું, તે બેદ્રવાનાં કરવાને જે અશક્ત હોય છે, તેના પુરુષાર્થને ધિક્કાર છે. એમ

સંકલ્પ વિકલ્પના કલ્પોલ્પથી વ્યાકુલ છે ચિત્ત જેનું એવો એ સુમિત્ર, ત્રમેં કરી નમતો નમતો જાજા જેમાં પ્રાસાદ છે, અને જાજાં જેમાં ઉદ્યાનો છે, જેમાં કોઈ મનુષ્ય તો રહેતુંજ નથી એવું કોઈ એક નગરને દેખતો હવો. પઠી તેવા નગરને દૂરથી જોઈ વિસ્મય પામીને તેણે તે નગરની અંદર પ્રવેશ કહ્યો. અનુક્રમેં સર્વ નગરને જોતો થકો તે નગરના રાજમંદિરમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં પણ સર્વ સ્થલ નિર્જન જોઈ, તે રાજમંદિરની સત્તમ જૂમિ પર ચડી ગયો. ત્યાં કર્પૂરથી જરેલાં છે મસ્તક જેનાં તથા પુષ્પની માલાથી સુશોજિત છે ગ્રીવાઉ જેની અને સાંકલથી બાંધેલા છે પગ જેના એવી બે હાથણીયો દીઠી. પઠી સંત્રમ યુક્ત અરદું પરદું જોતો થકો વિચાર કરવા લાગ્યો કે અરે હું આહિં ક્યાં ચડી આવ્યો ! અને બે હાથણીયો આહિં કોણે બાંધી હશે ? એમ કહીને વલી ઘડીક વિરામ પામ્યો. પાઠો વલી સંત્રમથી ગાંમાની પેઠેં આમ તેમ જોવા લાગ્યો, ત્યાં ગવાહુને વિષે પહેલી શ્વેત અને કૃષ્ણ એવા અંજનની જરેલી બે શીંશીયો નજરેં પડી. અને તે શીંશીની પાસેં એક આંખમાં અંજન કરવાની શલાકા પણ દૃષ્ટિગોચર થઈ. તે સર્વ જોઈને સુમિત્રને સંત્રમ મટી શાંતિ થઈ અને તેણે જાણ્યું જે જરૂર આ યોગાંજનનીજ શીંશીયો છે, કારણ કે આ બે હાથણીયોની પાંપણો ધોલી છે, કારણ કે તેની પાંપણોમાં ધોલી શીંશીમાં પહેલા ઝંસડ જેવું ઝંસડ આંજેલું છે. માટે હું જાણું હું જે આ બે હાથણીયો છે, પરંતુ તે બે હાથણીયો નથી, પણ તે બે સ્ત્રીયોજ છે ? અને તે બે સ્ત્રીયોને કોઈએક યોગી પુરુષેં, આ શ્વેતયોગાંજન આંજી હાથણીયો કરી દીધી છે ? વલી કદાચિત્ત જો આ કૃષ્ણાંજન જે શીંશીમાં પહેલું છે તેથી પાઠી પૂર્વરૂપની સ્ત્રીયો થાય તો થાય ? જે જાવી હશે તે થાશે અને એ કૃષ્ણાંજન આંજવાથી કાંઈ આપણને અડચણ પડવાની નથી ? જો સ્ત્રીયો નહીં થાય, અને હાલ જેમ બેહુ હાથણીયો છે, તેમજ રહેશે, તો પણ કાંઈ ફિકર જેવું નથી ? એમ વિચારીને તે સુમિત્રેં શીંશીમાંથી કૃષ્ણાંજન જઈ તે બેહુ હાથણીની ચકુમાં આંજી દીધું. તેથી તુરત તે હાથણીયો બે ઉત્તમ કામિનીયો થઈ ગઈ. અને સુમિત્રેં તે બેહુ જણીયોને કુશલપ્રશ્ન પૂછ્યું. તારેં તે બેહુ સ્ત્રીયોયેં કહ્યું કે આપના સમાગમથી હવે અમારું કુશલ થયું ! ત્યારેં સુમિત્રેં કહ્યું કે હે ઉત્તમ જામિનીયો ! મારા ચિત્તને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરનારું તમારું વૃ

તાંત મને સવિસ્તર કહો, તે સાંજલી બેદુ મહિલાઝ કહેવા લાગીયો કે હે નાગ્યશાલી પુરુષ ! અમારું વૃત્તાંત અમે જે કહીયેં, તે સાંજલો. ગંગાનદીથી ઉત્તર દિશામાં નડક નામનું એક નગર છે, તેમાં ગંગાદિત્ય નામા શ્રેષ્ઠી વસે છે, તેની વસુધારા નામા એક સ્ત્રી છે, તેને આઠ પુત્રો છે, તેની ઉપર અમો જયા અને વિજયા નામની બે કન્યાઝ થયેલીયો ભૈયેં, તે હાલ યૌ વનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થૈયો ભૈયેં.

હવે તે ગંગાનદીના કાંઠા ઉપર ઉદ્યાનનેવિષે ક્રિયાવાન, શૌચધર્મતત્પર, પુરાણવ્યાખ્યાનને વાંચનાર, વૈદિક અને જ્યોતિષનિમિત્તને પણ જાણનાર, દેખવામાં સરલ અને અંતઃકરણમાં ક્રૂરપરિણામી શર્મક નામનો કોણેક પરિવ્રાજક રહેતો હતો, તેને અમારા પિતાયેં ગુરુનાવથી જોજન કરવા માટે ઘેર બોલાવ્યો, અને ઘણાજ માનથી સ્વસ્થ આસનપર બેસાવ્યો. ત્યાર પછી તેને અમારા પિતાયેં શાલ. દાલ વગેરે ઉત્તમ જોજન, એક ચાલીમાં પીરસ્યાં, ત્યારેં તે જમવા લાગ્યો. તે વખતે અમો બેદુ બેનો ગુરુનાવથી તેને પંચાથી પવન નાખવા લાગી. તેવામાં તો તેને અમારું બેદુજણીયોનું અતિ રમણીય રૂપ જોતાં અંગમાં અનંગ ઉત્પન્ન થયો, તેથી આર્ત થયો થકો અશન ધ્યાન ઢોડી ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે અરે ! રંજા નામક અપ્સરા સરસ્વી આ બે સ્ત્રીયોથી મેં જોગ ન જોગવ્યા, તો મારું તપથી પણ શું બલવાનું છે ? અને ક્રિયાથી પણ શું બલવાનું છે ? જાહું શું કહું, પરંતુ તેડની સાર્યેં જોગ જોગવ્યા વિના મારું જે જીવિત છે, તે વૃથાજ છે ? વલી પણ વિચારવા લાગ્યો જે સંસારમાં વસ્તુતઃ સાર જો જોડ્યેં, તો તો સારંગપદ્મી સમાન લોચનવાલી લલ નાજ છે ॥ યતઃ ॥ પ્રિયાદર્શનમેવાસ્તુ, કિમન્યૈર્દર્શનાંતરૈઃ ॥ પ્રાર્થ્યતે યેન નિર્વાણઃ, સરાગેણાપિ ચક્રુષા ॥૧॥ ક્ષીરસાગરકલ્પોલ, લોલલોચનયાડનયા ॥ અસારોડપિ ચ સંસારઃ, સારવાનિવ લક્ષ્યતે ॥૨॥ અર્થઃ—મને તો પ્રાણથી વાહાલી એવી સ્ત્રીનું દર્શનજ હો. કારણ કે બીજાડના દર્શનથી શું બલવાનું છે ? જેના દર્શનથી નિર્વાણ પણ સરાગ ચક્રુથી યાચના થાય છે ॥૧॥ ક્ષીર સાગરના કલ્પોલ સમાન ચપલ નેત્રવાલી આ સ્ત્રીયોથી અસાર એવો પણ સંસાર, સારજૂત જેવો દેખાય છે. વલી પણ તે વિચારવા લાગ્યો કે એક હુંજ આ સ્ત્રીયોથી ક્ષોજ પામ્યો હું, એમ નથી, પરંતુ બ્રહ્મા જે હતા, તે પણ અપ્સરાડથી ક્ષોજ પામ્યા છે, અને ગૌરી તથા ગંગાથી માહાદેવ મન્મથવશ થયા

ठे, गोपांगनाथी गोविंद पण पुष्पबाणना पासमां पडेला ठे. तो हुं जेवानो तो
 एमां व्रतनो मद क्यांथीज रहे? एवी रीतें अनित्य अने तुह विचारथी कल्पना
 कखो ठे अमारा बेहु जणीनो समागम जेणे एवो ते परिव्राजक, संच्रांत थये
 ला मनने ठेकाणे लावतो कांश्क अमारुं ध्यान करतो थको चूप थइ बेठो
 अने ते ध्यानथी जोजन करतो अटकी गयो. त्यारें तेवी रीतना बनेला
 ते परिव्राजकने जोशने अमारो पिता संच्रात चित्त थइ गयो, अने कहेवा
 लाग्यो के महाराज! तमो जमता जमता बंध केम पज्या? जमो, जमो?
 शुं तत्त्व चिंतायें करीने हाल आ शीतान्न आपने नावतुं नथी? एम वारं
 वार, जोजन करवा माटे तेनी प्रार्थना करी. त्यारे तेणें कहुं के आ प्रका
 रना दुःखथी दग्ध थयेलो ते जोजन केवी रीतें करी शके! एम कहीने
 तेणें नावरहित केटलाएक ग्रासो लीधा. पढी जोजनानंतर अमारा पि
 तायें तेने पूठ्युं के हे तापस! आपने दुःख ते शुं ठे? त्यारें तेणें कहुं के
 त्याग कखो ठे सर्वनो संग जेणें एवा मुने तमारा सरखानो संग जे ठे,
 तेज दुःख ठे, कारण के एकांतनक्त एवा तम सरखा सुजनजनोना दुःखने
 जोवाने हुं समर्थ थतो नथी, जो हुं तमारे त्यां न आव्यो हत, तो मने
 दुःख थातज नही? अने ते दुःख हुं पढीथी कहीश पण हाल नहि कहुं?
 एम कहीने ते तापस पोताना स्थानप्रत्यें गयो. ते पढी अमारो पिता पण
 तेना वचनथी सशंक थयो ठतो तेनी पढवाडे गयो, अने त्यां जशने
 एकांत स्थलमां बेठेला ते परिव्राजकने पूठवा लाग्यो के महाराज! आप
 शामाटे ते वखत विचारमां पज्या हता? ते कहो, त्यारें तापसें कहुं के
 अरे! मारे तो नदीनो अने वाघनो न्याय थयो ठे, एटले जो आ तरफ
 जाय तो पूरमां आवेली नदीमां मूवे, अने जो बीजी तरफ जाय तो
 व्याघ्र खाइ जाय माटे मारे पण तेमज थयुं ठे? जो तमो पूठो ठो, ते न
 कहुं तो तमने दुःख लागे ठे, अने जो कहुं हुं, तो आ मारो तपस्वीनो
 धर्म जाय ठे. तथापि तमे अमारा एकांत नक्त ठो माटे हे श्रेष्ठि! हुं
 तमने कहुं हुं, ते सांजलो. हुं जे वखतें जमवा बेठो हतो, ते वखतें त
 मारी बे पुत्रीयो मुने पंखाथी पवन नाखती हती, त्यां में जमतां ज
 मतां तेनां अंगलक्षण जोयां, तो मने एम मालम पड्युं जे आ बेहु
 कन्या ठे तेकुलहणोथी जरपूर ठे अने आनाथी ते शेठना कुजनो थोडा

वखतमां नाश थाजे ? तेवी रीतना जावि कुलद्वयने जाणी तत्काल मारा हृदयमां महा खेद उत्पन्न थयो. ते वखत जे तमोयें पीरसेलुं अन्न सरस हतुं, ते सर्व नीरस थइ गयुं. तो पण तमोयें जारें मने वारं वार “नोजन करो, नोजन करो” एम कयुं, त्यारें में यत्किंचित् नावरहित नोजन कयुं.

ते सांजली अमारो पिता कहेवा लाग्यो जे महाराज ! मार कुलनो द्वय न थाय तेवो कांइ उपाय ठे ? जो होय तो कहो. त्यारें तपस्वी बोव्यो के जेवो घटे तेवो उपाय जो तमो करशो, तो थाजे, पण ते करवो घणो डुष्कर ठे ? ते सांजली श्रेष्ठी बोव्यो के कुलरद्धाने माटे डुष्कर कार्य हजे, ते पण करयुं ? त्यारें ते परिव्राजक बोव्यो के प्राणथी पण वद्वन्न होय परंतु निर्लक्षण तथा जेथी आपणुं सर्व बगडी जतुं होय, तेवी वस्तुनो ज्ञाता पुरुषें जल दीथी त्यागज करवो. कारण के तेवी वस्तुनो त्याग करवाथीज श्रेय थाय ठे, माटे मारुं तो ए कहेवुं ठे के ए तमारी बेहु प्रिय पुत्रियोने सारीरीतें नवरावी, चंदनागरु लिंपी, सद्भूषणोथी अलंकृत करी, शांतिकर्म करावीने एकांतमां जइने मंजूषामां नाखी ते मंजूषा गंगामां तरती मूको. एम करवाथी तमारा वंशने सुख उत्पन्न थाजे ? ए वाक्य सांजली मूढ जेनुं मन ठे, एवो ते अमारो पिता, तेनुं कहेलुं सर्व अंगीकार करी घेर आव्यो.

तदनंतर अमारा पितायें उत्तम एवी मंजूषा करावी, तेनां ठिडो सर्व मीणथी पूरावी कांही पण बोव्याविना अमने बेहुने अंदर नाखी, अने कोइ पूढे तो कहे के जेनो विवाह करवो ठे एवी आ कन्याउने मंजूषामां बे सारी गंगामां वहेवराववी जोइयें अने गंगाने जोवराववी जोइयें. कारण के अमारा कुलनी एवी परंपराज ठे, आ प्रमाणें कहेतो यको परिव्राजकनी साथें पेटी उपडावी गंगातरफ चाव्यो, त्यां आवी ते पेटीने रहःस्थलमां स्थापन करीने गंगाना कांठा उपर शांतिकर्म करीने प्रातःकालनेविषे ते पेटीने जलमां मूकी दीधी. पढी विषादयुक्त थइ घेर आवी तेणे सर्व शोकनुं कृत्य कयुं.

हवे ते डुष्ट परिव्राजक पण पोताना मठमां जइ पोतानी धारेली इच्छा पार पाडवाना सबबथी हर्षायमान थइ स्वशिष्यवर्गने उतावलथी कहेवा लाग्यो के हे शिष्यो ! गंगादेवीयें मारा मंत्रनी सिद्धिने माटे पूजोपकरणें करी युक्त एवी एक मंजूषा कृपा करी हाल आणेली ठे. तेमाटे तमो त्यां जइने गंगामां तरती आवती ते पेटीने त्वरित लइ आवो. पण ते

पेटी उघाडशो नहिं हो. कारण के जो तमो उघाडशो, तो मारे मंत्रसाध नमां विघ्न थाशे ? तेवुं सांजली विस्मय पामेला ते सर्वे शिष्यो गंगाना कांठापर गंगाना प्रवाहने जोता जोता चार कोश पर्यंत चाब्या गया. प रंतु ते मंजूषा तेउने दृष्टिगत थइ नहिं. हवे ते पेटी दृष्टि गत तेने न थइ, तेनुं कारण कहे ठे. के एज गामनो सुनूम नामा राजा हतो, ते गं गाना कांठापर क्रीडा करतो हतो, तेणें गंगाना प्रवाहमां तरती आवती ते पेटी नजरें दीठी, के तुरत लही लीधी. ने उघाडीने जोवा लाग्यो, तो तेमां अद्भुत रमणीय स्वरूपवालीयो अमने जोइ अने जोतांवेत का मार्त थयो अने पोताना मंत्रीने कहेवा लाग्यो, के अहो आ आश्चर्य तो जुवो ॥ यतः ॥ किन्नारी किमु किन्नरी किमपरी विद्याधरी वाऽथ वा, किं नागानुचरी किमंबरचरी किं वांबरी किन्नरी ॥ किं गौरीहरि सुंदरी. किमथ किं, किं चेह वागीश्वरी, तारुण्यदुममंजरी स्मरपुरी साक्षात् किमेषा जुवि ॥ १ ॥ पातालकन्ये किं विद्या, धर्यौ स्वर्गगने च किं ॥ किं वा नृपसुते एते, जो जो ब्रूत युवां च के ॥ २ ॥ अर्थः— अरे आ ते शुं नारी हशे ! के किन्नरी हशे ! के विद्याधरी हशे ! के नागनी दासी हशे ! आकाशचरी हशे ! के किन्नरी हशे ! के शुं गौरी हशे ! के विष्णुपत्नी लक्ष्मी हशे ! के वली सरस्वती हशे ! के तारुण्यवृद्धनी मंजरी हशे ! के आ ते रतिपतिने रहेवानी साक्षात् नगरी हशे ! के कोण हशे !!! तेम विचारीने अमने बेहुने पूठवा लाग्यो के हे कामलतिकाउ ! तमो बेहु जणीयो पाताल कन्या ठो, के विद्याधरी ठो, के राजकन्या ठो, के कोण ठो ? ते मुने याथा तथ्यरीतें कहो. ए प्रमाणें रागाईवचनथी राजायें अमोने पूठयुं तो पण अ तिडुःखडुःखित एवी अमोयें कांही पण जबाप दीधो नहिं. एवा समयमां राजानो अन्निप्राय जाणीने तेनो मंत्री कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! आप विचार करो. कोइ पण प्रबल कारण विना सर्व अंगें शणगारेली अति कम नीय, तथा तारुण्यने प्राप्त थयेली एवी आ कन्याउने केम त्याग करे ? तेमाटे कोइयें पण पोताना स्वार्थ साधवा माटे आ बेहु कन्याउने पेटीमां पूरी गं गामां वहेती मूकी लागे ठे. माटे मारो मत तो एम ठे, के आ ए बेहुने काढी लइ बीजी बे कन्याउ आज मंजूषामां पूरी गंगामां वहेती मूकियें ? ते वाक्य सांजली, बीजो कोइ माह्यो माएस बोळ्यो के मारो तो ए मत ठे जें

आपणने आहिं गंगाना कांठा पर बीजी बे कन्यायो उपलब्ध थावी, ते धणुं डुस्तर ठे, माटे कन्याउज पाठी पेटीमां मूकवी, एवी कांइ जरूर नासती नथी, माटे वनमां फरती बे वानरीयो अंदर मूकी दश्यें ? ते वचन सांजली राजा खुशी थइ गयो अने कहेवा लाग्यो के तमारो विचार ठे, ते मुने सुंदर लागे ठे, माटे तमें जे कहो ठो, तेमज करवुं, आपणने उचित ठे. एम कहीने अमने बेहुने पेटीमांथी लहीने ते पेटीमां बे वानरीयो मूकी दीधी अने पाठी जेम हती, तेमज पेटी बंध करी, पाणीमां वहेती मूकी हर्षसहित ते राजा आहिं आब्यो.

हवे ते परिव्राजकना शिष्यो जे हता, ते विचार करवा लाग्या के गुरुना कहेवा प्रमाणे हजी सुधी ते पेटी तो आवी नही, परंतु आपणा गुरु खोटुं तो कदी बोलेज नहिं, माटे आपणे मुंजाइने कार्यसिद्ध थया विना पावुं जावुं ते ठीक नही ? एम एणी वार सुधी विचार करता करता चाब्या जाय ठे, तेवामां तो सुनूम राजायें जेमां बे विकट वानरीयो पूरी ठे, तेवी ते पेटी गंगाना प्रवाहमां तरती तरती आवती दूरथी शिष्योयें दीठी. त्यां तो ते नजीक आवी पहोंची अने तेने सर्वे जणे खेंची लीधी. लइने एमने एम ते पापी परिव्राजकने आपी दीधी.

पठी ज्यारें सूर्य अस्त थयो, त्यारें ते गुरुयें पोताना शिष्योने कहुं के हे शिष्यो ! हुं तो आ पेटी लइने मारुं मंत्राराधन करवा आ मठमां बेसुं बुं, अने आ पेटी लइने मठनी अंदर जावुं बुं, तमारे तो हमणांज आ मठने द्वारें वारथी तालुं दइने दूर जइने बेसवुं. आ मठनी अंदर कोइना कांइ करुण शब्द थाय अथवा कोइ तमोने बोलावे, तो पण तमारे सांजली बेसी रहेवुं, परंतु आ मठनी आगल पण आववुं नही, अने तालुं पण उघा डवुं नही. कारण के तेम तमो जो आवो, तो मारे मंत्रसिद्धिमां विघ्न थाय ? ते सांजली सर्व शिष्योयें तेनी कहेली सर्व वात कबूल करी. पठी ते पापी परिव्राजक पोताना मठमां पेटी लइ हर्ष सहित मठनुं द्वार दइने अंदर पेठो अने सर्व शिष्यो तेना कहेवा प्रमाणे मठना द्वारने वारथी तालुं दइने दूर जइ बेठा.

हवे ते परिव्राजक, पेटीनी समीप जइने कहेवा लाग्यो के हे जइ ! तमारीपर तुष्टायमान थयेलां गंगादेवीयें कृपायें करी देवस्वरूप एवो हुं रूप वर

તમોને આપ્યો છે, તેને સ્વીકાર કરો. એમ કરતાં હું પણ તમારી પાસે યાચના કરું હું જે રતિસમાન રૂપવતી તમે મુને પતિત્વે અંગીકાર કરો. હું તમારો કિંકર હું, માટે દયા કરી મુનેજ સ્વામી કરી કૃતાર્થ કરો. એમ કહી જેવામાં તે પેટી ઝઘાડી અંદર હાથ નાખે છે, તેવામાં તો સ્વજાવથી અતિચંચલ, પેટીની અંદર ઘણી વાર પૂરવાથી ઘણીજ ક્રોધાયમાન થયેલી, ઘણા વચ્ચતની નૂલથી સૂકાય ગયેલા ઝડરવાલી, એવી બે વાનરી યોયેં તેનો હાથ પકડ્યો, પકડીને એકદમ ઠેકડો મારી પેટીથી વાર નીકળી પોતાના ઢાંતોયેં કરી તે તપસ્વીના કાન, નાક, હોઠ, કપાલ, ગાલ, કરડી સ્વાધાં, તથા હાથ, પગ વગેરે સર્વ બીજા અંગોને તીક્ષ્ણ નચોયેં કરી વતરડી લોહીજાણ કરી મૂક્યો. તે વચ્ચત પરિવ્રાજકથી મઠને વાર તાલું દીધું હોવાથી કમાડ જાંગી બાહર પણ જવાયું નહીં અને અત્યંત દુઃખી થયો. ત્યારે મહોટી રાહ્યો નાચી પોકાર કરવા લાગ્યો કે હે શિષ્યો! જલદી ધોડો ધોડો!! અરે આ દુષ્ટ વાનરીયો મારું જ ક્રૂણ કરી જાય છે!!! આ પ્રમાણે વિલાપ કરતો કરતો જૂતલને વિષે જમરી સ્વાડ પડી ગયો. હવે શિષ્યો જે હતા, તે પોતે ગુરુનો વિલાપ સાંજ લે છે પરંતુ ગુરુયેં પૂર્વે કહ્યું છે, કે “કોઈ કરુણશબ્દ કરે, કે બોલાવે, તો પણ તમારે મઠ નજીક આવવુંજ નહીં અને તાલું પણ ઝઘાડવું નહીં” જો આવશો, તો મારી મંત્રસિદ્ધિમાં વિગ્ર આશો? તે સંજારી સર્વ શિષ્યમાંહેલો કોઈ પણ શિષ્ય, ત્યાં ગયો નહિં. પછી તેના સર્વ અંગોને ક્રુધાતુર એવી બે વાનરીયોયેં ચાર પહોર પર્યંત સૂચ ચૂષ્યાં, તેથી તે પરિવ્રાજક પ્રાણમુક્ત થયો, પરંતુ અજ્ઞાનતપથી તે મરણ પામીને રાહસપણે ઉત્પન્ન થયો. અને વિજંગજ્ઞાનેં કરી રાહસાવતારમાં પણ તેણે એવું જાણ્યું જે પૂર્વજન્મેં કામાતુર પણાથી મેં વરવા ઈશ્વેલી અને યુક્તિયેં કરી પેટીમાં નસાવી ગંગામાં વહેતી મૂકાવેલી એવી બે કન્યાતનું સુજૂમરાજાયેં હરણ કહ્યું છે, અને લુચ્છાથી તેને બદલે બે વાનરીયોને પેટીમાં મૂકી મારાં પ્રાણ લેવરાવ્યાં છે, એમ વારં વાર તે સૂજૂમરાજાનું વૈર સંજારી તે સુજૂમરાજાને મારી નાચ્યો, અને તેના આ સર્વ નગરને ઝડક કહ્યું. અને પૂર્વ જન્મનો અમારી સાર્થેં અપૂર્વ પ્રેમ હોવાથી અમારો બચાવ કહ્યો. વલી હે ચતુર પુરુષ! આ એક શીશીમાં કાલું અને એક શીશીમાં ધોલું, એ બે જાતનું અંજન છે, તે પણ તે રાહસ

नुंज करेलुं ठे, ज्यारें ते राक्षस बाहेर जाय ठे, त्यारें अमो बेहु जणीयोने श्वेत अंजन आंजे ठे, तेथी अमो बेहु हाथणीयो थड जायें ठैयें, अने पाठो ज्यारें फरीने आवे ठे, त्यारें पाठुं आ कृष्ण अंजन आंजे ठे, तेथी पाठी अमो बेहु, स्त्रीयो थड जायें ठैयें.

आ प्रमाणें अमारुं वृत्तांत तो आप सुद्ध जन पासें अमोयें सविस्तर कळुं, हवे अमारा अंतःकरणनो जे विचार ठे, ते अमो आपने कहीये ठैयें. के हे सज्जन! आप सावकाशथी श्रवण करो. शून्य घरमां रहीने अत्यंत दुःखित एवी अमोने आ यमराज सरखा राक्षसथकी दया करी ठोडावो. तेवां ते कन्याउंनां वचनथी कारुण्ययुक्त, तथा प्रार्थनाना जंगथी नय वालो एवो ते सुमित्र, कहेवा लाग्यो के हे स्त्रीयो ! ते राक्षस, केटले दिवसें आहिं आवे ठे ? अने ते क्यां जाय ठे ? त्यारें ते स्त्रीयोयें कळुं के ते राक्षस, राक्षसद्वीपमां जईने वे त्रण दिवसें पाठो जलदी आहिं आवे ठे. अने आहिं तो एक पक्ष अथवा मास पर्यंत रहे ठे. अने आ जनी रातें तो ते जरूर आववानोज ठे, माटे हे नाग्यशालिन ! तमो हेठ ल नोंयरामां प्रबन्नरीतें रहो. प्रजातमां पाठो ते पूर्वोक्त स्थानें जातो रदेशे. ते पठी आपणे यथेष्ट अने यथोचित कार्य करणुं. पठी सुमित्र पण ते सर्व वृत्तांत सांजलीने स्त्रीयोना कहेवा प्रमाणें पाठुं अंजन आंजी पूर्व वत् हाथणीयो करीने त्यांथी नीचें उतरी ते राज महेजनना नोंयरा संताड वेठो.

संध्यासमय जारें थयो, त्यारें ते राक्षस पण तूर्णताथी त्यां आब्यो, आबीने नित्यनी पेठें अंजन आंजी तेने स्त्रीयो करी ने कहेवा लाग्यो, के अरे ! आहिं कोड पण मनुष्यनो गंध आवे ठे ? ए सांजली ते बेहु जणीयो कहेवा लागीयो के आहिं कोण मनुष्य ठे ? अमें वे मनुष्य ठैयें, बीजो कोड मनुष्य आंही ठेज नही. एवी रीतें कहीने ते बेहु जणीयोयें राक्षसने विश्वास पमाड्यो. पठी रात्रि रही ने सवारमां पाठो राक्षस, राक्षसद्वीपमां जवा तैयार थयो. त्यारें ते बेहुजणीयो कहेवा लागी, के अमो आहीं बीये ठैयें, माटे तमो पाठा जलदी आवजो. ए प्रमाणें स्त्रीयोनां सानुराग वचन सांजली खुशी थड पाठुं बेहु जणीयोने अंजन आंजी हाथणीयो बनावी चाड्यो गयो. सुमित्रें राक्षसनुं निर्गमन थयुं ते जाणुं. तेथी तुरत पाठो मेहेजननी उपर चडी गयो. अने त्यां अंजनना योगथी ते बेहुजणीयोने हाथणीयो मटाडी,

अंजननी बेहु शीशीयो लइ, ते राक्षसें संग्रह करेलां रत्नो नो जरेलो महोठो कुंज लई ते बेहुने स्त्रीरूपें उपरथी नीचें उतारी, तेमां एक जणीने उट्ठी बनावी अने बीजी स्त्रीसाथें ते उट्ठी उपर चडी बेगो, अने त्यांथी तुरत ज्यां पोता नो मित्र राज्यने प्राप्त थयेलो ठे, ते शालपुर तरफ जवा माटे निकळ्यो. पढी सुमित्र केटला एक दिवसोयें कोइएक मंत्रसिद्ध पुरुषने मळ्यो. अने तेने पोतानुं बनेलुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कही दीधुं. जाण्युं ठे सर्व वृत्तांत जेणे एवा ते सिद्धपुरुषें तेनुं अत्यंत आश्वासन कयुं अने कयुं के हे मित्र! तुं निर्जय रहेजे. तारे राक्षसनो कोइ पण तरेनो जय राखवो नहिं.

हवे ते राक्षस पाठो पोताने स्थानकें आवीने जुवे ठे, त्यां पोतानीवे हाथ एीयो रूप स्त्रीयो तथा रत्नो नो जरेलो कुंज, तथा श्वेत, कृष्ण एवी अंजननी वे शिंशियो, ए सर्व दीतुं नहिं. त्यारें तो राक्षस, अत्यंत क्रोधांथ अइ गयो, अने उट्ठीना पगलाने अनुसारें एकदम त्यांथी चाळ्यो, ते चालतां चालतां जे ठेकाणे सुमित्र सिद्धपुरुषने मलीने रह्यो ठे, ते स्थानपासें आव्यो, त्यां अत्यंत रुइ जेनी काळति ठे, अने महाडुष्ट, कू, कू, एवो मुखमांथी शब्द करता, त्रण लोकने कंपावता, सुमित्रनी पठवाडे आवेला एवा ते राक्षसने बलवान् सिद्धपुरुषें दीतो, अने देखता वेंतज थांज लानी पठें स्थिर करी मूक्यो, जेथी ते हाली पण न शके अने चाली पण न शके ? पढी ते राक्षस तेनुं माहात्म्य न जाणीने चमत्कार पांथ्यो थको कहेवा लाग्यो के अहो ! राक्षसथकी पण सिद्धपुरुषो मंत्र शास्त्रमां अति प्रवीण होय ठे, ते वात सांजली हती खरी, पण हे सिद्धपुरुष ! तमोयें ते वात प्रत्यक्ष अमोने देखाडी. माटे हे दयालु सिद्धजन ! तमोयें स्तंज समान तथा जड तुल्य मने करी नाख्यो ठे, माटे ठोडी मूको. अने किंकरीनूत थयेला मने कांईक आज्ञा फर मावो. आवां तेनां वचन सांजली सिद्धपुरुषें कयुं के हे पापिष्ठ ! डुष्ट ! डुरात्मन् ! धिक् पडो तारा अवतारमां ? जा, हुं तुने आज्ञा तो एटलीज करुं तुं. के महरणागत थयेला आ सुमित्रनी साथें तुं वैर राखीश नहिं खबर दार, जो जरा पण वैर राख्युं ठे तो ?

ते सांजली राक्षसें कयुं के हे घृणालु पुरुष ! तमारा कहेवा प्रमाणें हुं निश्चें करीश. परंतु महेरबानी करी आ प्राणथकी पण वल्लज एवी मारी

बे स्त्रीयो मने पाठी सोंपावो. एवां वचन सांजली ते पलादने सिद्ध पुरुषें प्रतिबोध देवा मांम्यो, के हे पुरुषाद ! जे स्त्रीयो माटे तुं पूर्वजन्मने विपे तपोजंग पाम्यो, तथा वानरीना हाथथी जूंमे हाळे मरण पाम्यो, अने वली मिथ्या कष्टक्रियाकरी देवदुर्गतिने (राक्षसपणाने) प्राप्त थयो, तो पण हजी तुं नरकगतिनुं कारणनूत एवुं जे परस्त्रीगमन तेने ठोडवाने इबतो नथी ? एवी रीतें सिद्ध पुरुषें अत्यंत तेने धिक्कारी दीथो. तेथी ते राक्षस प्रतिबोध पामीने पोतानो सुमित्रें आणेलो रत्ननो कुंज, तथा बे स्त्रीयो ते सुमित्रने सोंपी वैर त्याग करी पोताना करेला सर्व अपराधने खमावी स्वस्थान प्रत्यें गयो. राक्षस गया पठी अत्यंत हर्षजरें करी प्रफुल्लित ठे देह जेनो एवो सुमित्र, ते कृतोपकारी सिद्ध पुरुषनी स्तुति करवा लाग्यो. के हे सिद्धजन ! परोपकारिन् ! हे दयालो ! हे सत्त्ववान् ! साहसिक, धीर, ते आखा जंगतमां आपज ठो. कारण के आपें डुष्ट, पापिष्ट, एवा ए राक्षसने पण प्रतिबोध पमाज्यो ? वली मारुं पण स्त्रीयो सहित आपें रक्षण कसुं, माटे आपनो गुण उशिंगण हुं क्यारें थइश ! एम ते सिद्ध पुरुषनी स्तुति करी, त्यारें ते सिद्ध पण सुमित्रनी प्रशंसा करी केहेवा लाग्यो के हे सुमित्र ! साहसिक जनमां अने धर्मिष्ठ जनमां तो तमेंज श्रेष्ठ देखाउ ठो. कारण के मंत्रविद्यादिथी वर्जित एवा पण तमोयें आ प्रकारनुं महोदुं सा हस कसुं ? माटे तमोने पण धन्यवाद ठे. परंतु साहस करवाथीज कार्यनी सिद्धि थाय ठे ॥ यतः ॥ विजेतव्या लंका चरणतरणीयो जलनिधि, विपद्ः पोलस्त्यो रणक्षुवि सहायाश्च कपयः ॥ तथाप्याजौ रामः सकल मवधीडाक्षसकुलं, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥ १ ॥ रथस्यैकं चक्रं क्षुजगयमिताः सप्त तुरगा, निरालंबोमार्गश्चरणविकलः सारथि रपि ॥ रविः पारं याति प्रतिदिनमपारस्य नक्षत्रः, क्रियासिद्धिः सत्त्वे वसति महतां नोपकरणे ॥ १ ॥ अर्थः—जे श्रीरामचंद्रने समुद्र जे ठे, ते तो पगथी उतरवो ठे, जो शत्रु जोइयें, तो रावण ठे, अने रणसंग्राममां सहायकारक जो जोइयें, तो वनचर वांदराउ ठे, तथापि ते श्रीरामचंद्रें साहसपणाथी आखा राक्षसना कुलनो संहार करी नाख्यो, माटे महोटा पुरुषने कार्य सिद्धि जे ठे, ते पोताना पराक्रममांज ठे, परंतु बीजा उपकरणोमां नथी ॥ १ ॥ जे सूर्यना रथने एकज पैडुं ठे, अने तेने रथें जोडेला जे सात घो

હાઉ છે, તે તો સર્પોથી વંધાયેલા છે, ચાલવાનો માર્ગ છે, તે અવલંબન વિના નો છે એટલે આકાશ છે, અને રથનો સારથિ જે અરુણ છે, તે પગરહિત છે તથાપિ તે રવિ, સાહસથી પ્રતિદિન અપાર એવા આકાશના માર્ગને કાપે છે. માટે કાર્યસિદ્ધિ જે છે, તે સત્ત્વમાં રહેલી છે, પણ વીજા ઉપકરણોમાં રહેલી નથી. એ પ્રમાણે સુમિત્રની પ્રકૃષ્ટ પ્રશંસા કરી તે સિદ્ધ પુરુષ, ચાલ્યો ગયો.

હવે સુમિત્ર પણ ચાલતો ચાલતો જ્યાં પોતાનો મિત્ર વીરાંગદ કુમાર રાજ્યગાદીપર વેઠો છે, તે મહાશાલ નગરપ્રત્યે આવ્યો, ત્યાં આવી ઝાડે એક ઘર લઈને રહ્યો. પઠી ગંગા અને ઝમા સાથે જેમ શિવજી રમે, તેમ પોતાની વે સ્ત્રીયો સાથે રમતાં કાલક્રેપ કરવા લાગ્યો.

હવે જે રતિસેના વેશ્યા હતી તેનું શું થયું? તે કહે છે. કે તે રતિસેના વેશ્યા જ્યારે સુમિત્રનો મણિ ચોરાવાથી સુમિત્ર પોતાની પાસેથી નિકળ્યો, ત્યાર પછી તે ચોરેલા મણિથી કાંઠી પણ ન મળવાથી પટ્ટાવા લાગી. વલી ડવ્ય નો વ્યય થવા લાગ્યો અને ઘણું ડવ્ય મલતું હતું તે બંધ થયું. એમ જાણી તેણે ત્રણ ઉપવાસ કસ્યા અને પછી પોતાની પુત્રીને કહેવા લાગી કે પુત્રિ! હવે વીજા કોઈ ધનવાનની સાથે તું ક્રીડા કર. અને તેની પાસેથી ડવ્ય કમાઈ મધુર મધુર જોજન કર, કારણ કે આપણો સ્વામી તો કેવલ ધનજ છે, તેથી આપણું નામ વારાંગના પડ્યું છે? આવું વચન સાંજની જેને સુમિત્રને વિપેજ દટ આગ્રહ છે તેવી તેની પુત્રી કહેવા લાગી કે હે માત! જેમ સમુદ્ર જે છે, તે કોઈ દિવસ, નદિયોનાં પાણી ઘણાંજ અંદર આવવાથી પણ તૃપ્તિ પામતો નથી, વલી જેમ ઘણાં કાષ્ટ નાશવાથી હુતાશન તૃપ્ત થાતો નથી, તેમ હે પાપિણિ! તું પણ મારા કાંત એવા સુમિત્રે આપેલા ડવ્યથી તૃપ્ત થઈ નહિં. હું કદાચિત્ અગ્નિમાં પડી વલીને જસ્મીનૂત થઈ જાવું કબૂલ કરીશ, પણ તે સુમિત્ર વિના આ કલેવરથી ઉત્તમમાં ઉત્તમ કોઈ પણ ધનવાન પુરુષનો સંગ હું કરનાર નથી! આ પ્રકારનો પોતાની પુત્રીનો સ્વરો આગ્રહપૂર્વક નિશ્ચય જાણીને તેને કેટલીએક ગાલ્યો દીધીને ત્રીજે ઉપવાસે પારણું કરી પાઠી સુમિત્રને તેજ ગામમાં શોધવા માટે નિકળી. એમ પ્રતિદિન તે આશ્વા ગામમાં શોધવા લાગી. પણ તે મલ્યો નહિં. પછી સાવ ડવ્ય મલતું પણ બંધ થઈ ગયું તેથી તે ચિંતાગ્રસ્ત થઈ ગઈ. એમ કરતાં કેટલાએક દિવસ પછી ઉત્તમ અલંકાર અને સુશોજિત વસ્ત્રો જેણે ધારણ

कखां ठे, एवा ते सुमित्रने रस्तामां चालतो ते कुट्टिनीयें दीगो. अने तेनी पासें आवी अत्यंत आग्रह करी पगे लागी ने पोताने घेर तेडी लावी. अने कपटथी कहेवा लागी के हे सुजग ! स्नेहें करी मुने कह्या विना तम जेवा सुझपुरुषने प्रवास करवो, ते उचित ठे? आ गरीब अने नि दोष एवी मारी सुतानो तमोयें केम त्याग कखो? अहो प्राणप्रिय ! दुः सह एवा तमारा विरहथी मारा प्राण रहेवानो पण मुने संदेह थयो हतो, ते मांम मांम हुं जीवती रहीबुं, वली मारा परिवारें सहित में आपने बहुज शोथ्या, पण कोइ ठेकाणे आपनो पत्तोज लाग्यो नहिं. मा राथी आपने शोथ्या विनानुं कोइ चैत्य, के मार्ग, के आगणुं, के वन, के कोइ पण स्थल रहुंज नथी, अटलो बथो स्नेह राखतां ठतां पण आपने अमे हिसाबमांज आवतां नथी माटे आपनुं हृदय, उपरथी पतंगरंग जेवुं सुशोजित ठे अने अंदरथी पाणण समान कठिन लागे ठे, कारण के निर पराथी अने अंगीकृत एवां अमोने आपें दर्शन दीधुंज नहीं? आ प्रका रनां ते वृद्धकुट्टिनीनां वचन सांजली सुमित्रं विचायुं जे अहो अद्यापि पर्यंत आ पोतानुं पाप ठोडती नथी. अने केवां मीठां वचनथी मुने मोह करे ठे? अने मारुं चिंतामणि रत्न जे चोरी गइ ठे, तेनी तो वात कहेती पण नथी. परंतु तेणें मने ठग्यो ठे, तो हुं पण एने ठगुं? कहुं ठे के 'शठं प्रति शाठ्यं कुर्यात्' एटले शठजननी साथें शाठ्यज करवुं जोड्यें, ते विना ते मानेज नहिं? एम विचारी सुमित्र ते वृद्धा प्रत्यें कहेवा लाग्यो के, हुं कार्यना उत्सुकपणाथी दूर देश गयेजो हतो, त्यांथी वेपार माटे घणुं करियाणुं लावी हजी हमणांज आ गाममां आव्यो बुं, त मारी पासें मारे आहीं आव्यो ने तुरतज आववुं हतुं, पण जाजुं करियाणुं हतुं तेथी तेनी उतारवानी ने मूकवानी खटपटमां हुं आवी शक्यो नही, ते माफ करजो. अने दूरदेशांतर हुं गयो हतो त्यां पण तमोने तथा तमारी दीकरीने घडीएक में विसारेलां नथी. खातां, पीतां, दिवसमां, रातमां, तमोने हुं न्यूजो नथी. जो हुं खोटुं बोलतो हवं तो मने तमाराज शपथ ठे?

आ प्रकारनुं सुमित्रनुं वाक्य सांजली ते कुट्टिनीयें विचायुं जे आ म हारुं कहेजुं वचन खोटुं जाणतो नथी. पागो वली पूर्वनी पेटें डव्य आ पवा मांमशे? परंतु हुं तेनो चोरी लाधेजो चिंतामणि तो पागो आपीश

नही ? एम विचारी ते कुट्टिनी, अत्यंत मनमां हर्षायमान थइ. पढी सुमित्रे ते कुट्टिनीने कखुं के आ तमारी पुत्रीने आहिं एकांतमां मारी पासें मोकलो, तो हुं कांश्क आपुं ? ते सांजली इव्यलोचनी तेनी साथें एकांतमां पोतानी पुत्रीने मोकली, त्यां ते गइ के तुरत तेने राक्षसना घरथी उपलब्ध थयेजुं अंजन आंजी हाथणी बनावी हर्षायमान थइ ज लदी पोताने उतारे आवतो रह्यो.

हवे जोजननो वखत थइ गयो, तो पण जारें पोतानी पुत्री पाढी आवी तहिं, त्यारें ते वृद्धा कुट्टिनी महोटी साद करी बोलावा लागी, तो पण ज्यारें ते न आवी, त्यारें तेणें विचार कखो के ते केम हजी सुधी आवती नथी ? अरे तेने सुमित्र तो नहिं लइ गयो होय ? एम विचारी संच्रमसहित तुरत त्यां आवीने जुवे ठे, तो पोतानी पुत्री न दीठी, अने एक हाथणी बांधेली दीठी. तेने जोइने विचारवा लागी के अरे आ हाथणी रूप राक्षसीयें मारी पुत्रीनुं जरूर नरुण कखुं हरो ? एम विचारी मनमां दुःख थ वाथी मोहोटी पोक मूकीने रडवा लागी के अरे कोइ परदेशीयें हाथणी रूप राक्षसी पासें मारी पुत्रीनुं नरुण कराव्युं ? तेवो पोकार तेनो सांजली पोतानो स्वजन वर्ग तथा बीजां लोको पण त्यां एकठां थइ गयां, अने सर्वजनोयें ते कुट्टिनी मोशीने पूठ्युं के हे मोशी ! आ हाथणीनो अधिकारी कोण ठे ? त्यारें ते कहेवा लागी के जेनुं नाम, ठाम, कांइ हुं जाणती नथी, तेवो कोइक परदेशी माणस ठे, तेणे कपटथी मारी सुताने आवा रहस्य स्थलमां आणीने कोण जाणे क्यां अट्ट करी दीधी वली आ हाथणी कोण जाणे क्यांथी लाव्यो अने क्यारें बांधी ? तथा ते विदेशी पण क्यां गयो ? एनी मने कांइ पण खबरज पडी नथी. अरे ! मने तो एम लागे ठे के आ हाथणीरूप राक्षसीपासें मारी पुत्रीनुं तेणे नरुण कराव्युं, अने ते नाशी गयो ? ते सांजली सर्व लोको कहेवा लाग्यां के हे वृद्धा ! अमने तो एम नासे ठे, के ते पुरुषनो कांश्क तारी पुत्रीयें अपराध कखो हरो, तेथी रुष्ट थइने तेणे हाथणी करी दीधी हरो ? माटे जलदी जइने राजापासें फरियाद कर. अने जो फरियाद करवामां विलंब लगाडीश, तो ते परदेशी ठे माटे क्यांहिक पलायन थइ आघो जातो रहेरो ? ए वात सांजली तुरत त्यांथी दोडी वीरांगद राजानी सनामां आवी पूर्वोक्त सर्व

वातनी फरीयाद करी. ते सांजली वीरांगद राजा विचारवा लाग्यो के आ वृद्धा ना कहेवा परथी एम लागे ठे के श्रुं ते मारो मित्र सुमित्र तो नहिं होय? कारण के तेवुं पराक्रम तेनेज घटे ठे. पठी वीरांगद राजायें विचार करी ते कुट्टिनीने पूठयुं के तारे ते पुरुषनो समागम कये दाडे थयो? त्यारें तेणे कहुं के महाराज! आपने जे दिवसें राज्यांनिषेक थयो, ते दिवसें मारे घेर ते परदेशी आव्यो हतो. ते वचन सांजली वीरांगद राजायें एकदम पोता ना सीपाइयोने कहुं के तमो जलदी जाउ. अने आ वृद्ध स्त्री जेने बतावे तेने मारी पासें नक्तिनाव तथा विनयथी तेडी लावो.

पठी ते अनुचरो कुट्टिनीने साथें गया अने पूठता पूठता सुमित्रना उ तारा पासें आव्या, अने ते उतारामां वेठेला सुमित्रने जोइने कुट्टिनीयें कहुं के आज पुरुषें मारी निरपराधी दीकरीने हाथणी करी नाखी ठे? माटे तेने पकडो. सीपाइयो अंदर जइने ते सुमित्रने प्रणाम करी सविनय क हेवा लाग्या के आपने अमारा राजा जरा बोलावे ठे, माटे पधारो. ते सां जली सुमित्र कुमार, वस्त्रालंकार पहेरी तेनी साथें राजसज्जामां आव्यो. त्यां तो तेने वीरांगद राजायें दूरथी जोयो, के तुरत जाण्युं के अहो! आ तो हुं धारतो हतो, तेज पंमें मारो प्राणथी पण वल्लभ सुमित्रनामा मित्रज आव्यो? एम जाणी प्रेमथी एकदम संच्रांतचित्त थइ राज्यासन परथी उठीने तेणें ठातीमां घाली बथ जीडीने तेनुं गाढ अलिंगन कहुं. अने हसते मोठे कहुं के हे धूर्तराज! सन्मित्र! खुशीमां तो ठो? ते सांजली मस्तक नमावी सुमित्र पण कहेवा लाग्यो के आपना प्रसादथकी खु शीमांज ठउं. त्यारें वली वीरांगद राजायें हसीने कहुं के ते तो ठीक. पण आ बीचारी वृद्ध स्त्रीनी एकज एक सुताने हाथणी केम करी दीधी? तेनुं कारण कहो. त्यारें हसता मुखथी सुमित्र बोव्यो के ज्यारें ए लोनणी मोशीनी दीकरी मनुष्य हती, त्यारें तेने बीचारीने अन्नपानादिक वगेरे नोजन कराववानो खरच थतो हतो, तेथी में तेने हाल करची करी नाखी ठे, तो हवे ते वन वगेरेमां जइ वृद्धपल्लवने यथेष्ट चरशे, तेथी वृद्धाने अन्ननो गण थारो. एमां में तेनुं खराब ते श्रुं कहुं? ए सांजली जरठा क्रोधांध थइ कहेवा लागी के हे ऐंडजालिक! वृथा उपहास करवो ठोडी दे. ए तारुं मापण ठे ते सर्वे में जाण्युं ठे? बीजी वात पडती मूक. पण

मारी सुताने पाठी हती एम करी आप, नहिं तो हुं जेवी कोइ जुंमी नथी ?
 त्थारें सुमित्र बोव्यो के आ तो तारी दीकरीनेज हाथणी करी ठे पण मारी
 दाऊ तो क्यारें उलाय, के ज्यारें हुं तुनेज महोटा पेटवाली गधेडी बनावीने
 उकरडमांथी विष्टा चरावुं, मूत्र पीवरावुं ? अने मारा मापणनी पण ता
 रेज तुनें माजम पडे ? ते विना माजम पडे नहिं. हवे पेजो तें चोरी
 लीधेलो मारो मणि तो पाठो आप. ते सांजली ने राजा कहेवा लाग्यो
 के वली मणि केवो ? त्थारें सुमित्र कहे ठे के महाराज ! जेना प्रतापथी
 आपणने आ गामनी बाहेर उपवनमां सर्व शरीरनुं सुख साधन प्रगट थयुं
 हतुं ? तेज मारो मणि, आ पापणीयें चोरी लीधेलो ठे. ते सांजली को
 धायमान थयेलो ते वीरांगद राजा वृद्धाने जोरथी कहेवा लाग्यो के अरे
 दुष्टा ! धृष्टा ! प्रत्यक्ष तस्करी ! मारा आवा सुद्ध मित्रने पण तें ठग्यो ?
 त्थारें ते वृद्धा जयजीत थइ थर थर धूजती धूजती सुमित्रना पगमां पडी,
 मोढामां आंगली दइने कहेवा लागी के हवे मारुं रक्षण करो. रक्षण
 करो. “शरणमां आवेलो दुःखमननी पण रक्षा करवी ते उत्तम जनने उचित
 ठे,” ते सांजली ज्ञानवान् एवा सुमित्रें राजानी विनति करी ते मोशी
 पर चढेलो क्रोध उतरावी दीधो. ते वखत तुरत तेणें चोरेलो जे
 मणि हतो तेने घेरथी मगावी सुमित्रने हाथमां आपी दीधो. त्थारें सु
 मित्रें तेनी दीकरीने पाठी हाथणी मटाडी स्त्री बनावी दीधी. पठी पोतानी
 मातानुं आवुं दुष्ट चरित्र जाणी ते रतिसेनानी पुत्रीनो प्रेम सुमित्र
 पर पूर्वें हतो, तेथी वधारे थयो. हवे ते कुट्टिणी पण पोतानी दीकरीने
 लइने पोताने घेर आवा. अने ते सुमित्रें पण राजानी आज्ञा लइने
 रतिसेनानी पुत्रीने पोताने वश करी. पठी दृष्ट थयेलो वीरांगद राजा
 सुमित्र प्रत्यें कहेवा लाग्यो, के हे जाई ! तो मने कहा विनाज जुदा पडी
 जइने तुरत तमो क्यां गया ? अने शुं थयुं ? अने क्यां रह्या ? शुं सुख
 मळ्युं ? अने शुं दुःख प्राप्त थयुं ? ए सर्व कुतूहल, हुं सांजलवाने इहुं
 हुं, माटे मने कहो. त्थारें सुमित्र पण मणि प्राप्त थयो त्यांथी आरंजी
 ने पोतें पाठो वीरांगद पासें आव्यो, त्यां सुधीनुं सर्व वृत्तांत कहेतो हवो.
 ते सर्व वृत्तांत सांजली चमत्कार पामेलो वीरांगद राजा सुमित्रने कहे
 ठे. के हे मित्र ! पथ्याहारथकी जेम नीरोगता प्राप्त थाय ठे, तथा पु

અથા જેમ સ્વર્ગ અને મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ વ્યાપારથી લક્ષ્મી યથેષ્ટ પ્રાપ્ત થાય છે. તે સાંજની સુમિત્રેં કહ્યું કે હે પ્રજો ! કોદરાના ઢગલાની પેઠેં પુણ્યવિના વ્યાપાર વગેરે સર્વ વ્યર્થ થઈ જાય છે. પરમ પદાર્થો તો પ્રાચીન પુણ્યોથીજ પ્રાપ્ત થાય છે.

યતઃ ॥ લક્ષ્મીર્દાનમયી વપુઃ સુખમયં શ્રદ્ધામયં માનસં, ધર્મઃ શીલદયા મયઃ સુચરિતઃ શ્રેણીમયં જીવિતમ્ ॥ બુદ્ધિઃ શાસ્ત્રમયી સુધારસમયં વાગ્દેવૈર્જવો ક્લંજિતઃ વ્યાપારશ્ચ પરાર્થસાધનપટુઃ પુણ્યૈર્વિના નાપ્યતે ॥ ૧ ॥ યદુર્લ્લેખં ડુર્ગમ દૂરસંસ્થિતં, વજ્રે યદન્યસ્ય ચ ડુર્જનાશ્રિતમ્ ॥ સુખં નવેત્તત્કિલ લીલયા વરં, પુણ્યં કૃતં પ્રાગ્ યદિ જીવ પીવરમ્ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—દાનમાં દેવાય એવી લક્ષ્મી, નીરોગી એવું શરીર, શ્રદ્ધાયુક્ત મન, સારી રીતે આચરણ કરેલો એવો દયામય ધર્મ, લાંબું આયુષ્ય, શાસ્ત્રપ્રચુરબુદ્ધિ, અમૃતરસ સમાન વાણીનો વૈજવ, હવ્ય મલવામાં યોગ્ય એવો વ્યાપાર, એ સર્વ ચીજ, પૂર્વ જન્મકૃત પુણ્યવિના પ્રાપ્ત થાતી નથી ॥ ૧ ॥ ડુર્લભ, ડુર્ગમ, દૂર રહેલી, બીજાને વશ પડેલી, ડુર્જન પાસેં રહેલી, એવી સુખમય જે વસ્તુ છે, તે હે જીવ ! તેં જો પૂર્વજન્મે અત્યંત પુણ્ય કહ્યું હશે, તો તુને નિશ્ચેં રમતમા ત્રમાં પ્રયાસ વિના પ્રાપ્ત થાશે. માટે હે સ્વામી ! આપને જે રાજ્યલક્ષ્મી, પ્રયાસવિના એનીજ મેલે મળી છે, તે કેવલ પુણ્યનોજ મહિમા છે. વળી જુવો, મને પણ મણિ મલ્યો, સ્ત્રીયો મળી, તથા રસ્તામાં સિંહ મલ્યો, રાક્ષસનો પરાજય થયો, પાઠા જુદા પડેલા આપડે મલ્યા, તથા સર્વ બીજાં સુખ જે કાંઈ મલ્યાં, તે સર્વ પુણ્યનોજ પ્રતાપ છે.

હવે જો આપ જરા ધ્યાન આપો, તો તે રાક્ષસેં કરેલું ઝજડ ગામ આપણે વસાવીયેં? અને જે રાક્ષસ રહેતો હતોતે, તે સ્થાન મૂકી બીજે સ્થાને ગયો છે. એ વાત સાંજની વીરાંગદ કુમાર પ્રસન્ન થયો. પઠી શુદ્ધવર્ણવાલા દૂધ, અને જલની પેઠેં બેઠુ જણ પરસ્પર પ્રીતિ રાખી ઘણો એક કાલ સુખમાં જિર્ગમન કરવા લાગ્યા. એકદિવસ વીરાંગદ રાજા પોતાના મિત્રના કહેવા પ્રમાણેં તે રાક્ષસેં ઝજડ કરેલા મહાનગરમાં જઈ નગર વસાવ્યું અને ત્યાં પોતાની આજ્ઞા વરતાવી અને પાઠો પોતાને જેનું રાજ મલ્યું છે તે શાલનગર પ્રત્યેં આવ્યો. પઠી ત્યાં સુખરૂપ સમુદ્ધમાં મગ્ન થઈ. રાજ્યને યથાન્યાય પાલવા માંમ્યું. હવે આ પ્રમાણની સર્વ નવીન નવીન કથા કહેનારો કોઈ જટ

તે રત્નશિખ રાજાને કહે છે, કે હે રાજન ! આ મેં સર્વ વીરાંગદ કુમાર તથા સુમિત્ર મિત્રનું વૃત્તાંત કહ્યું, તે વિતથ જાણશો નહીં. માટે હે નૃપ ! આ ઇતિહાસથી આપણે શું સમજવું જાણ્યું કે પુણ્ય વિના વ્યવસાય સર્વ સ્વોટો છે. યતઃ ॥ યત્ર તત્રૈવ વા યાંતુ, કરોતુ વ્યવસાયકં ॥ સુકૃતી જનતે સૌખ્યં, સુવીરાંગદરાજવત્ ॥ અર્થ:-આહીં જાય, વલી બીજે જાય, વ્યવસાય એટલે વ્યાપાર પણ જાણે તેવો કરે, પરંતુ સુકૃતી જે જીવ છે, તે વીરાંગદ કુમારની પેઠે સુખને પામે છે અને બીજાને સુખ મલતુંજ નથી.

આ પ્રકારની જટ્ટની કથા સાંજલી ને રત્નશિખ રાજા વિચારવા લાગ્યો કે અહો આવાં સુધારસ સમાન ધીર પુરુષોનાં જે ચરિત્ર છે, તેને સાંજલતાં મને તૃપ્તિ જ થાતી નથી ? યતઃ ॥ ઉત્તમાનાં ચ કોમાનઃ, શ્રિયા વંશક્રમો હયા ॥ શ્વાનોપિ જઘ્ન્યમશ્રાતિ, સંતુષ્ટઃ સ્વામિનાઽર્પિતમ્ ॥૧॥ પંચાનનોવહ ત્વેકાં પ્રકટં પુરુષાર્થતામ્ ॥ લઘ્યોમૃગેન્દ્રશબ્દોત્ર, યૈનૈવ નિજવિક્રમાત્ ॥ ૨ ॥ અર્થ:- ઉત્તમ પુરુષને વંશ પરંપરાયે પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીયે કરી અનિમાન શું કરવું ? કરવુંજ નહિં. કારણ કે પોતાના સ્વામીયે આપેલા જઘ્ન્યને સંતુષ્ટ થઈને શ્વાન પણ સ્વાય છે, અર્થાત્ વંશપરંપરાથી આવેલી લક્ષ્મીથી ઉત્તમ પુરુષને અનિમાન આણવું યોગ્ય નથી. વલી સિંહ જે છે, તે એક પોતાનાજ પુરુષાર્થને વહન કરે છે. જીવો કે જેણે પોતાના પુરુષાર્થથી મૃગેન્દ્ર એવો શબ્દ ઉપલબ્ધ કરેલો છે. તે માટે હું પણ દેશાંતર જઈને મહારા પુણ્યની પરીક્ષા કરીશ ? આવી રીતે મનમાં નિશ્ચય કરીને પોતાના બુદ્ધિમાન એવા સુજડનામા પ્રધાનને સર્વ અનિપ્રાય કહ્યો. તે સાંજલી પ્રધાને કહ્યું કે હે દેવ ! આપની જે ઇચ્છા થઈ, તેને કોણ હાની શકે ? તો પણ આપને કિંચિત્ હું વિજ્ઞાપન કરું છું. કે હે વિજ્ઞો ! પર દેશ છે, તે ડુઃખેં કરી જવાય તેવો છે, રસ્તા પણ ઘણાજ ડુઃખદાયક છે તેમાં મનુષ્યો મરણ પણ પામે છે, તેમાં વૈરીયો પણ ઢલ કપટની ઇચ્છા કરનારા હોય છે. તેમ ઢતાં વલી આપનું શરીર ઘણુંજ સુકોમલ છે. માટે પરદેશ જવાલાયક આપ નથી. વલી આપને રાજ્ય પણ પ્રાપ્ત થયેલુંજ છે. તો હે સ્વામિન્ ! તે પ્રાચીન પુણ્યનુંજ ફલ છે. માટે બીજા ફલની વાંઠા કરીને આપને શું કરવાનું છે ? એમ મંત્રીયે રત્નશિખ રાજાને ઘણું સમજાવ્યો, તો પણ તેણે તે મંત્રીનું વચન માન્યું નહિં. અને પછી પોતાનો

अनिप्राय कोऽने पण कह्या विना पाठली रातें उठी हाथमां एक खड्ग ल
 ऽने नगराथी एकदम बाहेर निकली गयो. अने सारां शकुन जोऽ उत्तर
 दिशा तरफ चालवा लाग्यो. हवे मनोरथरूप रथमां बेतेजो, अने पुण्य
 रूप सैन्यें सहित, संतोषरूप मंत्रिवर्गयुक्त थको ग्राम, आकर, खेट, ख
 र्वट, पर्वत, नदी, तलाव प्रमुखने विषे नवां नवां कौतुकोने जोतो तथा
 मनोहरनेत्रवाली स्त्रीयोयें पग पगनेविषे जोवातो, ह्ममाने धारण करतो,
 सुशीलवान, दुधा तृषाने सहन करतो, जूमिमां शयन करतो, संतुष्टमन
 युक्त, मुनि मार्गस्थ, कोऽ पण स्थलने विषे प्रतिबंधने न पामतो, अर्थात् सर्व
 स्थलमां निर्णयपणाथी चालतो, एवो ते रत्नशिख राजा, क्रमें करी विषम
 अटवीने विषे आब्यो. त्यां थोडी एक जूमि आगल चाले ठे, तेवामां तो
 जेणें गलामां सोनानी माला पहेरेली ठे अने शंखमालाथी सुशोजित ठे
 कान जेना, महोठो शब्द करतो मनोहर एवी घंटाउंनी मालायें करी शो
 नायमान ठे ग्रीवा जेनी, एवा एक आश्चर्यने करावनार मदोन्मत्त हाथीने
 दीठी. ते जोऽने विचारवा लाग्यो के अरे! आवा निर्जनवनमां आवो मदो
 न्मत्त हाथी क्यांथी आब्यो हजे? एम विचारी सिंहनी पठें निर्णय थऽने
 उजो ठे, तेवामां तो तुरत ते रत्नशिख राजाने हाथीयें नजरें जोयो, के तुरत
 क्रोधें करी रक्त नेत्र युक्त थऽने पोताना गुंढादंमने उंचो उजाली एक दम
 तेनी पासें आब्यो. ते वखत ते रत्नशिखें पण ते हस्तीने थोडीवार रमाडीने जे
 वामां पोताने वश करी लीथो. तेवामां तो आकाशमांथी सुगंधमय, अने जेनो
 सुगंध जेवा माटे गुंजारव करता चमराउं पठवाडे फखाज करे ठे, एवी पुष्प
 नी मोला, ते रत्नशिख राजाना गलामां अचानक आवीने पडी. ते जोऽने
 विस्मय पामता एवा ते राजायें ज्यां उंचुं आकाश सामुं जोयुं. त्यां तो आका
 शमां चालती एवी कमलसमान नेत्रवाली स्त्रीयोने दीठी. अने तेनुं जापण
 पण सांजव्युं के अहो “बहु सारो वर वखो,” पठी रत्नशिख राजा पण मंद
 हसतो थको विस्मय पामी पोतें वश केरेला प्रौढ हाथी पर बेसी स्थिरासन
 थऽ पुष्पनी मालाथी शोनायमान ठे स्कंध जेनुं एवो थको उत्तरदिशा
 प्रत्यें चाल्यो. तेवामां तो तेने थोडीक जलनी तृषा लागी, तेथी ते विचारवा
 लाग्यो जे आहिं क्यांही जो जलाशय होय तो हुं जल पीयुं? एम विचारे
 ठे, त्यां तो पक्षियोथी संकुलित, शोनायमान ठे जलकुर्कुट जेमां, उत्तम

જલવાલું અને ડુમરાજિથી વિરાજિત તટવાલું એવું એક સરોવર નજરે પડ્યું. ત્યાં તો તે સરોવરને વિષે હાથી સ્વતઃ ગયો. જાણે જલપાન કરી તેમાં જલક્રીડા કરવા લાગ્યો. રાજા પણ તે ગજથી ઊતરીને સરોવરમાં પડી મત્સ્યની પઠેં તરતો તરતો તે તલાવના કાંઠા પર આવ્યો, તેવામાં તો તેના કાંઠા પર રહેલી એક સ્ત્રીયે તેને સુંદર ડૂકૂલો તેજસ્વી અને મનોહર એવા વિનૂપણોયેં કરી વિનૂષિત કહ્યો. તથા પુષ્પ, વિલેપન, તાંબૂ લોયેં કરી તેનો સત્કાર કહ્યો. અને મધુર જાણેં કરા કહેવા લાગી કે હે અપૂર્વદેવ ! આપના આગમનથી હું ઘણીજ ખુશી થઈ છું. તે વચન સાંજલીને રત્નશિખ રાજા કહેવા લાગ્યો કે હે માનિનિ ! તમે મને અપૂર્વદેવ કહ્યો, તે અપૂર્વદેવપણું મારામાં શું દીધું ? ત્યારે સ્ત્રીયે કહ્યું કે હે મહારાજ ! દેવતાઉં ઘણા વચત સેવન કરવાથી નિવૃત્તિને આપે છે તથા નથી પણ આપતા ? અને આપેં તો તે નિવૃત્તિ મારી સર્વની દર્શન માત્રમાંજ આપી દીધી, માટે આપ અપૂર્વદેવ કેમ નહિં ? તે સાંજલી રત્નશિખ બોલ્યો કે હે સુષ્ટુ ! તે તમારી સર્વ ક્યાં છે ? અને તેણે મને ક્યારેં જોયો ? આ ઉક્તિ સાંજલીને તે સ્ત્રી બોલી કે હે સ્વામી ! હું તમને કહું, તે સાંજલો.

આદિંથી ઉત્તરદિશામાં રજતાદ્યનામા એક શ્રેષ્ઠ પર્વત છે. પૂર્વ પશ્ચિમના સમુદ્રને વિષે અવગાહન કરીને રહેલો છે, તે કેવો દેખાય છે ? કે જાણે પ્રથ્વીને માપવાનો દંડજ હોય નહિં ? તેની ઉપર સુરસંગીતનામા એક નગર છે, તે નગરને વિષે સકલ જનની આશા પૂર્ણ કરનાર અને રિપુજનને નાશ કરનાર સુરણ નામક એક વિદ્યાધરેશ્વર રહે છે. તેને સ્વયંપ્રજ અને મહાપ્રજ નામા બે સ્ત્રીયો છે. અને શશિવેગ ને સુરવેગનામા બે પુત્રો છે, તે વિદ્યાયેં કરી આશ્ચર્યકારક છે. હવે સુરણ વિદ્યાધર જે હતો, તેણે તીવ્ર વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થવાથી શશિવેગનામા પોતાનો જે પ્રથમ પુત્ર હતો તેને રાજ્ય સોંપીને રવિતેજ ચારણર્પિની પાસેં જઈ દીક્ષા ગ્રહણ કરી. હવે શશિવેગ રાજા રાજ્યનાર ચલાવે છે. તદનંતર તેનો સુરવેગનામા નાનો જાઈ હતો, તે પોતાના જાણે મલેલા રાજ્યને ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છતો હતો પણ પિતાયેં આપ્યું નહીં તેથી તેના જાણે જીતવા માટે પ્રબલ સૈન્યની સહાયને માટે સુવેગનામા પોતાના મામાને મલી તેની પાસેંથી સૈન્ય ગ્રહણ

करी तत्काल पोताना जाइना पुरने वींटी छेतो हवो. त्थारें ते शशिवेग पण लडवा तैयार थयो. ते वखत तेना मंत्रीयो कहेवा लाग्या के तमारे नाना जाइनी साथें युद्ध करवुं ए उचित नथी माटे तेने आ राज्यासन सोंपी दीयो. एवुं वचन सांजली तुरत पोतानुं राज्यासन ढोडी सर्व परि कर लइ आपणें ज्यां हाल बेठां ठैयें, तेज महाटवीमां सुगिरिनामा पर्वतने विषे नविन नगर वसावी पोताना सैन्य सहित आवी रह्यो. हवे ते शशि वेगने चंद्रप्रजा नामनी एक कन्या ठे. तेने एकदिवस नैमित्तिकें जोइने कहुं के हे राजन ! आ तमारी कन्याने जे परणशे, ते पुरुषनी सहाय थकी तमने पाहुं राज्य प्राप्त थाशे ? ते सांजली शशिवेग राजायें ते नैमित्तिकने पूठ्युं के महाराज ! केवा पराक्रमें युक्त हशे, ते मारी कन्याने वरशे ? त्थारें नैमित्तिक बोव्यो के सुग्रीवपुरना राजानो मदोन्मत्त हाथी, तोफान करी, आलानस्तंन जांगीने आ गमनी अटवीमां आवशे, ने ए स्वेढाथी फरशे, ते हस्तीने जे वश करशे, ते तमारी सुतानो जत्ता थाशे ? ते तमें निश्चें जाणजो. तेमां कांही पण संशय राखशो नहिं. पढी ते वातनी वाट जोइने शशिवेग राजा बेठो हतो, तेवामां तो तेना कहेवाज प्रमाणें सुग्रीव पुरना राजानो पट्ट हाथी तोफान करी आ अटवीमां आव्यो. तेनी शशि वेग राजाने खबर पडवाथी पोतानी कन्याने कहुं के बेहेन ! तमारे सखी योयें सहित आकाशनेविषे वैमानमां बेसी फरवुं अने जोया करवुं जे आ सुग्रीव पुरना राजानो मदोन्मत्त हाथी हाल अटवीमां फया करे ठे, तेने कोण वश करे ठे ? अने जे वश करे, तेना गलामां तमारे तुरत वरमाला आरोपण करवी. पढी ते राजाना कहेवा मुजब अमो सर्वे आकाश मार्गे वैमानमां बेसी हाथीने जोती जोती फरतीयो हती, तेवामां तो आपें आवी ते हस्ती ने वश कख्यो, ते अमोयें दीठो, तेवारें अमारी स्वामिनी एवी आ शशिवेग राजानी कन्यायें आपना गलामां त्वरित वरमाला आरोपण करी आकाश मार्गे गमन कहुं. अने तेणें चालतां चालतां प्रीति पूर्वक अमोने कहुं के वस्त्राचरणादिक लइने तमोमांथी एक जणी जाउ. अने ते पुरुषने अलंकृत करो. तेनी आझायें करी आहिं आवी आ वस्त्र आनूपणथी आपने में अलंकृत करेला ठे. एम ज्यां ते खेचरी रत्नशिख राजाने केहे ठे, तेवामां तो सुग्रीवपुरना राजा वसुतेजनी अश्वारूढ पुरुषोयें युक्त ए सेना आवी, त्यां तो ते अटवीमां

बेठेला, अने आम तेम जोता एवा ते रत्नशिख राजाने जोइ सर्व सेना विचारवा लागी के छुं आज आपणा राजायें कहेलो पुरुष हरो ? एम विचारीने एक मनुष्य अथ उपरथी हेरो उत्तरी नमस्कार करी कहेवा लाग्यो के हे देव ! जे मनुष्य, अटवीमां फरता सुग्रीवपुर पतिना मत्त हाथीपर बेसीने आंही आव्यो हतो, ते क्यां गयो ? जला ते तो ठीक, पण एक बीछुं पण पूठवानुं ठे के तेना शरीरने कांइ हस्तिकृत इजा तो थइ नथी ? ते वामां तो त्यां बेठेली किन्नरी हसीने बोली के छुं ते पुरुष हाथीने चोरीने आहिं तो आव्यो नथी ? त्यां वली पाठो असवार बोळ्यो के अरे ! आम बोलवुं तमने घटे नहिं. अमें तो ते पुरुषना मत्तहस्तिवशीकरण रूप पराक्रमथी प्रसन्न थयेला ठैयें. माटे ते अमारो स्वामी क्यां ठे ? तेने आप बोलावो, अमो तेना दर्शननी अनिजापा करीयें ठैयें. गंजार अने उदारचरित्रना सत्त्वने कोण जाणी शके ठे ? कोइ नहिं. माटे प्रसन्न थइ हालने हाल कहो. के ते क्यां ठे ? अने ते पुरुषना दर्शनविना अमारा स्वामी वसुतेज राजाने पण कांइ चेनज पडतुं नथी. तेवारें ते खेचरी कहेवा लागी के जाइ ! आ बेठेला देवपुरुषेंज तमो कहो ठो, ते हाथीने स्वपरा क्रमें करी वशीनूत करेलो ठे. अने ते तमारो स्वामी आहींज तमारी सन्मुख बेठेलो ठे, ते तमें पूर्ण दृष्टिथी जुवो. ते सांजली असवार एकदम त्यांथी उजो थइ अथउपर बेसीने पोताना स्वामी वसुतेज राजापासें आवीने कहेवा लाग्यो के महाराज ! आपना बुटेला हाथीने वश करी बांधनारो पुरुष एक सरोवरना कांठा उपरथी अमने मली आव्यो ठे, माटे आप त्यां पधारो. ते सांजली सुग्रीवपुरपति वसुतेज राजायें विचार कखो के जरूर कोइ पुण्यवान् पुरुष आव्यो, अने हस्तीने वश कखो, हवे तेने हुं आपणा नगरमां तेडी लावुं ? एम विचारीने ते राजा तेने तेडवा माटे आव्यो. ते वखत जे किन्नरी बेठी हती, ते त्यांथी गुपचूप चाली गइ. पठी बुद्धिमान् एवो ते रत्नशिख राजा तलावमां पडेला मत्तहस्तीने पाठो लावी तेनी उपर पोतें बेठो, अने तेने वसुतेज राजा पोताने नगर तेडी लाव्यो, पठी सजामां बेसीने तेने कहेवा लाग्यो के हे देवपुरुष ! आ मारी आठ कन्याउ ठे, तेने तमें वरो अने आ मारूं राज्य ठे, तेने पण ग्रहण करो. कारण के हुं एक दिवस सुमंगल केवलीनी देशना सांजलवा गयेलो हतो, तेथी आ असार संसा

रना स्वरूपने में जाणुं, तेमाटे राज्यना त्याग करवानी में इहा जणावी, अने गुरुजीने पूठुं के महाराज ! महारे आ संसारमां रहेवुं नथी परंतु मारे पुत्र नथी तथा कुंवारी कन्याउं आठ ठे तो आ आठ कन्याउं तथा आ मां राज्य मारे कोने आपवुं ? त्थारें ते गुरुजीयें कहुं के आ तारो हस्ती मदोन्मत्त अइने ज्यारें सांकल वगेरे तोडी तोफान करीने वनने विषे जाओ, त्थारें त्यां जे पुरुष ते हाथीने वश करे, तेने तुं तारी आठ कन्याउं परणा वजे तथा राज्य पण तेनेज आपजे. पठी तुं दीहा ग्रहण करजे. आ प्रमाणनां केवलीनां वचन सांजली संसारथी वैराग्य पामेलो हुं तेनी वाट जोतो हतो के आ मारो हाथी तोफान करी क्यारें अटवीमां जाय, अने क्यारें ते हाथीने कोइ पुरुष वश करे ? तेवामां ते हाथी तोफान करी अटवीमां चाब्यो गयो अने तेने वश करनार पुरुषने जोवा माटे मारा अनुचरोने ते हस्तीनी पठवाडे सैन्यसहित फरवानो में हुकम कीधो, के ज्यां आ मदोन्मत्त हाथी जाय, तेनी पठवाडे तमां जाजो. अने जे वश करे, तेनुं नाम ठाम पूठीने मने कहेजो. त्यां तो तमोयेंज आवी गजराज वश कखो, अने मारा अनुचरें आवीने ते हस्तीने वश करवानी वात मने कही. ते सांजली हुं आहीं आव्यो हुं, केवली जगवाननी कहेली वात प्रमाणे सर्व वात पण मली रही ठे, तो हवे तमें आ राज्यने ग्रहण करो. अने आ मारी अष्ट कन्याउंनुं पाणिग्रहण पण करो. एज मारी विनति ठे. तेवारें रत्नशिख राजायें कहुं के जेम आपनी इहा ? पठें सुरतेज राजायें महोटा मानथी पोतानी आठ कन्याउं परणावी. तथा राज्य पण सोंप्युं. अने वली तेने शिखामण दीधी के हे कुमार ! आ राज्यने विषे रहीने शास्त्रविरुद्ध कर्मनो त्याग करवो. कारण के प्रजानुं सारी रीतें पुत्रवत् राजा पालन जो करे ठे, तो ते राजा सुखी थाय ठे. वली जो राजा प्रजाने राजी करे ठे, तो प्रजाना पुण्यनो ठछो जाग ते राजाने मळे ठे. जो राजा, पुत्रपठें प्रजानुं रक्षण करतो नथी, तो ते प्रजानो करेलो अधर्मनो ठछो जाग राजाने जो गववो पड़े ठे. अने हे राजन् ! प्रजानुं सारी रीतें जे पालन करवुं, तेज राजानो अलंकार ठे. वली शठ लोकोनुं दमन करवुं, सारा लोकोनुं पालन करवुं, जे आश्रय करीने रहेजा होय, तेनुं पोषण करवुं, ते सर्व उत्तम राजानां चिन्हो ठे. न्याय, धर्म, रुडुं दर्शन, तीर्थ, सुखसंपत्ति, ए सर्व जेने आधारें वर्ते ठे, तेज

पृथ्वीपति उत्तम जाणवो. जे राज्यनो राजा धार्मिक न होय, ते राज्य नरक दायक जाणवुं. अने जे राज्यनो राजा धार्मिक होय, तेने आ लोकमां अने परलोकमां सुख प्राप्त आय ठे ॥ यतः ॥ जितेंद्रियत्वं विनयस्य कारणं, गुणप्रकर्षो विनयादवाप्यते ॥ गुणाधिके पुंसि जनोऽनुरज्यते, जनानुरागप्रज्ञा हि संपदः ॥१॥ अर्थः—नम्रतानुं कारण जितेंद्रियपणुं जाणवुं. अने गुण प्रकर्षे पण नम्रताथी उत्पन्न आय ठे. अने गुणप्रकर्षे वाला जनने विषे जनमात्र खुशी आय ठे. अने सर्व संपत्तियो जे ठे, ते पण जनमात्रनी खुशीथी उत्पन्न आय ठे. ते माटे हे राजन् ! जेम तमने प्रजा सर्व संजाग्या करे, तेम तमारे वर्तवुं. ए प्रमाणें रत्नशिखने शिखामण आपीने वसुतेज राजा सजुरुपासें संयम लेवा जवानी अनुमति मागवा लाग्यो. अने कहेवा लाग्यो के मने तमो संयम लेवाने माटे शीघ्रताथी संमति आपो, के जेथी हुं मारा हृदयनुं इच्छित कार्य करुं ? रत्नशिख राजायें पण तेमनो संसारविषे तीव्र वैराग्य जाणीने संयम लेवानी तूर्णताथी आज्ञा आपी. तदनंतर विचारवा लाग्यो के अहो ! आ वसुतेजराजायें जीर्ण रङ्गुनी पेंतें राज्यने ठोडी दीधुं. पण हा ! ते वात तेने घटेज ठे. कारण के विरक्तचित्त वाला जनोने आ संसारना जोगोनो तृणनी पेंतें त्याग करतां विलंब लागतो नथी ? छुवो. जे रोगीजन होय, कदाचित् तेणें मिष्टान्न जो खाधुं होय तो तेने ते वमन करी नाखे ठे. ए प्रमाणें प्रशंसा करीने तेमनो दीक्षामहोत्सव कखो, अने पढी ते वसुतेज राजायें सजुरुनी पासें जइ दीक्षा ग्रहण करी. अने रत्नशिख राजा पण गुरुनी पासेंथी सम्यक्त्व ग्रहण करीने राज्यने पोताना ससराना कह्या मुजब पालवा लाग्यो.

हवे ते शशिवेग राजायें पण रत्नशिख राजानुं वृत्तांत, पोतानी कन्यानी दासी पासेंथी सांजळ्युं. पढी पोतें ते रत्नशिख पासें जइ, जेना विवाहनो योग प्रथम नैमित्तिकें कह्यो हतो, ते पोतानी चंडज्ञानामा कन्याने रत्नशिखराजा साथें परणावी दीधी. अने साधन सहित सहस्र परिमित यक्षविद्याउ पण तेने आनंदथी अर्पण करी दीधी.

हवे ते सर्व वृत्तांतने पूर्वोक्त सुरवेगनो, सुवेग नामा जे मामो हतो, ते सांजली क्रोधथी हस्तीनुं रूप करी, ते रत्नशिख राजाना पुरना उपवनमां आव्यो, ते वातनी खबर रत्नशिखने पडवाथी ते पण ते हाथीने ग्रहण

करवामाटे थोडोक परिहृद साथें लश्ने गयो. अने अनेक रीतें ते हस्तीने घणी वार रमाडी मंदजोर करी, जेवामां गलापर चडी गयो, तेवामां तो तेणे पोतानी छुंढ तेने पकडवा माटे उंची करी, परंतु ते छुंढमां पोतें न आवीने तुरत वज्रसमान कठिन एवा मुष्टिदंमैं करी तेनीपर प्रहार कखो. ते वखत “नमोऽर्हद्भ्यः” एवो शब्द कही जमरी खाइ पृथ्वीपर पडी गयो. परंतु मरती वखतें नमोऽर्हद्भ्यः एवो शब्द कह्यो, ते सांजली रत्न शिख राजा कहेवा लाग्यो के हा हा ! ! ! में कोइ साधर्मिकने माख्यो ? अरे में पापीयें अतिदुष्ट कार्य कखुं ? जेनुं मारे रक्षुण करवुं जोइयें, तेनो ज में नाश कखो ? एम खेद पामी तेने शीतज्जें करी तथा शीतपवनें करी सावधान कखो. अने कखुं के अहो जाग्यशाली पुरुष ! तुने धन्य ठे ? तुं दृढसम्यक्त्व तत्त्वनो जाणनार ठो, कारण के आवा मरण समयमां जे तुं नमस्कारनुं स्मरण करे ठे ? माटे हे जाइ ! तुं मारो साधर्मिक जाइ ठो, अरे ! में तुने दुर्बुद्धियी पीडा करी, तेनो अपराध तुं मारी पर कृपा करी कृमा करजे. एवुं वचन सांजली शांत मन राखी सुवेगनामा विद्या धर बोळ्यो, के हे राजन् ! तमारो जरा पण दोष नथी. जेवुं में आ देह्यी कर्म कखुं, तेवुंज फल मने तुरत आ लोकमांज प्राप्त थयुं ? पण हे सुजन ! ते ठीकज थयुं ठे, कारण के हवे ए मारें पाबुं जोगवबुज पडशे नहि ? कारण के कर्म जोगव्या विना तो जीवने बूटकोज नथी ? एम जाणीने पण अज्ञानी प्राणी, पापो करे ठे. केनी पेठें के जेम मिष्ट पयने पान करतो एवो मिंदडो पोतापर लाकडीनो प्रहार थाशे ? ते जाणतो नथी. माटे तेमां हे राजन् ! तमारो कांइ दोष नथी. तमो कांइ पश्चात्ताप करो नहिं. वली मारी हुं कथा कहुं ते सांजला. आ वैताढ्य पर्वतपर चक्रपुर नामा नगर ठे, तेनो सुवेग विद्याधर नामा हुं राजा हुं. मारी बेननो पुत्र सुरवेग नामा ठे, ते नानो होवार्थी तेने तेना पितायें राज्य आप्युं नही ने महोटा शशिवेग नामा पुत्रने राज्य आप्युं. तो ते सुरवेग मारी पासें आवी कहेवा लाग्यो जे मारा मोटा जाइने मारा पितायें राज्य आप्युं, अने मुने न आप्युं माटे ते राज्य मने मजवुं जोइयें ? तेम कहेवार्थी में तेनी सहायता करी शशिवेग कुमारने तेना पिताना आपेला राज्यथी च्रष्ट कखो, अने ते राज में मारा जाणेजने अपाव्युं, त्यां में सांजव्युं जे “शशिवेग राजानुं जे राज्य तेना

નાનાજાણ્યેં મામાની સહાયતાથી જાણી પડે, તે રાજ્યની પર, શશિવેગ રાજા, હાલ થયેલા રત્નશિખ નામા પોતાના જમાણની સહાયતાથી પાઠો પ્રાપ્ત થાશે” તે સાંજની વલી પણ મારા સુરવેગ નામા જાણેજના રાજ્ય રક્ષણ માટે મેં હાથીનું રૂપ જાણી, તમનેજ મારવાનો દૃઢવિચાર કહ્યો કે તે શશિવેગ રાજાના જમાણનેજ હું ગજરૂપ ધારણ કરીને મારી નાખું તો મારા જાગિનેય પઠી અવિચલ રાજ્ય પ્રાપ્ત થાય ? તેમ વિચાર કરી ઈર્ષ્યાથી હું તમને મારવા માટે આહિં આ ગામનાજ ઉપવનમાં આવ્યો, ત્યાં તો હે મહા શ્રદ્ધાલો ! તમોયેં મને મારીને પાઠો અનિર્વચનીય અત્યુત્તમ ધર્મમય બોધ કહ્યો ? કડવા અને તીક્ષ્ણ એવાં ઔષધો પાણે વૈદ્ય જેમ રોગીનો રોગ મટાડે છે, તેમ તમે પણ મારો અજ્ઞાનરૂપ રોગ મટાડ્યો. હવે હું નિર્મલ એવા સંયમને પાલીશ ! અને આ મારું જે રાજ્ય છે, તેને તમે અંગીકાર કરો. જેણે કરી હું પણ મારું સ્થિત સાધન કરું ? તેમ કહે છે, તેવામાં તેજ સુવેગ વિદ્યાધરાધિપના ઘણાંક વિદ્યાધરો આવ્યા. અને શશિવેગ રાજા પણ સૈન્ય સહિત ત્યાં આવ્યો, તે વચ્ચે પ્રશમરસના કલ્પોર્ણે આક્રિષ્ટ ચિત્તવાલા સુવેગ વિદ્યાધરે કહ્યું કે હે રાજન્ ! આ મારું રાજ્ય તમે ગ્રહણ કરો. અને તેની ના કહી મને ધર્મકરણીમાં કાંદી પણ વિભ્ર કરશો નહિં. તે સાંજની શશિવેગ રાજાએ યુક્ત રત્નશિખ રાજાએ કહ્યું કે, હે સાહાસિક શિરોમણે ! કુલપરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલા રાજ્યને હાલ જોગવો. પઠી જ્યારે વયઃપરિપક્વતા થાય, ત્યારે સંયમધર્મેને વિષે યત્ન કરજો. કારણ કે આ ઇન્દ્રિયગ્રામ છે, તે ડુર્જય છે, તથા પરિસહો જે છે, તે પણ અતિદુઃસહ છે, અને મન જે છે, તે પવનથી ઝડતી ધ્વજાના અગ્રનાગ જેવું ચંચલ છે, તે કદાપિ પણ સ્થિર રહે તેવું નથી. અને પ્રથમ ચારિત્રવ્રત જાણે પાઠો તેનો ત્યાગ કરવો, તે મહા અનર્થ બાંધવો છે ? એ પ્રકારે સુવેગ વિદ્યાધરને શશિવેગે તથા રત્નશિખે સમજાવ્યો, તો પણ વૈરાગ્યશૂર એવા તે સુવેગ રાજાએ મનોહર એવા ચારિત્રને અંગીકાર કહ્યું.

પઠી શશિવેગ અને રત્નશિખ એ બેહુ જણ તે સુગ્રીવપુરથી અનુક્રમે સુવેગ વિદ્યાધરના વૈતાલ્ય પર્વત પર રહેલા ચક્રપુરનગરપ્રત્યે આવ્યા. ત્યાં રત્નશિખ રાજા વિદ્યાધરની શ્રેણિનો સ્વામી થયો.

હવે શશિવેગ રાજાનો જાણ સુરવેગ વિદ્યાધર પોતાના માતુલ જે સુવેગ

વિદ્યાધર તેનું સર્વ વૃત્તાંત જાણી પોતાના મહોટા જાડ શશિવેગે ઘણો સમ જાબ્યો, તો પણ તીવ્રવૈરાગ્યને વશ થઈને પોતાના મામા સુવેગ વિદ્યાધર પાસેથી મુક્તિમાર્ગરૂપ ચારિત્રને અંગીકાર કહ્યું. પઠી સંપૂર્ણ પોતાના આત્માને કૃતાર્થ માનનાર અને સુખ સમુદ્ધને જોગવનાર, સમ્યક્ત્વવાન એવો તે રત્નશિખ રાજા સર્વત્ર જિન ચૈત્યોનું વંદન કરે છે, અને સર્વ સાધુઓને નમન કરે છે. સાધર્મિક જાડ્યોને સંતોષ પમાડે છે, દીનજનોનો ઉદ્ધાર કરે છે, પોતાના સંતાનની પેઠે પ્રજાનું પાલન કરે છે. શ્રીમદ્જૈનગૃહમાં, જિનપ્રતિમાસ્થાપનમાં, જિનમંદિર કરાવવામાં, શ્રીજિનની સ્નાત્ર પૂજામાં, દિનાર્ચનવિધિમાં, ચતુર્વિધસંઘપૂજાદિકમાં, શ્રીજૈનશાસ્ત્ર લેખનમાં, તીર્થયાત્રાદિકમાં, ઘણુંક ધન સ્વરચીને સમ્યક્ત્વને નિર્મલ કરે છે. એમ અનેક લાખ વર્ષો, તે રત્નશિખ રાજાયે નિર્ગમન કહ્યાં,

હવે એકદિવસ, સાંકેતપુરના ઉદ્યાનને વિષે સુયશનામા તીર્થંકર સમ વસ્યા, તે વાત રત્નશિખ રાજાયે જાણી, મહોટા આમંત્રરે ત્યાં જઈ, તે તીર્થંકરને યથાયોગ્ય પ્રણામ કરીને હર્ષથી તેમની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ॥ યથા ॥ જય જુવનત્રયવત્સલ, ઠલજલધરપવન વનજસમનયન ॥ નયનવજિનમતવર્દન, ધનતૃણસુખદુઃખસમહૃદય ॥ ૧ ॥ અર્થ:—હે ત્રણ જુવનના વત્સલ! ઠલ કપટરૂપ જે મેઘ, તેને વિષે હે પવનસમાન! હે કમલસમાન નયન વાલા! હે નવનયયુક્ત જિનમતને વૃદ્ધિ કરનાર! ધન, તૃણ, સુખ, દુઃખ, તેમાં સમાન છે હૃદય જેનું એવા હે તીર્થંકર! તમો ઉત્કૃષ્ટપણાથી જય પામો ॥ ૧ ॥ આ પ્રકારે તીર્થંકર જગવાનની સ્તુતિ કરીને જક્તિથી નિર્જર એવો તે રત્નશિખરાજા, તેમને નમસ્કાર કરીને તદનુયાયી જે મુનિવૃંદ હતાં, તેને પણ વંદન કરતો હવો. પઠી પોતાને ઘટે તેવા આસન પર બેશી મસ્તક પર બે હાથ લગાડી એટલે બે હાથ જોડી શ્રીતીર્થંકરની દેશના સાંજલવા લાગ્યો. જગવાને પણ મેઘના સરખી ગંજીર વાણીયે કરી ધર્મની દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:—હે જવ્ય જનો! અપાર એવા સંસારને વિષે ફરતા અને કર્મવશ થયેલા પ્રાણીઓ નીચ અને ઝંચ સ્થાનકોને વિષે ઉત્પન્ન થાય છે. તે એવીરીતે કે:—ક્યારેંક નરકમાં, ક્યારેંક સ્વર્ગ લોકમાં, ક્યારેંક મનુષ્ય પણામાં, ક્યારેંક તિર્થંચ પણામાં ઉત્પન્ન થાય છે. વલી પૃથિવી, અપ્, અગ્નિ, વાયુ, તેને વિષે, વનને

વિપે, ઠીંડિયાદિકને વિપે પણ ઉત્પન્ન થાય છે. પાઠા વલી તેજ જીવો રાજા, રંક, વુધ, મુલ્ય, નિર્ધન, સધન, ધર્મિષ્ઠ, અધર્મિષ્ઠ, સુનામ્ય, દૌર્નામ્ય, નોર્ગી, રૂપણ, સુખી, દુઃખી, પુણ્યવાન, અપુણ્યવાન, સુરૂપ, કુરૂપ, સ્વલ, સક્કન, સુસ્વર, દુઃસ્વર, કીર્તિમાન, અપકીર્તિમાન, બ્રાહ્મણ, ચાંમાલ, મૂક, અંધ, બધીર, પંગૂલ, તુંઠા, કુષ્ટી, વગેરેમાં પોતાના સારા નરસા કર્મને અનુસારે ઉત્પન્ન થાય છે. એમ જીવો વિવિધ પ્રકારે સંસારમાં પર્યટન કરે છે. તેમાં પણ કેટલાએક હર્ષોદયી દિઝૂઢ એવા થકા કુમતરૂપ હર્દશામાં ફલ્યા કરે છે. કેટલા એક જીવોને તો ધૂર્તલોકો કુયોનિરૂપ કુંમમાં પાડી દીધે છે. પરંતુ જવવનને વિપે મોહમાર્ગના ઉપદેશકો જ્ઞાની પુરુ તો પુણ્યના યોગથીજ મલે છે, તેમાટે તે સજુરુના લાજને માટે સર્વ સુજનવ્ય પ્રાણીયોયેં યત્ન કલ્યાજ કરવો.

આ પ્રકારની શ્રી તીર્થકરની દેશના સાંજલી તે રત્નશિખ રાજાયેં કહ્યું કે મહારાજ! મેં તે શું પૂર્વજન્મમાં સુકૃત કહ્યું હશે? કે જે કાંડ સુખ છે, તે પ્રયાસ કલ્યા વિના અણધાર્યું પોતાની મેલેંજ પ્રાપ્ત થાય છે? ત્યારે તીર્થકરેં કહ્યું કે હે જડકજન! પૂર્વ જવને વિપે તે પંચ પરમેષ્ઠીના નમસ્કારનું સ્મરણ કહ્યું હતું, તેના પ્રજાવથી તું આ સર્વ મહાસુખનો નોક્તા થયો થો. હે નાં! પંચ પરમેષ્ઠીના નમસ્કારથી તથા તેના જપથી સમ્યક્જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે. અને સમ્યક્થી વિરતિ થાય છે અને વિરતિથી મોહ પ્રાપ્ત થાય છે, મોહથી અકૃય સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. વલી સંસારને વિપે જે અત્યુત્તમ ફલ છે, તે પંચ પરમેષ્ઠીના નમસ્કારનું અલ્પમાં અલ્પ ફલ જાણવું. વસ્તુતતસ્તુ ચિદા નંદસુખપ્રાપ્તિરૂપ જે ફલ, તે પંચ પરમેષ્ઠીના નમસ્કારનું જ ફલ જાણવું. આ પ્રકારેં શ્રી તીર્થકરેં કહેલો પોતાનો પૂર્વજન્મ સાંજલી તે રત્નશિખ રાજાના તુરત રોમાંચ ઝનાં થયાં, અને અત્યંત સુશી થયો. એવી રીતેં બોધ પામેલા એવા તે રત્નશિખ રાજાયેં, પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી, તીર્થકરની સમીપ આવી નાવેં કરી ચારિત્રને ગ્રહણ કહ્યું. પઠી કૃપક શ્રેણિપર ચઢી, કેવલ જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરી ઘણો કાલ ધૃથિવીને વિપે વિહાર કરી, ક્રમેં કરી મોહ સુખને પ્રાપ્ત થયો. આ પ્રકારનો પંચ પરમેષ્ઠીના સ્મરણફલ વિપે રત્નશિખ રાજાનો ઇતિહાસ સાંજલી ધર્મારાધનને વિપે રસિક, એવો દેવરથ કુમારનો પિતા જે વિમલકીર્તિ રાજા, તે પોતાના દેવરથ કુમારને રાજ્ય સોંપી સમસ્ત જિન

चैत्यने विषे अष्टाहिक महोत्सव करी मोहोटा वैराग्य युक्त थयो थको गुरुनी समीप जइ चारित्रने ग्रहण करतो हवो.

हवे ते देवरथ कुमार राजगादीपर बेसवाथी जेम कोइ देव शोचे, तेम शोचवा लाग्यो. तदनंतर कृतज्ञपणाथी ते विचारवा लाग्यो के संतुष्ट थयेला एवा मारा पितायें मने समग्र लक्ष्मी सोंपी ठे, तो मारे पण कोइ एक उत्तम पात्र जोइने ते लक्ष्मी आपी देवी जोइयें? आ प्रमाणें गइ ठे संसारमांथी प्रीति जेने अने सम्यक्त्ववान, अणुव्रत, गुणव्रत, शिद्दाव्रत, तेणे युक्त एवो ते देवरथ राजा, रत्नावलीनामा पोतानी स्त्रीयें सहित त्रणे वर्गने एटले धर्म, अर्थ अने काम, तेने सारी रीतें साधतो, जिनमतने विषे अत्यंत प्रीति धरतो थको उत्तम राज्यने करवा लाग्यो. पढी तेणे अनेक जिनप्रासाद कराव्यां, अने जिनजीनी प्रमाउं पण अनेक निर्माण करावी. दर्शननी विष्णुहिने माट वणी रथयात्रा करावी. पढी चतुर्विध संघें युक्त एवा ते देवरथ राजायें वणीक तीर्थयात्रा करी, अनेक साधर्मियोनो समुद्धार कस्यो अने जिनशासनना दुशमनोनो पराजय कस्यो, पोताना देशमांथी सात व्यसनो कढावी नाख्यां. ए प्रकारें राज्य पालता अने सद्धर्ममां चालता एवा देवरथराजाने क्रमें करी रत्नावली स्त्रीना उदरथकी धवल नामा एक पुत्र प्रगट थयो. ते ज्यारें उम्मरलायक थयो, त्यारें तेने राज्य सोंपी वीर्यांतराय कर्मथी चारित्र ग्रहण करवानें असमर्थ होवाथी चतुर्विध संघनुं पूजन करतो, पोषध अने आवश्यक क्रियामां ते निरत थयो ॥ यतः ॥ तपःशुष्कदेहो मृतोमंदमोहो, वरोऽनूत्सुरश्चानते देवलोके ॥ सुरत्नावली श्राविका चारुमृत्वा, प्रधानोऽनवन्निर्जरस्तद्धिमाने ॥ १ ॥ समराण्युषितौ तत्र, संपूर्णैकोनविंशतिः ॥ दिव्यजोगर्हि संयुक्तौ, सुप्रीतौ सुहृदौ सुरौ ॥ २ ॥ अर्थः—तपें करी शुष्क जेनुं शरीर ठे, मंद थइ गयो ठे मोह जेनो एवो ते देवरथ राजा, अनशन व्रतथी मरण पामी आनतनामा देवलोकने विषे श्रेष्ठदेव थयो. तथा तेनी स्त्री रत्नावली नामा श्राविका पण उत्तम अनशन व्रतथी मरण पामी, तेज देवलोकने विषे उत्तम देवता थइ. त्यां बेहु देवता, दिव्य रूद्धिनें जोगवनार अत्यंत परस्पर प्रीतिवाला थइ, मित्रपणे रही तेणे संपूर्ण उगणीश सागरनुं आयु जोगव्युं. ए पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे रत्नशिख कथान्वित

દેવરથ નૃપતિશ્રાદ્ધધર્મપાલનરૂપ ચતુર્થસર્ગ સમાપ્ત થયો ॥ ૪ ॥ ઇતિ આદિં
પૃથ્વીચંદ્ર અને ગુણસાગરના આઠ જવનો સંબંધ સંપૂર્ણ થયો ॥ ૬ ॥

અથ

॥ પંચમસર્ગસ્ય બાલાવબોધઃ પ્રારથ્યતે ॥

હવે આ જંબુદ્વીપને વિષે મહાવિદેહ નામા ક્ષેત્રમાં પુષ્કલાન્નિધ સાતમા વિજયને વિષે પ્રશસ્ત વસ્તુયેં કરી યુક્ત અને ઉત્તમ, એવી શિવા નામા નગરી છે, જે નગરીને વિષે ત્યાંના રહેવાસી જનોના ઘરના આંગણામાં જડેલા ચંદ્રકાંત મણિયો, રાત્રિને વિષે પડતા ચંદ્રકિરણના યોગેં કરી ઊષ્ણકાલને શીતકાલની સમાન કરે છે. અને શીત કાલને વિષે ત્યાંના રહેવાસી જનોના ઘરના આંગણામાં જડેલા અર્કમણિયો દિવસમાં પડતા સૂર્ય કિરણના યોગેં કરી શીતકાલને ઊષ્ણકાલ સમાન કરે છે. તે નગરીને વિષે પોતાના પ્રતાપેં કરી નાશ કહ્યું છે રિપુસૈન્ય જેણેં એવો સિંહસેન નામા મહિપતિ રાજ્ય કરે છે. તેમની ઉત્તમ ગુણયુક્ત શોભાયમાન પ્રિયંગુમંજરી નામા પટ્ટરાણી છે. હવે પૂર્વોક્ત દેવરથ કુમારનો જીવ જે આનત દેવલોકમાં દેવતા થયો હતો, તે ત્યાંથી આવ્યો, સિંહસેન રાજાની પ્રિયંગુમંજરીના ગર્જને વિષે પુત્રપણાયેં કરી ઉત્પન્ન થયો, જ્યારેં તે ગર્જેં રહ્યો, ત્યારેં તે પ્રિયંગુમંજરીયેં સ્વપ્નમાં પૂર્ણચંદ્રને દીઠો, કે તુરત તે જાગી ગઈ, અને તેમના સ્વામી પાસેં આવી તે સ્વપ્નની વાત કહી. તે સાંજલી સિંહસેન રાજાયેં કહ્યું કે હે પ્રિયે! તમોને પૂર્ણચંદ્રમા સમાન ઉત્તમ પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે? તે સાંજલીને રાણી હર્ષાયમાન થઈ. પઠી રાજાયેં તથા રાણીયેં તે ગર્જનું પોષણ કરવા માંડ્યું. પ્રશસ્ત પુણ્યેં કરી તથા ઉત્તમ દોહદોયેં કરી યુક્ત એવા પુત્રને તે રાણીયેં પ્રશંસનીય સમયને વિષે ઉત્પન્ન કહ્યો. ત્યારેં રાજાયેં ઘણુંક ડબ્બ વાવરીને પુત્રજન્મનો મહોત્સવ કહ્યો. કા રાઘવમાંથી કેદીયોને ઢોડાવ્યા અને પોતાના ઘરનું શોધન પણ કરાવ્યું, પઠી બારમે દિવસેં, ગર્જ રહ્યાની વચ્ચેં સ્વપ્નમાં જોયેલા ચંદ્રના અનુસારેં સકલ સ્વજનની સમક્ષ, તે પુત્રનું ‘પૂર્ણચંદ્ર’ એવું નામ પાડ્યું, અનુક્રમેં તે પુત્ર ધાવ માતાયેં પાલન કરેલો, તથા લાડલડાવ્યો થકો કલાતના સમૂહથી યુક્ત, તારુણ્યરૂપસમુદ્ધને ઉદિત ચંદ્ર જેવો થયો. એટલે ચંદ્રને જોઈ સમુદ્ધ જેમ આ વ્હાદિત થાય, તેમ પૂર્ણચંદ્રને જોઈ તારુણ્ય સમુદ્ધ અવ્હાદિત થયો. હવે તે

चंद्रमा जड ठे, अने आ पूर्णचंद्र पुत्र तो जड नथी. एटलुं ए पुत्रमां आश्रय ठे. वली कलाच्यासनो व्यसनी, प्रश्नोत्तरादिक क्रीडानो करनार, लौकिक क्रीडानो त्यागी. उत्तम प्रस्तावोयें करी आनंदी मृगयामां, द्यूतकथामां, तथा वा रांगनाउनां गीत गान श्रवण करवामां तृषावान्, मद्यमांसादिकना तो नामने पण न सहन करनार, सज्जन पुरुषनो संगी, दुर्जनजननो त्यागी, माता पितानी नक्तिने करनार, चंद्रनी समान शीत गुण युक्त, सूर्यसमान प्रतापी, राजनीतिमां विद्वान्, सुखांबुधिने विषे मग्न, एवो ते पूर्णचंद्रकुमार, सुखें करी रहे ठे.

हवे ते पूर्वाक्त देवरथ कुमारनी स्त्री रत्नावलीनो जीव, ते आनत देव लोकमांथी च्यवीने जेमां देवरथ कुमारनो जीव पूर्णचंद्र कुमार नामें प्रगट थयो ठे, तेज नगरने विषे प्रियंगुमंजरीना जाड विशालाख्य सामंतनी जया नामनी स्त्रीना उदरने विषे पुत्रीपणायें उत्पन्न थयो. ते कन्या ज्यारें गर्जमां रही, त्यारें तेनी मातायें स्वप्नमां पुष्पनी माला दीठी हती, तेथी तेनुं नाम पुष्पसुंदरी एवुं पाडयुं. हवे अनुक्रमें ते महोटी थवा लागी, त्यारें कामीने क्रीडा करवाने वनरूप एवुं यौवन प्राप्त थयुं. ते जेम के:- श्लोक ॥ वक्रं चंद्रविडंबि पंकजपरीहासे ह्रमे लोचने, वर्णः स्वर्णमपाकरिष्णुरलिनी जिष्णुः कचानां जयः ॥ वक्षौजाविजकुंजविच्रमधरौ, गुर्वी नितंबस्थली, वाचां हारि च मार्दवं युवतिषु स्वाभाविकं मंजनम् ॥ १ ॥ अरोपणा च सरला, मृदंगी सतृषा स्थिरा ॥ कलासु कुशला बाला, विनीता च विवेकिनी ॥ २ ॥ अर्थ:- जेने जोशने चंद्रनो पण उपहास करवो पडे, एवुं मुख, जेने जोशने कमलनो परिहास करवो पडे, तेवां बे नेत्रो, सुवर्णना वर्णने पण जीते तेवो शरीरनो वर्ण अने चमराउनी पंक्तिने पण तिरस्कार करे जीते, तेवो केशपास, हस्तीना गंमस्थलनो पण विच्रम थाय, एवा बे पयोधर, महोटी एवो नितंबजाग, मनने हरण करे एवी मृदुल वाणी, ए सर्व, उत्तम युवतीजनने विषे स्वाभाविकज नूपणो ठे ॥ १ ॥ वली पण कहे ठे के, उत्तम युवती स्त्री, रोष रहित, सरल, लज्जायुक्त, मृदुअंग वाली, स्थिर, कलाउमां कुशल, विनीत, अने विवेकी होय ठे ॥ २ ॥ हवे एक दिवसने विषे ते पुष्पमंजरी कन्या, वसंतरुतु आववाथी पोताना पितानी आज्ञा लशने, सखीवर्गोयें युक्त मनोहर एवा पुष्पोद्यानने विषे क्रीडा करवा माटे गड. ते उद्यानने विषे पुष्प अने फलोयें करी युक्त एवा

આમ્રવૃક્ષો અત્યંત શોભે છે ॥ યતઃ ॥ સકુસુમસહકારાઃ પુષ્પિતાશોક
નાગા, વિકસિતવનમાલા માધવીદિવ્યગંધઃ ॥ જનયતિ મદરાગં કોકિ
લાશ્ચિત્તં ચ, પ્રવરપુરુષસેવ્યો વર્તેતે શ્રીવસંતઃ ॥ અર્થઃ— જે વસંત ઋતુમાં
સહકારના વૃક્ષો તે કસુમયુક્ત થાય છે, અશોકવૃક્ષ અને નાગવૃક્ષ પુષ્પિત
થાય છે, સર્વવનની પંક્તિયો વિકસિત થઈ જાય છે, અને મોઘરાનો દિવ્ય
ગંધ પ્રસૂત થયાજ કરે છે, કોકિલના શબ્દો મદ અને રાગને વધારે છે,
માટે તે વસંતઋતુ પ્રવરપુરુષોને સેવન કરવા યોગ્ય છે. હવે ત્યાં શૃંગાર
યુક્ત વાણીયેં કરી તે પુષ્પમંજરીને પોતાની સર્ખીયો વસંતની શોભા બતાવે
છે. તે જેમ કે— હે સર્ખિ ! જો. વસંત ઋતુરૂપ પતિને પ્રાપ્ત થઈને આ
વનરાજિરૂપ સ્ત્રીયો કેવી શોભે છે ? જો. પુત્રાગના વૃક્ષ સાર્થે આ વીંટાડ
ગયેલી એવી નાગવલ્લી કેવી શોભે છે ? તેમ પુત્રાગ વૃક્ષપણ નાગ વલ્લીને મલવા
થી કેવો શોભે છે ? તેમ હે સર્ખિ ! નર, અને નારી પણ પરસ્પર મલેષીજ શોભે.
તેવી રીતની સર્ખીની વાણીથી પણ શૃંગારવૃત્તિથી વિરહિત એવી તે, બહિર્વૃત્તિયેં
કરી વનની શોભાને જોતીથીકી મોઘરાની વેલના મંમપને વિષે વીણાના
વિનોદનો પ્રારંભ કરવા લાગી. તેવામાં એજ અવસરને વિષે એજ ઉદ્યાનમાં
મિત્રોયેં પરિવૃત્ત એવો પૂર્ણચંડ કુમાર પણ ક્રીડા કરવાને આવ્યો. તે ત્યાં
વીણાવિનોદ કરતી એવી રાજકન્યા જે પુષ્પસુંદરી તેની દૃષ્ટિયેં પડ્યો. ત્યારેં
તે વચ્ચે કામદેવનો મિત્ર જે વસંતઋતુ તેના સમય હોવાથી, પોતાની
યુવાવસ્થાના અતિવિશમપણાથી, અને પૂર્ણચંડ કુમારના અત્યંત સ્વરૂ
પથી તથા પૂર્વજન્મના અતિસ્નેહથી, તે પુષ્પસુંદરીના મનરૂપ મર્મસ્થાનને
વિષે બાણની પેઠેં અકુંઠિત એવો તે કુમાર લાગ્યો, કે તુરત સ્વેદયુક્ત અંગ
ગવાલી તથા મિલિતનેત્રયુક્ત થઈ વિચેતન જેવી થઈ ગઈ. તે જોઈને તરત
સર્ખીયેં પવનથી તથા શીતાંબુથી તેને સાવધાન કરી, ત્યારેં તે સર્ખીયોને
પુષ્પસુંદરી પૂઠવા લાગી કે હે સર્ખિ ! લાવણ્યામૃત સાગર, યુવાન, જે પુરુષ
દેખાય છે, તે કોણ છે ? શું કામદેવ છે ? કે સૂર્ય છે ? સુર છે ? કે કોઈ
વિદ્યાધર છે ? ત્યારેં સર્ખીયોયેં કહ્યું કે હે સર્ખિ ! તેં કામદેવ અટકલ્યો
પણ એ કામદેવ તો છેજ નહિ. કારણ કે કામદેવ જે છે, તે તો અંગરહિત
છે, તેથી તેને લોકો અનંગ કહે છે, અને આ તો અંગવાલો છે. વલ્લી તેં એને
સૂર્ય અટકલ્યો, પરંતુ તે સૂર્ય પણ નથી, કારણ કે સૂર્ય તો તપનશીલ છે,

अने आ पुरुष तो सौम्यगुण युक्त ठे एटले शीतल देखाय ठे. वली एने सुर अटकव्यो तो ते सुर नथी कारण के सुर तो मिषोन्मिष रहित चढुवालो शून्य होय ठे, अने आ तो चंचल नेत्रवालो तथा विचक्षण ठे. वली तें एने विद्याधर अटकव्यो परंतु ते विद्याधर पण नथी. कारण के विद्याधर जे ठे, ते तो आकाशमां गमन करे ठे, अने आ पुरुष तो पृथ्वीमांज उजो रह्यो ठे. ते केवो ठे, ने कोण ठे, ते हुं कहुं बुं, सांजल ॥ यतः ॥ सौम्यत्वं शशिनो गन्नीरिमगुणं वार्द्धः प्रतापं रवे, स्यागं वित्तपतेः प्रभुत्वममराधीशात् स्वरूपं स्मरात् ॥ माधुर्यं त्वमृतात् बलं मृगपतेर्जात्वा बृहच्चातुरीं, धैर्यं मेरुगिरेः किमेव विहितः सन्मेधसा वेधसा ॥ १ ॥ अर्थः—चंद्रमाथकी गांजिर्य, सूर्यथकी प्रताप, कुबेर थकी डव्यत्याग, इंद्रथकी प्रभुता, कामदेवथकी स्वरूप, अमृतथकी माधुर्य, सिंह थकी बल, तथा मोहोदुं चातुर्य, मेरुपर्वतथकी धैर्य, ते सर्वने ग्रहण करीने बुद्धिमान् एवा विधातायें गुं आ पुरुष निर्माण कखो हजो ? अर्थात् पूर्वोक्त सर्वे गुणो आ पुरुषमां देखाय ठे ॥ १ ॥ माटे जाजुं गुं कहियें परंतु हे सखि ! शिवा नगरीने विषे सिंहसेन नामा राजा ठे, तेना कुलरूप अंबरने प्रकाश करनार चंद्र समान आ पूर्णचंद्रनामा पुत्र ठे, ते तमारी फडनो पुत्र थाय ठे. ते वचन सांजलीने तुरत अत्यंत उत्सुक थयेली पुष्पसुंदरी क हेवा लागी के हे सखि ! तारुं कहेवुं खरुं ठे. मुक्तासमान बीजा पुरुषोमां आ पुरुष, रत्नसमान देखाय ठे. आ पुरुषना गुणो पासें अन्यजनना सर्व गुणो कलंकित थइ गयेला ठे, एम कह्युं, तेवामां तो तेनी अशोकनामा सखी हसीने कहेवा लागी के हा, निश्चें आ पुरुष गुणमय ठे. कारण के हमणांज आ प्रिय सखी जे पुष्पसुंदरी तेणें पोताना कटाक्षोयें करी तेनां सर्व अंगोने देखी लीधां. ते सांजली पुष्पसुंदरीयें विचार्युं जे मारो अनिप्राय आ सर्वसखीयोयें जाणीलीधो देखाय ठे ? एम विचारी लज्जायुक्त थइने सखियोने कहेवा लागी के हे सखियो ! हवे सर्व वात जावा द्यो. विलंब लगाडो मां. क्रीडानो त्याग करीने आपणे जलदी घेर जइयें ? कारण के माताजी आपणी वाट जोतां हजो ? त्यारें सुदता नामा कन्यायें कह्युं के हे सखि ! चालो. पण आ पूर्णचंद्रकुमार तो आपणी समीपमांज उजा ठे, माटे तेने बोलावीने सूक्तवार्त्ताथी तेनो सत्कार करियें, पढी जायें, नहिं तो आपण सर्वने ते अ विनयी जाणजो ? एवां सुदता सखीनां यथायोग्य वाक्यो सांजली लज्जायुक्त

थइने ते पुष्पसुंदरीयें मंदस्वरथी कहुं के त्यारें तमोने जे योग्य जासे, ते करो. पढी ते सखीयें विनयें करी धीर स्वरथी पूर्णचंडने बोलाव्या, के तुरत ते त्यां आवी तेज स्थलने विषे बेठा. अने दृष्टियें करी काम कदली जेवी ते कन्याने जोइ ने कुमार घणोज विषयथी विरक्त ठे, तो पण सराग थइ गयो. ते वखत त्यां रहेला सहुने ते कन्या तथा कुमार प्रीतिने उत्पन्न करतां हवां. हवे पुष्पसुंदरीयें हाथमां वीणा लीधी ठे, तेथी पूर्णचंड कुमारें जाण्युं जे अहो आ सुंदरी वीणावाद्यमां कुशल देखाय ठे ? एम जाणी विद्यानो विनोदी ते कुमार, कहेवा लाग्यो के हे सुंदरि ! अ मारा मनना विनोदने माटे जरा ए वीणा तो वगाडो ? ते वचन सांजली सुदता सखी कहेवा लागी के हे कुमार ! तमारा दर्शनथी क्कोज पामेली ते कन्याने वगाडवानी लज्जा आवे ठे. माटे ते वगाडवाने उद्युक्त थाती नथी, तेथी ते वीणाने आपज बजावो. जेथी अत्रत्य सहु विनोद पामे ? एम कहने सुदतायें पुष्पसुंदरीना हाथमांथी वीणा लइ पूर्णचंड कुमारना करमां आपी. ते वीणाने हाथमां लइ, स्नेहें सहित तेनो स्पर्श करतां कुमारने अशोकनामा बीजी सखी कहेवा लागी, के अहो कुमार ! सरल, सु गुण, शुद्ध, वांसडामांथी उत्पन्न थयेली, मधुरस्वरवाली, प्रवर एवी आ वीणा आपना करायमांज शोजे ठे. आ वचनथी ते सखीयें अन्योक्तिथी समजा व्युं के पुष्पसुंदरी तमारी पासें ठे ते पूर्वोक्त सर्व गुण संपन्न ठे, एम अशोका सखीयें कहेली अन्योक्ति सांजली मस्तक धुणावी, पूर्णचंडकुमारें ते वीणा वगाडीने तत्रत्य सर्व कन्याउनां तथा मनुष्यना चित्तने आकर्षण करी लीधां. एवो प्रसंग ज्यां चाले ठे, तेवा समयमां तो ते पुष्पसुंदरीनी धावमाता ते कन्याने तेडवा आवी. अने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो समान वयवाला अने सर्व गुणसंपन्न ते राजकुमारने कन्यापासें वीणा वगाडतो जोयो, तेथी ते धावमातायें कहुं के हे कुमार ! आ सर्व प्रसंग थाय ठे, ते तो घणोज उत्तम थाय ठे, कारण के बेहु तमें वयथी अने गुणोथी योग्यज ठो ? तेम कुमारने कहने पाढी कुंवरीने कहेवा लागी के हे वत्से ! तमाराविना तमारी माता जोजन करतां नथी, माटे जलदी चालो. एम कहने ते पुष्पसुंदरीने केवल शरीरथी घेर तेडी लावी, परंतु तेनो जीव तो ते पूर्णचंडमांज जराइ रह्यो. कारण के घेर आवी तेणे जोजन पण बराबर कहुं नही. त्यारें तेनी

मातायें सखीयोने पूढ्युं के आ पुष्पसुंदरी आम विकलमनवाली केम थइ गइ ठे ? त्यारें सखीयोयें उद्यानगत सर्ववार्त्ता कही देखाडी. पढी ते राणीयें तेना मननी विश्रामनू एवी एक प्रियवंदा नामा सखी हती तेने कुंवरीनी आश्वासना तथा हृत्तांति करवा माटे मोकली. ते पण कुंवरी पासें जइने आ प्रमाणें कहेवा लागी के हे प्रियसखि ! चंद्रनी एक कलाथी मनुष्यमात्रने शांति थाय ठे, तो तुने पूर्णचंद्रथी पण केम सुख नथी थातुं ? अर्थात् अन्यो क्तिथी कहे ठे, के तमने पूर्णचंद्र कुमार मळ्यो, तो पण शांति केम थाती नथी ? ते कहो. त्यारें पुष्पसुंदरीयें कहुं के मारुं मन जेम योगिणीना योगें च्रमित थाय, तेम थइ गयुं ठे, माटे तुं मारा मननी अधिष्ठायिका सखी ठो, तेथी कांइक उपाय कहे, के जेणे करी महारा मनने निवृत्ति थाय ? ते सांजलीने प्रियंवदा सखी कहेवा लागी के, जे में वृत्तांत सांजळ्युं ठे, ते हुं कहुं हुं, ते सांजलो. आपणने जे समयें पिताजीयें वसंत जोवा जवानी रजा आपी, अने त्यां वली पाठा पूर्णचंद्र कुमार आव्या, तेमां तो एक सुखदायक वृत्तांत बन्त्युं ठे, ते सांजलो. गइ कालें सवारें तमारो पिता विशाल जे ठे, ते तेनी बहेन प्रियंगुमंजरी पासें आवीने कहेवा लाग्यो के हे बेहेन ! आ तमारो पूर्णचंद्र कुमार अने मारी पुष्पसुंदरी ए बेहुनो विवाह जो थाय, तो घणुंज योग्य थाय, मुकुटने मणियें जडीयें ने जेम शोना आपे, तेम ते बेहुना लग्न शोने ? परंतु एक मोहोहुं दुःख ठे, के ए बेहुने परस्पर राग विकार कांइज देखातो नथी अने तेनी पासें जो तेना विवाहनी वात आपणे करीयें ठैयें, तो तेने ते वात पण बिलकुल रुचती नथी. हास्य, विनोद, के शृंगारकेली तेने गमती नथी. तेम कोइनी काम क्रीडाथी ते प्रसन्न थातां नथी. तथा शृंगार रसमां पण राजी थातां नथी, एटलुंज नहिं परंतु ते सामी शृंगारनी निंदा करे ठे. माटे हे बेहेन ! ते बेहु जणनी परस्पर प्रीति विना आपणी इच्छाथी जो विवाह करीयें तो ते, पढी हृदयमां शब्दनी पेठें खटक्याज करे ? वली कदाचित् बेहुनी सरखी प्रकृति ठे, माटे बेहुने परस्पर प्रेम थाय तो थाय पण खरो, तेथी मारो मत तो एम ठे, के आपणे तेने परस्पर मुखदर्शन करावीयें ? आवां वचन पोतानां जाइ विशालसामंतनां सांजली तेनी बेन कहेवा लागी के हे जाइ ! तमारुं जेवुं नाम विशाल ठे,

तेवी बुद्धि पण विशालज ठे, अर्थात् जेवुं तमारुं नाम ठे, तेवाज तमारामां गुण पण दीठामां आवे ठे,

हे सखि ! एम कहिने पढी तमारा पितायें तमने तथा प्रियंगुमंजरीयें तेमना पुत्र पूर्णचंद्रने पणिवार सहित वसंत ऋतुनी शोभा जोवाना मिषें उपवनमां मोकळ्यां हतां, तेथी तमारी बेहु जणनी परस्पर मनोवृत्तिने जाणी लीधी. तेमां धारेला मनोरथ पार पडवाथी तमारा तथा पूर्ण चंद्रनां माता पिताने अत्यंत हर्ष उत्पन्न थयो ठे. तेम तमो अने पूर्ण चंद्र पण अत्युत्साहित थयेलां देखाउ ठो. ए प्रमाणें सखीयें सर्वे वात कही. हवे जे प्रमाणें ते सखीयें हकिगत पुष्पसुंदरीने कही, तेज प्रमाणें पूर्णचंद्रना सखायें पुष्पसुंदरीथी मोहित थइ दुःखित थयेला ते पूर्णचंद्रने सर्व हकिगत कही संजलावी. तेथी बेहु जण मनमां संतोष पामी सुस्थिर थइने परस्पर एक बीजाना ज्ञान जोवाने तत्पर रहेतां थकां दिवस निर्गमन करवा लाग्यां. पढी विशालसामंतें प्रशस्त दिवस तथा वार जोइने पोतानी बहेन प्रियंगुमंजरीना पुत्र पूर्णचंद्रसाथें पोतानी पुष्पसुंदरी नामा कन्यानुं वेसवाल कछुं.

सिंहसेन राजायें पण गीत, वाजित्र, दान, सन्मान पूर्वक पोताना पुत्रनां पुष्पसुंदरी साथें लग्न कछ्यां. तेने जोइने आखा नगरनां लोको कहेवा लाग्यां के अहो ! विवाह घणोज उत्तम थयो. वरवधूनुं जोडुं पण जेवुं जोइयें तेवुंज उत्तम मळ्युं. एम विवाह थया पढी पोतानी स्त्री पुष्पसुंदरी साथें स्वर्गविमान समान घरने विपे रही सुख जोगवतो ते पूर्णचंद्र कुमार दिवस निर्गमन करवा लाग्यो. एम करतां एकदिवस सजा नरीने पूर्णचंद्रनो पिता सिंहसेन राजा बेगो हतो, तेवामां कोइक वनपालकें आवी नमन करी कछुं के हे राजन ! हालमां पुष्पशाल वनने विपे घणा गुणोयें युक्त, रूपवानने विपे पण अति रूपवान घणा लावण्य गुणवाला, सौंदर्य युक्त, जाणे मूर्तिमान् धर्मज होय नहिं ? एवा, मुनिवृंदना इइ श्रुतसुंदर नामा सखीं पधारेल ठे. ए वचन सांजलतांज हर्षोत्कर्षथी प्रफुल्लित ठे रोम कूप जेना एवा ते सिंहसेन राजायें वनपालकने वधामणीमां घणुंक इव्य आप्युं. पढी पुत्र दारादिक सर्वने साथें लइने महोटा आमंवरथी गुरुपासें जइने यथाविधि प्रणाम करी हर्ष करी ते गुरुनी देशना सांजलवा माटे

ગુરુની સમીપમાં બેઠો. ગુરુજીયેં પણ તેમની યોગ્યતાને જાણી દેશના દેવાનો આરંજ કહ્યો.

હે નવ્યજનો ! જન્મ, જરા, મૃત્યુ, તેના જયેં કરી વ્યાપ્ત અને ડુર્ગતિયેં કરી જયંકર એવા આ સંસારને વિષે અનંતકાલ પર્યંત સ્વકૃત પાપોયેં તમો મહા દુઃખને પ્રાપ્ત થાઉં ઠો, તો પણ હજી સુધી તમોને કાંઈ વૈરાગ્યજ થતો નથી. અને ધર્મને વિષે નિરુદ્યમી થયા થકાજ રહો ઠો. માટે મહેનત લઈને પણ તમો આ ઉત્તમ આર્હત ધર્મને વિષે ઉદ્યોગી થાઉં. બીજા સર્વ કાર્યમાં પ્રમાદ કરો તે તો ઠીક, પણ ધર્મમાં પ્રમાદ કરવો, તે યોગ્ય નહિં. કારણ કે પ્રમાદસમાન જગત્માં કોઈ શત્રુ નથી ॥ યતઃ ॥ મહાં વિસય કસાયા, નિદા વિગદા ય પંચમી જાણિયા ॥ એ એ પંચ પમાયા, જીવં પાડંતિ સંસારે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— એક મદ્ય, બીજો વિપય, ત્રીજો કપાય, ચોથી નિદ્રા, અને પાંચમી વિકથા કહેલી છે, તે પાંચ પ્રમાદો, જીવને સંસારમાં પાડી નાંખે છે. અને હે નવ્યજનો ! ધર્મસમાન આ જગત્માં બીજો કોઈ મિત્ર નથી ॥ યતઃ ॥ ધર્મો મંગલમુત્તમં નરસુરશ્રીચુક્તિ મુક્તિપ્રદો, ધર્મઃ સ્નિહ્યતિ બંધુવદિશતિ વા કલ્પદુઃખાંઘ્રિતમ્ ॥ ધર્મઃ સજુણ સંગમે ગુરુરિવ સ્વામીવ રાજ્યપ્રદો, ધર્મઃ પાતિ પિતેવ વત્સલતયા માતેવ પુષ્ણાતિ ચ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—ધર્મ જે છે, તે ઉત્તમ એવા મંગલને, તથા તે ધર્મ નરત્વ, સુરત્વ, શ્રી, ચુક્તિ, અને મુક્તિ, તેને દેવાવાલો છે, વલી ધર્મ જે છે, તે સગા મનુષ્યની પેઠે સ્નેહને આપે છે તથા કલ્પદુઃખની પેઠે વાંઘિત ફલને પણ આપે છે. વલી તે ધર્મ, સજુણના સંગમને વિષે ગુરુસમાન છે, અને રાજ્ય દેવાને વિષે સ્વામી સરખો છે અને પિતાની પેઠે રક્ષણ કરે છે. તે ધર્મ, વાલપથી જેમ પુત્રનું રક્ષણ માતા કરે, તેમ જીવનું રક્ષણ કરે છે. માટે જીવેં ધર્મી રાધન જરૂર કરવું. અને સેવન કરેલો પ્રમાદ જેમ જીવનેં અત્યંત દુઃખ આપે છે, તેમ સેવન કરેલો ધર્મ, જીવને ચિંતામણિ અને કલ્પવૃક્ષ સમાન સુખને દેનારો થાય છે. જેમ કોઈ પ્રમાદી જન, બલતા ઘરને વિષે તથા અગાધ પાણીને વિષે પ્રમાદ કરી સુઈ રહે છે, તથા ઘરમાંથી સર્વ વસ્તુની ચોરી થાય છે, તે જાણે છે, તે ઠતાં પણ સુઈ રહે છે, પોતાનું અરિમંદળ પોતા પર પ્રહાર કરે છે, તો પણ વિશ્વાસ પામી ઊનો રહે છે, તેમજ જે પુરુષ સંસારાવર્તમાં પડ્યો થકો ધર્મમાં પ્રમાદ કરે છે, એમ જાણવું. વલી જે

ધર્મમાં પ્રમાદ કરે છે, તે પ્રાણીના પુરુષાર્થો સર્વ તૈયાર થયેલા દેશ્વાતા હોય, તો પણ તે તેમજ નાશ થઈ જાય છે. અને ધર્મવાન્ પુરુષના નહિં ધારેલા પુરુષાર્થો, પ્રયાસ વિના સ્વતઃ સિદ્ધ થઈ જાય છે ॥ યતઃ ॥ તારં કિંકણિહારનૂપુરનરૈરંતઃપુરં લન્યતે, સીત્કારૈર્વિકટાઘટા કરટિનાં હેષારવા દયાહયાઃ ॥ એકં ઇત્રમિહોત્કટોરુકટકં રાજ્યં ચ નિષ્કંટકં, યસ્માત્સત્રિદિવં શિવં નજત નોસ્તં ધર્મમત્યાદરાત્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—હે નવ્યજનો ! જે ધર્મના પ્રતાપથી કિંકણી યુક્ત કટિમેશ્વર તથા મુક્તાના હારો તથા શબ્દાય માન નેપૂરો, તેણે કરી સ્વહ્તુ એવી સ્ત્રીઓ, સીત્કારોયેં કરી નયંકર એવી હસ્તીઓની ધટાઉ, હેષારવ કરતા એવા અશ્વો, જેને વિષે મદોન્મત્ત અને મહોટા સૈન્યો છે, એવું એક ઇત્ર અને નિષ્કંટક રાજ્ય, સ્વર્ગ અને મોક્ષ, તે સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તેવા ધર્મનું તમો અતિ આદરેં કરી આરાધન કરો. હે નવ્યજીવો ! આ સંસારને વિષે ધર્મ કરવાની સામગ્રી મલવી ઘણીજ ડુર્લભ છે. તે જેમ કેઃ— પ્રથમ તો મનુષ્યપણું ડુર્લભ છે, તેમાં પણ વલી આર્યક્ષેત્ર મલબું ડુર્લભ છે તેમાં પણ પાબું વિશુદ્ધ કુલ મલબું ડુર્લભ છે. તેમાં પણ વલી શુદ્ધ જાતિ મલવી ડુર્લભ છે. તેમાં વલી દીર્ઘ આયુષ્ય પ્રાપ્ત થાવું ડુર્લભ છે, તેમાં પણ રોગ રહિતતા થવી ડુર્લભ છે. તેમાં વલી આચાર્યનો સંયોગ થવો ડુર્લભ છે. તેમાં પણ સુબુદ્ધિ થાવી ડુર્લભ છે. તેમાં પણ તત્ત્વનું જે શ્રદ્ધા ન થાવું, તે ડુર્લભ છે. તેમાં પાઠી વિરતિ થાવી, તે ડુર્લભ છે. તેમાટે હે નવ્યજનો ! તમો ધર્મનો વ્યયમ કરો. આ પ્રકારની સુધાર્બિંદુ સમાન ગુરુની દેશના સાંજલીને આચાર્યના રૂપથી વ્યાક્ષિત જેનું ચિત્ત છે એવો તે પૂર્ણચંદ્ર કુમાર, આચાર્યને વિનતિ કરી પૂછે છે, કે હે જગવન્ ! આપની શરીરની કાંતિ મહોટા રાજાના દેહને તથા મોહોટા ધનવાનના દેહની સૂચના કરે એવી દેશ્વાય છે ? તો વલી આપને આવા યૌ વન વયમાં પણ વ્રતાદિકરૂપ કષ્ટને દેનારું વૈરાગ્ય થવાનું કારણ શું છે ? ત્યારે ગુરુ કહેવા લાગ્યા કે હે કુમાર ! તું આ સંસારમાં પગલે પગલે પ્રત્યક્ષ વૈરાગ્યજ દેશ્વે છે, તો પણ વૈરાગ્ય થવાનાં કારણ માને શામાટે પૂછે છે ? યતઃ ॥ ઝુંજિરન્ રાજ્યલક્ષ્મીઃ કતિ કતિ સુખિનઃ કેપિ સર્વર્થિયુક્તાઃ, સેવાં કુર્વંતિ તેષાં સતતપરવશા રક્તુબદ્ધાશ્વાન્યે ॥ કેચિત્કલ્પદુકલ્યાશ્ચિજગદનિમતાઃ સ્વોદરાપૂરિણોઽન્યે, કેચિત્સૌનાગ્યનાજો વરતરુણિવૃતાઃ કેઽપિ દૌર્જાગ્ય

દગ્ધાઃ ॥ ૧ ॥ યસ્મિન્ જન્મજરાવિપત્તિમરણાધિવ્યાધિશોકાઃ સદા, સ્વેષ્ટા
નિષ્ઠવિયોગયોગસહનં રોધશ્ચ કરાગૃહે ॥ તિર્યગ્નારકસંજવાનિ ચ જવે હુઃ
સ્વાન્યસંખ્યાનિ ચેભૂયંતે વિષયે મનો ન કુરુતે કશ્ચિત્તદેકરૂણમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ— કેટલા એક સુખીયા પુરુષો, રાજ્ય લક્ષ્મીને જોગવે છે. કેટલાએક
સર્વ રુદ્ધિવાલા હોય છે. બીજા કેટલા એક પુરુષો તે પૂર્વોક્ત સર્વ સમૃદ્ધિ
વાન જનોના વશપણાથી રજૂયેં બાંધેલાની પઠેં સેવાને કરે છે, કેટલા
એક જનો કલ્પદુમની પઠેં ત્રણ જગતના સર્વ મનોરથને પૂરે છે, અને
કેટલાએક જનો માત્ર પોતાનું ઉદર પૂરણજ કરે છે. કેટલાએક શ્રેષ્ઠ તરુ
ણીયેં વીઢ્યા થકા સૌનાગ્ય જોગવે છે, અને વલી કેટલાએક પુરુષો દૌ
ર્જાગ્યથી દગ્ધ થાય છે ॥ ૧ ॥ જે સંસારને વિષે નિરંતર જન્મ, જરા, વિ
પત્તિ, મરણ, આધિ, વ્યાધિ, શોક, ઇષ્ટ અને અનિષ્ટના યોગ વિયોગનું
સહનપણું, કારાગૃહને વિષે સંગેધ, તિર્યેચ, નારકીનો છે સંજવ જેને વિષે
આં અસંખ્ય હુઃખો જોગવે છે, તે હુઃખો જો સાંજવ્યાં હોય, તો વિષયને
વિષે એક રૂણ પણ મન આપવાની ઇચ્છા થાય નહિં. તો પણ હે પૂર્ણચંદ્ર
કુમાર ! મારે વિજેષ વૈરાગ્ય થવાનું જે કારણ બન્યું, તે હું કહું તું, તે સાંજ
લો. એમ જ્યારેં સૂરિયેં કહ્યું ત્યારેં તો સર્વ સન્યજનો સોત્કંઠિત થઈ ગયાં.
ત્યાર પછી મુનીશ્વરેં કહેવા માંધ્યું કે:—

આજ વિજયને વિષે રત્નપુર નામા નગર છે. ત્યાં એક સુધન નામા શ્રેષ્ઠી
વસે છે, તેનું જેવું નામ છે, તેવાજ તેના ગુણ છે અર્થાત્ સુધન એટલે ઘણો ડ્વ્ય
પાત્ર શ્રેષ્ઠી છે. તેની લક્ષ્મી સમાન લક્ષ્ણવાલી લક્ષ્મીનામા એક સ્ત્રી છે,
તેનો સુંદર નામા હું પુત્ર હતો, હું જ્યારેં યૌવન યુક્ત થયો, ત્યારેં મારા
પિતાયેં મુને ઉત્તમ કુલની વત્રીશ કન્યાડ પરણાવી. ઉત્પન્ન થયેલા પ્રાણી
જહૂર મરણને તો પામે છે, તેજ પ્રમાણેં કાલના નિયમથી મારાં માતા પિતા
મરણ પામ્યાં, તેના મરણ હુઃખરૂપ અનલથી તત્ત થયેલો હું ગૃહવ્યા
પારની ચિંતામાં નિરત થયો ॥ યતઃ ॥ પ્રિયસ્ય વિરહે કોપિ, પ્રવ્રજેત્ મ્રિયતે
ન ચ ॥ શુષ્યત્યેવાસ્ય હૃદયં, પ્રત્યહં પંકપિંમવત્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— પોતાના
પ્રિયનો વિરહ થવાથી કોઈએક પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરે, અથવા મરણ પામે,
નહિં તો તેનું હૃદય, કચરાનો પિંમ જેમ તપતા અગ્નિમાં પ્રતિદિવસ પાકતો

जाय ठे, तेम पाके ठे. एम अत्यंत रागवान् हतो, तो पण हुं कार्जे करी निःशोक थयो. पढी मारी स्त्रीयो व्यञ्जिचार कर्म करशे ? एवा वेहेमथी ईर्ष्यायुक्त एवो हुं ते मारी स्त्रीयोने कोइनी साथें बोलवा दउं नहिं अने तेना पिताने घेर पण जावा दउं नहिं. अने मारे घेर सारा माणसोने आववानो पण में निषेध कखो. जाजुं गुं कहुं, मारे ज्यारें बाहार जावानुं काइक कार्य आवे, त्यारें हुं घरने दरवाजे तालुं दइने बाहेर जाउं ? त्यां पण घणा दुर्विचारथी जाजी वार खोटी थाउं नही ? तेम करवाथी जिहुउयें तथा विज्ञेपें करी जैन साधुउयें मारा घरनो साव त्यागज कखो. एक दिवस कोइक कार्यने माटे उत्सुक थयो थको हुं द्वारें तालुं दीधा विना एमने एमज उतावलथी बाहिर, गामना चोकमां गयो, तेवामां दैवयोगथी कोइक जैनमुनि मारे घेर बहोरवा माटें आव्या. तेने जो इने हर्षथी मारी स्त्रीयो कहेवा लागीयो के अहो ! आज अमारो ना ग्यकल्पदुम अंकुरित थयो ? एम कहिने तेणे प्रणाम कखो. आसन अने परिग्रहने माटे मुनिने विनति करी. तेवारें मुनियें जाएथुं जे मारे आसन तो कल्पे नहिं, तो पण नावि लाजने जाणनारा एवा ते मुनि, स्त्रीयोना लावी आपेला आसन पर बेठा, अने तेमणे धर्मनी देशना देवानो आरंज कखो. तेवामां हुं पण मारे घेर आव्यो अने दूरथी जोउं त्यां तो मारी स्त्रीयोयें परिवृत तथा रूपवान् एवा मुनिने जोया, जोइने मारा घरना द्वार पासें आवी ठानो मानो उजो रह्यो. अने पढी विकल्परूप सपें मशेलो रो परूप राहसैं ग्रहण करेलो दुर्बुद्धिरूप शाकिणीयें पीडित एवो हुं चिंत ववा लाग्यो के अहो ! आ मुनि केवो अधर्मी ठे ! वली दुष्ट केवो ठे ! मारी स्त्रीयोनी साथें एकांतमां बेठेलो ठे ! तेमाटे तेना आठे अंगोने विषे पांच पांच लाकडीयोना हुं प्रहार करुं ! जेथी करी मारो कोप पण सफल थाय ! पण जरा हुं सांजलुं तो खरो जे मारी स्त्रीयोनी साथें ते गुं विचार करे ठे ! तेवी रीते विचार करीने ठानो मानो ज्या हुं सांजल वाने उजो हुं, त्यां तो ते साधु धर्मोपदेश देवा लाग्या के हे धर्मशिलाउ ! तमो यत्ने करी सावधान थइ सांजलो, सर्व एवा जीवोने जिन जगवाने धर्मनुं मूल दयाज कहेली ठे. तेमाटे ते दयाने विषेज माह्या पुरुषोयें यत्न करवुं, वली जुवो. त्रणशें ने त्रेशठ पाखंमीना जेदो ठे, परंतु तेमां कोइ पण दया

ધર્મની નિંદા કરતા નથી. માટે જ્યાં દયા ત્યાં જ ધર્મ છે. જેમાં દયાનું આરાધન થાય, તેજ દાન, તેજ તપ, તેજ ધ્યાન, અને તેજ પૂજા, તેજ ક્રિયા, તે વિના સર્વ વ્યર્થ જ જાણવું. તે દયાથી જ ધર્મ ચિરાયુ થાય છે. વલી સંપત્તિ, આરોગ્ય, સૌનામ્ય, જોગસંગમ, કીર્તિ, સુગતિ, ધૃતિ, નક્તિ, એ સર્વ દયારૂપ કલ્પવેલીનાં ફલો છે ॥ યતઃ ॥ દયા સ્વર્ગસ્ય સોપાનં, દયા મોક્ષસ્ય વર્તિની ॥ દયા ચ દુર્ગતિદ્વારે, પિધાનં મુનિના કૃતં ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—દયા છે, તે સ્વર્ગમાં જવાનું સોપાન છે, તે દયા, મોક્ષમાં પોહોંવાડનારી છે, અને દયા જે છે, તે દુર્ગતિના દ્વારને ઢાકવાનું કમાડ છે એ મુનિયે કરેલું છે. તેમજ વલી જીવોને હિંસા છે, તે કડવા ફલની દેવા વાલી છે. એમ જ્ઞાની પુરુષોયેં કહેલું છે, કારણ કે હિંસક પ્રાણીયો જે છે, તે સર્વ વિપત્તિ અને અનર્થ તેને સંપ્રાદન કરવામાં સમર્થ છે. હિંસક પ્રાણીયો ગર્નેસ્થ, જાતમાત્ર, બાલયૌવનશાલી થકાજ મરણ પામે છે. તે હિંસક જોગી હોય તો પણ સ્વલ્પજીવી હોય છે. વલી તે જીવઘાતક પ્રાણીયો મૂક, અંધ, બધિર, પંગુ, કુબ્જ, કુષ્ઠી, જડ, રોગી, શોકી, જયાક્રાંત, કુધાર્ત, દુર્જાગ, દુઃસ્વર થાય છે, જાણું શું કહિયેં પરંતુ જે હિંસા થકી નિવૃત્તિ પામતા નથી, તે દુઃખના જાજનજ થાય છે. અને જે હિંસાનો ત્યાગ કરે છે, તે પવિત્ર થાય છે. અને જે હિંસાથી નિવૃત્ત થયા નથી, તે પોતાના બાપને પણ મારી નાંખે છે, પણ તેને દયા આવતી નથી. અને તે પ્રત્યેક જવમાં નરકમાં જાય છે. તે કેની પેઠે? તો કે શત્રુંજય રાજાના શૂર કુમારની પેઠે. તેવારેં તે સ્ત્રીયોયેં પૂઠયું કે મહારાજ! તે શત્રુંજય રાજા કોણ હતો? અને તેનો પુત્ર શૂર કોણ હતો? તે સર્વ વૃત્તાંત સવિસ્તર કહો. તેવારેં મુનિયેં કહેવા મામયું.

આજ વિજયને વિષે વિજયપુરનામા નગર હતું, ત્યાં શત્રુંજય નામક રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેને શૂર અને ચંદ્ર નામા બે પુત્ર હતા, તેમાં જ્યેષ્ઠ પુત્રને રાજાયેં યુવરાજનું પદ દીધું. અને તેથી જલ્દી જે ચંદ્રકુમાર હતો, તેને પ્રીતિના અજાવથી શત્રુંજય રાજાયેં કાંઠી પણ આપ્યું નહીં. માટે તે ચંદ્રકુમારેં જાણ્યું જે માન છે, તેજ ધન છે, એમ જાણી એકદમ દેશાંતર ગયો. અને ત્યાં કૌતુકાકુલ પૃથ્વીને જોતો થકો અનુક્રમે રત્નપુર નામા નગરમાં આવ્યો. ત્યાં સુદર્શનાજિથ મુનિ બાહેર ઉદ્યાનમાં સમોસઘ્યા હતા, તેમને હર્ષેં કરી નમસ્કાર કહ્યો. મુનિયેં પણ આ પુરુષ યોગ્ય છે, એ જાણી દેશના દેવા માંઘી.

ते जेम के:—कछ्वाण कोडि जणणी, डुरंत डुरिआरि वग्गनिछवणी ॥ संसार जलहितरणी, इका चिय कोइ जीवदया ॥१॥ विउलं रळं रोगे,हि वळ्ळियं रूवमाउअं दीहं ॥ अन्नं पि तं सुखं जं, जीव दयाउं नहू सम्मं ॥ अर्थ:—कोटिकव्याणने उत्पन्न करनारी, डुरंत डुरित अने अरिबर्ग तेने नाश कर नारी तथा संसार रूप जलधिने विपे तरणिरूप, एवी एक जीवदया जाणवी. विपुल राज्य, रोग वर्जित एवं रूप, दीर्घ आयुष्य, बीजुं पण सुख जीवदयाथी प्राप्त थाय ठे. जे जीवदयाथी सुख थाय ठे, ते बीजाथी थातुं नथी. वली हे कुमार ! यतः ॥ कृपानदीमहातीरे, सर्वे धर्मा स्तृणांकुराः ॥ तस्यां शोष मुपेतायां, कियन्नदंति ते चिरम् ॥१॥ अर्थ:—जीवकृपारूप नदीने विपे सर्वे धर्मा ठे, ते तृणांकुर समान ठे. ते नदी ज्यारें शोषित थाय, त्यारें सर्व धर्म रूप तृणांकुरो घणोकाल केटलो आनंद पामे ? आ प्रकारनी देशना सांजली चंडकुमार बोध माम्यो, तेथी गुरुनी पासें संग्रामादिक कार्यविना स्थूल प्राणा तिपातादिक मारे करवुं नहिं. अर्थात् मुनिपासें स्थूल प्राणातिपातविरमण नामा व्रत अंगीकार कछुं. पढी तेज नगरने विपे तेनो राजा जयसेन नामा हतो, तेनी सेवा करवामां ते चंडकुमार रह्यो, तेम करतां ते प्रीतिपात्र थयो. एक दिवस ते जयसेन राजायें कछुं के आपणो कुंज नामक सामंत ठे, ते घणोज प्रचंड ठे, माटे त्यां जइ तेने तुं ठानी रीतें मारी नाख. त्यारें चंडकुमारें कछुं जे में तो सुदर्शन मुनि पासें ठानो मारवानो नियम लीथो ठे, ते वचन सांजली राजा अत्यंत खुशी थइने तेने पोतानो अंगरहक वनाव्यो. तेने पुत्र पणे राख्यो, अने सामंतनी कन्याउं पण तेने परणावी. सर्व राज्य कार्यमां तेनी योजना करी. हवे ते पढी एक दिवस सैन्य सहित चंडकुमार सामंत एवा ते कुंज राजाने संग्राममां जीती तेना नगरना कि छाने जांगी कुंज राजाने बाधी, पोताना स्वामी जयसेन राजाने स्वाधीन कख्यो. शरण थयेला कुंज राजाने सन्मानपूर्वक जयसेन राजायें ठोडी मूक्यो. पढी चंडकुमार मनोहर चंडसरखा निस्तंड यशथी शोचवा लाग्यो.

हवे ते चंडकुमारनो ज्येष्ठ चाता शूर कुमार, पोताने युवराज पद पितायें आप्थुं ठे, तो पण असंतुष्ट चित्तथको पोताना बापने मारवा माटें उद्युक्त थयो, कारण केतेणे विचार कख्यो के मारा पिताने जो हुं मरण शरण करूं, तो तेमनुं मने स्वतंत्र राज्य मळे ? तेम विचार करी पहेरदारोने

ठेतरी शयनगृहमां पेशी खड्गना कर्कश एवा प्रहारोयें करी पोताना बापने मारवा लाग्यो, ते वखत त्यां राणी हती तेणें महोठो बुंवारव करवा मांड्यो, तेवामां त्यां राजाना पहेरावाला हता, तेणें आवीने तत्काल तेने बांध्यो, बांधीने तेनो न्याय करवा माटें रात्रियें तो तेज ठेकाणे नाख्यो. प्रातःकालने विषे ज्यां जुवे, त्यां तो शूरकुमार ठे? पठी राजापासें जइ निवेदन कथुं जे महाराज! आ तो आपने मारनारो आपनो पुत्र शूर कुमारज ठे? ते सांजली शत्रुंजय राजायें पण पुत्रमारण अपवादना जयथकी माख्या विना तेनुं सर्व धन वगेरे लुंटी लइने हुकम कथो के मारा राज्यमां तारे कोइ ठेकाणे रहेवुं नहिं? एम कही पुरथी बाहेर काढी मूक्यो. पठी पोताना बाहार फरता दूतो थकी ते चंद्रकुमारनुं सर्व वृत्तांत जाणीने आमात्यो पासें कागल लखाव्यो के, “हे चंद्र! तमारा जाइने, तमारा पितायें मारवाना सबबथी काढी मूकेलो ठे, तेमाटे तमें जलदी आहीं आवजो.” एवी हकीगतनो लखेलो कागल आर्षी माणासोने हाथी पर बेसाडी चंद्रकुमार पासें रत्नपुरमां मोकव्या, तेमाणा सोयें पण त्यां जइने ते कागल चंद्रकुमारना हाथमां दीधो, चंद्रकुमारपण तेमां लखेलो सर्व लेख वांची तेनो सर्व सार जाणी, ते सर्वविनानी जयसेन राजाने विज्ञप्ति करीने हुकम लइ अश्वारूढ थइ तूर्णताथी पोताने गाम आव्यो.

हवे शूर अने चंद्रकुमारनो पिता जे शत्रुंजय राजा ते शूर कुमारना मारेला घाथकी वेदनार्त्त थयो थको शूर कुमारने विषे मत्सर युक्त थइ केटलेएक दिवसें मरण पामी कोइएक वनने विषे हाथी थयो. पितृवधना पापरूप कलंकित कर्म करी जीविकानो करनार, एवो ते शूर कुमार पण दैवयोगें तेज वनमां क्रीडा करवा माटें गयो. त्यां हस्ती थयेला एवा पोताना पितायें पूर्वजवना वेंरें करी तेने मारी नाख्यो. ते मरीने त्यांज कोइएक निह्न हतो, तेनो पुत्र थइ अवतस्यो. ते निह्ननो पुत्र थयेलो शूर मृगया माटें गयो, त्यां पण फरीने तेज हाथीयें तेने मारी नाख्यो. अने ते हाथीने बीजा किरातोयें मारी नाख्यो, एम ते वेहु जण मरीने महाटवीने विषे एक हाथी अने बीजो वाराह एम वे जण थया. त्यां ते जन्मने विषे पण पूर्व जन्मना वैरथकी क्रोधांधयका परस्पर युद्ध करवा लाग्या, तेवामां कोइएक व्याधें आवी तेने मारी नाख्या. ते पाठा विंध्याचलनी अटवीने विषे हाथीना बच्चा थया, त्यां पण पूर्व वैरना स्मरणेंकरी हस्तीना

યુથ્થકી બેઠુ જુદા થઈ ગયા અને પૂર્વની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, તેવામાં ત્યાં તત્રત્ય નિહ્ન લોકોયેં દીઠા, કે તુરત પાશમાં નાચી, ગ્રહણ કહ્યા અને પરંપરાના રિવાજ પ્રમાણે તેને રાજાને સોંપ્યા, ત્યાં પણ પરસ્પર, પૂર્વ પ્રમાણે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. યુદ્ધ કરતા એવા તે બહુને જોડને રાજાયેં મહોટા કપ્પે કરી જુદા પાડ્યા. એવા સમયમાં ત્યાં કેવલી જગવાન સમોસચ્ચા, ત્યારેં તો તે નગરનો જયસેન નામા રાજા વંદન કરવામાટે ગયો, અને ગુરુના મુખથકી દેશના સાંજલી. પઠી અવસર જોડને રાજાયેં આશ્ચર્યથકી પોતાને ત્યાં લડતા એવા તે બે હાથીના બચ્ચાના પૂર્વ જન્મનો વ્યતિકર પૂઠયો, ત્યારેં કેવલી જગવાને તેના પૂર્વજન્મનું સર્વ વૃત્તાંત કહી બતાવ્યું તે સાંજલી રાજાને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, તેથી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ગાદીપર બેસારી કેવલી પાસેં જઈ ચારિત્ર ગ્રહણ કહ્યું. પઠી શુદ્ધચારિત્ર પાલીને તે રાજા સ્વર્ગમાં ગયો. અને બેઠુ હસ્તીપોત મરણ પામીને પ્રથમ નરકને વિષે નારકી થયા, ત્યાં પરમાધામી દેવતાડની કરેલી અત્યંત વેદ નાડને અનુજવીને પાઠી કુયોનિને વિષે પરિચ્રમણ કરજો. માટેં હિંસા થકી અનેક દોષો થાય છે અને દયાથકી અનેક ગુણો થાય છે, તેથી હિંસાનો સર્વદા ત્યાગજ કરવો. આ પ્રમાણેં કરેલા ઉપદેશથી બોધ પામેલી તે સર્વ સ્ત્રીયોયેં પ્રથમ દયાવ્રતરૂપ અણુવ્રત અંગીકાર કહ્યું. હે પૂર્ણચંડ કુમાર ! તે સમય મેં વિચાર કહ્યો, કે આ મુનિયેં બહુ સારું કહ્યું, કારણ કે આ સ્ત્રીયો થી મારું વૈરૂપ્ય વગેરે કાંઈ પણ થાજો નહિં તેથી પ્રથમ મેં આ મુનિની એકેક અંગમાં પાંચ પાંચ પ્રહાર કરવા ધારેલા છે, તે વિચાર બંધ રાચી હવે તે મુનિને લાકડીના એકેક અંગમાં ચાર ચાર પ્રહાર કરીશ ? એમ જ્યાં હું વિચાર કરું હું, તેવામાં તો પાઠી ફરીને મુનિયેં દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:- હે શ્રાવિકાડ ! સત્યવાળી જે છે, તે ધર્મ, અર્થ અને કામ, એ ત્રણે પદાર્થને દેવાવાલી છે તથા સ્વર્ગ મોક્ષને પણ દેવાવાલી છે. કારણ કે સત્યવાદી મનુષ્ય સર્વજનને પ્રિય હોય છે અને તે વલી વિશ્વાસનું પાત્ર થાય છે. દેવ, દાનવ વગેરે સર્વ તે પ્રાણીની આજ્ઞાને અંગીકાર કરે છે. તો માણસો તેની આજ્ઞા પાલે, તેમાં તો શુંજ આશ્ચર્ય છે ? સત્યવાદી જ નનો જલ, વાયુ, વગેરે સર્વ દિવ્ય વસ્તુડ જે છે, તે પણ કોઈ દિવસ અપ કાર કરતી નથી. સહુ કોઈ જનો તેના નિર્મલ એવા યશને વિસ્તારે છે અને

હે શ્રાવિકાઝ! જે અનૃતવાદી જનો છે, તે જગતને વિષે જુગુપ્સનીય એટલે નિંદાનાંજ પાત્ર થાય છે. અસત્યવક્તા પુરુષ, જાણ, બાપ, મિત્ર પ્રજ્ઞાનો કોણ પણ જનને વિશ્વાસાસ્પદ થાતોજ નથી, તો બીજાજનને તો ક્યાંથીજ થાય? વલી અસત્યવાદી જીવો, બીજા જન્મમાં સ્વરાવ મુખવાલા, નથી ગ્રહણ કરવા યોગ્યવચન જેનાં એવા થાય છે, મુંગાપણના તથા ગુંગાપણના દુઃખોને જોગવે છે. અસત્યવાદી જન, જિઠ્ઠાહેદન દુઃખના જોક્તા થાય છે. અસત્યવક્તા અને સ્વલ લોકો સર્પસમાન હોય છે ॥ યતઃ ॥ કુટિલા નીષણા હિંસા, ન્વેષિણોમશનપ્રિયાઃ ॥ દ્વિજિઠ્ઠા મારયંત્યન્યાન્પયઃપાનેન પાલિતાઃ ॥ અર્થઃ— કુટિલ, નયંકર, હિંસો ગોતવામાં તત્પર, અને જીવને મસવામાં ઉત્સુક એવા સર્પો હોય છે, તે પયઃપાને કરી પાલન કહ્યા થકા પણ સર્વનાં પ્રાણ લે છે. તેમ સ્વલ પણ તેવીરીતે કુટિલ, નયંકર, મનુષ્યનાં સ્વોટાં હિંસા ગોતવામાં તત્પર, જીવને કુવાક્યરૂપ મસણ કરવામાં ઉત્સુક, પયઃપાનરૂપ તેનો ઉપકાર કહ્યો હોય, તો પણ તેનું જૂંકું કરનાર હોય છે. તેમાટે હે વિવેકી શ્રાવિકાઝ! ક્રોધ, લોચ, હાસ્ય, તેણે કરી પણ અલિપ્ત વચન બોલવુંજ નહીં. જુઠ સત્યવચનના બોલનારા સરલ પ્રાણી ધન્યની પતે કોણથી પણ ઠેતરાય નહિં. અને અસત્ય બોલનારા પ્રાણી, ધરણની પેઠે પોતે પોતાનેજ ઠેતરે છે. ત્યારે તે સ્ત્રીયોયે પૂછ્યું કે હે જગવન્ ! તે ધન્ય અને ધરણ એ બે પુરુષો કોણ હતા? અને તેમાં એક ઠેતરાયો અને બીજો ન ઠેતરાયો, તે કેવી રીતે? તે વચન સાંજલીને મુનિ કહેવા લાગ્યા કે હે શ્રાવિકાઝ! સાંજલો. આજ વિજયને વિષે સુનંદનામા નગર છે, ત્યાં સુદત્તનામા શ્રેષ્ઠી વસે છે, તેને બે પુત્રો છે, તેમાં પહેલાનું નામ ધન્ય છે અને બીજાનું નામ ધરણ છે. તેમાં ધન્ય છે, તે સદ્ગુણ, સૌમ્ય અને સત્યવાદી, પ્રિયંવદ છે. અને બીજો ધરણ છે, તે પૂર્વોક્ત ગુણોથી વિપરીત છે. તો પણ તે બેદુ સુજનને અને હુષ્ટને પરસ્પર ઘણીજ પ્રીતિ છે. એક દિવસ ધરણે વિચાર્યું જે આ મારો મોહોટો જાણ ધન્ય જ્યાં સુધી જીવશે, ત્યાં સુધી તેના ગુણો પાસેં મારું માન યાશેજ નહિં? એવો વિચાર કરી કપટથી ધન્યને એકાંત સ્થલમાં તેડી જઈને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે હે ધન્ય! હે જાણ! તારા પ્રાણથી પણ વદ્ધજન એવો જે હું, તે મારો એક મનોરથ છે, તેને તું પૂરીશ? ત્યારે ધન્યે કહ્યું કે હે ધરણ! જાણ! તારો શો મનોરથ છે? તે કહે. ત્યારે ધરણ બોલ્યો જે

आपणे वेहु जण परदेश जइयें, अने त्यांथी आपणा हाथे करीज धन उपा
 र्जन करीयें ! कारण के स्वहस्तोपार्जित लक्ष्मी विना आपणी लोकोमां कीर्ति
 थवानी नथी अने परदेशगमन शिवाय ते लक्ष्मी मलवानी पण नथी
 ॥ यतः ॥ जीवंतो मृतकाः पंच, श्रूयंते किल नारते ॥ दरिद्रो व्याधिवान्
 मूर्खः, प्रवासी नित्यसेवकः ॥१॥ वरं वनं व्याघ्रगजैर्दसेवितं, दुमालयैः पत्र
 फलैश्च नोजनम् ॥ तृणैश्च शय्या वसनं च वल्कलं, न बंधुमध्ये धनहीन
 जीवनम् ॥ २ ॥ अर्थः—इरिडी, व्याधिवान्, मूर्ख, प्रवासी, निरंतर पारकी
 चाकरी करनार, एवा पांच प्रकारना मनुष्य, जीवता थका पण मुवा
 जेवाज जाणवा, एम महा नारतने विपे लखेलुं ठे. वली व्याघ्र तथा गजेंद
 तेणें सेवन करेला वनमां रहेवुं, जाडपर थयेलां पत्र अने फल, तेथी नोजन
 करवुं, तथा तृणनी शय्या पाथरी सूवुं, अने वल्कल वस्त्र पेहेरवां, ते सर्वे
 सारा ठे, परंतु बंधुडनी मध्यें धनहीनपणाथी जीववुं, ते घणुंज खराब ठे.
 माटे हे नाइ ! आपणे परदेश जइने धन उपार्जन करीयें ? कारण के
 आ सर्व जगत् ठे, ते इव्यमूलक ठे. अर्थात् सर्वजगतने धनविना पलमात्र
 पण चालतुं नथी. मरण पामेलामां अने निर्धनमां कांही पण फेर हुं जाणतो
 नथी. अर्थात् निर्धन मनुष्य मृतक प्रायज जाणवो. केम के मृतक शवनी
 पेठें तेनी सामुं कोइ पण जोतुं नथी ॥ यतः ॥ निर्द्व्योऽक्रियमेति क्लीम
 पगतः प्रच्रश्यते तेजसो, निस्तेजाः परिचूयते परिचवान्निर्वेदमागच्छति ॥
 निर्विष्णुः शुचमेति शोकसहितोबुद्धेः परिच्रश्यते, निर्बुद्धिः क्षयमेत्यहो
 निधनता सर्वापिदामास्पदम् ॥ १ ॥ अर्थः— निर्द्व्य मनुष्य, निर्लज थाय
 ठे, अने निर्लज जन, तेजथी च्रष्ट थाय ठे. निस्तेज जन, घणाक परा
 नवने अनुनवीने दुःखने पामे ठे, दुःखी जन, शोकने पामे ठे अने
 शोकें सहित पुरुष, बुद्धिथकी च्रष्ट थाय ठे अने निर्बुद्धि जीव, क्षयने प्राप्त
 थाय ठे. माटे हे नाइ ! सर्व आपत्तिनुं कारण तो एक निर्धनपणुंज ठे. एम
 स्पष्ट जणाय ठे. एवां वचन सांजली ने धन्य कहेवा लाग्यो के हे बंधो !
 धन विनानुं धन ते आपणें केवी रीतें उपार्जन करवुं ? ए सांजली धरण
 कहेवा लाग्यो के नाइ ! कोइकना कान त्रोडीने, कोइकनी ठानी मानी
 गांठो ठोडीने, वली खातर पाडीने, बंदीखानामां पडवा जता चोरोने
 मलीने अने बीजा केटलाएक चोरीना प्रकारथी आपणे घणुंक धन मे

लवी लेखुं ? ते वचन सांजली एकदम ससंच्रम थइ धन्य कहेवा लाग्यो के अरे पापी ! आ तुं खुं बोले ठे ? अरे विचार तो कर, परजनने ठेतर वानुं केटलुं मोहोदुं पाप ठे ? तें कहुं एवुं जो बोलीयें, चिंतवन करियें, सांजलियें, तो पण पाप लागे, तो आपणे ते काम करियें, तो तो पाप नो पारज रहे जेनो ? माटे हे धरण ! तुं तेवुं वाक्य हाल बोळ्यो, तो तेना प्रायश्चित्तरूप देवगुरुनुं स्मरण कर, के जेथी तुं ते वाचककर्मथी मुक्त था ? तेवां वचन धन्यनां सांजली धरण विचारवा लाग्यो के आ कांइ मारुं कहुं करशे नहिं ? एम विचारी, तेने सारुं लगाडवा, डुष्टवाक्य बो लवारूप पापने उपरथी खोटी रीतें आलोवतो थको कहे ठे, के हे त्रातः ! आपनुं कहेवुं खरुं ठे अधर्मोपार्जित डव्य कांइ कामनुंज नहिं. अने आ जे में पापवाक्यो आपनी पासें कह्यां, ते आपना चित्तनी परीक्षा माटेज कहेलां ठे, परंतु आपणे परदेश जइने में कहुं तेम करखुं नहिं, अने आपणे कोइक धनवाननुं सेवन करीने घणुंक धन उपार्जन करखुं ? आवां धरणनां वचनथी धन्य विश्वास पाम्यो अने बेहु जणे परदेश जवानो निश्चय कखो. ते पढी बेहु जाइयो पोताना माता पिताने पूठ्या विना ठाना माना पा ठजी रातें नगरथी, एकदम बाहेर निकली गया. तेमार्गेमां चालतां चालतां नानो जाइ जे डुष्ट धरण हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ मारा महोटा जाइ धन्यने युक्ति लमावीने में मांम मांम नगर बाहार काढयो ठे, हवे वली जो पाठो जाशे, तो मारुं धारेखुं काम पार पडशे नहिं ? एम विचारी ते धन्य पाठो घेर न जाय, तेवो उपाय मनमां शोधि, धरण कहेवा लाग्यो के हे बां धव ! जन जे ठे, ते धर्मथी सुखी थाय ठे के अधर्मथी ? त्यारें धन्य बोळ्यो के तेमां ते तें खुं पूठ्युं ? ते वात तो सहु मानेज ठे, जे धर्मथी जय थाय ठे अने अधर्मथी ह्य थाय ठे. तेम हुं पण मानुं बु ? त्यारें धरण कहेवा लाग्यो के तमें जगतना पण बोलवा परथीज कहो ठो, के धर्मथी जय अने पापथी ह्य. परंतु तमारा मनमां तमें काहिं समजता नथी. जुउ, हालमां जय तो पापथकी थतो देखाय ठे, पण धर्मथी थतो तो क्यांहि देखातो नथी ? ए प्रमाणें बेहु जाइने ज्यारें परस्पर विवाद थयो, त्यारें धरण बोळ्यो के हाल तमें चूप रहो, आगल एक गाम आवे ठे, तेमां आपणे जइ तेनो निर्णय पूठ्यें, तेमां जेनो वाद मिथ्या ठरे, तेनुं एकलोचन फोडी नाखबुं, एवी

प्रतिज्ञा करीयें. ए सांजली धन्यें विचार कखो के मारो पक्क तो सत्यज ठे, माटे तेम थाय तो पण मारे फिकर नथी अने धरण जरूर तेनी चढु खोजे ? एम जाणी धन्यें कखुं के ठीक ठे, तमो कहो ठो, तेम जेनो पक्क खोटो ठरे, तेनी एक आंख फोडी नाखवी, ते मारे कबूल ठे. तदनंतर चालतां चालतां एक गाम आव्युं तो ते गाममां बेहु जण गया. जइने त्यांनां मनुष्योने पूढ्युं के जाइयो ! धर्मथी जय थाय ठे, के पापथी ? त्यारें ते गामना रहे नारां सर्वे जन ग्राम्य अने पशुसमान हतां, तेथी कहेवा लाग्यां जे जय तो पापथकीज थाय, धर्मथी ते कोइ दिवस जय होय ? एवां वचन सांजली धरण अत्यंत मनमां खुशी अइ कहेवा लाग्यो के जाइ ! जे हुं कहुं हुं, तेज खरुं थयुं के केम ? माटे तमो एक चढु हारी गया, हवे वली पण मारी प्रतिज्ञा ठे, के चालतां चालतां आगल आवता गाममां जइने तमारुं क हेळुं त्यांना पण लोको जो खोटुं कहे, तो तमारी बीजी आंख फोडवी, नहिं तो मारी एक आंख फोडी नाखवी. ते वात पण पाढी धर्माग्रही जइ नाववाला धन्यें कबूल करी, केम के तेणें जाण्युं जे सर्वे जन कांइ एवा मूर्ख हशे ? पढी पाढा बीजे दिवसें त्यांथी बेहु जण चाव्या, ते चालतां चालतां एक गाम आव्युं, त्यां गया. त्यां जइने ते ग्रामनिवासी मनुष्योने पूढ्युं जे धर्मथी जय थाय ठे, के पापथी ? त्यारें त्यांनां पण निर्विवेकी ग्रामीण तथा पशु समान लोको कहेवा लाग्यां जे एमां ते शुं पूढो ठो, पापथीज जय थाय ठे, एम प्रत्यक् देखायज ठे ? जुठ. धर्मी लोको दुःखी थाय ठे, अने पापी लोको मोज माणे ठे. वली विद्वज्जन दुःखी थाय ठे, अने मूर्ख, मनमानी मोज माणे ठे. सज्जन पुरुष सीदाय ठे अने दुर्जनो अनेक प्रकारनी लीला लहेर करे ठे. दाता ते निर्धन देखाय ठे अने कृपण धन वान् होय ठे ? ते सांजली सत्यवक्ता एवो धन्य कहेवा लाग्यो के हे जाइ धरण ! हुं तो चढुनुं तारी पासें पण करीने बेहु चढु हारी गयो, माटे हवे आ बे मारां नेत्र तो तारे आधीनज थयेलां ठे, वास्ते जेम तुने रुचे, तेम कर. पढी पापी एवा धरणें थोर तथा आकडानुं दूध नेत्रोमां नाखी तेनां बे नेत्रोने अंध करी दीधां, तेथी ते बीचारो नेत्रहीन थयो. तेने जोइने धरण कपटथी महोटो विलाप करवा लाग्यो जे अरे ! आ केवुं मारुं मूढपणुं ! अने केवी मारी अविवेकता ! अरे केवी मारी खोटी अनर्थकारी उत्सुकता ! अहो !

में हास्यथी जे कार्य करवा धाखुं हतुं, ते कार्य मने महोटा शोकनुं देवा वालुं थयुं ? माटे धिक्कार ठे मुने जे परिणाम जोया विना सहसात्कारथी आवुं डुष्ट कार्य कखुं, अरे आ में घणुंज अकृत कार्य कखुं ? जे माणस परिणाम जाण्याविना कार्य कारक थाय ठे, ते दुःखीज थाय ठे. कखुं ठे ॥ सहसा विदधी त न क्रियामविवेकः परमापदां पदम् ॥ वृणुते हि विमृश्यकारिणं गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ॥१॥ अर्थः—सहसा कांइ पण कार्य करवुं नहिं. कारण के अविवेक ठे, ते परम आपत्तिनुं स्थानक ठे, अने विचारीने कार्य करनार प्राणीने गुणोथी लोनाइ गयेलीयो सर्व संपत्तियो पण पोतानी मेजेज आवी ने वरे ठे. अर्थात् जे समजीने कार्य करे ठे, ते सुखी थाय ठे, अने जे सा हसथा कार्य करे ठे, ते अत्यंत दुःखी थाय ठे, एम खोटो उपरनो विजाप करीने धन्यने कहे ठे, के हे नाइ ! तमारो एमां कांइ पण वांक नथी परंतु मेंज मुग्धजावें करी आ काम कखुं ठे, हवे हुं शुं करूं ! क्यां पो कार करूं !! अरे हुं हवे सगां वहालांने मुख केम देखाडी सकीश !!! इत्यादि कपटथी कहेवा लाग्यो, ते जोइने दयाशील धन्य, प्रेमें करी पोता परना स्नेहजावनी सर्ववात मानीने आश्वासना करी कहे ठे, के हे प्रियत्रात ! तुं कांइ पण खेद कर नहिं. आमां तारो कांहि दोष नथी, सर्व जीवो ठे, ते पोत पोताना कर्मने वश थयेला ठे. जेवा जेनां कर्मो होय, तेवी तेने बुद्धि उत्पन्न थाय ठे अने कर्मो पण तेवांज ते जोगवे ठे. माटे तुं कांइ पण खेद कर मां. एवी रीतें परस्पर कहेतां कहेतां केटलोएक मार्ग कापी आघा गया. त्यां एक दम धरण जे हतो, ते त्यांथी दोडी जइ कपटथी खोटो पोकार करी कहेवा लाग्यो के अरे ! आ सिंह, आप एने मारवा आवे ठे, हा !!! हवे शुं थाओ ? त्यारें धर्मिष्ठ धन्य, स्नेहथी कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! तुं गजरा मां अने जलदी घेर जा अने आपणा पिताना वंशनुं रक्षण कर. कारण के आपण बेहु सिंहना सुखमां आवी जाखुं, तो आपणा पितानो वंश उद्देद थइ जाओ ? एम ते धरणने घेर जवानी रजा आपी. पढी खराब जेनुं चरित्र ठे तथा डुष्ट जुजंग समान एवो ते धरण, पोताना आत्माने कृतकृत्य मानतो थको, ते बीचारा अंध एवा एकला धन्यने उजड वनमांज पडतो मूकीने घर तरफ चाढ्यो आव्यो. हवे धन्य जे हतो, ते इतस्ततः परित्रमण करतो थको सायं

कालें, अटकलें अटकलें एक मोहोटा बडवृद्धनी जीचें गयो, त्यां जशने रात्रियें विलाप करवा लाग्यो, के अरे! मारो जाइ एकलो निराधार वनने विषे क्यां गयो हशे!!! एम विलाप करे ते, त्यां तो तेज वननी वनदेवता हती ते विलाप करता धन्यनी प्रौढानुजावता अवधिज्ञानें करी जाणीने दया अणी कहेवा लागी के, हे धन्य! ते दुर्जन शिरोमणि अने अतिडोही एवा तारा जाइ धरणनी चिंता करवाथी हवे सखुं? अर्थात् ते दुष्टनी चिंता तुं शामाटे कखा करे ते? हे वत्स! आ नेत्र रोगने नाश करनारी एक गुटिका मारी पासें ते, ते तुं ग्रहण कर. एम कहीने पोतानी पासें जे गुटिका हती, ते तेना हाथमां आपी ने वनदेवी पोताना स्थानक प्रत्यें गइ. पढी धन्यें पण ते देवीनी दीधेली गुटिका लशने नेनुं पोतानी आंखमां अंजन कखुं, के तुरत तेनां दिव्य नेत्रो थइ गयां, तेथी ते वनदेवीनो जक्त थयो.

प्रजातें त्यांथी चालवा लाग्यो, ते चालतो चालतो हलवे हलवे सुजडा नामना नगरमां आवी पहाँच्यो. त्यां तेज गाममां ते राजानी एकज एक खोटनी कन्या हती, तेने चक्षुमां कांश्क रोग थवाथी अंध थइ गइ हती, तेनी चक्षु सारी थवा माटे तेणे घणाक वैद्योनां उसड कखां, पण कोइना उसडथी आराम थयो नही, त्यारें मुंजाशने ते राजायें ठेराव कखोके जे वैद्य आ मारी कन्यानी आंखो सारी करी तेनुं अंधपणुं मटाडे, तेने आ मारी कन्या परणावुं तथा मारुं अर्धु राज्य पण आपी दवं? एवो ठेराव करी गाममां पटह वगडाव्यो, तेवामां तो ते गाममां आवेला धन्य कुमारें पटहनो शब्द सांजव्यो अने तुरत कहेवा लाग्यो जे हुं राजकन्याने देखती करुं? त्यारें राजायें ते वात कबूल करी अने ते धन्यने पोतानी कन्या पासें तेडी गयो धन्य कुमारें वनदेवतायें आपेली अंजन गुटिका लशने राज कन्यानी आंखोमां आंजी दीधी, तेथी त्वरित ते दिव्य नेत्र वाली थइ गइ ने, वहेवा लागी के अहो आ औषधथी तो मारां जे प्रथम नेत्र हतां, तेथी पण घणांज सारां थइ गयां? ते सांजली राजायें मो होटे मंमाणे पोतानी कन्याने धन्य साथें परणावी दीधी. तथा अर्धु राज्य पण आपी पोता सरखो करी गादी पर बेसाख्यो.

एम करतां एक दिवस, ते धन्य पोतें राज मंदिरथी नीचें उतरी मार्गमां जतो हतो, तेवामां कोइ एक ब्राह्मणें आवी आशीर्वाद दइ याचना करी.

के हैं गोब्राह्मणप्रतिपाल ! हजी हमणांज आपना पिताना सुनंदनपुरथी आवेला मुज नवीन ब्राह्मणने पेहेरवा माटे बे धोतीयां अने दहणा आपो. ए वचन सांजलीने धन्य कुमार, ते ब्राह्मणने पोताना पिताने गा मथी आव्यो जाणीने घेर तेडी लाव्यो, अने पोताना माता पितानुं सर्व कुशल पूठ्युं. त्यारें ते ब्राह्मणें कहुं के हे नाइ ! सहु खुशी आनंदमां ठे पण तमोने अने धरणने रस्तामां वाघ मारवा दोब्ब्यो, ते वात त्यां धरणें कहि, ते सांजली तमारां माता पिता बहुज क्लेश करे ठे. के धरण तो आहीं आव्यो, पण धन्यनुं गुं थयुं हजो ? त्यारें धन्यें पूठ्युं के बीजुं कांइ धरण बोव्यो ? त्यारें कहे ठे. धरण तो वाघना मेलाप शिवाय बीजुं काइ पण बोव्योज नथी. त्यारें धन्यें कहुं के ए तो ठीक, पण मारो लघु नाइ बीचारो ते धरण खुशीथी त्यां पोहोंच्यो ठे ? कारण के ते वनमां निःसहाय एकाकी मारी पासेंथी गयो हतो ! त्यारें ब्राह्मण कहे ठे, के तेनी काइ चिंता करशो नहिं, ते तो नीरोगी खुशीमां ठे. ते सांजली खुशी थयेला धन्यें ते ब्राह्मणने लाडु जमाडी उत्तम बे वस्त्रो तथा दहणा पोतानी नमांकित मुडिका, अने एक पत्र लखी आपीने कहुं के आ पत्र मारा पिताने आपजो. एम कही तेने रजा आपी. हवे ते ब्राह्मण पण सुनंदन पुरमां गयो, अने तेना माता पितानी आगल जइ ते धन्यनां आपेलां वस्त्र, दहणा अने नामांकित मुडिका, तेने देखाडीने धन्यनो लखेलो पत्र हतो, ते आप्यो, ते पत्र लीथो. पठी तेवी रीतना पोताना पुत्रना गुन समाचार लावनारा ते ब्राह्मणनो सुदत्तश्रेष्ठीयें घणोज सत्कार कखो अने ते धन्यना लखेला कागलमां पोताना नाइ धरणना करेला कर्म विना बीजी लखेली सर्व हकिगत वांची सहु कोइ अत्यंत खुशी थयां अने सुदत्तश्रेष्ठीयें वधाइ वगडावी.

हवे ब्राह्मणें आपोला धन्य कुमारना सर्व समाचार जाणीने धरणें विचारवा मांमथुं के अरें ! आंधलो करेलो ते धन्य, एवुं मोहोटुं निर्जनवन ते केम उतखो हजो ? अरे वली एने आवी उत्तम राज्य लक्ष्मी तथा स्त्री ते क्यांथी मली हजो ? हवे ए राज्य लक्ष्मीने प्राप्त थयो, ठे अने में तेनी आंख्यो फोडी ठे तेथी द्वेष राखी जरूर मारुं कांही पण जलदी प्रति कूल करशो, एम करतां जो ए आहिं आवे, तो तो हुं तेनो कोइ पण उपायें तुरत नाशज करुं ? परंतु सुखमां पडेलो ते आहीं आवेज शामाटे ? हवे

ए सर्व विचार ठोडी दइने तेथी हुं पोतेंज त्यां जइने एवो कोइ उपाय करुं के जे उपायें करी त्वरित ते नाश पामे? एम विचारीने पोताना माता पिताने कहे ठे के हे मातापिता ! मारा धन्य जाइने में घणा दिवसथी दीठो नथी, तेथी मारुं मन तो त्यांने त्यांज वलगी रह्युं ठे, ने मने ते विना गमतुं पण नथी ते माटे हुं तो जाइ पासैं जाउं बुं? एम कही ने धरण त्यांथी एकदम धन्य कुमार जे गाममा रहेलो ठे, ते सुजइ नगरमां आव्यो. आवीने तुरत धन्य पामें गयो. धन्य कुमार तो तेने जोइने मनमां अत्यंत हर्ष पाम्यो. अने धरण तो मनमां खेद पामी विचारवा लाग्यो के अरे! आ धन्यें कहुं हतुं, के धर्में करी जय ठे, ते वात तो आ जोतां खरीज लागे ठे? वली पण पाठो विचार करे ठे, के फिकर नहिं. ते धनवान् तथा राज्यलक्ष्मीवान् थयो, तो पण शुं थयुं? तेने हुं कोइ पण प्रकारथी दुःखजालमां नाखी दीधाविना रहीश नहिं, अने मारो धारेलो मनोरथ पूर्ण कखा विना पण रहीश नही? एम विचार करीने त्यां रह्यो. धन्यने राज्य प्राप्त थयुं ठे, तो पण सरल पणाथी पोतानी समान ते धरणनी आसना वासना राखे ठे, अने ते राजा पण आ धरण धन्यनो जाइ ठे, एम जाणी धन्य कुमारथी पण वधारे मान आपे ठे, चा करो पण ते बेहु राजा करतां तेनी सेवा चाकरी वधारे करे ठे. परंतु कृतघ्नीपणायें तथा निर्लज्जपणायें ते धरणें शुं कहुं? के एक दिवस, ते, राजा पासैं एकांतमां गयो, त्यां जइने कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! तमो तथा तमारुं चाकरमंजल, ते सर्व सहस्रचक्रु वाला ठो, तो पण तमने आ धन्यें केवा ठेतरी नाख्या ठे ? ते सांजली राजा ससंच्रम थइ पूठवा लाग्यो के हे जाइ ! तुं शुं बोळ्यो ? फरीने कहे. त्यारें पाबुं पण तेणे तेज वाक्य कहुं. तेथी राजा बोळ्यो के केम, शुं ए धन्यें अमोने ठेतखा ठे ? धरणें कहुं हे हा. पण जो मारुं नाम प्रसिद्ध न करो, तो हुंज तमोने सर्व हकीगत कहि बतावुं. कदाचित् जो मारुं नाम तमें कहो तो ए दान वरूप धन्य मुने माख्याविना मूके नहिं. त्यारें राजायें कहुं के तमो निश्चित रहो. अमो तमारुं कोइ पण रीतें नाम नहिं लहियें ? त्यारें धरण बोळ्यो के हे राजन् ! अमारा गाममां एक चांमाल हतो, ते अत्यंत अनाचारी होवाथी अमारा राजायें तेने पोताना देशथी बाहिर काढी मूक्यो

हे, तेज आ धन्य हे. अने हुं पण आहिं फरतो फरतो आवी चड्यो अने तेने मळ्यो, त्यां तो तेणें जाण्युं जे अरे आ तो मारा गामनो हे, ते वली आहीं क्यांथी आव्यो हशे? हवे जो हुं तेने मारा हाथथी बुटो पाडीश तो मारुं गुप्त चरित्र सर्व कही देशे? एम जाणीने मने आ बंदीखानामां नाख्यानी पेठें रोकरी राख्यो हे अने मारी शरजरा पण घणीज करे हे. माटे महेरबानी करी मुने आहींथी कोइ उपायें ठोडावो, के जेथी हुं तेना स्प शस्पर्शीथी थयेली अशुद्धिने मटाडवा माटे तीर्थाटन करी शुद्ध थाउं? आ आपने जे में गुह्यवात करी हे, ते आप समर्थ ठो, माटे करी हे. हवे राजा तेनी खोटी करेली वातने सत्य मानी क्रोधाक्रांत थइ गयो ने धरणने कहेवा लाग्यो के हे जइक जन! आ रीत जोतां तो ते धन्य कुमार, डुष्ट, धृष्ट अने महा धूर्त देखाय हे? नाइ! तुं आ वात हवे कोइने कहीश नहिं हो? कारण के जो ते वात प्रसिद्ध थाय, तो मारी महोटी मूर्खाइ उरे, ने फजेती पण थाय? केम के ते डुष्ट धन्यने में मारी दीकरी आपेली हे? जो. आजथी हुं पण हवे एवो यत्न करीश, के जेथी तुं तारे गाम सुखें जइ शक्य. अने ते धन्यनुं मूल पण निकले? ते वचन सांजली अति खुशी थयेलो धरण पोताना स्थान प्रत्यें गयो.

संध्या समयने विषे राजायें प्रहन्नपणे ते गामना चांमालोने तेडाव्या अने तेउने कष्टुं के आ जे धन्य कुमार हे, ते प्रातः कालमां ज्यारें शौच करवाने पायखानामां आवे, त्यारे तमें त्यां पायखाना फरता ठाना माना उज्जारहीने तेने जलदी तरवारथी मारी नाखजो. तेम करवाथी हुं तमने घणाज खुशी करीश? ते सांजली चांमालोयें ते काम करवानी हा कही. पढी सवारना प्रहरमां चांमालोयें आवी तरत ते पायखानाने प्रहन्नरीतें एटले पोतें न देखाय तेवी रीतें घेरी लीधुं. सवारमां धन्य कुमारने पाय खानामां जइ नाही थोइ सनामां जवानो वखत थयो, तेज वखतमां अ चानक धन्य कुमारनुं माथुं डुःखवा आव्युं, त्यारें तेणे विचाळुं जे हाल काहिं मारथी राजसनामां जवाज्ञे नही माटे मारां वस्त्र पहेरावीने मारा नाइ धरणनेज राजसनामां मोकळुं? एम विचार करी धरणने बोलावीने कष्टुं के नाइ! तुं मारो वेप पहेरी, सनामां जइ जे आसनपर हुं बेसुं तुं, त्यां जइ ते आसनपर तुं बेस. अने जो त्यां तुने कोइ पूठे, तो कहेजे, जे धन्य

ने शिरोव्यथा थवाथी ते सुतो ठे. ते सांजलीने खुशी थयेला धरणें पोताना जाइ धन्यनां सर्व वस्त्र पहेल्यां अने पहेरीने ज्यां राजसज्जामां बेसवा जाय, त्यां तेने शौच जवानी इच्छा थइ, तेथी ते धन्य कुमारनो वेष पेह्यां ने पेह्यांज पायखानामां गयो, तेवामां तो ते चांमालोयें धन्य कुमार जेवां वस्त्र पहेरवाथी आ धन्यकुमार आव्यो, एम जाणी तरवारथी तरत तेने गुपचूप मारीज नाख्यो, तेणे तरवारना मारना दुःखथी घणा पोकार पाज्या, पण पाय खाना पासें थता पोकारो कोण सांजले? तेथी कोश्यें सांजव्याज नही अने मरण पाय्यो अने थोडीवार पढी तेनो तपास करावतां राजाने ते धरणज पायखाना पासें मारी नाखेलो जणायो? राजा पोताना मनमां, पोतानुं करेलुं अवलु थयुं जाणी मनमां ने मनमां ते दुष्टकार्यनो पश्चात्ताप करी काहिं पण बोल्या विना बेसी रह्यो. पढी धन्यें त्यां आवी घणुं रुदन करी तेनुं और्ध्वदेहिक कर्म कखुं अने तेना मारनारनो तपास कराव्यो. परंतु ते धरणने मारवामां पंमे राजाज होवाथी कांइ पण मारनारनो पत्तो लाग्यो नहिं, पढी तेना मरण शोकथी धन्यकुमारें तो जोजननो साव त्यागज करी दीयो. ते वात कोश्यें आवी राजाने कही, के धरण मरी जवाथी धन्य कुमार शोकाक्रांत थइ जोजन पण करतो नथी अने तेने घणुं समजावीयें ठेयें, तो पण ते समजतो नथी. ते सांजली राजायें विचाखुं जे अरे आ धन्य कुमार तो सरल, महापुरुष, सुकुलोत्पन्नज ठे, कारण के ते धरणना मरण शोकथी ठाइ रही अन्न पण लेतो नथी. माटे आ रीत जोतां तो स्पष्टरीतें एम लागे ठे, के ते धरणज दुष्टहतो, अरे! ते केवुं मुने अवलुं सवलुं समजावी गयोहतो? हा, खरी वात ठे तेनी मुखमुद्राज क्रूर कर्म करनारी देखाती हती? 'जे खोदें, ते पडे,' ते कहेवत प्रमाणें तेपोतेंज पोताने पापें नाश पाय्यो? एम विचार करी राजा धन्य कुमारनी पासें आव्यो, आवीने संसारनी अनित्यता विषे केटलाएक दृष्टांत दइ तेने समजाव्यो. अने ते धरणनी कहेली सर्व दुश्चेष्टा पण कही संजलावी जोजन करवा बेसाख्यो. धन्यें, आवो द्वेष मारा सगा जाइने मारी उपर केम हजो? तेवो विचार करतां थकां के टलो एक काल निर्गमन कख्यो. हवे एवा समयमां तेज गामना उद्यानमां विजयकेवली नामा मुनिराज समोसख्या, ते सांजली राजा वगेरे सर्व वांदवा माटे गया, त्यां मुनिराजें देशना देवा मांढी, ते सर्व कोश्यें सां

नली. पढी अवसर पामीने केवली जगवानने, धन्य कुमारें पूढ्युं के महा राज! धरण नामा एक मारो नानो जाइ जे हतो, ते मारी उपर वृथा घणोज घेष राखतो हतो, तेनुं शुं कारण हजो ? अने ते मरीने क्यां गयो हजो ? ए आप कृपा करीने मने कहो. त्मारें केवल ज्ञानी जगवान् बोल्या के हे धन्य ! तुं जेम नामथी धन्य ठो तेम अर्थथी पण धन्यज ठो. अर्थात् तारुं नाम धन्य ठे, तेवाज तारामां गुणो ठे. हे जाइ ! तुं सत्यवक्ता तथा जनमान्य ठो. हवे तारो जाइ धरण जे ताराथी विपरीतकार्यकारी तथा तारो घेपी हतो, ते पूर्व जन्मना कारणथी हतो. अने हाल ते धरण मरीने क्यां गयो हजो ? ए जे पूढ्युं ते सांजल. हे धन्य ! ते धरण प्रथम तो आहिं चांमालना हाथथी मरण पामी चांमालनी कन्यापणे उ पन्यो. ते ज्यारें जुवान थइ, त्मारें चांमालने आपी, तेने त्यां सर्प कर डवाथी मरण पामीने हाल ते धोबीने घेर पुत्रीपणे उत्पन्न थयो ठे, ते कन्या कुरूप, खराब मुखवाली, डुर्गंध, डुःस्वर, मूगी, बहेरी थयेली ठे. हाल ते आज नगरमां वसे ठे. आ प्रमाणें केवली जगवाननां वचन सांजली देशना सांजलवा बेठेली सर्व सजा एकदम चमत्कार पामी गइ. अने धन्य कुमारें तो ते सांजली वैराग्य पामी पोतानो जे पुत्र हतो, तेने पोतानी राजगादी पर बेसारीने तेज केवली पासें दीक्षा ग्रहण करी. क्रमें करी ते धन्य कुमार देवलोकें गयो. अने परंपरायें ते मोक्षने पण पामजो. वली जे धरण कुमार ठे, ते डुःख जोगवतो थको नवाट वीमां च्रमण करजो ? माटे हे धर्मशीला श्राविकाउ ! सत्य बोलनारने तथा असत्य बोलनारने जे फल मले ठे, ते फल में धन्यना अने धर एना दृष्टांतथी सविस्तर कछुं. माटे सत्यज बोलवुं, परंतु प्राण जाय, त्यां पर्यंत असत्य तो बोलवुंज नहिं.

आ प्रमाणें मुनिनो कहेलो धर्म सांजली तुरत ते श्राविकाउयें अलिक वाक्य निवृत्तिरूप मुनि पासें व्रत लीधुं. त्मारें श्रुतसुंदर सूरि कहे ठे, के में चिंतव्युं जे आ उपदेशथी तो ठीक थयुं, केम के हवे मुने आ स्त्रीयो कोइ पण दिवसें खोटुं बलीने ठेतरजो नहिं, माटे अटलो आ मुनियें मारो उपकार कखो ठे, तो ते मुनिना प्रत्येक अंगमां आगल में चार चार प्रहार मारवा धाखा ठे, ते विचार मोकुब राखी तेना प्रत्येक अंगमां त्रण त्रणज लाकडीना

प्रहारो मारीश? आवी रीतें में बे प्रहार तो वर्जी दीधा. वली पाठो हुं श्रवणोत्सुक तथा निश्चल अइने सांजलवा तत्पर थयो, तेवामां तो पाठा पण मुनि, देशना देवा लाग्या के हे श्राविकाउ! अदत्तवस्तु पण धर्मज्ञजनोंयें ग्रहण करवी उचित नथी. कारण के ते अदत्तनुं ग्रहण जे ठे, ते वीतरागें पापनुं मूलज कहेलुं ठे. कोइ प्राणी जीवोने मारे ने ते जीवोने जेवुं दुःख उत्पन्न थाय ठे, तेवुंज दुःख जेनुं इव्य चोरी लइयें, तेने उत्पन्न थाय ठे. माटे परस्वहरणनो पण प्रयासैं करीने त्यागज करवो. जुवो. परइव्यहरण करनारा एटले चोरी करनारा मनुष्यो आ लोकमां पण प्रत्यक्ष हाथ, पग, वगेरे ठेदन जेदन शून्नि परोवाना तथा बंदिखाना वगेरेनां दुःखोने जोगवे ठे अने मृत्यु पास्या पठी पण पाठा परजवने विषे दासपणाने, दरिद्रपणाने, प्रेष्यपणाने, वाहनपणाने प्राप्त थाय ठे. चोरी करनार प्राणी घणा काल पर्यंत नरकमांज पचे ठे. अने हे श्राविकाउ! जे परइव्यपराङ्मुख प्राणी होय ठे, ते आ लोकने विषे विश्वासास्पद थाय ठे, आ जन्ममां सुख कीर्त्तिने पामे ठे. कोइ पण दिवस धननी हानिने पामता नथी, तेनुं धारेलुं काम पार पडे ठे. अने परलोकने विषे पण तेने समग्रज्ञान थाय ठे, कोइ तरेनी चिंता प्राप्त थाती नथी. जेणे अदत्त परइव्यग्रहण करवानुं पञ्चस्काण लीधुं ठे, ते जन तो सिद्धदत्तनी पेठें सुखीज थाय ठे, अने जेणें ते चोरी करवानुं सरु राख्युं ठे, ते कपीलनी पेठें दुःखी थाय ठे. आ वचन ज्यारें गुरुयें कह्युं त्यारें हे कुमार! मारी स्त्रीयोयें ते मुनिराजने पूढ्युं के हे जगवन्! ते सिद्धदत्त अने कपीलकोण हता? अने तेनुं केम थयुं? ते अमोने कृपा करी सविस्तर कहो. त्यारें अमृतसमान वाणीयें करी मुनि वली पण कहेवा लाग्या के.

हे श्राविकाउ! आज विजयने विषे विशाल नामा एक नगर ठे, तेमां तुह्व वैजववाल मातृदत्त अने वसुदत्त नामक बे वाणीया रहेता हता, परस्पर ते मित्र हता, तेथी ते बेहु जण व्यापार पण सार्थेंज करता हता, तेमां मातृदत्त तो स्थूलादत्त ग्रहणनुं प्रत्याख्यान लीधेलुं हतुं, अने वसुदत्त तो अधर्मी होवाथी कूट तोल अने कूटमानथी धमधोकार धंधो करतो हतो, परंतु ते वसुदत्तनी पापिष्ठ वृत्तिथी तेने धननी वृद्धि थाती न हती ॥ यतः ॥ मूढ्येन किंचित्कलया च किंचित्, माप्येन किंचित्तुलया च किंचित् ॥ किंचिच्च किंचिच्च

સનાસમદ્ધં, તથાપિ લોકેઽસ્તિ વણિગ્ધિ સાધુઃ ॥ ૧ ॥ શ્રુત્વા હર્વાક્યમુચ્ચે
ર્હસતિ મુષતિ ચ સ્વીયમાનેન લોકં, દ્વયર્ધં ગૃહ્ણતિ પણ્યં बहुकमिति वदन्न
ર્ધमेव प्रदत्ते ॥ સ્વીયાઽન્યાયેઽપિ પૂર્વે વ્રજતિ નૃપગૃહં લેખ્યકે કૂટકારી, મધ્યે
સિંહપ્રતાપી પ્રકટમૃગમુખઃ સ્યાદ્વણિકૂટપૃષ્ઠઃ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ— કાંઠક
મૂલ્યથી, કાંઠક કલાથી, કાંઠક માપથી, કાંઠક તોલવાથી કાંઠક સના
ની સમદ્ધ, ડચ્ચને લૂંટી લીયે છે, તો પણ લોકમાં વૈશ્ય સારો માણસ કહે
વાય છે ॥૧॥ વલી વૈશ્ય છે, તે કોઈ હર્વાક્ય કહે, તો તે વાક્ય સાંજલી
ઉંચાં સ્વરથી સ્વડ સ્વડ હસી કાઢે છે. અને પોતાની પાસેં રાખેલાં તોલાં
ઉંચી લોકોને ઢેતરે છે, વલી વસ્તુનું મૂલ્ય બમણું લીયે, અને આ મેં તમને
ઘણુંજ આપ્યું છે, એમ સ્પષ્ટ રીતેં કહીને અર્ધુંજ આપે છે. અને સ્વોટું નામું
લખી પોતાનો અન્યાય ઠતાં પણ ગ્રાહકને કહે કે તારો અન્યાય છે ?
એમ કહી પાઠો પોતેંજ તે ગ્રાહક પહેલાં ન્યાયસ્થાનમાં જાય છે, કાંઈ
વસ્તુ લીધી અથવા લીધી હોય તો તેની વચ્ચેં સિંહસમાન પ્રતાપી હોય છે,
અને પ્રત્યક્ષ જો આપણે જોઈયેં તો મૃગ સમાન દેશાય અને આપણા અ
જાવમાં તો તે નિંદ્ય કાર્ય કરનાર હોય છે.

હવે તે બેહુ જણ વ્યાપાર માટે સ્વપ્ન મૂલ્યવાલું કરિયાણું લાવીને
પુંમપુર નામક એક મહોટું ગામ હતું ત્યાં ગયા. તે ગામમાં વસુતેજા ના
મા રાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને ડચ્ચનો જંદાર સાચવે એવો કોઈ વિશ્વા
સ પાત્ર પોતાના ગામમાં જંદારી મલતો ન હતો, માટે તે જંદાર સાચવ
વામાં સાચી દાનત વાલા કોઈ પણ પરદેશી મનુષ્યની પરીક્ષા માટે એક
રત્નજડિત કુંમલ, ગામની બાહિર રસ્તામાં નાખી લીધું હતું. અને તે કુંમલ,
બાહેર ગામનો કોણ લીયે છે, અને કોણ નથી લેતો? તે જોવા માટે જાડની
ઉંચેં કોઈ ન દેખે તેવી રીતેં માણાસો રાખ્યાં હતાં, તેમાં કોઈ પણ જો તેજ
ગામનું માણસ રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં રત્નકુંમલ ગ્રહણ કરે છે, તો તેને
સુજટો જાડની ઉંચથી બાહાર આવી હાકલ મારી પાહું મૂકવાનું કહે છે,
અને દંડ કરાવે છે. તેથી તે સુજટના જયની તત્રત્ય જનને સ્વર્ પડવાથી
તદ્ગ્રામસ્થ માણસ તો રત્ન કુંમલને કોઈ પણ ગ્રહણ કરતા નથી. હવે તે
વામાં માતૃદત્ત અને વસુદત્ત એ બેહુ મિત્રો તેજ રસ્તે નિકળ્યા, ત્યાં ર
સ્તામાં પડેલું રત્નજડિત કુંમલ બેહુ જણેં લીધું, તેમાં માતૃદત્તેં લીધું, પણ

मनमां समजो जे, ते अदत्त ठे, माटे लेवायज नहिं. एम समजी एमने एम गुपचूप चाव्यो गयो, अने पठवाडे चाव्यो आवतो वसुदत्त ते रस्तामां पडेला कुंमलने जोइने एकदम खुशी अइने लेवा दोड्यो. त्यारें मातृदत्तें कहुं के जाइ! ए कुंमल नथी पण विष ठे, माटे ते तुं लइश नहिं. त्यारें तेनी दे खतां तो तेणे ते कुंमल पडतुं मूक्युं. अने पाठा त्यांथी चाव्या, चालतां चालतां तेने बोध थवा माटे मातृदत्तें एक दृष्टांत कहेवा मांमथो. के कोइ एक नगरने विषे देव अने यश नामना बे वैश्य रहेता हता, ते पण आपणी पेटें बेहु मित्र हता, अने व्यापार पण बेहु सरखोज करता हता, तेमां देवनामनो श्रावक हतो ते अदत्त वस्तुथी पराज्जुख हतो, अने बीजो यश जे हतो, ते देवथी विपरीत हतो. हवे एक दिवस ते बेहु जण शौच जवा गया, अने त्यांथी ज्यारें पाठावव्या, त्यारें तेने मार्गमां प डेलुं एक कुंमल नजरें पड्युं, तेमां देवश्राद्धें ते कुंमल जोयुं, तो पण जेम न जोयुं होय, तेबीज रीतें रस्ते चाव्यो गयो, अने यश जे हतो, ते, ते कुंमलने लेवा दोड्यो, त्यारें देवश्राद्धें कहुं के जाइ! ते आपणुं नथी, मा टे ते लेवाथी अदत्तादान थाय अने अदत्तादाननुं शास्त्रमां मोहोटुं पाप लखेलुं ठे. तेथी तारे ते लेवुं योग्य नथी. ते सांजली ते वखत तो तेणे पण लज्जाथी लीधुं नहिं अने पढी तुरत ते देखे नहि, एवे बीजे आमरेस्ते जइ ज्यां कुंमल पड्युं हतुं त्यां पाठो आव्यो, आवीने तेणे ते कुंमल लही लीधुं. पण विचार करवा लाग्यो के धन्य ठे देव श्राद्धने के जेणें आ कुंमलने जोयुं, पण निर्लोज अइ लीधुं नहिं? परंतु फिकर नहिं तेने पण हुं ढोडीश नहि, एटले तेने पण हुं कुंमलनो जागीयो करीश तेथी ते पण मारा पा पनो जागीयो थाजो? एम विचारीने ते कुंमल देवथी ठानुं राख्युं. पढी बेहु जण बीजा नगरमां गया, अने ते देवथी ठाना माना चोरी लीधेला कुंमलना इव्यथी तथा पोताना इव्यथी घणुंज करियाणुं बेहु जणे मलीने लीधुं अने पढी पोताने स्थानकें आव्या. हवे पोताना इव्यथी जेटलुं करियाणुं आववुं घटे, तेथी घणुंज वधारे आवेलुं जोइने देवश्राद्धें पूठ्युं के हे यश! आपणुं इव्य तो थोडुं हतुं अने आ करियाणुं केम घणुंज आव्युं देखाय ठे? त्यारें तेणें कुं मलवेचाना इव्यथी करियाणुंलेवानी ठानी वात जे हती, ते स्पष्टरीतें कही देखाडी. ते सांजली त्रास पामी देवश्राद्धें तेनो हिसाब कथो अने कुंमलना

इव्यनुं जेटलुं करियाणुं लीधुं हतुं, ते सर्व तेने आप्युं अने पोताना जागना इव्यनुं जेटलुं करियाणुं आव्युं हतुं, ते विजाग करी पोतें राख्युं. तेम करवाथी पोताना जागमां आवेलुं घणुंज करियाणुं जोइ यश, मनमां अत्यंत खुशी थयो अने तेणें जाडे राखेला करियाणा जरवाना उरडामां ते सर्व जखुं. पढी तेज रात्रिने विषे यशें जेमां करियाणुं जरेलुं हतुं, ते घर, रात्रियें चोरोयें फाडीने सर्व चोरी लीधुं अने ज्यारें सवारनो प्रहर थयो, त्यारें त्यां जइ जोवे, तो घर फाडी सर्व करियाणुं चोराइ गयेलुं ठे ? ते जोइने अत्यंत क्लेश पामी तुरत ते देवश्राद्ध पासें आव्यो अने रुदन करी कहेवा लाग्यो के जाइ ! तमारथी जुदो पडी में मारुं करियाणुं जाडे राखेला एक महोटा उरडामां जखुं हतुं, तेमांथी तों रात्रियें चोरोयें आवी सर्व चोरी लीधुं ? अरे ! हवे हुं ते कुं करुं ? ते सांजली पुण्यवान् एवो देवश्राद्ध बोव्यो के हे मित्र ! अन्याय करवाथी तो महोटा अनर्थज थाय ठे. ते माटेज सुझजनो कोइ पण प्रकारनो अनर्थ करता नथी. जुउ. तमें हजी हालज अनर्थ कखो, तेनुं फल तमने प्रत्यक्ष हमणांज मली आव्युं. तेथी हजी पण हुं कहुं हुं. के तमें अदत्तादाननुं व्रत ग्रहण करो. ते सांजली उद्बोध पामेला यशें ते व्रत अंगीकार कखुं. हवे बीजे दिवसें ते गाममां दूर देशथी वेपारी आव्या, तेने के टलीएक हाटनी वस्तु उवेचाथी आपी, तेथी यशने बमणो लाज थयो, त्यारें तेणे अदत्तादानना व्रतनुं प्रत्यक्ष पारखुं जोइने सुश्रावक पणुं स्वीकाखुं.

हवे मातृदत्त कहे ठे, के हे वसुदत्त ! न्यायोपार्जित इव्यथीज जीवनुं कव्याण थाय ठे. माटे तारे हवे, छुष्टपरिणामदायक चोरीथी लीधेला इव्यें करी विरामज पामवुं उचित ठे. एवी रीतें वसुदत्तने घणो उपदेश करी ते कामथी निवृत्त थवा कखुं, तो पण ते पाठो मातृदत्तथी ठानोमानो त्यां जइने कुं मल लही आव्यो. हवे मातृदत्तें एक तो रस्तामां पडेलुं कुंमल लीधुं नहिं अने बीछुं लेवाने इज्ञा करता वसुदत्तने उपदेश आपी अटकाव्यो. एम वेदु रीतें तेनी नीति जोइ लीधी. अने वसुदत्तें कुंमल लीधुं, ते पण जोयुं. तेथी राजसुनटोयें आवी वसुदत्तने तुरत पकडी लीधो, अने तेना मालनां जरेलां गामां कबज कखां. अने पढी मातृदत्तने पकड्यो, तेथी ते तो विचारमां पडी कहेवा लाग्यो जे जाइयो ! मारो कुं अपराध ठे ! ते तमो मने पकडो ठो ? त्यारें सिपाइयो बोड्या के हे माहा सात्विक ! तुं जरा पण मनमां खेद करीश नहिं, तारा

नीतिनां आचरणथी आ गामनो राजा अत्यंत संतुष्ट थइने तुने कांश्क अलन्य
 लान आपणे? ते सांजली मातृदत्त कहे ठे, के महेरबानी करी आ मारां क
 रियाणानां गामां तमें जपत करा, परंतु आ वसुदत्तने तथा वसुदत्तना गामांउने
 ठोडी मूको. होय, बालस्वजाववाला नरनी नूलथी थयेला एक अपराधनी तो
 तमारे कृमा करवीज जोइयें? वली हे जाइयो! जो आ मनुष्यने तमो ठोडी
 देशो, तो हुं जाणीश के एज मारी पर आपना राजायें मोहोटी उपकार कखो?
 अने हे सुनटो! अमारे ग्राम्यजनने राजाना दर्शन कखानुं गुं प्रयोजन
 ठे? कारण के अमो राजरीतमां तो कांहि समजताज नथी? ते सांजली
 सुनटो कहे ठे के हे महासत्त्व! तमारा कहेवाथी व्यो, आ अमें तेने ठोडी
 मूक्यो. पण तमो तो जलदी अमारा राजानी पासेंप महेरबानी करी
 पधारो? एम कहीने मातृदत्तने राजानी पासें तेडी लाव्या अने कुंमलग्रह
 एनी जे कांश् बीना बनी हती, ते सर्व राजानी पासेंप कही बतावी. ते
 सांजली विस्मय पामेलो राजा कहेवा लाग्यो के हे जाइ! तें, ते रस्तामां
 पडेला कुंमलने लेवामां जरा पण मन न कखुं तेनुं गुं कारण? जो ने, रस्तामां
 पडेला पदार्थने तुं विना बीजो कोण न लीये? अर्थात् सहु कोइ लेज. त्यारें
 मातृदत्त बोव्यो के महाराज! में मारा गुरुपासें एवुं व्रत लीधुं ठे, के कोइ व
 स्तुने ते वस्तुना स्वामीना दीधा विना लेवी नहिं. माटे दीधा विना कांश् पण
 हुं ग्रहण करतो नथी. ते सांजली खुशी थयेला राजायें तेनी मोहोटी आ
 जीविका ठेरावीने पोताना इव्यजंमार साचववानी चाकरी पर राख्यो,
 तेथी ते सुखी थयो. सर्व ठेकाणे मानने प्राप्त थयो. कालें करी सुसमा
 धिथी मरण पामी, आज पुरने विषे चंडाजा नगरीने विषे उत्तम वणिकना
 कुलमां पुरंदर सतीनामा स्त्रीथकी पुत्रपणे उपन्यो. तेना पितायें तेनुं सिद्ध
 दत्त एवुं नाम पाड्युं. पठी अनुक्रमें सर्व कलामां कुशल थयो. अने वन, उप
 वन, राजरस्ता प्रमुखमां विविध प्रकारनी कलाउनां कुतूहलोने करवा लाग्यो.

हवे वसुदत्त जे हतो ते कुकर्मथी पोतानी आजीविका चलावीने केट
 ले एक कालें करी मरण पामी ने कर्मना विचित्रपणाथी ब्राह्मणना कुलने
 विषे कपिल नामा पुत्र थइने अवतखो. ते निर्धन एवा ब्राह्मण कुलमां अ
 वतरवाथी तेना पितायें पोताथी पण हीन कुलवालानी याचना करीने
 एक कन्या परणावी आपी. तेनी साथें विषयसुख जोगवतां तेने घणांक

ठोकरां थयां. ठोकरां घणां थवाथी तथा निर्धनपणाथी ते घणोज दुःखी थवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुर्कुटीणामजानां च, सूकरीणां सुताघनाः ॥ यथा निःस्वगृहे मिनाः पापाः स्युर्वहवस्तथा ॥१॥ अर्थः—कूकडीने, बकरीने अने सूकरीने, ए त्रणे जातिने जेम संतानो घणांज होय ठे, तेम पूर्वे पाप कर्म करनारा एवा बालको, निर्धन पुरुषनी स्त्रीने पण घणांज थाय ठे. हवे ते कपिल ब्राह्मणनां जे माता पिता हतां ते कोइ पण ठेकाणोथी लावी कपिलनुं तथा कपिलना कुटुंबनुं पोषण करतां हतां. दैवयोगथी ते पण मरण पाय्मां, त्यारें तो पढी निराधार थवाथी दारिद्र्य करी पीडाता एवा ते कपिलने पोतानी स्त्रीयें अत्यंत धिक्कारी काढ्यो. तेथी ते बाहिर देशावर प्रत्यें इव्य उपार्जन करवा माटे निकळ्यो. परंतु पूर्वजन्मना कुकर्मथी बहुज क्लेश पामवा लाग्यो अने पापोदयने जीधे कोइ पण ठेकाणोथी तेने कांइ पण इव्य मळ्युं नहि तेथी महा कष्टें करी दिवस निर्गमन करवा लाग्यो ॥ यतः ॥ कुग्रामवासः कुनरेंडसेवा, कुनोजनं क्रोधमुखी च नार्या ॥ कन्याबहुत्वं च दरिद्रता च, षट् जीवलोके नरका जवंति ॥ १ ॥ अर्थः—एक तो कुग्राममां वसवुं, बीजुं इष्ट राजानी सेवा करवी, त्रीजुं रात दिवस दग्धदोषादिक युक्त अन्ननुं नोजन करवुं, चोथुं घरमां स्त्री क्रोधांध होय, पांचमुं जाजी कन्यायो उत्पन्न थइ होय, ठहुं घरमां अति निर्धनपणुं होय. ते ठ वानां आ लोकने विषे प्रत्यक्ष नरकज जाणवां. हवे ते कपिलने एक दिवसें फरतां फरतां कापडीनो वेष धारण करनारो कोइ एक योगी मळ्यो, तेनी साथें तेणें मित्रता करी अने पोताना सर्व दुःखनी वात पण कही आपी, ते सांजली कापडीयें कळुं के हे मूर्ख! तुं वृथा इव्यनो प्रयास न कर. अने एम करतां जो तुं धननोज अर्थी हो, तो चंडाणा नामा पुरीमां जलदी जा. त्यां आशापुरी नामनी देवी ठे, ते देवीमां जेवुं नाम ठे, तेवाज गुणो ठे, माटे ते देवीनुं आराधन कर, जेथी ते देवी तारी आशा पूर्ण करजे? ए सांजली कपिल ब्राह्मण चंडाणा नगरीयें गयो, त्यां नाइ धोइ पवित्र थइने पुष्पादिकोयें करी ते देवीनुं अर्चन करी स्तुति करी ध्यान धरी मौन राखी, उपवास करी कुशनुं आस्तरण नाखीने बे दिवस पर्यंत बेठो. त्रीजे दिवसें रात्रिने विषे आशापुरी देवी बोली के हे ब्राह्मण! तुं शा माटे तपस्वी थइ कुथा वगेरे

डुख सहन करी मारी पर बेठो ठो ? त्पारें कपिल बोव्यो के हे देवि ! मारे तो डव्य जोड्यें ठैयें, बीजुं कांइ जोतुं नथी. माटे डव्य आपो ? त्पारें देवी बोली के गुं तुं आहिं कांइ तारा बापनी थापण मूकी गयो ठो, ते लेवा आव्यो ठो ? त्पारें कपिल कहे के तमो देवी ठो माटे सर्व जाणोज ठो. मने शा माटे अमथो हेरान करो ठो ? हवे तो मुने इरिइपणाने लीधे जीववानो पण कंटालो आवे ठे. आ जीववा करतां तो हुं जो तमारी पासें तमारा बलिदानरूप थइ जाउं, तो घणुंज सारुं थाय ? आ प्रका रनां वचनथी ते कपिलना मननो दृढ निश्चय जाणीने देवी बोली के, आ एक श्लोकना पदनुं लखेलुं पुस्तक हुं तुने आपुं हुं, ते ग्रहण कख. अने जे तुने पांचसो रूपैया आपे, तेने आ पुस्तक तुं आपजे. परंतु डव्य लीधा विना कोइने आपीश नहिं. अने तेनी पांचशोथी वधारे डव्यनी पण प्रार्थना करीश नहिं. एम कही पुस्तक दइने देवी तो अंतर्ध्यान थइ गयां. तदनंतर ते कपिल, देवीना आपेला ते पुस्तकने लइने त्यांथी वेचवा माटे चाव्यो, ते गाममां आवी, आखा गाममां फख्यो, पण तेनो एक पैशो पण कोड्यें आप्यो नहिं. एम करतां करतां अनुक्रमें ते पूर्वजन्मना मित्र सिद्धदत्त पासें आव्यो, अने तेने ते पुस्तक देखाड्युं, त्पारें सिद्धदत्तें पूठयुं के महाराज ! आ पुस्तकनी गुं किम्मत ल्यो ठो ? त्पारें तेणें कहुं के पांचसो रूपैया ? ते वखत सिद्धदत्तें विचार कखो जे हुं एमां जोउं तो खरो, के एमां गुं लखेलुं ठे ? पढी ते कपिलना हाथमांथी पुस्तक लइने अंदर ज्यां जोवे, त्यां तो तेमांथी “ प्राप्तव्यमर्थं लनते मनुष्यः ” ए, श्लोकनुं एकज पद निकळ्युं, ते पदमां अर्थ ए हतो के, मनुष्यने पूर्वजन्मना योगथी जेटलुं मलबानुं होय, तेटलुंज मले ठे, वधारे कांइ पण मलतुं नथी. एवो अर्थ मनमां विचारी निश्चय करीने ते ब्राह्म एने हर्षे करी पांचशो रूपैया आप्या. पढी ते कपिल, डव्य प्राप्त थवाथी हर्षित थइने पोताना घर तरफ चाव्यो. ज्यां रस्तामां चाव्यो जाय ठे, त्यां निह्न लुंटाराउं मल्या, अने तेणे तेने लुंटी लीधो अने डव्य आपवानी हा ना कहेवाथी खूब माख्यो. पढी उल्लास रहित तथा निराश थइ जेवो गयो हतो तेवोज फाढो घेर आव्यो.

हवे सिद्धदत्तनो पिता, सिद्धदत्तने प्रतिदिन, सायंकालें पूढीने घर खरच

रोजमेजमां लखावे ठे, अने मेलनी पुरांत पोतेंज गणे ठे. जे दिवसें सिद्ध दत्ते पांचसो रूपैया आपी पुस्तक लीधुं, ते रूपैया चोपडामां लख्या न होता, तेथी पुरांत गणतां ते रूपैया त्रुटी पड्या अने मेल मळ्यो नहिं, त्यारें सिद्ध दत्तने पूढ्युं के जाइ! आजनी पुरातमां पांचशे रूपैया केम घटे ठे? त्यारें तेणे ते पांचसो रूपैयाने ठेकाणे ब्राह्मण पासेंथी वेचातुं लीधेजुं पुस्तक ब ताळ्युं अने कळ्युं के पिताजी! आ पुस्तक, में पांचशे रूपैयानुं लीधुं ठे, पण तेना रूपैया चोपडामां लख्या नथी, माटे पुरांतमां घटे ठे? ते लखवाना तो होता खरा, पण आपने पूढीने लखवाना होता, तेथी में लख्या नथी. आवुं वचन सिद्धदत्तनुं सांजालतांज तेने अत्यंत कोप चड्यो. पढी तुरत सिद्धदत्तने खूब मारीने कळ्युं के अरे दुष्टपुत्र! आवो नकामो खोटो व्यय करी मारूं इव्य तुं लुंटावी दे ठो, तेथी तुं ते शुं कमाइने खावानो ठो? माटे जा. निकल मारा घरमांथी? जेठजा रूपैया पुस्तक लीधामां व्यर्थ तें गमाव्या ठे, तेठजाज रूपैया कमाइने लाव्या विना खबडदार जो मारा घरमां पेठो ठो तो!! ते सांजली सिद्धदत्ते धीरें रही कळ्युं के हे पिताजी! तमो तो मने पांचसोज रूपैया कमाइ आवनुं कहो ठो, परंतु हुं तो पांच हजार रूपैया कमाया शिवाय तमारा घरमां आवनार नथी? एम कही ते वेचातुं लीधेजुं पुस्तक लहीने पोताना बापना घरथी एमने एम एकदम निकली गयो. परंतु ते वखत रात्रि होवाथी नगरना दरवाजा बंध थइ गया होता, तेथी ते दरवाजानी पासें एक जीर्ण देवमंदिर हतुं, तेमां जइ पुस्तकने हाथमां राखी स्वस्थ पणाथी सुइ रह्यो. हवे तेवा समयमां शुं बन्युं? ते कहे ठे.

एक कन्या ते गामना राजानी, बीजी कन्या सचिवनी, त्रीजी कन्या ग्रा मशेठनी, अने चौथी कन्या गामना पुरोहितनी. ए चार कन्याउ त्यां रहे ठे, तेने बाव्यावस्थाथी परस्पर घणोज स्नेह ठे. एक दिवस चारे जणीयो एकठी थइने गाढस्नेहें करी परस्पर कहेवा लागीयो के हे बेनो! आपणे जन्मथी जेगीयोज रहींयें तैयें अने एक बीजीनो परस्पर वियोग सहन करी शकतीयो नथी, तो हवे आपणने यौवनावास्था प्राप्त थवानी तैयारी ठे, ते जोबनमां दैवरूप वायु आपणने जुदी जुदी करी मूकशे, ते आपणथी केम सहन थाशे? त्यारें तेमांथी प्रथम राजकन्या जे हती ते बोली के हे प्रियसखियो! ज्यां सुधी आपणने आपणा पितायें जुदा जुदा वरनी साथें वरावी

યો નથી, તે પહેલાંજ આપણ ચારે જણીયો પોતાની મેલેજ એક વર શોધીને તે એકજ વરસાથે પરણીયેં તો કેવું સારું કે, જેથી આપણને કોઈદિવસ જુહંજ પડવું પડે નહિં? તે રાજકન્યાની વાત અનુકૂળ લાગવાથી સર્વ કન્યા ડયેં સ્વીકાર કરી. હવે તે પઠી થોડા દિવસમાં ત્યાં કોઈ દેશાંતરથી ઉત્તમ કુલ વાલો, શુદ્ધ આચારવાલો, અને સ્વરૂપવાન્ એવો કોઈએક રાજસેવક આવ્યો, તેને તે કન્યા ડયેં રાજમાર્ગમાં ચાલ્યો જાતો ગવાહ્કમાંથી જોયો. અને જોડને એકદમ માણસ મોકલી તેને તેડાવી લીધો. પઠી રાજકન્યાયેં પ્રહ્લ્લ રીતેં કહ્યું કે તું અમારું ચારે જણીયોનું ઠાનું માનું પાણિય્રહણ કરીશ? તે સાંજનીને રાજસેવક બોલ્યો જે એ વાત મારાથી બનવાની નથી. ત્યારેં રાજકન્યા કહે છે કે જો તું અમોને વરવાનું નહિં કબૂલ રાખ્ય, તો હું તુને મારા અનુચરો પાસેં જીવતોજ મારી નચાવીશ. તે સાંજની તેણે રાજકન્યાનું વચન, મરવાના નયથી તે વચત તો સ્વીકારી લીધું અને કહ્યું કે જાઉં હું જરૂર તમને ચારે જણીયોનો વરીશ? પણ હું ક્યાં આવું અને કેમ કરું? તે કહ્યો. ત્યારેં વલી પણ રાજકન્યાજ વોલી કે અમારા ગામના દરવાજા પાસેં એક જીર્ણ દેવમંદિર છે, તેમાં તમારે આજની રાત્રેં આવીને સુઈ રહેવું, અને અમો ત્યાં ચારે જણીયો એકેક પ્રહરને આંતરે આવશું. તેમાં જરા પણ સંદેહ રાખશો નહિ. અને તમે આવ્યા વિના રહેશો નહિં? તે વાત રાજસેવક અંગીકાર કરી, ત્યાંથી રજા લઈ ચાલ્યો, અને પોતાને સ્થાનકેં આવ્યો. અને પઠી વિચાર કરવા લાગ્યો કે એ સ્ત્રીયો સર્વ, રાહ્સીયો જેવીજ છે, તો તેના પાસમાં મારે તે શીદ પડવું જોડ્યેં! વલી એકને જો પરણવું હોય તો તો જાણે ઠીકજ છે, પરંતુ આ તો ચાર સ્ત્રીયોને પરણવું? વલી ચારને જે પરણે, તે કેવી રીતેં સુખી રહે! તેમાં પણ વલી તેના બોલવા પરથી લાગે છે, કે તે તો પિશાચી જેવી ઢલ કરનારીયો છે! જ્યારેં આપણે પરણ્યા, ત્યાર પઠી તો તેને ઢોડાયજ કેમ! જુહ. કાનેં પકડેલી જે વ્યાઘ્રી છે, તે બલવાનથી પણ પઠી ઢોડાતી નથી, કારણ કે જો તે ઢોડે, તો તે વ્યાઘ્રી બલવાનનાંજ પ્રાણ લીયે! માટે તેડની સાથેં ન પરણવું તેજ સારું છે અને પરણ્યા પઠી તો મારો કોઈ ઉપાયજ નહિં. અહો જુવો તો સ્વરા મુને એ રાજપુત્રીયેં કેવો ઢલ્યો!!!

એવી રીતેં ચિંતાસમુદ્ધના મધ્યમાં રહીને તેણે આશ્વો ઢાડો તેજ વિ

चारकऱ्या कऱ्यो. पढी सायंकाल थयो त्यारें वली पण विचारवा लाग्यो के ए कुड् स्त्रीयोने परणीने एक तो मारा निर्मल एवा कुलने कलंक लगाडवुं, अने बीछुं आ गामनो जे राजा तेनी साथें गुप्तरीतें विवाह करी डोह करवो ! माटे ए काम कुलवान् पुरुषने करवुं तो उचितज नथी ! एम विचारी प्रदोषने समयें ते नगरमांथी बाहिर जड् कोड्क ठेकाणे रह्यो.

हवे राजसुता वगेरे चारे जणीयोयें एकत्र यऱ्ने ठेगाव कऱ्यो के आपणे अनुक्रमें एकेक जणीयें एकेक प्रहरने आंतरें रातमां आपणा संकेत करेला देवमंदिरमां जवुं. ते ठेगाव परस्पर कबूल करीने प्रथम प्रहरमां सर्व वैवाहिक उपकरण लऱ्ने राजकन्या सखि सहित सांकेतिक देव मंदिरमां पेठी, अने अंदर जड् ज्यां जोवे ठे, त्यां तो सिद्धदत्त सुतेलो ठे. तेने जोऱ्ने तेणें जाण्युं जे अहो ते राजपुरुष अमारी पहेलांज मारा कहेवा प्रमाणें आवीने सूतो ठे ! तेथी ते माणास घणोज दुशीयार लागे ठे, अने तेने परणवाथी अमो घणां सुखी थाळुं ? एम विचार करी ज्यां निकट आवी जुवे, त्यां तो पुस्तक हाथमां लऱ्ने सिद्धदत्तने निडा करतो दीगो, त्यारें राजकन्या विचारवा लागी के अहो ते राजपुरुष बुद्धिमान् तथा साहसिक पण लागे ठे, परंतु निडालु ठे, कारण के ते धमधोकार निडाज कऱ्या करे ठे ! एम विचारी तेनी पासें गड्. अने कहेवा लागी के हे स्वामीनाथ ! निश्चित यऱ्ने केम सूता ठो ? जलदी उगो. जे लग्ननो अवसर जाय ठे, ते न पासतां आलसु यड् सुवुं, ते ठीक कहेवाय ? आवा उत्साहना कार्यमां निडा ते केम आवे ठे ? एम बोलतां बोलतां प्रेम निर्जरपणायें तेने उगाड्यो अने अंधारे ने अंधारे ते राजकन्यायें पोतानो हथेवालो तेना दक्षिण हाथमां मेलवी आप्यो अने हाथने विषे कंकण बांधी गांधर्व विवाह करी लीधो. पढी नथी जाण्यो राजकन्या वगेरेनो संकेत जेणें एवा सिद्धदत्तने सांकेतिक राजपुरुष जाणी राजकन्या कहेवा लागी के हे वल्लभ ! आपें आपनो बेसवानो रथ क्यां ठोड्यो ठे ? ज्यां ठोड्यो होय, त्यां जड् तेने घोडा जोडी ने जलदी तैयार राखजो. कारण के आपण सर्वने ते रथमां बेसी सवारमां एकदम पलायन करवुं पडजो. माटे तेनी तैयारी राखो ? ते सांजलीने सिद्धदत्त बोल्यो के सर्व सारुंज याजो. परंतु हाल तो हूं निडामां हूं माटे मने तेमां अंतराय करो नहिं. अने सुवा आपो.

એમ કહી કપટનિદાથી પાઠો તેમને તેમ સુઠ ગયો. તેવામાં તો રાજ
 કન્યા તે પુરુષનો શબ્દ સાંજલી મનમાં શંકા તથા ત્રાસ પામી વિચારવા
 લાગી જે અરે ! અમોયે સંકેત કરી જે પુરુષને આ દેવાલયમાં સુવાનું
 કહ્યું હતું, તે તો જાસતો નથી અને આ તો બીજો કોઈ નવીનજ પુરુષ
 જાણે છે? એમ વિચાર કરી સંપુટમાં કરેલા દીવાને સંપુટમાંથી ડાકો
 કરી તેની સામો કહ્યો અને જ્યાં જોવે, ત્યાં તો સારા વર્ણવાળા, સુકુમાર
 અંગયુક્ત, કામદેવના રૂપને પણ જીતી જાય એવા રૂપવાળા, તે સિદ્ધદત્તને
 જોયો. જોઈને જેવામાં તેને કાંઈક કહેવા જાય તેવામાં તો તેના મસ્તકની
 પાસે હાથમાં રાખેલા પુસ્તકને જોયું. અને તરત તેમાં લખેલું શ્લોકનું એક
 પદ વાંચ્યું, તે જેમ કે: “પ્રાત્રવ્યમર્થે લજ્જતે મનુષ્ય:” એટલે મનુષ્યને દૈવ
 યોગે જેટલું મલવાનું છે, તેટલુંજ મલે છે. તે વાંચી રાજકન્યાયે તુરત પો
 તાની આંખમાંથી અંજન કાઢી ઘાંસની સલીયેં કરી તે પુસ્તકમાં એક બીજું
 પદ લખ્યું કે: “દેવોપિ તં લંઘયિતું ન શક્ય:” એટલે પ્રારબ્ધથી બનેલા કાર્યને
 દેવ પણ ઊલ્લંઘન કરવાને સમર્થ થતો નથી, તો મનુષ્યની તો શીજ ગતિ?
 એમ એ શ્લોકમાં બીજું નવું પદ લખી, રાજકન્યા પોતાને ઘેર ચાલી આવી.
 પછી બીજો પ્રહર થયો, તો તે બીજા પ્રહરને વિષે પૂર્વોક્ત સંકેતપ્રમાણે
 મંત્રીની પુત્રી આવી. અને પૂર્વોક્ત રાજકન્યાની રીતે તેનું પણ બન્યું, તો
 તેણે પણ તે શ્લોકમાં ત્રીજું પદ નવું કરી રાજકન્યાની પેઠે પોતાની આંખ
 માંથી અંજન કાઢી સલીયેં કરી લખ્યું, કે “તસ્માન્ન શોચે ન ચ વિસ્મ
 યોમે” એટલે તે દૈવનુંજ કરેલું થાય છે, તે માટે હું કાંઈ શોક કરતી
 નથી તથા મનમાં વિસ્મય પણ પામતી નથી. આ પ્રમાણે ત્રીજું પદ
 લખીને તે પણ પોતાને ઘેર આવી. તે પછી તૃતીય પ્રહરને વિષે શ્રેષ્ઠીની
 પુત્રી આવી, તેનું પણ પૂર્વોક્ત રીતે બન્યું અને તેણે પણ તેજ શ્લોકનું એક
 નવીન ચતુર્થ પદ બનાવીને લખ્યું જે “યદસ્મદીયં નહિ તત્પરેષાં” એટલે જે
 આપણું છે, તે કોઈ ડાકો બીજાનું થઈ શકતું નથી. એમ લખીને તે પણ
 પોતાને ઘેર ચાલી ગઈ. પછી ચતુર્થ પ્રહરે પુરોહિતની પુત્રી આવી, તેનું પણ
 ત્રણ કન્યાની પ્રમાણે બન્યું. ત્યારે તેણે તો એક નવીન શ્લોકજ બનાવ્યો,
 તે જેમ કે:— વ્યવસાયં દધત્યન્યઃ, ફલમન્યેન જીજ્યતે ॥ પર્યાપ્ત
 વ્યવસાયેન, પ્રમાણવિધિરેવ ન: ॥ ૧ ॥ અર્થ:— વ્યવસાય કોઈક કરે

हे, अने तेनुं फल कोइ बीजोज नोगवे हे, पूर्ण व्यवसाय कस्यां ठतां पण जे अमने फल मळ्युं, तेमां अमारुं कर्मज कारण हे, बीजुं कोइ नथी.

पढी प्रजातना समयने विषे ते चारे कन्याउनी सखीयोयें विचाखुं जे आ कन्याउनां लग्ननी वात तेमनी माताउने आपणे कहियें? अने ते तेना पिताउने कहेरो. जो आपणे नहिं कहेसुं तो तेमनां माता पिता आपणने अपराधी गणरो, के तमो जाणती हती ते ठतां अमने कहुं केम नहिं? एम विचारी चारे कन्यानी सखीयोयें तेनी प्रत्येक माताउने रात्रिमां बनेला लग्ननी सर्व हकीगत कही संजलावी अने ते वात पाढी कन्याउनी माताउयें पोतपोताना स्वामीने कही दधी, ते सांजली खुशी थइ राजायें प्रधानोने तेडाव्या अने कहुं के हे बुद्धिमान मंत्रीयो! आपणा गामना दर्वाजा पासं जीर्ण थयेलुं एक देवमंदिर हे, तेमां पुण्यशाली एवो अमारो जा माता सूतेलो हे, तेने महोटा आम्बरथी तथा धामधूमथी तेडी लावो. एवुं वचन सांजली ते मंत्रीयो त्यां जइने प्रथम तो तूर्यना घोषें करी सिद्धदत्तने जगाड्यो. पढी प्रौढ एवा गजराजनी उपर वेसाख्यो अने बंदी लोकोना वृंदोयें जेनी स्तुति करी हे एवा ते सिद्धदत्तने राजाना मंदिरमां आण्यो, त्यां लोको तेने जोइने कहेवा लाग्यां के अहो! आ तो आ गामना रहेवासी पुरंदर शेठनो पुत्र सिद्धदत्त हे? ते सांजली राजा अत्यंत हर्षायमान थयो.

हवे ते सिद्धदत्तनो पिता पुरंदर जे हतो, तेणें मारीने पोताने घेरथी ते सिद्धदत्तने काढी मूक्यो हतो, परंतु पोतें पिता हे तेथी मनमां दया आणी तेने मारवानो पश्चात्ताप करी गामना दरवाजा बंध थया हे, तेथी ते गाम मांज हरो? एम जाणी ते गामनीज गली कुंचीयो शोधतो हतो, अने शोधतां शोधतां सवार थइ पडी परंतु तेने ते मळ्यो नहिं, त्यारें ते निराश थइ घेर आवी ज्यां निराश वेठो. त्यां तो ते सिद्धदत्तनी सर्व लग्न वगेरेनी हकीगतने तथा सिद्धदत्त परणवा माटे हस्तीपर वेसीने राजमंदिरमां आव्यो ते सर्वने गामना माणासोना मुखथी सांजली पुरंदर श्रेष्ठी हर्षित थइ एकदम त्यां आव्यो अने जोइने अत्यंत खुशी थयो. पढी ते कन्यानां माता पिता वगेरे ने खबर पडी के अमारी दीकरीयोयें पण तेज पुरुषने वखो हे. तेम जाणी ते पण सद्गु त्यां आव्यां. पढी ते चारे कन्यानां माता पिता, कामसमान

સ્વરૂપવાન એવા પોતાની કન્યાના વર સિદ્ધદત્તને જોઈ અત્યંત ખુશી થયાં, અને કન્યાઈ પણ ખુશી થઈ વિચારવા લાગીયો કે અહો! પ્રથમના સાંકેતિક રાજપુરુષ કરતાં તો આ વર આપણને હજારગણો સારો મલ્યો? પઠી તે મતિમાન એવા રાજા, તથા મંત્રી પ્રમુખે મહોટી ધામ ધૂમથી પોતાની કન્યાઈના વિવાહ કહ્યા. તેમાં રાજાએ પાણિગ્રહણને સમયે કન્યા દાનમાં પંચાશી ગામ આપ્યાં, તેમ સચિવ, શ્રેષ્ઠી અને પુરોહિત, તેણે પણ પોત પોતાની કન્યાના પાણિગ્રહણ સમયે, સ્વસ્થશક્ત્યનુસારે હર્ષથી આજ્ઞા રણ તથા ધન વગેરે આપ્યાં.

સિદ્ધદત્ત, રાજાએ આપેલા ઉત્તમ ધવલગૃહમાં નવોઢા એવી ચાર સ્ત્રીઓની સાથે સ્વર્ગમાં જેમ દેવ કાલ નિર્ગમન કરે, તેમ કાલ નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં ગુણશેખરસૂરિ નામા મુનિ ઘણાક શિષ્યો સહિત સમોસહ્યા. તે સાંજની રાજા પ્રમુખ વાંદવા માટે ગયા, ત્યાં સિદ્ધદત્ત પણ ચાર સ્ત્રીઓએ સહિત ગુરુને વાંદવા માટે આવ્યો. ગુરુ પણ સદુને યથાયોગ્ય સ્વસ્થાનપર બેઠા જોઈ કરુણારસ યુક્ત દેશના દેવા લાબ્યા. તે જેમ કે:- ॥ ડુષ્પ્રાપ્યં પ્રાપ્ય માનુષ્યં, તત્કિંચિ જ્ઞન્મનાઽમુના ॥ ધ્રુવમાસાયતે યેન, શુદ્ધજન્મંતરં પુનઃ ॥ ૧ ॥ ત્યજ ડુર્જનસં સર્ગં, નજ સાધુસમાગમમ્ ॥ કુરુ પુણ્યમહોરાત્રં, સ્મર નિત્યમનિત્યતામ્ ॥ ૨ ॥ નિંદાં મુંચ શમામૃતેન હૃદયં સ્વં સિંચિતં ચ કૃત્યાઃ, સંતોષં નજ લોજનમુ ત્સૃજ જનેષ્વાત્મપ્રશંસાં ત્યજ ॥ માયાં વર્જય કર્મ તર્જય યશઃ સાધ મિકે પ્વર્જય, શ્રેયોધારય હંત વારય મદં સ્વં સંસૃતેસ્તારય ॥ ૩ ॥ અર્થ:- ડુષ્પ્રાપ્ય એવા મનુષ્યના જન્મે કરી કાંઈક જો સુકૃત સંપાદન થાય છે, તો એ સુકૃતથી વલી પાઠો શુદ્ધજન્મ થાય છે, અને તેથીજ પાઠી સજ્જિતિ થાય છે ॥ ૧ ॥ વલી હે નબ્ધ જીવ ! તમો ડુર્જનના સંગનો ત્યાગ કરો. અને સાધુનો સંગ કરો. અહોરાત્ર પુણ્ય કરો. નિત્ય સંસારના અનિત્ય પણાની જાવના કરો. નિંદાનો ત્યાગ કરો. શમરૂપ અમૃતથી પોતાના હૃદયને સિંચિત કરો. સંતોષને નજો. લોજનો ત્યાગ કરો. મનુષ્યો પાસે આત્મશ્લાઘા ન કરો. માયાનું તર્જન કરો. ડુષ્ટકર્મોથી ત્રાસ પામો. સાધ મિકોને વિષે યશનું સંપાદન કરો. શ્રેયને ધારણ કરો. મદને વારો અને તમારા જીવને સંસાર સમુદ્રથી તારો. ઇત્યાદિક ગુરુના મુખથી દેશના સાં

नली सिद्धदत्तें पूठयुं के महाराज ! हुं पूर्वजन्में कोण हतो ? त्यारें गुरुयें तेनो सर्व पूर्व जन्म कह्यो. ते सूरिना मुखथकी सांजली संसारथकी विरक्त थइ तेज गुरु पासें दीक्षा लइ, घणा काल पर्यंत मनोहर चारित्र पाली, स्वर्गमां गयो अने अनुक्रमें सुकृतें करी मोक्षने पण पामशे. माटे हे धर्म करणी करनारी श्राविकाउ ! आ दृष्टांतथी अदत्तादानना गुण अने दोषो तमारा चित्तने विषे तमो जाणी ल्यो. ए प्रकारनां साधुनां वचन सांजलीने हे पूर्णचंद्रकुमार ! बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोयें कथुं के हे प्रजो ! आ जथी चोरीथी कोइनुं इव्य अमारे यावज्जन्म लेवुं नहिं. वली लेवुं नहिं एट लुंज नहिं, परंतु अमारा घरमां पडेलुं इव्य पण अमारा पतिनी आझा विना ठेतरीनेरे लेवुं नहिं. हे गुरो ! आपनी साक्षीथी उत्तम एवुं ए त्रीजुं व्रत पण अमोयें अंगीकार कथुं. ते सांजली अत्यंत खुशी यइने में चितव्युं जे आ तो घणुं सारुं थयुं, हवे आ स्त्रीयो मने वंचीने कोइ दिवस धननुं हरण तो करशेज नहिं. ते पण आ साधुयेंज मारो उपकार कथ्यो, माटे तेना अंगमां लाकडीना त्रण प्रहार करवानो जे विचार कथ्यो हतो, ते बंध राखी हवे हुं तेने बेज प्रहार करीश ? एम ज्यां विचार करुं तुं, त्यां तो पाठी वली मुनियें देशना देवा मांमी के, हे नइकस्त्रियो ! सर्व व्रतमां शिरोमणि परम उत्तमोत्तम, कल्याणकारक, मंगलकारि, श्रेयस्कर एवुं शीलव्रत पण ठे, ते कुलवती स्त्रीने विवाहथी आरंजनीने आ व्रत कहेलुं ठे. ते जेम के:- कुलवती स्त्रीने मनथी पण परपुरुषनो अनिलाप कोइ पण वखत करवो नहिं. तथा सराग दृष्टिथी कोइ पुरुषनी सामुं जोवुं नहिं. अने एवा शुद्धव्रतने पालनारी सतीस्त्रीने मनुष्य तो शुं ? पण वैरी, जल, विष, व्याघ्र, सर्प, वैताल, अग्नि, तेनी पण विपत्ति कोइ दि वस आवती नथी. अने ते स्त्री सर्वत्र माननीय तथा तीव्र तेजस्वी थाय ठे, तेनी महोटप जगतमां प्रसरे ठे. ते सतीनुं चंद्रपर्यंत शुच्र यश प्रकाशमान थाय ठे, ते सती स्त्रीने सौभाग्य, सुख, संपत्ति, पुत्रप्राप्ति, चित्तनिवृत्ति वगेरे सुख प्राप्त थाय ठे अने पर लोकमां पण स्वर्ग अप वर्गनी प्राप्ति थाय ठे. हे श्राविकाउ ! जे शीलचरित्र प्राणी ठे, ते प्राणी, नासिका, उष्ट्र, हाथ, पग, तेना तथा इंडियना ठेदन चेदनने पामे ठे. तेमज वली वध, बंधन, क्लय, तेने पण प्राप्त थाय ठे. अने जे

कुशीला स्त्री ठे, ते तो परजवने विपे कुरूपपणाना कुगर्जपणाना, वंध्यत्वना, जगंदररोगथी दुःखितपणाना, रंभा कुरंभा तथा वंध्यपणाना जन्मने पामे ठे. वली ते आ जन्मने विपे निर्लौठन, तिर्यग्गति, वध, बंधन, ताडन, तर्जन, नारारोपण, कुधा तृपानुं सहन करवुं, इत्यादिक महादुःखोने जोगवे ठे अने मरीने पाठो नरकगतिमां जाय ठे. त्यां पण तेने परमाधाम। देवता, वज्र उपर तथा अग्नि उपर नाखीने विविध प्रकारनां दुःखो जोगवावे ठे. तेमां दुराचारी पुरुषने तपावेला लोढानी पूतली साथें, अने असती स्त्रीने तपावेला लोढाना पुरुषसाथें आलिंगन करावे ठे. हवे जुउ. ते शीलनो महिमा? के एक शीलसुंदरी जे हर्ती ते शीलें करी साम्राज्यपणानें पामी, अने तेनी पर मोह पामेला दुर्जलित एवा कोइ चार पुरुषो हता, ते दुःशीलपणायें करी महोटा दुःखमां आवी पड्या. ते सांजली हे पूर्णचंद्र कुमार! ते स्त्रीयोयें मुनिने पूठयुं के हे जगवन्! ते शीलसुंदरी ते कोण हर्ती, अने तेने शीलव्रतथी केवी रीतें साम्राज्य सुख मळ्युं? तथा ते चार दुर्जलित पुरुषो पण कोण हता? अने ते उने केवी रीतें दुःख प्राप्त थयुं? ते कृपा करी सविस्तर कहो. त्यारें मुनि कहे ठे, के हे श्राविकाउ! ते वृत्तांत कहुं, ते सांजलो.

आज विजयने विपे विजयवर्द्धननामा नगर हतुं, तेमां कोइ वसुपाल नामक श्रेष्ठी रहेतो हतो, तेनी सुमाला नामा स्त्री हती, तेने एक सुंदर आका रवाली तथा जिनागममां प्रवीण एवी सुंदरी नामा कन्या हती, ते सर्व कलामां कुशल तथा धर्मकार्यमां अग्रेसर हती. हवे ते कन्या अनुक्रमें यौवन वयने पामी ॥ यतः ॥ स्मितं किंचिद्भ्रं. सरलतरलोदृष्टिविजवः, परिस्पंदोवाचामजिनवरसोक्तिः सरजसम् ॥ गतीनामारंजः किसलयितलीलापरि करः, स्पृशंत्यास्तारुण्यं किमिव नहि रम्यं मृगदृशः ॥ १ ॥ अर्थः—युवावस्थाने स्पर्श करती एवी मृगसमाननेत्रवाली स्त्रीनुं कयुं अंग रमणीय नथी थतुं? अर्थात् सर्व अंग रमणीय थाय ठे. ते जेम के, ते स्त्रीनुं मुख काहिक स्मितयुक्त थाय ठे, सरल अने चंचल एवो दृष्टिनो वैजव थाय ठे, नविन नविन रसनी ठे उक्ति जेमां एवो वाणीनो परिस्पंद थाय ठे, गमननो आरंज उतावलथी थाय ठे. ते तो जाणे नवांकुरनी लीलानो परिकरज होय नही? तेवो थाय ठे. हवे एवी रीतें युवावस्थाना प्राडुर्जावने प्राप्त थयेली ते कन्याने तेनां माता पितायें समानरूपवाला पुरुषनी साथें न

પરણાવી, પરંતુ શ્રાવકના સર્વ ગુણોયેં પરિપૂર્ણ એવા સુનહ નામા શ્રાવક ની સાથેં પરણાવી. તેથી જે મધ્યસ્થ લોકો હતા, તે તો તે વિવાહને વચાણવા લાગ્યા, અને તે કન્યાના જે અર્થી હતા, તે શોક કરવા લાગ્યા.

એજ અવસરને વિષે તેજ નગરમાં બ્રાહ્મણના કોશ્ક બે પુત્રો અને બે કોહ વાણીયાના પુત્રો રહેતા હતા. તે ચારે જણ સમાનચિત્ત, સમાન વય અને સમાનગુણવાલા મિત્ર હતા. તેડ તે શિલસુંદરીના ગુણ તથા રૂપ સાંજલી તેના સંગમ કરવામાં અત્યંત ઉત્સુક થયા, તેથી તે ચારે જણોયેં અદ્ભુત એવા શૃંગાર પદેશ્યા અને જ્યાં તે શીલસુંદરી ગવાહુમાં નિત્ય બેસે છે, તેની નીચેં રાજરસ્તામાં તેને મોહ કરવાને માટે અનેક કુચેષ્ટાઉ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે:- ક્યારેંક પોતાનાં અદ્ભુત સ્વરૂપો બનાવી દેશાહે છે, ક્યારેંક ત્યાં જાને તે સુંદરીના મંદિરની નીચેં વીણાઉ વગાહે છે. ક્યારેંક કાવ્ય, શ્લોક, પદ્મપદીને અન્યોક્તિયેં કરીને સંજલાવે છે. તેવી રીતની તે ચારે જણની ચેષ્ટા જોને શીલસુંદરીયેં મનમાં વિચાણું જે ધિક્કાર છે, ધિક્કાર છે, આવા અફ જનના વિલાસને ! અને ધિક્કાર છે, આવી અસાર સંસારની વાસનાને ! અને ધિક્કાર છે, આવી કામચેષ્ટાઉને ! કે જે કામચેષ્ટાથી જીવ સદસદ્વિચારથી આ ચાર હુષ્ટ જનોની પેઠેં રહિત થઈ જાય છે ! અને વલી નીચ આચારને અંગીકાર કરવો પડે છે ॥ યતઃ ॥ સંપૂર્ણેપિ તડાકે, કાકઃ કુંજોદકં પિવતિ ॥ સ્વાધીનેઽપિ કલત્રે, નીચઃ પરદાર લંપટોજવતિ ॥ અર્થઃ—જેમાં જલપાન કરવાની કોહ નાજ કહેતું નથી, તેવા સંપૂર્ણ જલથી જરેલા તલાવ વગેરે જલાશયને ઢોડી કાગડો જે છે, તે જલ જરીને આવતી સ્ત્રીના માથાપર રહેલા કુંજમાં પોતાની ચાંચ ઘાલીને જલ પીયે છે. તેમજ નીચ પુરુષ જે છે, તે પોતાને સ્વાધીન સ્ત્રી ઢતાં પણ પરસ્ત્રીને વિષે લં પટ થાય છે. એમ વિચારીને શીલસુંદરીયેં તે ચારે હર્જલિત પુરુષોને આંખના કટાહ માત્રથી પણ આશ્વાસન કશા નહિં. પઠી તે પુરુષોયેં ઘણાક હવ્યનો વ્યય કરી કોહ એક પરિવ્રાજિકાનો મેલાપ કશો, અને તે પરિવ્રાજિકાને પોતાની અનિલપિત વાતની સૂચના કરી. એટલે તેને કહ્યું કે તમારે એવું કાર્ય કરવું કે તે જેથી શીલસુંદરી અમને સુરતસુખ આપે ? પઠી હુષ્ટ એવી તે પરિવ્રાજિકા તેના કહેવા પ્રમાણેં શીલસુંદરીને સમજાવા માટે ત્યાં ગઈ, ત્યાં તો તે પરિવ્રાજિકાની મુખમુશાથી તથા તેના ગમનથીજ સુશીલાયેં મનમાં જાણ્યું કે

आ परिव्राजिकानो वेप लेइ जगतमां सुशील जनोने फसावनारी कुट्टिनी ठे अने ते चार दुर्जलित पुरपोनी मोकलेली ठे. एम जाणी पोताने घेर आवेली परिव्राजकाने शीलसुंदरीयें नमन मात्र पण कसुं नहिं, तथा तेनी स्तुति पण करी नहिं. तो पण ते तेनी सन्मुख आवीने पोतानुं कार्य साधवा माटे मान विनानी यइने बेठी. अने काकु उक्तिथी कहेवा लागी के हे वत्से ! दयाधर्म तो सर्वेजीवने संमतज ठे, तेमां पण श्राव कने तो ते सर्वजीवनी पर दया राखवाथी विशेषपणे सम्मत ठे ? माटे ते दुःखीयाउना प्राणनुं तुं रक्षण कर. ते सांजली शीलसुंदरी बोली के हे सखि ! आ तुं जे बोले ठे, ते करवानुं महा पाप ठे, अने ते कुलीन स्त्रीने तो सर्वथा करवा योग्यज नथी. माटे ते वात करतां तुने लाज नथी आवती ? वली हे सखि ! जेणे व्रत अंगीकार कखां ठे, एवी तुं सरखी परिव्राजिकाने तो एवुं पाप वचन बोलवानुं पण महापाप ठे, ॥ यतः ॥ प्राणिनः पापबुद्धिं ये, परेषां परितन्वते ॥ आत्मानं च परं चेव दुर्गतौ पातयन्ति ते ॥ १ ॥ अर्थः— जे प्राणी बीजा मनुष्योने पाप बुद्धि आपे ठे, ते प्राणीयो पोताना आत्माने तथा बीजाउने दुर्गतिमां नाखे ठे. आ प्रकारनां न्याययुक्त वचन सांजली ने परिव्राजिकायें मनमां धासुं जे आ स्त्री तो निश्चें साचीज सती ठे ? पढी त्यांथी गुप चूप उठीने पोताना स्थानक प्रत्यें आवी. अने ते चारपुरुषो पासें जइ कहेवा लागी के हे पुरुषो ! जो तमो सुखें जीववानी इहा करता हो, तो ते स्त्रीना संगम रूप दुराग्रहने ठोडी यो. कारण के तमारा कार्य माटे में त्यां जइने कपटथी घणां वाक्य कह्यां, पण ते दुष्टायें पोतानो दुराग्रह जरा पण ठोड्यो नहिं. अने सामो मुने उपदेश देवा लागी ? एवां वचन तेनां सांजली जे कांइ उरावेलुं इव्य हतुं, ते परिव्राजिकाने आपीने विसर्जन करी. पाठा वली ते चारे जण विचार करवा लाग्या के हवे तो आपणे, ते रांमने कोइ वातें ठोडवीज नहिं, माटे कोइ मंत्रसिद्धने मलीने मंत्रविद्याथी तेने तेडावी तेनी साथें रतिसुख लेवुं ? एम विचारी कोइ एक मंत्रसिद्ध पुरुषने मय्या अने ते मंत्रसिद्धने पोतानुं सर्व मनीषित कही बताव्युं, त्यारें ते मंत्रसिद्ध चारे जणने तेमनुं धारेलुं काम पार पाडवा माटे काली चउदशने दिवसें रात्रिने विषे एक निर्जन वनमां आववानुं कसुं अने ते त्यां आव्यो.

पढी मंत्रसिद्ध पुरुष, जूमिने पवित्रं करी तेने विपे मंमल लखी तेनुं पूजन करी, ते मंमलनी वच्चें बेसी विधिपूर्वक देवीनो मंत्र आराधवा लाग्यो. ए मंत्रना आराधनथी मंत्रदेवीने प्रसन्न करी. त्यां तो प्रसन्न थयेली ते देवी सन्मुख आवी उनी रही, त्यारें ते देवीने सिद्धपुरुषें कहुं के हे देवि! शीलसुंदरी नामा एक अतिस्वरूपवान् स्त्री ठे, तेने तमो जइने जलदी लावो. ते सांजली अचिंत्य महिमावाला मंत्रना प्रनावथी वशी नूत थयेली देवी, आकाशमार्गे गई. ज्यां एकली ब्रह्मचारिणी पौषधयुक्त ते शीलसुंदरी घरमां सूती हती, त्यां आवी तेने एकदम त्यांथी उपाडीने आकाशमार्गे सिद्धपुरुष पासें आणी मूकी. हवे त्यां तेने आणी तो खरी, पण शीलसुंदरीना तेजने सहन न करी शकवाथी देवी कहेवा लागी के अरे पापी! तें आवा निंद्य कर्ममां मुने क्यां नाखी? जा. हुं तारुं धारेखुं काम करीश नही. एम कहिने क्रोधायमान थइ मंत्राधिष्ठायिका देवी पोताने स्थानकें गइ. पढी सिद्धपुरुषें तुरत ते चारे जणने बोलाव्या अने कहुं के अरे दुर्ललित पुरुषो! तमो आहिं आवो, अने जे स्त्री तमारा मनो मंदिरमां निवास करी बेठेली हती ते आ प्रत्यक्ष आवी ठे, ते जुड, के ते एज ठे के बीजी? ते सांजली सर्व त्यां आव्या, अने तेने जोइ के तुरत अत्यंततयंत प्रसन्न थइ कहेवा लाग्या के हा !!! अमारा मनने हरण करी हस्तगत न थाती हती ते आज ठे? पढी मंत्रसिद्धपुरुषें कहुं के हवे तमने जेम रुचे तेम करो. ते सांजली चारे जणे संकेत कखो के जे प्रथम दोडी, ते स्त्रीनो स्पर्श करे, ते पुरुष तेनी साथें प्रथम रतिसुख जो गवे. एम संकेत करी उद्यम युक्त थइने सर्वे दोड्या अने ज्यां ते शीलसुंदरीनी नजिक आवे ठे, तेवामां तो ते चारे जणने एकदम देवीयें काष्ठनी पठें विचेतन करी मूक्या, के जेथी ते चाली, हाली अने बोली पण न शके? जेम चित्रामणमां आलेखी लीधा होय, तेवा थइ गया. तेने जोइने सिद्ध पुरुष तो थर थर कंपायमान थयो थको शीलसुंदरीना चरणने विपे पड्यो, अने प्रणाम करी कहेवा लाग्यो के हे जगवति! हे परमयोगिनि! तमारुं आ प्रकारनुं अचिंत्य माहात्म्य में पूर्वे जाणुं न हतुं, तेथी आवो में दुष्ट व्यवसाय कखो? हवे पगे लागी कहुं तुं के एक मारो करेलो आ अपराध क्षमा करजो. अने आजदिवस पढी कोइ दाडोहुं आवुं

काम करीश नहिं. तमारा चरणमां पडेला दीन कंगाल एवा मुने अनय दान आपो. एम पगमां पडी कालावाला करे ठे, तेवामां तो प्रजात थइ गयो. तो पण शीलसुंदरीयें ते सिद्धपुरुषने कांइ पण प्रत्युत्तर आप्यो नहिं अने ते सर्व वात आखा नगरमां प्रसरी. ते सांजली ते गामनो शूर राजा, तथा बीजा माणसो विस्मय पामी ते कौतुक जोवाने त्यां आव्या, अने त्यां आवी ज्यां जोवे, त्यां तो चारे जणने जडीनूत थयेला दीठा. राजायें ते सर्वने जोइ प्रधान पासं पूढाव्युं, के तमो पूढो जे ए चारे जण कोण ठे ? ने आ सर्व वृत्तांत केवा कारणथी वन्युं ठे ? त्यारें मंत्रीयें पूढ्युं के हे डुराचारियो ! आ तमोने शुं थइ गयुं ठे, ते बोलता पण नथी ? एम घणुं कहुं पण ते देवीयें जडीनूत करेला होवाथी कांइ बोलीज शक्या नहिं. त्यारें त्यां वेठेली शीलसुंदरीने पूढ्युं के हे बेन ! आ पुरुषो, आम केम थइ गया ठे ? अने तमें कोण ठे ? त्यारें ते शीलसुंदरी लळा पामी नीचुं मुख करी कहे ठे, के हुं कांइ पण जाणती नथी ? तेवामां तो ते सिद्धपुरुष बोव्यो के मारो गुनो जो आप माफ करो, तो हुं कहुं. ते सांजली राजायें कहुं के जा. तारो जासे तेवो गुनो हरो, तो पण अमो माफ करशुं, त्यारें बनेली सर्व वात यथास्थित तेणे कही, के तुरत पढी देवीयें तेने ठोडी मूक्या. तूटा थयेला एवा ते चार जा एाउयें पण तेवीज रीतें सर्व वात कही देखाडी. ते सांजली अत्यंत को पायमान थयेला राजायें कहुं के तमारे मारा गागमां रहेवुं नहिं अने कोइ ठेकाणे जइने पण आवुं काम करवुं नहि. एम तेने कही सीपाइयोने स्वाधीन करी दीधा, अने वली पण कहुं के हे पापिष्ठो ! आ मारा गाममां हुं राखुं तो तमें आपणें मारी पण स्त्रीयोनुं हरण करो के ? पढी ते सर्वनो धारा प्रमाणे दंमलइ निजुंढीने पोताना देशथकी बाहिर कढावी मूक्या. पढी पुरजननी साथें शूर राजा ते शीलसुंदरीने पगे लाग्यो. शीलसुंदरीनो पिता वसुपाल श्रेष्ठी पण त्यां आव्यो, त्यारें शीलसुंदरीयें तेना पिताने नमस्कार कख्यो. राजायें ते श्रेष्ठीनी प्रशंसा करीने कहुं, के हे श्रेष्ठिन् ! तमोनें धन्य ठे, के जेनी पुत्री आवी उत्तम सती ठे ? त्यारें वसुपाल श्रेष्ठीयें कहुं. के आपने धन्य ठे, जे आपना राज्यढायानी अवनीमां आवी सतीयो वसे ठे ? पढी प्रसन्न थ येला शूर राजायें ते शीलसुंदरीना पिताने तथा तेना पतिने पोताना राज वेरामांथी मुक्त कख्या, अने ते शीलसुंदरीने सर्व शृंगार, तथा मोटां मूख्यवाला

वखो आप्यां, पढी महोटा आमंवरें तेनो गाममां प्रवेश कराव्यो अने ते दिवसथी आ पृथ्वीने विषे ते शीलसुंदरी एवे नामें प्रसिद्धपणाने पामी. शीलें करी उज्ज्वलएवी ते शीलसुंदरी शीलमाहात्म्यथी स्वर्ग प्रत्यें गइ, अने अनुक्रमें मोहने पण पामरो. जेनुं इव्य राजायें लूटी लीधुं ठे एवा ते सुजलित पुरुषो घणा दिवस पर्यंत बंदीखानुं जोगवी मरण पामी प्रथम नरकमां जाओ. पढी पण घणा काल पर्यंत दुर्गतिमां जम्याज करओ. माटे हे सुश्राविकाउ! आ प्रकारें शीलना अने अशीलना गुण दोषो तमोने में कहा. आवी रीतनो मुनिना मुखथी उपदेश सांजली सर्व स्त्रियोयें तुरत परपुरुषना संग करवानो नियम ग्रहण कखो. हवे मुनि कहे ठे, के हे पूर्ण चंज कुमार! ते जोइ में मारा मनमां चिंतव्युं जे आ तो ठीक थयुं, कारण के हवे आ स्त्रीयो परपुरुषनुं गमन कोइ दिवस करओज नही? एम जाणी मारा मनमां आ स्त्रीयो व्यजिचार करओ! तेवो चिंतामि जे हतो ते उपशांत थइ गयो अने तेथी मारा मनमां परम निवृत्ति थइ गई. त्यारें में चिंतव्युं जे मुनियें तो मारो महोटो उपकार कखो, जे मारी स्त्रीयोने व्यजिचार कर्मनुं पण व्रत लेवराव्युं! हवे ए में धाखुं के प्रथम जे में तेमने वे प्रहार लाकडीना करवा धाखा ठे, ते बंध राखी हवे हुं एकज प्रहार करीश! एम ज्यां हुं विचार करुं तुं, त्यां तो पाठा निर्मल मनवाला मुनि बोलवा लाग्या के, हे निर्मल शीलवती श्राविकाउ! मारा वचनथी तमो परियहना परिमाणनुं पण व्रत ग्रहण करो. कारण के ते व्रत करनारा प्राणीने दुःखनुं पण परिमाण थाय ठे. ते जेम के: जेने एक स्त्री होय, तेने स्वल्प चिंता होय ठे, तेथी जेम वधारे वधारे होय, तेम चिंता पण वधारे वधारेज थाती जाय ठे, तेमज वली हाथी, तुरग, इव्य, रथ, गृह, हाट, शय्या, अशनादिकने पण वधारे वधारे राखवाथी वधारे वधारे चिंता थाय ठे, ते जेम के एक राखवाथी एक गुणी अने बेराखवाथी द्विगुणी, एम अनुक्रमें जेटलीगुणी वस्तु तेटलीगुणी चिंता थाय ठे ॥ यतः ॥ यथा यथा महत्त्वं च, विस्तरश्च यथा यथा ॥ तथा तथा महद्दुःखं, सुखं च न तथा तथा ॥ १ ॥ यथा यथा चूरिपरिग्रहाशा, तथा तथारंजपरः प्रसंगः ॥ आरंजतो दुःखशतोपलंजः, स्वल्पं प्रकल्पेत परिग्रहं तत् ॥ २ ॥ उपार्जयेत्कष्टशतानि कृत्वा, जगज्जनं दासयितं धनं यत् ॥ सदैव तद्दीक्षुणरक्षणाद्यै, स्तस्यैव दासः स्वयमेव स स्यात् ॥ ३ ॥ अर्थः—

જેમ જેમ મહત્ત્વ રાखे, અને જેમ જેમ પરિગ્રહનો વિસ્તાર રાखे, તેમ તેમ મોહોટું ડુઃખ હોય. પરંતુ સુખ ન હોય. જેમ જા જા પરિગ્રહની આશા હોય, તેમ તેમ જીવ હિંસાનો પ્રસંગ સ્વતઃજ આવે, અને જ્યારે જીવ હિંસા થાય, ત્યારે તો સહસ્રાવધિ ડુઃખની પ્રાપ્તિ થાય છે, માટે બુદ્ધિમાન મનુષ્ય, પરિગ્રહ તો સ્વલ્પજ રાखે ॥ ૧ ॥ ડ્યને ઉપાર્જન કરવામાં હ જારો કષ્ટ, જીવ નોગવે છે, તેથી તે ડ્ય, આશા જગતને દાસ કરનારું છે, વલી તે ધનના નિરંતર તપાસ રાखવાથી તથા તેના રક્ષણ વગેરેથી, તેને ઉપાર્જન કરનારો પ્રાણીજ નિરંતર તેનો દાસ થઈને રહે છે. માટે હે ધર્મ શીલાઈ ! પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી સંતોષ પોષથી જે સુખ મળે છે, તે સુખના રસને તો સાધુઉંજ જાણે છે, પરંતુ બીજો કોઈ પણ જાણતો નથી. જુઠ. પરિગ્રહવૃદ્ધિને ઈચ્છતા લોની પ્રાણી, કાંઈ પણ કાર્યાકાર્યને જાણતા નથી અને ઘણાંક દુષ્કૃત કાર્ય કરે છે. વલી લોની જીવો, આ સંસારને વિષે જેના તેના ધિક્કારને તથા અપમાનને સહન કરે છે અને તે મરણ પામીને પણ નરક તિર્યગ્યોનિને વિષે તીક્ષ્ણ એવાં અનંત ડુઃખોને પ્રાપ્ત થાય છે. માટે પાપનરથી નય પામતા જે પ્રાણીયો હોય તેણે પરિગ્રહપરિમાણ વ્રતને ધારણ કરવું. અને હે સ્ત્રિયો ! જે પરિગ્રહપરિમાણ કરનારા પ્રાણી છે, તે ગુણાકરની પેઠે સુખી થાય છે, અને જે તે વ્રતનો ત્યાગ કરે છે, તે ગુણધરની પેઠે ડુઃખી થાય છે. તે સાંજલી, હે કુમાર ! મારી સ્ત્રીયોયેં પૂઠયું કે મહારાજ ! એ ગુણા કર કોણ હતો, અને તે કેવી રીતે પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત પાલી સુખી થયો ? તથા એ ગુણધર વણિક પણ કોણ હતો, જે તે વ્રતનો ત્યાગ કરી ડુઃખી થયો ? એ સર્વ કૃપા કરી સવિસ્તર કહો. તે સાંજલી મુનિ કહેવા લાગ્યા કે હે ધર્મરસાસ્વાદ કરનારી સ્ત્રીયો ! તમો સાવધાન થઈને સાંજલો.

આજ વિજયને વિષે જયસ્થલ નામા નગર હતું તેમાં વિષ્ણુ, અને સુવિષ્ણુ નામના બે વૈશ્ય હતા, તે બેહુ જાણ્યો હતા, તેમાં જે વિષ્ણુ હતો, તે ડ્ય સંચય કરવામાંજ તત્પર હતો, તેથી તે વ્યવહારમાં કોઈનું દેવું લેવું, કોઈનો ઉપકાર, મિત્રવર્ગ માટે ડ્ય સ્વર્ચીને કાંઈ માન, સજ્જન પર અનુ કંપા, ડુઃખીયા જીવનો ઉપકાર, ધાર્મિકોને કોઈ દિવસ નોજન, પોતે સારું અનાજ, અંગનોગ, તે કાંઈ પણ કરે નહિં. વલી યાચક લોકોને તો ઘરમાં પણ પેસવા દે નહિં. અને ધન મેલવવાને માટે અહોરાત્ર તે ક્લેશજ

कह्या करे. तेना मागणा वाला तेने घेर उघराणी करवा नित्य आवे, पण ज्यारे तेनुं लेणुं न मले, त्यारें ते लोको तेनी अत्यंत गर्हना करे. वली तेना सगा वहालां आवी तेनी अपकीर्त्ति जोड्ने शोक करे ठे. अने धनाढ्यजनो तेनो धिक्कार करे ठे, माह्या पुरुषो तेने जोड्ने हसीने कहे ठे के अरे ! आ केवो कदरी माणास ठे, के ते ठते पैशे पोतानो सर्व समय, महा दुःखमांज गुजारे ठे ?

हवे बीजो तेनो जाइ सुविष्टु नामा जे ठे, ते महासंतोषी, सत्पात्रने दान देवमां रुचिवालो, सदाचारी, प्रियवाणी बोलनारो, विवेकवान, सज्जननो संग करनारो ठे. अने प्रतिदिवस अर्थीना पण मनोरथने पूरे ठे. एक दिवस ते सुविष्टुने घेर कोइ एक महात्मा साधु आव्या, तेने तेणे मिष्टान्न करी पडिलाच्या, तेथी तेणे जोगाढ्य एवुं मनुष्यायु बांध्युं. हवे ते साधुने सुविष्टुयें मिष्टान्न पडिलान्युं ते जोड्ने त्यां बेठेलो तेनो कदरी जाइ जे विष्टु हतो, ते हसीने कहेवा लाग्यो के अरे ! आवा साधु यड्ने जे फरे ठे, ते तो व्यवसाय करवामां अति आलसुज होय ठे तेथी ते कोड्नुं काम के काज कांही करताज नथी, तेम मजुरी पण करता नहिं, अने हरामनुं खावामांज तत्परज रहे ठे. आवा साधुना वेशरूप दंज करीने पारका घरमांथी जे धूती जाय ठे. तेवा दंजी जनोने ते आपे शुं थाय ? पण जगतमां जोलाजनो तो कांइ समजताज नथी. अने आवा मुंढाउने मफतनुं आपी दीये ठे ? आ प्रमाणें अल्पज्ञ अने अज्ञानी एवा विष्टुयें तेज वखत आवां कटु वाक्य कह्नीने निकाचित नीचगोत्र अंतराय कर्म बांध्युं. हवे एक दिवस ते विष्टुने धन माटे खाण खो दनारा लोकी माणसो मळ्या, तेणें तेने लोकीयो जाणीने ठानामाना एकां तमां लइ जड्ने कहुं के हे विष्टु ! आहिं एक पर्वत ठे, तेनी नीचें घणुंक धन ठे, परंतु अमारी पासें तेनी कांइ पण पूजा वगेरे करवानी सामग्री नथी, तेथी तमने सामग्रीवाला तथा माह्या जाणीने अमो तमारी पासें आव्या ठैयें. ते सांजली विष्टु अत्यंत खुशी यइ खड खड हसीने कहेवा लाग्यो जे अरे ! एमां ते शुं ठे ? हुं तमोने सर्वे धन संपादन करी आपुं ? ते धन का ढवाने माटे सर्व पूजा सामग्री मारी पासें तैयारज ठे ते सांजली ते लोको कहेवा लाग्या, के जो ते इव्य तमे काढी आपो, तो तमोने अमें ते इव्यनो अर्थो नाग आपशुं ? पण जुठ. आ गुह्य वात ठे माटे कोड्ने कदेशो नहि. एम निश्चय करी उत्तम तिथि, लग्न जोइ पूजादिक सामग्री तैय्यार करी पोताना

कुटुंबने ठानी रीतें सर्व वात कही विष्टु ते लोकोनी साथें रात्रिमां जेनी नीचें धन ठे ते पर्वत पासें आव्यो, त्यां पर्वत नीचें खाखरानुं एक जाड हतुं, तेनी शाखा हेठल पग मूकतां ते लोकोनो पग उंमो उतरि गयो, तेने जोइने विष्टुयें कथुं के हे जाइयो ! शास्त्रनुं एवुं वाक्य ठे, के “ ध्रुवं बिल्वपलाशयोः ” एटले बीलिना तथा पलाशना जाडनी नीचें निश्चें धन होय ठे. माटे तमोने इव्य मल्युं के नहिं ? त्यारें ते बोल्या के हा धन मल्युं होय, एम लागे ठे खरुं, पण उपरनुं ढाकणुं घणुं कठिन ठे ? ते सांजली विष्टु बोल्या के त्यां तमो ऊट खोदवा मांमो, कारण के इव्य तो त्यांज ठे. पढी सर्वे जणें खोदीने जोयुं तो त्यांथी प्रथम रक्त रत्नो निकल्यां, त्यारें विष्टुने कथुं के आर्हींथी रत्नो निकल्यां, पढी तेनी विष्टुयें बलि पूजा करी. पढी तेमांथी धन सर्व बाहार काढी जावी विष्टुनी सांनिध्यमां मूक्युं. पढी सर्वे जणाउ विष्टुने कहेवा लाग्या के तमो जलदी गाममां जाउ. अने आ सर्व धन लइ जवा माटें एक गाडी लइ आवो. ते सांजली खुशी यइने विष्टु कहे ठे, के ठीक. तमो बेसो. आ घडीयेंज हुं गाडी लईने आवुं बुं. तमो आर्हींथी क्याहिं पण जाशो नहिं. एम कहीने जेवामां ते पोताने घेर आव्यो, तेवामां ते खाडो खोदनारा पुरुषो परस्पर विचार करवा लाग्या के ते विष्टु हजी ज्यां गयो ठे, त्यांज आपणे आर्हींथी पसार थइ जायें ? एम विचारी ते सर्व इव्य लइने त्यांथी सद्दु जागी गया. हवे विष्टु पण एकदम गाडी लइने ते पर्वत नीचें आव्यो अने आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो इव्य पण न मले, अने तेना खोदनारा पण न मले ? तेथी तेने एकदम धेसत लागवाथी मूर्छा खाइने ते नूमिपर पडि गयो. थोडी वारें ज्यारें मूर्छा वली, त्यारें दुःखाकुल थइ शोक करतो करतो निराश थइ सवारें पोताने घेर आव्यो. हवे ते विष्टु रात्रियें गयो अने पाठो सवारें आव्यो, ते जोइने पडोशमां रहेला कोई चाडिया माणासें जाण्युं जे आज रात्रें ते क्यां गयो हशे ? जरूर तेनो तपास करवो. कारण के ते अनर्थकारी ठे ? अने तपास करतां पण मालम पड्युं जे ते धन मेलववा माटे एक पर्वत नीचें गयो हतो, पढी तेणे त्यां जईने ज्यां जोयुं त्यां तो खोदेलो खाडो जोयो. पढी ते चामिये पोतें जोयेली सर्व बिना त्यांना राजाने कही. त्यारें राजायें तुरत बोलावीने तेने पूठ्युं के हे विष्टु ! ए पर्वतनी नीचें तें खाडो केम खोद्यो ? त्यारें नय पामीने जेवी वात

बनी हती तेवी सर्व कही देखाडी. पठी राजायें न्यायकर्ताउने पूढ्युं के आने शुं शिहा करवी? त्यारें न्याय कर्तायें कहुं के ॥ श्लोक ॥ चोरश्चोरार्पकोमंत्रि, जेदङ्गः काणकः क्रयी ॥ अन्नदः स्थानदश्चैव, चौरः सप्तविधः स्मृतः ॥ १ ॥ अर्थः—चोरी करनार, चोरीनुं धन राखनार, चोरीनो जेद कहेनार, चोरीनी वात करी शीखवनार, चोरीनो माल वेची देनार, चोरने अन्न आपनार, चोरने स्थान आपनार, ए साते प्रकारना शास्त्रमां चोरज कहेला ठे. ते सांजत्री राजायें तेने चोर मानी, तेनां घरबार, धन, सर्व लूंटी लीधां अने तेने नगरथी बाहेर काढी मूक्यो. पठी एकदम डव्यनो नाश थवाथी तेने उन्माद रोग थयो, तेथी महा दुःखी थयो ॥ यतः ॥ अदत्तादानतोदौस्थ्यं, दौस्थ्यतः पापकल्पनम् ॥ पापेन नरकं घोरं, प्रयाति च पुनः पुनः ॥ १ ॥ अर्थः—अदत्त दानथकी अर्थात् चोरीथी दुःस्थिति आय ठे, दुस्थितिथी प्रतिदिन पापनी कल्पना आय ठे. अने पापें करी वारंवार घोर एवा नरकमां जाय ठे.

हवे ते विष्णु काजें करी मरण पामीने पोतानाज घर आगल श्वान यझे अवतखो, अने ते घर फरता फेरा खाय, पण कोइ खावा आपे नहि, ने सहु कोइ तेने माखाज करे. पठी ते मारथी मरण पामी पाठो पण पोता नाज घरमां मिंदडो यइ अवतखो, अने ते घरना रसोडामांज प्रतिदिन फरवा लाग्यो. त्यां पण तेने रसोयायें माखो, तेथी मरण पामी ने पाठो दरिडी चांमाल यझे अवतखो, त्यां पण हिंसादिक पापकर्म करीने मरण पामी प्रथम नरकने विषे नारकी यझे अवतखो. त्यां पण परमाधामी देव ताउनी करेली वेदनाने अने ते क्षेत्रनी वेदनाने सहन करवा लाग्यो.

हवे तेनो जाइ सुविष्णु जे हतो, ते न्यायथी मेलवेला वित्तथी धर्म, अर्थ अने काम, ए त्रणे वर्गने साधतो थको मरण पामी उत्तरकुरुने विषे जुग लीयो यझे अवतखो, त्यां जे जोग दश कल्पवृक्षोथी पूरा पडे, तेटला जोगना संकल्पने पूरा पाडे ठे. तेवी रीतना जोग जोगवतो थको त्रण पळ्यो पमनुं आयु जोगवी त्यांथी प्रथम स्वर्गने विषे महाद्युतिमान् एवो देव यझे अवतखो. त्यां देवांगना साथें जोग जोगवतो तथा नृत्यगीत, तेने विषे निरंतर आसक्त थयो थको ते देवताना लोकनेविषे एक पळ्योपमनुं आयु जोगवी, त्यांथी च्यवीने आज विजयने विषे जयस्थल नामा नगरने विषे पद्मदेव शेठनी जया नामनी चार्या थकी गुणाकरनामा पुत्र यझे अवतखो,

અને સુખમાં વૃદ્ધિ પામ્યો. પછી અનુક્રમે તેને રમણીના નયનને આનંદ સંપાદન કરનાર એવું યૌવન વય પ્રાપ્ત થયું.

હવે નરકમાંથી નિકલેલો તે વિષ્ણુનો જીવ, ધનંજય નામા પુરુષ અને જયા નામની સ્ત્રી તે થકી ઉત્પન્ન થયો, તેનું નામ ગણધર એવું પાડયું. તે પણ અનુક્રમે યૌવન વયને પ્રાપ્ત થયો. પૂર્વ જવના યોગથી તેને પરસ્પર મૈત્રી થઈ. પછી તે બેહુ મિત્ર નવિન ડવ્ય ઉપાર્જન કરવાની આસક્તિમાં કોઈક વનને વિષે ગયા, ત્યાં શ્રીધર્મદેવનામા મુનિ સમવસથા હતા, તો તે મુનિને જો ડને નમસ્કાર કરીને તેને ગુણાકર પૂઠવા લાગ્યો કે હે મુનિરાજ! અમને બેહુ જાણને નિષ્ફલ ન થાય, એવો કોઈક ડવ્ય ઉપાર્જન કરવાનો ઉપાય કૃપા કરી આપ બતાવો ? ત્યારે મુનિયે કહ્યું કે જો તમને બેહુને ધનનીજ ડહ્તા હોય, તો નિઃશંકરીતે જૈનધર્મનું આરાધન કરો. તે ધર્મારાધનથી નિર્મલ અંતઃકરણવાલા અડને આ લોકમાં તથા પરલોકમાં આપત્તિરહિતત્વને અને સંપત્તિને પામશો ॥યતઃ॥ નિત્યં પુષ્ણંતિ પાત્રાણ્યપિ મરણગતાનંધપંગ્વાદિદીનાન્, ડુઃસ્થાન્ મિત્રાણિ શત્રૂન્ નૃપસચિવમુખાન્ માર્ગાણાન્ સેવકાન્ યે ॥ શૃંગાર સ્ફારસારાશનવસનધનૈર્નૈર્જતે જ્યજોગાન્, ડુઃસ્વં નો યાતિ તેષાં તત સુકૃત જુષઃસંપદસ્તાસ્તથાપિ ॥૧॥ અર્થઃ—હે તાત ! જે પુરુષો, પાત્રોને, તથા મરણોન્મુખને, અંધને, પાંગલાડને, સ્થાનરહિતને, મિત્રોને, શત્રુને, રાજાને, સચિવપ્રમુખને, માગણોને, સેવકોને પોપે ઢે. તે પુરુષો ઘણા શૃંગાર, મનોહર એવાં જોજન, વસન અને ધન, તેણે કરી દિવ્ય એવા જોગોને જોગવે ઢે. અને તે પુરુષોને કોઈ દિવસ ડુઃસ્વ તો આવતુંજ નથી. વલી બીજા જન્મમાં પણ તે સુકૃતીને તેજ પ્રમાણે પૂર્વોક્ત સર્વ સંપત્તિયો સ્વતઃ મલે ઢે, અર્થાત્ તેને જન્મ જન્મને સંપત્તિનો નાશ થાતો નથી, અને જે પાપ કરનારા પ્રાણી હોય ઢે, તેને કોઈ પણ ઠેકાણે સંપત્તિ પ્રાપ્ત થવાનો સંજવજ નથી ॥યતઃ॥

લોકાઃ કેપિ સ્વનંતિ રોહણજુવં, ધ્માંતીહ ધાતૂન્ પરે, કેચિદ્ધારિધિમુત્તરંતિ કતિચિદ્રત્તયા જંતે નૃપમ્ ॥ કાંતારં પ્રવિશંતિ વા વિદધતે મંત્રામરાધનં, પાપાઃ કાણકપર્દિકામપિ તથા નૈવાપ્નુવંતિ ક્વચિત્ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ— ધન માટે કેટલાએક લોકો રોહણાચલ પર્વતની જૂમિને સ્વોદે ઢે, વલી બીજા કેટલા એક મનુષ્યો પ્રવાસ જડ ધાતુડને ધમે ઢે, કેટલા એક લોકો મહોટા સમુડને ડતરીને પરદેશ જાય ઢે, કેટલાએક તો દેવતાના મંત્ર આરાધન

કરે છે. તો પણ જો તે પાપી હોય છે, તો તેને કોઈ સ્થળથી ફુટેલી એક કોડી પણ મળતી નથી. માટે લોનરૂપ સમુદ્માં મૂબેલો પ્રાણી, રાજા ધિરાજ કદાચિત્ હોય, તો પણ તે ડુઃખીજ જાણવો. અને સંતોષી જે છે, તે ધનવાનના મસ્તક પર પગ દર્શને સુખેં કરી સુઈ રહે છે. જીવ. જો લોની જીવ જે છે, તે કદાચિત્ કોટિપતિ હોય તો પણ તે દરીડીજ જાણવો, કેમ કે તેનાથી જ્ઞાન અને જોગ એ બે વાનાં થઈ શકતાં નથી. અને સંતોષરૂપ અમૃતરસનો પીનારો પ્રાણી નિર્ધન અને તુહ્ત હોય છે, તો પણ કોટિધ્વજ સમાન છે. અને જે ડ્વ્યવાન્ થઈને અજિમાનથી કોઈ સામું ન જોતાં કે વલ ઝુઝુંજ જોયા કરે છે, તે દરિડી થાય છે, અને નીચી દૃષ્ટિથી વિનયવાન થઈને નિરન્નિમાન પણથી સદુ સામું જોવે છે, તે ગરીબ છે, તો પણ તે ઈશ્વર થાય છે. લોની પુરુષને કોઈ એકવસ્તુ સો જોજન દૂર હોય છે, તો પણ તે દૂર દેખાતી નથી. અને સંતોષી જે છે, તેને હસ્ત ગ્રાહ્ય જેવી વસ્તુ હોય, તે પણ સો જોજન દૂર જેવી થાય છે. તે માટે હે નડક જનો! સર્વથા પરિગ્રહ ત્યાગ કરવાને જો શક્તિમાન્ ન થવાય, તો પણ વિશેષેં કરી તમારે ઇચ્છા પરિમાણ પરિગ્રહ રાખવાની તો જરૂરજ છે. જે પોતાની ઇચ્છાને રોધી ન શકે ને લોનેં કરી વ્યાકુલાંતઃકરણયુક્ત થકો ડ્વ્યવાનને ઘેર શ્વાનની પેઠેં દો ડ્યાજ કરે છે. અને ઘણાકેશોને અને ઢેવટ મરણને પામે છે. આ પ્રકારનો મુ નિના મુખથી ઉપદેશ સાંજીને ગુણાકર જે હતો તેણેં તો સમ્યક્ત્વપ્રતિપત્તિ પુરઃસર સ્વેચ્છાપ્રમાણેં પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત, હર્ષેં કરી અંગીકાર કહ્યું અને શ્રદ્ધા રહિત એવો તેનો મિત્ર જે ગણધર હતો તેણે વ્રત વગેરે સર્વે સ્વોટું માની પરિ ગ્રહ પરિમાણ પ્રમુખ કાંઈ પણ સ્વીકાહ્યુંજ નહીં. ને વલી વિચારવા લાગ્યો કે, જે માણસ પોતાની ઇચ્છાને કોઈ પણ કાર્યમાં રોકી રાખે છે અને નિવૃત્તિ પરત્વ કરે છે, તેને દૈવ, કાંઈ પણ અધિક આપતું નથી. કારણ કે તેણે કર્મજ વેચ્યું છે! આ મારો મિત્ર મૂર્ખ કહેવો છે, કે પેલા મુંદાના સ્વોટા પ્રલાપથી યથેચ્છ, પરિગ્રહપરિમાણનું વ્રત લઈ વેળો? હવે તે પઠી જાવથી એ ગુણાકરેં અને અજાવથી ગુણધરેં મુનિનું વંદન કહ્યું. અને તુરત પોત પોતાને ઘેર આવ્યા.

બીજે દિવસેં પોતાના મિત્ર ગુણાકરને કહ્યા વિના એકલોજ તે ગણધર કરિયાણાં જરીને વ્યાપાર કરવા માટે ચાલ્યો, અને પરદેશમાં વેપાર કરવાથી તેને ઘણોજ લાજ થયો. પરંતુ સંતોષ ન હોવાથી મજ્જેલા ડ્વ્યથી પણ

अधिक डब्यना लाजने माटे तेज डब्यनां, वेचवा माटे उत्तम वस्त्रो पाठा लीधां, लश्ने त्यांथी पण दूरदेशें गयो, अने त्यां पण तेने घणोज लाज थयो, वली पण लोचना वशथी वेपार माटे ते मलेला सर्व डब्यनां अति मूढ्य वालां वस्त्रो तथा करियाणां लीधां. लश्ने तेनां गाडां जरीने ते पोताना देश तरफ चाल्यो, चालतां चालतां रस्तो नूली गयो तेथी महोटा अरण्यमां आवी पड्यो. त्यां वेणुनुं वर्षण थावाथी महोटा दावानल लाग्यो ते बलतो बलतो ज्यां गणधर शेठनां गाडां चाल्यां जाय ठे, त्यां आव्यो, तेथी गाडावाला तो मरणजयथी जीव लश्ने नाठा, अने गाडां जे हतां, ते त्यां माल सुधां वली नस्मनूत थइ गयां, अने जे बेजो हता, ते पण वली मूवा. पठी नूख अने तृपाथी आर्त्त एवो ते गणधर शेठ पोताना जीवने बचाववा माटे एकदम त्यांथी थाक्यो पाक्यो सात दिवसें कोइ एक यंत्रिकावतीनामनी नगरी हती, त्यां आवी पड्यो. त्यां राज रस्तामां कोइएक मठवासी कापडी रहेतो हतो, तेणे ते गणधर शेठने पोताना मठनी बारीमांथी दीठो, के तुरत तेने पोताना मठमां बोलाव्यो, अने दया लावी प्रथम तो नोजन कराव्युं. पठी ते गणधर शेठने तेनी वीतेली सर्व वात पूढी. त्यारें तेणें यथास्थित जे वात थइ हती, ते कही आपी, तेथी ते लिंगधारी कापडीयें जाण्युं जे आ लोनी बहु ठे ? एम जाणी त्यां कोइ एक पर्वत हतो, तेनी नीचें लइ गयो, अने त्यां एक उपधि हती, ते बतावी. अने कहुं के हे नाइ ! आ उपधिने तुं उलखी ले, जो. आ उपधिने मध्यरात्रें आहिं आवीने लेजे. तेम करीने बेहु जण पोताने स्थानकें आव्या, ज्यारें रात्रि पडी त्यारें कापडीयें ते गणधरने कहुं के हे गणधर ! मारी शक्तिथी त्यां जश्ने प्रकाशित कांतिवाली उपधिने तुं हुंटी लेजे अने तेने माबा हाथमां लइ गाढ मूठीथी पकडीने मारी पासें आवजे. पण आवतां आवतां वननी सामुं पाहुं वाली तुं जोइश नहिं हो ? तथा मनमां जरा पण जय पण राखीश नहिं. एम करवाथी तारुं दारिइ चूर थइ जाशे. ते सर्व वात समजीने ते लोनी गणधर तत्काल त्यां गयो, जे प्रमाणें कापडीयें कहुं ते प्रमाणें जश्ने उपधि लइ पाठो निर्जय थइने जेवामां चाल्यो, तेवामां तो एक राक्षस हतो ते खड खड हसतो अने शीयालीया जेवा कूकारा नाखतो शैलनी नीचें

आव्यो अने ते राहसना पादप्रहारथी खंमिंत थयेली गिरिनी टुकोना कांकरानो तथा राहसना शब्द सांजली कांश्क जय पामीने तेणें पातुं वाली जोयुं, त्यां तो दृढमूठीमां राखेली जे औषधि हती, ते तत्काल उडी गइ, तेथी खेद पामी कापडी पासें आवीने बनेलुं सर्व वृत्तांत कहुं. ते सांजली कापडी बोव्यो के हे नाइ! तारामां साहस तथा व्यवसाय, ए बेहु वानां तो ठे, परंतु पूर्वोपार्जित पुण्य नथी माटे ते पुण्य विना बेहु वानां निष्फल थाय ठे, एटलुंज नथी, पण उलटां अवलां थाय ठे. तेथी तुं हवे वृथा उद्यम करवाथी निवृत्ति पाम. केम के तें उद्योगो तो घणा कख्या, परंतु हीनपुण्यने लीधे तुने सुखने बदले दुःख उत्पन्न थाय ठे, माटे संतोष राखी घेर जा. उद्योग तथा साहस करी वृथा दुःखनुं नाजन ते शा माटे थाय ठे? एम ना पाडी तो पण अत्यंत तृष्णावंत एवो ते गणधर शेठ, त्यांथी पाठो कोइ एक महालय नामा गाम हतुं, त्यां आव्यो अने त्यां कोइ परिव्राजक रहेतो हतो तेने मळ्यो, अने तेने पोताना सर्व दुःखनी वात कही बतावी. पठी परिव्राजक बोव्यो के कोइक ठेकाणें रातो थोर होय, तो जो. जो ते थोर मळे, तो तेथी तारुं दुःख हुं हणुं. त्यारें गणधरें कहुं के तमो पण चालो. तमारा विना ते काम बराबर बनशे नहिं अने आपण बेहु मलीने ते काम करियें? एम ठेराव करी बेहु जण शोधवा गया अने शोधतां शोधतां ते पूर्वोक्त थोर मळ्यो. पठी उत्तम योगवालो दिवस जोइने परिव्राजकें ते थोरने मंज्यो. पठी एक कुंम बनावी ते कुंममां अग्नि सलगाव्यो. हवे जे थोरनो जारो हतो, तेने उत्तम काष्ठोथी वींटयो, अने काष्ठ सहित ते थोरना जाराने गणधर शेठने माथे मूक्यो ने कुंममां होमवाने माटे तेना हाथ पकड्या, त्यां तो ते गणधरें जाण्युं जे अरे! आ तो मने होमवो धारे ठे? तेथी जोर करीने परिव्राजकना हाथमांथी बटकी तेनेज कुंममां नाखवा तैयार थयो. एम एक बीजाने कुंममां नाखवा माटे प्रयास करता तेउने कोइ एक गोवालीये जोया, ने तेणें पोकार कखो के अरे नाइयो! आहिं कोइक बेजणा परस्पर एक बीजाने अग्निकुंममां नाखवा माटे लडे ठे? ते शब्दने आ हेडीयें आवेलो कोइ राजकुमार हतो, तेणे सांजव्यो के तुरत ते त्यां आव्यो, अने तेणे बेहु जणने माहोमांहे क्लेश थवानुं कारण पूठ्युं. त्यारें ते गणधरें बनेलुं सर्व वृत्तांत कहुं ते सांजली राजकुमारें जाण्युं जे सर्व वांक आ कापडीनोज

ठे. पढी एकदम कोपायमान थइने ते राज कुमार बोव्यो के रे डुष्ट ! पापिष्ट ! निर्धृण ! आ बिचारा गरीबने अग्निमां केम नाखे ठे ? एम कही उत्तम काष्ठथी विटेलो रक्त थोर तेने माथे मूकी ते परिव्राजकनेज कुंममां नाखी दीधो. त्यां तो ते एक घडीमां सुवर्णमय पुरुष थइने निकव्यो, तेने संतोष पामेला राज कुमारें लइ सेवकोने कही एकांतमां रखावी मूक्यो. पढी थोडुं घणुं जातुं आपीने गणधरने त्यांथी विदाय कख्यो. हवे गणधरें जाण्युं जे मारुं मोत तो आव्युंज हतुं पण ते राजकुमारें जरा पण मने मारवा दीधो नहिं ? एम विचार करतो करतो पोताना गाम तरफ चाव्यो. मार्गमां चालतां चालतां तेने कोइएक पाथिक मंत्रवादी मव्यो, तेनी साथें चाव्यो. अने ते मंत्रवादीने पोतानी सर्व हकीगत कही संजलावी. पढी ते बेहु जण, कोइएक नगर हतुं, त्यां आव्या. त्यां ज्यारें नोजन वेला थइ, त्यारें गणधरने मंत्रवादीयें कहुं के हे गणधर शेठ ! कांइ तमारे नोजन करवानी इह्ठा ठे ? त्यारें तेणे कहुं के हा, घणा दिवस थया मारा मनने खुशी करे एवा में मोतीचूरना अने केसरीया लाडु खाधा नथी, पण ए आर्ही क्योथी मले ? जो ए मले, तो हुं पेट जरी नोजन करूं. ते सांजली सिद्धपुरुषें ध्यान करी मंत्रसाधनथी तेणे कह्या तेवाज मोदको उत्पन्न करी आप्या, ते जोइने गणधर शेठने तथा बीजा पण केटलाएक पांथजनोने विस्मय थयो, अने पढी ते सर्वे, जाहु जमीने तृप्त थया. तदनंतर ते मंत्रवादी पोतें जम्यो. पाठा वली सायंकालें पण मंत्रसिद्धिथी धृतपूर्ण अन्नें करी घणाकने जमाड्या अने पढी पोतें जम्यो, पाठा सवारें पण दूधपाकें करी सडु कोइने जमाड्या. वली पण सायंकालें ते बेहुजणे खजूर खाधो अने पढी त्यांथी चाव्या. चालतां चालतां ते सिद्धपुरुषनो आवो मंत्रसिद्ध चमत्कार जोइ गणधर पूठवा लाग्यो के हे महाराज ! आवी महासिद्धविद्या आपने क्योथी प्राप्त थइ ठे ? के जे विद्यार्थी धारो ठे, ते पदार्थ प्राप्त थाय ठे ? त्यारें तेणें कहुं के नाइ ! हुं माहादारिद्र्यी पीडा पामतो हतो, तेथी दारिद्र्य मटा डवा माटें हुं घणाक देशोमां जम्यो, जमतां जमतां, प्रत्यक्ष जाणे मंत्रमूर्तिज होय नहिं ? एवा कोइएक कापालिकने दीधो. तेनी में घणीक सेवा करी. त्यारें मारी पर तुष्टमान थयेला कापालिकें मने अद्भुत एवो वेता जनो मंत्र आप्यो, अने ते मंत्रमें साहसपणेथी साध्यो. हे नाइ ! आ स

वै माहात्म्य ते साधेला मंत्रनुं ज ठे? अने दारिद्र्यना दुःखथी घेरथी हुं निकळ्यो हुं, ते हजी पाठो घेर पण गयो नथी. हवे आ मंत्रसिद्धि मुने मली ठे, तेथी घेर जइश अने सर्व वस्तु मंत्रसिद्धिथी संपादन करीश? एम वातो करतां बेहुजण केटलो एक रस्तो कापता चाळ्या, त्यां तो ते बेहु जणने पोत पोताने गाम जावानो मार्ग जुदो जुदो फंटाणो. त्यारें सिद्धपुरुषें कहुं के हे सखे ! तमारो देश तो आ निकट आय्यो, ते माबाहाथ तरफज ठे तेथी तमारे हवे ते तरफ जावुं पडजो, ने मारे दक्षिण तरफने मार्गे जावुं पडजो, कारण के मारुं गाम दक्षिण तरफ ठे. परंतु आपण बेहुने हवे वि योग थाजो ? माटे हे मित्र ! तमें मारा मित्र ठो, तेथी जे कहो ते आपुं ? तमो मागो तो हुं तमने कोटि ड्यनुं दान देवाने पण समर्थ हुं ? त्यारें ते गणधर विचारवा लाग्यो के कोटि ड्यनो लाज मले, ते शुं का मनो ! परंतु जो मंत्र मले, तो दरिद्र जाय. तेम मानी असंतुष्ट एवो गणधर ते सिद्धपुरुष पासें वेतालदत्त मंत्रनी याचना करवा लाग्यो. त्यारें सिद्धपुरुषें कहुं के ए मंत्र तो हुं तमने आपुं, परंतु ते मंत्र, धर्मिष्ठ पुरुषने साध्य ठे, तेने जो कोइ अधर्मी साधे ठे, तो तेना प्राणनो नाश थइजाय ठे. एम समजाव्यो, तो पण ते ज्यारें पोताना कदाग्रहथी निवृत्त थ यो नहिं. त्यारें दक्षिणनिधि एवा ते सिद्धपुरुषें वेताल मंत्र आप्यो अने ते मंत्र साधवानो विधि पण कह्यो. पढी ते पोताना स्थानक प्रत्ये गयो. हवे गणधर जेठ, पोताना देशपासें सुसीम नामा नगरमां पोतानो मामो ज्यां रहे ठे, त्यां आवी ते मामाने घेर गयो, केटला एक दिवस त्यां सुखेंथी रह्यो.

एक दिवस पोताना मामानी आगल ते वेताल मंत्र साधवानी सर्व वात कहि बतावी अने तेमनी रजा लइने कालिचतुर्दशीने दिवसें रात्रे स्मशानमां गयो. त्यां जइ कुंढ बनावी, तेमां होमवा योग्य आहुतियो वि धिथी होमवा तथा ते मंत्रनो जाप करवा जेवामां लाग्यो, तेवामां तो त्यां नाना प्रकारनी जयकारक चेष्टाउ थवा लागी, तो पण ज्यारें ते जय न पाय्यो, त्यारें तो ज्यां ते बेठो हतो, तेज सर्व नूचक्र फरवा लाग्युं अने एकदम जयंकर शब्द थयो, तेथी तेनुं चित्त कंपायमान थइ गयुं, अने तेथी तेने ते मंत्रनुं एक पद पण विस्मृत थइ गयुं. त्यां तो मंत्रा धिष्ठाता वेताल जे हतो ते, तेने मंत्रचष्ट थयेलो जोइने कहेवा लाग्यो

के अरे डुष्ट ! आवा पराक्रमें करी मने साधवानी श्वा करे ठे ? एम कह्नीने लाफडीना प्रहारें मूर्छित करी तेने स्मशानमांथी बाहेर काढी नाख्यो. पढी सवार थइ गइ तो पण ज्यारें ते आव्यो नहिं, त्पारें तेना मा मायें विचाखुं जे सवार तो पडी गइ, पण गणधर केम आव्यो नहिं ? चाल, हुं स्मशानमां जइ तपास तो करूं ? एम विचारी त्यां आवी तपास करी ज्यां जुवे, त्यां तो स्मशानथी बाहेर पडेला ते गणधरने जोयो अने दया आणी स्वस्थकरीने घेर आण्यो अने उसड वेसड करी साजो करी तेनुं जयशेखरनामा जे गाम हतुं त्यां मोकव्यो. पढी तेणेघेर आवी पोतानी सर्व बिना कही बता वी. ते वात सांजलनाराउयें तेनी समझ तो तेनुं आश्वासन कखुं पण पढीथी तेनुं “निर्जाग्यशेखर” एवुं नाम पाडयुं. अने सहु कोइ ते नामथीज बोलावा लाग्या. तेथी अत्यंत लज्जा पामी ज्यां त्यां पोतानी निंदाने सहन न करतो थको गला फांसो खाइ दुर्ध्यानथी मरण पाम्यो. मरीने नरकमां उत्पन्न थयो. त्यांथी निकलीने तिर्यग्योनिने विपे च्रमण करजे. त्यां पण घणा प्रकारनां दुःखोने सहन करजे.

गुणाकर तो रत्नाकरनी पेटें श्रीमान् पोतानी धर्ममर्यादाने अनुसरी धनने वापरतो, पुत्रादिक संततिथी युक्त थको अत्यंत शोचवा लाग्यो. हवे पोताना मित्रनुं आवी रीतें गलाफांसाथी मरण थयुं सांजली पोतें वैराग्यवान् थइ पांचमा अणुव्रतने निरतिचाररीतें पाली समाधि मरण करीने स्वर्गमां गयो. अने अनुक्रमें मोक्षने पण पामजे. माटे हे श्राविकाउ ! आ इतिहासथी पंचमअणुव्रतना गुण तथा दोषोने समजी विवेक लावी ने परिग्रह परिमाण व्रतने अंगीकार करो. ते उपदेशथी बोध पामेली एवी मारी स्त्रीयोयें मुनिनी पासें ते पांचमुं परिग्रहपरिमाण व्रत स्वीकाखुं. त्पार पढी में विचाखुं जे आवा सारा गुणना देनारा धर्ममूर्ति एवा गुरुने विषे में जे वारंवार प्रहार करवानो विचार कख्यो, ते घणुंज डुष्ट कर्म कखुं, माटे ते अपराधने मटाडवा माटे तेना चरणमांज मारे पडवुं जोइयें ? एम विचार करी एकदम ते मुनिना चरणमां हुं पडी गयो अने मारो चिंतवन करेलो सर्व अपराध में कही दीधो. पढी ते अपराध खमावीने, हुं विज्ञापन करवा लाग्यो के हे जगवन् ! हाल जे गणधर थइने नरकमां गयो, तेनो पूर्वावतार विष्टुहतो, तेणे पोताना मित्र सुविष्टुने त्यां बहोरवा आवेला

मुनिने उपहासथी क्रूरवचन कल्यां, तेथी तेने दारुण फल मळ्युं, तो हे महाराज ! हुं पण प्रद्वेषथी दूषित हुं, तो मारो ते केवी रीतें निस्तार थाशे ? त्यारें मुनियें कल्युं के त्रण जगतना जनने मानवा योग्य, ब्रह्मचारी, सौम्य गुण युक्त एवा साधुउने विषे जे दुर्व्यान करवुं, ते महोदुं पाप ठे, ते पापनुं जे मटा डवुं, ते तो गुरुपासें आलोडने अथवा मुनिपणुं आचरीने थाय ठे, ते शिवाय बीजी कोडरीतें थातुं नथी अने गुरुनी जे गर्हा ठे, ते तो गुरुनी जक्ति विना मटती नथी. वली हे महाजाग ! तुं तारा मनने विषे आसंसारनी असारताने जाव, अने मनने विषे वैराग्य लाव, कारण के आ कामजोगनुं जे सुख ठे, ते तो दुर्गतिनेज देवावाळुं ठे अने आ देहादिक सर्व संयोग जे ठे, ते अनित्य ठे अने मृत्यु जे ठे, ते तो 'अमुक दिवसें मरवुं,' एवा निर्धार न होवाथी आशाजरेला प्राणीने अचानक लडज जाय ठे ? एम चिंतवन कर, सांसारिक सुखने तुड जाणी तेनो त्याग करी सुख दायक एवा संयमने ग्रहण कर. अने हे जाड ! पारकी निंदाने ठोडी दे, मायानो त्याग कर, कामनी तर्जना कर, मदने वार, आलसने ठोडी दे, निर्मल एवा संयमने नज, कारण के संयमथकी कर्मरूप पांजराथी मुकाड जवाय ठे. आवां सुधासमान मुनिनां वचन सांजलीने हे पूर्णचंडकुमार ! मारा शरीरगत जे मोहविष हतुं ते नाश पामी गयुं अने विवेकथी मारुं मन विकसित थयुं, त्यारें में चिंतव्युं जे ॥ यतः ॥ अद्याऽचित्यमहाफलेन फलितोमानुष्यकल्पद्रुमः, संसारांबुधिमङ्गलान्तु कलितं सद्यानपात्रं मया ॥ विद्याद्यां बरगामिनी शिवपुरे गंतुं च लब्धा मया, सत्साधुर्यदयं तपःकृशवपुः प्राप्तो मदीये गृहे ॥ १ ॥ अर्थः— तपें करी कृश ठे शरीर जेनुं एवा आ रूडा साधुवर्य मारे घेर पधाव्या, तेथी हाल मारे मानुष्यरूप कल्पवृक्ष महा फलें करी फल्यो ! संसारांबुधिमां मूबता एवा मने गुरुरूप वाहाण हाल उपलब्ध थयुं. अने शिवनगरप्रत्यें जवानी आकाशगामिनी विद्या पण मने मली ? ए प्रकारें प्रमोदने प्राप्त थयेला में, आ संसारने असार जाणी मारी सर्व स्त्रीयोने बोध कल्यो, तेथी वैराग्य पामेली एवी सर्वस्त्रीयो सहित घणुंक डव्य हतुं ते सात क्षेत्रमां वावरी, मुनियोना गुरु एवा श्री सिंहसेन नामा सूरिनी पासें जड, दीक्षा ग्रहण करी. अने ते गुरुवर्यना शुद्ध प्रसादथी आ गुणरूप लक्ष्मीने प्राप्त थयो हुं ॥ यतः ॥ टो

लु व टलटलंतो, अहियं विज्ञाण नाण निजएण ॥ देवु व वंदणिज्जो, कउ ह्मि
 गुरु सुत्तहारेण ॥ १ ॥ अर्थः— पापाणनी पेटें रखडता एवा मने अधिक
 एवा ज्ञान अने विज्ञानना स्थानमय गुरुरूप सूत्रधारें देवनी पेटें पू
 जनीय कखो, एटले जेम पापाण होय, ते प्रथम रखडतो होय, ने पढी तेने
 सजाट घडे त्थारें प्रतिमा थाय, अने पढी ते पूजन करवा लायक थाय,
 तेम हुं पण प्रथम सूर्खज हतो, त्थारें पापाण समान हतो, पढी गुरुरूप
 प सजाटें धर्मोपदेश देइ घड्यो, त्थारें हुं प्रतिमा समान पूजनीय थयो.
 हे पूर्णचंडकुमार ! आ प्रमाणें मुने विशेष वैराग्य थवानुं कारण में
 सविस्तर कछुं. आवी रीतें सूरिनुं सर्वचरित्र श्रवण करी बोध पामेलो
 ते पूर्णचंड कुमारनो पिता सिंहसेन राजा, ते मुनिपतिने कहे ठे. के
 हे जगवन् ! तमें धन्य ठो, पुण्यवान् ठो, त्यागी जनोमां पण अग्रगण्य
 ठो, कारण के जे तमोयें अग्रगण्यलक्ष्मीने तथा सुंदर श्यामाउने तथा पृ
 थ्वीना राज्यने पण तृणनी, पेटें त्याग कखोठे ? हे माहाराज ! महारी जेवा
 क्लीब एटले निःसत्त्व संसारासक्त, असारसंसारथी जरा पण विराम पाम
 ता नथी. अने हे माहाराज ! आ देहथी शब्द, स्पर्श, रूप, रस, गंध, एवा
 पांच प्रकारना जोग जोगव्याज करे ठे. केनी पेटें ? के जेम कोइ जीव, धन
 वानने घेर अवतार लइने घणो वखत दारिइनेज जोगवे ? माटे हे मुनिप
 ते ? हुं आपनी सन्मुख निरवद्य एवी तत्त्वविद्याने सद्य पामीने निर्वध्य अ
 ने हर्षदायक एवी संयमश्रीने स्वीकारीश ? एम कही नगरमां जइ पोताना
 पुत्र पूर्णचंड कुमारने महामहोत्सवें करी सर्व सामंत, प्रधान, सेनापतिनी
 समद, राजगादी पर बेसाखो. पढी पूर्णचंड कमारें दीहामहोत्सव जेनो
 कखो ठे एवो ते सिंहसेन राजा, सूरिनी पासें जइ दीक्षा ग्रहण करतो
 हवो. हवे ते राजा शिद्धा ग्रहण करी शांत, दांत, महाव्रतने विषे आसक्त
 षष्ठ अष्टादिक तपने तपतो थको महामुनि थयो. पूर्णचंडराजा पण शुद्ध
 धर्मना धुरने धारण करतो तथा पर्वतनी पेटें स्थिरताने ग्रहण करतो
 थको सर्व राजसंपत्तिने योग्यरीतें जोगववा लाग्यो, अर्थात् राजसंपत्ति प्राप्त
 थवाथी अधर्माचरण तथा मद तेथी रहित वर्तवा लाग्यो. न्यायमार्गे प्रवर्ततो,
 कर्पूरना पूर समान शुच यशने प्रसारतो एवो ते राज्यश्रीने जोगववा
 प्रवर्त थयो अने अणुव्रतनी स्थितिने दृढ करवा लाग्यो. वला ते कुमार,

ज्ञान दर्शनना रक्षण माटे पोता पासें रहेनारा सुनटो पण सदाचारवाला, समिति गुणयुक्त, कृपा युक्त एवा ते इहे ठे, परंतु बीजा अन्यधर्मीने इहत्तो नथी. पढी मनोहर अश्व, तथा हस्तीनी उपर बेसवाने चतुर, प्रजा रक्षणमां प्रचुर, पुण्यमनोरथने धारण करनार, गुणशिक्षासक्त, दीनजनोने दुःखथी मुक्त करनार, सदा पोताना शासनने उद्योत करनार, पर शासनने वारनार, विविध पदार्थोनो संग्रह नरनार, अंतःपुरनो विचार राखनार एवो ते पूर्ण चंद्र, धर्मनाजसंगें करी सर्व रिपुचक्रने वश करतो हवो.

हवे पोतानी पुष्पसुंदरी स्त्रीनी साथें जोगने विषे नीति राखतां राखतां केटलो एक काल व्यतीत थइ गयो, त्यारें तेने एक “वीरोत्तर” नामा पुत्र थयो, अने पढी तेने युवराजपदने विषे स्थापन कखो. पुष्पसुंदरी राणी पण सम्यक्त्वपूर्वक पांच अणुव्रतने धारण करती थकी शुद्ध जेनो जाव ठे, एवी परम श्राविका थइ. एक दिवस बाहिरना सर्व वृत्तांतना कहेनारा पुरुष पासेंथी पोताना पिता मुक्तियें गया, एवुं सांजली, परम विषाद युक्त थइ ते पूर्णचंद्रराजा जावना जाववा लाग्यो के, धन्य ठे महानु जाव महारा पिताने के जेणें पोताना कोमल अंगें करी दुष्कर एवुं कार्य साधी लीधुं ! महापापमां आसक्त, अल्पसत्त्व एवो हुं तो जराने प्राप्त थयो, तो पण विषयमांज लोलुप थइ रह्यो हुं. वली आ दे हादिकने विषे अनित्यता जोवं हुं, तो पण हजी धर्ममांज प्रमाद करी बेसी रह्यो हुं ! आ प्रमाणें विचार करतां प्रतिदिन संचिंत ज रहे ठे. एम एक दिवस, संचिंत थयेला ते पूर्णचंद्रराजाने जोइ पोतानी प्रिया पुष्पसुंदरी कहेवा लागी के हे नाथ ! न कामो खेद शामाटे करो ठो ? तेवा खेद कखाथी शुं वलवानुं ठे ? माटे खेद ठोडी कांश्क उद्यम करो. कारण के शोकने तो जे निःसत्त्व एवी स्त्रीयो होय ठे, तेज करे ठे. माटे शोक ठोडी द्यो अने हवेथी ब्रह्मचर्यव्रत जावजीव पालो. ज्यां सुधीमां आलस्यविरहित एवा सुरसुंदरसूरि आ हिं पाउ धारे, त्यां सुधी पूर्वोक्तरीतें आप वर्तो. अने ज्यारें ते गुरु पधारे, त्यारें आपना जे मनोरथ होय, ते साधजो. आवा वचन सांजली पूर्ण चंद्र राजा कहेवा लाग्यो के हे प्रिये ! तुं घणी चतुर ठो, कारण के मारा मनमां जे बाबतनो मुने क्लेश हतो, ते बाबत, तें सर्व कही देखाडी. ते बहज सारुं कहुं. एम ते पुष्पसुंदरीनी स्तुति करीने राज्यनी सर्व चिंता

पोताना पुत्र पर नाखी, सर्व व्यापार रहित यइने अहोनिश जिनेंऽपूजा तथा सामायकने ग्रहण करवा लाग्यो. अने क्रियारत यइने अखंम पौषध व्रतने करे ठे. सत्त्ववान् एवो ते राजा, चित्तने विषे निर्ममत्वने जावे ठे. अने राणी पण तपें करी कृशांगी यइ गइ.

हवे ते दंपती, सुरसुंदरसूरिना आगमननी वाट जोइ वेतां ठे, ते वामां तो छुं थयुं? तो के अकस्मात् प्रचंम एवा अतिसारनी उग्रवेदनाथी पूर्णचंड राजा अर्दित यइ गयो. त्यारें पूर्वे तेने वैराग तो हतोज तेमां वली शरीरमां रोग आव्यो तेथी देह जेहने विषे निरीह थयो थको सूरिनी जावना जाववा लाग्यो के अहो ! जे ठेकाणे सूरि विहरता हरो, ते देश, पुर, ग्राम, तेने धन्य ठे ? जे मुनियो ते सुरसुंदरसूरिना चरणद्वयनी उपासना करता हरो, ते मुनियोने पण धन्य ठे ? अरे. ए दिवस ते हुं क्यारें देखीश के जे दिवसमां गुरु पादांबुजने सेवीश, तथा गुणो थी श्रेष्ठ एवा साधुउनी सेवा पण करीश ? वली पूर्ण अमृतरस समान श्रीगुरुना मुखथकी निकलता आगमामृतनुं पान करीश ? संसाररूप अटवीमां विहार करवाथी नय पामेलो तथा सदा शमरूप आरामने विषे निवास कछुं ठे चित्त जेनुं एवो हुं तृणमां अने मणिमां तुव्य मन करीने रूडा साधु साथें क्यारें वार्त्ता करीश ? कारण के ते साधु पुरुषनी साथें जे वार्त्ता ठे, ते आ लोकने विषे संतापसमूहने नाश कर नारी, चोतरफना पापरूपपंकने प्रह्लाजन करनारी अने सुधा सिंधुसमान ठे ? वली ते साधु संघातें धर्मवार्त्ता ठे, ते पुरुषने परम निवृत्तिने आपे ठे ? ए प्रकारें धर्मध्याननी जावनाने जाववा लाग्यो. त्यां तो ते राजाने निदा नरहित प्रबल रोगनी व्यथा वधी, तेने सहन करी, माननो तथा क्रोध कषायनो त्याग करी अने सन्मृत्युथी तेणे पोताना देहनो त्याग कखो. पढी ते पूर्णचंड कुमार, राज्यसुख जोगववानां गृह वगेरे साधन जेमां ठे एवा अग्यारमा आरणदेवलोकें महर्दिक देवपणाने प्राप्त थयो.

पढी शास्त्रोक्त तपथी कृशशरीर वाली, श्रीमत् अरिहंतपदपदमां त्रम रीसमान ते पुष्पसुंदरी राणी पण समाधियोगथी आराधन करी गृह स्थजावथीज मरीने अगाधसुखथीजरपूर एवा तेज अग्यारमा आरणदे वलोकने विषे महर्दिकदेवता यइने अवतरी ॥ श्लोक ॥ तत्रैकस्मिन्ने

तयोर्वै विमाने, चंचत्कांत्योर्देवयोर्जासमाने ॥ आसीदायुर्विशतीसागराणि,
स्फूर्जदब्धीरेकयुक् सागराणि ॥ १ ॥ अर्थः— प्रकाशमान एवा ते एकज
आरणविमानने विषे बेहु देवता मित्र थया, अने त्यां सुंदर वीश सागर
आयुने नोगवता हवा.

ए प्रमाणें पृथ्वीचंद्र अने गुणसागरना चरित्रने विषे पूर्णचंद्राजा
धिकारनामा पाचमो सर्ग संपूर्ण थयो ॥५॥ आहिं पृथ्वीचंद्र अने गुणसाग
रनो दशजवनो संबंध समाप्त थयो ॥ १० ॥

॥अथ॥

॥ पष्ठसर्गस्य बालावबोधः प्रारभ्यते ॥

पुण्यानुबंधि पुण्येन, सुस्थितौ सुचिरं च तौ ॥ उषित्वा च ततश्च्युत्वा, य
त्प्राप्तौ तन्निशम्यताम् ॥१॥ अर्थः—पुण्यानुबंधि पुण्यें करी घणोक काल ते बेहु
जण, देवतापणे सारी स्थितिमां रहि त्यांथी च्यवीने जे स्थलें प्राप्त थया, ते
कवि कहे ठे, के हे जव्य जनो! हुं कहुं बुं, ते साजलो. श्रीजंबुद्वीपना जरत
खंममां दक्षिणजरतार्द्धने विषे विदेहनामा जनपद ठे, तेमां मिथिला नामा
नगरी ठे, जे नगरीनी बाहार तथा अंदर, उत्तम मनोहर ठाया वाला
अने पुष्पफलथी जरपूर एवा पुन्नागना वृक्षोथी तथा बीजा पण वृक्षोथी
सुशोजित आरामो ठे. तेमां नरसिंह नामा राजा राज्य करे ठे. ते सिंहस
मान एवा नरसिंह राजानुं नाम सांजली शत्रुनृपरूप गजो त्रास पामे ठे. शील
अने लीजाना विलासवाली, दोषसमूहथी विरहित, सर्व कलाकलापथी मनो
हर एवी तेनी गुणमाला नामा पट्टराणी ठे, तेनी साथें अत्युत्तम नोग नोगवतां
ते राजाने घणोज काल व्यतीत थयो.

हवे एक दिवस ते राजायें एकांतमां वेठां वेठां, विचार कस्यो के जगत्
मां मारी कीर्त्ति थाय ठे के अपकीर्त्ति ! तेनी हुं तपास तो करावुं ! ए मविचारी
तेना तपास माटे मोकळेला पोताना अनुचरें आवीने कहुं के, हे राजन ! आ
पना कहेवा प्रमाणें हुं तपास करतो हतो त्यां में रस्तामां चालतां कोइएक स्त्री
योनो शब्द सांजव्यो के ॥ श्लोक ॥ नरसिंहनृपोजीयात्, कयाऽप्युक्ते प्रगल्भया ॥
अन्याह नरसिंहोन, किंत्वयं नरजंबुकः ॥१॥ अर्थः—कोइएक प्रगल्भ स्त्रीयें
कहुं के हे बेन ! आ गामनो नरसिंह राजा घणां वर्षे जीवतो रहो, कारण के

તેમાં પોતાના નામ પ્રમાણેજ ગુણો છે. તે સાંનલી બીજી સ્ત્રી કહેવા લાગી કે હે વેન ! તું છોટું બોલે છે, તે નરસિંહ રાજા નામથીજ નરસિંહ છે, પણ ગુણો થી નથી. ગુણોથી તે તો જંબુક સરસ્વો છે. કારણ કે જે પુત્ર ન થતાં પણ નિશ્ચિંત થઈ સુઈ રહે છે ! તથા જોજન પણ કરે છે. વળી તેમાં સર્વ પ્રકારનું સામર્થ્ય થતે પણ તે પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે મંત્ર, યોગ, કલા, તથા વિદ્યાની સામગ્રી મેલવવામાં નિસ્વમીજ રહે છે. માટે તેને તું ગુણથી નરસિંહ કહે, પણ હું કેમ કહું ? યતઃ ॥ પુત્રં વિના કુલં કીટક, મંત્રહીનાશ્ચ કાઃ ક્રિયાઃ ॥ નેત્રહીનં તુ કિં રૂપં, શીલ હીનં ચ કિં તપઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—પુત્ર વિનાનું કુલ શા કામનું ? તથા મંત્ર વિનાની ક્રિયા પણ શા કામની ? નેત્ર વિનાનું રૂપ શા કામનું ? અને શીલ વિનાનું તપ પણ શા કામનું ? ॥ ૧ ॥ હે વહેન ! પિતાદિક સર્વ પણ સત્પુત્રે કરી સુખી થાય છે. ॥ યતઃ ॥ આનંદં જનકોઽવિનર્તિ હૃદયે, સ્વાસ્થ્યં જનન્યદ્ભુતં, તૃપ્તિં પૂર્વજ પૂરુષાઃ સ્વસુહૃદોર્હર્ષે વિપાદં દ્વિપઃ ॥ પ્રત્યાશાં ચ પિતૃશ્વસાપિ ગુરવો દેવાશ્ચ પૂજાં પરાં, સ્તૌત્યાઃ સ્યુઃ સ્વગુણા હિ તત્સુતજનિઃ કલ્પદુમેન્યોઽધિ કા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—હે સત્ત્વિ ! પુત્ર જન્મથી પિતા જે છે, તે હૃદયને વિષે આનંદને ધારણ કરે છે, જનની પણ આશ્ચર્યકારક સ્વાસ્થ્યને પામે છે. પૂર્વજ પુરુષો તૃપ્તિને પ્રાપ્ત થાય છે, પોતાના સગાં વહાલાં જે છે, તે હર્ષને પ્રાપ્ત થાય છે, વિદેષી જનો વિપાદને પામે છે, પિતૃશ્વસા જે ફડ, તે પાઠી ડવ્ય વગેરે લેવાની આશાને પ્રાપ્ત થાય છે અને ગુરુ તથા દેવતાં પૂજાંને પ્રાપ્ત થાય છે. પિતાના જે ગુણો હોય તે તેના મરણથી નાશ પામ્યા હોય, પણ પુત્ર થવાથી પાઠા સ્તુતિ કરવા યોગ્ય થાય છે, તે માટે પુત્રનો જન્મ છે, તે કલ્પદુમથી પણ અધિક ગુણવાળો છે ॥ યતઃ ॥ નેપય્યૈર્વિવિ ધૈરસૈર્વદુર્વિધૈરુદ્ધાપનૈઃ ક્રીડનૈ, નામસ્થાપનચૂલિકાદિકરણૈરાલિંગનૈર્વાહનૈઃ ॥ વિદ્યાધ્યાપનકર્મકૌશલગુણારોપૈશ્ચ યે નંદનં, સ્વસ્માદપ્યધિકં કરોતિ ચ પિતા, કૈર્નામ ન શ્લાઘ્યતે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અનેક પ્રકારના વસ્ત્રવગેરે પેરા વવાથી, વિવિધ પ્રકારના રસોથી, ઘણા પ્રકારના લામ લમાવ્યાથી, બહુપ્રકારની ક્રીડાંથી, નામસ્થાપન, ચૂંદાકર્મના કરવાથી, તે પુત્રના આલિંગનથી, તેને તેડવાથી, વિદ્યાના અધ્યાપનથી તથા કર્મકુશલપણાના અને ગુણોના આરોપણથી જે પોતાના નંદનને પોતાથી પણ અધિક રાખે છે. માટે તે પિતા, કેમ વર્ણાય નહીં ? અર્થાત્ પુત્રવાળો પ્રાણી સુખને તથા યશને

कैम न पामे ? ए प्रकारनां वचन माणासना मुखयकी सांजली पोताना ह्द यने विपे ते सर्व साची वात मानी तुरत मंत्रीने बोलाव्यो. अने पुत्रप्राप्तिने माटे नरसिंह राजा मंत्रीने पुत्र थवानो उपाय पूठवा लाग्यो. त्यारें मंत्रीयें कहुं के हे स्वामिन् ! में सांजल्युं ठे के विचित्र प्रकारना आमंवरने धारण करतो केटलाएक देशोमां फरतो फरतो कोइ एक योगींइ पुरुष, आहिं आपणा गामनी वाहेरना वनमां आवेलो ठे. ते योगी सर्व सामर्थ्यवालो ठे माटे तेनी पासें आप पुत्र मागो. कारण के तेनी सरखो बीजो कोइ प्रौढकार्यकारक पुरुष आ आखा जरत खंममां देखवामां आवतो नथी. ते सांजली नरसिंह राजायें माणास मोकली ते योगींइने सविनय तेडाव्यो, त्यारें ते योगी फुजता हार्थीनी पठें विद्यामदथी जरपूर थको त्यां आव्यो. पठी तेने प्रौढ आसन नाखी आप्युं, त्यारें तेनी पर वेठो, पठी तेनो सत्कार करी नमन करी राजायें कहुं के हे योगींइ ! आपनी केटलीक शक्ति ठे ? त्यारें योगीयें कहुं के तमारे पूठवानुं शुं काम ठे ? नत्रें डुप्करकार्य होय अने तेनी पण जो तमारा मनमां इडा होय तो ते पण कहो ? जो तमेकहेता हो, तो नागकन्याने पण हुं आहिं वेठांज लावी आपुं, अथवा तमेकहो, तो तमारा रिपुसमूहने तमारा चरणमां नमावी दउं ? अने तमारा मनमां धारेला अने जे घणाज दूर होय, ते गज अश्वादिकने पण हरण करी आहिं सहु देखे एम आणी आपुं ? ते सांजली विस्मित थयेला राजायें कहुं के ज्यारें एटलुं वधुं कहो ठो, त्यारें ए सर्व वात तो रहेवा द्यो, पण हाल एक नागकन्यानेज लावी आपो जोइयें ? त्यारें ते योगीयें ह्द दयमां एक क्षण वार ध्यान कहुं, त्यां तो रत्नाजरण जूपित एवी एक नागकन्या आवी उजी रही अने कहेवा लागी के हे योगींइ ! मुने आपें कैम तेडावी ठे ? जे इडा होय, ते फरमावो. एम कहीने उजी रही. त्यारें योगीयें कहुं के हे जडे ! जेम आ राजा कहे, तेम तुं कर. त्यारें ते नागांगना राजा पासें जइ हाथ जोडीने कहेवा लागी के हे स्वामिन् ! मने कैम बोलावी ठे ? जे आज्ञा होय, ते फरमावो. त्यारें राजायें कहुं के हे स्त्रि ! तुं कैम आवी ठो, अने कोण ठो ? त्यारें ते बोली के महाराज ! हुं नागेंइनी स्त्री तुं, अने आ योगींइना बोलाववाथी नागलोकथी आवेली तुं. ते पठी राजायें कहुं के ते तो ठीक. पण तुं शुं करवा आवेली ठो ? त्यारें ते बोली

કે તે કાંહી હું જાણતી નથી. પઠી રાજાયેં તે યોગીને એવો ચમત્કારિક જાણી નાગેંડકન્યાને નમસ્કાર કરી જાવાની રજા આપી અને પઠી યોગીં ડને કહેવા લાગ્યો કે હે યોગીંડ ! અહો આપ આવા મહોટા સામર્થ્યવાન ઠો, તે તો મને હાલ પ્રત્યક્ષમાં જ દેખાયું ? એમ કહીને તે મહાયોગીને એ કાંત સ્થલમાં બોલાવીને પોતાના પુત્રરૂપ સ્વાર્થને પૂઠવા લાગ્યો. ત્યારેં યોગીયેં કહ્યું કે વસ, એટલું જ કામ છે ના ? અરે હે રાજન્ ! મારા મહિમારૂપ અંબુધિ પાસેં એવી અણુસમાન વાતમાં તે શું કરવું છે ? જેણે સમુદ્ર તરી લીધો તેને જલેં નરેલા ગાયત્રી સ્ત્રીના સ્વાડાનો તે શો હિસાબ છે ? કા હિંજ નહિં. માટે હે રાજન્ ! હું તુને કહું, તેમ કર કે જો, તું કાલી ચોદ શને દિવસેં હાથમાં ઝઘાડું સ્વદ્ધ લડને મધ્યરાત્રેં સ્મશાનમાં આવજે. ત્યાં જ્વાલિની દેવીપાસેં હું તુને પુત્ર અપાવીશ ? વલી બીજું પણ તુને જે કાંડ અનીષ્ટ હશે, તે અપાવીશ ? તથા તારી સહાયતા પણ તે દેવીના અનુગ્રહથી થાશે ? તે વચન સાંજલી અત્યંત સુશી થયેલો રાજા કહેવા લાગ્યો કે મહારાજ ! આપ કહો ઠો, તેમ હું જરૂર કરીશ. એમ કહી તે યોગીંડને વિસર્જન કહ્યો.

ત્યાર પઠી માહ્યા એવા મંત્રીયો જેલા થઈ નરસિંહ રાજાને કહેવા લાગ્યા કે મહારાજ ! એ યોગીના બોલવા પર વિશ્વાસ કરશો નહિં હો ? કારણ કે જગત્માં મનુષ્યો જે છે, તે કર્મેં કરી નિન્ન નિન્ન સ્વજાવવાલાં હોય છે. તે માં પણ આવા યોગીયોનો તો વિશ્વાસ કરવો જ નહિં ॥ યતઃ ॥ કૃતઘ્નો નિર્દયઃ પાપી, પરડોહી વિઘાતકઃ ॥ રૌડધ્યાનનરોયોગી, ન વિશ્વાસાસ્પદં સદા ॥૧॥ અર્થઃ—કૃતઘ્ન, નિર્દય, પાપી, પરડોહ કરનાર, રૌડધ્યાની એવો યોગી નર, નિરંતર વિશ્વાસ કરવા યોગ્ય હોતો નથી. રાજાયેં તે વાત સાંજલી કહ્યું કે ઠીક છે, તમેં કહો ઠો, તેમજ કરીશ.

હવે જે કાલિ ચતુર્દશનો દિવસ યોગીયેં કહ્યો હતો તે દિવસેં રાજા મધ્યરાત્રિયેં હાથમાં ઝઘાડી તરવાર લડને સ્મશાનમાં ગયો અને તે યોગી પણ આવ્યો, પઠી ત્યાં એ બેઠું જણ જેગા થયા, અને શુદ્ધનૂમિ કરી દીવો કરી મંદલ કાઢ્યું. પઠી યોગીયેં નરસિંહ રાજાને કહ્યું કે હે રાજન્ ! દક્ષિણ દિશામાં એક વડ છે, તે વડની શાખામાં એક શબ બાંધેલું છે, તેને તું જલદી જડને લઈ આવ્ય. જો કદાચિત્ તે શબ બોલે, તો પણ તેને તારે કાંડ પણ પ્રત્યુત્તર

देवो नहिं. एमने एम बोल्याविनाज चाव्युं आवबुं, अने कोश्यी बीबुं पण नहिं. ते सांजली राजा एकदम दक्षिण दिशामां वडपासें जइ ते वडनी शाखापर चडी शबने ठोडी लइ ने त्यांथी चालवा लाग्यो, त्यां तो जे शब हतुं ते राजापासेंथी जेम हतुं तेमज वडनी मालें आवी पाबुं बंधाइ गयुं. त्यारें राजा विचार करवा लाग्यो के अरे ! मारी पासें शब हतुं ते क्यां गयुं ? एम विचारी ज्यां आयुं पाबुं जोवे ठे, त्यां तो शबने वडनी माल पर पूर्ववत् बंधायेलुं दीतुं. पाठो वली बीजी वार राजा वडपर चडी ते शबने ठोडी लइ चालवा लाग्यो, तेवामां शबमां रहेलो व्यंतर बोळ्यो के अहो नूपाल ! तारुं नाम जे नरसिंह ठे, ते खोटुंज ठे, कारण के तुं शृगाल समान ठो. केम के तुं स्वधर्मने ठोडी कुकर्मने करे ठे ! अरे तुं तारा मनोहर अने उत्तम एवा स्थानकने मूकीने जेमां जइ ने स्नान कर वुं पडे, एवा आवा जयंकर स्मशानमां आव्यो ? तथा वली आ अपवित्र शबने अज्यो ? वली हे राजन् ! हुं तुने कहुं बुं के जो तुं मने आही मूकीने पाठो नहिं जा, तो हुं तारा जीणा जीणा कटका करीने तेनुं स्मशानस्थ सर्व नूतोने बलिदान करी दइश ? इत्यादिक जयकारक वाक्य कहीने ते व्यंतरें जयानक आकारवालां हजारो रूपदेखाज्यां, तो पण राजा ज्यारें द्वाज न पाय्यो त्यारें राजाना निर्जयपणारूप साहसने जोइने तुष्टायमान थयेला ते व्यंतरें कहुं के हे राजन् ! जे कार्यने तुं निश्चें करवा बेगो ठो, ते कार्य मां तुं निश्चल ठो, अर्थात् तें धारेला कार्यमां कदाचित् जय उत्पन्न थाय ठे, तो पण ते कार्यमांथी तुं पाठो पग करतो नथी ? ते माटे तारा आवा पराक्रमथी हुं तुष्टायमान थयेलो बुं तेथी एक तुने सत्यवचन कहुं बुं, ते सांजल. हे राजन् ! तुं तो सरल ठो तथा पुत्रार्थी ठो, परंतु आ योगी जे ठे, ते तो ठग ठे अने तुने ठगवा इहे ठे. तेनुं करेलुं आ बधुं खोटुं ठे, तुने जे नागेंडनी स्त्री देखाडी, ते पण ऐंजालिक विद्याथी बतावी ठे, तेथी हे जाइ ! तुं विश्वास पाय्यो. परंतु वस्तुतः ते सर्व असत्यज ठे. ते योगी तारा शरीरनुं बलिदान दइने अमोने साधवाने इहे ठे माटे दुर्जनशिरोमणि एवा ते योगींइने तारे दूरथीज त्याग करवो जोइयें ॥ यतः ॥ दुर्जनानां कंटकानां समा वृत्तिर्नवेत्सदा ॥ उपानन्मुखजंगोवा, दूरतोवा विसर्जनम् ॥ १ ॥ मृगमीनसङ्गनानां तृणजलसंतोषविहितवृत्तीनाम् ॥ लुब्धकधीवरपिण्ड

ना, निष्कारणवैरिणोजगति ॥ १ ॥ कुडाः स्वप्पाय कार्याय, महतां
 व्यसनैषिणः ॥ मद्दिकाणामनावाय, कुष्ठी सूर्यास्तमीहते ॥ ३ ॥ नीचेष्टु
 जंतुष्टु प्रायो, रंज्यते स्वामिनां मनः ॥ यादृग् तैत्रेन तेजस्वी, दीपस्ता
 दृग् न सर्पिषा ॥ ४ ॥ अर्थः—दुर्जनो नो अने कांटानो स्वभाव सरखोज
 होय ठे, माटे ते वेदुनो उपानें करी मुखजंग करवो, अथवा तेनो
 दूरस्थी त्याग करवो ॥ १ ॥ मृग, मीन अने सुजन, ए त्रणे जण तृण,
 जल, अने संतोष, तेणें करी निवृत्ति पामेला ठे, तो पण ते त्रणमां एकनो
 वैरी लुब्धक, बीजानो वैरी धीवर अने त्रीजानो वैरी चामीयो, आ त्रण
 जण ते त्रणना जगत्ने विपे निष्कारणज वैरी थाय ठे ॥ २ ॥ वली कुड
 प्राणी ठे, ते पोताना स्वप्न कार्य थावा माटे महोटा जनने दुःख देवानी इडा
 करे ठे. केनी पेटें? तो के, जेम पोताना सडेला अंगो पर माखीयो न नेमे,
 ते माटे कुष्ठी पुरुष, सूर्यना अस्तपणाने इहे ठे? एटले जे कुष्ठी होय ठे
 ते एम विचारे ठे, के जो सूर्य आयमी जाय, तो मारा अंगोपर माखीयो.
 आवती बंध थाय ॥ ३ ॥ नीच एवा मनुष्यने विपे तेना अधिकारीयोनुं मन
 राजी थाय ठे, केनी पेटें? के दीपक, जेवो तेलस्थी प्रकाश करे ठे, तेवो घृत
 स्थी करतो नथी ॥ ४ ॥ माटे हे राजन्! ते खल एवा योगीश्वरनो तुं विश्वास
 करीशज नहिं. अने पुत्रने माटे जे तुं प्रयत्न करे ठे, ते पण हवे करीश
 नहिं. अने जा. हुं तुने एक वचन आपुं बुं, के आजस्थी सातमे दिवसें तारी
 स्त्रीने सूर्यनुं स्वप्न आवशे, अने ए एंघाणीस्थी तुं जाणजे जे तारे कुलदीपक
 पुत्र जरूर थाशे. तेम ठतां पण कदाचित् तुं आ शब लऽ जावा वगेरेना प्रय
 त्ने ठोड्य नहिं अने योगी पासें आ शबने लऽ जा. तो पण अटलुं तो
 ध्यानमांज राखजे के जो ते योगींइ तारी पासें तारी तरवार मागे,
 तो तेने सर्वथा आपवी नहिं, जो तारा हाथमां तरवार हशे, तो मारी
 सहायतास्थी ते योगीने तुं जरूर जीतीश? ए प्रकारनां शबगत व्यंतरनां
 वचन सांजली ते वचन ध्यानमां राखी, शबने लऽ ते योगीपासें आव्यो.
 पठी ते शबने योगीयें बतावेला स्थलमां मूकी रक्तचंदन तथा राती
 कणेरनां पुष्पोस्थी तेनुं पूजन करी मंजलां मूक्युं. पठी ते योगी नरसिंह
 राजाने कहे ठे, के हे राजन्! तारा हाथमां जे आ तरवार ठे, ते मारा
 हाथमां आप. त्यारें राजा पेला व्यंतरनुं वचन संजारीने विचारवा लाग्यो

જે મને વ્યંતરેં તેના હાથમાં તરવાર દેવાની ના કહી છે. માટે તે આપવી નહીં ? એમ વિચારી યોગીંડને કહેવા લાગ્યો કે હે યોગીંડનાથ ! સુનટ જનને પોતાનો હથીયાર તો કોણે આપવોજ નહિં. કારણ કે તેને અચાનક કાંઈક જો આફત આવે, તો તે હથીયારથીજ મટે છે ? માટે આ તરવાર હું આપને આપીશ નહીં. તે સાંજની યોગીંડ બોલ્યો કે હેરાજન ! જાણું બોલવું મૂકી દે અને તે તરવાર મુને આપ. કારણ કે તું તો તે તરવારનોજ સ્વામી થો, પણ હું તો તારો પણ સ્વામી થો અને હું જ્યારેં તારું રક્ષણ કરવા બેઠો હું, ત્યારેં તારે કોની બીક છે ? તે કહે. અને મારે તો મંત્ર સાધવાને માટે લો ઢાના હથીયારની અપેક્ષાજ છે, અને તારે કાંઈ તેની જરૂર નથી. એ વચન સાંજની રાજા કહે છે, કે હે તપસ્વી મહારાજ ! હું આ તરવાર લઈ જ્યારેં આહિં ઝનો રહેલો હું, ત્યારેં તો દેવ પણ મારી પર અને તમારી પર કોપ કરવાને સમર્થ નથી. તો વીચારા હુડ વ્યંતરો તો શુંજ કરવાના છે ? માટે આપ સુશીથી મંત્રસાધના સાધો. આમ કહેવાથી તે યોગીનો સ્વાર્થ સિદ્ધ ન થયો તેથી તેણેં તેને ઘણી રીતેં સમજાવ્યો, પણ તે વ્યંતરનું વાક્ય યાદ રાખી રાજાયેં તે યોગીનું એક પણ વાક્ય માન્યું નહિં અને ઢેવટ પોતાની તરવાર નજ આપી. ત્યારેં તો જેમ ડુધ પાન કરાવી ઝઘેરેલો સર્પ પોતાના સ્વામીને કરડવા તૈયાર થાય, તેમ અત્યંત ક્રોધાંધ થયેલો તે હુટ યોગીંડ કહેવા લાગ્યો કે હે કૂરરાજા ! આવી રીતની મહોટી મહેનત મારી પામેં કરાવી અને જરાક જેટલું આ તરવાર દેવારૂપ મારું વચન છે તે પણ માનતો નથી ? એવી રીતેં વક્તો થકો પોતાની પાસેં એક સ્વદ્ધ હતું, તે લઈને યોગી, રાજાની સામો દો ડ્યો. પછી તેને પોતાની સામો આવતોજોઈને રાજા કહે છે, કે હે યોગીંડ ! તું મને મારવા આવ્યો, તે જાણ્યું, પણ તુને હું પ્રાર્થના કરી કહું હું કે તું મારી દૃષ્ટિથી આવો જા. કારણ કે કપાયવસ્ત્ર પહેરી યોગીના વેપને ધારણ કરનાર એવા તારી પર મારાથી ઘા થાય તેમ નથી ? અર્થાત્ તું લિંગધારી યોગી થો, માટેં હું લાચાર હું. કદાચિત્ જો અન્યવેષધારી હત તો તો હું સર્વે તારું જોર બતાવી આપત ? માટે તારા જીવિત સામુંજોઈને જે રસ્તે મારી સામો આવ્યો, તેજ રસ્તે પાઠો તારે ઠેકાણે જઈ બેસ. અને હે ધૂર્ત ! આવો યોગીનો વેશ ધારણ કરી હું જેવા ધર્મીજનને ઠગીને તું કેટલાક કાલ જીવવાનો થો ? હું તો તુને હાલજ યમરાજાના ઘરનો અતિથિ કરવાને સાવધાન હું, પણ ધર્મ

वेष धारण करना थऽ बेगो ठो, माटे निरुपाय ठों. हे पापी ! मारा शरीर थीज ते वेतालने प्रसन्न करी तुं वेताल मंत्र सिद्धिनी इच्छा करे ठे ! तेथी एम समजाय ठे के तुं आ लोकना अने परलोकना पुण्य पापनी शैलीने पण जोतो ज नथी ? आवां राजानां वाक्य सांजली योगी विचार करवा लाग्यो के अरे ! आ मारी हृजत वात राजायें केवी रीतें जाणी ? वली पण विचारवा लाग्यो के जे कार्य माटे में लिंगीनो वेषधारण कखो, ते कार्य तो मारुं जरा पण पार पड्युं नहिं ! एम विचारी ते लज्जायुक्त थयो थको पश्चात्ताप पामी पोताना हाथथी खड्ग दूर फेंकी दऽने हाथ जोडी नरसिंह राजाने कहेवा लाग्यो के हे शूरवीर ! आ प्रकारनां तारां वचनथी मारा हृदयमां जे अज्ञान हतुं ते सर्वनाश थऽ गयुं. अने ज्ञानद्वार उघडी मने सत्याऽसत्य पदार्थ सर्व देखवामां आब्या, अने एटला दिवस हुं खराब जनोनी संग तिथी नटक्यो, हाल हवे तमारी कृपाथी मने विवेकमार्ग उपलब्ध थयो ? ते माटे गुरुपासैं जऽ तमने उगवानां पापनुं प्रायश्चित्त ग्रहण करी परजव साधवाने माटे यत्न करीश ? अने हे राजन ! में तमारो महोटो अपराध कखो, ते क्षमा करजो अने एक हुं तमने कहुं बुं, ते सांजलो. के गुरु परंपरायें आवेलो व्रणसंरोहण नामनो आ एक मारी पासैं मणि ठे, ते ने दुष्टकर्मथी निवृत्त करवाना उपदेशदायक एवा तमने हुं आपुं बुं. ए सांजली राजा कहे ठे, के हे योगीं ! तमारा सरखा विवेकी जनने तो जेम तमे कहो ठो, तेमज करबुं घटे ठे अने माराथी जे कांऽ आपने दुर्वाक्य कहेवाणां होय, ते माफ करवां. एम कही तेणें मणिनी पूजा वगेरेनो विधि पूढी लीधो अने ते मणि पण लीधो. पढी प्रातःकालने विषे परस्पर घणुंज क्षमापन करी परमार्थ साधवामां जेना चित्त बंधाऽ गयां ठे, एवा बेहु जण पोत पोताने स्थानकें गया. पढी राजायें घेर आवी ते बनेली वात मंत्रीवगेरेने कही, ते सांजली सहु कोऽ खुशी थया. अने नगरी ने विषे महोटो उत्सव थयो. नगरस्थ सर्व लोक अत्यंत उत्साहित थयां.

हवे अग्यारमा अरण देवलोकमां पूर्णचंड राजा जे देवता थयो हतो, ते त्यांथी च्यवीने आ नरसिंह राजानी स्त्री गुणमाला नामा जे राणी हती, तेना उदरसरोवरने विषे वेतालने मल्या पढीना सातमा दिवसनी रात्रें आवी पुत्रपणायें अवतखो, त्यारें ते गुणमाला राणीयें स्वप्नने विषे निर्मल एवो सूर्य

दीठो, के तुरत जागी अने प्रजातने विषे ते स्वप्ननी वात राजाने कहेवरावी. ते सांजली राजायें पण स्मशानमां कहेला व्यंतरना वचनने अनुसारें कहुं के हे प्रिये ! तारे नयनने आनंद देनार एवो एक उत्तम पुत्र प्रगट थाजे ! ते सांजली नवीन मेघना समागमें करी जेम मयूर हर्षा यमान थाय, तेम ते राणी परम हर्षने प्राप्त थइ अने पोनाना गर्जने प्रयत्नं करी पालन करवा लागी. तेम करतां सातमा मासमां पाठो राणीने एवो दोहद उत्पन्न थयो के हुं समग्र सैन्यसमूहें सहवर्त्तमान राजलीला करूं ? अने सेनासहित वनक्रीडा पण करूं ? ते वात राजायें जाणीने सामंत, मंत्री, सेनापतियें सहित पोतानी सर्वसेनाने एकठी करी अने तेना नायक पणामां पोतानी स्त्री गुणमाला राणीनी योजना करी. राजा पण पोतें सामंतपणाने अंगीकार करी सुहृद लोकोयें समन्वित थको राणीनी पासें आव्यो. जुउ. स्नेहथकी पुरुषने सर्व कांहि करवुं पडे ठे ॥ यतः ॥ कासावाझा यत्र कार्ये विचार्य, तत्किं दानं यत्र वेलाविलंबः ॥ का सा प्रीतिर्यत्र काप्यप्रतीति, स्तत्किं सौख्यं यत्र कोऽप्यंतरायः ॥ १ ॥ अर्थः— जे आझा करवा पठी ते आझाना कार्यमां विचार करवो पडे, ते आझा शेनी ? अने जे दानमां ते दान आपतां विलंब थाय, अथवा एम कहेवाय के हा, हुं आपीश हाल नथी ? ते दान शेनुं ? जे प्रीतिमां कोइ पण प्रकारनी प्रतीति आवे नहिं ते प्रीति पण शा कामनी ? अने जे सुखमां कोइ पण प्रकारनो अंतराय आवे, ते सुख शा कामनुं. ?

हवे प्रौढ अने मदोन्मत्त हाथीपर बेठेली, घणाक आमात्योयें परिवृत, सीमाडीया राजाउयें सेवन करेली, तरुणीना गणोयें प्रार्थना करायेली, अनंतदानने देती, बंदिजनोना वृंदोयें स्तुति करायेली, परम प्रमोदने पामेली, एवी ते गुणमाला राणी, गामना सीमाडाना अरण्यमां गइ अने त्यां थयेष्ठ वनक्रीडा करवा लागी. एवामां कोइएक रमणीनुं करुण शब्द युक्त रुदन सांजली ते राणी पोताना स्वामी नरसिंह राजाने कहेवा लागी के हे स्वामिन् ! आ शब्दथी हुं जाणुं तुं जे कोइक विद्याधरी विलाप करी रुदन करती हजे. माटे तेनी पासें जइ तेनो कांइक उपकार आपणें करियें तो सारु ? यतः ॥ शास्त्रं बोधाय दानाय, धनं धर्माय जीवनम् ॥ वपुः परोपकाराय, धारयन्ति मनीषिणः ॥ १ ॥ अर्थः— मतिमान् पुरुषो जे ठे,

ते शास्त्रने बोध माटे, धनने दान माटे, जीवनने धर्म माटे अने शरीरने परोपकार माटे धारण करे ठे ॥ १ ॥ एम परस्पर कहेतां कहेतां ते बेहु स्त्री पुरुष, ज्यां करुण शब्दथी रुदन थातुं हतुं तेने अनुसारें त्यां गयां. त्यां जइ जोवे, त्यां तो कोइ एक शत्रुना करेला प्रहारोथी विकल एवा विद्याधरने दीतो. अने तेनी पासें दीन जेनुं मुख ठे तथा रुदन करती एवी एक विद्याधरीने दीती. ते बेहुने जोइने नरसिंह राजायें दुःखित एवा ते विद्याधरनुं योगींइना आपेला मणिना जलथी प्रक्षालन कयुं. त्यां तो ते विद्याधर चैतन्ययुक्त थइ जइ हर्षायमान थयो थको विस्मय पामी ते राजाने कहेवा लाग्यो के अहो ! हालमां तो अमारो महोटो पुण्योदय थयो लागे ठे ? नहिं तो आप सरखा सुजन पुरुषोनो आवा जंगलने विषे समागमज क्यांथी थाय ? ते सांजली राजा कहे ठे के अरे जाइ ! तमारा जेवा सुइ पुरुषो तो विधातायें पुण्यना अणुउंथीज बनावेला ठे. अर्थात् पुण्यरूप शरीर वालाज बनाव्या ठे, ते ठतां पण तमोने आवुं दुःख ते क्यांथी थयुं ? वली पण कहे ठे, के हे सुइ ! दुःख पण होय ? केम के संपत्ति अने विपत्ति ए बे वानां महान पुरुषोने आव्याज करे ठे ते कांइ हीनजनने आवतां नथी. जुउ. ह्य तथा वृद्धि, ए बेहु वानां चंइ मानेज होय ठे, अने बीजा ताराउ तो घणा ठे परंतु तेने काही होतां नथी. तो पण हे जाइ ! आपना दुःखनी वात तो सविस्तर मने कहो. तयारें विद्याधर कहेवा लाग्यो के हे सज्जन ! सांजलो.

देवताउयें युक्त एवा वैताढ्य नामा पर्वत उपर ते पर्वतनी उत्तरश्रेणियें रत्नधर्म नामक एक पुर ठे, तेमां जयंत नामा राजा राज्य करे ठे. तेनो जयवेग नामा हुं पुत्र बुं. विद्या तथा पितृबल तेणें करी हुं उद्भूत बुं. हवे तेज वैताढ्य पर्वत उपरनी उत्तर श्रेणीमां वली बीजुं अपूर्व, कुंजपुरनामा एक पुर ठे. तेमां दर्पधर नामक राजा राज्य करे ठे, तेने महारा पितायें महारी रवि नामनी बहेन आपी. तयार पढी कोइ निमित्तियायें आवीने कयुं के तमें दर्पधर राजाने कन्या तो आपी, पण तेनुं आयुष्य अल्प ठे, माटे तमारी कन्याने थोडाज दिवसमां वैधव्य आवजो ? ते सांजली वहे ममां पडेला मारा पितायें ते कन्या बीजा अचलपुरना राजा अनंगवेग नामा विद्याधरने आपी. ते वात सांजली कोपायमान थयेलो दर्पधर राजा,

मारापिता सामो लडवा माटें तैय्यार थयो. पढी त्यां तेनी साथें महोटी संग्राम थयो. तेमां मारा पितायें तत्काळ ते दर्पधर राजाने यम राजानी सेवा करवा पहोंचाडी दीथो. तदनंतर पोताना पितानुं वैर लेवाने इच्छतो एवो तेनो पुत्र, मने दुश्मननो पुत्र जाणी मनेज मारवानुं ठिड शोधतो थको सर्वत्र घणा दहाडा आडो अवलो परिच्रमण करवा लाग्यो. हवे एक दिवस हुं आ मारी स्त्रीयें सहवर्त्तमान आपना नगर आगलना वनने विपे क्रीडा करवा आव्यो. प्रमत्त थइ क्रीडा करतो मुने जोइने त्यां ठिड पामी आकरा प्रहारोयें करी मुने आवीरीतें मारीने ते जागी गयो. आ प्रमाणें मार पडवाथी हुं आहिं निश्चेष्ट थइ पडेलो हतो अने आ मारी स्त्री मने आवी दशमां जोइ दुःख पामी रुदन करे ठे. ते वात सांजली राजा बोव्यो के अरे ! सारा माणासने प्रमत्तपणामां पडेलो जीव पर जे धा करवो, ते उचितज नहिं. हवे जयवेग विद्याधर कहे ठे के हे राजन् ! आवी आपत्तिमां पण आप जेवा सुद्ध जननो मुने समागम थयो ? तेथी मुने आनंद थयो ठे. पढी राजायें तेनो सत्कार कखो, तथा तेनी स्त्री विद्याधरी पण आवी रीतें पोताना स्वस्थ करवा रूप चमत्कार जोइने विस्मय पामी. पढी ते बहुजणने साथें लइ राजा पोतानी स्त्रीनो दोहद पूरो करी घेर आव्यो अने केटला एक दिवस तेने राख्यां. त्यारें विद्याधरें कवुं के महाराज ! हवे अमोने अमारा स्थानपर जा वानी आझा आपो. त्यारें राजायें तेने रजा आपी. पढी विद्याधर तथा तेनी स्त्री ए बहुजण पोताना स्थान प्रत्यें गयां.

हवे ते राणीयें समय पूर्ण थये ठते एटले नवमास पूर्ण थये थके सु दिवसमां सारा प्रकाशमान तथा सुशोजित एवापुत्रने प्रसव्यो. ते प्रजाना जरें करी युक्त, मनोहर, कमलनी पांखडी समान नेत्रवाला एवा पुत्रने जोइने राणीने, कांइ पण प्रसव वेदना जणाणी नहिं. पढी पुत्र उत्पन्न थवाथी सुमुखा नामा दासीयें आवी राजा पासें वधामणी खाथी. राजायें ए वधामणी सांजली एक माथाना मुकुट शिवाय स्वांगगत जे कांइ आन रणो हतां, ते सर्व तेने आपी दीधां. ते वखत याचक जननें मोहोटां दा नो अपाव्यां, बंदीखानेथी बंदीवानोने ठोडी मूक्या, आखा गामां वधाइ देवरावी. हवे प्रथम ज्यारें पुत्र, गर्जमां रह्यो हतो त्यारें राणीयें स्वप्नमां सूर्य

જોયો હતો, તથા સાતમે મહીને સેના સહિત રાજલીલા તથા વનક્રીડા કરવાનો દોહદ ઉત્પન્ન થયો હતો, તેથી તે પુત્રનું નામ સ્વજનોની સમક્ષ “સૂરસેન” એવું પાડ્યું. નરસિંહ રાજાને પુત્ર થયો સાંજની તે સમયને વિષે, પ્રહાર પામી પહેલા જે વિદ્યાધરનું રક્ષણ કરેલું હતું તે જયવેગ નામા વિદ્યાધર, રવિકાંતા નામા પોતાની સ્ત્રીયે સહિત ત્યાં આવ્યો. આવીને તે રાજાના અદ્ભુત કુમારને જોઈને અત્યંત હર્ષાયમાન થયો. અને પોતાના નૃપણોયે કરી તેને સર્વાંગ નૃપિત કહ્યો. વિદ્યાધરી પણ રાણીપાસે આવી પુત્રનો હર્ષ કરી કહેવા લાગી કે હે સખિ! મુને પણ હાલ ગર્ભ છે, તે જોઈને એક નૈમિત્તિકે કહેલું છે, કે જો તમારે કન્યા આવે, તો તે કન્યા તમે નરસિંહ રાજાના સૂરસેન નામા પુત્રને આપજો. માટે હે વહેન! જો મારે કન્યા આવશે તો તે કન્યા હું તમારા સૂરસેન પુત્રનેજ આપીશ, એમાં સંશય રાખશો નહિં. અને જો પુત્ર આવશે તો તો કાંઈ ઉપાય નથી. એ સાંજની રાણી કહેવા લાગી કે હે પ્રિયસખિ! આપણે બેહુ એકજ ઠેયે માત્ર શરીરથીજ જુદાં ઠેયે. માટે જેમ તમને રુચે છે, તેમ મને પણ રુચે છે. એમાં કાંઈ પણ વિચારણીય નથી. એમ કહીને રાણીયે તેને રાત્રી, પાન, દાન અને માનથી અત્યંત સત્કાર કહ્યો. તેમ નરસિંહ રાજાએ પણ તે વિદ્યાધરનો સારી રીતે સત્કાર કહ્યો. પછી રાણી અને રાજા, વિદ્યાધરી અને વિદ્યાધર, એ ચારે જણ પરસ્પર અમૃતે જાણે સીંચ્યાં હોય નહિ? એવી પ્રીતિજતાને અધિક વધારવા લાગ્યાં ॥ યતઃ ॥ દદાતિ પ્રતિગૃહ્ણતિ, ગુહ્યમાસ્વાતિ ષ્ઠતિ ॥ જુને જોજયતે ચાપિ, પઙ્કિધં પ્રીતિજક્ષણમ્ ॥ અર્થઃ— ગ્રહણ કરે અને પાતું આપે. ગુહ્ય વાત કહે અને વલી પૂછે, જમે, તથા જમાડે, એ ઠ પ્રકારે પ્રીતિનું લક્ષણ હોય છે. એવી રીતે પ્રાતિમાં વધારો કરી વિદ્યાધર અને તેની સ્ત્રી એ બેહુ જણ પોતાના વૈતાલ્ય પર્વત પ્રત્યે ગયાં. અને ત્યાં સુખે કરી પોતાના રાજ્યનોગને નોગવવા લાગ્યાં.

હવે પૂર્વજન્મે જે પૂર્ણચંડની સ્ત્રીનો જીવ અગ્યારમા અરણ દેવલોકમાં પૂર્ણચંડની સાથે દેવતા થયો હતો, તે ત્યાંથી ચવીને જયવેગવિદ્યાધરની સ્ત્રી જે રવિકાંતા વિદ્યાધરી છે, તેના ઉદરને વિષે પુત્રીરૂપ થઈને ઉત્પન્ન થયો. હવે જ્યારે તે ગર્ભ ઉદરમાં આવ્યો, ત્યારે તેની માતાએ સ્વપ્નને વિષે ઉત્તમ જલબિંડુની સમાન છે, મોતી જેમાં અને પોતાની કાંતિયે કરી પ્રકાશ કરી છે,

दिशाउ जेणें, वली प्रत्येक मोतीनी साथें एकेक मणि रहेलो ठे जेमां, एवो एक मोतीना हारने दीठो. ते जोइ पोताना स्वामीने कहुं अने गर्जनं पोषण करवा लागी, एम पोषण करतां करतां दश मास पूरा होवाथी तेने एक उत्तम कन्या प्रगट थइ. रक्तकमल सरखा हस्तपादवाली, कमल सरखां नेत्रवाली, पूर्णचंद्र समान मुखवाली ते एवी कन्याने जोइ माता पिता अत्यंत हर्षायमान थयां, अने तेना पितायें जेम पुत्र प्रसव थाय, ने जन्ममहोत्सव करावे, तेम पोताना गाममां महोत्सव कराव्यो. हवे ज्यारें ते कन्या गर्जमां रहि हती, त्यारें रवि कांतायें स्वप्नमां मुक्तानो हार जोयो हतो, तेथी ते कन्यानुं नाम पण 'मुक्तावली' पाडयुं. पढी सूरसेन कुमार तथा रत्नावली कन्या ए वेहु बालक पोत पोताना माता पिताने त्यां धावमातायें पोषण कखां ठतां, कालानुक्रमें युवावस्थाने प्राप्त थयां, साधुना अने श्रावकना जक्त, सर्व जनने आनंद देनार, एवां ते वेहु जण थयां. हवे पोतानी रविकांता स्त्रीयें प्रथम नरसिंहराजानी स्त्रीने कहुं हतुं के मारे जो कन्या प्रगट थारो, तो हुं तमारा सूरसेन पुत्रने आपीश, तो ते प्रमाणें वाग्दानथी तथा प्रीतिथी बंधायेलो होवाथी ते जय वेग विद्याधर, शोचायमानधारण कखां ठे केयूर कुंमल अने मुकटो जेणे एवा केटलाएक विद्याधरोने साथें लइने पोतानी मुक्तावली नामा कन्याने सूरसेन कुमारसाथें परणाववा माटें आकाश मार्गे चाव्यो, तेथी आकाश सर्व वैमानोथी आढादित थइ गयुं अने अनुक्रमें ते मिथिला नगरीमां आव्यो. नरसिंह राजायें पण पोताना पुत्रनी साथें कन्या परणावा माटे सैन्य सहित आवेला ते जयवेग विद्याधरने महोटा उतारा आप्या अने पोतानी मिथिला नामा नगरीने पण शणगारी दीधी, तेथी जाणे ते स्वर्गपुरीज होय नहि? तेवी शोचवा लागी. ते वखत ए गाममां जे वाणियाउ रहेता हता, तेउयें पोताना हाटो शणगाखां, अने नर्तकीयो नाचवा लागी, गायको गावा लाग्या, विविध प्रकारनां वाद्यो वागवां लाग्यां, जूचरी अने खेचरी गावा लागीयो. आ प्रमाणें ते नगरमां महोटा महोत्सव थवा लाग्यो अने त्यां लग्नमंमप पण सुशोजित बनाव्यो. हवे तेम करतां ज्यारें लग्न समय आव्यो, त्यारें महोटी रुदिना विस्तारें करी पोतानी मुक्तावली कन्यानो विवाह जयवेगविद्याधरें सूरसेन कुमार साथें कखो. तेना पाणिग्रहण

वखतें एटले कन्यादानना समयमां कोटि सुवर्ण अने कोटि रत्न आप्यां. एवी रीतें प्राण समान वद्वज एवी पोतानी कन्याने परणावी पोतानी स्त्रीयें सहवर्त्तमान ते विद्याधर, अत्यंत प्रसन्न थइ पोताना नगर प्रत्यें आव्यो. सूरसेन कुमारें पण पूर्वजन्मना प्रेमथी रत्नावली नामा पत्नीने तेना माता पिताथी जुदा पडवाना दुःखथी दुःखित थयेली जाणीने गीत, नृत्य, पत्र छेदादिक अनेक कलाउना विज्ञानोयें करी ते दुःखथी मुक्त करी.

हवे एक दिवस रत्नावलीयें सूरसेन कुमारने कहुं के हे स्वामिनाथ ! मारा मनना विनोदने माटे कांइक नविन प्रश्नो पूठो ? ते सांजली कुमार कहे ठे के ठीक व्यो, हुं प्रश्न करूं ॥ श्लोक ॥ किं विश्वजीवनं प्रोक्तं, सामर्थ्यं चास्ति किं पदं ॥ उपमानं किमत्रास्ति, कांते किं ते मुखस्य च ॥ १ ॥

अर्थः— विश्वनुं जीवन ते कोने कहेलुं ठे ? सामर्थ्यने विपे पूर्णवाचक पद कोने कहे ठे ? अने हे कांते ! तमारा मुखनुं उपमान कयुं ठे ? ए त्रणेना उत्तर मुने एवी रीतें आपो के ते त्रणेना प्रत्युत्तरना पदमां ठेव्ठो अद्दर लकार आवे ? ते सांजली रत्नावली बोली के स्वामीनाथ ! सांजलो. प्रथम प्रश्नो उत्तर तो 'जलं' एटले जल, अर्थात् ए जलथीज जगतना जीवो जीवे ठे. जुउ. ते जलपदमां आपना पूठवा मुजब ठेव्ठो अद्दर लकार ज आवेलो ठे हवे बीजा प्रश्नना उत्तरमां 'अलं' एटले परिपूर्ण. अर्थात् त्यां काहीं बाकी सामर्थ्य रह्युं नहि. अने अलं ए पदमां पण आपना पूठवा मुजब ठेव्ठो अद्दर लकारज आवेलो ठे. वली बीजा प्रश्नना उत्तरमां कहुं हुं के 'कमलं' एटले कमल अर्थात् मारा मुखने कमलनी उपमा देवाय ठे. जुउ ते कमलपदमां पण आपना पूठवा मुजब ठेव्ठो अद्दर लकारज आवेलो ठे. आ प्रमाणें कुमारना करेला त्रणे प्रश्नना उत्तर दइने वली पण पाबुं कुमारने कहे ठे के हे प्राणनाथ ! हजी बीजा पण प्रश्नो आप करो, जेथी मारा मनने आनंद थाय ? त्यारें वली पण कुमारें पूठयुं के ॥ श्लोक ॥ का एका जायते शुक्ति, सुंपुटे स्वातिवारितः ॥ कएकोऽपि रिपून् हंति, का नूपा हृदयस्य मे ॥ १ ॥

अर्थः— स्वातिनामना नहूत्रमां वरसता वरसादना जलथी शुक्तिसंपुटमां गुं उत्पन्न थाय ठे ? तथा कयो पुरुष, शत्रुउनो नाश करे ठे ? अने मारा हृदयनी शोभा शायी थाय ठे ? आ प्रमाणें करेला त्रणे प्रश्नो उत्तर, एवी रीतें आपो के प्रथम अने बीजा प्रश्नो उत्तर बवे

अक्षरथी अने त्रीजो उत्तर तो पूर्वोक्त बेहु प्रश्नना बवे अक्षरोयें आपेला उत्तरनाज चार अक्षरथी आपो.

हवे राणी उत्तर आपे ठे के आपना प्रथम प्रश्ननो उत्तर तो 'मुक्ता' एटले मोती. अर्थात् स्वातिनक्षत्रमां वरसता वरसादना जलथी ठीपसंपुटमां मुक्ता थाय ठे. बीजा प्रश्ननो उत्तर 'बली' एटले बलवान् अर्थात् बलवान् पुरुष, शत्रुने हणे ठे कारण के सामर्थ्यरहित पुरुषथी शत्रुनो नाश थायज नहा. आ बली तथा मुक्ता पदमां पण आपना कहा मुजब बेज अक्षरो ठे. हवे त्रीजा प्रश्ननो उत्तर " मुक्तावली " एटले मोतीनी मालाज थाय ठे अर्थात् ते मुक्तावली आपना हृदयने शोजावे ठे, तथा मुक्तावली एवं मारुं नाम ठे, तो हुं पण अहोनिशस्मरणे करी आपना हृदयथी जातीज नथी, तो मारथी पण आपनुं हृदय शोचे ठे जुठ. आ त्रीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला मुक्तावली ए पदमां पण आपना पूठवा मुजब पहेला अने बीजा प्रश्नना उत्तरमां कहेला जे बे बे अक्षरो ठे, तेज चार अक्षरोनुं पद बना वीने उत्तर कहेलो ठे.

हवे बीजा प्रश्नना उत्तरमां बली एवं पद कहेलुं ठे, तेथी त्रीजा प्रश्नना उत्तरमां " मुक्तावली " एम थावुं जोश्यें अने ते उत्तरमां तो मुक्तावली एम आवे, तोज खरो उत्तर कहेवाय ठे ? तो त्यां कहे ठे के व्याकरणना नियमथी बनुं अने वनुं ऐक्यज ठे, तेथी कोऽतेकाणे उच्चारमां वने ठेकाणे बनो करीयें तो कांश् पूर्वोक्त दोष आव्यो कहेवाय नहिं. माटे बली अने वलीनो दोष नथी.

आ प्रमाणें रत्नावलीयें ज्यारें त्रणे उत्तर आप्या, त्यारें वली सूरसेन कुमार कहेवा लाग्यो के हे वरांगि ! हवे तमो कांश्क मने पण प्रश्न करो, जुठ तो खरां के मने पण तमारी मुजब प्रश्नोना उत्तर आपता आवडे ठे के नहिं ? त्यारें रत्नावलीयें पूठयुं के ॥श्लोक॥ हरिः का जलधेर्लेजे, किट्ठगन्नं न पुष्टिदम् ॥ प्राणेशस्योपमानं किं, हस्तयोः पादयोरपि ॥१॥ अर्थः— हरि जे विष्णु ते जलधिथकी कइ वस्तुने प्राप्त थया ? तथा पुष्टिने न आपे, तेवुं अन्न कयुं ठे ? प्राणेश जे आप ते आपना हाथ अने पगने केनी उपमा देवाय ठे ? हवे आ त्रणे प्रश्नमां पहेला प्रश्ननो उत्तर एक अक्षरथी, बीजा प्रश्ननो उत्तर त्रण अक्षरथी अने त्रीजानो उत्तर तो ते पूर्वोक्त कहेला बेहु प्रश्नना मली जे

ચાર અક્કરો થયા હે, તેથી આપો. એ સાંજની કુમાર કહે હે. કે હે સ્ત્રી! સાંજનો. તમારા પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર તો 'તે' હે, એટલે પ્રથમ હરિ હે, તે જલધિયકી તે જગત્ પ્રસિદ્ધ એવી લક્ષ્મીને પામે હે. તે પહેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપના પૂઠવા મુજબ એક અક્કરથી આપ્યો હે. વલી બીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'અરસ' એટલે રસરહિત અર્થાત્ જે અન્ન રસરહિત હોય, તે પુષ્ટિદેનારું હોતું નથી. તેનો ઉત્તર પણ આપના કહેવા મુજબ ત્રણ અક્કરથીજ કહ્યો હે. હવે ત્રીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'તામરસ' એટલે રક્ત કમલ અર્થાત્ રક્તકમલની ઉપમા તમારા હાથ તથા પગને અપાય હે. આમાં પણ તમારા પૂઠવા મુજબ પેહેલા તથા બીજા પ્રશ્નના જે ચાર અક્કરો થયા તે ચાર અક્કરથીજ ઉત્તર દીધો હે. વલી પાઠી રત્નાવલી રાણી રાજાને પૂછે હે, કે ॥ શ્લોક ॥ કંદર્પઃ કિલ્લ કીટ્લક્ષ્, આધારો જગતાં ચ કઃ ॥ કઃ પદ્મિન્યાઃ પ્રિયઃ પ્રોક્તો, મન્મનો મોહનોપિ કઃ ॥૧॥ અર્થઃ—પ્રથમ, કંદર્પ જે કામદેવ તે કેની સરસ્વો હે? બીજો, જગતનો આધાર કોણ હે? ત્રીજો, પદ્મિનીને વદ્ધન કોણ કહેલો હે? અને ચોથો, માહારા મનને મોહ કરનારો પણ કોણ હે? આ પ્રમાણે ચારે પ્રશ્નો જે હે તેના ઉત્તર એકજ પદથી આપ કહો. ત્યારે કુમાર જરા હસીને કહે હે કે હે સ્ત્રી! ચારે પ્રશ્નનો ઉત્તર જો કહીયે થાયે તો 'સૂરઃ' એટલે સૂર થાય હે અર્થાત્ સૂરસેન તો હું હું, માટે હે પ્રિયે! તેં આ ચાર પ્રશ્નોથી તો મારું જ સ્મરણ કહ્યું લાગે હે? પ્રથમ પ્રશ્નનો ઉત્તર 'સૂર' એટલે કંદર્પ હે કંદર્પ કેવો હે તો કે સૂર જેવો હે. અર્થાત્ કંદર્પ સમાન હું હું ને મારું નામ સૂર હે વલી બીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર પણ 'સૂર' એટલે સૂર્ય અર્થાત્ જગતનો આધાર સૂર્ય હે તેમાં પણ મારું નામ આવ્યું. અને ત્રીજા પ્રશ્નનો ઉત્તર 'સૂર' એટલે ત્યાં પણ સૂરપદે કરીને હું જ આવ્યો. વલી ચોથા પ્રશ્નનો ઉત્તર પણ 'સૂરઃ' એટલે સૂર અર્થાત્ ત્યાં સુશ્ચીને મન્મોમોહન તો પોતાનો પતિજ હોય હે તો તમારો મન્મોહન હું સૂર હું. માટે આ પ્રમાણે ચારે પ્રશ્નમાં હે પ્રિયે! તમે મને જ સંજાઓ હે. એમ મનોહર ઉત્કિરૂપ સુધાના સ્વાદને વિષે રંજિત એવા તે બેહુ જણને ઘણોક કાલ પણ રૂણ સમાન ચાલ્યો ગયો.

હવે એક દિવસ તે સૂરસેન કુમારનો પિતા નરસિંહ રાજા, સ્નાન કરી અલંકાર ધારણ કરી, હર્ષોત્કર્ષથી સ્વદેહની શોજાના નિરીક્ષણ માટે પોતાના કાચના બંગલામાં ગયો, ત્યાં જ બંગલાના કાચમાં પોતાનું

સ્વરૂપ જોડને મનમાં ગ્લાનિ પામી વિરક્ત થઈ ગયો. અને પછી પોતાના ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે અરે ! યૌવનકાલમાં ધ્રુવરસમૂહની સમાન તથા કાજલની સમાન જે મારા કંઈ દેખાતા હતા, તે હાલ વૃદ્ધાવસ્થા થવાથી કાર્પાસના ફુલ જેવા થેત થઈ ગયા દેખાય છે. અરે ! યુવાસ્થામાં અષ્ટમીના ચંદ્રમા જેવું તેજસ્વી મારું નાલ દેખાતું હતું, તે આ જરા આવવાથી સ્વચ્છરીના પાકા પાન જેવું દેખાય છે ! વલી યુવાવસ્થામાં વિકસિત કમલ સમાન જે મારાં નેત્રો દેખાતાં હતાં, તે હાલ જરાના પ્રાદુર્ભાવથી મલિન પાણીના પર્પોટા જેવાં દેખાય છે, યૌવનાવસ્થામાં રત્નના આદર્શ સમાન માંસલ જે મારા ગાલ દેખાતા હતા, તે આ જરા દોપેં કરી અગ્નિજ્વાલાથી તપાવેલા કઢેલા જેવા દેખાય છે ! તરુણાવસ્થામાં મારા મુખમાં કુંદસમાન મિત્રસરસા જે ઢાંતો હતા, તે હાલ જરામાં રણાંગણને વિષે હુષ્ટ સેવકની પેઠેં વિરલ અને શિથિલ થઈ ગયેલા દેખાય છે. જે યુવાવસ્થામાં મારા ઝુજ, નગરના ગોપુરની પરિઘ જેવા દેખાતા હતા, તે હાલ જરાના પાપથી ધોડને નિચોડ નાચેલા વસ્ત્રની પેઠેં વલિકલિત થઈ ગયા દેખાય છે ! તરુણાવસ્થામાં મારું ડર જે મત્સ્યના ડર સમાન દેખાતું હતું, તે વૃદ્ધાવસ્થાના આવવાથી જાણે ચર્મજ વલગેલું હોય તેવું દેખાય છે ! પ્રથમવયમાં જે હાથીની શુંદ સમાન મારી જંઘાડ દેખાતી હતી, તે હાલ જરાયેં કરેલા જર્જરિતપણાથી કાકની જંઘાસમાન દેખાવા લાગી છે. જાણું શું કહું, ઘણાજ યત્નેથી લાલન કરેલું આ કલેવર, ધનદ્વય થવાથી જેમ કુમિત્ર દેખાય, તેમ જાણે કોઈ દિવસ લાલન પાલન કહ્યુંજ નથી ! તેવું દેખાવા લાગ્યું છે ॥ યતઃ ॥ વલિનિર્મુલ્લમા ક્રાંતં, પલિતૈરંકિતં શિરઃ ॥ ગાત્રાણિ શિથિલાયંતે, તૃષ્ણૈકા તરુણાયતે ॥ અર્થઃ— મારું મુલ્લ જે છે, તે કરકચલીયોથી આક્રાંત થઈ ગયું છે, મારું મસ્તક પલિયોયેં કરી વ્યાત્ત થઈ ગયું છે, અને મારાં ગાત્ર સર્વ શિથિલ થઈ ગયાં છે, પરંતુ એક આ તૃષ્ણા છે તે ઢાડે ઢાડે તરુણ થાતી જાય છે ? અહો ! અજ્ઞાની એવા મેં અસાર એવા આ દેહને માટે ઘણાજ કાલ ક્લેશો નોગવ્યા, પરંતુ મારા આત્માનું હિત તો કાંઈ કહ્યુંજ નહિં ? ॥ યતઃ ॥ નારાઢં નિજપૂજ્યપાદકમલં, સમ્યગ્ ન ધર્મઃ શ્રુતઃ, સત્ત્વં નો વિહિતં ન ચેંડિયદમો નો તે કપાયા જિતાઃ ॥ ન ધ્યાનં ન કૃપા ન દાનતપસી નાન્યોપકારઃ કૃતસ્તીર્થે ન દ્વિવિણવ્યયો મમ મુધા ગહંતિ વૈ વાસરાઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અરે ! આજ દિવસ સુધી મેં

महारा पूज्य एवा गुरुना पदकमलनुं पूजन कखुं नहिं! तथा सारी रीतें धर्म सांजव्यो नहिं! कोइ धर्म तत्त्व पण आचखुं नहिं! इंदियदमन कखुं नहिं! अने उग्र कषायो पण जित्या नहिं, अरिहंत जगवाननुं ध्यान पण कखुं नहिं! कोइनी पर दया करी नहिं! दान अने तप पण कखां नहिं! तेम बीजा कोइनो उपकार पण कखो नहिं! माटे मारां आज दिवस सुधी दिवसो सर्वे व्यर्थज गया! एम ध्यान करतां ते नरसिंह राजाने उपशम ज्ञान एटले केवल ज्ञान उत्पन्न थयुं तेथी ने केवलज्ञानी थयो. पढी ते सिंहनी पेठें महापराक्रमी थ यो थको पांच मुष्टिनो लोच करी संयम ग्रहण करी देवतायें अर्पण क खो ठे मुनिवेष जेने एवो थको गृहरूप गह्वरमांथी निकलीने एकाकी, निर्जय, स्वस्थ थइने जरतक्षेत्रना सर्व क्षेत्रोने विषे फरवा लाग्यो. हवे सूरसेन कुमार, पोताना पितायें चारित्र लीधुं, एम जाणी मनने विषे ज्यारें अत्यंत खेद करवा लाग्यो, त्यारें तेना मंत्रीवर्गे ज्ञानोपदेश दइ तेने शोकथी निवृत्त कखो. अने पढी तेनुं युवराज पद ठोडावी तेने महाराज्यानिषिक्त कखो. तेथी ते सूरसेन, राजा थयो ॥ यतः ॥ कीर्त्या चंडायमानो निजयुवति मुखाजेच हंसायमानो, धाम्ना सूर्यायमानः स्वजनहितकृतावेशतातायमानः ॥ स्फूर्त्या सिंहायमानो, ऽनिमतवितरणे कामकुंजायमानो, राज्ये लीलाय मानोऽप्पकुरुत सुचिरं मार्गैर्गीयमानः ॥ १ ॥ अर्थः—कीर्त्तिथी चंडमा समा न अने युवतीना मुखरूप कमलमां हससमान, तेजथी सूर्यसमान, स्वज नहित करवामां पिता समान, स्फूर्तिथी सिंहसमान, स्वेच्छितदान देवामां कामकुंज समान एवो ते सूरसेन राजा, मार्गणोयें गान कखो थको लीला मात्रथी घणाक काल पर्यंत राज्य करतो हवो.

हवे एम मुक्तावली स्त्री साथें जोग जोगवतां ते राजा सूरसेनने ज्यारें घणो काल व्यतीत थयो, त्यारें तेने मुक्तावलीथकी एक चंडसेन नामा पुत्र उत्पन्न थयो. ते दिन दिन प्रत्यें वृद्धि पामवा लाग्यो अने सर्वे कलाउ पण शीख्यो, अनुक्रमें लक्ष्मीथी पालन थयो थको ज्यारें यौवन वयने प्राप्त थयो. त्यारें तेने मनोहर एवी आठ कन्याउ परणावी दीधी. पढी तेनी साथें जोग जोगववा लाग्यो. तेवा मां शरद् ऋतु आवी. हवे ते शरद् ऋतुनुं वर्णन करे ठे ॥ यतः ॥ निष्पन्नधान्यजर पूरितचित्रतोषाः, संपन्नचंडकिरणोज्ज्वलचारुदोषाः ॥ प्रायोजनाः प्रमुदिता दिवि देवदेवाः, क्रीडंति यत्र च वनेषु गृह्णैऽगना वा ॥ १ ॥ अर्थः—जे शर

દ્રુતુને વિષે પ્રાણીયો પાકેલા ધાન્યના સમૂહથી પૂર્ણ થયો છે વિચિત્ર સંતોષ જેને એવા થાય છે, વલી જેમાં પરિપૂર્ણ ચંડના કિરણોયેં ઝજ્જવલ પળાથી મનોહર રાત્રિયો થાય છે. જે ઋતુને વિષે પ્રાયઃ મનુષ્યો, હર્ષાયમાન થઈને સ્વર્ગમાં દેવેંડોની પઠેં વનોને વિષે ક્રીડાઉં કરે છે. અને તેમની સ્ત્રીયો પોતાના ઘરને વિષે ક્રીડા કરે છે ॥ ૧ ॥

હવે તેવા સમયને વિષે તે સૂરસેન રાજાનો બંધુ જીવનામા એક પ્રધાન છે, તેણેં આવીને કહ્યું કે મહારાજ! દૂરદેશના રહેનારા કોઈએક ઘોડાઉંના વેચનારાઉં વેચવા માટે ઘોડાઉં લઈને આહિં આપની પાસેં આવેલા છે, માટે તે ઘોડાઉંની પરીક્ષા કરીને જે ઉત્તમ અશ્વો હોય, તે લઈને તેને રજા આપો. તે સાંજલી સૂરસેન રાજા પોતાના ઘોડા પર વેસીને જે ઘોડાના વેચનારાઉં હતા તેને બોલાવી તેના અનેક અશ્વોપર વેસી સ્થેલાવી તેની પરીક્ષા કરી તાપથી તત્તથયોથકો એક સાજડના જાડની નીચેંજડેલો. તેવા સમયને વિષે તેણેં સ્વસ્થ છે ચિત્ત જેનું અને લાંબા હસ્તવાલા, નાસાગ્રની પર રાક્ષ્યાં છે નયનયુગ્મલ જેણેં, શાંત મૂર્તિમાન, સૂર્યાંજિમુખ તપને તપતા એવા કોઈએક મુનિવર્યને જોયા. જોઈને એકદમ ત્યાં ગયો અને ત્યાં જડ તે મુનિને નક્તિથી નમસ્કાર કરી તેનું રૂપ અને લાવણ્ય જોઈને મોહ પામેલો એવો સૂરસેન રાજા તેમની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ॥ યતઃ ॥ ત્વં ધન્યોસિ મુને યેન, મદનો હર્જયોજિતઃ ॥ પ્રાપ્તોઽસ્માદ્દશહુઃપ્રાપ્તા નિઃસીમાઃ શમસંપદઃ ॥ ૧ ॥ રત્નત્રયોપાર્જનસાવધાનો, જિતેંદ્રિયોમોહજયૈકતાનઃ ॥ સુપર્વણામપ્યજિવંદનીયો, નતોસ્મિ તે પાદયુગં મુનીશ ॥૨॥ અર્થઃ—હે મુને! જેણેં હર્જય એવા અનંગને જીંત્યો, તથા જે આપ અમસરસાને હુપ્રાપ્ય એવી સીમાવિનાની શમ રૂપ સંપત્તિયોને પ્રાપ્ત થયેલા થો ॥૧॥ માટે આપ ધન્ય થો. જ્ઞાન, દર્શન, શાસ્ત્રને ઓપાર્જન કરવામાં સાવધાન, જિતેંદ્રિય, મોહને જય કરવામાં એકતાન, દેવોને પણ અજિવંદનીય એવા આપથો, માટે આપનાં ચરણારવિંદમાં હું વારં વાર નમસ્કાર કરું હું ॥ ૨ ॥ આ પ્રકારેં મુનિની સ્તુતિ કરીને તે મુનિની નક્તિથી આનંદને પ્રાપ્ત થયેલો, તથા સ્વપરિવારસહિત, મુનિસેવાપરાયણ એવો તે સૂરસેન નૃપતિ, તેમની પાસેં હાથ જોડીને બેલો. પછી મુનિયેં પણ પોતાનું ધ્યાન પૂર્ણ કરીને ધર્મની દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કેઃ—

હે રાજન્! જેમણેં પોતાના કાનથી શાસ્ત્રોક્ત નરકનાં દુઃખો સાંજ્યાં છે,

તેવા સુશ્રવણ જનો, રોગોની પેઠે જોગોમાં મતિ કરતા નથી. કારણ કે તે જાણે છે, જે ઇંડિયોના જોગો જે છે, તે અસાર, અસ્થિર, અપવિત્ર, અતૃપ્તિ કારક, વિયોગ કાલને વિષે દુઃખદાયક હોય છે. અર્થાત્ તે જોગો મરણા નંતર દુઃખદાયકજ હોય છે. વલી તે વિષયો, જોગ કાલમાં તો મધુર જણાય છે પરંતુ વિપાકકાલને વિષે અતિ કટુફલદાયક હોય છે. માટેજ તે પૂર્વોક્ત વિવેકિજનો તેનું સેવન કરતા નથી. કહેલું છે કે:—॥ આદૌ માધુર્યરૂપા પરિણતિકટુકા યે ચ કિંપાકતુલ્યાઃ, કંઠૂકઠૂયનાજાઃ ક્ષણિકસુખકરા દુઃખસંયોજિનોઽતે ॥ મધ્યાન્હે ચૈણતૃષ્ણાવદવૃત્તમતિદા નિઃફલાયાસમૂલં, સુત્તકા દદ્યુઃ કુયોનિત્રમણમપિ મહાવૈરિણસ્તેત્ર જોગાઃ ॥૧॥ અર્થ:—આરંભ માં મધુરગુણ યુક્ત અને પરિણામે કિંપાકના ફલ જેવા કડવા ઇટલે કિંપાકનાં ફલ જેમ જોવામાં સારાં, લાલરંગવાલાં હોય છે, પણ સ્વાવામાં અત્યંત કડવાં છે તેવા, અને જેમ ઘુજલી થઈ હોય અને તેને સ્વજવાલીયેં ને જેવું સુખ આવે, તેવા સુખને દેનારા, તથા ક્ષણિકાનંદ દાયક અને અંતસમયમાં દુઃખને દેવાવાલા, મધ્યાન્હકાલનેવિષે દ્વારઝૂમિમાં દેખાતા મૃગતૃષ્ણાના જલની પેઠે મતિને આવરણ કરનારા, જેમાં પ્રયાસ કરનારને તે પ્રયાસનું કાहीं પણ ફલજ મલતું નથી, મહાવૈરી સમાન, એવા આ પંચેંડિયના જોગો છે, તે જોગો જોગવે થકે જીવને કુયોનિવગેરેમાં ત્રમણ કરવુંજ પડે છે. ત્રમણ કરતા તે જીવો જો નારકીમાં જાય છે, તો તેમાં નારકિપણાને જોગવી અતિ દુઃખિત થાય છે. કારણ કે ત્યાં કાંઈ પણ તેને જોગસામગ્રી ઉપલબ્ધ થાતી નથી, વલી તે જીવો જો પશુપણામાં જાય છે, તો ત્યાં વિવેકહીનતાને પ્રાપ્ત થાય છે, અને ત્યાં પણ જોગસામગ્રી તેને મલતી નથી. હવે વલી તે જીવો જો નરજન્મમાં જાય છે, તો ત્યાં સ્વજનનો વિયોગ, રોગ વગેરેથી દુઃખિત પણાને તે પ્રાપ્ત થાય છે, તે જીવો જો દેવજન્મમાં જાય છે, તો તેને જ્યારે દેવજ્ઞો કના જોગનો વિયોગ થાય છે, ત્યારે મહોટું દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે, કારણ કે તે જીવો કાંઈ શાશ્વત દેવપણામાંજ રહી શકતા નથી. તે માટે તે વિષય જોગોમાં માહ્યા પુરુષનું મન તે કેમ રાજી થાય? ના થાયજ નહિં. વલી તે જોગોને તુલ્ય સત્ત્વ જીવોયેં અત્યંત સુખરૂપ માનેલા છે.

આ પ્રકારની મુનિની વાણી સાંજલીને જોગોથી વૈરાગ્ય પામ્યો એવો તે સૂરસેન રાજા તે મુનિને પ્રણામ કરીને પોતાને ઘેર આવ્યો. અને તે મુનિ

ना जे प्रत्यह सर्व गुणो दीठा हता, तेने स्मरण करतो थको रात्रें सुतो. ते पढी तेने कृण निडा आवीने पाठो ते गुरुनुंज स्मरण होवार्थी तुरत जागी गयो, तेवामां तो तेणे आकाशमां वागता देवताउना डुंडुनिनो शब्द सांजव्यो, ते सांजली मनमां चिंतववा लाग्यो के अहो! जे मुनियें मने दिवसमां उपदेश आप्यो हतो, तेज मुनिने हाल केवल ज्ञान उत्पन्न थयुं होय, एम लागे ठे? एम चिंतवन करी सूइ रह्यो. सवारना प्रहरमां पोतानी मुक्तावली नामा राणीनी साथें महोटा आमंवरथी पाठो ते मुनिनी पासें गयो. त्यां जे जे ज्यो ज्यो, त्यां तो देवताउयें कखो ठे महोत्सव जेनो एवा ते साधुने जोया अने जोइने अत्यंत हर्षायमान थइने मुनिवर्यने नमस्कार करी स्तुति करीने तेमना मुखना वचनामृतना पान करवामाटे पवित्र चूमि पर बेठो. तेवामां तो तेजें करीने सूर्य समान, देदीप्यमान कुंजवालो मंदहास्यें करी प्रसन्न ठे मुखा रविंद जेनुं अने जय जय शब्द करतो एवो कोइएक पुरुष ते केवलीना चरण कमलने विषे एकदम पडीने स्तुति करवा तत्पर थयो. ते चरणमां पडेल पुरुषने जोइने विस्मय पामेला सूरसेन राजायें केवली जगवानने पूछ्युं, के हे जगवन्! आ कोण पुरुष ठे? अने आपने विषे अत्यंत नक्तिमान् केम ठे? त्यारें केवली जगवानें कहुं के हे राजन्! शुद्धसम्यक्त्वज्ञान थवार्थी जीव, तीव्रनक्तिमान् आय ठे. वली बीजुं पण कारण नक्ति थवामां थयुं ठे, ते पण हुं कहुं हुं, ते सांजल.

पूर्वे पद्मखंम नामा पुरमां धनें करी कुबेर समान एवा ईश्वर अने धनेश्वर नामना बे वैश्य रहेता हता, तेमां ईश्वर जे हतो, ते जैनधर्ममां सावधान हतो अने धनेश्वर जे हतो, ते मिथ्यात्ववासनावासित हतो. ते बेहु निकटसंबंधी तथा यत्किंचित् परस्पर स्नेह युक्त हता. हवे जैनधर्मी एवो जे ईश्वर ठे, ते दिवसना आवमा जागमां एटले रात्रिजोजन दोषना परिहार माटें सूर्यास्तनी पहेलांज प्रति दिन जोजन करि लीये ठे. तेने जोइने कदाग्रही एवो तेनो मित्र धनेश्वर तेनी निंदा करवा लाग्यो के अहो! आ तमारुं जैनोनुं अज्ञान तो जुठ. के जे तमो निरंतर दिवसमां बे वखतज जोजन कखा करो ठो? अर्थात् सदा पवित्र एवुं नक्तजोजन तो कोइ पण दिवस करताज नथी? ते सांजली ईश्वर श्रावकें कहुं के हे मित्र! तुं खोटो आग्रह राखी मिथ्या जाणण करी निविड पापोने शा माटे बांधे ठे? ॥ यतः ॥ विदुषा युज्यते कार्यं, गुण

દોષવિચારતઃ ॥ પ્રવૃત્તિશ્ચ નિવૃત્તિશ્ચ, સ્વીકૃતા સ્વેષ્ટસિદ્ધયે ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—
 વિદ્વાન પુરુષો, ગુણ અને દોષોનો વિચાર કરીને કાર્ય કરે છે. અને પ્રવૃત્તિનો
 અને નિવૃત્તિનો સ્વીકાર, પોતાની ઇષ્ટસિદ્ધિને માટે કરે છે. તેમાં પણ જેમાં અલ્પ
 દોષ હોય, તેને ગ્રહણ કરે છે અને જેમાં ઘણા દોષો હોય, તેનો ત્યાગ કરે
 છે. અર્થાત્ એક અલ્પદોષી અને બીજું બહુદોષી એમ બેહુ દેખાતાં હોય, તો તેમાં
 થી વિદ્વાન માણસ, અલ્પદોષીને જ ગ્રહણ કરે છે અને બહુદોષીનો ત્યાગ કરે
 છે. તે જેમ કે:—દેહનિર્વાહને માટે જોજન તો સહુ કોઈને કરવું જ જોઈયે, થૈયે
 ઇટલે તેનો તો સાવ ત્યાગ થાય જ નહીં, તો હવે જે જોજનના સમયમાં બહુ
 દોષી સમય દેખાતો હોય, તે સમયનો ત્યાગ કરવો. વલી જેમ પરસ્ત્રીગમન
 પરધનહરણ કરવું, તે બહુદોષી છે, તો તેનો ત્યાગ કરવો અને સ્વસ્ત્રીગમન,
 સ્વઘ્યોપજોગ તે અલ્પદોષી છે, તેનું ગ્રહણ કરવું. તેમજ કુંથુ, કાંટો, કાષ્ઠ
 નું જીણું ઢોડિયું, આસ્થિ, માસી, કીડી વગેરે પદાર્થો જેવા દિવસમાં સા
 રી રીતે દેખાય છે, તેવા રાત્રિને વિષે દેખાતા નથી, માટે રાત્રિના સમયમાં
 જોજન કરવાનો રીવાજ છે, તે સ્વરાવ છે તથા બહુદોષી છે. અને દિવસ
 ના સમયમાં જોજન કરતાં પૂર્વોક્ત પદાર્થ જો પડ્યા હોય, તો તે સર્વ સુજન
 રીતે દેખાય છે. માટે દિવસના સમયનું જોજન છે, તે અલ્પદોષી એમ પ્ર
 ત્યક્ત રીતે સહુ કોઈને દેખાય જ છે. અને જો કદાચિત્ તમે કહેશો કે તે દિ
 વસ જોજનમાં મનુષ્યને તૃપ્તિ થાતી નથી? તો જો દિવસના જોજનમાં તૃપ્તિ
 જેને ન થાય, તો તેને રાત્રિના જોજનથી પણ તૃપ્તિ શું થવાની છે? માટે નિ
 ર્દોષ એવા દિવસજોજનને ઢોડીને જે રાત્રિજોજન કરે છે, અને કહે છે, કે
 અમે નક્તજોજન કર્યું છે, તો તેનું તે મહોટું સ્પષ્ટરીતે અજ્ઞાન જ જણાય છે.
 અને વલી નક્તજોજનનો જે માર્ગ છે. તે પણ યવનજનનો જ છે. કારણ કે
 રવિના કિરણે કરી જે અદૃશ્ય છે, તે કેવલ સદોષ જ હોય છે. વલી સર્વ કર્મ
 નો અધિકાર પણ મનુષ્યને સૂર્યોદય થયેથી જ થાય છે, એમ હું જ નથી
 કહેતો, પરંતુ તમારા દર્શનીયો પણ કહે છે. માટે હે ધનેશ્વર ! જે રાત્રિમાં
 નથી જ જમતા, તેને તો જેમ કોઈ જીવના જીવિતનો અર્ધ કાલ તપશ્ચર્યામાં
 જાય છે, ને તેને જેવું પુણ્ય થાય છે, તેટલું જ પુણ્ય થાય છે. અને જે રાત્રિ
 જોજન કરે છે, તેનું તો આયુષ્ય તિર્યંચજીવોની પેઠે વ્યર્થ જ ચાલ્યું જાય છે
 ॥ યતઃ ॥ યે રાત્રૌ સર્વદા ઽહારં, વર્જયંતિ સુમેધસઃ ॥ તેષાં પક્ષોપવાસસ્ય,

ફલં માસેન જાયતે ॥૧॥ જાનોઃ કરૈરસંસ્પૃષ્ટ, મુહિષ્ટં પ્રેતસંચરાત્ ॥ સૂક્ષ્મજી
વાકુલં ચાપિ, નિશિજોજ્યં ન યુજ્યતે ॥ ૨ ॥ ચત્વારો નરકદ્વારાઃ, પ્રથમં
રાત્રિજોજનં ॥ પરસ્ત્રીગમનં ચૈવ, સંધાનં નતકાયકે ॥ ૩ ॥ પરશાસ્ત્રેપિ ॥
નોદકં ચાપ પીતવ્યં, રાત્રાવત્ર યુધિષ્ઠિર ॥ તપસ્વિના વિશેષેણ, શૃ
હિણા તુ વિવેકિના ॥ ૪ ॥ મૃતે સ્વજનમાત્રેઽપિ, સૂતકં જાયતે કિલ ॥
અસ્તં ગતે દિવાનાથે, જોજનં ક્રિયતે કયમ્ ॥ ૫ ॥ રક્તીજવંતિ તોયાનિ,
અન્નાનિ પિશિતાનિ ચ ॥ રાત્રિજોજનસક્તસ્ય, ગ્રાસે તન્માંસનરૂણમ્ ॥ ૬ ॥
ચત્વારિ સ્વલુ કર્માણિ, સંધ્યાકાલે વિવર્જયેત્ ॥ આહારં મૈથુનં નિષ્ઠાં,
સ્વાધ્યાયં ચ વિશેષતઃ ॥૭॥ આહારાઙ્ગાયતે વ્યાધિઃ, કૂરગર્જશ્ચ મૈથુનાત્ ॥
નિષ્ઠાતો ધનનાશઃ સ્યાત્, સ્વાધ્યાયે મરણં જવેત્ ॥ ૮ ॥ નક્તં મત્વા ન જો
ક્તવ્યં, રાત્રૌ પુંસા સુમેધસા ॥ ક્લેમં શૌચં દયાધર્મે, સ્વર્ગ મોક્ષં ચ વાંઙ્મતા
॥ કિં ચ ॥ ગાથા ॥ સંપાતિમ યુદ્ધમ તસા, તીરંતિ ન વારિચંતહિં જેણ ॥
પચ્ચસ્ક દંસિણો વિદ્ધુ, તેણ નિસાણ ન યુજંતિ ॥ ૧૦ ॥ ઇંદિય વિજયં આરં,
જવક્ષણં તાયણાઽ પરિસુદ્ધી ॥ પસુનાવપરિચ્છાઽ, દિણચુત્તીઽ ગુણા હુંતિ
॥ ૨ ॥ અર્થઃ— જે બુદ્ધિમાન મનુષ્યો, રાત્રિને વિષે માસ પર્યંત જો સર્વ
પ્રકારથી આહારનો ત્યાગ કરે છે, તે જીવોને પક્ષોપવાસ જેટલું ફલ પ્રાપ્ત
થાય છે ॥ ૧ ॥ રવિના કિરણોથી જેનો સ્પર્શ થયો નથી, તથા પ્રેતના
સ્પર્શથી, તેના સંસર્ગીના સંસર્ગથી, ઝહિષ્ટથી, સૂક્ષ્મજીવથી વ્યાપ્ત, એવા
અન્નના જોજનનો, તથા રાત્રિજોજનનો બુદ્ધિમાને ત્યાગ કરવો ॥ ૨ ॥ વલી
નરકનાં દ્વાર ચાર કહેલાં છે. તેમાં પ્રથમ રાત્રિજોજન, બીજું પરસ્ત્રીગમન,
ચોથું પરદૃશ્યહરણ, અને ચોથું આપણને પગે લાગતા જીવપર બાણ વગેરે
હથિયારનું અનુસંધાન કરવું ॥૩॥ વલી પરદર્શનીના શાસ્ત્રોમાં પણ કહેલું
છે કે ॥ હે યુધિષ્ઠિર ! રાત્રિને વિષે જલ પણ પીવું નહિં, તેમાં તપસ્વી
પુરુષોયેં તો વિશેષેં કરીને પીવુંજ નહિં, અને વિવેકી એવા ગૃહસ્થાશ્રમી
પુરુષેં પણ પીવું નહિં ॥૪॥ કદાચિત્ કોઈ સંબંધી જ્યારે મરણ પામે, ત્યારે
તો સૂતક લાગે, તો દિવાનાથ એટલે દિવસના પતિ એવા સૂર્ય નારાયણ
જ્યારે અસ્ત થાય ત્યારે, જોજન કેમ થાય ? ॥૫॥ રાત્રિને વિષે જલ જે છે,
તે રુધિરસમાન થાય છે, અને અન્ન જે છે, તે માંસસદૃશ થાય છે અને વલી
રાત્રિમાં અન્નનો ગ્રાસ લેનાર જનને માંસજોજન જેવો દોષ લાગે છે ॥૬॥

चार कार्योनो संख्याकालने विषे त्याग करवो, ते कयां चार कार्य ? तो के आहार, मैथुन, निद्रा अने विशेषें करी स्वाध्याय, एटलां वानानो त्याग करवो ॥७॥ कारण के संख्याकालमां आहार करवाथी व्याधि थाय ठे अने मैथुन करवाथी क्रूरगर्ज थाय ठे, तथा निद्राथी धननो नाश थाय ठे अने स्वाध्याय करवाथी मरण उत्पन्न थाय ठे ॥ ८ ॥ हेम, दया, शौच, धर्म, स्वर्ग अने मोक्ष, तेने वांछता एवा बुद्धिमान् पुरुषें रात्रिजोजनने नक्तजोजन मानीने जोजन करवुंज नहिं ॥ ९ ॥ वली पण कह्युं ठे के सूक्ष्म, त्रस, एवा जीवोनो रात्रिजोजन करनारना जोजन पात्रमां संपात थाय ठे. अर्थात् रात्रि जोजन करनारना जोजनमां सूक्ष्मत्रस जीवो आवी पडे ठे, कारण के ते जीवो हाथें करी वारियें पण पड्या शिवाय रहे ताज नथी. केम के ते जीवोने रात्रिमां दृष्टिनो अज्ञाव होय ठे ? माटे तेमां प्रत्यक्ष दोष मानी ते रात्रिजोजन करवुंज नहिं ॥ १० ॥ इंदियोनो विजय, तथा जीवनी हिंसाना त्याग वगेरेथी जीवनी परिशुद्धि थाय ठे. तथा पशुज्ञाव परित्यागरूप गुणो पण थाय ठे ॥ ११ ॥ ते कारण माटे हे धनेश्वर ! तमें दोष अने गुणोने जाणी प्रवृत्ति अने निवृत्ति करो. अने ग्राम्य पुत्रनी पठें कदाग्रह करी अनर्थने शा माटे करो ठो ? ते जेम के:- एक गामनेविषे कोइ एक ग्रामीण मनुष्य रहेतो हतो, ते मरण पाय्यो, तेथी तेनी चार्या, पोताना स्वामीनुं स्मरण करीने अत्यंत रुदन करवा लागी. त्यारें ते नो एक पुत्र हतो, तेणें कह्युं के हे मातः ! तमें शामाटे शोक करो ठो ? हुं तमारो पुत्र तुं माटे अनुचरनी पठें हुं तमारी सेवा करीश, अने गृहकार्य पण करीश. माटे आवो महोदो शोक करवानुं गुं कारण ? त्यारें ते स्त्री बोली के हे पुत्र ! तारो पिता जे कार्य हाथमां लेता हता, ते कोइकालें मूकताज नोता, अने तुं तो निश्चित जेवो देखा ठो, तथा बालक ठो, तेथी हाथमां ली धेला कार्य करवामां शिथिल ठो, माटे मने महोदो शोक उत्पन्न थाय ठे ? त्यारें ते पुत्र बोळ्यो के हे माता ! जुउ. आजथी आरंजीने हवे हुं गृहकार्यमां सचिंतज रहिश, अने मारा हाथथी जालेलुं कार्य हुं घणो दुःखी थाइश तो पण मूकीश नहिं. एम कहीने पोतानी माताने स्थिर करी. पढी एक दिवस राजरस्ते पोतें निकळ्यो, तेवामां तेज रस्तामां कोइ एक धोबीनो गधेडो पोताना घरथी बंधन तोडी दोज्यो जतो हतो अने तेनी पठवाडे तेने

पकडवा तेनो स्वामी रजक दोडतो हतो, पण ते रासज हाथ आब्यो नही, त्यारें ते धोबीयें महोटा सादथी रस्तामां चाब्या जता ते ग्रामीण ठोकलाने कसुं के हे नाइ ! आ मारो गधेडो तोडावी दोड्यो जाय ठे, ते तारी पासें आब्यो ठे, माटे तुं तेने पकडी लेजे. ते सांजली तेणें ते गधेडानुं पूढुं पकडी लीधुं, त्यां तो क्रोधायमान थयेला ते गधेडायें पोतानुं पूढुं पकड्युं जायुं के तुरत तेने पाठला बे पगनी लातो मारवा लाग्यो. तेथी ते ग्रामीण पुत्रनुं मस्तक तथा हृदय ए बेहु फूटी गयां, तो पण तेणे रासजनुं पूढुं ठोड्युं नहिं, त्यारें गाममां चालनारां लोको कहेवा लाग्यां के हे मूर्ख ! तुं आ गधेडानुं पूढुं ठोडी दे, नहिं तो तुने पादप्रहारथी मारी नाखरो ? त्यारें ते ठोकरो बोव्यो के मारी मातायें मने ठोडवानी ना कही ठे, के हाथमां लीधेलुं कोइ पण कार्य तारा बापनी पठें तुं ठोडीश नहिं, माटे मारी माताना कहेवाथी उलटुं हुं केम करूं ? तेवां ते ग्रामीणनां वचनो सांजली सर्व माणास उपहास करवा लाग्यां. परंतु तेणें ते पूढुं ठोड्युं नहिं, ने महोटा दुःखने प्राप्त थयो. एम हे मित्र ! तमें पण जो गुणदोषनुं विवेचन न करी कदाग्रहज पकडशो, तो ते ग्रामीणनी पेटें दुर्गतिरूप दुःखने प्राप्त थाशो ? ए प्रकारें घणी रीतें उपदेश कस्यो, तो पण ते, रात्रिनोजनथकी निवृत्ति पाम्योज नहिं. अने आर्त्त ध्यानें करी दुःखित अने तृप्तिरहित अकोज मरण पामीने वागुल थयो. वली सम्यक्कनी निंदा करवाथी तेणें तिर्यग्नाम कर्म बाध्युं, तेथी ते पांचे वार वागुलनाज जवने पाम्यो. त्यांथी मरण पामी बे वार चिमाचोडनो अवतार पाम्यो, त्यांथी मरी बे वार घूडनो जव पाम्यो. पाठो त्यांथी मरण पामी बे वार शीयालीयो थयो. त्यांथी मरण पामी विशाला पुरिमां देवगुप्त नामा ब्राह्मणनी नंदा नामनी जार्याने विषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. ते बाव्यपणाथीज व्याधिवान् थयो. तेनो एक रोग ज्यां तेनी माता औषध करी मटाडे ठे, त्यां बीजा नवा बे त्रण रोगो उत्पन्न थाय ठे. एम करतां तेनी माता पण मरण पामी. पठी तेनो पिता बीजी स्त्री परण्यो. त्यारें तेनी ते उरमान माता होवाथी ते रोगीनी कांइ पण आश्वासना करे नही अने तेम तेनी आगल पण जाय नहिं. हवे ते पुत्र अत्यंत रोगी रहे

વા જાગ્યો તેથી લોકોયેં તેનું રુગ્નટ એવું નામ પાડ્યું, અને જેમ વિષ્ટામાં કીડો મહોટો થાય, તેમ રોગમાં ને રોગમાં વધવા જાગ્યો.

હવે તેનો મિત્ર ઈશ્વર શ્રેષ્ઠી જે હતો, તે તો ધર્મ જાગરણને વિષે અત્યંત ઉદ્યુક્તજ હતો, તે માટે ધન, પુત્ર, દારાથી વિરક્ત થઈ તેણે શ્રી ધર્મેશ્વર નામા ગુરુ પાસેં જઈ ચારિત્રને ગ્રહણ કર્યું. પછી મુક્તિસ્ત્રીમાં રસિક, તથા શમતામૃતપાનમાં તૃપ્તિ, એવા તે મુનિ વિહાર કરતા હતા. હવે તે મુનિ, એક દિવસ જેમાં રુગ્નટ રહે છે, તે વિશાલા નગરીને વિષે પદ્મદમણને પારણે આદાર વરોવાને માટે ગોચરીયેં નિકલ્યા, તે રોગીના પિતા દેવગુપ્ત નામા બ્રાહ્મણને ઘેર આવ્યા. તે મુનિનાં દર્શન કરીને સુશી થયેલો તે બ્રાહ્મણ, મુનિને પ્રણામ કરી વિનતિ કરવા જાગ્યો કે, હે નગવન્ ! આપ કરુણાના આકર ઠો, તેથી એક મારી વિનતિ છે, તે સાંનલો. ત્યારેં ગુરુયેં આજ્ઞા કરી કે હે દ્વિજ ! તારે જે કહેવું હોય, તે કહે. ત્યાં તે કહેવા જાગ્યો કે હે મહારાજ ! આ એક મારો પુત્ર છે, તે અવતર્યો ત્યાંથીજ રોગી છે, અને તેના રોગને મટાડવા માટે મેં ઘણાક ઉપાયો કર્યા, પરંતુ કોઈ પણ રીતેં તેના રોગો મટતાજ નથી. માટે આપ કાઠિંક ઉપાય કહો, તો આ બીચારો રોગોથી મુક્ત થાય ? તે સાંનલી મુનિ બોલ્યા કે હે બ્રાહ્મણ ! અમોને યતિલોકને તો જ્યારેં ગોચરીયેં નિકલીયેં, ત્યારેં કોઈની સાથેં વાતો કરવી કલ્પેજ નહિં. એ શાસ્ત્રોક્ત માર્ગ છે, તોપણ તારા પુત્રોના રોગો જોઈ મને દયા આવે છે, તેથી હું કહું હું, તે સાંનલ. હે દ્વિજ ! આ તારા પુત્રને બીજા કોઈ પણ ઔષધો જાણુ પડશે નહિં માટે તેને તો ધર્મોષધ કરવુંજ યોગ્ય છે. એમ કહી તે મુનિ, ત્યાંથી નિઃશ્વાસ મલવાથી પાઠા બાહરે ઉદ્યાનમાં ચાલ્યા ગયા.

હવે તે બ્રાહ્મણ પણ જલદી જોજન કરી પોતાના રોગી પુત્રને લઈ એક દમ તે મુનિની પાસેં આવ્યો. અને નમસ્કાર કરી તે મુનિને પુત્ર માટે ધર્મોષધ પૂછ્યું. ત્યારેં જાવવેદી એવા મુનિ બોલ્યા કે હે વિપ્ર ! જેથી રોગો ઉત્પન્ન થાય છે, તે રોગનું નિદાન કહેવાય છે, માટે પ્રથમ રોગનું નિદાન જાણી તે નિદાનનો જ્યારેં ત્યાગ કરીયેં, ત્યારેંજ તેનું ઔષધ થાય છે. અને તે ઔષધ પણ ત્યારેંજ જાણુ પડે છે. જો કદાચિત્ નિદાન જાણ્યા વિના કોઈ એમને એમ ઝંસડ આપે છે, તો તે ઔષધનો ગુણ આતો નથી પરંતુ સામો તે રોગનો વધારો થાય છે ? હવે તે રોગોનાં નિદાનો કયાં કયાં છે ? કે પ્રથમ તો પ્રાણીઓની હિંસા

करवी ते, बीजुं असत्यजाषण, त्रीजुं चौर्य, चौथुं परस्त्रीगमन, पांचमुं परिग्रहासक्ति. ए पांचे, रोग थवानां निदान ठे. कारण के ते पांचे आचरण कक्षां थकां रोगना कारणनूत थाय ठे. हवे ते पूर्वोक्त पांचे निदानथी थ येला रोगो कया औषधथी नाश पामे ठे? तो के प्रथम तो परमेष्ठीना स्मरण करवाथी, बीजा चार कषाय अने इंद्रियोनो जय करवाथी, त्रीजा यथा शक्ति पात्रोमां दानदेवाथी, चौथा पापनी गर्हा करवाथी, ए चार प्रकारना औषधो थी पूर्वोक्त निदानथी थयेला रोगो, नाश पामे ठे. माटे आ मारा कहा प्रमाणें निदानने जाणी, ते निदाननो त्याग करी धर्मोषधने ग्रहण करी जे प्राणी निरंतर चाले ठे, ते प्राणीने कोइ दिवस, रोगो थाताज नथी अने रोग थया विना पण जे आ प्रमाणना धर्मोषधने लीधाज करे ठे, तेने आ रोग्य पण रह्याज करे ठे? एम कही ते ब्राह्मणने गुरुयें एकेक व्रतनुं मा हात्म्य सविस्तर कह्युं, ते सांजली पिताने अने ते रोगी पुत्रने मिथ्यात्व नाश थइ गयुं, तेथी ते पिताने पुत्रने सम्यक्त्व प्राप्त थयुं. अने पढी तेउ रोग मटाडवाना बीजा सर्व उपायोनो त्याग करी निश्चल शुद्ध श्रावक थया अने रोग थवानुं मूल कारण तो दुष्कर्मज ठे, एम जाणवा लाग्या.

हवे एक दिवस सिंहासन पर बेठेला सौधमेंडें सुधर्मा सनामां तत्रत्य देवताउनी समक्ष ते पिता पुत्रनुं धर्मदाढ्य वखाण्युं, तेने ते सनामां बेठेला बे देवो जुतुं मानीने कहेवा लाग्या के जो तेनी अमें अमारी जातेंज परीक्षा लश्यें, तोज ते वात अमें साची कहीयें? त्यारें सौधमेंडें देवें कह्युं के तमोने ज्यारें अमारा बोलवा पर जरोंसो नथी आवतो, त्यारें तमो तमारी जातेंज जइ परीक्षा ल्यो. ए वाक्य सांजली ते बेदु देवो, वैद्यनुं रूप धारण करीने ज्यां रोगी ब्राह्मण रहे ठे, ते विशालानगरीमां आवी ते ब्राह्मण ने घरे गया. अने ते रोगी ब्राह्मणने कहेवा लाग्या के हे रोगी! अमें वैद्य ठैयें, ते तुने गरीब माणासने मांदो सांजली दया आणी तारुं उसड करवा आवेला ठैयें. माटे तारा माता पिता वगेरेनी समक्ष अमें जेम कहीयें तेम निःशंकरीतें तुं अमारुं औषध ले, तथा पथ्य पण पाले; तो तारा रोगो, थोडाज दिवसमां नाश थइ जाय. ते सांजली तेना माता पिता वगेरेयें कह्युं के तेने केवी रीतनुं औषध केवी रीतें लेवुं? ते आप कहो. त्यारें ते वैद्यो कहे ठे, के जुउ. प्रथम तो आ रोगीयें आखा दिवसमां तथा रात्रिमां

शुं खावुं जोइयें ? ते कहियें ठैयें. के आ रोगीयें दिवसना प्रथम प्रहरने विषे
 मधुर एवा मधनुं नहण करवुं. पढी वली ज्यारें दिवसनो बीजो प्रहर आय,
 त्यारें कण एवा मदिरानुं पान करवुं. पढी पाढी रात्रि ज्यारें पडे, त्यारें
 माखण, चोखा, जलचर, स्थलचर, खेचर, एवा प्राणीयोनुं मांस लावी
 तेनुं नहण करवुं. हवे अमारुं औषध केवी रीतें खावुं ? ते कहियें ठैयें.
 के, आ रोगीयें अमें जे औषध आपीयें, तेने प्रतिदिवस सवारमां पूर्वोक्त
 प्राणीयोनुं मांस लावी तेनी साथें मेलवीने खावुं. तेम सात दिवस
 पर्यंत अमें जूडं जूडं औषध आपशुं, तेने पण ते प्रथम कहेला मांसनाज
 अनुपानसाथें लेवुं. तेथी सात दिवसमां आ ब्राह्मणना सर्व रोगो निर्मूल
 थइ जाओ ? तेमां कांही पण संशय नथी. ए सांजली ते रोगी ब्राह्मण
 बोव्यो के अरे वैद्यो ! आ ते बोलो ठो शुं ? आ प्रकारना तमारा कहेला
 आरंजकारक उसड खाइने मारे शुं करवानुं ठे ? आवा उसडथी मारा
 रोगो जो मटता होय, तो ते रोगो मारे मटाडवाज नथी. कारण के आबुं
 तमारुं उसड खाइने हुं नवोनव नरक वेदनाने जोगववा तैय्यार आउं
 केम ? माटे आज बोव्या ते तो बोव्या, पण हवेथी एवुं कोइ दिवस
 बोलशोज नही. जुउ. प्रथम तो तमोयें मने दिवसथी ते रात्रिपर्यंत मध
 वगेरे खावानुं कह्युं, तो तेमां प्रथम मध वगेरे चारे विगयनुं तो में जाव
 जीव पञ्चस्काण लीधेलुं ठे. माटे तमारा कहेवा प्रमाणे मध तथा माखण
 वगेरे तो में खवायज नहिं. वली रात्रिजोजननो पण में जावजीव पर्यंत
 त्याग कखो ठे, तेथी रात्रिमां हुं जैनशास्त्र विहित अन्न पण लेतो नथी
 तो तमारुं कहेलुं महापापकारी मांस वगेरे तो शेनुंज लहुं ? अने वली त
 में मने उसड खावानुं कह्युं, तेमां पण अनर्थकारि मांस मेलवीने खा
 वानुं कह्युं, माटे ते उसड पण माराथी खवाय एम नथी ? ते सांजली
 देववैद्यो बोव्या के हे ब्राह्मण ! आ ते तुं शुं बोले ठे ? एकदम धर्ममां
 कां गली जा ठो, तुं विचार तो कर के आ शरीर जो हओ तो बधां वा
 नां आओ, अने शरीर ज्यारें नहिं होय, त्यारें एकला धर्मने तुं शुं करी
 श ? अने धर्म पण शेणें करी पालीश ? माटे देहमां ज्यारें कोइ पण रोग
 आय, त्यारें कर्तव्याकर्तव्यनो कांइ पण विचार, माह्या माणासैं करवोज
 नहिं. अने एम धर्मविरुद्ध उसड खावाथी कदाचित् पाप लागे, तो पढी

જ્યારેં સાજા થઈને તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરીયેં, તેથી તે દોષ સર્વ નિવૃત્તિ પામે, માટે આ અમોયેં કહ્યું, તેમ કરી શરીરનું રક્ષણ કહ્ય. અને ધર્મનું પણ રક્ષણ કહ્ય. એમ તે રોગી બ્રાહ્મણને કહિને તે વૈદ્યો તેનાં માતા પિતા વગેરેને કહેવા લાગ્યા કે હે નાઈયો ! આ રોગી તો કાંઈ પણ સમજતોજ નથી માટે અણસમજી, રોગી અને ગરીબ એવા આ માણાસની તમારે ઉપેક્ષા કરવી ઘટતી નથી. તેથી તેને સમજાવી કહો, જે અમારા કહેવા મુજબ તે ડસડ સ્વાય ? અને તેમ કારવાથી તમોને પણ પુણ્ય અને યશ પ્રાપ્ત થાશે ? તે સાંનજી તેના સહુ સંબંધી જનો કહેવા લાગ્યાં કે હે વત્સ ! આ વે વૈદ્યો બિચારા પરોપકારી દેખાય છે, કેમ કે તારા જેવા નિર્ધન માણાસનો રોગ મટાડવા માટે ડસડ દેવા પોતે પોતાની મેલેંજ બોલાવ્યા વિના આવી ડના રહ્યા છે, તથા તે ડસડનું કાંઈ ડવ્ય પણ માગતા નથી ? માટે આ દયાલુ વૈદ્યો જેમ કહે છે, તે પ્રમાણે ડસડ ગ્રહણ કહ્યાથી તારો જો વચાવ થાશે તો અમો પણ રાજી થાશું ? અને હે નાઈ ! તે ડસડ સ્વાવાથી જો તુને પાપ થાશે, તો તે પાપ કોઈ પણ ડગ્ર એવા તપે કરી તું મટાડી સકીશ ? એમ ઘણુંજ કહ્યું, તો પણ તે રુગ્નટ્ટે માન્યું નહિં. ત્યારેં તે વૈદ્યો, એજ ગામના રાજા પાસેં આવ્યા અને તે રાજાને કહેવા લાગ્યા કે મહારાજ ! આપના આ ગામમાં એક જન્મનો રોગી બ્રાહ્મણ રહે છે. તેથી તેનું નામ પણ રુગ્નટ્ટજ છે. હવે અમોયેં કોઈએક માણાસના કહેવાથી સાંનજીયું જે વિશાલાનગરીમાં ગરીબ, જન્મનો રોગી અને ઘણોજ ડુઃસ્વી, કોઈ એક બ્રાહ્મણ રહે છે, તેના રોગો ઘણા ઉપાયો કહ્યાથી મટતાજ નથી, તે સાંનજી મનમાં દયા લાવી અમો તેની પાસેં આવ્યા અને આવીને અમોયેં તેને ડસડ સ્વાવાનું કહ્યું, તો પણ જ્યારેં તેણેં ન માન્યું, ત્યારેં પાતું તેના સંબંધીજનો પાસેં ડસડ સ્વાવાને માટે ઘણુંજ સમજાવી કહેવરાવ્યું, તો પણ તે માનતોજ નથી પરંતુ અમારા મનમાં તેની પર દયા આવે છે, કે તેને રોગથી મુક્ત કરવો. તે માટે આપ તેને આહિં બોલાવી અમારા કહેવા મુજબ ડસડ સ્વાવાનો તથા પથ્ય પાલવાનો ઢુકમ કરો. અને હે રાજન્ ! અમો પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક કહિયેં ઢેયેં કે અમારા ડસડ સ્વાવાથી તેને જરૂર સારૂંજ થાશે ? અને જો તે નહિં સ્વાય તો તે થોડાજ દિવસમાં મરણ શરણ થઈ જાશે ? તે સાંનજી રાજાયેં તેને એકદમ ઢેડાવ્યો અને ઘણીજ રીતે સમજાવ્યો, તો પણ તે

समज्यो नहिं, अने तत्रत्य सहु सांजले तेम सामो उपदेश करवा लाग्यो. के हे राजन ! तमो विचार तो करो, के आ अशुचिपदार्थयुक्त, असत्य एवा देहने माटे शास्त्रविरुद्ध अने नवभ्रमण दायक एवा जैनशास्त्र विरुद्ध पदार्थने हुं केम स्वीकारूं ? तथा जावजीव ग्रहण करेला व्रतने पण हुं केम ठोडुं ? वली एवो ते कोण मूर्ख होय के जस्मने माटे बावना चंदनने बाळे ? तथा सोनाना कुंजमां नरेली जे लाख होय, ते लाखने माटे सो नाना कुंजने जांगी तुकडा करी नाखे ? वली देहने विषे ममत्व राखना रा जनो, ते देहना रक्षण माटे जेम इव्यनो त्याग करे ठे, तेम ज्ञानी पु रुषो धर्मेने माटे देहनो त्याग करे ठे. एम घणीक शुक्तिथी त्यां बेठेला सहु कोइ जनोने बोध पमाज्या. त्यारें ते वैद्यो कहेवा लाग्या के हे ब्राह्मण ! तें जिनधर्मनुं तत्त्व घणुंज सारी रीतें जाणुं ठे ? एम कही तेने नीरोगी करी, पोतानुं देवरूप देखाडी, तेनी स्तुति करीने ते देवो स्वर्गप्रत्यें गया. पठी ते दिवसथी ते ब्राह्मणनुं नाम रुज्जट्ट हतुं, ते मटी अरुज्जट्ट थयुं. अने धर्मोपधथी रोग मटवे करी प्रथम करतां पण ते वधारे धर्मासक्त थयो. अने ते घणा काल पर्यंत जिनधर्मनुं आराधन करी समाधिमरणें मरण पामी सौधर्मदेवलोकने विषे देवता थयो. त्यां अवधिज्ञानथी जाणुं जे पूर्व जवमां हुं जन्मथीज महारोगी हतो, त्यारें जे मुनियें मने धर्मोपध आपी सारो कखो हतो अने ते धर्मेना प्रतापथी आ देवलोकने विषे हुं देवता थयो हुं, वली ते मुनिने हाल केवल ज्ञान उत्पन्न थयुं ठे ? एम जा एो ते एकदम आहिं आवी हर्षायमान थइ नृत्य करवा लाग्यो ठे. आ प्रमाणें ईश्वर केवलीना करेला धर्मोपदेशथी घणाकजनोर्यें रात्रिजोजननो त्याग कखो.

हवे तीव्र संवेगें रंगित एवो सूरसेन राजा, ते केवली जगवानने हाथ जोडीने कहेवा लाग्यो के हे जगवन् ! महा मिथ्यात्वपणाथी रोगी थयेला ते रुज्जट्टने धर्मोपध आपी आपें देवता कखो, माटे आपने धन्य ठे. अने ते हालमां देवता थयेला धनेश्वरने पण धन्य ठे, के जे पूर्व जन्ममां धर्मोपधरूप उपकार करनारा आपने उपकारी तथा धर्माचार्य मानी आहिं वांदवा माटे आव्यो, अने वली तेणे मनोहर अने दृढ एवी जक्ति पण राखी ? आवी रीतें केवलीनी स्तुति करीने तेमनी विनति करी के हे जगवन् !

આપના કહેવાયકી મેં સાધુનું તથા શ્રાવકનું માહાત્મ્ય યથાસ્થિતરીતેં જાણ્યું, તેમાં પણ મુને એવો નિશ્ચય થયો કે જે સાધુનો ધર્મ છે, તે એકાંત મોક્ષ સુખનો દેનારો છે. હવે જો આપને મારી ચારિત્ર લેવાની યોગ્યતા નાસતી હોય, તો સંમયશ્રીને વિષે ઉત્કંઠિત મનવાલા એવા મુને સંયમ આપો. ત્યારેં કે વલી જગવાનેં કહ્યું કે હે રાજન્ ! તમારી સંયમ લેવાની તો યોગ્યતાજ છે, માટે જલદી ઘેર જઈ સર્વ રાજ્યપ્રતિબંધને ઢોડી, પાઠા આદિં આવી સંયમશ્રીને સ્વીકારો. તે સાંજલી હર્ષજરથી પ્રફુલ્લિત મનવાલો એવો સૂરસેન રાજા, તે મુનિને નમસ્કાર કરી શીઘ્રતાથી ઘેર આવી આમાત્યો તથા પોતાની સ્ત્રી વગેરેને વૈરાગ્ય યુક્ત થઈ કહેવા લાગ્યો, કે હે સુહૃદ્ ગો ! મેં તો ઉદ્યાનમાં પધારેલા કેવલીના ઉપદેશથી જાણ્યું, કે આ આયુષ્ય છે, તે જલના પર્પોટા જેવું ચંચલ છે, આ સંસાર જોગનું જે સુખ છે, તે ફોતરા ની મુષ્ટિસમાન છે અને સંસારમાં જે પ્રિયજનોનો સંયોગ થાય છે, તેનો વિયોગ પણ થયા વિના રહેતો જ નથી. અને જે ડ્વ્ય છે, તે પણ અનર્થનું મૂલ છે. કારણ કે ॥ યતઃ ॥ અર્થાનામર્જને દુઃખ, મર્જિતાનાં ચ રક્ષણે ॥ આથે દુઃખં વ્યયે દુઃખં, ધિગર્થાંનર્થજ્ઞાજનમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—પ્રથમ તો ડ્વ્યને ઉપાર્જન કરવામાં મહોટું દુઃખ જોગવું પડે છે, તેવુંજ પાતું તેના રક્ષણમાં પણ દુઃખ થાય છે, માટે જેના રક્ષણમાં પણ દુઃખ તથા ઉપાર્જનમાં પણ દુઃખ તેવા અનર્થના પાત્રનૂત એવા ડ્વ્યને ધિક્કાર હજો. તથા વલી જે કાલ (મૃત્યુ) છે, તે આપણને શોધ્યાજ કરે છે કર્મ યોગેં આવી લઈ જાય છે ॥ યતઃ ॥ કૈવર્ત્તકર્ક શકરગ્રહણચ્યુતોઽપિ, જાલે પુનર્નિપતિતઃ શફરોવરાકઃ ॥ જાલાદપિ પ્રગલિતો ગલિતોબકેન, વામે વિધૌં વત કુતોવ્યસનાન્નિવૃત્તિઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—કોઈ એક નાનો મત્સ્ય હતો, તે જલમાંથી કોઈ એક મત્સ્ય મારનારના કર્કશ એવા હાથમાં આવ્યો, પરંતુ તે મત્સ્ય અત્યંત સુંવાલો હોવાથી તેના હાથમાંથી સરી ગયો, તે પાઠો જલમાં પાથરેલી જાલમાં આવી પાડ્યો, ત્યાંથી પણ પોતે ઘણો જ નાનો હોવાથી તે જાલના ઢિડમાંથી નિકલી ગયો, તે પાઠો જલમાં પડ્યો, ત્યાં પણ તેને કોઈએક બગલો હતો, તે ગલી ગયો. માટે જીવનો જ્યારેં કર્મ યોગેં કાલ આવે છે, ત્યારેં કોઈ પણ ઠેકાણેથી તે જીવને ખોલીને લઈ જ જાય છે. વલી આ સંસારમાં એક બીજાનો સ્નેહ છે, તે પણ તિલવૃક્ષના પુંજ સમાન છે. અને જરા અને રોગો તો જીવોની પઠવાહે ધમધોકાર દોડ્યાજ

કરે છે. ઇષ્ટમિત્ર જે છે, તે પોતાના કરેલા કર્મને અનુસારેં કર્મ જોગવતાં થકાં કાલેં અકાલેં મરણ પામ્યાજ કરે છે, તેને આપણ કોઈથી રાખી શકાતાં નથી. તે માટે વિદ્વાન્ પુરુષો છે, તે કોઈ પણ જનને વિષે પ્રીતિજ કરતા નથી. જુઠ ! એવો તે કોણ મૂર્ખ હોય, કે જે સમ્યક્કથી અનંતસુખ સંતાન દાયક એવો મોઢુ મલી શકે, એમ ઠતાં પણ તે ઢોડી ઇંડજાલ સમાન સંસારને વિષે આ સક્તિ રાખે ? વલી એવો કોણ મૂઢ હોય, કે તપને સાધ્ય મુક્તિ સુખ છે, અને તપ તે પોતાના સ્વાધીન છે, તે તપ ન કરતાં તપાવેલા કઢેલો જેવા સંસારસુખને વિષે આસક્ત થાય ? વલી હે નાઈયો ! દ્વારજલથી નરેલો જેમ લવણસમુદ્ છે, તેમ શારીરિક અને માનસિક વગેરે ડુઃખથી નરપૂર આ સંસારસમુદ્ છે. માટે તેવા સંસારમાં અજ્ઞાની વિના કોણ આસક્તિ રાખે ? વલી સ્વપ્નમાં મલેલા નિધાનની પઠેં સંસારમાં જે કાંડ વસ્તુ છે, તે ઘોટીજ છે, અનિત્ય છે, તેથી આ સર્વસંસારને ઘોટો જાણી હું હવે અગણ્યગુણગણાલંકૃત એવા શ્રામણને સ્વીકારીશ ! એ પ્રકારનું સૂરસેન રાજાનું વચન સાંજલી બોધ પામેલી એવી તેમની મુક્તાવલી રાણી કહે છે કે આપેં જે કાંડ હાલમાં કહ્યું, તે સર્વ સત્યજ છે, કારણ કે આ સંસાર સર્વ મૃગતૃષ્ણાના જલ જેવોજ છે, તેથી આપેં જે હાલ સંયમ લેવાનો વિચાર કહ્યો, તે ઘણોજ યોગ્ય કહ્યો છે, જુઠ. આપણે જોગ પણ ઘણા કાલ જોગવ્યા. તથા સુદ્ધ દ્વોકોને પણ પરિપૂર્ણ રીતેં સંતોષ્યા ! સામંત વર્ગને પણ સુખ આપ્યું ! પુત્ર પણ થયો ! તથા તે વલી મહોટો પણ થયો ! ત્રણ જીવનને વિષે આપનો કીર્તિ પટહ પણ વાગ્યો ! જાજું શું કહિયેં પરંતુ આપણને મનુષ્ય જન્મને વિષે આ લોકના સાંસારિક જોગોનું સુખ તો સર્વ ઉપલબ્ધ થયું, છે. માટે આપના કહેવા પ્રમાણેં જો આપણે મોઢુ સુખદાયક મનુષ્ય જન્મનું ફલ રૂપ જે ચારિત્ર છે. તે સ્વીકારીયેં, તો પઠી આપણને કોઈ પણ પદાર્થ પ્રાપ્ત થયો નહિં એમ કહેવાય નહિં, અર્થાત્ હવે આપણે ચારિત્ર લેવુંજ યોગ્ય છે. તેથી હે નાથ ! તે કામમાં હવે એક દ્વણમાત્ર પણ વિલંબ કરવો જો ઇતો નથી. માટે ચાલો આપણે જલદી ચારિત્ર લઈ આ અધોર એવા સંસારસમુદ્ને તરિયેં ? કદાચિત્ જો આપણે પ્રમાદ રાખી સંયમ લેવામાં વિલંબ કરશું, તો આપણને આવી સજ્જુરૂપ સામગ્રી મલવી ડુર્લભ થશે ? વલી શ્રેયનાં કામમાં વિઘ્નો પલ પલેં આવે છે ॥ યતઃ ॥ શ્રેયાંસિ બહુ વિ

घ्नानि, नवंति महतामपि ॥ अश्रेयसि प्रवृत्तानां, कापि यांति विनायकाः ॥ १ ॥ अर्थः— मोहोटा पुरुषोने श्रेयस्कर कार्य करवामां घणांज विघ्नो आवे ठे. अने पाप कार्य करवामां प्रवृत्तता एवा जनोने विघ्नो आवे ठे, एम देखातां होय, तो पण क्यांक जातां रहे ठे ॥ १ ॥ तेवां मुक्तावली राणीनां तीव्रवैराग्य युक्त अने संयम लेवामां उत्सुकता रूप वाक्य सांज ली मंत्री वगेरे कहेवा लाग्या के हे देवि ! धर्मासक्त जनने तो कोइ पण विघ्न करी शकताज नथी.

ते पढी सूरसेन राजायें पोताना चंद्रसेन नामा पुत्रने महोटा महोत्सवथी राज्यगादी पर बेसारी पोताना कुलपरंपरानी सर्व राजरीति समजा वी, अने वली शिखामण पण दीधी, के हे पुत्र ! आ राज्यने विपे रहेजे, पण राज्यमां अति आसक्ति राखीश नहि ? कारण के ए राज्य ठे ते केवुं ठे ? तो के जे राज्य निरपराध ठतां बंधीखानुं ठे ! माथा पर नायक विना परवशपणुं ठे ! ठती चक्रुयें अंधपणुं ठे ! मद्यपान कख्या विना उन्मदपणुं ठे ! अने रङ्गु विनानुं बंधनपणुं ठे ! माटे ते राज्यमां तत्त्वबुद्धि राखीश नहिं. अने सर्व प्रजानें पुत्रनी पेटें सुखी करजे. सर्व ठेकाणें दुर्नीतिने वारजे. अने मंत्री वगेरेनी पण दीधेली शिद्धानुं चित्तमां स्मरण राखने. अने हे पुत्र ! पाप कर्म रहित धर्म करी कीर्तिने वधारजे.

आ प्रकारें पोताना चंद्रसेन पुत्रने शिखामण दइ, श्रीजिनचैत्योने विपे अष्टाहिक महोत्सव करी, चारित्र वेश रहित एवा श्रावकोना वृंदनुं रूपुं, सुवर्ण, मणि, मोति, वस्त्र, आनरणना दानोयें करी सन्मान पूजन करी, चंद्रसेन कुमारें कखो ठे दीक्षा महोत्सव जेनो अने चंद्रमानी चंद्रिकासमान उज्ज्वल एवां वस्त्रोथी कखो ठे शृंगार जेणें, पुष्पस्रग्, चंदन, तेणें करी अर्चित एवो ते राजा, मनुष्योयें वहन करेली एवी शिबिकामां, हर्षायमान थइ बेठो. पढी सामंत, मंदलेश्वर, सेनापति, मंत्री, श्रेष्ठी, सार्थ वाह, संधिपाल, दुर्गपाल, तेणें अन्वित अने हस्त्यारूढ, अश्वारूढ तथा रथारूढ, एवा लक्षावधिजनोयें परिवृत, कोटि परिमित पालाउयें व्याप्त बंदीवृंदोयें स्तुति करेलो, धार्मिकजनोयें श्लाघित, दीन अने दौस्थ्य ने अनुकंपा दान देनार, एवो ते राजा, विविध प्रकारां वाद्यो वागते थके चारित्रने ग्रहण करवाने तत्पर एवा केटलाएक आमात्यादिकें सहित, उ

ધ્યાનમાં રહેલા ઈશ્વર નામા કેવલીની પાસે આવ્યો. ત્યાં આવી ગુરુને નમસ્કાર કરી બેઠો. તે પઠી સાથે આવેલા સદુ કોઈ મનુષ્યો પણ યથા યોગ્યસ્થાને બેઠા. હવે બે હાથ જોડી તે સૂરસેન રાજાએ વિનંતિ કરી કે, હે જગવન્ ! આ મારી સાથે દીક્ષા ગ્રહણમાં ઉત્સુક થઈ આવેલા એવા મારા આમાત્યાદિકોને તથા મને, આપ કૃપા કરી સંસારસમુદ્ધને નિસ્તાર કરનાર એવી દીક્ષા આપો. તે સાંજલી ઈશ્વર કેવલીએ જેને દીક્ષાની ઈજ્ઞા હતી તેને દીક્ષા આપી.

હવે મુક્તાવલી રાણીએ પણ પોતાની સાથે દીક્ષા ગ્રહણ કરવામાં ઉત્સુક થઈ આવેલી એવી આમાત્ય વગેરેની સ્ત્રીઓએ સહિત, શ્રીચંડાના નામા આર્યાની પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી. પઠી ગુરુને વિષે વિનીત તથા ચારિત્રીયાં એવાં તે સ્ત્રી પુરુષે, અગ્યાર અંગોનું અધ્યયન કહ્યું. અને નિરતિચારપણે ચારિત્ર પાલી પોતાના આત્માને સમ્યગ્જ્ઞાવેં કરી જાવન કહ્યો. અને તપરૂપ અગ્નિના તાપથી સંતપ્ત એવા પોતાના અંતઃકરણરૂપ સુવર્ણને શોધી લીધું ॥ યતઃ ॥ ઠિન્નોમિધ્યાત્વવૃદ્ધઃ જિનમતવિહિતૌ ત્રોટિતૌ દ્વૌ ચ બંધૌ, દ્વૌ હુષ્ટધ્યાનચૌરૌ ચરણધનહરૌ નિર્જિતૌ હુર્જયૌ તૌ ॥ શલ્યાનાં સંયમાંગે શ્રુતકવચવૃત્તે સુષ્ટુ જન્નઃ પ્રવેશો, વિધ્વસ્તં ગારવારિત્રિકમતિ વિકટં નિર્મમાસ્ત્રેણ તાન્યાં ॥ ૧ ॥ દંદ્માશ્વંમનઠાહિ સ્વંમિતમદાઃ સંજ્ઞાવિષ્ણુશ્ચ, ક્રોધાદ્યાશ્ચિરવૈરિણોપિ વિધિના મંદપ્રતાપાઃ કૃતાઃ ॥ માહાત્મ્યં કુસુમાયુધસ્ય નિહતં કુણ્માઃ પ્રમાદાદયઃ, શ્રાસન્નીકૃતમેવ નિર્વૃત્તિપદં તાન્યાં હુજાન્યાં તતઃ ॥ ૨ ॥ એવં ચરિત્રં વિમલં ચરિત્વા, સંલેખનાં માસજવાં ચ કૃત્વા ॥ દ્વાવપ્યજૂતામહમિંદ્રદેવૌ, પ્રૈવેયકે ચ પ્રથમે સમૃદ્ધૌ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—જિનમતને જાણનારાં એવાં એ બેહુ જણાએ મિધ્યાત્વરૂપ જે વૃદ્ધ હતો, તેને ઢેદી નાખ્યો. જિન મતોક્ત રાગ અને દ્વેષ, તે રૂપ બંધનને ત્રોડી નાખ્યાં, ચારિત્રરૂપ ધનને હરણ કરનાર, એવા આર્ત અને રોડ એ બે ધ્યાનરૂપ હુર્જય હુષ્ટચોરો જે હતા તે જીતી લીધા. શ્રુતરૂપ બકતરથી આવૃત્ત એવા સંયમરૂપ અંગને વિષે શલ્યોનો પ્રવેશ સારી રીતે બંધ કહ્યો. અને અતિ વિકટ એવા ગારવરૂપ ત્રણે શત્રુએ નિર્મમત્વરૂપ શસ્ત્રે કરી નાશ કરી નાખ્યા ॥ ૧ ॥ વલી આત્માના ઘણાક કાલના વૈરી જે મોહરા જાના ચંદ્ર એવા ત્રણ દંડરૂપ સુનટો હતા, તેના મદનું સ્વંમન કહ્યું. અને સંજ્ઞા ઝંજે હતી તે તો સ્વેદ પામી તેની પાસેથી ચાલી જ ગઈયો. ઘણાક કાલના વૈરી

એવા જે ક્રોધાદિક હતા, તેને શમતાદિક ગુણવિધિયેં કરી મંદ પ્રતાપવાલા કરી નાખ્યા. એટલે બેહુ મુનિવર મંદકષાયી થયા. કંદર્પનો જે દર્પ હતો, તે પણ હાણી નાખ્યો. પ્રમાદાદિક દોષો જે હતા, તે એક ક્ષણમાં ક્ષીણ કરી નાખ્યા. એટલે બલરહિત કહ્યા અને તે બેહુ જાણેં પોતાની તપ અને સંયમરૂપ ઝુજાડયેં કરી મોઠ્ઠપદ જે હતું, તેને નિકટવર્તિ કહ્યું. એ પ્રકારેં નિર્મલ ચારિત્રને આચરણ કરીને અંતસમયેં એક માસપર્યંત સંલેષણા સંથા રે અણશણ વ્રત ગ્રહણ કરી તે સૂરસેન તથા તેની સ્ત્રી મુક્તાવલી, એ બેહુ સર્વસમૃદ્ધિયેં યુક્ત એવા પ્રથમ ગ્રેવેયકને વિષે અહમિંડનામેં દેવપણે થયાં ॥ યતઃ ॥ અચુંક તાન્યાં વિશદદ્યુતિન્યાં, પવિત્રચારિત્રજશુદ્ધિનાગ્ન્યાં ॥ સુખં ચ તસ્મિન્ કમનીયમીષત્, ન્યૂનં ત્રયોવિંશતિ સાગરાણિ ॥ ૧ ॥ અર્થ:- તે પ્રથમ ગ્રેવેયકને વિષે નિર્મલ છે કાંતિ જેની અને પવિત્ર એવા ચારિત્રથી ઉત્પન્ન થયેલી જે શુદ્ધિ તેને જોગવતા, એવા તે બેહુ દેવતા, મનોહર સુખને કાંઈક ન્યૂન એવા ત્રેવીશ સાગર આયુ પ્રમાણ જોગવતા હવા.

એ પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરના ચરિત્રને વિષે ઈશ્વરકેવલિદીક્ષિત શ્રી સૂરસેન મુક્તાવલીના ગુણગણવર્ણનનામા ઠાઠો સર્ગ સંપૂર્ણ થયો ॥ ૬ ॥ આહિં પૃથ્વી ચંડ અને ગુણસાગરના બાર જવ સમાપ્ત થયા ॥ ૧૫ ॥

॥ અથ ॥

॥ સપ્તમસર્ગસ્ય બાલાવબોધપ્રારંભઃ ॥

હવે દેવરૂપ થયેલો સૂરસેન રાજા તથા તેની સ્ત્રી મુક્તાવલી, તે પ્રથમ ગ્રેવેયકથી ચવી, ક્યાં સમુત્પન્ન થયાં ? તે કહે છે.

આ જંબુદ્વીપને વિષે જરતકેત્રમાં મધ્યસ્થમેં ઉત્તરદિશાને વિષે સ્વર્ગના જનોને તર્જન કરનાર, ઘણાક જેમાં સજ્જનો રહે છે, એવું અને સુખને આપ નારું, ક્રોધવિરહિત મનુષ્યોયેં પ્રાપ્ય, બલવાન્ એવા હુશમનોથી જેમાં આવીજ શકાતું નથી, સુરસમાન વિબુધગણોયેં અલંકૃત, એવું એક ગર્જ નપુર નામા નગર હતું. તેમાં પોતાના નામ સમાન ગુણવાલો એક સુર પતિ નામા રાજા રાજ્ય કરતો હતો. જેણેં જૂનૂત જે હુશમન રાજાડ તેનો પદ્મ બેદી નાખ્યો છે, એટલે જેમ સુરપતિ જે ઈંડ તેણેં જેમ જૂનૂત જે પર્વ તો તેની પાંચો બેદી નાખી છે, તેમ આ સુરપતિ રાજાયેં પણ શત્રુનો પદ્મ

ढेदी नाख्यो ढे. हवे ते राजानी नामथी अने गुणोथी विख्यात, सती ए वे नामें पट्टराणी हती. ते पण एवी हती के जे पापनी वात तो कानथी पण सांजलती न हती. अर्थात् जे, पापनी वात न सांजले, ते पाप करेज केम ? हवे ते राणीनी साथें सुख जोगवी राज्य करतो एवो ते सुरपति राजा, वेदधर्मने विषे अति प्रीतिमान् होवार्थी उत्तम एवा वैदिक ब्राह्मणो ने अत्यंत मानतो हतो. अने तेउने विशेषें करी वस्त्रादिकोनुं दान पण आपतो हतो. तथा अहोनिश तेनुं पूजन अने घणुंज मान करतो हतो. ज्यारें ते राजाज एम मानतो हतो, त्यारें ते गामना रहेवासी सर्वे जनो पण ते राजानी पठें अत्यंत ब्राह्मणोने मानता हता. कह्युं ढे के “ यथा राजा तथा प्रजाः ” एटले जेवो राजा वर्त्ते, तेम प्रजा पण वर्त्ते ढे. हवे राजा ना अने प्रजाना मानथी मदोन्मत थयेला धिक्कारवा योग्य ब्राह्मणोयें ते नगरमांथी बीजा पाखंम धर्मवाला जंगम अने जोगी वगेरेने बहार का ढावी मूक्या.

तेवा अवसरनेविषे देव थयेलो एवो ते सूरसेन राजा, प्रथम ग्रैवेयक थकी चवीने हंसनी पठें सतीनामा राणीना उदररूप सरोवरने विषे आव्यो. त्यारें तेज रात्रिने विषे ते राणीयें स्वप्नामां मनोहर जलथी परिपूर्ण, अने हंसादिक पक्षीयोयें करी विराजित, पद्माकरें युक्त एवुं एक सरोवर दीतुं. ते देखीने पद्मलोचना एवी ते राणी एकदम जाग्रत थइ, अने तु रत राजा पासें आवी पोताने थयेला स्वप्नानी वात राजाने कही बतावी. ते सांजली स्वप्नना कारणने जाणता एवा ते सुरपति राजायें राणीने कह्युं के हे प्रिये ! तमोने आवेला स्वप्नना अनुसारथी तमारे उत्तम पुत्र उत्पन्न थागे ? ते सांजली अमंद आनंदने प्राप्त थयेली ते राणी यें पोताना शुज गर्जनुं पालन करवा मांमगुं. पढी राणीने दान देवा वगेरेना जे कांइ दोहद उत्पन्न थया, ते राजायें सर्वे पूर्ण कख्या. अने सा डा नव मास ज्यारें पूरा थया, त्यारें ते राणीयें शुजसमयने विषे सर्व अवयवोयें करी सुंदर अने सुझजनोने आनंद देनार एवा पुत्रने, जूमि जेम कल्पवृक्षने उत्पन्न करे, तेम उत्पन्न कखो. पढी राणीयें राजापासें वधामणी देवा माटे एक दासीने मोकली. ते दासीयें जइने राजाने वधामणी दीधी के महाराज ! आपने त्यां हाल उत्तमोत्तम पुत्र प्रगट थयो ? ते सांजली

રાજાયેં તે દાસીને કોટિ સુવર્ણનું દાન આપ્યું અને પછી પુત્રજન્મ મહોત્સવ કરાવ્યો. તે જેમ કે ॥ શ્લોક ॥ ઉચ્ચલચ્ચારકં ચિંતિતદ્ધારકં, નૃત્યકદ્ધારકં
 ચાપદાં દારકં ॥ સારનૃંગારકં નૃરિશૃંગારકં, વિત્તવિસ્તારકં દૌસ્થ્યનિસ્તાર
 કમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-આનંદ પામી દોડતા દાસોયેં કરી યુક્ત, ચિંતિત પદા
 ર્થનું દ્ધારરૂપ, પુત્રોત્પન્નર્થી આનંદિત થઈ નૃત્ય કરતા એવા છે, દરવાણ
 જેમાં, આપત્તિને નાશ કરનાર, જેમાં જલની જરેલી જારીયો મૂકી છે, જેમાં
 ઘણા શૃંગારો પહેરાય છે, ઘણું ડબ્બ જેમાં સ્વરચાય છે, જેમાં ડુઃસ્વીયાજનોનો
 નિસ્તાર થાય છે, એવું પુત્ર વર્ધાપન કરાવ્યું. અર્થાત્ તે રાજાયેં મહોટા આ
 મંત્રરથી પુત્રજન્મ મહોત્સવ કરાવ્યો. તદનંતર તે પુત્ર જ્યારેં રાણીને ગર્ભ
 માં રહ્યો, ત્યારેં રાણીયેં સ્વપ્નને વિષે પદ્મસરોવર દીતું હતું, તે સ્વપ્નના
 અનુસારેં પુત્રનું નામ “ પદ્મોત્તર ” પાડ્યું. હવે પાંચ ધાવ્ય માતાયેં પાલન
 કહ્યો થકો તે પુત્ર, પ્રતિદિન અનુક્રમે વધવા લાગ્યો. અને તે કલાકુશલ,
 દયાદાક્ષિણ્ય, જ્ઞાનવાન, સોમ્યમૂર્તિ, સજ્જનપ્રિય, શાંત અને દાંત થયો.
 વલી તે કુમારને મધ્ય, માંસ, પરસ્ત્રીગમન, દ્યૂત અને ચોરી, તે પાંચ મહોટાં
 વ્યસનોની તો વાત પણ ગમતી નથી. હવે તેનો પિતા જે છે, તે વૈદિકકર્મ
 નિષ્ઠાવાન છે, તે થીતે પ્રતિદિન બ્રાહ્મણોને બોલાવી, તેને પોતાની પાસેં
 માનપુરઃસર વેસારી વેદધર્મની વાતો કરાવે છે. આ પ્રમાણે પોતાનો
 પિતા મિથ્યાત્વી છે એમ જાણી તેની પાસેં કુમારને જવું પણ ગમતું નથી,
 પરંતુ તે વિચાર કરે છે, કે જો હું મારા પિતાપાસેં નહિં જાઉં, તો તેને
 ડુઃખ લાગશે ? એમ જાણી તેની પાસેં જાય છે અને ત્યાં ધિકૃત જન્મવા
 લા, બ્રાહ્મણોની કરેલી પરમાર્થ શૂન્ય, જૂનાં કલ્પિતશાસ્ત્રોની કથાઉંથી ઉઠે
 ગ પામી મનમાં વિચાર કરે છે કે અરે ! આ મારો પિતા સાવ મિથ્યાત્વ
 હ્યહીત થઈ ગયો છે, તેને હું તે મિથ્યાત્વથી કેવી રીતે મુક્ત કરું ? હા, એ
 ક ઉપાય છે સ્વરો, કે હાલ જો તેને સજ્જુસામગ્રિ મળે, તો તે જિનધર્મને
 પામે ? કેમ કે કોઈ સ્વાડા સ્વડિયાલો મણિ હોય, તો તે મણિ, મણિકાર
 ના કરેલા સંસ્કાર વિના બીજા કોઈ પણ ઉપાયેં નિર્મલ થાતો નથી.

હવે તે સૂરસેન રાજાની સ્ત્રી મુક્તાવલીનો જીવ જે પ્રથમ ગ્રેવેયકેં દેવતા
 થયો હતો, તે ક્યાં અવતર્યો ? તે કહે છે. કેવૈતાલ્ય પર્વતમાં દક્ષિણ શ્રેણિ
 ને વિષે સાર્વજૈમપુર નામા એક નગર છે. તે નગરનો પ્રતાપેં કરી સૂર્ય સ

માન, ઉત્તમ એવા વિદ્યાધરના કુળને વિષે ઉત્પન્ન થયેલો તરવેગ નામા રાજા છે. તેની કમલસમાન સુકોમલ, કલાકલાપેં કરી સંપન્ન, દેવની સ્ત્રી સમાન, કમલમાલા નામની એક રાણી છે. તેની કુદ્ધિરૂપ ગુહાને વિષે સૂરસેન નની સ્ત્રી મુક્તાવલી રાણીનો જીવ જે પ્રથમ ગ્રૈવેયકમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી ચર્ચીને કેસરીના વચ્ચાની પઠેં આવ્યો. જ્યારે તે ગર્ભમાં આવ્યો. ત્યારે તે રાણીયેં સ્વપ્નને વિષે સિંહના વચ્ચાને જોયો, તે જોઈને તુરત જાગી ગઈ અને તે સ્વપ્નની વાત પોતાના સ્વામીને કહી બતાવી. તે સાંજની તે નો સ્વામી કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયે ! તમે સ્વપ્નામાં સિંહનો શિશુ જોયો છે, તેથી તમારે સિંહના શિશુ જેવો પ્રતાપી પુત્ર ઉત્પન્ન થાશે ? તે સાંજની મુદિતમન થઈ થકી રાણી ગર્ભનું પોષણ કરવા લાગી. પછી તે રાણીયેં સંપૂર્ણરીતે સુશોજિત દિવસમાં શુદ્ધ એવા નક્ત્ર મુદ્દર્ત વેલાને વિષે મહોટા તેજેં કરી પ્રકાશિત એવા પુત્રને, પાચી દિશા જેમ સૂર્યને ઉત્પન્ન કરે, તેમ ઉત્પન્ન કયો. ત્યારે તરવેગ રાજાએ પુત્રનો મહોટો જન્મ મહોત્સવ કરાવ્યો. અને તે પુત્ર ગર્ભમાં રહ્યા વચ્ચે તેમની માતાએ સ્વપ્નમાં સિંહનો શિશુ જોયો હતો, તદનુસારેં સુદૃઢનની સાક્ષીયેં તેનું “હરિવેગ” નામ પાડ્યું. તે પુત્ર ત્યાંની સ્વચરીયોયેં રમાડ્યો થકો મહોટો થયો, તેમ તે પુત્રેં સદ્વિદ્યાનો અભ્યાસ પણ કયો. પછી તે, માનિનીના મનને સ્તંબન કરનાર એવા યૌવનારંજને પ્રાપ્ત થયો.

એવા અવસરને વિષે મથુરા નગરીમાં કોઈ એક ચંદ્રધ્વજ નામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તેને બે સ્ત્રીયો છે. તેમાં એકનું નામ ચંદ્રમતી અને બીજીનું નામ સૂર્યમતી છે. તે બેહુ જણીયોને એકેક પુત્રી થઈ છે. તેમાં એકનું નામ શશિલેખા અને બીજીનું નામ સૂર્યલેખા છે. તે બેહુ કન્યાને યૌવનથી અને ધનથી અનુરૂપ એવા વરની પ્રાપ્તિને માટે તેના પિતાએ સ્વયંવરમંડપ રચાવ્યો અને તે સ્વયંવર વાસ્તે દેશાંતરના રાજાઓના પુત્રોને બોલાવા માટે જુદે જુદે ઠેકાણે દૂતો મોકલ્યા. તે સર્વ દૂતોમાં કોઈએક મુખપ્રિય નામા દૂત હતો, તેને ગર્જનપુરમાં મોકલ્યો, તે ત્યાં આવી પદ્મોત્તર કુમારના પિતા સુરપતિ રાજાને પ્રણામ કરી યોગ્ય સમય જોઈને વિનંતિ કરી કહેવા લાગ્યો. કે હે દેવ ! મથુરા નગરીનો ચંદ્રધ્વજ એવે નામે રાજા છે, તેણે મારી સાથેં કહેરાવ્યું છે, “ કે મારે ત્યાં શશિલેખા અને સૂર્યલેખાનામા બે કન્યાઓ છે,

तेने माटे में स्वयंवर मंरुप करेलो ठे, तो तेमां में महोटा महोटा राजकुं वरोने तेडवा माटे दूतो मोकलेला ठे. तेथी ते सर्वराजकुमारो आवशे. मा टे तमारा पुत्रने पण मोकलो. कारण के तमारो जे पुत्र ठे, तेनां रूप तथा गुणसमूहनां गीतो, सर्वत्र गुणी जनो गायाज करे ठे. ते सांजली ए दूतने में तेडवा माटे मोकलेलो ठे. माटे ते नाग्यशाली पुत्र, आहिं आवी पोताना सौनाग्यरूप वज्रें करी बीजा प्रौढ राजाना महोटा गर्वरूप पर्व तने ठेदी मारी बेहु कन्याने वरे. अने तेम थवाथी मने पण घणोज हर्ष उत्पन्न थाशे ? वली आ स्वयंवर मंरुपमां रूप तथा पराक्रमज जोवाशे एटलुंज नथी, परंतु तेमां ते राजकुमारना नाग्यनी पण परीक्षा थाशे ? जेम के रणने विषे शौर्यथकी तथा स्वयंवर मंरुपने विषे पराक्रमें करी कन्योपजब्धिथी कृत्रिय पुरुषना पुण्यनी परीक्षा थाय ठे. तेमाटें हे प्रजो ! आहीं लगने दिवसें जलदी तमारा पुत्रने मोकलो. ” आ प्रमाणें चंद्रध्वज राजायें मारी साथें कहेवराव्युं ठे. ते वाक्य सांजली प्रफुल्लित जेनुं मुख थयुं ठे एवा राजायें ते वात कबूल करी.

पठी पोताना पद्मोत्तरनामा पुत्रने बोलावीने तेने चंद्रध्वज राजाना दू तना मुखथी जे वात सांजली हती ते सर्व कही बतावी, ते सांजली पद्मोत्तर कुमार, उत्तम दिवसने विषे त्यांथी प्रयाण करी चाव्यो. पोतानी सेनाना चालवाथी उडती एवी रजोयें करी आकाशने ढांकतो, वनवनने विषे विश्राम लेतो, प्रतिसरोवरें क्रीडा करतो, एवो ते पद्मोत्तर कुमार, गामगामने विषे मान पामतो पर्वत पर्वतने विषे चडतो, अनुक्रमें पोताना देशनुं उल्लंघन करी महोदय नामक एक तापसाश्रम हतो, त्यां आव्यो. त्यां नाजियेरी, खजु री, झाकना मंरुपो, नागवल्ली, नारंगीना वृक्ष, सोपारीना वृक्ष अने आम्र ना वृक्ष, तेणें करी शोजायमान एवा स्थलने तथा तत्रत्य लोकोयें अग्नि मां होमेला सशिवथकी उत्पन्न थयेला धूमथी धूसरित आकाशने जोडने ते कुमार, पूठवा लाग्यो के अहो तपस्वीयो ! आ तमो रहो ठो, ते आश्रमनुं नाम शुं ठे ? त्यारें ते तपस्वीयोयें कहुं के आ अमारुं तपस्विजनोनुं तपोवन ठे, अने महोदय एवुं नाम ठे. आहिं सर्वजीव पर दयावान, ब्रह्मचर्यव्रतथकी उत्त म, महानुजाववाला, आरंजपरिग्रहथकी रहित, शस्त्रधारण कर्म व्यापार वगेरे कार्यथी मुक्त, कंद अने फल तेनुंज नोजन करनारा, अति कारुणिक एवा त

पस्वीयो रहे ठे. ए सांजली कुमार, पोताना सैन्यना माणसोने कहे ठे, के हे सैनिको ! तमो आ सर्व महर्षियोने कोइ रीतें उपडव न थाय, तेवी रीतें अश्ववगेरें वाहनोने बांधी यथावकाश निवास करो. अने हुं तो आ तपो धन एवा तपस्वीजनोना चरणनुं पूजन करी पाप तापने टालवा इच्छुं बुं. पढी सैन्यना जनोयें कुमारना कहेवा प्रमाणें त्यां निवास कखो. त्यार पढी कृतकृत्य एवो ते कुमार, ते तपस्वीना आश्रममां गयो. त्यां केटला एक माथा पर जटाने धारण करनारा, वल्कल वस्त्रने पहेरनारा, सूर्यसामा बे हाथ करी उजा रहेला एवा तूह तपस्वीयो बेठा हता तेनां दर्शन कखां. तथा पद्मास नथी बेठेला, सूका काष्ठोथी देदीप्यमान, अग्निने तृप्त करता, वृद्धोना क्या रामां जजने वालता एवा कुमारतापसोनां पण दर्शन कखा. पढी अनुक्रमें घासना कुबामां दर्जना आसन पर बेठेला, निर्मल मुखवाला, परमशान्तमूर्ति मान् एवा ते तपस्वीना कुलपतिनां दर्शन कखां. ते करीने कुमारें तेने नमस्कार कखो. त्यारें कुलपतियें पण धर्माशिष आपोने ते पद्मोत्तर कुमारने पोतानी पासें बेसाखो. अने तेनां नाम, गोत्र वगेरे पूठयां, त्यारें कुमारें तेने पोतानां नाम, गोत्र, वगेरे सर्व कही आप्यां. ते सांजली कुलपति कहे ठे, के आप उत्तम एवा राजकुलमां उत्पन्न अयेला होवाथी मोहोटा माणस ठो ? माटे अम लोकोने आतिथ्य तथा अर्घदान करवा योग्य ठो. एम कहीने पोतानी पर्णकूटीमांथी एक अत्यंत स्वरूपवाली कन्याने बोलावी अने तेने ते कुमारनी आगल उजी राखी, वली ते राजकुमारने योग्य एवां वस्त्राज रणादिको पण पर्णकूटीमांथी मगावी, कुमारनी आगल मूक्यां, अने कह्युं के हे चतुराश्रमी जीवोना गुरु ! तमो अमारा अतिथि ठो, तेथी तमारुं आतिथ्य करवा माटे अमारा प्राणथी पण वस्त्रज अने राजाधिराजने योग्य एवी आ कन्याने, तथा तमारी पासें मूकेलां वस्त्राजरणादिकोने पण अंगीकार करी अमारा मनने आह्वाहद करो. अने तमो सुकुलीन तथा गुरुजक्त ठो, तेथी अस्मद्गर्गनी प्रार्थना जंगमां नीरुज हशो ? तेथी अमोयें आपवा धारेली कन्यानो तथा वस्त्र मुकुट वगेरेनो स्वीकार करो.

हवे कुमारें ते सर्व वात तो सांजली, पण ते कन्याने जोइने विस्मय पामी गयो. अने विचारवा लाग्यो के अरे ! आ ते शुं नारी हशे ? के आ ते शुं मूर्तिमती चंडचंडिकाज हशे ! के आ ते शुं चांचल्य ठोडी उजी

थइ रहेली लक्ष्मी हरो ? के छुं सुरेंद्रना शापयकी जूमिपर आवेली कोइ देवांगना हरो ? के आ ते छुं पातालथकी निकलेली नागकन्या हरो ? अ हो ! आवी आ अत्यंत रूपवती कन्या ते कोण हरो ? कदाचित् हाल में उत्प्रेक्षा करेली स्त्रीयोमांथी जो आ कन्या न होय, तो सर्वजनोनो त्याग करी एकांतवनमां पर्णकूटी करी रहेला आ तपस्वी मुनि पासें ते क्यांथी होय ?

एवी रीतें चित्तमां चिंतवीने कुमार कहे ठे. के हे जगवन् ! सर्वथा सर्वना संगने त्याग करनारा, ब्रह्मचारी, वनमां रहेनार, एवा आपनी पासें आवी अतिरूपवती कन्या क्यांथी आवी ? कारण के आ में कहां एवां कारणोथी तो आपनी पासें आवी कन्या होवानो सर्वथा संजव नथी. तेथी आ अघटित घटना थइ ठे. ते जोइने मारा मनने महोदुं आश्चर्य उत्पन्न थाय ठे ? मा टे कृपा करी आ कन्या, आपनी पासें क्यांथी आवी ? ते सर्वहकीगत कही संजलावो. ते सांजली तापस कुलपति ते कन्यानी उत्पत्ति वगोरेनी सर्व बिना कहेवा लाग्या. के हे राजकुमार ! जे कार्य, अनेक युक्तियोने करवे करी जीव थी नथी वनतुं, ते कार्य कोइक कर्मयोगें प्रयास विना एनीज मेजें बनी जाय ठे. जुउ. के जेनो आपणे सदा संयोग इच्छियें ठैयें, तो तेनो आपणथी वियोग थइ जाय ठे. तथा वली जेनो आपणे सदा वियोग इच्छियें ठैयें, तो तेनो कर्मयो गथी संयोग थइ जाय ठे. माटें कर्मयोगमां कोइनुं माहापण चालतुं नथी. यतः ॥ ठित्त्वा पाशमपास्य कूटरचनां जंत्का बलाघ्राणुरां, पर्येताग्निशि खाकलापजटिलान्निर्गत्य दूरं वनात् ॥ व्याधानां शरगौरवादतिजवेनो तद्भुत्य धावन्मृगः, कूपांतः पतितः करोति विमुंखे किं वा विधौ पौरुषम् ॥ १ ॥ अर्थः—कोइ एक मृग हतो, ते प्रथम तो पाराधीना करेला पाशमां पड्यो, त्यांथी ते पाशजाने ठेदीने नीकली गयो. त्यां पाठो कोइ एक बीजा पाराधिनी करेली कूटरचनामां आवी पड्यो, तेमांथी पण कांइक युक्ति करी नीकलीने जाग्यो, त्यां अकस्मात् मृग बांधनाराउयें करेली जालमां आवी फस्यो, तेमांथी पण ठल करी महाप्रयासें नीकली एकदम जागी वनमां आव्यो, त्यां ते वनमां दावाग्नि लागवाथी दुःखित थइ पलायन थयो, त्यां पण मृगोने मारवा माटे उजा रहेला पाराधियोनां बाणो बुटवा लाग्यां, तो तेमांथी पण महत्कष्टें करी जीव लइने जाग्यो, तो ते मृग, कर्मना योगथी अचानक एक उंमा कूवामां पडी मरण पा

મ્યો. માટેં જ્યારેં જે જીવનું દૈવજ પ્રતિકૂલ હોય છે, ત્યારેં તેમાં તેનો તથા કોઈનો કાંદી ઉપાય ચાલતોજ નથી. તો પણ હે રાજકુમાર ! આ કન્યા ક્યાંથી મારી પાસેં આવી ? એ જે પૂછ્યું, તેનું વૃત્તાંત હું કહું, તે સાંજનો.

ઉત્તરાપંથને વિષે ડબ્બના ડબ્બે કરી સુગંધમય સુરજિપુરનામા એક નગર છે. તેમાં પ્રજારૂપ જતાપર વસંત સમાન વસંતરાજા રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને શીલરૂપ સુગંધોયેં કરી સુવાસિત પુષ્પમાલાનામા રાણી જેમાં મુખ્ય છે એવી ઘણીક સ્ત્રીયો છે. તે રાજા અનેક માંમલિક રા જાઉંને જીતીને પોતાના પ્રૌઢ પ્રતાપેં કરી રાજ્ય કરે છે. તે રાજાને પાંચ પુત્રની ઉપર, રૂપેં કરી મનોહર તથા ગુણયુક્ત એવી ગુણમાલા નામા એક કન્યા છે, તે કન્યા તેનાં માતા પિતાને એકજ એક હોવાથી ઘણી વદ્ધન છે. હવે તે જ્યારેં યુવાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ, ત્યારેં તેનો વિવાહ કરવાને માટે માતા પિતા ઉદ્યુક્ત થયાં, પરંતુ તે પ્રાણવદ્ધન એવી તે કન્યાના વિરહને સહ ન કરવાને અશક્ત હોવાથી વિવાહ કરવાનો વિચાર કરી વેસી રહે છે. હવે લાવણ્યગુણ યુક્ત તે ગુણમાલા કન્યાને તેની સહીયો વિવાહ માટે વારંવાર ઉપદેશ કહ્યા કરે છે, તથાપિ તે પણ ગુરુજન્મિમાં પ્રીતિમતી હોવાથી વિવાહને ઇચ્છતીજ નથી. વલી મકરંદને વિષે લુબ્ધ એવા ધ્રમરાઉ જેમ કેતકી વનમાં આવે, તેમ તે કન્યાને વરવા માટે ઘણાક રાજાઉ ત્યાં આવે છે, પણ તે વસંત રાજા, કોઈને પરણાવતો નથી. એકદા ત્યાં વહુસૈન્યેં યુક્ત, ગુણવાન્ અને રૂપવાન્ એવો ચંપાપુરીના રાજાનો શુકકુમાર નામા પુત્ર આવ્યો. તેને વસંતરાજાએ ઘણું માન આપ્યું.

પછી ત્યાં યૌવનાવસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ એવી તે ગુણમાલા કુંવરીને જોઈને, વસંતરાજાના મંત્રી સાર્થેં તે શુકકુમારેં જાણી તથા યુક્તિથી તે વસંતરાજાને કહેવરાવ્યું, કે “હે સ્વામિન્ ! સુંદર, મિષ્ટ અને પ્રાણરક્તક, એવું જે રાંધેલું અન્ન હોય, તેને માહ્યો પુરુષ, ઘરમાં કેટલાક દિવસ રાખે ? એમ કરતાં જો જાજા દિવસ રાખે, તો તે અંતેં ડુર્ગંધ મારી જાય અને પછી તેને રસ્તામાં ફેંકી દેવું પડે. તેમ એ કન્યા તમને ઘણીજ વહાલી છે તથા તે ચતુર છે, વલી તેનો વિરહ તમારાથી ઘડી એક સ્વમાય તેમ નથી, તોપણ તેને યુવાવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ છે, માટે તેને પરણાવ્યા વિના રાખવી, એ યોગ્ય નથી. જો તમે તે કન્યાને ઘણો વચ્ચત પરણાવ્યા વિનાજ રાખશો, તો ચંડ

કિરણ સમાન તમારા ઝજ્જલ કુલને જરૂર કલંકિત કરશે. વલી પુત્રી
 ડપરના સ્નેહનું ફલ શું છે? કે, સુંદર તે પુત્રીને અને સોગ્ય એવા વરને આ
 પવી, તેજ છે. માટે જો તમારો તે કન્યાને કોઈની પણ સાર્થે પરણાવાનો
 વિચાર હોય, તો ચંપાપુરી પતિનો પુત્ર શુકકુમાર નામા હું હાલ તમારા
 નગરમાં આવેલો છું, તો તે કન્યા મને આપવી યચિત છે. કારણ કે હું
 જેવો તમને રૂપથી, ધનથી, પ્રતાપથી, અને કુલથી સમાન, યત્તમ વર મલશે
 નહિં.” આ પ્રકારનાં તે શુકકુમારે કહેવરાવેલા નીતિયુક્ત સંદેશથી તે શુ
 ળ સ્વનાવવાલો રાજા સમજીને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન ! તેણે કહે
 વરાવેલી વાત વધી સ્વરી છે, તેથી તમો તેને જણે કહો, કે “ હે શુક
 કુમાર ! ઘણા રાજાં, આ મારી કન્યાને વરવા માટે આવ્યા હતા, પણ ત
 મારા પુણ્યે પ્રેરેલા એવા મેં કોઈને આજ દિવસ સુધી આપીજ નહિં. અને તે
 સર્વે રાજાં નિરાશ થઈ જેવા આવ્યા હતા તેવાજ પાઠા ગયા છે. જેમ
 કોઈ કૃષ્ણ પુરુષ, પોતાની લક્ષ્મીને કોઈક પુણ્યશાલી જીવમાટે રાસી મૂકે છે,
 તેમ મેં પણ તમારી માટેજ આ મનોહર કન્યા રાસી મૂકી હોય ? એમ લાગે
 છે. માટે દૂરથી આવેલા, અતિ સ્નેહવાલા, એવા તમને તે કન્યા અમો આપશું.
 તેથી હાલ પુણ્યથી ડપલધ થયેલી આ કન્યાને વરો. પરંતુ તમારી સાર્થે
 પ્રથમથી અમેં ંટલી બોલી કરીયેં ટેયેં કે, જ્યાં પર્યંત આ અમારી કન્યા
 ને સંતાન ન થાય, ત્યાં પર્યંત તમારે તથા અમારી કન્યાને અમારે ઘેરજ
 રહેવું પડશે ! ” એ સર્વ વાત મંત્રીયેં જણે શુકકુમારને કહી. તે સર્વ વાત ક
 બૂલ કરી. વલી જ્યાં પર્યંત સંતાન ન થાય, ત્યાં પર્યંત આહિંજ રહેવું, તે પણ
 કન્યાના રૂપથી મોહ પામેલા શુકકુમારેં કબૂલ કયું. પઠી વસંતરાજાયેં
 શુનલગ્ન જોવરાવી તે કન્યાને શુકકુમાર સાર્થે પરણાવી દીધી.

પઠી લગ્ન કયાં પહેલાં બોલીથી બંધાયેલા તે કુમારને, પોતાના સસા
 રાનેજ ઘેર મનોહર હવેલીમાં તે ગુણમાલા સ્ત્રી સાર્થે ક્રીડા કરતાં કેટલોક
 કાલ વ્યતીત થઈ ગયો. હવે ચંડમામાં જેમ કલંકરૂપ દૂષણ છે, તથા સમુ
 ડમાં જેમ લવણરૂપ દૂષણ છે, તેમજ સ્થૈર્ય, ગાંઝીર્ય, દાક્ષિણ્યાદિક ગુણો
 થી યુક્ત એવા તે શુક કુમારમાં મહાપાપકારી એક મૃગયા રમવાનું મહોટું
 દૂષણ હતું, તેથી તે વ્યસનમાટે પ્રતિદિન દૂર વનમાં જાય છે, અને ત્યાં
 જણે વારાહ, શશ, શંબર વગેરે અનેક પંચેન્દ્રિય જીવોની હિંસા કરે છે.

एम वसंतराजायें डुष्टकर्मासक्त थयेला ते शुक्कुमारने जोइ उपदेश देवा माटें वाक्पटुतामां निपुण एवा एक सुमुख नामा नट्टने मोकव्यो. ते निपुण नट्ट तेनी पासें आवीने अवकाश जोइने कहेवा लाग्यो के हे स्वामिन् ! आ आप मृगया रमवाना मिषथी जे जीवहिंसा करो ठो, ते ठीक करता नथी. कारण के ते हिंसासमान बीजुं लज्जास्पद कोइपण कर्म नथी. वली बीचारा दीन, प्रमत्त, नयथी जागता एवा जीवोने जे मारवा, ते कांइ कृत्रिय जननो आचार ठे ? ॥ यतः ॥ यत्पृष्ठिं ददतां सदैव वदने, दीनं तृणं गृह्णतां, आत्मीयं शरणं स्वयं श्रितवतां शस्त्रं न वा बिच्रताम् ॥ जंतूनां क्रियतेऽप्यथो बहुविधैरप्यायुधैर्निदयं, कोयं कृत्रियवंशधर्म इह जो स्वामिन् त्वया पाव्यते ॥ १ ॥ अर्थः— जे पोतानो पृष्ठ जाग देखाडी नयथी जागता, जे निरंतर मुखपर ग्लानिने, तथा मुखमां तृणने धारण करता, आपणाज शरणने इच्छता, शस्त्र धारण रहित, एवा प्राणीयोने, आयुधोयें करी निर्दय एवा हिंसकजननी पेठें जे तमें हणो ठो, तो तेमां ते कृत्रियवंशनो धर्म कयो पालो ठो ? अर्थात् तेवा कर्मथी तो कृत्रियवंशनो धर्म उब्हेद यइ जाय ठे. वली हे स्वामिन् ! परप्राणने पीडा करनार, तथा तेनां प्राणो जेनार प्राणीने, अनेक प्रकारना व्याधिनी वेदनाउ, तथा वारंवार अकालमरण, प्रिय जनना विरहाग्निथी दाहपणुं, गर्जमां आवी उब्हे महिने ते गर्जनुं पात पणुं, बालपणमांज नाशपणुं, जवोजव नसंतानपणा वगेरे दुःखने प्राप्त थाय ठे. अने हे कुमार ! आप जुठ तो खरा, के जेने मारे ते प्राणीना तो प्राण जाय ठे, अने ते मारनार धणी खुशी थाय ठे, तो तेवी रीतें खुशी थनार प्राणी केवो मूर्ख कहेवाय ? जेम कोइ एक मनुष्यनी रात्रे माढी बली, तो हवे ते माढी बलनार मनुष्यनी साथें रहेनारो एक मूर्ख हतो, ते विचारवा लाग्यो के आ तो ठीक थयुं, केम के ? मारे घरमांथी अंधारुं मटाडवा दीवो करवो हतो, ते न करवो पडतां अजवाळुं थयुं, माटें आ प्रमाणें जो रात्रे सहु कोइनी माढीयोज सलगती होय, तो हुं जेवा माणासने थोडी वार दीवो करवानी तो खटपट मटे ? तेम जीवहिंसा करी खुशी थाय ठे, ते पूर्वोक्त मूर्खजन जेवाज जाणवा. अने वली मृगवगेरे पशुउने मारनारा जे व्याध लोको ठे, ते हे कुमार ! आ लोकने विषे पण चूख, तृषा, टाढ, तडको, तेने हसन करनारा, विवस्त्र, जांगी गया ठे गूमा जेना,

अने घासनी अणीयोयें त्रोपाइ गयां ठे अंगो जेनां एवा दुःखी थया थ का वनने विषे प्रतिदिन जम्याज करे ठे, तो पण तेनी परिपूर्णरीतें उदर पूर्ति पण थाती नथी. अने ते पाठा पण तेवी तेवीज दुर्गतिने विषे उत्पन्न थाय ठे. ए माटें बुद्धिमान् एवा हे शुककुमार ! तमारे कौतुकथी पण पा पनी पेटीरूप मृगया तो रमवीज नहिं ? वली एवो ते कोण मूर्ख होय के कौतुकथी पण आपत्तिनी पेटी समान मृगया रमवामां आसक्त थाय ? आ प्रकारनो ते जट्टनो कहेलो उपदेश सांजलीने तेणें जाण्युं जे ते जट्टें कहुं ते सर्व खोटुंज केम के ठे, ने मृगया रमवामां काइ कृत्रियने दोषज नथी. पण हुं आहिं ज्यां सुधी रहीश, त्यां सुधी मृगया नहिं रमुं ! कारण के मारा ससराने दुःख लागे ठे ! अने आहिंथी निकल्या पठी तो मृगया रमुं, तो मने कोण कहे एम ठे ! तथा दुःख पण कोने लागे एम ठे ! माटें आहिंथी बाह्य र जइने मृगया रमीश ! एम विचारी ते शुककुमारें उपदेशक जट्टने तथा पोताना ससरा वसंतराजाने सारूं लगाडवा माटें उपरथी देखाडवा मात्र मृ गया रमवी ठोडी दीधी. एवा समयमां शुं बन्युं ? के त्यां ते शुककुमारनेज बोलावा माटे तेना पितायें मोकलेलां माणासो आव्यां, अने तेउयें कहुं के आपने आहिं घणा दिवस थया, माटे आपना पितायें जलदी बोलावेला ठे. ते सांजली शुककुमार पोताना ससरा वसंतराजापासें आव्यो अने तेने कहेवा लाग्यो के हवे मुने आहिं आपना नगरमां आव्यां घणा दिवस थइ गया ठे, तेथी मारा पितायें तेडवा माटे माणासो मोक लेलां ठे, ते माटे मने आहिंथी सखीक जवा माटें आझा आपो. ते सांजली राजायें विचायुं जे आपणे आ जामाता साथें ठेराव करेलो ठे, जे अमारी दिकरीने कांइ पण ज्यारें संतान थाय, त्यारे तमने बेहुने तमारे गाम जवानी रजा आपवी, तो तेने कांइ हजी संतान तो थयुं नथी माटे केम रजा आपाय ? पण हुं तपास तो करूं जे ते कन्याने हाल गर्ज तो नथी, जो गर्ज होय, तो रजा आपियें. एम विचार करी तेनो तपास करावतां मालम पडयुं जे पोतानी दीकरी हालमां सगर्जा ठे. एम जाणी ते दंपतीने जवानी रजा आपी.

पठी उत्तम एवा मुहूर्तने विषे ते शुक कुमार पोताना तथा ससरायें आपेजा मोहोटा सैन्य सहित ज्यारें त्यांथी चाव्यो, त्यारें थोडेक दूर

तेना ससरा वगेरे सर्व वलावा आव्यां. ठपी अनुक्रमें आ अमारा आश्रम पर्यंत आवी, आहिंथी जरा दूर मेरा नाखीने रह्यो. तेवामां तो तेणे स्वहं दताथी फरता एवा अनेक प्रकारना वनेचर पशुउने दीठा, ते जोइने तेणें विचाखुं जे अहो ! आहिं केवा मजानां वनेचर पशुउठे ? अने आहीं कोइ ना कहे, तेम पण नथी, वली एटला दिवस तो एम बीक हती के जो हुं मृगया रमीश, तो मारा ससराने दुःख लाग्गो, ते पण हाल नथी तो हवे आहीं स्वेह्वाप्रमाणें मृगया रमुंश ? एम विचारी मृगयाना हृदमां पडेलो ते कुमार, ते जीवोने मारवा तत्पर थयो ॥ यतः ॥ द्यूतं द्यूतकरः सुरां प्रिय सुरः कामातुरः कामिनीं, मांसाशी पिशितं खगोपि कुणपं शून्यं धनं तस्करः ॥ कांतारं च वनेचरान् विचरतो दृष्ट्वा तु पापद्विमा, नान्मानं च वशीकरोति क्षुवि कश्चात्यंतमुत्कंठितः ॥ १ ॥ अर्थः—जुगारी जब जुगारने, सुरापान करनार मनुष्य, मदिराने, कामातुर पुरुष, कामिनीने, मांसाशी नर, मांसने, मांसाशी पक्षी पण मांसने, तस्कर प्राणी, शून्यधनने अने मृगयासक्त एवो पापिष्ठ जीव, वननेविषे स्वहंदताथी फरता वनेचरने जोइने उत्कंठित एवा थका आ पृथ्वीने विषे पोताना मनने वश करी शकता नथी. कवि कहे ठे, के जे कार्यमां जेने प्रीति होय अने वली पाबुं ते कार्यनुं तेने ज्यारें साहित्य मजे, त्यारें ते केम खुशी थाय नहिं ? ना थायज. माटें तेने त्यां मृगया रमवानी सामग्री मलवाथी ते खुशी थयो. अने वली पण जाणुं जे आ स्थलमां हुं हवे घणाक दिवस रहिश ? कारण के आवी मृगया रमवानी सामग्री मने बीजे ठेकाणे मलवी दुर्जन ठे ? एम जाणी प्रथम जे पोताना मेरा नाख्या हता, तेने पाठा मजबूत ना खीने तेणें त्यां शांतवृत्तिथी रहेवा ठेराव कखो.

पठी उंचा अने महोटा एवा एक अश्वपर बेसी पापद्विक एवो ते कुमार, मृगवगेरेने मारवा माटे अत्युत्सुक थइ चाव्यो. ते अरण्यमां आव्यो, त्यां प्रथम दूरथी तेणें विश्वसित चित्तवाला, निरपराधी, निर्जय तथा स्वस्थम नथी उजेला सूकरोने जोया. जोइने मनमां विचारवा लाग्यो के हवे हुं जलदी ते बधा सूकरोने मारी नाखुं ? हाल जो हुं बीजुं आहुं अवलुं कांइ पण काम करीश तो ते सर्व सूकरो जागी जाओ, तो मारुं सर्व मृगयानुं सुख चाव्युं जाओ ? एम विचारी पोताना षोडाने वेगथी एकदम दोडाव्यो, त्यां दोडतां

दोडतां रस्तामां तृणोथी आह्लादित थयेलो एक उंमो खांमो आव्यो, ते खाडा मां घणीज जडफथी दोडतो एवो ते कुमारनो घोडो अचानक पडी गयो. तेमां पडतांज ते घोडानी साथें पडेला शुक्रकुमारने त्यां पेटमां एक अणीदार लाकडानो खांपो हतो, ते पेसी गयो, ते एवो पेटो के ते तेनुं पेट फोडीने पठवाडे चार आंगल बाहार निकळ्यो. त्यां तो तेनी पठवाडे धीरें धीरें घोडापर बेसी चाव्या आवता एवा तेना अनुचरोयें ते शुक्रकुमारने घोडा सहित खाडामां पडतां जोयो. जोइने ते सहु दुःखथी एकदम बोली उठया के हाय, हाय !!! जूंमूं थयुं. कुंवर, घोडासहित उंमा खामामां पडि गया, हवे तेनो केम बचाव याशे! तेम विचारी ते सर्वे तूर्णताथी त्यां आव्या, अने जलदी ते कुंवरने खामामांथी बाहार काढ्यो अने काढीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो लाकडानो अणीदार खांपो वा गवाथी जेनुं पेट फुटी गयुं ठे तथा जेना पेटमांथी आंतरडां पण निकली गयां ठे एवा ते कुमारने जोयो. पठी तेने एमने एम एक पालखीमां नाखीने तंबूमां आय्यो. त्यां घणीज वेदनाने प्राप्त थयो. ते जोइने तेनां सुद्ध एवा माणसोयें विचार कस्यो के, अरे! आ राजकुमरनां माता पिता तो घणांज दूर ठे, तेथी ते कांइ बोलाव्यां जलदी आहिं आवी शके एम नथी, परंतु तेना ससरानुं गाम आहिं नजिकमां ठे, माटे तेना सासु ससराने आपणे बोलावी लहियें, तो ठीक कहेवाय! एम विचार करीने तेमनां सासु ससराने तेडवा माटे कोइक माणसने मोकळ्यां, तेणें एकदम त्यां आवीने कुंवरने वागवा वगेरे जे कांइ हकिगत बनी होती, ते सर्व कहि बतावी. ते सांजली अत्यंत खेद पामी रुदन करतां तथा क्लेश करतां तेनां सासु अने ससरो घणाक माणासोने लही त्यां आव्यां. अने आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो महावेदना ग्रस्त अति दुःखित एवा पोताना जमाइने दीठो अने बोलावा मांमथो पण ते बेजान होवाथी कांइ पण बोलीज शक्यो नहिं. पठी वे त्रण दिवस सुधी मोहोटी मांदगी जोगवीने ते मरणशरण थड गयो. त्यारें तो तेनां सासु, ससरो तथा ते कुमारना माणासो वगेरे सर्व कालो कटपांत करवा लाग्यां. अने ते शुक्रकुमारना शवने बालवा माटे काष्ठनी चिता करी. तेमां तेने सुवायुं. ते जोइ कुमारी स्त्री जे गुणमाला हती, ते पोताना पति साथें सती थड बलवा तैय्यार

थइ, त्यारें अत्यंत दुःखें करी रुदन करतां ते गुणमालानां माता पितायें तेने पकडी राखी, उपदेश देवा मांमयो. के हे बेहेन ! जो ॥ श्लोक ॥ आत्मघातसमं पापं, न जूतं न जविष्यति ॥ तस्मान्न हि त्वया कार्यं, कष्टमज्ञा नसंजवम् ॥ १ ॥ अर्थः— आत्महत्या समान बीजुं कोइ पाप थयुं नथी, अने थारो पण नहिं ? ते माटे तारे ते चितामां बली आत्मघात रूप पाप करवुं योग्य नथी. अने अग्निमां बली मरवुं, ते समजण तो अज्ञानीज नोनीज ठे, तेथी ते काम, ज्ञानी मनुष्यने तो करवा लायक ठेज नही. कोइ पण बुद्धिमती सती स्त्री, हजी सूधी पोताना स्वामीनी साथें चितामां बली नथी. ते जेम के, प्रथम तो रामचंद्रनी साथें सती सीता, बीजी रावणनी साथें सती मंदोदरी, त्रीजी डुर्योधननी साथें जानुमती सती, चोथी श्रीकृष्ण साथें तेनी स्त्रीयो, पांचमी तेना जाइनी साथें तेनी स्त्रीयो बली नथी. माटे हे पुत्रि ! पोताना स्वामी साथें चितामां पडी बली मरवुं, ते हालनी स्त्रीयोयेंज उत्पन्न कयुं ठे. अने वली हे बहेन ! प्राची न इतिहास पुराणोमां पण सती स्त्रीने पोताना पुरुष साथें चितामां बली मारवानो निषेध करेलो ठे. ते सांजली गुणमाला एकदम निराश थइ ने घणुंज रुदन करवा लागी, के हा वल्लज ! हा प्राणनाथ ! ! मने मूकीने आप क्यां जता रह्या ! ! ! अरे ! आ महाघोर अरण्यामां एकली अनाथ एवी मने ठोडीने आप क्यां गया ठो ? अरे ! गुणवान् एवा आप विनानी विधवा थयेली हुं हवे मारी सहवासी सखीयोने छुं मुख देखाडीश ! आ प्रकारें अत्यंत ठाती फाटे तेवी रीतें रोती अने पोताना मस्तकने अने हृदयने कूटती एवी ते गुणमालाने जोइने माता पिता घणांज खेद पाम्यां, अने रुदन करवा लाग्यां. पढी ते कन्याने खेद मट वा माटे घणीज समजावी, तो पण ज्यारें ते जरा पण समजी नहिं, त्यारें हे पद्मोत्तर कुमार ! तेना माता पितायें जाण्युं जे अत्यंत दुःखमां पडेली आ पुत्री आपणुं कहुं मानशे नहिं माटे आहिं निकट रहेला ए वा कोइ एक तपस्वी पासें लइ जाइयें, अने ते तेने कांश्क सामजावशे, तो तेना जीवने शांति थारो ? एम जाणी तेनां माता पिता तेने तेडी अहिं आव्यां, अने बनेली सर्व हकिगत कही आपी, ते सांजली ते त्रणे ज एने दुःखीयां जाणी ते वसंतराजाना उद्देशें उपदेश देवा मांमयो के

હે રાજન્ ! જયાનક એવા આ સંસારને વિષે રહેનારા જીવોને મૃત્યુનો જય તો સદા સર્વદા મટતોજ નથી અને સર્ગાં વહાલાંનો જે સંયોગ છે, તે પણ જોતાં જોતાંમાં નાશ પામી જાય છે અને તેનો વિયોગ થયા વિના રહેતોજ નથી. કારણ કે કર્મને વશ પડેલા પ્રાણીયો પોતાના કર્માનુસારેં અવતરે છે, તથા મરણ પણ પામે છે. તેમાં પણ જગતમાં જેની ઉપર આપણને ઘણોજ સ્નેહ હોય, તે આપણી સાર્થેંજ જો મરતા હોય, તો તો દુઃખ નહિં. પણ તેમ તો કર્મરૂપ જલપ્રવાહમાં પડેલા જીવોનું બનતુંજ નથી માટેં સંસારમાં પડેલા જીવોના સ્નેહનો તો ત્યાગ કરવોજ યોગ્ય છે. વલી આ સંસારમાં પંચેંડિયના જે જોગો છે, તે પણ માનની અણી પર રહેલા જલબિંદુની સમાન અસ્થિર છે અને વલી રોગ, અને શોક રાત્રિ દિવસ મનુષ્યને બાલ્યાજ કરે છે. માટેં જ્ઞાનીજનેં તો આવા દુઃખદાયક સંસારમાં આસક્ત થાવું યોગ્યજ નથી. હા, આ સંસારમાં રહિને જે જીવ, પુણ્યોપાર્જન કરે, તથા સ્વજન જનનો સ્નેહ ઠોડી તપોલક્ષ્મી સાર્થેં પોતાના દેહની યોજના કરે અને સાંસારિક સકલ આયાસને ઠોડી વનમાં વાસ કરે, તેજ જીવ ઉત્તમ કહેવાય.

આ પ્રકારનો કુલપતિનો કરેલો ઉપદેશ સાંજલીને રાજા તથા રાણી બેહુ જણ વૈરાગ્ય પામી તાપસી દીક્ષા લેવાને તત્પર થયાં, પરંતુ તેઓને દીન, દુઃખિત અને વિધવા એવી પોતાની પુત્રીને ઠોડવાનો મહોટો વિચાર અડ પડ્યો ? હવે ત્યાં તો શોકથકી જરાક વિરામ પામેલી એવી તેની પુત્રી ગુણમા લાયેં વિનતિ કરી કે હે મહારાજ ! આપને જો મને દીક્ષા દેવી યોગ્ય નાસતી હોય, તો આપો ? તે સાંજલી કુલપતિયેં કહ્યું કે દીક્ષા જે લેવી, તે તો સદુને યોગ્યજ છે, તેમાં તમ જેવાં સંસારમાં મહાદુઃખી જીવને તો વિશેષેં કરી લેવી જોઈયેં થેયેં ॥ યતઃ ॥ પીડિતાનાં પરાન્નૂત્યા, તાડિતાનાં તથાપદા ॥ દુઃસ્થિતાનાં જવસ્થાનાં, શરણં તાપસવ્રતમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થ:- પરાન્નવથી પીડિત અને આપત્તિથી તાડિત, સંસારને વિષે અત્યંત દુઃખિત એવા જનને તો તાપસવ્રત જે છે, તેજ શરણ છે. તે સાંજલી પુષ્પમાલા રાણી બોલી કે હે ગુરો ! આ મારી પુત્રી સગર્જા છે, માટે સગર્જા એવી સ્ત્રીયેં દીક્ષા લેવાય કે કેમ ? ત્યારેં કુલપતિયેં કહ્યું કે તે સ્ત્રી જો સુખમાં હોય, તો તો લેવી ઘટે નહિં, પરંતુ જો તે દુઃખિત હોય, તો લેવી ઘટેજ છે. માટે આ સ્ત્રીને દુઃખનું વિસ્મરણ કરવા માટે દીક્ષા લેવી યોગ્યજ છે. અને વલી

दुःखनुं विस्मरण करनार दीक्षा जेवुं बीजुं कोइ उत्तम आचरण ठेज नहिं ? ते माटें आ तमारी पुत्रीने तो दीक्षा लेवानी जरूरज ठे अने तेम करवामां मारी संमति ठे. ते सांजलीने तत्रत्य सहु कोइ खुशी थयां. पढी वसंत राजा घेर आवी पोताना ज्येष्ठ पुत्रने राज सौंपी सामंतादि कनी रजा जइने पोतानी स्त्री, तथा विधवा पुत्री, तेणें सहित तेणें तापसी दीक्षा लीधी, अने पढी ते त्रणे जण तापसी क्रिया करवामां प्रवृत्त तथा शुद्ध ध्यानने विषे तत्पर रहेवा लाग्यां.

हवे ते गुणमालाने पण पूरा दिवस थयेथी अमारी पर्णकूटीमां एक पुत्री अवतरी. परंतु ते गुणमाला तो सुवावडमांथीज दारुण रोग थवाथी, तथा प्रतिदिन ज्वर आववाथी, योनिशूलनी वेदनार्थी केटलेक वहाडे मरण पामी. त्यारें तेना दुःखें करी दुःखित एवी तेनी माता पुष्पमाला, अत्यंत दुःख पामी रुदन करवा लागी, त्यारें त्यांनी रहेनारी तापसी स्त्रीयोयें तेने वैराग्य कारक वातोयें करी बोध दइ, शांति पमाडी.

पढी स्नेहें करी उत्पन्न थयेला पोताना स्तनना दूधथकी ते कन्यानी मानी मा पुष्पमालायें धवरावी उठेरवा मांमी. तेथी ते वनमां ने वनमांज महोटी थइ, तेथी तेनुं नाम वनमाला पाडयुं, अनुक्रमें ते कन्या सर्व तापसीयोना मनने आबद्धाद कारक एवा यौवन वयने प्राप्त थइ. हवे ते कुलपति, पोताना शिष्य थयेला वसंतमुनिने पोताना पाट पर बेसारी योग मार्ग साधी स्वर्गमां गया. अने पुष्पमाला पण दैवयोगें मरण पामी गइ. हवे हे पद्मोत्तर कुमार ! हाल में कहुं के वसंतमुनिने पाटें बेसाखो. ते वसंत मुनि पंमें हुंज ठौं. ते कन्यानां माता, पिता, तथा मानी मा, ए सर्व मरण पामेलां होवाथी ते कन्या अत्यंत दुःखी थइ रुदन करवा लागी. तेने जोइने महामोहथकी मोहित थयेलो हुं चिंताक्रांत थयो थको ए कन्यानुं पालन पोषण करवा लाग्यो, ते अद्यापि पर्यंत तेनुं पालन पोषण कखाज करुं बुं. अने तेना विवाह माटें तेने योग्य एवा वरनी पण शोध कखाज करुं बुं. तथा वली ते विषे महारा गुरु मने कहि गया ठे के आ वनमाला कन्या साथें जेनो विवाह थाओ, ते महोटो राजा थाओ. हे कुमार ! ते कन्या आ आपनी पासें उनी राखेली ठे, तेज ठे. आ प्रमाणें मने पूठवाथी जे खरी बात हती, ते में कही आपी. हे कुमार !

બીજું તો ઠીક, પણ સર્વસંગત્યાગી એવા મને દૈવયોગથી તેની સાથે પુત્રી વત્ સ્નેહ લાગેલો છે, તેથી જો તમે તેનું દયા કરીને પાણિગ્રહણ કરો, તો હું તે સ્નેહરૂપ પાશથી છૂટું? તે સાંજલી પદ્મોત્તર કુમારેં ખુશી થઈને તેનું વચન સ્વીકાર કહ્યું. પછી તે વસંતકુલપતિયેં વિવાહની સર્વ સામગ્રી એકઠી કરીને તે કન્યાને ત્યાંજ પદ્મોત્તર કુમારસાથેં પરણાવી આપી. પછી તે કન્યાની માનાં તથા તે કન્યાની માની માનાં જે કાંઈ વસ્ત્ર આનૂષણ વગેરે રાखी મૂક્યાં હતાં તે, અને બીજાં પણ કેટલાંક નવાં કરાવેલાં આનૂષણ વસ્ત્રો, વનમાલાને કન્યાદાનમાં આપી દીધાં. અને વસંત મુનિયેં પોતાની પાસેં જે સિદ્ધવેતાલ નામા વિદ્યા હતી તે પણ તે કુમારને આપી દીધી. હવે પદ્મોત્તર કુમાર પણ નવોઢા એવી તે વનમાલા સાથેં કેટલાક દિવસ ત્યાં રહીને પછી તે વસંત મુનિની રજા લઈને ત્યાંથી ચાલ્યો, અને પોતાના માતામહના વિયોગ થવાના ડુઃખેં ડુઃખિત એવી પોતાની પ્રિયસ્ત્રીને કેટલીક વિનોદની વાર્તાત્રિયેં કરી આનંદ પમાડતો થકો કરમેં કરી તે મથુરા નગરીમાં આવ્યો. અને ત્યાં આવી મથુરાધિપતિયેં આપેલા આવાસમાં સૈન્ય સહિત ઉતારો કહ્યો.

હવે ત્યાં બીજા પણ કેટલાક રાજકુમારો આવ્યા. પછી જ્યારેં સ્વયંવરનો ઉત્તમ દિવસ આવ્યો, ત્યારેં ધારણ કહ્યાં છે સૂર્યસમાન પ્રકાશિત મુકુટ વગેરે આજરણો જેણેં, અને તે કન્યાએ પરણવા માટે અત્યુત્કંઠિત એવા તે દેશ દેશના રાજકુમારો, પૂર્વાક્ત સ્વયંવર મંરૂપમાં મણિ અને રત્નો, તેણેં જડિત ઝંચા તથા નીચા એવા માંચડાએ વિષે યથાયોગ્યરીતેં સુરકુમારોની પેઠેં આવી બેઠા. પછી દિવ્યવેષને ધારણ કરનારા એવા તે કુમારો, પોત પોતાની જેવી જેવી જોગ સામગ્રી, અને પોત પોતાનાં જેવાં જેવાં જ્ઞાન પ્રમુખ હતાં તેમને એકબીજાની સ્પર્ધાથી ઝઠાંઠલા થઈને બતાવવા લાગ્યા. એટલે તે રાજકુમારો એમ જાણે છે કે અમારાં જે કાંઈ સંપત્તિ વગેરે છે, તે જો આ બેઠુ કન્યાએ બતાવીયેં, તો તે કન્યાએ તેથી લોનાઈ જઈ અમોનેજ વરે? હવે એ સમયેં ધન્ય, અને શુભ એવી લીલાયેં કરી સુશોજિત, વિવાહને યોગ્ય એવાં વસ્ત્ર તથા આનૂષણોયેં કરી મનોહર, જાણે સ્વર્ગમાંથી આવેલી રંજા અને તિલોત્તમા નામા અપ્સરાજ હોય નહિં? એવી તે ચંડલેલા અને સૂર્ય જ્ઞેલાનામા બેઠુ રાજકન્યાએ પોતાના હાથમાં ઉત્તમ એવી વરમાલાને ધારણ

करिने एक रथमां बेसीने ते सुशोजित एवा स्वयंवर मंमप पासैं आवीयो. अने पढी रथथी नीचें उतरी स्वयंवर मंमपमां चालीयो, चालतां चालतां ते कन्याउनी पासैं, त्यां बेठेला राजकुमारोना गुण कुल वगेरे कहेवा माटे राखेली जाटणीयें, जे जे कुमार पासैं ते कन्याउ आवे, ते ते राजकुमारना गुणग्रामनुं वर्णन करवा मांमयुं. अने तेवी रीतें आखो स्वयंवर मंमप फरीने पाढी ते कन्याउ स्वस्थानें आवीयो, परंतु तेना मनमां तथा नजरमां कोइ पण राजकुमार आख्यो नहिं. त्यारें वली ते बीजी वार पाढी स्वयंवर मंमपमां वरमाला लइ चालीयो, अने चालतां चालतां देव कुमारसमान ज्यां पद्मोत्तर कुमार बेठेलो ठे, त्यां आवीयो. अने तेनी पर बेहु कन्यानी एकज समयें दष्टि पडी, के तुरत तेउनुं मन, ते कुमार मांज चोटी गयुं, तेथी एकदम ते बेहु कन्यायें पद्मोत्तर कुमारना गला मांज वरमालानुं आरोपण कयुं, ते वखत जय जय शब्द थवा लाग्यो तथा अनेक वाद्यो पण वागवा लाग्यां अने त्यां बेठेला राजकुमारो शिवाय सहु कोइ जनो अत्यंत प्रसन्न अइने एक साथेंज कहेवा लाग्यां के “अहो ! आ बेहु कन्यायें घणोज उत्तम तथा मनोहर, पोताने योग्य, एवोज वर वखो ” हवे ते बेहु कन्यायें ते पद्मोत्तर कुमार वखो. ते जोइने कृतांत नी पेठें कोपायमान थयेलो एवो कोइएक सांकेतपुरनो विडुर नामा राजा, तत्रत्य सर्व राजकुमार मंमलने कहेवा लाग्यो, के हे राजकुमारो ! आ अद्वय इ, मूर्ख एवा पद्मोत्तर कुमारें हाल आ बेहु कन्याउने जे वरी ठे ते, ते पापीयें आपणुं सर्वनुं नाकज कायुं ठे. माटे तेने आर्हींथी जीवतो जवा देशो नहिं हो. अने जो जो ते जागो जाशे, माटे तमें ऊट पकडो ! पकडो ! ए दुष्टना मदने तमो कोइ जो नहिं उतारो, तो पण हुं तो तेनो मद एक कृण मांज उतारी दइश ! ते सांजली सामर्थ थयेला राजकुमारो तुरत हथियार लइने लडवा माटे सन्नइ थइ गया. पढी ते पद्मोत्तर कुमारना ससरा चंड ध्वज राजायें जाणुं जे आ मारो जमाइ एकलो ठे, अने ए राजकुमार तो घणा ठे, तेथी तेनी हुं सहाय करुं ? नहिं तो ए पद्मोत्तरें मारी बेहु कन्याने वरी ठे, तेथी मने महोदुं दुःख आवी पडशे ? तेम जाणी पोतें तेने आश्रय देवा वास्ते सैन्य तैयार करी लडवा बहार पड्यो. ते जोइने विडुर राजायें जाणुं जे, तेनो ससरो तेनी सहायमाटे मळ्यो, ते माटे हवे हुं ते बेहु

जणने जीती सकीश नहिं, तेथी एक वाचाल दूतने मोकली साम, दान, विधिजेदथी समजावीयें, अने एम समजाव्याथ। कोइ रीतें ते बे कन्यामांथी मने एक पण कन्या जोइयें आपे ठे? जो आपे तो तो ठीक थाय, नहिं तो पढी ठेवट लडवुं तो ठेज? एम विचारी एक वाचाल दूतने ते चंद्रध्वज राजा पासें मोकल्यो, ते दूतें आवीने ते चंद्रध्वज राजाने कथुं के हे राजन् ! मने सांकेतपुरना विडुर राजायें मोकलेलो ठे. अने तेणें कहेवराव्युं ठे के. “आहिं आवेला कोइ पण राजकुमारने एक कन्या तमारे आपवीज जोइयें. कारण के आप्या विना आ अमारो राजकुमारो नो कोप शांत थाओ नही ! तथा तमने सहुने सुख शाता पण रहेओ नहिं अने महोटो उत्पा त थाओ? वली हे नृप ! तमें सर्व राज कुमारोने आमंत्रण करी तेडावीने एकज जणने बेहुकन्याउं आपी दीधी, ते तमोयें अमारुं सहुनुं मोहोटुं अ पमान कथुं ठे अने नाक काप्युं ठे? माटे अमारा कहेवा प्रमाणें एक पण कन्या जो नहिं आपो, तो तमारा जमाइने ए बेहु कन्याने परणी पोताने घेर जावुं, बहुज कठिन थइ पडओ? जाजुं गुं कहियें, पण ते पद्मोत्तरनो नाशज थाओ?” ए वाक्य सांजली मथुरापति एवो चंद्रध्वज राजा बोल्यो के हे दूत ! तुं आवा कटु वाक्य म बोल. अने तुं तारा स्वामीनुं हित करवा आव्यो ठो खरो, परंतु कांइ युक्तायुक्त समजतोज नथी. कारण के जे संदेशाथी वृथा महोटो क्लेश उत्पन्न थाय, तेवो संदेशो देतां जरा पण मर केम खातो नथी? त्यारें ते दूत बोल्यो के हे राजन् ! आप कहो ठो, एमज हुं मारा स्वामीनो जक्त ठों, एम तो सहु कोइ जाणोज ठे, परंतु जो विचार करओ, तो आपनो पण हुं हितैषी ठों, केम के आ पनी बे कन्याउंमांथी एक कन्या आपवारूप संदेशो कहिने आपनां तथा आपना जामाताना अने सर्व सैन्यना जीवोने बचाववा इच्छुं ठों, कदा चित् अमो बलवान् ठैयें, तो अमारो तारा स्वामी विडुरराजा वगेरेथी पराजय कोइ दाडो थाय एमज नथी ! एम जो आप जाणता हो, तो ते आपनी महोटी जूल ठे. कारण के एक कोइ महोटो बलवान् हस्ती होय, तो तेने जाजा जण जो दमन करे ठे, तो तेनुं दमन थाय ठे, अने तेथ। पढी ते बीचाराना शरीरने कीडीयो जेवा हलका जीवोने खावानो प्रसंग आवे ठे. वली जुउ. आवो अति प्रकाशमान सूर्य ठे, ते पण जो जाजां

વાદલાંઝથી ઘેરાઈ જાય છે, તો તે નિસ્તેજ થઈ જાય છે. તેમજ એક જણ કદાચિત્ શૂરવીર હોય, તો પણ જ્યારે તેને જાજા સુનટો વીંટી લીધે છે, ત્યારે તેનો પરાજવ થયા વિના રહેતોજ નથી. હવે આ પ્રકારની સર્વ વાત, ત્યાં નજીક ઝનેલા પદ્મોત્તર કુમારેં સાંજની કેતુરત તે બોલી ઊઠ્યો કે હે દૂત ! તું અવલાં તથા રજોગુણ ઝરેલાં વચન કેમ બકે છે ? અને તું કહે છે કે હું મારા સ્વામીનો નક્ત હું, તે પણ સ્વોટી વાત છે, કારણ કે જો તું સ્વામિનક્ત હો, તો તારા સ્વામીનો તથા તદનુયાયીનો જેથી નાશ થાય તેવાં કટુ વચનરૂપ સંદેશો શામાટે કહે ? વલી તું મૂર્ખશિરોમણિ પણ હો, કેમ કે તેં જે હસ્તી વગેરેના દૃષ્ટાંત આપ્યા, તે પણ સમજ્યા વિનાજ આપ્યા છે. જો. એક ગંધહસ્તી જે હોય છે, તે બીજા હસ્તીયોને મારી નાખે છે, અને તે હસ્તીને વલી એકલો સિંહજ મારી નાખે છે, અને તે સિંહને વલી એકલો શરજનામા પક્ષી મારી નાખે છે, એમ તારતામ્યપણાથી એકથી એકનું બલ વધારેજ હોય છે. વલી તેં કહ્યું કે એકલા શૂરવીરને સુનટો મારી નાખે, પણ અતિબલવાન સુનટ, જલેં એકલોજ હોય, તો પણ તે, તેથી અલ્પબલ વાલા સુનટોને મારીજ નાખે છે. તેથી તારા કહેલા પૂર્વાક્ત સર્વ દૃષ્ટાંત અનુપયુક્ત જેવા દેખાય છે. માટેં સિંહ સમાન પરાક્રમવાલા જે અમો થૈયેં, તે શૃગાલ તથા શ્વાન સમાન તારા સ્વામી વિહુરરાજા પ્રમુખ રાજકુમારોથી કોઈ ઢાઢો નય પામનારાજ નથી. અને શ્વાનો જે છે, તે બહુજ નથ્યા કરે છે, પરંતુ તે કોઈને કરડી શકતા નથી. અને હે દૂત ! હવે જો જાણું કેહે વરાવતો હો, તો જે શૂરવીર ન ઠતાં માનજંગનીરૂ હોય, તેડયેં તો આ સ્વયંવર મંમપમાં આવવુંજ યચિત નથી. વલી આહિં આવનારા અમોને રાજકુમારોને તો પ્રથમ જાણવુંજ જોઈયેં, કે સ્વયંવર મંમપમાં જે કન્યા હશે, તે તો કોઈ પણ એક વરનેજ વરશે ? તેમ જાણતાં ઠતાં જ્યારેં પોતાના ડુર્ના મ્યથીજ પોતાને તે કન્યા ન વરે, ત્યારેં તેમાં તેનું માનજંગ તે જોનું થયું કેહેવાય ? ના નજ કહેવાય. માટેં તારો સ્વામી વિહુર રાજા જે છે, તે ચિત્તને વિષે મફતનો સ્વોટો પરાજવ માને છે ? તેથી તો સ્પષ્ટરીતેં એમ જણાય છે, કે તે પંડે કાઢી બુદ્ધિવાલો માણસ છે, તેમજ વલી તેણેં પોતાના હિતચિંતક એવા માહ્યા મંત્રિયો પણ રાખ્યા નથી. વલી હે દૂત ! તારા સ્વામી વિહુર રાજાનું નાક તો જ્યાંથી મારા ગલામાં આ કન્યાડયેં વરમાલા આરોપણ કરી,

ત્યાંથીજ કપાડ ગયું છે, તો વલી પાઠો તે કાપેલા નાકપર તારી સાથે મો કલેલા સંદેશાથી દ્વાર નજરાવાની શામાટે ઇચ્છા કરે છે ? આ પ્રકારનાં કુમારનાં વચન સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલો તે દૂત, એકદમ બોલી ઊઠ્યો કે, હે મિથ્યાનિમાની કુમાર ! આ તારા બોલવારૂપ પાંદિત્યે તો તું જરૂર હાલ તે વિહર રાજા વગેરે રાજ કુમારોયેં યમરાજાના પગ ચાંપ વા મોકલી દીધેલો હો. એમ જણાય છે. હે વૃથાનિમાની ! સાંજલ. સર્પ જે છે, તે દશન કરી સહુનાં પ્રાણ લે છે એવો પ્રબલ છે, પરંતુ તેને સર્વ પક્ષીઓ એકઠાં થઈ પોતાની ચાંચથી વિંચી નાચે છે, તેમ તું રૂપ જે સર્પ ઠો, તેને પક્ષીરૂપ રાજકુમારો ઘડી એકમાં બાણરૂપ ચાંચેં કરી વીચી ના ચરે, તેમાં જરા પણ સંશય રાખીશ નહિં. એવાં વચન સાંજલી કોપાય માન થયેલા ચંદ્રધ્વજ રાજાએ પોતાના પહેરાપર રહેલા ચાકરોને હુકમ કહ્યો, કે હે અનુચરો ! આ હુદ્દ દૂતને એકદમ ગલે પકડી બાહાર કાઢો. તે સાંજલી તુરત તે અનુચરોયેં તે દૂતને ગલે પકડી બાહાર કાઢ્યો.

હવે દૂત પણ ઘણોજ મનમાં ક્રોધ પામી શીઘ્રતાથી પોતાના સ્વામી પાસેં આવ્યો, અને ત્યાં આવી બનેલી સર્વ વાત કહી દેખાડી. તે સાંજલી કૃતાંત સમાન કોપાયમાન થયેલા વિહર રાજાએ તુરત રણતૂર વગડાવ્યાં. અને હાથી તથા ઘોડાં પાલકા, અને સૈન્ય સહિત લડવા માટે તૈયાર થયો. તે જોઈને બીજા રાજકુમારો પણ પોત પોતાનું સૈન્ય તૈયાર કરી લડવા તત્પર થયા. અને તેડયેં પણ રણતૂર વગડાવ્યાં. પછી તે સર્વને લડવા તૈયાર થયેલા જોઈને ચંદ્રધ્વજ રાજા પોતાના સૈન્યને તૈયાર કરી લડવા તત્પર થયો, અને તેણે પણ રણતૂર વગડાવવા માંડ્યાં. આ પ્રમાણે ચંદ્રધ્વજ રાજાને લડવા તત્પર થયેલો જોઈને પદ્મોત્તર કુમાર કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રજો ! આવા કીટકસમાન તુલ્ય રાજકુમારોની સાથે તમારા જેવા મહોટા યોદ્ધાને શામાટે લડવા જાવું જોઈયેં ? અને આપેં લડવા માટેં અવહું મોટું જે સૈન્ય તૈયાર કહ્યું, તો તે સૈન્યનું પણ આવા અલ્પ યુદ્ધમાં શું કામ છે ? ત્યાં તો હું એકલોજ જાણ, કારણ કે તે પણ સર્વે બાલકોજ છે ? માટે હુંજ રથમાં બેસી જાઉં બું. તમો જીત તો ચરા, કે હું એકલોજ તે સર્વેનો પરાજય, કેટલી વારમાં કરું બું ! એમ કહી તે ચંદ્રધ્વજ રાજાને તથા તેની સેનાને અને પોતાની સેનાને શપથ દેને પાઠાં વાલી

अने पोतें एकलोज रथमां बेसी सिंहनी पेटें शुद्धनूमिमां गयो. त्यां तेने जो इने सामर्थ्यवान् एवा विडुरादिक राजाउ बोल्या के, हे मंदमते ! तें ज्यारें तारा पराक्रमना अजिमानथी सर्व सैन्यने काढी मूक्युं, त्यारें तुं पण आरणनूमिथी जलदी जागी जा. कारण के अमें बालक एवा तारा एकला साथें शुद्ध नहिं करीयें ? त्यारें लीलायें करी जलित एवो पद्मोत्तर कुमार बोल्या के, आवी खल समान वाणी बोलवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे ? हुं प्रगटरीतें तमारी सर्वनी सामो उजो जे हुं, माटें तमारामां जेटलुं जोर होय, तेटलुं देखाडो. वृथा बकवाद शामाटें करो ठो ? ए वचन सांजली क्रोधा यमान थयेला राजकुमारो एकदम प्रहार करवा तत्पर थइ गया. ते जो इने, ते वसंत कुलपतिनी आपेली वेताल विद्या जे हती, तेनुं कुमारें स्मरण कलुं के ते विद्याना प्रजावथी वैरीउयें जे जे शस्त्रो तथा अस्त्रो कुंवर पर नाख्यां हतां ते तेज शस्त्रोयेकरी वेतालमंत्रथी साथ्य थयेला पिशाचो, निर्दय पणें ते राजकुमारोनेज मारवा लाग्या. तेथी ते सर्व राजकुमारो अति प्रहारथी दीनवदन थइ, जीववाने विषे पण निराश थइ गया. पढी पद्मोत्तर कुमारुं आवुं अत्यंत दुरत्यय पराक्रम जोइने कंपायमान ठे शरीर जेनुं एवो, अने शुद्ध करवा आवेला सर्व राजकुमारो नो अयेसर विडुर राजा, गर्वपर्वतथी नीचें उतरिने अर्थात् हारी जइ नम्र थइने एकदम कुमारना बेहु चरणमां आवी पड्यो. अने कहेवा लाग्यो के हे कुमार ! महा अपराधी एवा जे अमें ते अमारुं रक्षणे करो, रक्षणे करो ! तेवा दीन वचन सांजलीने ते कुमारें तुरत वेताल विद्यानो उपसंहार करी लीधो. पढी शुद्ध करवा आवी पराजय पामेला एवा सर्व राजकुमारोयें कुमार पासें कृपा मागी अने सहु कोइ दास समान थइ रह्या. कुमारना सैन्यमां तथा चंडध्वज राजाना नगरमां वधाइ वागवा लागी. पढी ते चंडध्वज राजायें अत्यंत अपमान पामेला एवा ते विडुरादिक राजकुमारोने सन्मान करी पोत पोताने गाम जवा आझा आपी. एम पद्मोत्तर कुमारना प्रजावथी सर्व क्लेश नाश पाम्यो. पढी स्वयंवरमां वरमाला आरोपी वरेली पोतानी बेहुकन्याने चंडध्वज राजायें ते पद्मोत्तर कुमार साथें परणावी दीधी. विश्वने वल्लज एवो ते कुमार, केट लाएक दिवस त्यां रहीने पढी पोताना ससरानी आझा लइ मोहोटा सैन्यें पृथ्वीने आह्वादित करतो थको उद्वाहित एवी त्रणे स्त्रीयोयें सहित

स्वनगरमां आव्यो. त्यारें तेनां माता पितायें घणोज आनंद पामी माहा महोत्सवथी वधूसहित ते मनोहर पुत्रनो प्रवेश कराव्यो. पढी ते पोताना पुत्रने, मंत्री, सामंत प्रमुखनी, सम्मतिथी युवराजपद उपर प्राप्त कखो. अने ते कुमारपणा, पोताना पूर्वकृत पुण्यना प्रजावथी विषयसुखने नोगववा लाग्यो.

हवे जे मुक्तावलीनो जीव देवपणामांथी हरिवेग नामा विद्यार थइने अवतखो ठे, तेना उद्गाहनं वृत्तांत कहे ठे. के वैताढ्य पर्वत पर विद्याधरोना राज्यनी दक्षिण अने उत्तर श्रेणि ठे, तेमां उत्तरश्रेणिने विषे ते श्रेणिनुं शृंगारनूत गगनवह्नन नामा एक नगर ठे. तेनुं विद्याधरशिरोमणि एवो कन ककेतु नामा विद्याधर राज्य करे ठे, तेने बे स्त्रीयो ठे. तेमां एकनुं नाम कनकवती अने बीजीनुं नाम रत्नावली ठे. ते बेहुने एकेक कन्या थइ ठे. तेमां एक कन्यानुं नाम कनकावली अने बीजी कन्यानुं नाम रत्नावली ठे. ते बेहु कन्याना जन्म दिवसने विषे कोइ एक नैमित्तिकें आवीने कहुं के जे कोइ जाग्यवान् पुरुष, ए बेहु कन्यामांथी एक कन्याने वरज्ञे, ते जावीकालें आ वैताढ्य पर्वतनी एक श्रेणीनो अधिपति थाज्ञे ? अने जे जाग्यशाली पुरुष बेहु कन्यानुं पाणिग्रहण करज्ञे, ते आ वैताढ्य पर्वतनी उत्तर अने दक्षिण, ए बेहु श्रेणियोनो जावीकालें जोक्ता थाज्ञे. हवे यौव नावस्था प्राप्त थवाथी ते बेहु कन्यानुं सर्वांग सौंदर्य जोइने तेना पितायें स्वयंवर करवानो प्रारंज कखो. त्यारें ते कन्याना पिता विद्याधरना तेडा व्याथी कलाकलापोथी संपन्न, विद्यायें उन्मत्त, महारूपवान्, एवा केटला एक विद्याधरो आव्या. एम घणा एक विद्याधरो एकठा थया. तेमां पूर्वोक्त हरिवेग विद्याधर पण आव्यो, त्यारें ते बेहु कन्या, सहु कुमारोनो त्याग करी ते हरिवेगनेज वरी. ते वखत ते कन्याना पिता कनककेतु राजायें ते कन्याना लग्ननो महोटो समारंज कखो.

हवे केटला एक दिवस ते हरिवेग, पोतानी बेहु स्त्रीयोयें सहित त्यां रहिने पढी ससरानी आझा लइ त्यांथी स्त्रीयो सहित अनुक्रमें पोताने गाम आव्यो. हवे ते कुमारनो पिता तरवेग विद्याधर, मनमां खुशी थइ विचारवा लाग्यो के अहो ! आ मनुष्यना जवमां प्रथम विद्याधरनो जव थावो तेज महा पुण्यें करी थाय ठे. तो तेमां आ मारा पुत्रनो जन्म थयो ठे. तेमां पण

વલી આ મારો પુત્ર બીજા વિદ્યાધરો કરતાં જાગ્યશાલી દેખાય છે. કારણ કે જેમ કોઈ એક સુકૃતી પુરુષ, શ્રીને અને કીર્તિને વરે, તેમ આ મારો પુત્ર હરિવેગ, ઉત્તમ એવા કનકકેતુ રાજાની બેઠુ કન્યાને વચ્ચો છે. નહિં તો આવા મહોટા પરાક્રમી એવા લક્ષ્મણવિદ્યાધરોની ઉપેક્ષા કરીને તે કન્યાએ આ મારા હરિવેગ પુત્રને જ કેમ વરે ? વલી જ્ઞાનીનું વચન છે, કે જે કન્યાએ હાલ આ મારો પુત્ર હરિવેગ વચ્ચો, તે કન્યાએ જે પુરુષ વરશે, તે વૈતાલપર્વતની ઉત્તર દક્ષિણ શ્રેણીનો રાજા થાશે, તો તે જ્ઞાનીનું વચન કાંઈ કોઈ ડાહ્યો સ્વોટું પડે ? ના, પડે જ નહિં. તેથી તે રાજ્ય પણ જરૂર માહારા પુત્રને જ મળશે મારે આ હરિવેગે તે પૂર્વજન્મે શું પુણ્ય કયું હશે ? તે વાત કેવલી વિના બીજો કાંઈ જાણે નહિં. મારે ચાલ કોઈ ઠેકાણે કેવલી જગવાન હોય, તો ત્યાં જશે તે મને પૂઠી જાઉં ? એમ વિચાર જ્યાં કરે છે, ત્યાં તો જ્ઞાનજાનુ; વિશ્વના મનને હરણ કરનાર, એવા શ્રીતેજનામા કેવલી તેજ ગામના ઉપવનને વિષે સમોસચ્ચા. તે સાંજલી હર્ષજરે પ્રફુલ્લિત છે ગાત્રો જેનાં, એવો તરવેગ રાજા, પોતાનો હરિવેગ પુત્ર, અનેક સામંત, મંત્રીશ્વર, ચતુરંગી સેના, તેણે યુક્ત થકો તે કેવલી જગવાનને વાંદવા માટે આવ્યો. ત્યાં આવી કેવલીને નમન કરી સહુ કોઈ જનો યથોચિત સ્થાન પર બેઠા. ત્યારે પોતે પણ બેઠો. પૂઠી કેવલી જગવાને દેશના દેવાનો પ્રારંભ કયો. તે દેશના સર્વ સાંજલીને સમય જોડે તરવેગ રાજાએ પૂઠયું કે હે જગવન ! આ હરિવેગ નામા મારો પુત્ર પૂર્વજન્મે કોણ હતો, અને તેણે શું સુકૃત કયું હશે ? જે તેને અનાયાસે સર્વ સુખ પ્રાપ્ત થયું છે ? તે સાંજલી કેવલી જગવાને પ્રથમ થયેલા શંખરાજા અને કલાવતી રાણીના જવથી આરંભીને આહિં સુધી બેઠુ જણના બાર જવ થયા, તેની સર્વ કથા કહી બતાવી. અને હાલમાં તેરમે જવે, એ હરિવેગ કુમાર થયો છે, તે કયું, તથા તેના પ્રત્યેક જવમાં નિર્મલ થયેલા ધર્મના જાવો, તથા ધર્મસેવન કરી જે પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય, વૃદ્ધિગત થયું તે, તથા હાલમાં પણ તે પુણ્યના માર્ગે કરી બેઠુને સુખ પ્રાપ્ત થયેલું છે તે સર્વ, કહી બતાવ્યું.

તે સર્વ સવિસ્તર ચરિત્ર સાંજલીને ઉત્તમ પરિણામવાળો એવો તરવેગ રાજા, પોતાના પુત્ર હરિવેગને રાજ્યાસન પર બેસારીને કેવલી જગવાન પાસે મનોહર એવા ચારિત્રને અંગીકાર કરતો હવો. અને હરિવેગ પણ પોતાના પૂર્વના બાર જવ સાંજલી જિનમતને વિષે અત્યંત પ્રીતિમાન થઈ શ્રાવકના

धर्मने अंगीकार करतो हवो. पढी पूर्वजन्मना प्रेमें करी ते हरिवेग केवली गु
रुने पूढवा लाग्यो के हे जगवन ! ते अग्यारमा जवमां थयेलो शूरसेन कुमा
रनो जीव बारमा जवमां देव थयो, हतो ते त्यांथी चवीने हाल तेरमे जवें
क्यांहि अवतरेलो ठे के नहिं ? अने ते अवतखो ठे, तो तेनुं गुं नाम ठे ?
अने ते सुलजबोधी के दुर्जजबोधी ? तथा ते जिनधर्मने प्राप्त थयेलो ठे,
के मिथ्यात्वी ठे ? ते सर्व कहो. ते सांजली केवली जगवान् बोल्या के
हे पुण्यात्मन् ! सांजल. हाल तेसूरसेन कुमारनो जीव तो देवपणायी चवी
ने दक्षिण जरताईना मध्यखंमने विषे गर्जनपुरना राजानो पद्मोत्तर नामा
पुत्र थइ अवतरेलो ठे. परंतु ते हजी जिनधर्मने प्राप्त थयेलो नथी. पा
मवाने योग्य ठे, अर्थात् ते सुलजबोधी ठे. अने हे कुमार ! कोइ जीव, धर्म
पामवाने योग्य होय, तो पण गुरु सामग्रीना अजावथी ते जीव, धर्मने प्राप्त
थइ शकतो नथी ॥यतः॥ जोगावि धम्मरयण, स्स पाणिणो नहि जहंति संबो
हिं ॥ सुविसुद्ध धम्माचरियं, धम्मायरियं अयाविंता ॥ १ ॥ सुद्धे विदल्ले प
डिमा, न होइ तणु सुत्तहार विरहेण ॥ सुद्धेवि जीव दवे, न गुणप्पत्ती गु
रुविउंगे ॥ २ ॥ अर्थः—प्राणीयोने धर्म रत्नना योगो होय, तो पण तेने सु
विशुद्ध धर्मनुं आचरण करनारा एवा धर्माचार्यना योग विना धर्मनी प्राप्ति
थाती नथी ॥१॥ जेम के शुद्ध विदल पापाण होय, पण ते पापाणनी प्रति
मा सूत्रधारना योग विना कदापि वनती नथी ॥२॥ हे राजन् ! पूर्वे ब्राह्मणो
ना जयथी मुनियो विहार करता अटक्या हता, तेथी गुरु सामग्रीना अ
जावथी ते पद्मोत्तर कुमार, सम्यक्कने प्राप्त थयो नथी. तेम वली ब्राह्मणो
पण ते सुलजबोधी होवाथी तेने शैवधर्मवासित करी शक्या नथी. हाल तो
ते काचमणियोनी मध्ये जेवो अविद्ध मरकतमणि होय, तेवो थइ रहे
लो ठे. परंतु हे जाइ ! ते पद्मोत्तर कुमार, तमाराथीज जिनधर्मने पामजो,
अने पढी सम्यक्कने प्राप्त थजो. ए प्रमाणें सर्ववृत्तांत हरिवेग विद्याधर
सांजलीने अत्यंत हर्षायमान थयो थको जगवानने नमस्कार करीने पोता
ना स्थानक प्रत्यें आब्यो. त्यां मोहोटी रुद्धिवालो थइ, पूर्वोक्त ज्ञानीना
कहेवा मुजब वैताढ्य पर्वतनी उत्तर तथा दक्षिण श्रेणीना विद्याध
र राजाउयें अर्चित, अने अतुल तेजें करी प्रदीप्त थको अनुक्रमें तत्रत्य
सर्व विद्याधरोनो चक्री थयो.

હવે એક દિવસે કેવલીનું વચન યાદ રાखीને તે પદ્મોત્તર કુમારને જિન ધર્મનો બોધ દેવા માર્ટે પોતાના રાજ્યપર મંત્રીને બેસારી, તે હરિવેગે કાજલના સમૂહ સમાન, કાલો, પીલી અને વર્તુલાકાર એવી ચક્રુવાળો કોમીયોના હારથી અલંકૃત, મોહોટી ગ્રીવા તથા કપાલ યુક્ત, વિશાલ ઉદરવાળો, મનોહર હાથ પગવાળો, સ્થૂલ દેહયુક્ત, શબ્દાયમાનથતી ઘુઘરમાળો તથા લોઢાની સાંકળોયેં કરી સહિત એવો એક વૈક્રિય વિદ્યાથી મિંદડો બનાવ્યો. અને પઠી મિંદડાના ગલામાં બાંધેલી સાંકળને હાથમાં લઈને અત્યંત ઉત્સુક થયો થકો તે હરિવેગ, પોતાના મિત્ર પદ્મોત્તર કુમારના ગંજન પુરના ચોકમાં આવી ઝનો રહ્યો. ત્યાં તો તે નગરનાં લોકો તથા ત્યાંના રહેવાસી કેટલાએક બ્રાહ્મણો વગેરે એકઠા થયા અને તેની પાસેં એવો મહોટો ઉત્તમ મિંદડો જોડને તે સર્વ હરિવેગને પૂઠવા લાગ્યા, કે હે પાંથજન ! આ માર્જાર, તમેં મૂલ્ય લડને અમને આપશો ? ત્યારેં હરિવેગ બોલ્યો કે તેના મૂલ્યની કાંડ તમને ખબર છે ? ત્યારેં તે લોકોયેં પૂઠ્યું કે તેનું શું મૂલ્ય છે ? ત્યારેં તે બોલ્યો કે તેનું મૂલ્ય તો એક લાખ દિનાર થાય છે ? તે સાંજલી નાગરિકજનો હસીને કહેવા લાગ્યાં કે આ તે તમેં બોલો છો શું ? કોડ ઠેકાણેં આવા માર્જારનું અટલું બધું મૂલ્ય હોય ? જો તમેં વિચારી બોલશો તો કોડ પળ લેજો ? ત્યારેં તે બોલ્યો કે હે લોકો ! ગુણોનું મૂલ્ય છે, પળ કાંડ વસ્તુનું મૂલ્ય નથી. મનોહર ગુણવાળું કાષ્ઠ છે, તે જહ્નપરિમિત ડબ્બના મૂલ્યવાળું થાય છે, તથા પાષાણ પણ ગુણેં કરી કોટિ ડબ્બના મૂલ્યવાળો થાય છે. અને જે ગુણહીન હોય છે, તે કોડ પણ ઠેકાણેં મૂલ્ય પામતોજ નથી. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ ગુરુદેવબ્રાહ્મણર્ષિ, હયેનવૃષ્ણાશ્મનામ્ ॥ વસ્ત્રાદીનાં વિજ્ઞેષોસ્તિ, ગુણાઽગુણજવોમહાન ॥૧॥ અર્થ:-ગુરુ, દેવ, બ્રાહ્મણ, રૂષિ, હય, હસ્તી, વેલ, પઢર અને વસ્ત્રાદિક, તેમના ગુણપણથી અને ગુણરહિતપણથી મહોટો ફેર ફાર હોય છે. તેમજ માર્જાર માર્જારમાં પણ મહોટો જેદ હોય છે. વલી સાંજલો ॥યતઃ॥ વાજિવારણલોહાનાં, કાષ્ઠપાષાણવાસસામ્ ॥ નારીપુરુષતોયાના, મંતરં બહુ ધાંતરં ॥૧॥ તથા ॥ દેવાણય ધમ્માણય, સમણાણ ય વંજણાણ જુવણમ્મિ ॥ અઙ્ગિબિસેસો ગરુડ, નક્કડ નવરં સુ વિરલેહિં ॥૨॥ અર્થ:-અશ્વ અશ્વમાં, હાથી હાથીમાં, કાષ્ઠકાષ્ઠમાં, પાષાણ પાષાણમાં, વસ્ત્ર વસ્ત્રમાં, સ્ત્રી સ્ત્રીમાં,

पुरुष पुरुषमां, जल जलमां, घणोज फेरफार होय ठे ॥१॥ वली देव देवमां, धर्म धर्ममां, श्रमण श्रमणमां, ब्राह्मण ब्राह्मणमां, जुवन जुवनमां पण निश्चें महोटी फेर फार होय ठे ॥२॥ ए वचन सांजली ते नगरना रहेवासी ब्राह्मणो बोल्या के ए तो तमो ठीक कहो ठो, पण आ तमारा बिल्लाडामां एवा क्यां गुणो ठे ? के जेथी तमो अवडी मोहोटी किम्मत करो ठो ? माटे तेमना गुणो तो कहो ? ते सांजली हरिवेग बोळ्यो के आ अमारा मींदडा मां कोट्यवधि गुणो ठे. ते गुणो कांही तमारी पासें कहेवाना नथी. तेना गुणो तो आ गामना राजा पासें कहेशुं के, जेथी ते सांजली अमारा कहेवा प्रमाणें तेनी किम्मत ते राजा आपी शके ? ने अमारी महेनत पण सार्थक थाय ? तमारी जेवा जीखारी पासें तेना गुणो केहवेथी शुं लाज थाय ? अने एवी लाज विनानी वृथा माथाकूट कोण करे ? ॥ यतः ॥ लुं बिका नारिकेलाणां, नादंति क्षुधिता द्विकाः ॥ निष्फलः शक्तिमुक्तानां, रत्न ग्रहमनोरथः ॥ १ ॥ अर्थः—क्षुधित एवा तथा कादव खानारा देडकांउ, कोऽ दिवस नालियेरनी तथा खजुरनी लुंबो खातां नथी, अने शक्ति रहित जनोने रत्नग्रहण करवानो मनोरथ निष्फलज थड जाय ठे ॥ १ ॥ वली हे ब्राह्मणो ! आ वाणिया जे ठे, ते तो कोडी कोडीनो हिसाब चोप डामां लख्याज करे ठे, तेम तमो ब्राह्मणो ठो, ते जन्मना निदुकज ठो, माटे ते वाणीया पासेंथी तथा तमारी पासेंथी आ अतिमूल्यवान् मार्जारनुं मने शुं मूल्य मले ? वली कदाचित् आवा घणा गुणवाला मार्जारने तम जेवा दरिडीने थोडा मूल्यथी हुं आपुं, तो मारुं दारिड पण केवी रीतें जाय ? एम कहेतो थको ते हरिवेग पद्मोत्तर कुमारना राजमहेलनी नीचें आवी उजो रह्यो, त्यारें तेनी पठवाडे कौतुक जोवाना मिषथी ते ब्राह्मणो पण चाव्या आव्या.

हवे पद्मोत्तर कुमारें त्यां महेलनी नीचें मार्जारने लइने आवी उजा रहेला हरिवेग विद्याधरने दूरथी जोयो. के तुरत तेने पूर्वजन्मना स्नेहथी पोतानी आगल बोलाव्यो, अने नम्रताथी कहुं के हे जाड ! आवो, आवो अने आ आसनपर बेसो ! एम कही सारा आसनपर बेसाव्यो. पठी तेनी पासें रहेला मार्जारने जोड विचार करी पूठशुं के हे नडक ! आवो महोटी मार्जार आपने क्यांथी मळ्यो ? त्यारें हरिवेग बोळ्यो, के आ मार्जार, अ

त्यंत नक्तिथी रंजित करेला एवा देवें मने आपेलो ठे. तेथी रत्नसमान आ मिंदडानुं कांइ मूढ्यज नथी. अर्थात् आ मिंदडो जे ठे, ते अमूढ्यवस्तु ठे. तेथी ते कोइ पण ठेकाणे मजे तेम नथी. परंतु हुं निर्धन ठों तेथी निरुपायपणार्थी एक लाख दीनार मूढ्य लइने तेने वेचवा इहुं हुं. त्यारें तेवी कौतुक सरस्वी वात सांजली पद्मोत्तर कुमार बोळ्यो, के हे नइक ! आ तमारा मार्जारिमां केवा केवा गुणो ठे, के जेनी तमें अवडी महोट। किम्मत करो ठो ? त्यारें हरिवेग बोळ्यो के जुठ. आ मार्जारिमां पहेलो तो ए गुण ठे, के घणोज महोटो अने जाडो ठे. बीजो ए गुण ठे, के अपर सामान्य मार्जारो तेने मारी शकता नथी. त्रीजो ए गुण ठे, के ते जे स्थलमां रात्रियें वसे ठे, तेनी फरती बार योजन जूमिमां कोइ उंदर आवी शकतो नथी. आ प्रकार नो महोटा त्रण गुणो तो प्रत्यक्ष देखाय ठे. बीजा अन्यंतरना तो घणा ज गुणो ठे, ते हाल, कहेतां पार आवे तेम नथी. आ प्रमाणें तेनुं मूढ्य तथा गुणो कह्या, वली हे राजन् ! हुं आपने राजा जाणी तेने आहिं वेचवा माटें आव्यो हुं तेथी आ मार्जार आप ल्यो, अने आपना राजमां मान पा मेला आ ब्राह्मणोने आ मिंदडो सर्व रीतें सारो ठे के केम ठे ? तेनी परीक्षा तथा तपास करवानी आझा आपो. ने पढी जो लेवा योग्य नासतो होय, तो लइने मने तेनुं मूढ्य आपो, के जेथी हुं सवारमां जलदी मारे घेर जावं ? त्यारें पद्मोत्तर कुमारें ते हरिवेग पर पूर्वजन्मना योगें अत्यंत स्नेह आववाथी ते मिंदडो लेवानो निश्चय कखो. अने पढी ते मिंदडो सर्वांगें सारो ठे के केम ठे ? तेनी परीक्षा तथा तपास करवा माटे त त्रत्य ब्राह्मणोने आझा आपी, त्यारें ते ब्राह्मणो ते मिंदडानां सर्वे अंगो जोवा लाग्या, जोतां जोतां तेनो माबो कान खंमित थयेलो जोयो, त्यारें ते ब्राह्मणोयें हरिवेगने पूठ्युं के आ मिंदडानो माबो कान केम खंमित थइ गयो ठे ? ते सांजली हरिवेग बोळ्यो के सांजलो. हुं आ मिंदडाने वेचवा माटे दूर देशथी आवुं हुं. ते हुं चालतां चालतां थाकी जवाथी रस्तामां आवेला एक जीर्ण देवमंदिरमां उतखो अने रात्रे सुतो, त्यां चालवाना श्रमथी मने तथा मारा आ मार्जारने निडा आवी गइ. तेवामां एक उंदर आव्यो, तेणे आ मिंदडानो माबो कान करडी खाधो. तेथी तेनो कान खंमित थइ गयेलो ठे. बीजुं कांइ दूषण नथी. ते सां

जली ब्राह्मणो एकदम खडखड हसीने कहेवा लाग्या के अरे जाइ ! आ तमारा मिंदडाना त्रण गुणो तो तमें प्रत्यक्ष हजी हमणांज गणाव्या हता, तेमां त्रीजो गुण एम गणाव्यो हतो, के आ मार्जार जे नूमिमां वास करी रहेतो होय, ते नूमिनी आसपास बारयोजन पर्यंत उंदर आवी न शके ? अने हाल कहो ठो, के तेनो कान रातमां आवी उंदर खाइ गयो. माटे तमारो कहेलो एनो त्रीजो गुण क्यां जतो रहां ? अने तेनो आ मावोकान करडावाथी ते दूषित ठे. ते सांजली हरिवेग बोव्यो के सांजलो. हे नइकजनो ! आवा महोटा रत्नमां एक दूषण आववाथी शुं ते दूषित कहेवाय ? ना नज कहेवाय. अने ते जो एक अल्पदोषथी दूषित ठे, तो तमारा देवमां घणाक दोषो ठे, ते ठतां तेने तमें देव केम मानो ठो ? वली आ बीचारा मार्जारमां एक दोष होवाथी कहो ठो, के आ मिंदडो तो दूषित ठे. आ बोलवुं तमारं केवी मोहोटी नूननरेलुं ठे ? ए सांजली ब्राह्मणो क्रोधायमान थइ बोव्या के हे मूर्ख ! अमारा देवमां ते कांइ दोष होय ? अमारा देव तो निर्दोषज ठे ? त्यारें हरिवेग कहे ठे, के हे नट्टो ! सांजलो. ज्यारें तमें कहो ठो, के अमारा देव निर्दोष ठे, त्यारें एक वात हुं पूं बुं, तेनो तमो खुलासो करो. के ब्राह्मणने, बालकने, स्त्रीने, गायने जे हणो, तेने केवो कहेवो जोइयें ? त्यारें नट्टो बोव्या के ते छुष्ट कर्म करनारने तो महा पापिष्ठज कहेवो जोइयें ? तथा तेनुं मुख पण जोवुं न जोइयें ? त्यारें हरिवेग बोव्यो के जे वैश्वानर एवो अग्नि ठे, ते प्रज्ज्वलित कखो थको पूर्वोक्त सर्वने वाली जस्मसात् करी नाखे ठे, परंतु तेमां कोइने पण जीवतो मूकतो नथी. तो ते अग्निने तमें देव बुद्धिथी केम पूजो ठो ? वली तमो कहेवो के ते अग्नि ठे, ते तो ते त्रीश करोड देवताउनुं मुख ठे, कारण के देवताउनी तृप्ति तो ते वैश्वानर अग्नि द्वारायेंज आय ठे. माटें तेने देव मानी मधु घृतादिक हविथी पूजीयें ठैयें ? तो त्यां हुं कहुं बुं, के ज्यारें ते अग्नि, ते त्रीश कोटि देवतानुं मुख ठे, तेथीज ते देव ठे, तो ते देव थइने अग्नि, तथा मृतकनुं कलेवर अने बीजी पण अंदर होमेली खराब वस्तुने केम नइकण करी जाय ठे ? माटें अपवित्र पदार्थनुं जोजन करनारा देवनुं पूजन करनारा जे तमो ते तमो पण अपवित्रज उद्या. एमज वली जलने पण कहो ठो, के “जल ठे, ते विष्णुनी मूर्ति ठे.” एम कहीने पाठा तेज

જલથી ગુદાનું તથા પગ વગેરે અપવિત્ર અંગનું પ્રહ્લાલન કરો છો ? માટે જીવ. તમે જેને દેવ માનો છો, તેની સાથે વિરુદ્ધ વ્યવહાર કરનારા નથી છું ? ના છોજ. કદાચિત્ તમે એમ કહેશો કે જલ છે, તે વિશ્વનું જીવન છે, કારણ કે તે જલ વિના વિશ્વ જીવીજ શકતું નથી માટે તે જગતનો ઉપકાર કરે છે, તેથી તેને દેવ માનિયેં ? ત્યારે હું કહું છું, કે જો તેવા હિસાબથીજ જલને દેવ માનીયેં, તો કુંજારને પણ દેવ માનવો જોઈએ, કારણ કે તે પણ જગદુપકારી કુંજ પ્રમુખ કાર્ય કરે છે. વલી પણ તમે કહો છો કે બોકડાના અને ગાયના મૂત્રને ઘરમાં ઠાંઠ્યા વિના અમારા ઘરમાંથી મૃતક સૂતક જાતું નથી. અને જલવિના દેહમાંથી સૂતક જાતું નથી ? તો તમારા ઘરને તથા દેહને પવિત્ર કરનારું પૂર્વોક્ત બોકડાનું મૂત્ર, તથા જલ હોવાથી તે પણ તમારા દેવ ઠહ્યા ? વલી હે નાહ ! વિચાર કરો, કે તમારા મતમાં પણ સર્વત્ર જલ અને અગ્નિને જગતના સુખ માટે વિધાતાયેં કુંજારાદિકોની પેઠે ઉત્પન્ન કરેલા છે. માટે તમારા મતથી પણ જલનું અને અગ્નિનું ઉપકારીપણું સિદ્ધ થાય છે. પરંતુ તેથી દેવ પણ સિદ્ધ થાતું નથી. માટે જલમાં અને અગ્નિમાં તથા બોકડાના મૂત્રમાં જે દેવપણાની કલ્પના કરવી, તે અયોગ્યજ છે. વલી પણ વિચાર કરી જીવ, કે કોઈ માણસ, કોઈએકને ઇષ્ટ દેવ માની અને તેની પાસે પોતાના શરીરની સેવા તથા ગૃહકાર્ય કરાવે, તો તે કર્મ કરાવનાર માણસ દોષવાન ન થાય છું ? ના થાયજ. તેમ તમે જલને અને અગ્નિને ઇષ્ટદેવ માની જલથી ગુદપ્રહ્લાલન પ્રમુખ, તથા અગ્નિથી રસોડા વગેરે કાર્ય કરાવો છો, તેથી તમો છું દોષવાન ન થાઉં ? ના થાઉંજ. અને વલી એમ કરવાથી જલનું અને અગ્નિનું દેવપણું રહે છે ? ના નજ રહે. અને તમારું સેવકપણું પણ રહે ? ના નજ રહે. માટે તે દેવત્વરહિતને તમે દેવ માનો છો, તે તમારી મહોટી જૂલ છે ? અર્થાત્ ઘણાદોષવાળા અગ્નિને અને જલને દેવ માની તમો દૂષિત કહેતા નથી અને દેવ માનો છો, અને આ વિચારા મારા માર્જારને જરા સ્વંમિત કર્ણપણાના દોષથી દૂષિત કહો છો, તો તે તમારી કેવી અજ્ઞાનતા છે ? તેમજ વલી ગંગા અને ગૌરી તેને વિષે આસક્ત એવા શિવજીને તમો નિર્દોષ દેવ કહો છો, અને આ વિચારા મિંદડાનો એક માથો કાન ઝંદરના કરડવાથી જરા સ્વંમિત થઈ ગયેલો છે, તો તેને તમે દૂષિત કહો છો, એ પણ તમારું કેવું મૌર્ખ્ય છે ?

आवां सयौक्तिक अने सप्रमाण वाक्यो हरिवेगनां सांजलीने ब्राह्मणो तो सर्व निरुत्तर, निश्चेष्ट अने चित्रामणमां आलेख्या जेवाज थड गया. अने पद्मोत्तर कुमार पोते सुलनबोधी होवाथी प्रथम ब्राह्मणमतमां निरादर तो हतोज, परंतु पोतानो पिता ते मतमां होवाथी जरा आदर राखतो हतो, पण आ प्रकारनां ते हरिवेगनां वाक्य सांजलीने तुरत, ब्राह्मणोना कहेला मतने विषे साव मंदजाववालो थड गयो. अने मनमां विचारवा लाग्यो के अहो ! आ पुरुष कांइ मिंदडो वेचनार माणास नथी, परंतु कोइ महान् पुरुष ठे, माटे धर्मनुं स्वरूप आ महात्मा पुरुषनेज पूबुं, के जेने समजवाथी मारुं कड्याण थाय ? अरे ! अटला दिवस सुधी आवा पाखंमी ब्राह्मण लोकोयें मने ठग्यो, अने मारुं आयुष्य निरर्थकज खोवराव्युं ! एम विचार करीने ते कुमार, रूपांतरधारी हरिवेगने पूठवा लाग्यो के हे मित्र ! जेम राजहंस, कमलवनमां क्रीडा करे, तेम आप कया देव, कया गुरु अने कया धर्मरूपवनने विषे क्रीडा करो ठो ? अने आप क्यां रहो ठो ? त्यारें हरिवेग बोव्यो के हे जाइ ! सर्व दर्शनोनां शास्त्र हुं सारी रीतें जाणुं बुं, परंतु मुने कोइ पण ठेकाणे एक जिनदर्शन विना शुद्ध अने सविवेक, मोहदायक बीजुं कोइ पण दर्शन जोवामां आव्युं नहिं. कारण के सर्व दर्शनवाला हिंसा न करवी, खोटुं न बोलवुं, चोरी न करवी, परस्त्रीगमन न करवुं, निष्किंचन रहेवुं, एम कहे ठे खरा, परंतु तेम ते पालता नथी. अर्थात् ते केवल मुखथीज बोले ठे पण तेमांथी काहिं पण पालता नथी. जुउं, के केटलाएक दर्शनवाला, परिग्रहधारी होइने क्रय विक्रय एटले अने क प्रकारना जे व्यापारो, तेने करे ठे, तेमां कीडी प्रमुख जीवोने मारे मरावे ठे. तेम पचन पाचन वगेरेना आरंजोने पण करे करावे ठे. वली केटलाएक दर्शनवाला कंद, मूल, फल, तेना आहार करवारूप खोटां तप करी शुष्क शरीरवाला थाय ठे अने दयाधर्मनो प्रलाप करे ठे. अने ते पूर्वोक्त कंद, मूल, फलने विषे जीवपणुं जाणताज नथी. केटलाएक जड पुरुषो तो धर्मने माटे यज्ञना कुंममां निरपराधी एवा बीचारा अजा वगेरे पशुउने होमी दीये ठे. अने आपण जेवो कोइ पण तेने जइ पूठे ठे, के आवा निरपराधी बीचारा जीवोने आ यज्ञकुंममां शामाटे होमी दीयो ठो ? अने तेनुं हिंसारूप पाप शा माटे बांधो ठो ? त्यारें ते कहे ठे, के आ यज्ञकुंममां जे पशु होमवा

અને તેનો નાશ કરવો, તે કાહિં હિંસા કહેવાતી નથી, કારણ કે યાદ્ધિકા જે હિંસા તે હિંસાજ કહેવાય નહિં, તેથી યજ્ઞમાં હિંસા કરવારૂપ પાપ જે છે તે પાપ અમને લાગે નહીં. વલી કહે છે, કે આ જે પશુને યજ્ઞકુંડમાં અમો હો મિયેં ઠેયેં, તેથી તે પશુનો દેશવામાં તો નાશ જણાય છે સ્વરો, પરંતુ તે નો અમેં નાશ નથી કરતા, પણ ઉપકાર કરીયેં ઠેયેં. કેમ કે? તે કુંડમાં હો મેલા પશુ સ્વર્ગમાં જાય છે. હવે ત્યારેં તેને આપણે એમ પૂછીયેં કે જ્યારેં તમેં તે પશુને કુંડમાં હોમી સ્વર્ગમાં મોકલી તેનો ઉપકાર કરો છો, ત્યારેં તમારા માતા પિતા વગેરેને કુંડમાં હોમી તેને સ્વર્ગમાં મોકલવારૂપ ઉપકાર કેમ કરતા નથી ? એમ કરવાથી તો તમને મોહોટું પુણ્ય થાય ? માટેં હે રાજન્ ! કહેવાનું કારણ એટલુંજ છે, કે તે લોકો મુશ્કેલી માત્ર કહે છે, કે અમેં ધર્મ પાલીયેં ઠેયેં, પરંતુ પ્રત્યક્ષ તે હિંસાજ કરે છે. માટે તે દર્શનવાલા જેમ બાફેલા અડદ અને કલુષિત અન્ન વગેરેનું ઝોજન કરે છે, તેમ ધર્મ અને અધર્મનાં કર્મોયેં કરી કલુષિત એવા ધર્મને પણ પાલે છે. વલી હે રાજન્ ! તેવાં વીજાં ઘણાંજ દર્શનો છે, કે જેમાં કેવલ દોષોંજ જ રેલા છે. અને નિર્દોષ મત જો જોઈયેં, તો તો એક જિન મતજ છે. કારણ કે વિશ્વ જે છે, તે ઘર્ષણથી, તાપમાં તપાવાથી, કાપણીયેં કરી કાપવાથી પરીક્ષા કરેલા સુવર્ણને શુદ્ધ સુવર્ણ કહે છે, તેમ સુદ્ધજનો પણ હવે કહેણું એવાં કારણોથી પરીક્ષા કરી શુદ્ધ થયેલા જિનમતને શુદ્ધ કરી કહે છે. હવે તે કારણો કહું તું. કે પ્રથમ તો જિનમતને વિષે દેવ જે માનેલા છે. તે ૧ દાનાંતરાય, ૨ લોનાંતરાય, ૩ વીર્યાંતરાય, ૪ જોગાંતરાય, ૫ ઉપજોગાંતરાય, ૬ હાસ્ય, ૭ રતિ, ૮ અરતિ, ૯ જય, ૧૦ હર્ષ, જુગુપ્સા એટલે નિંદા, ૧૧ શોક, ૧૨ કામ, ૧૩ મિથ્યાત્વ, ૧૪ અજ્ઞાન, ૧૫ નિશ્ચ, ૧૬ અવિરતિ, ૧૭ રોગ અને ૧૮ દોષ. એ અઢાર દોષોથી રહિત છે. વલી આ જિનમતમાં જે ગુરુ માનેલા છે. તે પણ મહાવ્રતને ધારણ કરેલા માનેલા છે, એટલે હિંસા, અસત્ય, અચૌર્ય, બ્રહ્મચર્ય અને અકિંચનત્વ. એ પાંચ સમિતિયેં યુક્ત તથા મનોગુપ્તિ, કાયગુપ્તિ અને વચનગુપ્તિ, એ ત્રણ ગુપ્તિયેં યુક્ત, ષટ્ત્વિનિકાયના રક્ષક માટેં નિરીહ, નિઃસ્પૃહ કહેલા છે. વલી જિનદર્શનમાં ધર્મ પણ તેનેજ કહેલો છે. કે જે દુર્ગતિમાં પડતા જીવોને ધારણ કરી રાખે છે. અને સમ્યક્ત્વ જ્ઞાન જે છે તે ધર્મનું સારજૂત કહેણું

हे. जेम के कोइ एक महोटा वनमां अनेक वृद्धो ठे खरां, परंतु जे वृद्धने सुगंधित पुष्पो लागेलां होय ठे, तो ते वृद्धथीज ते वन सुगंधित कहेवाय ठे, तेम जिनमतरूप महावनने विषे पुण्यकारक बीजी क्रियारूप वृद्धो तो घणां ठे, परंतु एक सम्यक्तरूप जे कुसुमित वृद्ध ठे, ते वृद्ध सारनूत ठे. वली आ जिनमतना शास्त्रमां तत्त्वश्रद्धान तो एटलुंज कहेलुं ठे, के कोइ पण प्राणीने क्यारें पण हणवो हणाववो नहिं. माटे हे मित्र ! आ जिनधर्म ठे, ते पूर्वोक्त सर्वरीतथी मोक्षदायकज ठे. एम तमारें निश्चें करी जाण वुं. आ प्रकारें रूपांतरधारी हरिवेगना मुखथी शुद्ध एवा अर्हन्मतना गुणोनी स्तुति सांजली पद्मोत्तर कुमार तो परम आनंदने प्राप्त थयो. त्यारें वली रूपांतरधारी हरिवेग कहेवा लाग्यो, के हे कुमार ! जे धर्मना प्रजावथी गया नवमां आपणे वेहुयें प्रथम ग्रैवेयकमां देवता थइ त्यांनुं सुख नोगव्युं हतुं, ते तमने सांजरे ठे, के जूली गया ? वली त्यां आठसो प्रतिमायें युक्त, मणि अने रत्न, तेणें जडित, एक सिद्धायतन नामनुं वैमान आपने प्राप्त थयुं हतुं, अने तेमां वेसीने आपें आठसो प्रतिमानुं वंदन कयुं हतुं, ते पण आपने सांजरतुं नथी शुं ? वली आ प्रकारना सुखदायक एवा धर्मने पूर्व नवोथी जाणो तो ठो, परंतु आदरता शा माटे नथी ? आवां पोताना पूर्वज वना मित्र हरिवेगनां वचन सांजलीने उत्पन्न थयुं ठे, जातिस्मरण ज्ञान जे ने एवो ते पद्मोत्तर कुमार, आहादित थइ कहेवा लाग्यो के अहो ! आ केवुं मनोहर ज्ञानदान ! अहो ! आ केवो वली मारी पर दृढस्नेह ! अहो ! आ केवुं आपनुं परोपकारीपणुं ! अहो ! में पण हाल जाणुं, के ग या जन्ममां ज्यारें हुं सूरसेन कुमार हतो, त्यारें आप मुक्तावली नामा स्त्री हता, ते मुक्तावली थयेला आप मारी साथें ग्रैवेयक लोकने विषे अहमिं देव थइ त्यांथी चवीने हाल हरिवेग नामा विद्याधर थया ठो, अने वली मारी साथें पूर्वना घणाक नवोनी मित्रता होवाथी मायायें करी माजरी वेचनारा पुरुष जेवुं रूप लइने मने बोध देवा माटें आव्या ठो ? तो हवे हे मित्र ! ते मायाकृत रूपने ठोडी दइने आपनुं खरुं स्वरूप मने बतावो. ते सांजली रूपांतरधारी हरिवेगें जे पोतानुं खरुं रूप हतुं ते प्रगट कयुं. अने पढी अत्यंत प्रेम विह्वल थइने ते पद्मोत्तर कुमारनुं दृढ आलिंगन कयुं. पढी पद्मोत्तर कुमारें कयुं के अहो ! मने आपनो मेलाप थयो, ते घ

एंज सारुं थयुं ? एम कह्नीने ते हरिवेगने पोताना अर्द्धा आसन पर वे
 साख्यो. हवे हरिवेग कहे ठे, के हे मित्र ! आपने मलवानो मने घणोज
 अनिलाप होवार्थी आपना ध्यानने कृण मात्र पण में मनथी उताखुं
 नथी. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ तत्त्वं ब्रह्म यथा स्मरन्ति मुनयो हंसा यथा
 मानसं, यद्वत्पद्मवसद्वत्कीवनयुतां ध्यायन्ति रेवां गजाः ॥ युष्मद्वर्शन
 लाजसा अनुदिनं तद्वत्स्मरामो वयं, धन्यः संप्रति वासरोऽत्र नवतां
 जातश्च यत्संगमः ॥ १ ॥ अर्थः— मुनियो जेम ब्रह्म तत्त्वने संजारे ठे.
 हंसो जेम मानसरोवरने संजारे ठे, नवांकुरित एवा सद्वत्की जाडना
 वनथी युक्त एवी रेवा नदीनुं जेम हाथीयो ध्यान करे ठे, तेमज अमें पण
 आपना दर्शननुं प्रतिदिन स्मरण करता हता, माटे आजनो दिवस धन्य
 ठे के जेमां हाल मने आपनो समागम थयो ? ते सांजली पद्मोत्तर कुमार
 कहे ठे, के हे मित्र ! आवा आप सरखा सङ्गन जनना सौजन्यने कोण
 वर्णवी शके ? अर्थात् आपना सौजन्यनो तो पारज नथी. अने अहो मित्र !
 आपनो मने मेलाप थवार्थी आजनो दिवस ठे, ते सुदिवस ठे, अने
 आजनी वेला पण सुखदायकज ठे. वली आपना मेलाप विनानो
 जे मारो आज दिवस पर्यंत काल गयो, ते सर्व निरर्थकज गयो ठे ?
 हे जाइ ! आर्त्ति, शोक, जय, तेने नाश करनार, अने प्रीति तथा
 विश्वास तेनुं पात्र एवुं 'मित्र' एवा वे अक्षरवालुं रत्न, ते कोणें उत्पन्न
 कखुं हरो वारु ? कखुं ठे ॥ श्लोक ॥ वरमसौ दिवसो न पुनर्निशा, ननु
 निशैव वरं न पुनर्दिवं ॥ उन्नयमप्यथ वा व्रजतु कृत्यं, प्रियतमेन न
 यत्र समागमः ॥ १ ॥ जुंजउ जं वा तं वा, निवसिज्जउ पट्टणेव रस्से वा ॥
 इच्छजण जथ्य जोगो, तं ठाणं चेव रमणीज्जं ॥ २ ॥ अर्थः—जे दिवसमां प्रिय
 तम मित्रनो मेलाप थाय, ते दिवसज श्रेष्ठ जाणवो, पण रात्रि नहिं ? अने जे
 रात्रिमां प्रियतर मित्रनो समागम थाय, ते निशा पण उत्तमज जाणवी, पण
 दिवस नहिं ? तेमां पण जे रात्रिमां अने जे दिवसमां प्रिय मित्रनो समाग
 म थायज नहिं, ते दिवस अने रात्रि बेहु कृत्य पामो. अर्थात् बेहु काहीं
 कामनांज नहिं ॥ १ ॥ कदाचित् खावानुं मले, अथवा न मले, कदाचित् नगर
 मां वास थाय वा अरण्यमां वास थाय, परंतु जे ठेकाणें इच्छजननो योग मले,
 ते स्थान रमणीय जाणवुं. अर्थात् महोटां डुःखो कदाचित् प्राप्त थयां होय,

तो पण तेमां जो आप जेवा इष्ट मित्रनो मेलाप थाय, तो ते दुःखो पण जणातां नथी. एम स्नेह रस युक्त एवो पद्मोत्तर कुमार, विस्मय पामी हरिवेगनी सामुं जोइने पूढे ठे, के हे मित्र ! हवे आपना आज पर्यंत जेटला जव थया, ते सर्व जवनी सविस्तर वात मने कहि आपो. त्यारें ते हरिवेग विद्याधरें शंख राजा अने कलावतीना जवथी मांमीने हालमां थयेला पद्मोत्तर कुमारना तथा पोताना हरिवेग विद्याधरना जव पर्यंतनी सर्व कथा कहि बतावी. अने पद्मोत्तर कुमारें पण जातिस्मरण ज्ञान होवा थी जाणुं जे मारा मित्रें जे वात कही ठे, ते सर्व बराबरज कही ठे.

पढी पद्मोत्तर कुमारें पोताना सर्व देशमां सर्वस्थलें उद्धोषणा करावी के अमारा देशमां रहेनारा माणासें जैनधर्म शिवाय बीजो कोइ पण धर्म पालवो नहिं. अने एम करतां जो कोइ पालवो, तो तेने अमारा देशथी बाहार काढवामां आवडो ! कारण के जिनधर्मसमान बीजो कोइ उत्तम धर्म नथी. हवे सुरपति राजा पोताना पुत्रनो हरिवेग साथें मेलाप थयो अने तेमां जैनधर्म विषे घणीज चर्चा चाली, ते सांजली बीजा धर्मोने मिथ्या मानी त्यांना रहेवासी सर्व ब्राह्मणोसाथें जिनधर्मने विषे दृढरागी थयो. हवे ग्रामग्रामने विषे विहार करता, केवलज्ञानें करी जास्कर समान, सुर, अ सुर, तेना निकरोयें करी सेवन कखां ठे चरणकमल जेनां, एवाथी गुणसागर नामा केवलीयें पोताना केवलज्ञानथी जाणुं जे हाल हवे पद्मोत्तर कुमार तथा तेना देशमां रहेनारा सहु कोइ मनुष्य, जिनधर्मना दृढरागी थया ठे, माटें हुं त्यां जावं ! तेम जाणी त्यां पद्मोत्तर कुमारना गामनी बाहेर आवी उपवनमां समोसखा. ते सांजली हर्षायमान थयेला एवा सुर पतिराजा प्रमुख सर्व वांदवा गया, त्यां जइने सहु कोइ, केवली जगवाने नमस्कार करी धर्मदेशना सांजलवा यथोचित स्थान पर बेठा. अने जगवानें पण पापने नाश करनार एवी देशना देवानो प्रारंज कखो. ते जेम के:— हे जव्यजनो ! जन्म, जरा अने मृत्यु, ते रूप तरंगोना जंगथी जयंकर एवा संसारसमुड्ने विषे नाना प्रकारनी आपत्तिरूप मकरोथी दुःख पामता एवा तमोने ते दुःखथी रक्षुण करवाने एक सर्वज्ञोक्त धर्म शिवाय बीजो कोइ पण आधार नथी ॥ यतः ॥ चिंतामणोर्वा किल कल्पवृक्षात्, स्वर्धामधेनोरपि कामकुंजात् ॥ एतदुरापं च ततो जवद्भि, र्यत्नेन कार्यं

सुगृहीतमेतत् ॥ १ ॥ अर्थः—जे जिनधर्मतत्त्व चिंतामणिथी, कल्पवृक्ष
 थी, स्वर्गनी कामडुधाधेनुथी, कामकुंजथी पण प्राप्त थातुं नथी, ते
 जिनधर्मतत्त्वने तमें यत्नें करी ग्रहण करो. अर्थात् चिंतामणि वगेरे
 कोइ पण पदार्थथी जे नहिं मले, तेवा धर्मने तमो घणाक प्रयासथी प
 ण ग्रहण करो. अरे ! जेम कोइ मूर्ख होय, ते पोताने आंगणे उगेला
 कल्पवृक्षने कापी नाखीने ते स्थलपर धंतुरो वावे, वली पोताना हाथमां
 आवेला चिंतामणिने एम जाणे के आ तो रस्तामां पडेला कांकरा जेवो
 कांकरो ठे, एम जाणी ते मणिथी कागडाने उमाडे, वली हाथमां आवेला
 अमृतने ढोली नाखीने हालाहल जेर पीये, तेम जे अज्ञानी जीव ठे,
 ते पूर्वोक्त कल्पवृक्षादि समान प्रत्यक्ष फलदायक जिनधर्मने ढोडीने धत्तुर
 वृक्षादि समान बीजा धर्मने ग्रहण करे ठे. अने हे नव्यो ! ते जिनधर्म, गुरु
 सामग्री मत्वा विना प्राप्त थाय नहिं. तो हवे ते गुरु पण केवा जोइयें ? के
 ॥ यतः ॥ अवद्यमुक्ते पथि यः प्रवर्तते, प्रवर्तयत्यन्यजनं तु निःस्पृहः ॥ स
 एव सेव्यः स्वहितैषिणा गुरुः, स्वयं तरन्तारयितुं क्षमः परम् ॥ १ ॥ अर्थः—
 आरंज जे जीवहिंसा तेथी मुक्त, एवा मार्गने विषे जे प्रवर्त्ते ठे, तथा बीजाउ
 ने पण तेवाज मार्गमां प्रवर्त्तावे ठे, एवा गुरुनुं स्वहितैषी पुरुषोयें सेवन करवुं,
 कारण के तेवा गुरु पोतें तरे ठे, अने बीजाने पण तारे ठे. जेम जल विना समु
 द्र न कहेवाय, जेम सूर्यविना दिवस न कहेवा, तेम पूर्वोक्त गुण विना गुरुज न
 कहेवाय. माटे एवा गुरु जोइयें, अने तेवा गुरु विना स्वर्गापवर्ग दायकजिन ध
 र्मनी प्राप्ति कोइ कालें थाय नहिं. तो हे राजन् ! हाल तेवी गुरुसामग्री पण
 तमोने प्राप्त थयेली ठे, तेथी संसारना निस्तारने करनार, प्राचीन पुण्यें
 प्राप्त थवा योग्य, एवा दुर्लेख जिनधर्मने विषे प्रमादनो त्याग करी यत्न करो. ते
 सांजली विद्याधरनो चक्री एवा हरिवेग कुमार बोव्यो के हे विजो ! आप सत्य
 ज कहो ठो, आप जेवा गुरु विना धर्मनी प्राप्ति कोइ दिवस थायज नहिं.
 जुउ. आ पद्मोत्तर, घणाज चतुर तथा समजु ठे, तो पण तेने शुद्ध गुरु
 विना मिथ्यात्वनी प्राप्ति थइ. एम ज्यां कहे ठे, त्यां तो सुरपति राजा कहेवा
 लाग्यो के हे जगवन् ! में तो आपना हालमां कहेला उपदेशथी निश्चय
 कथ्यो ठे, के सर्वशिरोमणि एवा वीतराग परमात्मा जे ठे, तेज देव ठे. बीजा
 कोइ देवज नथी. अने गुणगणना आधार, सदाचारने प्रवर्त्तावनार, जे गुरु

હોય છે, તેજ ગુરુ કહેવાય છે, બીજા ગુરુ તે ગુરુ નહિં. વલી ષડ્નિકાયનું જેમાં કાયક, વાચક અને માનસિકરીતે રક્ષણ થાય છે, તેજ ધર્મ કહેવાય છે, બીજો ધર્મ નહિં. પરંતુ હે માહારાજ ! એક હું આપને પૂછું હું, કે આ પ્રકારનો જગતમાં ઉત્તમ ધર્મ છે, તે ઠતાં રાજા લોકો વગેરે કેટલાએક જીવો, પાશ્વંદી, અને હિંસક એવા દેવને, તથા તેવાજ દેવને માનવાના ઉપદેશ કરનારા મિથ્યાત્વી ગુરુ પ્રમુખને સેવન કરી પોતાના આત્માને મિથ્યાક્રિયાઓ કરી શામાટે ક્લેશ પમાડે છે ? તે સાંજલી કેવલી જગવાન કહે છે, કે હે રાજન ! આ જગતમાં મનુષ્યો જે છે, તે કોઈ પણ પ્રકારનો વ્યવસાય, કાંઈ પણ ફલ પ્રાપ્તિની આશાએ કરે છે, પરંતુ કોઈ નિર્ર્થક વ્યવસાય કરતા નથી. જુઓ, તેમાં કેટલાએક ચક્રવર્તી રાજાને, કોઈક માહામાંદલિક રાજાને, કેટલાએક સ્વંદાધિપતિને, કોઈક ગ્રામાધિપતિને, કોઈક ક્ષેત્રાધિપને, કોઈક ધિક્કાર પામેલી જાતિવાલાને, કોઈએક નટને, કોઈ એક જટને, અને કોઈએક નિહુકને પણ સેવે છે. પરંતુ તે પૂર્વોક્ત ચક્રવર્તી પ્રમુખ, પોત પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તેને ફલ આપે છે, પણ તેથી કાંઈ વધારે આપી શકતા નથી. જેમ કોઈએક નિશ્વારી હોય તેની સેવા કરી પ્રસન્ન કરીને તેની પાસે કદાચિત્ કોઈ લઠ્ઠ સોનામોર માગે, તો તે વિચારો ક્યાંથી આપી શકે ? તેમ ધર્મને વિષે પણ મનુષ્ય, જેવા જેવા ગુણવાલા દેવ, ગુરુ, ધર્મનું આરાધન કરે છે, તેને તેવાં તેવાં ફલો તે દેવ, ગુરુ અને ધર્મ આપે છે. વલી જગત્માં શું વન્યું છે ? તો કે કેટલાએક પાશ્વંદી લોકોએ પોતાનો સ્વાર્થ પાર પાડવા માટે પોતાને સુખ મલે, તેવાં કપોલકલ્પિત અસંગત શાસ્ત્રો બનાવી તે શાસ્ત્રોના ઉપદેશો કરી જોલા લોકોને ધર્મના પ્રપંચથી ફસાવેલાં છે, તે ફસાઈ પડેલા અવિવેકી લોકોની બુદ્ધિ, સ્વેચ્છાથી સ્નાન, પાન, કંદ મૂલાદિકનું નિરૂપણ, રાત્રિજોજન, કન્યાદાન, કૂપ, તલાવ, વાવ્ય પ્રમુખનું કરાવવું, ઇત્યાદિક શરીરસુખદાયક બાલકની લીલા સમાન ધર્મને જાણીને કવિન ક્રિયાવાલા જિનધર્મને વિષે પ્રીતિયુક્ત થાતી નથી. વલી અતિપ્રયાસે પાલી શકાય એવા પંચ મહાવ્રતના નારને અંગીકાર કરવાને અસમર્થ એવા તે પાશ્વંદી ધૂર્તજનો વિષયાનિલાષને વિષે લુબ્ધયકા એક ગૃહસ્થાશ્રમ ધર્મનેજ ઉત્તમ ધર્મ કહે છે.

વલી તે મૂર્ખજનો, તલાવ, કૂવા, નદી, જ્યાં બે નદીયોનો સંગમ થા

તો હોય તેવું સ્થલ, ગંગા, યમુના, સરસ્વતી, ત્રવેણી, નર્મદા, ગોદા વરી, સેતુબંધરામેશ્વરાદિકને વિષે સ્નાન કરવાથી મોહોટું પુણ્ય થાય છે, એમ કહે છે. તેમજ વલી કોફેક હિંસક તો ત્રિપુરા, તોતલા, જવાની, વ્યાગ્રેશ્વરી પ્રમુખ ઝગ્ર દેવીયોના મંત્ર જપથી તથા યજુર્વેદાદિકના મંત્રજપ થીજ પુણ્ય થાય છે એમ કહે છે. કેટલા એક મતિમંદજનો તો તેજ મંત્રોથી તિલ વગેરેનો અગ્નિમાં હોમ કરવાથી પાપોપશમન થાય છે, એમ કહે છે. કોફેક જડબુદ્ધિજનો તો, રસ્તામાં જાડ વાવવાથીજ ધર્મ થાય છે, એમ કહે છે. કેટલા એક અજ્ઞાની જીવો, કેવલ આત્માના શૂન્યધ્યાનથીજ પાપનો પ્રલય થાય છે, એમ કહે છે. કોફેક ડુષ્ટદિલવાલા જનો, પોતાનાજ પૂજન કરવાથી ધર્મ થાય છે, તેમ કહે છે. કોફેક બાલબુદ્ધિવાલા માણસો તો, જીવ જે છે, તેજ પરમાત્મા છે, તેથી તે જીવને એક ક્ષણવાર પણ ડુઃખ દેવું નહિં. અને જે સુખ જોગવવાની પોતાને ઇચ્છા થાય, તે સુખને જોગવી પોતાની ઇચ્છા પૂર્ણ કરવી, તેજ ધર્મ છે, એમ કહે છે. માટે તે પૂર્વોક્ત મિથ્યાત્વી જીવો તીર્થ કરપ્રણીત શુદ્ધ ધર્મને વિષે કેમ યત્ન કરે? તથા પ્રીતિમાનુ પણ કેમ થાય? કારણ કે તે જનો પોતાને જેમાં સુખ પડે, તેનેજ ધર્મ કહેનારા છે. હવે પૂર્વોક્ત સર્વ જે મિથ્યાત્વ છે, તે સર્વ, ડુઃખને દેવાવાલું તથા વૈરીસમાન ઉત્કટ હલાહલ જેર સમાન છે, એમ જાણવું. તે માટે તે મિથ્યાત્વનો તમારે ત્યાગ કરવો. કહેલું છે કે ॥ શ્લોકઃ ॥ વિષાહિરુગ્વહિરિપુવ્રજેન્યો, મિથ્યા ત્વમત્યંતદુરંતદુઃખમ્ ॥ એકત્ર જન્મન્યહિતં વિષાદ્યં, મિથ્યાત્વમાહંતિ નૃણામનંતમ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— મનુષ્યોને વિષ, સર્પ, રોગ, અગ્નિ અને રિપુ, તેના સમૂહથી પણ મિથ્યાત્વ જે છે, તે અત્યંત દુઃખદાયક છે. કેમ કે? તે વિષાદિક તો મનુષ્યને આ જન્મને વિષેજ નાશનાં કરનારાં છે. પરંતુ મિથ્યાત્વ જે છે, તે તો અનંત જન્મ મરણાદિક દુઃખને આપનારું છે.

આ પ્રકારનાં કેવલીનાં વચન સાંજલતાંજ સુરપતિ રાજાને મિથ્યાત્વ મોહની કર્મનો ક્લેશ થઈ ગયો. તેથી તે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વને પામ્યો. પછી અનુક્રમે તેને ચારિત્ર પરિણામ ઉત્પન્ન થવાથી તે કેવલી જગવાનને નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યો કે હે જગવન્ ! જેમ હાલ આપેં મને મિથ્યાત્વ રૂપ શ્વાહામાંથી મૂંઝતો રાખ્યો, તેમજ હવે દીક્ષારૂપ પર્વત પર પણ ચડવાનો અનુગ્રહ કરો. એમ જાવયુક્ત તેનાં વચન સાંજલીને તે સુરપતિ રાજાને તુરત દીક્ષા

आपी. पढी ते सुरपतिसाधु, विशुद्धचारित्रने पालतो यको शुद्ध्यानें रूपकश्रेणि पर चढी केवलज्ञान अने दर्शनने उत्पन्न करी घणोक काल पृथिवीपर विहार करी जवोपग्राहि कर्मोने खपावी, परंपद जे मोक्ष पद, तेने प्राप्त थयो.

पढी श्रावकधर्म जेने प्राप्त थयो ते एवा ते पद्मोत्तर कुमारने हरिवे गादिकें, तेना पितानी राज्यगादी पर बेसाख्यो. अने ते माहामांमलिक राजा थयो. हवे हरिवेग विद्याधर, ते पद्मोत्तर राजाने वैमानमां बेसारी पोताना वैताढ्य पर्वत पर वसेला सुजौम नामा नगरप्रत्ये तेडी लाब्यो. अने त्यां घणुंज तेनुं सन्मान कखुं, पढी कखुं के हे मित्र ! आ मारा वै ताढ्य पर्वतनी उत्तर तथा दक्षिण श्रेणिना राज्यने तथा आ मारी विद्याधरपणानी विद्याने आप ग्रहण करो. त्यारें पद्मोत्तर कुमार बोव्यो के हे मित्र ! मारामां अने तमारामां काहिं अंतर ठे ? जे आपनुं राज्य ठे, ते मारुंज ठे, कारण के आपनार्थी हुं कोइ रीतें जुदो नथी. वली आपें मने दुर्लज एवो जिनधर्म आपीने मोक्षरूप राज्य आप्युं, तो हवे आ लौकिक राज्य ते तेनी गणतीमां क्यां रखुं ? वली हे मित्र ! आ जगतमां आप जेवा धर्मोपदेशना करनार पुरुषो तो घणाज थोडा ठे ॥ यतः ॥ ये इव्यव्यय कारिणः शुनकृते ते संत्यहो कोटिशो, ये कष्टाजिनिविष्टलष्टवपुषः स्तोका न तेन्योऽपि ते ॥ नानाशास्त्रविचक्षणो भुवि तु ये ते चापि नो दुर्लजा, ये जैन्युक्तिविधायिनः प्रशमिनो द्वित्राः पुनस्तेऽधुना ॥ १ ॥ अर्थः—सारां सांसारिक काम माटे इव्यनो व्यय करनारा पुरुषो तो कोटिशः मले ठे. परंतु तेमांथी कष्टमां पडेला एवा दुःखी जनना दुःखने मटा डवाने इव्य व्यय करनारा तो थोडा पण मलता नथी. तेमज विविध प्रकारना शास्त्रान्यासमां विचक्षण तो आ पृथ्वीने विषे घणाज ठे, परंतु आप जेवा मोक्षकारक जैनधर्मना जाणनारा तो मांम बे त्रण मले, तो मले ? एम ते हरिवेगनी प्रशंसा करीने वली कखुं के हे मित्र ! मारी तो एवी मनीषा ठे के हवे आपण बेहुने वियोग न थाय माटे आपणे एकत्रज रहीने आ वैताढ्यनी उत्तर दक्षिण श्रेणिना राज्यो चलावीयें. अने ते राज्यनांज सुख नोगवीयें. वली ते राज्यसुख पण क्यां सुधी नोगवीयें, के ज्यां सुधी आपण बेहुने राज्यधुरने धारण करे, एवा बे पुत्रो उत्पन्न न थाय त्यां सुधी ?

અને જ્યારે આપણે રાજ્ય વહન લાયક પુત્રો થાય, કે તુરત તે રાજ્યો પોત પોતાના પુત્રોને સોંપી દીધા ગ્રહણ કરિયે ? તે સાંજની અત્યંત ખુશી થયેલો હરિવેગ બોલ્યો કે હે વયસ્ય ! મારા મનમાં જે વિચાર મેં ધારેલો હતો, તેજ આપેં પણ કહ્યો. એમ કહી બેહુજણ ત્યાં સાર્થેજ રહ્યા. પછી અત્યંત સ્નેહયુક્ત તે બેહુ મિત્ર પ્રતિદિન હર્ષાયમાન થકા મનોહર વૈમાનમાં બેસી મહાવિદેહકેત્રને વિષે જિનપ્રતિમાડને વાંદવા માટે જાય છે. વલી પ્રતિદિન ધર્મોપદેશ સાંજલે છે. શાશ્વત એવાં જિનચૈત્યોની નક્તિનાવથી પૂજા યાત્રા પણ કરે છે. જગતને આહ્વાદકારક એવા તે બેહુ મિત્રો, જૈનધર્મના પ્રત્યનીક જનોનું નિવારણ કરી ચૈત્યોની તથા જૈનસાધુડની ઉત્તમ પ્રજાવ ના કરે છે. સાધર્મિકવાત્સલ્યને કરવે કરી તેડ કેટલાએક શ્રાવકોને ડુઃખ માંથી નિવૃત્ત કરે છે. અને પોતાની પ્રજાને પણ તેડ કર વગેરે ડુઃખોથી મુક્ત કરે છે. તેથી સર્વત્ર મહાઆનંદ વર્તે છે. વલી તેડના રાજ્યમાં ગ્રાહ્ય ણો જે હતા, તે પણ જિનધર્મને વિષે પરમ આદર વાલા થયા. કહેવત છે કે “યથા રાજા તથા પ્રજાઃ” એટલે જેવા રાજા હોય, તેવીજ પ્રજા પણ થાય ? આ પ્રમાણે પોતાના દેશોમાં રહેનારા સહુકોડ જનો જિનધર્મના રાગી થયા. અને બીજા લોકો પણ નિકટબોધી હોવાથી તે બેહુ જણની કરેલી ધર્મની અનુમોદનાયેં કરી જિનધર્મને વિષે નિર્મત્સરી થયા.

એમ કરતાં રાજ્યનારને ચલાવતા એવા હરિવેગ અને પદ્મોત્તર કુમાર, એક દિવસ ધ્વજા, પતાકા અને તોરણ વગેરે ઉત્સવોયેં કરી મનોહર એવા પદ્મોત્તરના ગર્જન પુરમાં આવ્યા, ત્યારેં તે નગરના રહેવાસી ઉત્તમ શ્રાવકોયેં ત્યાંના જિનેંડપ્રાસાદોને વિષે મોહોટી નક્તિથી ગીત, વાજિત્ર અને નાટ્ય, તેણેં યુક્ત એવા પરમ મહોત્સવ કરવાનો પ્રારંભ કહ્યો. વિવિધવર્ણવાલી શ્રીઅરિહંત જગવાનની પ્રતિમાડને આંગીની રચના કરી, તથા અનેક પ્રકારની પૂજાડ પણ જણાવી. તેથી ત્યાં સહુ કોડને મોહોટો આનંદ થયો. પછી તે બેહુ કુમારો જિનાલયમાં જઈ ત્યાં જગવાનની પૂજા કરી દર્શન કરી પરમ પ્રમોદ પામી તે અરિહંત જગવાનની પૂજાની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. તે જેમ કે ॥શ્લોક॥ નેત્રાનંદકરી જવોદધિતરી શ્રેયસ્તરોર્મજરી, શ્રીમદ્ધર્મમહામહેંડનગરી વ્યાપ છતાધૂમરી ॥ હર્ષોત્કર્ષશુનપ્રજાવલહરી નાવદ્વિષાં જિત્વરી, પૂજા શ્રી જિનપુંગવસ્ય જવતુ શ્રેયસ્કરી દેહિનામ્ ॥ ૧ ॥ ચેતઃ પુનાતિ ઘનકર્મચયં

जुनाति, स्वर्ग ददाति शिवसंपदमादधाति ॥ पुण्योदयं वितनुते तनुते सुसौख्यं, सज्जनपूजनमिदं किमु यन्न धत्ते ॥ १ ॥ अर्थः—नेत्रने आनंद करनारी, जवोदधिने तारनारी, कल्याणरूपवृद्धनी मंजरी, सुशोजित धर्म रूप महाराजानी नगरी, महोटी आपत्तिरूप लताने विषे अग्नि सरखी, हर्षा धिक्क्यनी तथा शुनप्रजावनी लहरी, अने जावदेषी जे चतुःकषाय तेने जीतनारी एवी जे श्री जिनपतिनी पूजा, ते प्राणिमात्रने श्रेयस्कारक थाउ ॥१॥ वली आ श्री जिनपतिनुं पूजन जे ठे, चित्तने पवित्र करे ठे, गाढा एवा कर्मसमूहने नाश करे ठे, स्वर्गने आपे ठे, शिवसंपदाने पण आपे ठे, पुण्योदयने विस्तारे ठे, रूडा एवा सौख्यने आपे ठे. माटे ते जिनपू जन शुं नथी आपतुं ? अर्थात् सर्व वस्तुने आपे ठे.

आ प्रकारें अरिहंत जगवाननी पूजानुं स्तवन करीने ते वेहु जण, पोताना घर तरफ चाव्या, ते राजरस्तामां आव्या. त्यां तो ते वेहु जणें, जटिल, धूडथी जेनुं सर्व शरीर खरडायेनुं ठे, तांबूलना नक्षण कर वाथी जेना होठ लाल थडू गया ठे, हाथ अने पग जेना खडीथी रंगे ला ठे, केवल लंगोटीज जेणें पहेरी ठे, जेना वेहु हाथो पाठलथी बांधे ला ठे, आक्रोश करता केटलाएक द्यूतकारोनी वच्चें ते द्यूतकारोथी लाक डी वगेरेयें हणाता एवा कोइएक जुगारीने जोयो. तेने जोवाथा एकदम खेद पामी पद्मोत्तर राजा बोव्यो के अरे दुष्टो ! मारा राज्यमां आ प्राणीने अटली बधी पीडा केम आपो ठो ? वली तेने पीडा करीने पलायन पण केम करता नथी ? अने तेनी पठवाडे ने पठवाडे लागुज रह्या ठो ? एम तेना मारनाराउने कहीने ते जुगारीने पोतानी पासें बोलावी मगाव्यो. त्यारें ते मारनारा जुगारीयो बोव्या के महाराज ! आ दुष्टमाणास पर आपने दया लाववा जेवुं नथी. त्यारें पद्मोत्तरें कथुं के ए ते बोलो ठो शुं ? आवा निरपराधी गरीब माणासने तम जेवा मारे, ते तमोने अमारे मारतां अटकाववा न जोश्यें ? तथा आ बीचारा पर दया पण न आवे ते सांजली ते जुगारीयो बोव्या के हे राजन् ! आ गाममां एक नव क रोड डव्यनो स्वामी वरुण श्रेष्ठीनामा वैश्य रहे ठे, तेनो आ पुत्र ठे, ते घ णोज जुगारनो व्यसनी ठे. तेनां माता पिता तेने जुगार रमवानी ना कहे ठे, तो पण ते जुगार रमवामां अत्यासक्त होवाथी बीलकुल कोइ

નું કહ્યું માનતો નથી અને પોતાના પિતાના ઘરમાંથી સર્વ મિલકત ચોરી લઈને જુગારમાં હારી જાય છે, તે હવે પોતાના બાપની સર્વમિલકત હારી ગયો છે. અને તપાસ કરતાં તેના બાપને જ્યારે પોતાની સર્વ મિલકત જુગારમાં હારી ગયો એવી સ્વર પડી, ત્યારે તેણે તેને પોતાના ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો છે, તો પણ હજી તે જુગાર રમવાના વ્યસનને ઢોડતો નથી. જ્યારે તેની પાસે જરા પણ ડબ્બી રહ્યું નહિં, ત્યારે તેણે જુગારમાં એક 'પણ' મૂક્યું, કે જે રમતમાં હારે, તે હારનારના હાથ, ધગ વગેરે અંગોને જીતનાર માણસ, લાકડી વગેરેથી જાણે તેમ માથા કરે. તેવી રીતે પણ આ સાત વાર હારી જઈ, અપ્રમિત માર ખાધા. તે વાતની જ્યારે તેના પિતાને સ્વર પડી, ત્યારે પુત્રવાત્સલ્યથી તેને એકદમ ઘેર બોલાવી ઘણોજ સમજાવ્યો, તો પણ તે આ કામથી વિરામ પામ્યો નહિં. અને કદાચિત્ તે કાંઈ જોઈ જીતે છે, તો તે ડબ્બીથી યથેચ્છાએ વેચ્યાંની સાથે વિલાસ કરે છે પરંતુ તેની પાસેં બીજા કોઈનું કાંઈ માગણું હોય છે, તો તેને દેતો નથી. અને વલી કોઈની પણ હાથમાં આવેલી ફુટલ કોડી સુધાં ઢોડતો નથી ॥ યતઃ ॥ પ્રાયોજવંતિ પંચામી, દ્યૂતસ્ય સહ ચારિણઃ ॥ ચૌર્યં વંચકતાલીકં, દારિદ્ર્યં લાઘવં તથા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— એક ચોરી, બીજી વંચકતા, ત્રીજું સ્વોદું બોલવું, ચોથું દારિદ્ર્ય, પાંચમી હલકાઈ. એ પાંચ વાનાં ઘણું કરી જુગારનાં સહચારીજ હોય છે. વલી તે જુગારથી જીતેલી લક્ષ્મી પરોપકાર માટે કે, કીર્તિને માટે કે, સુકૃતને અર્થે કે, સગાં સંબંધીના સુખને માટે કામ આવતી નથી, તે લક્ષ્મી કેવલ પાપવૃદ્ધિનાંજ કાર્યોમાટે કામ આવે છે. માટે હે રાજન્! આ જુગારી અમારી સાથે જુગાર રમી એક લાખ ડબ્બી હારી જઈ ઠટકીને જાગી ગયો હતો, તે શોધતાં હાલજ અમારે હાથ પડ્યો છે, અને અમારું માગણું ડબ્બી અમો માગીએ ઠેયે, તો પણ તે આપતો નથી, તેથી અમને ક્રોધ આવવાથી તેને લાકડી વગેરેથી મારીએ ઠેયે? માટે હે દેવ! આપ મહેરબાની કરી કાં તો તે અમારા દેણદારને પાઠો સોંપો, નહિં તો તેની પાસેં અમારી માગણી એકલાખ દીનારો છે, તે આપો. એ સર્વ સાંજલી પદ્મોત્તર રાજા વિચારવા લાગ્યો કે, અહો! આ કેવો કર્મનો વિચિત્ર પરિણામ છે? અહો! આ કેવી અજ્ઞાનની લીલા છે?

अहो ! आ केवुं व्यसननुं दुःख ठे ! एम विचारीने दयालु एवो ते राजा बोळ्यो, के हे जुगारीयो ! सांजलो. हमणां तो तेनी पासें तमारी मागणी जे लाख दीनारो ठे, ते हुं आपुं बुं, परंतु हवे पठी आ जुगारीनी साथें कोइ पण जो जुगार रमशे, तो तेने हुं धाराप्रमाणें शिक्षा करीश ! अने माहारा देश बा हेर काढी मूकीश ! एम कहीने ते मागणावाला जुगारीयोने तेनी मागणी लाख दीनारो पोतें आपी, ते जुगारीने ठोडावीने पोताने घेर आव्या.

हवे ते जुगारीने जोइने तीव्र वैराग्य पामेलो एवो पद्मोत्तर कुमार, पो ताना मित्र हरिवेगने कहे ठे, के अहो ! आपणने रस्तामां मलेलो जुगारी जेम घणा दुःखोने प्राप्त थयो, तो पण तेणें जुगारने ठोड्यो नहिं. तो हे नाइ ! तेनो आपणे शुं शोक करीयें ? कारण के ते तो अज्ञानें करी अंध ठे, तेथीज ते तो ए काम करे ठे, परंतु आपणे आ संसारनी असारता प्रत्यक्ष रीतें जाणीयें ठैयें, तो पण अक्षुचिरूप जोगोविषे प्रीति करी वेसी रहियें ठैयें, माटे प्रथम तो ते जुगारी पहेलां आपणेंज शोक करवा लायक ठैयें ? जेम विद्वान् जनोने द्यूत रमवुं, सदा निंदित ठे, तेम तत्वज्ञ पुरुषोने विषयनुं सेवन करवुं पण सदा निंदितज ठे. अने विषयो जे ठे, ते विषयी पण व धारे दुःखदायक ठे. जुठ. विष जे ठे, ते तो तेने खानारानांज आ लोकमां प्राण हरे ठे, अने विषयोना जोगो तो जन्म जन्मने विषे दुःखदायक होय ठे. वली हे मित्र ! जेम महोटा दुःखें करी मेलवेवुं इव्य, जुगारी जुगार रमवाथी तुरत हारी जाय ठे, तेमज आपण पण पूर्वे मेलवेला सुकृतने विषयसंग थी एक कृण मात्रमां हारी जायें ठैयें. जेम ते जुगारी तेना पिता वगेरेयें घणीज शिक्षा करी तो पण द्यूतथकी विराम पाम्यो नहिं, तेम आपणे पण गुरुना मुखथी थयेला घणाक उपदेश श्रवण करी विषयोयें करी मलेला सुखथी विराम पामता नथी. जेम के कोइ गुरुयें विषयासक्त शिष्यने उपदेश कखो ठे, के हे शिष्य ! हवे तुं आ खोटा अने दुःखदायक एवा स्त्रीना विषयथी विराम पाम्य. कारण के तें घणा दिवस सुधी विषय सुखने जोगव्युं ? त्यारें शिष्य बोळ्यो के ॥ श्लोक ॥ अलमति चपलत्वा त्वप्रमायोपमत्वा, त्परिणतिविरसत्वात्संगमेनांगनायाः ॥ इति यदि शतकृत्व स्तत्त्वमालोचयामस्तदपि न हरिणाह्नीं विस्मरत्यंतरात्मा ॥ १ ॥ अर्थः—जे स्त्री संगमां अत्यंत चापल्य होवाथी, तथा तेने स्वप्नमायानुं उपमानपणुं होवाथी,

तथा परिणामें विरसपणुं होवाथी, ते स्त्रीसंगनो त्याग करवोज जोश्यें? एम हुं सो वखत विचारुं हुं, तो पण ते हरिणाक्षी स्त्रीने मारुं अंतःकरण विस्मरण करतुं नथी ॥१॥ वली पण जुठ. के जुगारीने बंधन प्रहार वगे-
 दुःख थाय ठे, तेम आपणने पण नरकने विषे दुःख थाजे? माटे हे मित्र
 दुःखना समूहमां आपणे आपणा जीवने नाखवो, ते कांइ मने योग्य जा
 सतुं नथी. माटे आपणें संयम लहियें. ए प्रकारें ते पद्मोत्तर राजानी वाणें.
 सांजलीने हरिवेग बोव्यो के हे मित्र! मारा मनमां पण घणाक कालथी आप
 पनी पेटें संयमेव्हा रहे ठे, परंतु आपने विषे मुने प्रेमनो प्रतिबंध होवाथी ते
 प्रेमें मने रोक्री राखेलो ठे. मोक्षमार्गने प्राप्त थवा इच्छता एवा जीवने स्नेह
 ठे, ते वज्रनी सांकल समान ठे. तेथी ते स्नेहसांकल जीवने मोक्ष पामवा वेती
 नथी, जुठने श्रीवीर जगवान् ज्यां पर्यंत आ पृथ्वीपर रह्या, त्यां पर्यंत गौ
 तम गणधर कांइ केवल ज्ञानने प्राप्त थया? ना नज थाय. माटें हाल पूर्वे
 धाव्या प्रमाणें बेहु पुत्र प्राज्य एवा राज्यनारना धुरने धारण करवा योग्य
 थया ठे, तेथी तेने ते राज्यनार सोंपीने आपणे ज्ञानी गुरुपासें जाश्यें?
 एवी रीतें ज्यां बेहु मित्रो विचार करे ठे, त्यां तो तेमना वनपालकें आवीने
 विनति करी के हे स्वामिन्! आपणा कुसुमाकर नामना उद्यानने विषे
 श्रीगुणाकर सूरिना शिष्य श्रीरत्नाकरसूरियें पाठ धारेला ठे. ते सांजली
 हर्षायमान थयेला ते बेहु राजाउयें ते वनपालकने वधामणीमां घणुंक
 इव्य आपी दीधुं. अने अंतःपुर, परिवार, गज, रथ, तुरग, जट, तेना
 लक्षोयें करी तथा सामंत, सेनापति, श्रेष्ठी, सार्थवाह, तेउना वृंदोयें करी
 युक्त एवा ते, सर्वरुद्रिसहित कुसुमाकर नामा उद्यानमां गुरुने वांदवा माटें
 आव्या. दूरथी दृष्टिगोचर थयेला गुरुने जाणी तुरत पोतानां राज्यचिन्हो
 नो त्याग करी पंचाजिगम साचवी हर्षें करी रोमांचित जेनां उजां थयां
 ठे एवा थका गुरुने वंदन करीने पोत पोताने योग्य एवां स्थान पर बेठा.
 पढी गुरुयें पण सुधारस समान देशना देवानो प्रारंज कखो. ते जेम के:-

हे जव्य जनो! दुःखें मजे तेवा मनुष्य जन्मने पामीने ते मनुष्यायुने विषे
 उत्तमजनोयें तो कांही पण मोक्षसाधन करवुं. कारण के फरीने ते मनुष्यनो
 जन्म मलतो नथी. माटें तेने, वृथा संसार रूप पाणी वलोववामांज खोवो
 नहिं. वली सुद्धजनोयें जे कांइ सुकृत कार्य करवानुं होय, ते आ देहथी

જ કરી લેવું. કેમ કે? આ જન્મમાં કરેલા સુકૃતકાર્યથી ફરી નિશ્ચે બીજો શુદ્ધ જન્મ પ્રાપ્ત થાય છે. વલી હે જ્યોત્સના ! આ મનુષ્યના દેહને પ્રાપ્ત થયા પછી સમજીને દુર્જન જનોનો ત્યાગ કરવો અને સાધુજનનો સમાગમ કરવો. અહોનિશ પુણ્યોપાર્જનમાં મન રાખવું અને આ સંસારને અસારજ નાવવો. જ્યાં સુધી આ શરીર, રોગરહિત સ્વસ્થ છે, જ્યાં સુધી આ શરીરને જરા આવી નથી, જ્યાં સુધી સર્વ ઇન્દ્રિયોની શક્તિ સારી છે. ત્યાં સુધીમાં જે કાંઈ મોક્ષમાર્ગે જવાનો ઉદ્યોગ કરવો હોય, તે કરવો. પછી કાંઈ પણ થવાનું નથી. જેમ કોઈ મૂર્ખ માણસ પોતાના ઘરને સલગેલું જોડને તેને ઝલવવા માટે જલ જોડ્યે તે જલ સારુ કૂવો खोदવા બેસે, તે શું કામ આવે? કાંઈ નહિં. અર્થાત્ જ્યાં સુધી શરીરનું પૂર્વોક્તરીતે સર્વ સ્વાસ્થ્ય છે, ત્યાં સુધીમાં જલદી મોક્ષનાં સાધન સંપાદન કરવાં.

વલી હે જ્યોત્સના ! કનિષ્ઠ અને મૂર્ખ જન હોય, તે કામસુખાનિલાસને વિષે આસક્ત થયો થકો ધર્મ, તથા કાંઈ પણ સુકૃત કાર્યોને કરતો નથી. અને જે મધ્યમ હોય છે, તે પુણ્યપર પ્રીતિ રાખે છે, તથા શુદ્ધ એવા શ્રાવકના ધર્મને પણ અંગીકાર કરે છે. અને ઉત્તમ પુરુષ જે હોય છે, તે તો સંસારના જયને મટાડનાર, નિર્વાણ સુખને આપનાર, એવા સંયમનેજ સ્વીકારે છે. વલી હે જ્યોત્સના ! આ જે શ્રાવકનો ધર્મ છે, તે તાડના વૃક્ષ સમાન છે, જેમ તાડના વૃક્ષને દૂર ફલ હોવાથી તે દૂર ફલનો દેનારો કહેવાય છે. અને યતિધર્મ છે, તે પનસના વૃક્ષસમાન છે, જેમ પનસના વૃક્ષને નિકટ ફલ હોવાથી તે નિકટફલદાયક કહેવાય છે. વલી પણ સંયમમાં કેવા ગુણો છે ? ॥ શ્લોક ॥ નો દુઃકર્મપ્રયાસો ન ચ યુવતિસુતસ્વામિદુર્વાક્યદુઃસ્વં, રાજાદૌ ન પ્રણામોઽશનવસનધનસ્થાનચિંતા ન ચૈવ ॥ ન જ્ઞાતિદ્વ્યપૂજા પ્રશમસુખરતિઃ પ્રેત્ય મોક્ષાયવાસિઃ, શ્રામણ્યેઽમી ગુણાઃ સ્યુસ્તદિહ સુમતયઃ કિં ન યત્નં કુરુધ્વમ્ ॥૧॥ અર્થઃ—જુડ. જે શ્રામણ્યમાં સંસારકર્મનો પ્રયાસ, યુવતી, સુત વગેરેનો જંજાલ, કોઈ પણ પોતાના સ્વામીના દુર્વાક્ય સાંજલવાનું કષ્ટ, રાજાદિકોને પ્રણામનું દુઃખ, અને અશન, વસન, ધન, સ્થાન, તેની ચિંતા, જ્ઞાતિથી દ્વ્યથી સત્કારની ઇચ્છા, એ કાંઈ હોતું નથી. તે માટે જેમાં કેવલ પ્રશમ સુખની પ્રીતિ, અને મરણ પછી મોક્ષની પ્રાપ્તિ, એ બે મહોટાં સુખો હોય છે. એવા ઉત્તમ ગુણથી

जरपूर संयम ठे, ते ठतां पण हे बुद्धिमान् पुरुषो ! तमो तेमां यत्न शामाटे करता नथी ? आ प्रकारनी गुरुनी वाणीची संसारनी असारता मानी, सर्व सुखमां उत्तम सुख ते मोहसुखज ठे एम जाणी अने ते मोह नी प्राप्ति संयमांज ठे. एम निश्चयरीतें समजी, तीव्र जेने वैराग्य थगो ठे एवा ते पद्मोत्तर अने हरिवेग राजा, तेज वखत मुनिराजने विनंति करवा लाग्या के, हे जगवन् ! संसाररूप कूवामां मूबता एवा जे अग्ने, ते अमारो, दीक्षारूप करावलंबनना दानें करी विलंब विना उद्धार करा. त्यारें सूरेश्वरें कथुं के हे राजन् ! मुने पण माहारा गुरु जे श्री गुणा करसूरि तेमणें ते माटेज आहिं मोकलेलो ठे. माटें जेम हवे कालहेप न थाय, तेम ते संयमश्रीनुं अवलंबन करो. ते सांजली अत्यंत हर्षायमान थयेला एवा ते बेहु जण, पाठा पोत पोताना नगरमां आवी. पोत पोता ना पुत्रने राज्य आपी दीक्षा ग्रहण करवाने समुद्युक्त थया. ते वखतें तेउयें श्रीमदरिहंतचैत्योने विषे अष्टाहिक महोत्सव कराव्यो, चतुर्विध संघनी यथायोग्य नक्ति करी. ज्ञानना जंमारां ज्ञानवृद्धिदायक ग्रंथो लखाव्या, पोषधशालामां योग्य धन आप्युं, पोताना देशोमां अमारिपटह वगडाव्यो. दीन अने अनाथ एवा जनोने अनुकंपादान दीधां. पढी पाठा ते श्रीरत्नाकर सूरि गुरुनी पासें आव्या. गुरुयें पण ते बेहुनी योग्यता जाणीने तेने दीक्षा आपी.

हवे यथाशास्त्र क्रियाने सेवन करतां करतां ते बेहु मुनियो अग्यार अंगो जण्या, अने महर्षियोने पण चारित्रनी दृढताना कारणनूत थया. निरतिचारपणे चारित्रने पालन करवा लाग्या अने ते बेहु षष्ठ, अष्टम, दशम, द्वादश, मास, अर्धमास वगेरे तपो करवा लाग्या, तेथी तेनां शरीर अत्यंत शुष्क थइ ग्यां. क्रमें करी तेउयें संक्षेपणानुं आराधन करी अनशन व्रत अंगी कार कथुं ॥ श्लोक ॥ शुष्कांगकोतीव्रतरेस्तपोनि, विमुच्य काले विधिना शरीरम् ॥ जातौ ततस्तावहमिन्देवौ ग्रैवेयके मध्यममध्यमारुख्ये ॥ १ ॥ तयोरगाधेऽद्भुतजोगवारिधौ निमग्नयोर्वैक्रियलब्धिलग्नयोः ॥ प्रकाशनासोः सहसा निशावत्, वेगादगात्सागरसंप्तविंशतिः ॥ २ ॥ अर्थः— तीव्र एवा तपोयें करी शुष्कजेनां अंग थइ ग्यां ठे. एवा ते बेहु ऋषि, कालें करी समाधिमरणें देहनो त्याग करी मध्यम मध्यम नामा ग्रैवेयकने विषे अ

હમિંડનામા દેવતા થયા. ત્યાં અગાધ એવા જોગસમુંડને વિષે નિમગ્ન અને વૈક્રિય લબ્ધિને પ્રાપ્ત થયેલા, દેદીપ્યમાન છે કાંતિ જેની એવા તે બે હુ મિત્રોને વેગે કરી સત્યાવીશ સાગર પ્રમાણ કાલ ચાલ્યો ગયો. અર્થાત્ તે પદ્મોત્તરકુમારે અને હરિવેગવિદ્યાધરે મધ્યમઐવેયકને વિષે મધ્ય મત્રિકે સત્યાવીશ સાગરોપમ આયુ જોગવ્યું.

इति श्रीपृथ्वीचंड गुणसागरचरित्रे पद्मोत्तरनृपहरिवेगविद्याधरेंडनववर्णननामा सप्तमः सर्गः समाप्तः ॥ ७ ॥

આહિં પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરના ચૌદ જવ સનાપ્ત થયા ॥ ૧૪ ॥

॥ अथाष्टमसर्गस्य बलावबोधः प्रारभ्यते ॥

આ નૂમિરૂપ નામિનીના નાલને વિષે નૂષણસમાન એક પુંદ્રનામા દેશ છે. તે દેશને વિષે પ્રૌઢ એવું પુંદ્રપુરનામક એક નગર છે. તેમાં વિદ્યા, વિનય અને વિવેક તેણે યુક્ત એવો શ્રીબલનામા રાજા રાજ્ય કરે છે. તેનો એક શતબલનામા લઘુ નાઈ છે, તે પણ યુવરાજપણાના ધુરને ધારણ કરવા માં સવલ હોવાથી તે યુવરાજ પદને પ્રાપ્ત થયેલો છે. હવે તે બેહુ નાઈ ને રામ અને લક્ષ્મણની પઠે પરસ્પર પૂર્ણ પ્રીતિ છે. તેથી તે, પિતૃદત્ત રાજ્ય ને યોગ્યરીતે પાલે છે. હવે તે શ્રીબલને સુલક્ષ્મણા નામા સ્ત્રી છે અને શત બલને લક્ષ્મણાનામા સ્ત્રી છે. તે સ્ત્રીયોની સાર્યે બેહુ નાઈયો, વિષયવિલાસે કરી વાસરો વ્યતીત કરે છે.

શ્રીબલ રાજાની રાણી જે સુલક્ષ્મણા છે, તેની કુંહિરૂપ નૂમિને વિષે કલ્પદુમની પઠે મધ્યમઐવેયકથકી ચર્વીને દેવતા થયેલો તે પદ્મોત્તરકુમાર, પુત્રપણે આવ્યો. ત્યારે તે સુલક્ષ્મણાયે સ્વપ્નને વિષે તુંગ એવા મેરુપર્વતને દીઠો. પઠી પ્રાતઃકાલને વિષે તૂર્યશબ્દોથી જાગૃત થઈ એવી તે રાણીયે સ્વપ્નની વાત, પોતાના સ્વામી શ્રીબલ રાજાને કહી બતાવી. તે સાંજલી રાજા બોલ્યો કે, હે કોમલાંગિ ! સ્વપ્નમાં તમે મેરુ જોયો છે, તેથી તમોને મેરુતુલ્ય પુત્ર પ્રગટ થાશે. તે સાંજલીને પરમ આહ્વાદને પામતી એવી રાણી જીન એવા તે ગર્જનું પાલન કરવા લાગી. પઠી રાણીયે દશમાસ પૂરા થવાથી જેમ રત્નની રાણ ઉત્તમ મણિને ઉત્પન્ન કરે, તેમ હૃદયને આનંદ દાયક એવા ઉત્તમ પુત્રને પ્રસવ્યો. જ્યારે પોતાને ત્યાં પુત્ર પ્રગટ થયો, ત્યારે

શ્રીબલ રાજાયેં મહોટા આમંબરેં કરી પુત્રનો જન્મમહોત્સવ કહ્યો. અને પુત્ર એક માસનો પણ થયો. હવે જ્યારેં તે પુત્ર, ગર્ભમાં રહ્યો હતો, ત્યારેં તેની માતાયેં સ્વપ્નમાં મેરુપર્વત જાયો હતો તેથી તેના અનુસારેં સર્વની સાંનિધ્ય તે પુત્રનું “ ગિરિસુંદર ” એવું નામ પાડયું. પછી તે કુમાર, અનુક્રમેં વૃદ્ધિ પામતો થકો સ્ત્રીજનને આનંદકારક એવા યૌવન વયને પ્રાપ્ત થયો.

હવે મધ્યમ ગ્રેવેયકમાં અહમિંડપણે થયો એવો જે હરિવેગ વિદ્યાધર, તે ત્યાંથી ચલીને શ્રીબલરાજાના જાણ શતબલની સ્ત્રી લક્ષ્મણાના ઉદરને વિષે પુત્રપણાયેં આવ્યો. ત્યારેં તે સ્ત્રીયેં સ્વપ્નને વિષે રત્નોના ઉઘને જોયો, તે જોઈને તુરત જાગી ગઈ. અને તે સ્વપ્નની વાત, પોતાના સ્વામીને કહી. ત્યારેં તેના સ્વામીયેં કહ્યું કે હે પ્રિયે ! તમેં સ્વપ્નમાં રત્નોનો ઉઘ દીઠો, તેથી રત્ન જેવો પુત્ર થાશે. તે સાંજલી પ્રસન્ન થઈ એવી તે સ્ત્રી, ગર્ભનું પોષણ કરવા લાગી. પછી તે રાણીયેં સર્વગુણથી સંપન્ન એવા પુત્રને પૂરે માસેં પ્રસવ્યો. તે વખતે શતબલ રાજાયેં પુત્રનો જન્મમહોત્સવ કહ્યો, અને તે ગર્ભ રહ્યા વખતે તેની માતાયેં સ્વપ્નમાં રત્નનો ઉઘ દીઠો હતો, તેને અનુસારેં તેનું “ રત્નસાર ” એવું નામ પાડયું. તે પુત્ર અનુક્રમેં યૌવન વયને પ્રાપ્ત થયો.

પછી પૂર્વજવના સ્નેહથી તે ગિરિસુંદરને અને રત્નસારને અત્યંત પ્રીતિ થઈ. તે એવી કે, તે બેહુ એકબીજાનો ઘડી એક પણ વિરહ સહન કરી શકતા નથી. અને તેવો અત્યંત સ્નેહ હોવાથી તે બેહુજણ, એકજ ઠેકાણે ક્રીડા, એકજ ઠેકાણે જોજન, તથા શયન પણ એકજ ઠેકાણે કરે છે. એકબીજા કદાચિત્ જુદા પડે છે, તો તેડને કાંઈ ચેનજ પડતું નથી. આવી રીતની તે બેહુ જાણ્યોની પ્રીતિ જોઈને તેમના પિતાડ પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, અહો ! જુડ તો સ્વરા, આપણા બેહુ પુત્રોને આપણ કરતાં સો ગુણી પ્રીતિ છે ? એમ કહીને બેહુજણ બહુજ ખુશી થયા.

એક દિવસ, જેમાં ઠત્રીશ રાજકુલી બેઠેલી છે, તેવી સજ્જાને વિષે સ્વસ્થપણથી શ્રીબલ રાજા બેઠો છે, તેવામાં પુરજનોયેં આવી વિનંતિ કરી કે હે રાજન્ ! આપ જેવા અમારી પર રાજા છે, તે ઠતાં પણ અમારે ઘણુંજ હઃસ્વ જોગવું પડે છે. તે સાંજલો કે:-કોઈ એક હુટ છે, તે નિરંતર અમારી કન્યાડને તથા ધનને ચોરી જાય છે. અને તે અમારા હાથમાં આવતો નથી અને હવે તેણેં હરણ કરેલી કન્યાડના કરુણ શબ્દો પણ અમારાથી સાંજ

ली शकाता नथी? आ प्रकानी प्रजानी पीडाने सांजली एकदम कोपाय मान थयेलो ते श्रीबल राजा, पोताना कोटवालने तेडावी महोटा स्वरथी कहेवा लाग्यो के अरे! हे दुष्ट! तुं निश्चित थइ आखी रात घरमांज सूइ र हे ठे के शुं? जो. आखी रात आ आपडी नगरीमां लोकोनां स्त्री माल वगे रे कोइ दुष्ट लूंटी जाय ठे, तेनी तो तुं बीलकुल संजालज राखतो नथी? तेथी मने एम लागे ठे, के तुं तथा तारी सायेंना माणसो मारो अम थो हरामनोज पगार खाउ ठो? ते सांजली हाथ जोडी कोटवाल बो व्यो, के महाराज! आपें अटलो बधो क्रोध करवो नहिं. कारण के आ फरियाद आपनी पासें तो आजज आवी ठे, पण हुं तो ते फरियाद घ णा दिवसथी सांजलुं बुं. अने तेने माटे चोकशी राखी आपणा गामना दरवाजा पासें प्रबल माणसोने आखी रात जागता उना राखुं बुं, तथा ठानी रीतें पण ते चोरनी तपास करावुं बुं, अने हुं पण आखी रात गाममां चो की माटें फह्याज करुं बुं, पण ते दुष्ट चोरनो कोइ रीतें मने पत्तो मलतो न थी. ज्यारें गाममांथी कन्याउनुं ते दुष्ट हरण करी जाय ठे, त्यारें ते कन्या ना करुण शब्दने सांजलीये ठैयें. अने वली लोको ज्यारें कहे जे आ चोर आ व्यो, आ चोर आब्यो, एम सांजली अमें एकदम दोडी तपास करवा जायें ठैयें, त्यां तो तेने, तथा तेनी हरण करेली कन्याउने एप क्वांही देख ता नथी. एम प्रतिदिन थाय ठे. माटें आ फरियाद सांजलीने तो हुं हवे थाकी गयो बुं, तथा मारुं पुरुषार्थी न चालवाथी हवे मने गाममां मुख देखाडतां पण लाज आवे ठे. अने हे महाराज! आ नगरनुं आगल करतां व धारे रक्षुण करतां पण आम थाय, त्यारें हवे हुं शुं करुं? माटे मारो कांइ तेमां उपाय नथी तेथी जेम आपने आ नगरनुं रक्षुण करावुं घटे, तेम करावो. हुं तो हवे आ नोकरी पण करवा इब्बतो नथी. वली आपने पण कहुं बुं के हाल, आपें पण अंतःपुरनी बराबर खबर राखवी. नहिं तो तेनुं हरण थवाथी आपनी पण लाज जाशे? आ प्रकारनुं को टवालनुं बोलवुं सांजली राजा तो एकदम विचारमां पडि गयो. जे अरे! हवे ते हुं शुं करीश? अने आ मारा नगरनुं रक्षुण केवी रीतें करीश? एम विचारमां घुम थइ जइ कांहिं बोळ्यो नहिं, त्यारें तेनो गरिसुंदर नामा कुमार बोळ्यो के हे पिताजी! आप तेवी जुज वातमां विचार करी शुं मुंजाउ ठो?

ते कामनी मुने आझा आपो. जुउतो खरा, हुं ते चोरने सात दिवसनी अंदरज शोधी काहुं हुं ? ते सांजली राजा खडखड हसीने कहेवा लाग्यो के, हे पुत्र ! तुं ते बोले ठे छुं ? जे काममां अमारी जेवा प्रबल पुरुषो मुंजाइ पज्या ठे, तो तुं जेवा बालकथी ते काम केमज थाय ? त्यारें गिरिसुंदर बोव्यो के हे तात ! नल्लें बालक हुं, पण ते कामनी मने रजा आपो, जुउ. ते हुं करुं हुं के नहिं ? अने हे पिताजी ! ते काम कदाचित् माराथी न थाय, तो पण हुं बालक होवाथी जगतमां मारी लाज न जाय, तेम हां सी पण न थाय ? अने तेवा काम करवा बाहार पडेला आप जेवाथी जो न थाय, तो तेनी जगतमां हांसी पण थाय, अने लाज पण जाय ? एम घणुं कहुं, तो पण तेना पितायें जवानी रजा न आपी, त्यारें ते कुमार, कोइने कह्या विना ते डुष्ट चोरना तपास माटे तेज दिवसें सायंकालें हाथ मां एक तरवार लइने एकदम गामनी बाहारना जीण उद्यानादिकमां चाव्यो गयो. अने त्यांज नमवा लाग्यो. तेवामां तो पोताथी जरा दूर एक पर्वत जो यो, तेमां वली सलगतो अग्नि तथा धूँवाडो दीगो. ते जोइने कुमार, कौ तुकाविष्ट थइ तुरत त्यां गयो, अने त्यां जइ ज्यां जोवे ठे, त्यां तो विद्याने साधवा माटे अग्निकुंममां गुगलना होमने करता एवा कोइएक विद्याधरने दीगो. त्यारें तो ' सिद्धिरस्तु ' एम नणी ते तेनी सामो वेगो. अने कहुं के हे विद्यासाधक ! हवे हुं आपनो उत्तर साधक आव्यो हुं, माटे विद्या साधो. एम ज्यां कहुं, त्यां तो ते पुण्यवान् एवा सुरगिरिना प्रनावथी जेना नामनो मंत्र साधतो हतो, तेज क्षेत्रपाल देव प्रत्यक्ष आवी ते साधक सामो उजो रह्यो. अने कहेवा लाग्यो, के हे साधक विद्याधर ! सांजल. हवे तुं मारा मंत्रनुं साधन करवुं बंध राख्य. अने ते मंत्र जो तुं साधीश, तो हुं तुने विरूप करी नाखीश ? कारण के हाल आ तारी पासें महा प्राजाविक कुमार आ वी उत्तरसाधक थइ बेगो ठे, तेथी मारे तारा तरफथी मंत्र साधननी कांइ इत्ता नथी. अने हाल हुं तारापर तुष्टमान थयेलो हुं, अने जा. तारी मंत्रसिद्धि पण थइ. हवेथी कोइ पण प्रकारनुं जय, तुने पराजय करी शकशे नहिं. वली हे साधक ! आ कुमारने, हुं देखुं तेम जलदी तुं नमस्कार कर. ते सांजली आश्चर्यने प्राप्त थइ प्रसन्न थयेला ए साधकें त्यां बेठेला गिरिसुंदर कुमारने प्रणाम कखो. अने ते यद्दनुं सारी रीतें पूजन कहुं.

पढी ते साधकें यद्दने विनति करी के हे देव ! आप मने प्रसन्न थये ला ठो, तो हवे हुं ज्यारें आपने बोलावुं, त्यारें आप जरूर पधारजो. एम कही तेनुं विसर्जन कखुं. पढी ते मंत्रसाधक विद्याधर, सुरगिरि कुमारने कहे ठे, के हे जाइ ! आप आहिं पधाखा, तेथी मारुं घणुंज सारुं थयुं. ते शुं ? तो के आपना पधारवाथी मारे मंत्रसाधन कखा विनाज विना प्रयासें मंत्रसिद्धि थइ. अने जे देवनुं हुं आराधन करतो हतो, ते देव प्रत्यक्ष प्रगट थइ दर्शन दइ मारी पर प्रसन्न थयो. ते माटे ते आपना करेला उपकारनो बदलो यत्किंचित् हुं वाळुं, तेथी मने कांइक काम फरमावो. जे कांइ आप कार्य फरमावशो, ते कार्यने आपनो सेवक करवाने तै ग्यारज ठे. तेसांजली कुमार बोळ्यो के हे साधक ! हुं कांइ तमारुं मंत्रसाधन करावा तमारी तरफ आव्यो न हतो. परंतु हुं तो आ नगर नी रक्षा करनार एक माणस ठों, तेथी आ नगरनी आसपास चोकी करवा माटे फखा करुं बुं. ते आजे रात्रे रक्षण माटे ज्यां गामनी बाहेरना उद्या नोमां हुं फरतो हतो, त्यां में ठेटेथी आ पर्वत दीठो, अने तेमां वली स लगतो अग्नि अने धुंवाडो दीठो, ते जोइने में विचार कखो के आ ते पर्वतमां शुं हशे ? चाल हुं जोवा तो जावें ? एम कौतुकथी एकदम हुं आहिं आवी बेठो, त्यां तो तमारी मंत्रसिद्धि थइ ते जोइने हुं अत्यंत खु शी थयो. कारण के तमारुं कार्य जे थयुं ठे, ते हुं जाणुं बुं जे मारुंज कार्य थयुं ठे. माटे मारे कांइ तमारी पासेंथी लेवुं नथी. आ प्रकारनी ते कुमारनी निःस्पृहता जोइने विस्मय पामेलो ते साधक कहेवा लाग्यो के हे प्राजाविककुमार ! आप उदार चित्तवाला ठो, तेथी कांइ पण लेवा इच्छता नथी, तथापि प्रार्थना करी किंचित् हुं अर्पण करुं बुं, तेने कृपा क री आप स्वीकार करो. ते सांजली कुमार बोळ्यो के कांइ पण, लेवानी वात तो तमारे करवीज नहिं. कारण के तमें तो माहारा हाल गुरु थयेला ठो, माटे तमारी पासेंथी में कांइ लेवायज नहिं. ते सांजली साधकें विचाखुं जे आ निःस्पृह ठे, माटे प्रत्यक्ष तो काहिं नहिंज जे, तेथी कोइक यु क्तिथी तेणें करेला उपकारनो बदलो वाळुं, कारण के जेना प्रतापथी आ मंत्रसाधनरूप अवडुं महोडुं मारुं कार्य पार पडयुं, तेने कांइ पण आप्या विना रवेवुं, ते ठीक नहिं ? एम विचार करी साधक कहे ठे, के

હે સુરજન ! આપ મને ગુરુ તો કહો ઠો, તો જો મને અંતઃકરણ પૂર્વક ગુરુ કહેતા હો, તો મારું એક વચન પણ પાલો. ત્યારે નમ્રતાપૂર્વક કુમ કહે છે, કે ઠીક. જે તમો કહો, તે હું માન્ય કરું ? કારણ કે ગુરુની આ જ્ઞાના જંગ કરવાનું મહોદું પાપ છે. ત્યારે સાધક કહે છે, કે ઠીક લ્યો. આ મારી પાસે જે, પાઠ કરવે કરીને જ સિદ્ધ, અને વિસ્મય પમાડે એવી રૂપપરાવર્તન નામા વિદ્યા છે, તે વિદ્યા આપ ગ્રહણ કરો. એજ મારું વચન છે. તે સાંજની કુમારે જાણું જે આ પુરુષને વિદ્યા આપવાનો ઘણો જ આગ્રહ છે, માટે આપણે તે ગ્રહણ કરવી. એમ માની તે વિદ્યાને સવિનયપણે ગ્રહણ કરી. એવા સમયમાં તો હે બાપ ! હે માત ! હે જાડ ! અમારું રક્ષણ કરો ! અમારું રક્ષણ કરો ! એ પ્રકારનો તરુણ સ્ત્રીયોનો કરુણ શબ્દ આશ્વા નગરમાં થવા લાગ્યો, તે સાંજની ગિરિસુંદર કુમારને નગર તરફ એકદમ દોડ્યો. પઠી દોડતાં દોડતાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે અરે ! આ આક્રોશ તો નગરમાંથી થતાં થતાં પાઠો આહિં નિકટ થતો સંજ્ઞાય છે. અને તે શબ્દ પણ નાની વયની સ્ત્રીયોનો જ છે, તેથી તો મને એમ લાગે છે, કે કોઈ હુલ્લુ ચોર મારા ગામમાંથી કન્યાને હરણ કરી આહિં નિકટનાં સ્થળમાં લાવે છે ? અને વલી તે પાપી અત્યંત સ્ત્રીલોભુષ છે, તેથી જ તે કન્યાને હરણ કરે છે, માટે જો હું આ પર્વતની ગુફામાં જ ફરીશ, તો તે ચોર, કાંઈ મારે હાથ આવશે નહિં. માટે પર્વતની નીચે ઉતરી તપાસ કરું. અને તે સ્ત્રીલોભુષ છે, માટે આવા વેશે કાંઈ ફસાશે નહિં, તેથી હાલ મને સાધકવિદ્યાધરે જે, રૂપપરાવર્તન વિદ્યા આપી છે, તે વિદ્યાથી સ્ત્રીનું રૂપ પણ ધારણ કરું, તેથી તે જરૂર વશ થાશે ? એમ વિચારી તે કુમાર, ઉત્તમ અને મનોહર એવું સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરી પ્રાતઃકાલમાં તે પર્વતની સર્વ ગુફાં જોવા લાગ્યો. તેવામાં એક વનનિકુંજ જોયું, તેમાં વલી એક જીર્ણ દેવાલય દીધું. અને તે દેવાલયની નજીક મહોટા મહોટા નસ્મના અને હાડકાના ઢગલાં દીધા. ઘડીવાર જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો તે દેરામાંથી નીકળી ચાલ્યો અવતો હાડકાની માલાંથી અલંકૃત અંગવાલો, હાથમાં મોરની પીઠીને ધારણ કરતા એવા કોઈ એક કાપાલિકને દીધો. તેને જોઈને કુમારસ્ત્રીયે વિચાર્યું કે અહો ! મારા નગરમાં કન્યા બગેરેનું હરણ કરી ત્રાસ પમાડનાર એવો હુલ્લુ, ધૂર્ત જે છે, એજ લાગે છે.

परंतु आवा डुष्टने जलदी दंम देवो नहिं. कारण के ते डुष्टनुं चरित्र सर्व सां जली पढी तेने दंम देवो. अने वली तेणे योगीनो वेश धारण करेलो ठे तेथी ते हणवा योग्य पण नथी ? एम विचारी त्यां एक पढरनी शिजा पडेली हती, त्यां जइ तेनी पर बेसी ते कुमारस्त्री अत्यंत रुदन करवा लागी. त्यारें कामी एवो ते कापालिक ते स्त्रीनुं करुण शब्दयुक्त रुदनसांजली त्यां आव्यो. आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो नवयों वना, मनोहर रूपवाली, चंद्रमुखी एवी ते स्त्रीने जोइ विचारवा लाग्यो के अरे ! आ तिलोत्तमा अप्सरा सरस्वी स्त्री जो मारे वश थाय, तो मारे गामनी कन्याना हरणकरण रूप सकल क्लेशो जोगववा मटे ? अने काम देव जेम रतिनामा स्त्रीनी साथें सुखी थाय ठे, तेमहुं पण आ स्त्रीना सुखें सुखी थावं. परंतु हाल तो दिवस ठे, माटे मारो कांइ उपाय चालजे नहिं, जो रात्रि हत तो तो हुं मारुं काम फत्ते करत, माटे हाल तो विनय करी जेम ते म आहुं अवलुं समजावीने तेने मारा मठमां लइ जावं. त्यां लइ गया पढी ज्या रें ते मारे हस्तगत थाजे, त्यारें पढी मने जेम ठीक पडजे, तेम करी श ? एम विचारी ने ते स्त्रीपासें आवी कहेवा लाग्यो के हे सुलोचने ! डुष्ट एवा धातायें तुं जेवी मनोहर स्त्रीने पण दुःख दीधुं लागे ठे ? माटे हेसुचु ! आहिं एकलीशामाटे ठे ? अने रुदन केम करे ठे ? ते कहे. अने तुने खेद युक्त जोइने मारा मनमां महोदुं कष्ट थाय ठे. त्यारें कुमारसुंदरी बोली के हे कापालिक ! सांजलो. हुं जे बोलुं, ते तमारे सत्यज मानवुं. जरा पण खोटुं मानवुं नहिं, कारण के हुं सत्यवक्ताजुं. एम कही ते कहे वा लागी के प्राची दिशाने विषे एक सुशर्मानामा नगर ठे. ते नगरीना राजानो अपराजितनामा एक पुत्र ठे. तेनुं कोइएक कारणें तेना पितायें अपमान कछुं, तेथी ते रीसाइने पोताना पिताना नगरथी बाहेर निकली गयो. अने हुं ते अपराजित कुमारनी स्त्री हुं. तेथी ज्यारें ते मारो स्वामी गाम बाहार निकली गयो, त्यारें हुं पण घणा लोकोयें ना पाडतां ठतां तेनी पढवाडेज निकली गइ. गतरात्रिने विषे हुं तथा मारो स्वामी आ, जे ठीपर पर हाल हुं बेठी हुं तेनी पर सूतां हतां. एमां ज्यां मारी आंखमां निडा आवी, त्यां तो मारो स्वामी एकदम मने सूतीज मूकीने कोण जाणे क्यां पोबारा गणी गयो ? अने मारा उठवाना जयथी मारे

ડંશીકેં તેનું આ સ્વપ્ન હતું, તે પણ લીધું નહીં, અને હથીયાર વિનાનોજ
 કોણ જાણે ક્યાં ચાલ્યો ગયો. હે મહારાજ ! તેના ડુઃસ્વેં કરીદું ડુઃસ્વિ
 તથાકી રુદન કરું હું, તે સાંજલી યોગી બોલ્યો કે, હે કમલનયને ! તે
 તારો સ્વામી મૂર્ખ લાગે છે, નહિં તો સ્ત્રીજાતને એકલી, નિરાધાર, આવા અર
 ણ્યમાં મૂકી, શામાટે જાગી જાય ? પણ તું ફિકર કરીશ નહિં, હું તારું નિર્નાથ
 પણ આ ઘડીયેં મટાડી દશ્શ. તે સાંજલી કુમાર સ્ત્રી બોલી કે હે યોગીંડ !
 પોતાના સ્વામી વિના સ્ત્રીને જીવવું તે યોગ્ય નથી, તેથી અટલામાં કોઈ એક
 મને તીર્થ બતાવો, કે ત્યાં જઈ હું મારા પ્રાણનો ત્યાગ કરું ? ત્યારેં યોગી
 બોલ્યો કે હે જઈ ! તું મરવાની વાત જાવા દે. કારણ કે તારે મર
 વું ન પડે, અને તારા સ્વામીનો વિયોગ મટે, એવો એક ઉપાય છે. જો.
 આહિં એક પૂર્ણમનોરથ નામનું તીર્થ છે, ત્યાં જે ત્રણ રાત્રિ નિવાસ કરે
 છે, તેને પોતાના જુદા પડેલા પ્રિયજનનો મેલાપ થાય છે, માટે ત્યાં
 ચાલ અને તે તીર્થનું સેવન કર. અને મરીને શું કરીશ ? ત્યારેં તે
 કાપાલિકનો અજિપ્રાય મનમાં જાણીને કુમારસ્ત્રીયેં તે કબૂલ કયું.
 પઠી બેઠું જણ ત્યાંથી પૂર્વોક્ત જે દેવાલય હતું, ત્યાં ગયાં. અને તે દેવાલ
 યમાં જઈને જ્યાં જુવે, ત્યાં તો તે કુમારસ્ત્રીયેં લાંબા કલેવર વાલો, લાંબી
 માઢીવાલો એક હાથમાં ઢાલ, અને બીજા હાથમાં તરવાર, ત્રીજા હાથમાં
 ઠત્તિકા, ચોથા હાથમાં મરેલા માણાસના માથાની તુંબલી, તેને ધારણ
 કરનાર, પાંચ વર્ણેં કરી યુક્ત, એવા એક કાષ્ઠમય દેવને દીઠો. ત્યારેં કુમાર
 સ્ત્રીયેં પૂછ્યું કે, આહિં કોઈ મનુષ્ય કેમ દેખાતું નથી ? ત્યારેં યોગી કહે
 છે. કે હે સુંદરિ ! આહિં જે તે દેવરૂપ જોયું, તે તો કેવલ જનરંજનમાત્રજ
 રાખેલું છે. જરા તું આગલ તો ચાલ. ત્યાં મનુષ્ય છે, અને પૂર્ણમનોરથનામા
 એક દેવ છે, તે બતાવું. એમ કહી તે કુમારસ્ત્રીનો હાથ પકડી તેને તે ચર્તુષ્વજ
 વાલા યક્ષની પઠવાડે લઈ ગયો. ત્યાં જઈ તે કાપાલિકેં જૂમિપર જોરથી
 પગની લાત મારી. ત્યાં તો કોઈએક સુરસુંદરી સમાન રૂપવાલી એક કન્યા
 આવી. અને તેણેં તેમાં એક ગુપ્તદ્વાર હતું, તે ડાક્યું. પઠી કાપાલિક
 બોલ્યો કે હે સ્ત્રી ! આ સ્ત્રી જેમ પોતાના પ્રિય મેલાપમાટે દેવારાધન
 કરે છે, તેમ તું પણ કર. તેથી તારો પણ સ્વામી થોડા વચ્ચતમાં મલશે ?
 અને હું દેવપૂજન માટે ફુલપત્ર લેવા જાઉં હું, તે પાઠો થોડી વારમાં તારી

પાસેં આવીશ ! એમ કહીને તે યોગીયેં, કુમારસ્ત્રીનો તે દ્વારમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. અને પઠી તે બાહિરથી તાલું દડને ચાલ્યો ગયો. હવે સ્ત્રી થયેલો તે ગિરિસુંદર કુમાર તો, જે વસ્તુમાટે મહેનત કરતો હતો તેજ વસ્તુ, અનાયાસેં મળી. તે જોડને મનમાં અત્યંત ખુશી થયો. જે કન્યાયેં તે ગુફાનું ગુપ્તદ્વાર ઝગાડ્યું હતું, તેણેં તે કુમારસ્ત્રીને પૂછ્યું, કે હે સખિ ! તું આ દૈત્યના હાથમાં કેવી રીતેં આવી પડી ? ત્યારેં તે બોલી કે, હે વહેન ! મારી વાત તો ઘણીજ લાંબી છે, તે હાલ કહેવાથી કાંહી પૂરી થાય તેમ નથી, માટેં હાલ તો જે હું તુને પૂઠું, તે તું કૃપા કરી કહી આપ. એમ કહી તેને પૂઠવા લાગી કે હે સખિ ! પ્રથમ તો હું એજ પૂઠું તું, કે એ પુરુષ કોણ છે ? અને તમેં પણ કોણ છો ? ત્યારેં તે કન્યા બોલી કે હે વહેન ! એ પુરુષ જે છે, તે યોગીનો વેષ ધારણ કરનાર દંડપાલક નામા મહોટો ચોર છે, તે દિવસમાં કાપાલિકનો વેષ ધારણ કરી આહિંથી નજિકમાંજ રહેલા પુંદ્રપુર નામા નગરમાં નિક્કા માગવાના મિષથી તપાસ કરી આવે છે, જે કયે કયે સ્થલેં, હિરા, માણક, મોતી, તથા સારી કન્યા છે ? પઠી તે સ્થલ ધ્યાનમાં રાખી, પાઠો આહિં આવે છે. અને વલી પાઠો રાત્રિયેં તે ગામમાં જાય છે, જડને દિવસમાં જડ ધ્યાનમાં રાખેલા સ્થલમાંથી પૂર્વોક્ત વસ્તુઓમાંથી જે વસ્તુ મળે છે, તેને ચોરી લાવે છે, અને તે વસ્તુને આહિં ગુપ્ત પાતાલગૃહમાં લાવી મૂકે છે. તેમાં પણ કોઈક જો સ્વરૂપવાન એવી કન્યા મળે છે, તો બીજા પદાર્થને ચોરતોજ નથી. વલી એ પ્રમાણેં હે સખિ ! આ ડુષ્ટેં રાજાની, મંત્રીની, શ્રેષ્ઠીની અને સાર્થપતિવગેરેની ઉત્તમ ઉત્તમ કન્યાઓને હરણ કરી આહી લાવી મૂકી છે. તે આજ દિવસ સુધી, તું સુધાં સર્વ મળી એક શોને આઠ કન્યાઓ જેલી થઈ છે.

અને હે સખિ ! મારે વિષે જે તેં પૂછ્યું, કે તું કોણ છો ? તો હું તો પૂર્વોક્ત નિકટ રહેલા પુંદ્રપુરનામા નગરનો રહેવાસી ઈશ્વરનામા એક શ્રેષ્ઠી છે. તેની સુજડા નામા કન્યા હું. એક દિવસ રાત્રે મારેં ઘેર જેવામાં હું સૂતી હતી, તેવામાં આ પાપીયેં મારું એકદમ હરણ કર્યું. મેં ઘણા આક્રોશ શબ્દ કહ્યા પણ મારી સહાયતા કોડનાથી થઈ નહિં. અને મને આહી લાવી એ ડુષ્ટેં બંદીખાને નાખી મૂકી છે. વલી જે ગામ હું રહું તું, તે પુંદ્રપુરગામના શ્રીબલ અને શતબલ નામા બે રાજા છે, તે ઘણાજ બલ

વાન છે, પરંતુ મારાં હીનજાગ્યથી મને તે રાજાઈની પણ સહાયતા થઈ શકી નહિં, અને પૂર્વજન્મની પાપણી એવી હું, આ પાપીના પાશમાં પડી રીંચાઉં હું. એમ કહીને તે અત્યંત રુદન કરવા લાગી. ત્યારેં કુમારસ્ત્રીયેં સમજાવીને કહ્યું કે હે બહેન ! તું રુદન કર નહિં, અને ધૈર્ય રાખ. કારણ કે ધૈર્યથી સર્વ સારુંજ થાય. અને હે સખિ ! જે થવા કાલ છે, તે તો કોઈનાથી કોઈ પણ રીતેં ન મટતાં, અવશ્ય થયાજ કરે છે. કહ્યું છે કે

॥ શ્લોક ॥ યદ્ભાવિ તદ્ભવતિ નૂનમનિહ્વતોઽપિ, યત્ને મહત્યપિ કૃતે ન જવત્યજાવિ ॥

અર્થ:- જે હઃસ્વ વગેરેને આપણે ઇહ્વતા નથી તો પણ તે જો થવા કાલ હોય છે, તો નિશ્ચેં થાય છે. અને આપણે સુખ માટે ઘણાજ યત્નો કરીયેં ઠેયેં, તો પણ જો તે સુખ મલવાનું નથી હોતું, તો મલતુંજ નથી. માટે સર્વજીવલોક, પોત પોતાના કર્મને વશ પડેલો છે, તેથી તેનો, જે વિચ્છેદન પુરુષ છે, તે શોક કરતો નથી. વલો જેટલું પ્રારબ્ધના યોગથી મલવું હોય છે, તેટલુંજ મલે છે, તેને આપણ તો શું ? પરંતુ દેવ પણ અન્યથા કરવા સમર્થ નથી ? તે માટે હું તો શોક પણ કરતી નથી તથા મને વિસ્મય પણ થાતો નથી. કારણ કે આપણા કર્મનું જે કાંઈ છે, તે કોઈ દિવસ પારકું થઈ શકતુંજ નથી. વલો કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ અવશ્યંજાવિનોજાવા, જવંતિ મહતામપિ ॥ નમ્રત્વં નીલકંઠસ્ય, મહાબ્ધિશયનં હરેઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- મહોટા પુરુષોને પણ જાવી જે હોય છે, તે થયા વિના રહેતું નથી, તો બીજાને થાય, તેમાં તો શુંજ કહેવું ? જુઝ. આવા મોટો નીલકંઠ જે શિવ, તેને નિરંતર નમ્રપણાનું હઃસ્વ જોગવવું પડે છે, તથા હરિને પણ નિરંતર ક્ષીરસાગરમાં શેષનાગપર સુઈ રહેવાનું હઃસ્વ જોગવવું પડે છે. અર્થાત્ મહાદેવને પહેરવા વસ્ત્ર નથી શું ? તેમ વિષ્ણુને શયન કરવા શય્યા નથી શું ? ના સર્વે વાનાં તે બેહુ જણને છે, પરંતુ જાવિજાવ જે છે, તે કોઈનાથી મટતો નથી ॥ ૧ ॥ વલો પૃથ્વીને વિષે ફરતા એવા બલવાન્ હસ્તીયો, તથા સર્પો અને આકાશને વિષે ઝડવાને સમર્થ એવા શુક વગેરે તો કદાચિત્ત્ બંધાય, પરંતુ બીચારાં જલમાં ડુબી રહેલાં મત્સ્યો શામાટે જાલમાં બંધાઈ જાય છે ? માટે જીવો જે છે, તે પોત પોતાના કર્મના યોગેં કરી ક્લેશ પામે છે. અર્થાત્

जे थवा काल ठे, ते कोइनाथी मटतुंज नथी. आ प्रमाणें समजावी, पाढी ते कुमार स्त्री पूढवा लागी के हे सुंदरि ! आ योगी कोना बलथी आवी रीतें निर्णय थइने स्वेच्छाप्रमाणें वर्त्ते ठे ? त्यारें ते कन्या बोली, के हे बहेन ! तेनी बराबर तो मने खबर नथी, परंतु ते योगीयें एक पातालगृहमां खड्ग राखेलुं ठे, तेनुं ते सायंकाल, प्रातःकाल अने मध्यान्हकाल, पूजन करे ठे, ते हुं जोउं बुं. त्यारें कुमारस्त्री बोली के ते तुं मने बतावी दइश ? त्यारें ते कहे हा, चालो बतावुं. एम कही त्यांथी ते वेदुजणीयो चाली यो, ते ज्यां उल्लेख बांध्यो ठे, सुवर्ण तथा धान्यादिकें पूरेलुं, मणियोयें करी जडित जेमां नीतो ठे, एवुं एक पातालगृह हतुं, तेमां आवीयो. पढी ते कुमारस्त्री पातालगृहना रमणीयपणाने जोती जोती चाली गइ. ते जरा दूर जाय, त्यां एक चंद्रहास नामा खड्ग पडेलुं हतुं, ते दीवुं. तेने जोइ अत्यंत हर्ष पामी नमस्कार करी तेनी स्तुति करवा लागी के ॥ श्लोक ॥ चक्रिकेशवरामादि, सुनटानां प्रजाववित् ॥ प्रसन्नोऽनूयथा तद्, चंद्रहास प्रसीद मे ॥ १ ॥ अर्थः— चक्रवर्ती, वासुदेव, राम वगैरेना प्रजावने जा एनार एवुं जे तुं, ते जेम तेनी पर प्रसन्न थयुं हतुं, तेम हे चंद्रहासखड्ग ! मारीपर पण प्रसन्न था ॥१॥ एम स्तुति करी ने ते खड्गने निर्णयपणाथी तुरत उपाडी लीधुं. अने ज्यां ते पडयुं हतुं, त्यां पोतानुं खड्ग मूकी दीधुं. आवी रीतनुं कुमारस्त्रीनुं चरित्र जोइने बंधोखाने पडेलीयो सर्व कन्याउं तो हाहारव करी एकदम बोली उठीयो, के हे सुंदर एवी अतिथि स्त्रि ! आ काम तें घणुंज खोटुं कखुं ? माटे ते पापी हजी नथी आव्यो, त्यां ते खड्गने पावुं ज्यां हतुं त्यां मूकी दे. अने हे साहसिक स्त्रि ! ए खड्ग जो तुं नहिं मूक अने ते आवी पहोंचशे, तो आ तारा कृत्यने जोइ तुरत तारो नाश करशे. वली एम नहिं जाणजे जे ते तारोज नाश करशे. परंतु तारे लीधे अमारो पण नाश करशे ? ते सांजली कुमारस्त्री बोली के हे अबलाउ ! तमें किंचित् पण जय पामो नहिं. स्वस्थ थइ जे कांइ कौ तुक थाय, ते जोया करो. ते दुष्ट तस्करने जेम तमें देखशो, तेमज हुं कृतांतनो अतिथि करी दइश ? एम कहीने पोतानुं जे खरुं स्वरूप हतुं, ते प्रगट कखुं. त्यां तो द्वारमां ते दुष्ट योगी आवी उनो रही बोव्यो के अरे ! बार उघाडो ? ते सांजली एक कन्यायें जइ ते पातालगृहनुं द्वार

उघाड्युं? त्यां तो जयजीत एवी ते सर्व कन्याउं ते गिरिसुंदर कुमारना मुख सामुं जोइ गुपचूप वेसी गइयो.

हवे ते चोर, त्यां आवी ज्यां जुवे ठे, त्यां तो निर्जयपणाथी हाथमां खड्ग लइने उजा रहेला ते कुमारने जोयो. ते जोतांमात्रमांज तेने रीष चडी गइ, तेथी तेनां लालचोल नेत्र थइ गयां. अने तेज वखत, ज्यां पोतें चं इहास खड्ग मूक्युं हतुं त्यां जइ, कुमारें अदल बदल करी मूकेला ते कुमारनाज खड्गने लीधुं. लइने कुमारनी सामो दोड्यो. त्यारें पोतानी सामो दोड्या आवता ते डुष्टने जोइने गिरिसुंदर कुमार हाक मारी बोड्यो के हे डुष्ट! तुं आवी कुचेष्टायें करी वर्तनार ठो, तेथी हाल नाशज पामेलो ठो. एम निश्चें जाणजे. अने घणा दिवसथी करेला पापरूप वृद्धनुं जे कांइ फल थयुं ठे, ते फल हुं तुने आपुं, ते ग्रहण कर. हे पापी! तुं विचार तो कर के विपनो खानारो जे प्राणी ठे, ते कोइ दाडो चिरायु होय? ना होयज नहिं! आ प्रकारनां कुमारनां अतिकटु वचन सांजली रुष्ट थयेजो ते चोर, एक दम कुमारने मारवा दोड्यो. अने कुमार पासें आवी तुरत खड्गनो घा कखो. परंतु तेना करेला खड्गना घामांथी कुमारें कांइक युक्तिथी पोतानो बचाव करी लीयो, अने तेणें जेवो खड्गनो घा कखो हतो, तेवोज पाठो घा तेनी पर कुमारें कखो, तेथी ते डुष्ट एकज घाथी यमसदनमां पहोंची गयो. पठी गिरिसुंदर कुमार हृदयमां विचारवा लाग्यो के अरे! काजें प्रेरेला एवा में आवा रंकजननो नाश कखो? अरे! आ कृत्य कांइ में सुनटोनी स नामां वखणावा लायक कखुं नथी! परंतु हा, आ कृत्यथी मात्र एटलुं थयुं, के मारां नागरिक जनो सुखी थयां.

हवे ते चोरें हरण करी आणेजी कन्याउनुं थुं थयुं? ते कहे ठे. ते डुष्ट चोरें चोरी आणी राखेजीयो सर्व कन्याउं, आवुं ते गिरिसुंदरकुमारनुं पराक्रम जोइ अत्यंत विस्मय पामी तेनी सामुंज एक दृष्टिथी जोवा लागीयो. पठी कुमार बोड्यो के हे कन्यकाउं! तमारां कये कये ठेकाणें घर ठे, ते मने कहो, त्यां तमने हुं पहोंचडावी दउं? ते सांजली जेनी साथें कुमारने वात चित्त थइ ठे एवी जे श्रेष्ठीनी पुत्री हती, तेणें ते कुमारने वरत्यो, अने ते विचारवा लागी के अहो! आ तो स्वरथी तथा आचरणथी आपणा गामना राजाना पुत्र गिरिसुंदर कुमार जेवोज लागे

ठे. वली थोडी वार जोऽने निश्चय करी विचारवा लागी के अरे ! हा, आ तो तेज ठे. एम निश्चय करी तेणें त्यां बेठेली सर्व कन्याउने साद पाडी कसुं के हे बेहेनो ! आ प्रतापी पुरुषने तमोयें उलख्या ? आ तो आपणा पुंढ्रपुरना राजाना गिरिसुंदर नामा पुत्र ठे, अने आपणने आ प्राजाविक पुरुषेंज दुष्ट चोरना दुःखथी बचावीयो ठे. ते सांजली सर्व कन्यायें ते कुमारने उलख्यो, अनें सर्व खुशी थड्यो. पठी कुमार परना प्रेमरागें करी रंगायेलीयो एवी ते सर्व कन्याउ कहेवा लागीयो के हे कुमार ! ते दुष्ट चोरें अमारुं हरण कसुं, अने अमो घणा दिवस आहीं रहीयो, तेथी हवे घेर जड सगां संबंधीने मुख देखाडतां अमने लाज आवे ठे, माटे अमारो सर्वनो तो एवो निश्चय ठे, के कां तो तमोने वरवुं ? नहिं तो अग्निमां पडी बली मरवुं. परंतु आ देहथी बीजा वरने वरवो नहिं ? आ प्रकारनां वचन सांजलीने दयालु एवा ते गिरिसुंदर कुमारें कसुं जे अरे ! विधिने पण धिक्कार हजां. कारण के तेणें आवी बिचारी निराधार कन्याउने दुःख दीधुं ? एम कहीने वली विचारवा लाग्यो के अहो ! आ सर्व कन्याउ मनेज वरवानो आग्रह लड बेठीयो ठे, तेथी जो तेने नहि वरुं, तो ते सर्वे अग्निमां प्रवेश करी प्राणत्याग करशे, तो ते बीचारी दीनवदनाउने प्राणत्याग करतीयो हुं केम जोड शकीश ? तेम वली आ अनाथनी साथें मारुं लग्न पण हुं केम करुं ? माटे मारे ते हवे शुं करवुं ? परंतु हा, एक उपाय ठे खरो, ते शुं ? तो के हाल तो आ सर्व कन्याने वरवानी हा कहुं, अने आहिं तेनी पासेंज रहुं. पठी तो जे बनशे, ते खरुं ? एम विचारीने ते सर्व कन्याउने कसुं के हे कन्याउ ! तमो उच्चाट ठोडी दीयो. कारण के हुं तमने जरूर वरीश. एम कहीने ते कन्याउ साथें विविध प्रकारनी कामक्रीडा करतोथको ते पातालगृहने विषे एकमास पर्यंत रह्यो. एवी रीतें रहे ठे तेवामां एक दिवस पोतानो परममित्र जे रत्नसार कुमार ठे, ते सांजरी आव्यो. तेथी तत्काल ते कन्याउने पूठ्याविनाज हाथमां चंडहास खड्ड लड्णे त्यांथी बाहार निकली गयो. पठी साधकदत्तविद्याथी कापडीनुं रूप ग्रहण करी पोताना पुंढ्रपुरनामा नगरने विषे आव्यो. त्यां तो जेमां कोड पण बालको रमतां नथी, तेम कोड ठेकाणें वाद्य पण वागतुं नथी. वली जे मां रहेनारा जनोना मुखपर शोक ढाड रह्यो ठे. एवा पोताना सर्व नग

रने जोइने कुमारें कोइ एक नागरिकजनने पूछ्युं, के हे जाइ ! आ नग
रमां अटलो बधो शोक केम ठाइ रह्यो ठे ? कांइ महोदो अनर्थ तो थयो
नथी ? ते सांजली नागरिकजन बोळ्यो के हे जाइ ! तारा आवी रीतना
पूछवाथी तो मने एम लागे ठे, के हाल तुं दूरदेशथीज आव्यो हइश ? का
रण के आ नगरमां शोक थवानुं कारण आस पासनां आबालवृद्ध सहु कोइ
जन जाणे ठे. परंतु तुं जाणतो नथी. माटे शोक थवानुं कारण हुं कहुं, ते
सांजल. आ गाममांथी कोइ एक छुष्ट चोर, कन्या वगेरेने चोरी जातो हतो, ते
माटे कोटवाल वगेरेयें तेनो घणो तपास पण कखो, परंतु ते चोर पकडायो
नहिं. त्यारें तेने पकडवा माटे आ गामना श्रीबल राजानो गिरिसुंदर नामा
एक पुत्र ठे, ते गयो. तेने गयां एक मास थइ गयो, तो पण ते आव्यो नहिं.
तेथी आखा राजकुलमां तथा समग्र नगरमां शोक ठाइ रह्यो ठे अने हा
हाकार थइ रह्यो ठे. तथा वली तेना मित्र गिरिसुंदरने शोधवा माटे हमणां
ज शतबलनामा युवराजनो गुणश्रीथी सारजूत, एवो रत्नसार नामा पुत्र,
कोइ ठेकाणे निकली गयो ठे. ज्यां “रत्नसार, गिरिसुंदरने शोधवा गयो ठे”
ते वाक्य सांनळ्युं, त्यांज जाणे पोतानी पर वज्रपात थयो होय नहिं ?
एम जाणी ते कापडीवेषधारी कुमार, पोतें घेला जेवो बनी जइ बीजी
कांइ पण वात न सांजलतां तुरत, पोताना मित्र रत्नसार कुमारने शोधवा
माटे निकळ्यो. तेमां प्रथम तो तेणें आकाशमां जइ, सर्वत्र शोध करी,
ज्यारें त्यां ते न मळ्यो, त्यार पढी जूख, तृषा, टाढ, तडको तेने सहन कर
तो थको ते, गिरि, वन, पृथ्वी, पाताल, देश, ग्राम, पुर, उद्यान, पाणीनी
पर्वो, अन्ननां सदाव्रत प्रमुखमां शोधवा लाग्यो, परंतु ते गिरिसुंदरने कोइ
पण स्थळें ते रत्नसारनो पत्तो लाग्यो नहिं. पढी घणा दिवस शोधवाथी
पण ज्यारें पत्तो न मळ्यो, त्यारें तेना विरहथी तेने जोजन जाववुं बंध
थयुं अने निडा पण आववी बंध थइ गइ. तथा चिंता पण वधतीज गइ.

आवी रीतें शोध करतां करतां तेणें एकदा रात्रिने समयें कोइ एक नगर
दीतुं, अने ते नगरनी समीप एक जीर्ण देवालय दीतुं, ते जोइने मनमां
विचार्युं जे रात्रि पढी गइ ठे, अने आ नगर समीप देवालयनुं स्थल सारुं
ठे, माटे आ रात्रि तो आर्हीज निर्गमन करुं, अने सवारें पाठो रत्नसार
मित्रने शोधवा जाइश ? एम विचारी ते कुमार ते जीर्ण देवालयमांज सूतो.

तेवामां तो त्यां देवलनी आस पास कोइएक देशना पथिकजन आवी उ
तखां. अने तेउयें पण रात्रि रहेवानो त्यांज निश्चय कखो. पठी त्यां ते सर्व
पांथजनो एकठां थइ परस्पर केटलीएक नूतकालनी वातो करवा लाग्यां, ते
वातोने गिरिसुंदर कुमार कान दइ देवालयमां सूतो सूतो सांजल्या करे ठे.
त्यां कोइएक महसेन नामें पांथजन ठे, ते बोळ्यो, के हे जाइयो! तमें परस्पर
जे वातो करो ठो, ते सर्व वातो गइ गुजरी करो ठो, ते करतां जो आंखनी
जोयेलीज वातो करता हो, तो केवुं सारुं कहेवाय ? अने ते नूतकालनी
वातो करवानुं तमारे शुं प्रयोजन ठे ? कारण के तेवी प्राचीनकालनी वातो
तो खोटी पण होय ठे. माटे तमें सर्व जो बीजी वातो करवी बंध
राखो, तो में जे हाल एक प्रत्यक्ष वात जोइ ठे, ते हुं कहुं. ते सांजजी सहु
कोइ कहेवा लाग्या के हा, त्यारें तेवी वात जो होय तो जरूर कहो. त्यारें
ते कहेवा लाग्यो. के एक दिवस हुं देशकौतुकोने जोवा माटे मारे घेरथी
निकळ्यो, ते अनेक देशोमां फखो. त्यां नवां नवां कौतुको जोतो जोतो
अचानक कोइएक उजड गामनी पासें घणाक व्याघ्रादिक हिंसक जी
वोथी युक्त एवी महोटी अटवी हती तेमां आवी पड्यो. तेवामां तो
त्यां अत्यंत रूपवान् एवा कोइएक राजपुत्रनो मने सथवारो मळ्यो. त्यारें
तो हुं निर्जय थइने ते राजकुमारनी साथें चाळ्यो. चालतां चालतां एक
उजड नगर आव्युं, ते नगर एवुं हतुं के जेमां पशु, पक्षी के मनुष्य कोइ
पण रहेतुंज न हतुं. पठी ए नगरमां अमें चाळ्या, त्यां चालतां चालतां
एक मनोहर पण उजड, एवो राजमहेल दीगो. ते राजमहेलने जोइने
विचार कखो के अहो ! आ केवो सुशोजित राजमहेल ठे, चालो उपर
चढी जोइयें ? एम विचारी अमो तुरत तेनी उपर चढी गया, अने त्यां
जइ बेठा. तेवामां मने तो निझ आववा मांमी, तेथी हुं तो सूइ गयो अने
मारी साथें आवेलो जे राजकुमार हतो, ते तो मारी पासें जागतो रही,
मारुं रक्षण करवा बेठो. तेवामां तो शुं बन्धुं ? के जेनुं नूखथी पाटा जेवुं
पेट थइ गयुं ठे एवो, अने अति जयंकर एवो एक सिंह आव्यो. आवीने
अमारी पासें उजो रही ते जागता एवा राजकुमारने मनुष्य वाणीथी क
हेवा लाग्यो, के हे कुमार ! हुं घणा दिवसनो रुधातुर बुं. कारण के आ
नगरनी निकटना वनने विषे मारा उदरपोषण माटे में घणाक प्राणीयो

નો શોધ કહ્યો, પણ ઝાગ્યયોગેં મને કોઈપણ પ્રાણી મલ્યો નહિં. ત્યારેં હું
 આ નગરમાં આવ્યો, ત્યાં મને મનુષ્યનો ગંધ આવ્યો તે ગંધના અનુ
 સારેં આ રાજમહેલપર ચઢી આવ્યો હું. તેમાટે હે રાજકુમાર ! તું આ
 સૂતેલા માણસને મને આપ. કારણ કે તેને જો તું આપીશ, તોજ મારા
 પ્રાણનું રક્ષણ થાશે, અને તેથી તુને મોહોટું પુણ્ય થાશે. અને હે નાઈ !
 સંત પુરુષો જે હોય છે, તે તો અત્યંત દયાલુ તથા પરોપકારીજ હોય છે.
 વલી હે સુજન ! આ જગતમાં કુધા સમાન બીજી કોઈ વેદનાજ નથી
 ॥ યતઃ ॥ અજિનવમહામાનગ્રંથિપ્રજેદપટીયસી, પટુતરગુણગ્રામાંનોજસ્ફુ
 ટોજ્જ્વલચંડિકા ॥ વિતતવિલસદ્ભ્રજાવદ્ધીવિતાનકુઠારિકા, જઠરપિઠરી
 ડુઃપૂરેયં કરોતિ વિઙ્બનામ્ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—અજિનવ એવા મોહોટા માનની
 ગ્રંથિના જેદન કરવામાં ચતુર, મનોહર એવા જે ગુણસમૂહ તે રૂપ જે કમલ
 તેને સ્ફોટન કરવામાં ઝજ્જ્વલ ચંડિકા સરખી, વિસ્તૃત અને મનોહર એવી
 લક્ષારૂપ વદ્ધીના નવાંકુરનેવિપે કુઠાર સમાન, અને ડુઃપૂર એવી જઠર
 પિઠરી જે ડદર, તે સર્વ જગતને ઘણુંજ ડઃખ આપે છે. એ વચન સાંજલી
 કુમાર બોલ્યો કે હે પંચાનન ! તેં કહ્યું તે તો યોગ્યજ છે, પણ આ સૂતેલો
 જે પુરુષ છે, તે તો મારે શરણાગત થયેલો છે. મારેં જ્યાં સુધી હું જીવું
 હું, ત્યાં સુધી મારા શરણાગતને હું કેમ આપું ? અર્થાત્ હું મૂવા પઠી તેને તું
 લે. પણ મારા જીવતાં મેં અપાય નહિં. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ કૂટસાહી
 સુદ્દ્દોહી, કૃતઘ્ની દીર્ઘરોષવાન્ ॥ ચત્ત્વારઃ કર્મચાંમાલાઃ, પંચમોજાતિનાપ્ય
 સૌ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—એક ઓટી સાહી પૂરનારો, બીજો શરણાગત તથા
 સુદ્દક્ષિણનો ડોહ કરનાર, ત્રીજો કૃતઘ્ની, ચોથો લાંબા વચ્ચત સુધી રોષ
 રાખનારો. આ ચાર જણને તો કર્મચાંમાલ કહેવા. અને જે આ જગતમાં
 પ્રત્યક્ષ ચાંમાલથી જન્મે છે, તે પાંચમો જાતિચાંમાલ જાણવો ॥ ૧ ॥ તે મારેં
 હે સિંહ ! જો તું નૂચ્ચોજ ઠો, તો આ સુતેલા પુરુષને બદલે મારું નક્ષણ
 કરી જા. તે સાંજલી સિંહ કહે છે, કે હે સત્પુરુષ ! સદુ કોઈયેં સર્વ રીતેં પોતા
 નું રક્ષણ કરવું, એમ નીતિશાસ્ત્રમાં કહેલું છે ॥ શ્લોક ॥ શરીરં ધર્મસં
 યુક્તં, રક્ષણીયં પ્રયત્નતઃ ॥ શરીરાત્સવતે ધર્મઃ, પર્વતાત્સલિલં યથા ॥ ૧ ॥
 અર્થઃ—ધર્મસંયુક્ત એવા શરીરનું પ્રયત્ન કરી રક્ષણ કરવું. કારણ કે ધર્મ
 જે છે, તે શરીરથી સ્વે છે. કેની પઠેં ? તો કે પર્વતથી જેમ જલ

સ્વે છે, તે માટે તું તારા શરીરનું રક્ષણ કર. અને જલદી, આ સૂતેલા પુરુષને આપી દે. ત્યારે કુમાર બોલ્યો કે હે સિંહ ! જો. આ સૂતેલો પુરુષ જે છે, તે મારે શરણે રહેલો છે, અને તું જે ઠો, તે ઝોજનાર્યી ઠો. હવે મારે મારા શરણાગત પ્રાણીને તારી પાસે મરાવી નચાવવો, તે પણ યચિત નહિં, તેમજ વલી ઘણા દિવસથી નૂચ્યો ંવો જે તું તે તારા હાથમાં આ વેલું જે ચાજ, તે તુને ન સોંપી નૂચે મારવો, તે પણ યચિત નહિં. તો હવે આ પ્રાણીનો પણ બચાવ ંચ અને તારી નૂચ પણ મટે. જો ં વેદુ ંચ, તોજ યોગ્ય ંચું કહેવાચ. તો તે વેદુકાર્ય તો ક્યારે ંચ ? કે જ્યારે તું મને ગ્રહણ કરીને મારુંજ નક્ષણ કરી જા, ત્યારે ંચ. તે શિવાચ ંચ તેમ જાસતું નથી. માટે હે જાહ ! તું મારુંજ નક્ષણ કરી જા ॥ યતઃ ॥ કિં જીવિણ કિં વા, ઘણેણ કિં પૂરુસેણ પુરિસાણં ॥ જાચહ જઝ ન જીયં, સરણાગચ દાણ પાણાણં ॥ ૧ ॥ શાસ્ત્રં વોધાચ દાનાચ, ધનં ધર્માચ જીવિતમ્ ॥ વપુઃ પરોપકારાચ, ધારયંતિ મનીષિણઃ ॥ ૨ ॥ રત્નાકરઃ કિં વિદધાતિ રત્નૈ, વિંધ્યાચલઃ કિં કરિજિઃ કરોતિ ॥ શ્રીસ્વંમસ્વંમૈર્મલયાચ લોવા, પરોપકારાચ સતાં પ્રવૃત્તિઃ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—મનુષ્યનો અવતાર ધારણ કરીને જે પુરુષે જો શરણ આવેલા જીવનું રક્ષણ ન કચું, તો તે પુરુષના જીવવાથી પણ શું ? તથા તેના ધનથી પણ શું ? અને વલી તેના પુરુષાર્થથી પણ શું ? અર્થાત્ જે મનુષ્ય શરણાગત જીવની રક્ષા કરતો નથી તે મનુષ્યનું જીવિતર, ધન અને પુરુષાર્થ, તે સર્વ વ્યર્થજ છે. ંમ જા ંચું ॥ ૧ ॥ વલી જગતમાં જે મતિમાન્ જનો છે, તે શાસ્ત્રને વોધને માટે, ધનને સત્પાત્રને દાન દેવા માટે, જીવિતવ્યને ધર્મને માટે, અને શરીરને પરોપકાર માટેજ ધારણ કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી જુઝ. સમુદ્ જે છે, તે પોતા માં રહેલા રત્નોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? તથા વિંધ્યાચલ પર્વત જે છે, તે પોતા પર ફરતા હાથીયોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? તથા મલયાચલ, પોતા પર રહેલા અગરુચંદનના વૃક્ષોથી સ્વાર્થ શું સાધે છે ? કાંહિ નહિં. અર્થાત્ સમુદ્, રત્નોને વિંધ્યાચલ, હસ્તીયોને અને મલયાચલ, ચંદનના વૃક્ષોને પરોપકાર માટે પોતાની પાસે રાચે છે. માટે સક્કનજનની પ્રવૃત્તિ તો પરો પકાર માટેજ હોચ છે ॥ ૩ ॥ આ પ્રમાણે સિંહનું અને રાજકુંવરનું પરસ્પર વોલવું ઘણુંજ ંચું, અને કોહ પણ રીતે જ્યારે મને સિંહને ન સોંપ્યો, ત્યારે

તે સિંહે કુમારનો નિશ્ચય જાણ્યો કે આ કુમાર, કોઈ પણ રીતે મુને આ સૂતેલો પુરુષ આપશે જ નહિં. એમ જાણી પ્રસન્ન થઈ તે બોલ્યો કે અહો ! તુને, અને તારી શરણાગતવત્સલતાને પણ ધન્ય છે ? અહો ! હે વિદ્વજ્ઞન ! જે આવી પરોપકાર કરવો, તે સુઙ્ગજનનો મુખ્ય ગુણ છે. અને હે કુમાર ! જુઠને ધનવાન એવો કૃપણ જન જે છે, તે તો ઠટે વૈજવેં પણ કોઈ યાચકજનને તથા બીજા કોઈ પણ જનને એક ફૂટલ કોડી સૂધાં આપતો નથી. તથા જીર્ણ એવા તીર્થોનો ઉદ્ધાર પણ કરતો નથી અને તે, કોઈ જીવને થયેલા વ્યાધિને પણ ટાલતો નથી, તેમ પોતે પણ શરીરસુખને જોગવતો નથી. અને નિર્ધન એવા ઉદારમનવાલા જે મનુષ્ય છે, તે પોતાના શરીરનો પણ ત્યાગ કરી સ્વકીય કુલને દીપાવે છે. માટે હે સદ્ગુણ ! તું કોઈ ઉત્તમ સુઙ્ગજન થો, તેથી આવા પરોપકારરૂપ ગુણોથી હું તારી પર સંતુષ્ટ થયેલો હું. માટે હે જાડ ! તારે જે કાંઈ મનોજીવ હોય, તે માગ. તું જે માગીશ, તે હું આપીશ ? તે સાંજલી કુમાર બોલ્યો કે હે પંચાનન ! એક મુને સંશય થાય છે, કે તમે સિંહ થઈને આવી મનુષ્યસમાન જાણા બોલો છો, તેથી તમે સિંહ છો, કે બીજા કોઈ છો ? તે સાંજલી સિંહ બોલ્યો કે હે મિત્ર ! હું તો આ દેશનો દેવ છું. ત્યારે કુમાર કહે છે, કે અહો ! ત્યારે તો આશ્ચર્યની વાત છે, કે તમો આ દેશના દેવ છો, તે ઠતાં આ ગામ તથા દેશને ઝજડા કેમ રાખ્યો છે ? જુઠ ને, જે કોઈ સાધારણ માણસ હોય છે, તે પણ પોતાનું નગર જો ઝજડ થયેલું હોય, તો તેને વસાવે છે, તો તમ જેવાને આ ઝજડ નગર અને દેશ વસાવામાં શી અડચલ છે, જે વસાવતા નથી ? તે સાંજલી તુરત તે સિંહ પોતાના દેવસ્વરૂપને પ્રગટ કરી કહેવા લાગ્યો, કે હે સુજન ! આ નગર તથા દેશ જે ઝજડ રહ્યાં છે, તેનું વૃત્તાંત જે બન્યું છે, તે હું કહું છું, તે સાંજલો.

આ ગાંધારપુરનામા નગર છે. અને આનો રવિચંડ નામા રાજા હતો. તેને રતિચંડ અને કીર્તિચંડ નામા બે પુત્ર હતા. હવે એક દિવસ તે રવિચંડ રાજાયે, વૈરાગ્ય પામી પોતાના રતિચંડ નામા જ્યેષ્ઠ પુત્રને રાજ્યાસન પર બેસારી, અને તેથી નાના કીર્તિચંડને યુવરાજ સ્થાન આપી, તાપસ દીક્ષા ગ્રહણ કરી. હવે તે રતિચંડ રાજા, ગાન તાનનો શોખી હોવાથી, ગાન તાનનાજ આનંદમાં રહેતો હતો, અને પોતાના રાજ્યસ્વટપટની

चिंतामां पोताना नाना जाइ कीर्त्तिचंडनी योजना करी हती. हवे ते राज्य सुखमां लुब्ध थइ गयेला कीर्त्तिचंडें जाण्युं जे, आ राज्य मारा कबजामां विना प्रयासें स्वतःज आव्युं ठे, तो हवे ते राज्य मारे मारा ज्येष्ठजाइने पाबुं आपवुंज नहिं. कारण के जो हुं तेने पाबुं आपुं, तो ते मने काहिं आपे नहिं ? एम विचारी ते राज्यना सामंतने तथा आमात्यमंजलने डव्य आपी पोताने वश करी लीधा अने ते राज्यनो पोतेंज स्वामी थइ ते देशमां पोता नीज आण वर्त्तावी. तेणें वली पण पाठो विचार कखो के आ राज्य तो मळ्युं, परंतु आ मारो जाइ रतिचंड जीवे ठे, तेथी ते कांइक खटपट करी मने मारी नखावीने जो पाठो राजगादीयें बेसे, तो हुं शुं करुं ? माटें ए रति चंडनेज बंधावीने मारी नखावुं, के जेथी मने पाठो यावज्जन्म राज्य जवानो नयज न रहे ? एम दुष्ट संकल्प करी कीर्त्तिचंडें ते विचारा निरपराधी रति चंडराजाने घातकी अनुचरो पासें गढबंधनथी बंधाव्यो अने तेउने मारवानी आझा आपी. त्यारें वैराग्यने प्राप्त थयो एवो रतिचंड राजा बोव्यो के हे जाइ ! तें आ शुं धाखुं ठे ? अरे ! तारो ज्येष्ठ जाइ जे हुं, ते मने मारी आ पणा निर्मल कुलमां जे कलंक देवुं, ते तुने उचित ठे ? अने जो तुं मने, राज्यमाटेज मारतो हो, तो ते राज्य तो में तुने प्रथमथीज आपेलुं ठे ? अने हे लघुबांधव ! तुं जो तो खरो, में तुने कोइ दाडो स्वेह्ताथी लक्ष्मी वापरतां तथा राज्यसुख लेतां अटकाव्यो ठे ? काहिं पण कखुं ठे ? अने हे जाइ ! घणाक दुष्टजनो, आ पृथ्वीनी माटे मनुष्यहत्यादिक विविध प्रकारनां पापो करी ते पापोनो पोटलो बांधी कालना कोलीया थइ गया ठे, परंतु हजी सूधी तेनी साथें आ पृथ्वी गइ ठे ? ना नथीज गइ. तेमज वली केटला एक प्राणी, लक्ष्मीने मेलववा माटें अकर्त्तव्य कर्म करे ठे, परंतु ते लक्ष्मी पण तेने त्यां रहे ठे ? ना रहेती नथी. कारण के ते लक्ष्मी घणीज चंचल ठे. तेम वली ते लक्ष्मी, पोतानो संचय करनार ज्यारें मरे ठे, त्यारें तेनी साथें पण जाय ठे ? ना जाती नथी. वली हे जाइ ! तुं कदाचित् एम जा एतो हो, के मारा ज्येष्ठ जाइने हुं जीवतो राखुं, तो ते मने राज्यलोचथी मारी नाखे ? तो हे जाइ ! तेवो विचार तो तारे करवोज नहिं. कारण के काल जे ठे, ते कोइ पण प्राणीने वहेलो मोडो ठोडतो ज नथी. अने हे अनुज ! तुं कदाचित् एम जाणतो हइश के आ मारा ज्येष्ठ जाइने हुं ज्यारें मारी ना

स्वीश, त्थारें मने पढी दुःखज नहिं रहे ? ना. एम पण नथी, कारण के आ लोकमां कदाचित् तुं सुखी थाइश, तो पण आवा कुलहत्थारूप पापथी तारे पाबुं नवोनव दुःख वेठवुं पडशे ? कारण के प्राणीमात्रने गुनागुन कर्म नोगव्या विना बुटकोज नथी. माटे आ राज्यना तुहसुखमां आसक्त थइ तेज सुखने सत्य मानी मोहमद्यथी मोहित थइ आवा कुलहत्था, मनुष्यहत्था वगेरे पापथी जो व्याप्त थाइश, तो तारुं आ जन्ममां के इतरजन्म मां कोइ पण दिवसें सारुं थाशे नहिं ? माटे दयाथी अथवा मनुष्यहत्थानो पापजयथी, वा मने ज्येष्ठ जाइ जाणवाथी, वा जगतमां यता अपवा दना जयथी, वा कोइ पण कारणथी जो तुं मुने जीवतो ठोडी दइश, तो निश्चें तारुं आ लोकमां अने परलोकमां सारुंज थाशे ? हे अज्ञानी ! वली तारा मनमां तारे क्यारें एम पण नहिं जाणवुं जे हाल आ मारा जाइने में मारवा माटे बांधी मगाव्यो, अने हवे जो तेने हुं जीवतो ठोडुं, तो ते मारीपर द्वेष राखी कोइ पण रीतें मारो घाट घडावी नाखे, अने पाठो आ राज्यनो धणी थाय ? तो तेवो विचार तारे स्वप्नमां पण लाववो नहिं. कारण के हे जाइ ! जो तुं मने जीवतो ठोडी दइश, तो हुं आपणा पि तानी पेठें तापसी दीक्षा ग्रहण करी मारा जीवतुं सार्थक करीश ? अने सर्वथा आ तारा राज्यमां के देशमां हुं रहीशज नहिं. एम घणी रीतें सम जाव्यो, तो पण ते पापासक्त प्राणीयें तेनुं काहिं पण मान्युं नहिं. तेम वली तेने विचाराने बंधनमुक्त पण कखो नहिं. त्थारें ते रतिचंड राजायें विचाखुं के आ पापीना हाथथी मरी ते अज्ञानीने जगतना त्रातृहत्थाना अपवादमां नाखवो, ते करतां कोइ पण रीतें पोतानी मेलेज मरवुं, ते सारुं ? एम विचारी ते कीर्त्तिचंडने कहे ठे, के:-हे त्रातः ! अटलुं कहेतां पण तारामां स्वार्थीपणुं तथा अज्ञानपणुं होवाथी तुने तो आखा जगतमां आपणी सात पेढीने कलंक लागे एवुं, तथा परजवने विषे अनेक दुःखदायक, एवा आ मनुष्य हत्थारूप पापकर्मथी निवृत्त थावुं गमतुंज नथी, तो पण तुं मारो जाइ ठो, तेथी मने तारी दया आवे ठे, के अरे ! आ बीचारानी मने मारवाथी आखा जगतमां घणीज अपकीर्त्ति थाशे तथा परलोकमां दुःखी थाशे ? माटें हे जाइ ! हुं तुने जेम कहुं तेम तुं कर. के जो. एक काष्ठनी चिता कराव. तेमां हुं, तमें सद्द देखो तेम बली मरुं ? आम करवाथी जगतमां

थातो तारो अपयश मटशे अने तारुं धारेलुं कार्य पार पडशे? ते वचन सांजली कीर्त्तिचंद्रें विचाखुं के अहो! आ तो एणे ठीक कछुं, कारण के ज्यारें ते पोतानी मेलेज अग्निमां पडी बली मरशे, त्यारें मारुं राज्य निःकं टक थाशे? तथा एना कहेवा प्रमाणें जगतमां थतो अपयश पण मटशे? एम विचारी तेणें तत्काल एक महोटी काष्ठनी चिता रचावी. त्यारें ते रतिचंद्र राजा, पोतानी स्त्री सहित ते चितामां जइवेगो. पढी छुष्ट एवा ते कीर्त्तिचंद्रें चितानी चोतरफ प्रलयाम्नि समान अग्नि प्रज्वलित कखो. तेथी ते रतिचंद्र राजा अग्निमां बली आर्त्तध्यानथी मरण पामी, नूतरमण नामा यद्द थयो. हवे कवि कहे ठे के, जुठ तो खरा. आ संसारसुखनुं केवुं विचि त्रपणुं ठे, के जे संसारसुखमां आसक्त एवा कीर्त्तिचंद्रें पोताना सहोदर जाइने पण मारी नाख्यो, तो बीजा कोइने मारे, तेमां तो गुंज कहेवुं? हवे ते यद्द कहे ठे के हे राजकुमार! अग्निमां बली मरण पामी जे रतिचंद्र राजा यद्द थयो, ते हुं पोतेंज बुं. आ यद्दपणामां अवधिज्ञानें करी मारा पूर्वज न्मनो सर्व व्यतिकर जाणी अत्यंत ते कीर्त्तिचंद्र पर कोपायमान थइ, में मं त्रिवगेरे जे आ पृथ्वीना स्थानिक जनो हता, तेनें एकदम दूरदेशमां फेंकी दीधा. ए प्रकारना मारा करेला महोटा उपडवने जोइने जय पामेलो एवो ते कीर्त्तिचंद्र राजा पण कोण जाणे क्यां पलायन थइ गयो ठे. अने तेमज बली आहिंनी सर्व प्रजा पण एक पढी एक जयजीत थइ पलायन थइ गइ ठे. आ प्रमाणें आखा नगरने तथा देशने उजड करी हुं एक लोज आनंद पामी रहुं बुं. अने आ गामनी आसपासनी अटवीमां हुं यथेष्टरूप धारण करी फखाज करुं बुं अने आ राजमहेजमां प्रतिदि न रात्रे आबुं बुं. बली हुं प्रतिदिन जेम आबुं बुं तेम आ महेज तरफ आवतो हतो, त्यां आवतां आवतां तमोने ज्यारें में दूरथी दीठा, त्यारें तो मने घणोज क्रोध चड्यो हतो, परंतु ज्यां हुं तमारी निकट आव्यो, त्यां तो तमारा प्रतापथी के कोण जाणे शा कारणथी मारो क्रोध स्वतः तदन उतरीज गयो, अने मारुं चित्त पण शांत थइ गयुं. हे कुमार! आ प्रमाणें महारुं जे कांइ वृत्तांत हतुं, ते सर्व में सविस्तर कही संजलाव्युं. हवे हे महासत्त्व! हुं तो तारुं आबुं महानाग्यशालिपणुं जोइ अत्यंत संतुष्ट थयो बुं, तेथी मारी पासेंथी जे कांइ तारे वरदान लेवानी इच्छा

होय, ते माग. कारण के अमारा जेवा देवनुं दर्शन, कोइ पण दिवस निरर्थक थातुं नथी. ते सांजली कुमार बोव्यो के हे देव ! अमने तमारुं दुर्जेन एवुं दर्शन थयुं, तेथी सर्व कांइ मलीज चूक्युं ठे. कारण के आप जेवा देवनां अम जेवा मनुष्यने दर्शनज क्यांथी थाय ? तथापि जो मारी पर कृपा आणी तमारें मने जरूर वरदान देवानीज इहा होय, तो हुं एक वरदान मागुं हुं, के हाल जे आ नगर, तमोयें उपडव करी उजड करी दीधेलुं ठे, ते पाहुं वसावी आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो के जे कार्य अमो देवतायें कोप चडावी बगाड्युं, ते कार्य जो पाहुं सारुं करियें, तो अम जेवाने कोप थवानुं फल गुं ? तो त्यां कहुं हुं, के जे देव अथवा मनुष्य प्रथम क्रोध चडावीने कार्य बगाडे ठे, अने पाठा वली प्रसन्न थइ तेज कार्यने सुधारे ठे. तो ते क्रोध करनारने पण शास्त्रमां उत्तम कहेला ठे. ते वचन सांजली यद्द बोव्यो के हे कुमार ! जो तुं आ नगर वसावानी इहा धरावतो हो, तो आ नगरनो राजा तारेज थावुं पडशे, कारण के आ गामनी राज्य गादीपर कोइ दिवस हुं तारा शिवाय बीजा कोइ पण मनुष्यने बेसवा दउं एम नथी, कारण के बीजाने राजगादी आपवार्थी मने संतोप थाय नहिं. अने वली हुं अवधिज्ञानथी तारो पण सर्व व्यतिकर जाणुं हुं. ते सांजल. जो. तुं चोरने पकडवा निकली गयेला तारा मित्र गिरि सुंदर कुमारने शोधवा वास्ते निकल्यो ठो, तो ते पण हे नाइ ! तुने एक मासनी अंदर आहिंज मलशे ? एवुं वचन सांजली परम प्रमोदथी कुमारें यद्दनुं ते गामना राज्यासनपर बेसवारूप वचन अंगीकार कयुं. तेथी यद्द पण खुशी थइ अदृश्य थइ गयो. तेवामां तो हे पांथजनो, हुं जागी गयो. अने में ते राजकुमारने कयुं के हे नाइ ! तमो घणुंज जाग्या, माटे हवे हुं जागुं हुं, अने तमो सुइ जाउ. त्यारें ते थोडी वार सूतो अने तुरत जाग्यो, त्यां तो प्रजात काल थइ गयो. हवे प्रजातमां ते यद्दें पूर्वे ए नगरमां जे सामंत आमात्य वगेरे रहेता हता, तेना पुत्र प्रमुख सर्वने जे बनेली वात हती ते कही त्यां मोकळ्या. पठी ते सर्व, मदोन्मत्त ए वा हाथी, खुराघात करता अने अतिचंचल एवा अश्वो, तेणें सहित त्यां आव्या, आवीने ते रत्नसारकुमारने प्रथम, स्नान करावी, वस्त्रांनरणथी अलंकृत करी ते गामना राज्यासनहुं तिलक कयुं. अने ते कुमार राजा थयो. त्यारें ते रा

जाने मंत्री अने सामंतोयें रूपवंत अने गुणवान् एवी घणीक कन्याउं पर
 णावी आपी, अने ते गाममांथी ते यद्दना जयथी आडी अवली जागी ग
 येली सर्व प्रजा पण सारो राजा थवाथी पाठी आवी वसी. त्यार पठी ते
 राजकुमार, मुने कहेवा लाग्यो के हे मित्र ! आ राज्य मने तमारा संगना
 प्रतापथी मळ्युं ठे, माटे तमेंज ग्रहण करो. त्यारें में कथुं जे हे सत्त्ववान् !
 एम न बोलो. कारण के जे आ राज मळ्युं ठे, ते तो तमारा जाग्ययोगेंज
 मळ्युं ठे. एमां मारो शो प्रताप ठे ? माटे हे श्रेष्ठपुरुष ! आ राज्य जोग
 ववानो खरो हक्क तो तमारोज ठे. वली पण सांजलो, के आ राज्य कांहीं
 तमोयें कोऽनुं कपटबलथी ठीनवी लीधुं नथी ? आ तो तमारा जाग्योदयें
 प्रेरला यद्देंज अत्याग्रहपूर्वक आप्युं ठे. माटे तमो स्वस्थचित्त थऽने
 जोगवो. अने हुं, जे मित्रने तमें शोधवा निकल्या ठो, तेने शोधवा सारु
 जाउं तुं, माटे ते मित्रनां नाम, गोत्र, कुल, रूप वगेरे कहो, के जेथी हुं
 जलदी तेने शोधी जावुं ? पठी तेणें तेनां गिरिसुंदर एवुं नाम तथा गोत्र
 कुल प्रमुख कही आप्यां. ते पठी हुं तेनां नाम वगेरेने बराबर याद राखी
 अनेक देशावरने विपे तेने शोधवा माटे जम्या करुं तुं. तेमां जे कोऽ मने
 रस्तामां के बीजे कोऽ ठेकाणे मले ठे, तेने पूवुं तुं. के तमें आवा गोत्र कुल
 रूपवालो गिरिसुंदरनामा कुमार दीगो ठे ? तो पण हजी सुधी मने क्याहिं पण
 तेनो पत्तो मळ्यो नथी. माटे हे पांथजनो ! तमोने पण पूवुं तुं, के तमो पण
 अनेक गाम नगर, वन पर्वतो जोता जोता आवता हशो, तो तेमां तमोयें
 कोऽ पण ठेकाणे पुंदूरपुरना राजानो, गिरिसुंदर नामा पुत्र दीगो ठे ? त्यारें
 सहु कोऽ बोल्या के ना, ना. अमें क्यांही दीगो नथी. ते सांजली मनमां क्लेश
 पामी पाठो महसेन बोळ्यो के हे पांथजनो ! हुं तेनो अटलो बधो शोध तो
 नहीं करत, परंतु हाल जे उजडगाम वसावी राज्यासन पर बेठेलो मारो मित्र
 राजकुमार ठे, ते स्वजावथी घणोज उत्तम ठे. अने उत्तम एवा ते राजकुमा
 रने गिरिसुंदर विना मोहोटुं दुःख थाय ठे. ते केवुं दुःख थाय ठे ? के
 तेने मनोहर एवुं राज्य मळ्युं ठे, परंतु ते गिरिसुंदर विना तेने राज्य पण
 रज्जुसमान देखाय ठे. अने विषयजोगो जे ठे, तेने रोगो समान माने ठे,
 अने गीत विनोदने पण ते विलापतुल्य माने ठे. अने हास्यलीला तो
 तेने जरा पण गमतीज नथी. अहोनिश मोहोटो निःश्वास मूकी, हे

गिरिसुंदर !! हे गिरिसुंदर !!! एवो शब्द बोल्या करे ठे. मने तो हवे एम जागे ठे, के ते राजकुमारने जो गिरिसुंदर कुमार नहिं मले, तो ते निश्चै थो डाज दिवसमां तेना विरहथी पोताना प्राणनो त्याग करौं? कारण के मनुष्यने कामरागथकी पण स्नेहराग वधारे प्रबल होय ठे ॥ यतः ॥ निशाविवृद्धिः किल दक्षिणायने, दिनस्य वृद्धिर्ध्रुवमुत्तरायणे ॥ यत्र ह्य स्यापि हि वृद्धिरुच्चैरेतत्तृतीयं विरहायनं सखे ॥ १ ॥ अर्थः— कोइक विरहिणी सखी पोतानी सखीने पूठे ठे, के सखि ! दक्षिणायनने विषे रात्रिनी वृद्धि आय ठे, अने उत्तरायनमां दिवसनी वृद्धि आय ठे, ते तो जगतमां प्रसिद्धज ठे परंतु जेमां रात्रि पण मोहोटी आय, अने दिवस पण मोहोटी आय, तेवुं शुं ठे? ते कहे. त्यारें तेनी सखीयें जाण्युं के आ विरहिणी ठे, माटे आम पूठे ठे. एम जाणी ते बोली के हे बहेन ! तेनुं नाम तो विरहायन ठे. कारण के ज्यारें कोइ पण माणासने प्रियजननो विरह आय ठे, त्यारें रात्रि अने दिवस, ए बेहु घणां मोहोटां थइ पडे ठे. माटे तेनुं नाम विरहायनज कहेवु योग्य ठे. वली हे पांथो ! मारा प्रियमित्र एवा ए राजकुमारना विरहनो अवधि हवे मने पण पूर्ण थइ रह्यो ठे. माटे जो ते गिरिसुंदर कुमार मने पण जो नहिं मले, तो हुं पण मारा मित्रना विरहथी जरूर कमलनी पठें ग्लानि पामी जइश ? आ प्रकारनां वचन ते पोताने शोधवा निकलेला महसेन नामा पथिकनां सांजनी जीर्णदेवालयमां सूतेला गिरिसुंदर कुमारें जाण्युं जे अहो ! आ पथिकनां कहेला वृत्तांतथी तो स्पष्टरीतें जणाय ठे के, जेने हुं दुःख वेठी शोध करुं हुं, ते मारा मित्र रत्नसार नामा कुमारनुंज आ वृत्तांत ठे ? एम विचार करी कापडी वेष धारण करेलो ते गिरिसुंदर कुमार, एकदम बाहार आवी तेने कहेवा ला ग्यो के हे सुइ एवा पथिकजन ! तुं तारा राजकुमार मित्रना विरहनुं घणुंज दुःख सहन करे ठे. ते तुने घटेज ठे. कारण के ॥ श्लोक ॥ स्नेहं विमुच्य सहजं खलतां नजंते, गाढप्रपीडणवशान्नियतं तिलास्ते ॥ अस्मानवेहि कलमानलमाहताना, मेषां प्रचंममुशजैरवदाततैव ॥ १ ॥ अर्थः—आहिं एक स्नेहने माटे कवि अन्योक्ति कहे ठे, के एक दिवस जेना पहुवा आय ठे, ते कलमनामा चोखा बोल्या, के हे लोको ! आ जग तमां जे तिल ठे, ते निरंतर ज्यारें घाणीमां गाढ पीलाय ठे, त्यारें पोतें

ते पीलवारूप दुःखें करी पोतामां सहजनावथी रहेला स्नेहने (तेलने) ढोडी बीये ठे, तेथी ते पीलाइ रहेला तिलने सहु कोइ खल (खोल) कहे ठे. परंतु अमें तो अमारामां रहेली शुच्रताने प्रचंम एवा मुशलाघा तथी वधारे उत्पन्न करीयें ठैयें, अने प्रहाररूप दुःखथी साहजिक शुच्रता रूप स्नेहने ढोडता नथी. ढोडता नथी एटलुंज नथी, परंतु अमारी पर जेम जेम वधारे प्रहार पडे ठे, तेम तेम अमारी शुच्रता वधतीज जाय ठे. ते माटे हे लोको ! अमोने 'कलम' एवे नामें जाणो. अर्थात् जे गाढ दुःख थवाथी स्नेह ढोडे ठे, ते खल ठे, अने जे गाढदुःख थवाथी स्नेह ढोडे नहिं, परंतु स्नेहमां वधारो करे, ते उत्तम ठे. माटे हे पांथ ! कृपा करी मने तमारा मित्र राजाने मेलावो. त्यां जइ तेमने मली हुं पण तमारी पठें तेमनी सेवा करीश. वली हुं त्यां आवी तेमनो हाल जे क्लेश ठे, ते क्लेश मटा डीने राजी करीश ? अने ते निःश्वास नाखी अहोनिश वारं वार गिरिसुंदरनुंज स्मरण कऱ्या करे ठे, ते स्मरण पण मूकावी दइश ? ते सांजली महसेन बोव्यो के हे सुझ ! जो एम करो, तो तो हुं जाणुं जे तमोयें मुने जीवित दान आप्युं, कारण के ते राजा मारा अंतरंगमित्र होवाथी मने पण तेना जेटलुंज दुःख थाय ठे. एम कहीने ते बेहु जण, एक बीजाना हाथ पकडी गांधारपुर तरफ चाव्या. हवे ते महसेन, गिरिसुंदरनी साथें चाव्यो जाय ठें, परंतु तेणें आ गिरिसुंदर ठे, एम तेने उलख्यो नहिं. कारण के ते गिरिसुंदरें पोतानुं रूप सिद्धनी आपेली रूपपरावर्त्तनविद्याथी फेरवीने का पडीनुं रूप ग्रहण कऱ्युं हतुं.

हवे ते बेहु जण, चालता चालता गिरिसुंदरपासें रहेला चंद्रहास्य खड्गना प्रजावथी गांधारनगरमां आवी पहाँच्या. अने ते पढी बीजे क्यांहि न जतां एकदम राजदरमां आव्या. त्यां राजगादीपर बेठेला पोताना जाइ रत्न सारने जोइने गिरिसुंदर, अत्यंत खुशी थयो. अने मनमां जाणुं जे अहो ! आमारो जाइ रत्नसार तो मने उत्तम हालतमां मव्यो ? हाश, हवे मारी सर्व चिंता नाश थइ गइ. अने रत्नसार राजायें तो ते गिरिसुंदर कुमारने तेनुं रूपांतर होवाथी उलख्यो नहिं. तेथी पोताना मित्र महसेनने पूठे ठे, के हे मित्र ! आ तमारी साथें कोण पुरुष आवेलो ठे ? त्यारें ते कहे, के महाराज ! कोइएक पांथजन ठे, ते आहिं आपना दर्शन करवा

माटे मारी साथें आवेलो ठे. एम कहीने वली ज्यां ते मळ्यो हतो, ते व गेरे सर्व हकीगत कही आपी.

तें गिरिसुंदरने रत्नसार राजायें जोयो, के तुरत पोतानो जाणे वडील जाइज होय नहिं? तेम जोयो. अने तेनी पर परमप्रीति थइ, अने पढी पूर्व जन्मनो स्नेह होवाथी तेने वारंवार जोइने ते रत्नसारनो आयो दिवस एक घडी जेवो चाव्यो जावा लाग्यो. कह्युं ठे, के ॥ श्लोकः ॥ मृगामृगैः संग मनुव्रजंति, गावश्च गोनिस्तुरगास्तुरगैः ॥ मूर्खाश्च मूर्खैः सुधियः सुधीनिः, समानशीलव्यसनेषु सख्यम् ॥ १ ॥ अर्थः—मृग जे ठे, ते जो नूलो पडेलो होय, तो बीजा पशुं साथें जातो नथी, परंतु जो बीजा मृग देखे ठे, तो तेनी साथें चाव्यो जाय ठे. गाय पण पूर्वोक्त रीतें गायनी साथें जाय ठे, तेम तुरग जे ठे, ते तुरगसाथें जाय ठे. बुद्धिमान जे ठे, ते बुद्धिमान साथें जाय ठे. तेम मित्रपणुं पण जेमां पोता समान शील व्यसन होय ठे, तेनी साथेंज थाय ठे ॥ १ ॥ एम रत्नसारना केटला एक दिवसो गिरिसुंदरने जोतां जोतां आनंदमांज गया. एम करतां पूर्वे यद्दें कह्युं हतुं के हे रत्नसार ! जे तारा जाइनो तुं शोध करे ठे, ते जाइ, तुने एकमासनी अंदर मलगे, परंतु ते मास तो व्यतीत थइ गयो, त्यारें ते विचारवा लाग्यो के अरे ! ए यद्दें जे कह्युं हतुं ते तो कांइ सत्य थयुं नहिं ? माटे देवनी वाणी पण खोटी थाती हगे शुं ? अरे ! मुने तो मारा चा तृवियोगना दुःखनो पारज आव्यो नहिं. अने देववाणी पण ज्यारें खोटी थइ, त्यारें हवें मारे तेने मलवानी आशा पण राखवा जेवुं नथी. माटे आवा चातृवियोगजन्यदुःख सहन करवाथी अग्निमां पडी बली मरवुं सारुं ठे, तेथी आ बेहु जणने काष्ठनी चिता रचवानुं कहुं ? एम विचार करी ते सर्व विचार, पोताना मित्र पांथजनने तथा रूपांतरथी रहेला गिरि सुंदरने कही आप्यो. आ प्रमाणें सर्व अनिप्राय ते रत्नसार राजानो सांजली रूपांतरधारी गिरिसुंदर कुमार बोल्यो के हे सुइजन ! आप जेवा ज्ञाता पुरुषने आम जे बोलवुं, ते उचित ठे शुं ? ना नथीज. वली हे महाराज ! शुच एवा आपना गुणोथी आकर्षित चित्तवाला एवा मने कर्मरूप पवनें फेंक्यो ठे, तेथी हुं आपनी हाजरीमां आवी पड्यो हुं. अने आप पण मुने कोइ माणास, देशांतर जइ आवेला पोताना ज्येष्ठजाइने स्नेहथी जेम जुवे, तेम

छुवो ठो. अने हुं पण आपना स्नेहामृतथी सित्त थयो थको अति निवृत्तिने पाम्यो हुं. त्यां वली हे राजन् ! हुं अग्निमां बली मरीश ? एबुं कर्णशूलसमान वचन शा माटे बोलो ठो? प्रथम मने पोतानो मानी पोताना ज्येष्ठ नाइ समान सुख आपीने पाबुं वली आ प्रमाणनुं कठोर वचन कहि दुःख देबुं, ते शुं आपने घटे ठे ? आपने ज्यारें आमज करबुं हतुं, त्यारें तो मुने आवो स्नेह देखाडी मोह करवो न हतो ? वली जेने खोले माणस, माथुं मूके, तेज ज्यारें तेनुं माथुं कापी नाखे, त्यारें ते पठी कोनी पासें फरियाद करे ? आ सर्व सांजली रत्नसार कुमार बोल्यो के हे पांथजन ! सांजलो. हुं बली मरवानो विचारतो करत नहिं, परंतु आ देशनो एक यद्द ठे, तेणें मने कहुं हतुं के हे रत्नसार ! जेने तुं शोधवा निकळ्यो ठो, ते तुने आहिंज एक मासनी अंदर मलशे ? अने तेना कहेवा प्रमाणें एक मास तो व्यतीत थइ गयो परंतु ते मने मळ्यो नहिं. तेथी हाल हवे हुं निराश थइ गयो हुं, अने तेने मलवानी आशायें में अटला दिवस तो तेनी विरहवेदना पण वेठी, अने प्राण पण राख्यां, परंतु हवे हुं मारा प्राण राखवा शक्ति धरावतो नथी. ते सांजली रूपांतरधारी ते गिरिसुंदर बोल्यो के हे प्रियमित्र ! देवनी वाणी कोइ दाहाडो मिथ्या होतीज नथी माटे आप प्रतिसमय जेनुं स्मरण करो ठो, ते दैवें निश्चय करेलो तमारो नाइ आ हुं पंमें गिरिसुंदरज हुं, अने हे नाइ ! हुं आपणें गाम गयो, त्यां में सांजल्युं के आप मने शोधवा गया ठो, ते सांजलतांज हुं पण प्राणथी वद्वज एवा आपने शोधवा माटे आ पृथ्वीने विषे फह्याज करतो हतो, फरतां फरतां कोइ एक गामनी बाहार, रात्रे एक जीर्णदेवालयमां सूतां सूतां में आ आपना मित्रना कहेवाथी आपने राज्य मलवा वगेरेनी सर्व हकीगत सांजली. तेथी मुने अत्यानंद थयो. पठी हुं आ मित्रनी साथें आपनां दर्शन करवा माटे आहिं आवेलो हुं. हवे आपनां दर्शन थवाथी मारुं सर्वदुःख नाश पाम्युं ठे, अने हे नाइ ! आप पण मारे माटे प्राणत्याग करवा इच्छो ठो, ते विचार बंध राखो. अने घणोक काल जीवता रहो. अने हे व्रातः ! आप जेवा जे स्नेही, तेज स्नेही कहेवाय. कारण के जे स्नेहमां परस्पर आपण बेहु स्नेहीयोनी क्रिया अने प्रवृत्ति सरखीज ठे. आवां वाक्य ते रूपांतरधारी गिरिसुंदरनां सांजली रत्नसार राजा तो विचारवा लाग्यो के अहो ! आ कापडी पुरुष कहे ठे, के

હું ગિરિસુંદર હું, માટે હોય તો હોય? કેમ કે આવાં ત્રણ કારણથી તો તે ગિરિસુંદર હોય એમ નાસે છે. તે ત્રણ કારણ કયાં? તો કે પ્રથમ કારણ તો એ છે, કે આ પુરુષની વાણીની ગંજીરતા જે છે, તે ગિરિસુંદર જેવીજ છે. વલી બીજું કારણ એ છે, કે જે દિવસથી આ પુરુષ, મારી પાસે આવ્યો છે, અને મેં જોયો હો, તે દિવસથી આ પુરુષમાં મારી ગુરુનાવની બુદ્ધિ જેવી મારા જ્યેષ્ઠનાં ગિરિસુંદરમાં છે, તેવીજ થઈ છે. વલી ત્રીજું કારણ એ છે, કે આવા રાજ્ય આપવા સમાન મોહોટા પ્રસાદને કરનાર એવા દેવોની વાણી પણ કોઈ દિવસ મિથ્યા થવાનો સંજવ નથી? વલી વિચારે છે કે કદાચિત્ એમ જાણીયેં કે તે પૂર્વોક્ત ત્રણે કારણથી તે ગિરિસુંદર છે. પરંતુ તેનું શરીર તથા રૂપ તથા આકૃતિ, ગિરિસુંદર જેવાં દેખાતાં નથી, તેથી તે ગિરિસુંદર ન પણ હોય? ના, એમ પણ શંકા કરવી નહિં, કારણ કે આવા રૂપાંતર કરવા વગેરે, વિવિધ પ્રકારની સિદ્ધિયો સત્યવાન એવા સુદ્ધ પુરુષોને પૂર્વોપાર્જિત પુણ્યથી પોતાની મેલે પ્રાપ્ત થાય છે? આ પ્રકારે કહાપોહ કરીને તે રત્નસાર, રૂપાંતર ધારી ગિરિસુંદર કુમારને કહે છે, કે હે મિત્ર! તમારામાં સ્નેહ, ક્રિયા, વૃત્તિ, વગેરે સર્વ ગિરિસુંદર સમાનજ છે, અને તમે પણ કહો છો કે, હું ગિરિસુંદર છું, તો હવે તમો બુદ્ધિમાન થઈ તમારી આકૃતિને અને સ્વરૂપને ફેરવી શાંમાટે બેઠા છો? કહ્યું છે કે ॥ ગાથા ॥ સપ્નાવી સપ્નાવિય, જણમ્મિ ડ વચારયમ્મિ ડવચારી ॥ ધુત્તેસુ મહાધુત્તો, વિચક્કણે સવ્વહા હોઈ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-બુદ્ધિમાન માણાસ, સપ્નાવ વાલા પાસે સપ્નાવી થાય છે, અને ડપ કારી પાસે ડપકારી થાય છે, તથા ધૂર્તજન પાસે મહાધૂર્ત થાય છે અને વિચક્કણજન પાસે વિચક્કણ થાય છે. માટે હું સપ્નાવી હું, તો તમારે મારી સાથે સપ્નાવીજ આવું ઘટે. અર્થાત્ મારી પાસે આવું રૂપાંતર કરી રહેવું ન ઘટે? એ વચન સાંજલી ગિરિસુંદર કુમારે તુરત પોતાનું કાપડીરૂપ મટાડી મૂલસ્વરૂપને પ્રગટ કહ્યું. પછી મૂલરૂપે થયેલા તે ગિરિસુંદરને જો ડને રત્નસાર રાજાને એકસાથેજ હર્ષ, સંત્રમ, અને લજ્જા, એ ત્રણ રસ ઉત્પન્ન થયા. એટલે એ ગિરિસુંદર કુમાર જ્યારે કાપડીના વેષમાં હતો, ત્યારે તેણે સ્વનાવથી, તથા હાવનાવથી આ ગિરિસુંદર કુમાર હજો કે નહિં? એમ શંકા કરી હતી, અને પાછો તેણે પ્રત્યક્ષ ગિરિસુંદરજ દીધો, ત્યારે તેને હર્ષ થયો, તેથી તેને પ્રથમ હર્ષરસ ઉત્પન્ન થયો. વલી તે ગિરિસુંદરને જોડને વિચાર

करवा लाग्यो के अहो ! आ तो मारो वडील जाइ होवाथी पूज्य ठे, माटे हाल ते, तेनुं हुं पूजन करूं ! के तेने मलुं ! के तेनी साथें वात चित्त करूं ! के हुं ते छुं करूं ? ए संच्रम थयो, तेथी तेने बीजो संच्रमरस उत्पन्न थयो. वली गिरिसुंदर कुमारने प्रगटरूपें जोतांज विचारवा लाग्यो के अरे ! आवा मारा प्राणप्रिय मित्रनो अटला दिवस पर्यंत मने वियोग हतो, ते ठतां पण ते वियोगदुःखथी हजी सूधी में मारा प्राणनो त्याग न कखो. तेथी आ ने आ शरीरें हुं मारा मित्रने छुं मुख देखाडुं हुं ? एम तेने मुख देखाडतां लाज आवी, तेथी तेने त्रीजो लङ्कारस उत्पन्न थयो. आम अनिर्वचनीय परमानंदने अनुभव करतो एवो ते रत्न सार, एकदम दोडीने तेनुं गाढ आलिंगन करी मल्यो, अने परस्पर बेहु मित्रने ते वखत आंख्योमां हर्षाश्रु आवी गयां. आ प्रमाणें घणा दिवसने वियोगें बेहु जाइयोना मलवाथी आखा गाममां महोदो महोत्सव थयो. अने त्यांनां सडुकोइ लोक अत्यंत प्रसन्न थयां. अने घेर घेर वधाइ वागवा मांमी. पढी बेहु जाइयो निवृत्तिथी बेसीने पोतें जुदा पड्या त्यांथी मांमीने पोत पोतानी सर्व वात परस्पर कहेवा लाग्या. एम अमंदानंदने अनुभवता थका ते बेहु जण केटलाएक दिवस ते गांधार पुरने विषे रह्या. पढी ते गांधारपुरना यद्दनी आझाथी ते पुरनुं राज्य पोताना महसेन नामा मित्रने आप्युं. अने वली कहुं के हे महसेन ! जेम अमो बे जाइयो ठैयें, तेम तुं पण त्रीजो अमारो जाइज ठो, कारण के तुं पण गिरिसुंदरने शोधवा वगेरेनो घणोज प्रयास करी अ मारा दुःखमां जाग जल्यो ठो. माटे आ अमारा आपेला राज्यासन पर बेसी तुं मथेह जोगने जोगव. अने आ सर्वप्रजानुं पुत्रनी पेंठें पालन करी तेने न्यायमार्गे प्रवर्त्ताव. अने हे मित्र ! सांजल. तारे राज्याधिपति थइने कोइ पण मनुष्यनो पक्षपात करवो नहिं. मंत्रिवर्गनुं अपमान करवुं नहिं. सामंत लोकोनुं सारी रीतें मान राखी पोताने वश राखवा, राज्य कार्य, न्यायमार्गथी चलाववुं. आ प्रकारनां वचन सांजली महसेन बोड्यो के हे दयालो ! आप आम मने शिखामण आपो ठो, ते छुं क्यांइ जवाना ठो ? त्यारें बेहुजाइ बोड्या, के हे मित्र ! हा, अमारा माता पिताथी जुदां पड्यां अमोने घणा दिवस थइ गया ठे, तेथी हवे तेमनी सेवा करवा

માટે અમેં અમારે ગામ જાણું ! આવાં વચન સાંજની મહસેન બોલ્યો કે હે પરાક્રમીમિત્રો ! હું તો આપનો તાબેદાર સેવક હું, માટેં કૃપા કરી આપેં જે મને રાજ્ય આપ્યું, તે હું અંગીકાર કરું હું. પરંતુ મારાથી આપનો વિયોગ સહન નહિં થાય ? પરંતુ હું કરું, જે બન્યું તે સ્વરું ? અને હે મિત્ર ! આપેં મુને જે કાંઈ શિખામણ આપી છે, તેજ પ્રમાણેં હું વર્તિશ, તેની કાંઈ પણ ચિંતા રાખશો નહિં.

હવે તે ગિરિસુંદર તથા રત્નસાર એ બેહુ જાણ્યો પોતાની સાથેં લજ્જા વામાટેં કેટલુંએક સૈન્ય તૈયાર કરી ગાંધારપુરથી પોતાના દેશતરફ જાવા નિકળ્યા. માર્ગમાં ચાલતાં ચાલતાં જે જે દેશ, ગામ વગેરે આવે છે, તે તે દેશ, ગામ વગેરેના રાજાઉં, એવેહુ જણનું પૂજન કરે છે. અને રસ્તામાં ચાલતા એવા તે બેહુનું વિમાનમાં બેસી આકાશમાં રહેલા એવા વિદ્યાધર તથા દેવતાઉં, દર્શન કસ્યા કરે છે. એવી રીતેં તે બેહુ જાણ, ગામ, આરામ, નદી, પર્વત, તેને જોતા જોતા અનુક્રમેં પોતાના પુંદ્રદેશમાં આવ્યા, અને ત્યાંથી વલી શોજાયેં મનોહર, શ્રેષ્ઠ છે પુરજનો જેમાં એવા પુંદ્રનગરમાં આવ્યા. હવે કોઈ માણસના મુખથી ઘણા દિવસથી જુદા પડેલા એવા ગિરિસુંદર તથા રત્નસારના રુદ્ધિસહિત આવવાના સમાચાર સાંજની, અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ શતબલનામા યુવરાજેં સહિત શ્રીબલરાજા મહોટા આમંબરથી તે પોતાના પુત્રોને મળવા માટે આવ્યો. અને ત્યાં તે બેહુ રાજા પુત્રોને પોતાથી પણ વધારે સંપત્તિ લઈ આવેલા જોડને મનમાં ઘણુંજ આશ્ચર્ય પામ્યા. અને તેઝની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે અહો હે પુત્રો ! તમોયેં અમારા કુલને ઘણુંજ દીપાવ્યું છે, અને તમ જેવા પુત્રો તો કોઈક અમ જેવા જાગ્યશાળી પુરુષ હશે, તેનેજ હશે ? એમ તેમની પ્રશંસા કરી. પછી તે બેહુ પુત્રોયેં પોતાના પિતાને સાષ્ટાંગ નમન કહ્યું. ત્યારેં તે બેહુ પિતાયેં પોતાના પુત્રોનું દૃઢ આલિંગન કહ્યું. તે વચ્ચે મોહોટા એવા માં ગલિક તૂર્યોના ઘોષ, ગીત, નૃત્ય, તેણેં કરી સુંદર અને સર્વજનના મનને વિસ્મય પમાડે, એવી વધાઈ પ્રવૃત્તવા લાગી. અને તે પુત્રોને જોઈ પુરના રહેવાસી આબાલવૃદ્ધપર્યંત સર્વ જનો, અનિર્વચનીય એવા આનંદકંદને પ્રાપ્ત થયાં. અને પછી સર્વ લોક સહિત શ્રીબલ રાજાયેં ગાજતે વાજતે તે પુત્રોનો પોતાના નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. પછી તે બેહુ કુમાર, પોતાને ઘેર જઈ પોત પોતાની

माताउने मल्या, अने नमन कयुं, अने घणादिवस सुधी जुदा पडवाथी तेनी
 माताउने पुत्रवियोगजन्य जे दुःख हतुं, ते सर्व अनेकवार्त्ताउयें करी नष्ट
 कयुं. पढी श्रीबल राजायें अवकाश जोइ पोताना पुत्र गिरिसुंदरने पूढ्युं
 के हे पराक्रमी पुत्र ! जे तुं अमने कह्या विना तत्काल आपणा गामनां
 कन्या प्रमुखने हरण करनारा दुष्ट प्रबल चोरनो पराजय करवा गयो हतो,
 ते चोर तुने कये ठेकाणे हस्तगत थयो ? तथा तेनो तें केवी रीतें नाश कखो ?
 ते सर्व वात सविस्तर कहे. त्यारें गिरिसुंदर कुमारें पोतें ज्यांथी निकळ्यो
 त्यांथी आरंजीने पोतानो लघु जाइ रत्नसार कुमार मळ्यो, अने पाठा बेहु
 आव्या, त्यां सुधीनुं सर्व वृत्तांत सविस्तर कहि आप्युं. ते आश्चर्यकारक
 सर्व वृत्तांत सांजली विस्मय पामेलो श्रीबलराजा कहेवा लाग्यो के हे
 पुत्र ! तारा सरखा पुण्यशाली प्राणीने तो त्रण लोकने विषे कोइ पण वस्तु
 अलन्य होतीज नथी. कयुं ठे के ॥ श्लोक ॥ वने रणे शत्रु जलाग्निमध्ये,
 महार्णवे पर्वतमस्तके वा ॥ सुप्तं प्रमत्तं विषमस्थितं वा, रक्षंति पुण्यानि पुरा
 कृतानि ॥ १ ॥ अर्थः—वनने विषे, रणने विषे, शत्रु, जल अने अग्नि तेना मध्यने
 विषे, महार्णवमां, पर्वतनामस्तकमां, सुतेला, प्रमत्त थयेला विषमस्थानमां
 रहेला पुरुषनुं पूर्वजन्मने विषे करेलां पुण्योज रक्षण करे ठे ॥ १ ॥ एम
 कहिने त्यां बेठेला सहु कोइ देखे ठे, तेम श्रीबल राजा वात करतां करतां वि
 चारवा लाग्यो के अहो ! प्रयासथी तथा बलथी पण न बने, तेवां दुष्टचोर
 हनन प्रमुख कार्यो, आ मारा गिरिसुंदर कुमारने विना प्रयासें स्वतः बनी
 आव्यां. तथा आ गिरिसुंदरकुमारने त्रातृपणाना स्नेहथी शोधवा निकळेला
 एवा रत्नसारकुमारने पण महेनत विना स्वतःज गांधारपुरना यद्धें प्र
 सन्न थइने ते गामनो राजा करी ते उजड गाम वसावी आप्युं. माटें ए
 सर्व, ए बेहु जाइयोने पूर्वजन्मोपार्जित पुण्यना प्रजावथीज बन्युं ठे, तेथी
 ए बेहु जण, पूर्वजवें ते कोण हजो ! ए सर्व मुने जो कोइ केवलज्ञानी
 मळे, तो कहुं ? आ प्रमाणें गिरिसुंदर साथें वात करतां विचारमां पडी
 गयेला श्रीबल राजाने जोइ ते स्थलें बेठेलो एक मतिमान पुरोहित हतो,
 तेणें श्रीबल राजानी मुखमुद्रापरथी जाण्युं जे आ श्रीबलराजा गिरिसुंदर
 तथा रत्नसारना पूर्वजवने पूढवा माटे केवलज्ञानी मुनिने मजवा इहे
 ठे, अने तेनोज विचार करे ठे ! एम जाणी ते पुरोहित राजाने कहेवा

લાગ્યો કે હે મહારાજ ! આપ જે હાલ વિચાર કરો છો, તે વિચારમાં મુને એમ જાણે છે, કે આપ કેવલી મુનિને આ બેદુ પુત્રના પૂર્વજવ પૂજવાને ઇચ્છો છો, તો હે રાજન ! આપણા જામના કુસુમાકર નામા ઉદ્યાનને વિષે ગુણ રૂપ રત્નોના આકર, જેનાં દર્શન કરી ચતુને અત્યાનંદ ઉત્પન્ન થાય, અને નિર્મલ એવા ચારિત્રગુણોથી અલંકૃત, રૂપવાલા, શાંતમૂર્તિ, સર્વ ઇંદ્રિયોનો જેણે જય કહ્યો છે એવા, શોભાયમાન, કનકસમાન કાંતિ વાલા, અત્યંત નિઃસ્પૃહવૃત્તિયુક્ત, કુરુદેશના અધિપતિના પુત્ર, શ્રીજયનંદન નામા સૂરીંડ સમવસચ્છા છે. આ પ્રકારના પુરોહિતનાં વચન સાંજલી હર્ષ રૂપ પીયૂષ રસના આસ્વાદથી ઉદ્ભવિત થયું છે મન જેનું, એવો તે શ્રીબલ રાજા, પોતાની સર્વરુદ્ધિ, તથા પરિવારથી યુક્ત થકો, તે જયનંદન નામા સૂરીંડને વાંદવા માટે તે ઉદ્યાનમાં ગયો. ત્યાં જઈ પરિવાર સહિત તે મુનિનું વંદન કહ્યું. પછી સદુ કોઈ યથાયોગ્યસ્થાન પર બેઠા. ત્યારે તે સૂરીંડે સુધાસમાન પોતાની વાણીયેં કરી દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-

હે જન્મજનો ! આ સંસારને વિષે જુનાજુન એવાં કર્મોયેં કરી જીવ, ઇંચ નીચ કુલોને વિષે અવતાર જઈ ફર્યાજ કરે છે ॥ યતઃ ॥ દેવોનૈર યિકો રાજા, રાંકોવિદ્વાન જડઃ પુનઃ ॥ સુખી દુઃખી જવેડૂપી, કુરૂપશ્ચિત્રકર્મ જિઃ ॥ ૧ ॥ જંતુઃ કાલસ્વજાવાદૈર્હલિજિઃ કર્મરાશિઃ ॥ વૃષબદ્ધસ્તુ ધાન્યાર્થે, ત્રામ્યતે જવકૂપકે ॥ ૨ ॥ યદાર્જયત્યસૌ પુણ્ય, મનુકંપાદિહેતુજિઃ ॥ અત્યંતં સ તદાઽઽપ્રોતિ, સ્વર્ગશ્રીપ્રમુખં સુખમ્ ॥ ૩ ॥ સદૈવ સેવ્યતે સાધુ, લિંગમાલિંગિતવ્રતઃ ॥ શાંતોદાંતોગતક્રોધોઽ, શ્નુતેઽસૌ મોક્ષમદ્વયમ્ ॥ ૪ ॥ નાવિર્નવંતિ યત્રૈવ, જન્મમૃત્યુજરાદયઃ ॥ જુદં સૈદ્ધાંતિકં ધર્મ, કુરુધ્વં જો બુધાસ્તતઃ ॥ ૫ ॥ અર્થઃ-જીવ જે છે, તે વિચિત્ર એવા કર્મોયેં કરી દેવ, નારકી, રાજા, રાંક, વિદ્વાન, જડ, સુખી, દુઃખી, રૂપવાન, કુરૂપવાન, એવો થાય છે ॥ ૧ ॥ વલી કર્મરૂપરાશથી બંધાયેલા જીવને કાલ સ્વજાવાદિ રૂપ સ્વેદુતો, ધાન્યને માટે બાંધેલા બેલના હાલરાની પઠેં જવકૂપની ફરતો વારં વાર જમાણ્યા કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી એ જીવ, જ્યારે અનુકંપાદિક હેતુ યેં કરી પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે, ત્યારે તે જીવ, અદ્ભુત એવા સ્વર્ગશ્રીપ્રમુખના સુખને પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૩ ॥ વલી તે જીવ, જૈનસાધુપણના લિંગને ધારણ કરી જૈનશાસ્ત્રોક્ત સાધુવ્રતને અંગીકાર કરી, શાંત, દાંત, ક્રોધરહિત

હોય, તે જીવ, અદ્વય એવા મોહસુખને પ્રાપ્ત થાય છે ॥ ૪ ॥ અને જૈન શાસ્ત્રોક્ત ધર્મારાધન કરનારા પ્રાણીને જન્મ, મૃત્યુ, જરા પ્રમુખનાં ડુઃખો કોઈ દિવસ આવતાંજ નથી, તે માટેં હે સુદ્ધ એવા નવ્યજનો ! શુદ્ધ એવા સૈદ્ધાંતિક ધર્મને અંગીકાર કરો ॥ ૫ ॥ એ પ્રકારની તે મુનિરાજની અમૃતમય દેશના સાંજલી શ્રીબલરાજા બોલ્યો કે:- હે મહારાજ ! આપેં જે કહ્યું, તે અદ્વરશઃ સત્ય છે અને હું પણ આપના કહેવા પ્રમાણેં ધર્મનું આચરણ કરીશ. પરંતુ હે જગવન્ ! આ એક પૂઠવાનું છે, કે મારો ગિરિસુંદર કુમાર અને આ બીજો મારા જાડ શતબલનો રત્નસાર નામક કુમાર છે તેને, પ્રયાસ કહ્યા ઠતાં પણ જે સંપત્તિયો મલે નહિં, તે સંપત્તિયો વિના પ્રયાસેં સ્વતઃ આવી મલે છે, માટે તે બેદુજણેં પૂર્વજવોમાં શું પુણ્ય કહ્યાં હશે ? તેમાં મને બહુજ વિસ્મય થાય છે, માટે હે મુનિવર્ય ! તે બેદુ જણના પૂર્વજવોની સવિસ્તર હકીગત કહિ આપો. એ સાંજલી તે શ્રીબલરાજાને જ્ઞાન નિધિ એવા તે મુનીંદે, ગિરિસુંદરના અને રત્નસારના શંખ અને કલાવતીના નવથી માંમીને તે ચૌદમે જવેં પ્રથમ ગ્રૈવેકયમાં દેવતા થયા, તે કહ્યું. અને ત્યાંથી ચવી શેષ પુણ્યને જોગવવા માટે વિશ્વવિશ્વ્યાત એવા તે બેદુમાંથી એક શ્રીબલને ત્યાં અને બીજો તેના જાડ શતબલ રાજાને ત્યાં આવી અવતર્યો છે. ત્યાં સુધીનો સવિસ્તર વ્યતિકર કહિ આપ્યો. અને વલી પણ કહ્યું કે હે રાજન્ ! આ તમારા ગિરિસુંદરને તથા રત્નસારને પ્રત્યેક જવમાં જે સં પત્તિનું સુખ મલે છે, તે સર્વ, તે બેદુજણેં પ્રત્યેકજવમાં ચારિત્ર સ્વીકાર્યું છે, તેનું ફલ છે. અને બેદુની મુક્તિ પણ તેવીજ રીતેં જૈન ધર્માચરણથીજ થાશે ? માટેં એ બેદુને હાલ આ રાજ્યસંપત્તિ જે મલી છે તેમાં તમારે વિ સ્મય કરવો નહિં. જુઠ. હે રાજન્ ! અનાજ ઉત્પન્ન કરવા માટે સ્વેતી કર નારા સ્વેદુતને વિના પ્રયાસેં સ્વતઃ જે ઘાસ મલી આવે, તેમાં તેને વિસ્મય શો કરવો ? તેમ અનાજ સમાન મોહ ફલનો પ્રયાસ કરતા એવા તમારા બેદુ પુત્રરૂપ સ્વેદુતને રાજ્યસંપત્તિ રૂપ ઘાસ ઉપલબ્ધ થયું, તેમાં શો વિસ્મય કરવો ? વલી હે નૃપતે ! આ જગતમાં જે સુખ છે, તે પૂર્વોપાર્જિત પુણ્ય વિના પ્રાપ્ત થાતુંજ નથી. જુઠ. તમને તથા તમારા જાડ શતબલને જે કાંઈ આ જવમાં રાજ્યસુખ મલ્યું છે, તે પણ પૂર્વજન્મને વિષે તમો બેદુયેં કોઈ

मुनिने श्रद्धार्थी आहार वहोराव्यो ठे, तेनुं फल ठे. अने तमारा बेहु नाइनी स्त्रीयोने जे राज्यसुख मळ्युं ठे, ते पण तमोयें ज्यारें साधुने आहार वहोराव्यो, त्यारें तेनुं तेणें घणुंज अनुमोदन कखुं हतुं, तेनुं फल मळ्युं ठे.

आवां वचन सांजली पाठो विस्मय पामेलो श्रीबलराजा पूठवा लाग्यो के हे मुनिवर ! ते अमो बेहु पूर्वजन्ममां कोण हता ? अने वली अमोयें पूर्व जवें सुपात्र मुनिने श्रद्धार्थी केवी रीतें आहार वहोराव्यो ? अने आ स्त्रीयो पण पूर्व जवें कोण हती, तथा अमोयें ज्यारें आहार वहोराव्यो, त्यारें ते बेहु जणीयोयें केवी रीतें अनुमोदन कखुं ? ते विस्तारपूर्वक रुपा करी कहो. ते सांजली जगद्वितैषी एवा ते मुनिवर्यें ते चारे जणना पूर्वजवना स्वरूपने कहेवानो प्रारंज कखो.

हे राजन् ! प्रतिष्ठान पुरनामा एक गाम ठे, तेमां सुमेध नामा एक कुलपति रहेतो हतो. तेने एक वंध्य अने बीजो शंबर, एवे नामें बे पुत्र हता, हवे कालें करी तेनां माता पिता मरण पाय्यां, त्यारें ते बेहुजणने पोताना संसार निर्वाहनी मोहोटी चिंता थई पडी. अने ते गामना राजापासेंथी तेने लाजांतराय कर्मनो उदय होवाथी कांहिं पण वृत्ति मली नहिं. अर्थात् कर्मयोगें तेने गाममां कांहि पण उद्योग मळ्यो नहिं, परंतु निर्वाह तो चलाववोज जोड्यें, तेथी ते बेहु विचार करी इव्योपार्जन माटे एक उत्तम एवुं कांचनपुरनामा नगर हतुं, ते तरफ जवा निकल्या. कारण के विद्वान् माणसोने पण उदरनिर्वाह माटे उद्योग कखा विना चालतुं नथी. तो आ बीचारा मूर्खजनने उदर निर्वाहनो उद्योग करवो पडे, तेमां तो गुंज आश्चर्य ठे ? कखुं ठे के ॥ श्लोक ॥ बुभुक्षितैर्व्याकरणं न जुज्यते, पिपासितैः काव्यरसोन पीयते ॥ न ठंदसा केनचिद्भृतं कुलं, हिरण्यमत्यर्जय निःफलाः क्रियाः ॥ १ ॥ अर्थः— कोइ विद्यानिमानी माणासने कोइ उद्योगी माणासें कहेलुं ठे, के व्याकरण नणेलो मनुष्य जो नूरख्यो होय, तो तेणें कांइ व्याकरणनुं जोजन थातुं नथी, तथा काव्यना अने साहित्यना ग्रंथो ना जणनारा मनुष्यथी काइ काव्यरसनुं पान थातुं नथी, तेमज वली वेद नणेलो माणासनुं कुटुंब जो नूरखें मरतुं होय, तो तेणें काहिं तेमने वेद संजलावी नूरख मटाडी शकाती नथी. माटे हे सुइ पुरुष ! तुं विद्यानुं अजि मान मूकी हिरण्य जे सुवर्ण तेनुं अत्यंत उपार्जन कर. कारण के सुवर्ण विना

पूर्वोक्त व्याकरणाध्ययन वगेरे सर्वक्रियाउ निष्फल ठे, अर्थात् ते क्रिया कांइ उदरनिर्वाहमां काम आवती नथो. माटे ते पोताना उदरनिर्वाह माटे कांचन नगर प्रत्ये चाव्या. त्यां चालतां चालतां रस्तामां कांइएक नगर आव्युं, त्यां जोजन समय थइ जवाथी ते गाममां जइ एक नाइये कंदोइने त्यांथी मालपुडा वगेरे वेचातुं मिष्टान्न लीधुं. जइने पाठो पोताना नाइपासें आव्यो, अने पढी बेहु जण जमवा माटे उत्तम जज्ञाशय वाला स्थानने शोधता शोधता चालवा लाग्या. ज्यां थोडेक दूर जाय, त्यां तो ते गामनी नजिकमां एक मनोहर वन आव्युं, ते वनने जोइने बेहु नाइयो कहेवा लाग्या के आपणें आ वनमां जइ जोजइ जोजन करीये. पढी ते वनमां जइ जेवामां जोजन करवा बेठा, तेवामां वंध्य अने शंबरें ग्लानिने प्राप्त थयां ठे गात्रो जेनां तथा मासोपवास करी पारणा माटे जात पाणी वदोरवा माटे तेज नगरमां जाता, वाचंयमोमां मुख्य एवा एक मुनिने दूरथी जोया. तेने जोइने हर्षे करी प्रफुल्लित थयां ठे गात्र जेनां एवा ते वंध्य अने शंबर चिंतववा लाग्या के अहो ! मरुदेशमां जेम सुरतरुनां दर्शन थाय, अने निखारीना घरमां जेम निधाननां दर्शन थाय, तेम आपणने आवा जंगलमां मथ्याह्मकाले मनोहर एवा मुनिनां दर्शन थयां ? एवी जावना जावीने ते मुनिने परणा माटे आदरथी आमंत्रण करी बोलाव्या, अने पढी नक्तिजावथी जे कंदोइने त्यांथी लावेळुं मालपूडा वगेरे अन्न हतुं, तेणें करी ते मुनिने पडिलान्या. कछुं ठे, के वात्सल्यथी, योग्यपणाथी, परि ज्ञानथी, औदार्यथी अने धर्मास्तिक्यथी. आ पांच रीतथी आपेलुं दान आपनार माणसने अत्यंत फलदायक थाय ठे. हवे जे वखतें मुनिने दान आप्युं, ते वखतें ते दानने, वनने विषे यद्दनुं पूजन करवा माटे ते नगरना राजानी रुद्रिसुंदरी अने बुद्रिसुंदरी नामा बे कन्याउ आ वीयो हती, तेणें दीतुं. ते जोइने अत्यंत हर्षायमान थइ एवी ते कन्याउ बोलीयो के हे पांथजनो ! वाह, वाह ! तमोयें ए दान जे दीधुं, ते योग्य पात्रनेज दीधुं ठे, तेथी तमोयें तमारा मनुष्यजन्मनुं साफल्य कछुं ठे, तथा ते दान आपी तमोयें तमारा हाथने पण सुलक्षण युक्त कछा ठे, कारण के जे हाथे आ जंगलने विषे तमोयें जंगम कल्पतरु समान मुनिने नक्तिजावथी अन्न वदोराव्युं ठे. वली हे पुण्यकारक ! आवा

उत्तम दानथी तमारा सर्व पापनो प्रलय थइ गयो, तथा तमोयें स्वर्गनां सुख पण संपादन कख्यं. ए निश्चें जाणजो. कारण के जे लक्ष्मीथी सुपा त्रमां दान देवातुं नथी, ते कदाचित् लक्ष्मी घणी होय, तो पण शा कामनी ? आ प्रमाणें तेउयें दीधेला दाननी प्रशंसा करी बेहु कन्याउ घेर गइयो. आवी रीतें श्रद्धाथी दान देनारा ते वंध्य अने शंबरें तथा ते दानने अनुमोदन करनारी एवी ते बेहु कन्याउयें दृढ एवुं पुण्य उपा र्जन कखुं. अर्थात् ए चारे जणायें प्रौढ एवुं पुण्य उपार्जन कखुं. कखुं ठे के ॥ श्लोक ॥ आनंदाश्रूणि रोमांचो, बहुमानः प्रियं वचः ॥ किंचा नुमोदना पात्र, दानचूषणपंचकम् ॥ १ ॥ अर्थः—जे दानने देती वखतें प्रथम तो दान देनारनी चहुमां हर्षें करी तत्काल जल जराइ आवे. वीजुं वली दान देनारमाणसनी दान देती वखतें सर्व रोमराजि विक श्वर थाय, त्रीजुं दान देनार, वहोरवा आवेला मुनिने जोइ, ते मुनिनुं मान करे के अहो मुनिराज ! पधारो, पधारो. चोथुं दान देनार मनुष्य, दान आपीने वहोरवा आवेला मुनिने अत्यंत मीठां वचन कहे के, हे मु निवर्य ! आ दान लइ आपें मारो महोटो अनुग्रह कखो, अने मने कृता र्थ कखो. पांचमुं जे दान देतो होय, तेनी अनुमोदना करे के अहो ! धन्य ठे तमने ? जे आ प्रकारें उत्तम पात्र जोइ दान आपो ठो ? आ पांच वानां जे ठे, ते दाननां चूषण ठे.

हवे ते वंध्य अने शंबर ते महामुनिने दान दइ ते दाननी अनु मोदना करता करता त्यांथी चाढ्या. ते अनुक्रमें पोतें जावा धारेला कांचन पुरें आव्या. ते गामनी बाहेर उद्यानमां एक आम्रवृक्ष हतो, तेनी नीचें विश्राम लेवा बेठा, एवा समयमां तो ते नगरने विषे ते गामना राजानो पट्टहस्ती मद चडवाथी बूढ्यो अने तेणे गाममां घणुंज तोफान कखुं, तेथी महोटो कोलाहल थइ गयो. ते कोलाहलना शब्दने आम्रवृक्षनी नीचें बेठेला बेहु नाइयोयें सांजल्यो, अने ते सांजलीने तुरत ते बेहु नाइयो विचार करवा लाग्या के अरे ! आ गाममां अवडो महोटो कोलाहल केम थाय ठे ? चालो आपणे जोइयें. एम विचार करी ते बेहु जण तत्काल नगरमां आवीने ते गामना राजाना राजमहेलना दरवाजा पासें उजा रह्या. तेवामां तो ते हाथी पण केटलां एक घराने

તથા હાટોને નાંગતો, તોડતો, જ્યાં તે બેઠું નાશ્યો ઝના છે, ત્યાં આવ્યો. અને તુરત તે દરવાજો તોડ્યો, ત્યારે ત્યાં ઝના રહેના લોકો તો જલદી પોતાનો જીવ લઈને નાગી ગયાં, પરંતુ તે બેઠું નાશ્યો તો ત્યાંને ત્યાંજ ઝના રહ્યા. હવે અત્યંત ચિંતામાં પડેલા ચંદ્રરાજાયેં સ્વેદ પામી ગામ માં પટહ વગડાવ્યો કે આ ગામમાં એવો કોઈ શૂરવીર છે, જે આ મદો ન્મત્ત હસ્તીને બાંધે ? તે સાંજલી વંધ્ય જે હતો, તે જલદી હાથીને બાંધવા તૈય્યાર થયો, અને પઠી તેણે તે હાથીની પાસેં જઈ બદ્ધપરિકર થઈ, તે હાથીને જોરથી હાકલ્યો, ત્યાં તો હાથી જે હતો, તે પ્રથમ મદમાં તો આવે લોજ હતો તેમાં વલી જ્યારેં હાકલ્યો, ત્યારેં તો મહા ક્રોધાયમાન થઈ તેની સામો આવ્યો. પરંતુ ગજશિક્ષાકુશલ એવા તે વંધ્યેં યુક્તિયેં કરી તેગજને આડો અવલો સૂચ નમાડી ઘણોજ સ્વેદ પમાડી વશ કરી લીધો. પઠી જેમ કોઈ સાધારણ માણસ કોઈ એક બોકડાને તેના સ્થાનક પર પકડી લાવીને બાંધે, તેમ તેણે તે હાથીને લાવી આલાનસ્તનમાં બાંધ્યો. આવું તે વંધ્યનું ઉત્તમ પરા ક્રમ જોઈને ગામના રહેવાસી સહુ કોઈ લોકો જય જય શબ્દ કરવા લાગ્યાં. પઠી તે મહાપરાક્રમી એવા વંધ્યને ચંદ્રરાજાયેં તુરત માનપુરઃસર પોતાની પાસેં બોલાવી આસન ઉપર બેસારીને કહ્યું કે હે પરાક્રમી પુરુષ ! આ તારા પરાક્રમને જોઈને હું અત્યંત ખુશી થયો છું. માટે હાલ તારે જેવું જોઈયેં, તેવું વરદાન માગ્ય. ત્યારેં રાજાને પ્રણામ કરી તે વંધ્ય બોલ્યો કે, હે મહારાજ ! આપનાં જે મને દર્શન થયાં તેજ, મહોટો લાજ થયો ? વલી આપ જેવા રાજાની અમ જેવા લોકોને જો સેવા કરવી, તેજ પરમ વરદાન છે. તે સાંજલી મુનિને આપેલા દાનના પ્રજાવથી રાજાયેં તે બેઠુંને એની ઇજ્જાથી પણ વધારે પગાર આપી સેવક કરી પોતાની પાસેં રાખ્યા. એવી રીતેં ચિરકાલ સુખ જોગવીને તે બેઠું, કાલધર્મને પ્રાપ્ત થઈ યુગલીયા દેવ થઈને અવતર્યા, અને તે દાનનું અનુમોદન કર નારી એવી જે કન્યાઈ હતી તે આ લોકનાં સુખ જોગવી મરણ પામી તેજ ક્ષેત્રને વિષે તે બેઠું યુગલીયા પુરુષની સ્ત્રીયો થઈને અવતરી. ત્યાં પણ તે ચારે જણ કુરુક્ષેત્ર સંબંધિયાં જેટલાં દશ કલ્પવૃક્ષો સુખ આપે, એટલાં સુખોને તથા જેમાં રાજદ્વેષ નથી એવા અહમિંડપણાની સરખાં સુખોને એકદેશ કન ત્રણ પલ્લ્યોપમના આયુષ્ય પર્યંત જોગવ્યાં. ત્યાંથી કાલ કરી તે

ચારે જણ મનુષ્યમાં ન આવતાં સૌધર્મદેવલોકને વિષે અવતર્યા. કારણ કે પૂર્વજવમાં તેઓએ એક દેશ ઝાળું ત્રણ પલ્લોપમનું આયુષ્ય ઝોગવ્યું હતું. હવે ત્યાં સૌધર્મદેવલોકમાં ઝન એવા દેવાયુષ્યને પૂરું ઝોગવી ત્યાંથી આવી, પુંદ્રપુરને વિષે મહામલ રાજાની વિલાસવતી સ્ત્રીને વિષે તમો બેદુ, પુત્રપણે અવતર્યા હો, અને તમારા પૂર્વજવની જે સ્ત્રીઓ હતી, તે માંથી એક સ્ત્રી તો પદ્મસ્વંન પુરને વિષે મહાસેન નામા રાજાની સુલક્ષ્મણા નામે પુત્રીપણે ઉત્પન્ન થઈ. અને બીજી સ્ત્રી જે હતી, તે વિજયનામા નગરને વિષે પદ્મરથ નામા રાજાની લક્ષ્મણા એવે નામે પુત્રી થઈ અવતરી હે.

હવે પ્રથમ મહાસેન રાજાની સુલક્ષ્મણા નામા જે કન્યા હતી, તે ઝાટ લોકોના મુખથી તમારા ગુણગણનું વર્ણન સાંઝલી તમારામાંજ આસક્ત થઈ, અને તેથી તે કન્યાના પિતા મહાસેને તમારી સાર્થેજ તેનો સંબંધ કહ્યો, અને બીજી પદ્મરથ રાજાની લક્ષ્મણા કન્યા જે હતી, તે પણ ઝાટના મુખથી તમારા ઝાડ શતબલ રાજાના ગુણગણનું વર્ણન સાંઝલી તેમાંજ આસક્ત થઈ. તેથી તેના પિતાએ તેનો સંબંધ શતબલ રાજા સાર્થે કહ્યો.

તમો અત્યંત પરોપકારી હોવાથી કોઈએક સિદ્ધપુત્ર એવા શ્રીગુપ્તે આવી તમારી પ્રાર્થના કરીને કહ્યું કે, હે રાજન્ ! તમો ઝો મારા ઉત્તરસાધક થાઉ, તો મારે એક વિદ્યા સાધવી હે. કહ્યું હે કે ॥ શ્લોક ॥ મિત્રાણિ તાનિ વિધુરેષુ ઝવંતિ યાનિ, તે પંમિતા જગતિ યે પુરુષાંતરઝ્ઞાઃ ॥ ત્યાગી સ યઃ કૃષ્ઠધનોપિ હિ સંવિઝાગી, કાર્યે વિના ઝવતિ યઃ સ પરોપકારી ॥ ૧ ॥ ઝ્યેષ્ઠઃ પુમર્થેષુ સદૈવ ધર્મો, ધર્મે પ્રકૃષ્ટશ્ચ પરોપકારઃ ॥ કરોતિ યશ્ચૈનમનંતતેજસા, સધર્મકર્મણ્યશ્ચિલેઽધિકારી ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—મિત્ર તેને કહેવો, કે ઝ્યારે પોતાનો મિત્ર ડુઃસ્વમાં આવે, ત્યારે તેના ડુઃસ્વમાં ઝાગ ઝલે, પંમિત તેને કહેવો કે જે જગતમાં પુરુષના હૃદયમાં રહેલા અનિપ્રાયને ઝાણી શકે ? દાનશૂર તેને કહેવો, કે જેની પાસે ધન નથી તો પણ દાન દીધાઝ કરે, અને પરોપકારી તેને કહેવો કે, જે પોતાના સ્વાર્થવિના પણ પાર કો ઉપકાર કરે ॥ ૧ ॥ અને સર્વ પુરુષાર્થમાં ઉત્તમ પુરુષાર્થ જે જૈનધર્મ પામવો, તેઝ હે, તે ધર્મને વિષે પણ કોઈ પણ ઝીવનો ઉપકાર કરવો, તે ઉત્તમ હે. તે માટે નથી થાતો પરાઝમનો નાશ જેનો એવો જે પુરુષ, પરોપકારને કરે હે, તે પુરુષ, અશ્વિલ ધર્મકર્મને વિષે અધિકારી થાય હે ॥ ૨ ॥ આ પ્રકારનાં વચન શ્રી

गुप्त सिद्धनां सांजली तमोयें तेनुं साहाय्य करवुं कबूल कछुं. पढी ते श्रीगुप्तसि
 ६, विद्या साधननी सर्व सामग्रीने ग्रहण करी कालि चतुर्दशीने दिवसें तमोने
 सार्थें लइने एक स्मशानमां गयो. अने त्यां जइ एक मंमल बनावी त्यां मंत्र
 साधवा बेगो. त्यारें तमें जे हता, ते हाथमां तरवार लइने उजा रह्या.
 एवामां तो मोहोटी माढोथी कराल ठे मुख जेनुं, विजलीना प्रकाश स
 मान लाल नेत्रवालो, कृत्तिका, तरवार, खड्ग, मनुष्यनी तुंबली, जेणें
 हाथमां लीधां ठे, महोटा उदरवालो, काजलना पर्वत समान श्यामरंग
 वालो, जेणें माणासना मुंमकानी माला पहेरी ठे, एवो एक पिशाच आब्यो,
 तेणे आवीने मंत्र साधवा बेठेला ते श्रीगुप्तने केशें पकडी खेंचवा मांमयो,
 ते केश पकडी खेंचता एवा ते पिशाचने जोइने तमो तेनी सामा दोड्या,
 त्यां ते पिशाच तेने लइने जाग्यो, पढी आगल पिशाच अने पढवाडे
 तमें, एम बेहु जण दोडवा लाग्या. एवी रीतें दोडतां दोडतां महावनमां
 आब्या, त्यां तो सवार पडी गइ. तेथी ते पिशाच पोताना स्थान प्रत्यें
 चाब्यो गयो. ज्यां थोडी वार जुवो, त्यां तो तमें पिशाचने के श्रीगुप्तने
 कोइ पण ठेकाणे दीठा नहिं. त्यारें तमो चोतरफ जोवा लाग्या, अने तेम
 जोतां जोतां केटलेक दूर गया, परंतु त्यां पण तमने श्रीगुप्त के पिशाच
 कोइ मड्युं नहिं, त्यारें तमो मनमां अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्या के
 अरे ! ए पिशाच अने श्रीगुप्त, बेहु क्यां जता रह्या हरो ? ज्यां एम
 विचार करो ठो, त्यां तो तमें त्यांथी जरा दूर, विलाप करीने रुदन करती
 कोइएक कन्यानो शब्द सांजल्यो, तेथी शब्दानुसारें ते कन्या ज्यां रुदन
 करतीहती त्यां गया, त्यां तमें एक दोरडाथी गलामां फासो नाखी, ते
 दोरडाने एक महोटा वडनी माले बांधीने मरवा तैय्यार थयेली एक
 कन्याने जोइ. तथा वली हे दिक्पालो ! तथा हे वनदेवीयो ! मारा पितायें
 तो मने श्रीबलराजाने वाग्दानथी आपेलीज हती, परंतु मारा मंदजा
 ग्यने लीधे तेनाथी मारुं पाणिग्रहण थयुं नहिं ? तेथी हवे हुं गलाफांसो
 खाइ मरवा इहुं बुं, तो हवे आहींथी मरण पामी जे कोइ ठेकाणे हुं अवतार
 लहुं, त्यां पण मारो ते श्रीबल राजाज स्वामी याजो. अने हवे ते जवमां श्रीब
 लराजाने मारा स्वामी आवामां हालनी पेटें विघ्न थवा देशो नहिं. एज हुं

आप देवताउनी पासें वारंवार प्रार्थना करी मागुं बुं. एम कहीने ते स्त्री, जेनो गलामां फांसो नाखेलो ठे ते दोरडे टींगाइ गइ, त्यां तो ते स्त्रीनां कहेलां वचनमां ' बीजा पण जन्ममां श्रीबल राजाज मारो स्वामी थाजो ' ते वचन आव्युं, ते सांजली शंका पामेला एवा तमोयें तूर्णताथी त्यां आवी ते गला फांसाना दोरडाने ठरीथी ऊट कापी नाख्युं. अने तमारा वस्त्रांचलथी तेने पवन नाखी सावधान करी. त्यारें ते कन्यायें पोतानी चढु उघाडीने जो युं, त्यां तो तेणें तमने दीठा, त्यारें तेणें पोतामां स्त्रीत्व होवाथी लज्जा पामी पोताना उढवाना वस्त्रथी उघाडां थइ गयेलां सर्व अंग ढांकी दीधां. अने ते कहेवा लागी के अहो ! मरण तो सर्व साधारण ठे, परंतु तेमां पण अजागणी एवी हुं ते मने आवा विकटवनमां आवा उत्तम पुरुषनो समागम क्यांथी थयो ? त्यारें तो तमो तेनुं आश्वासन करी कहेवा लाग्य के हे मुग्धे ! तुने एवुं शुं दुःख ठे ? के जे दुःखथी तुं गला फांसो खाइ मरवा इठे ठे ? ते वचन सांजला कन्यायें विचार कखो के अहो ! आ जाग्यशाली पुरुषना मुख दर्शनथी तथा तेमना वचनश्रवणथी, मारुं मन अत्यंत संतुष्ट थइ जाय ठे. त या मारी दृष्टि पण अनिवार्यरीतें ते पुरुष सामीज वारंवार दोडे ठे. वली आ पुरुषना स्पर्शथी मारुं आखुं शरीर रोमांचित थइ गयुं ठे. तेथी मुने एम लागे ठे के. आ मारो पति श्रीबल तो नहिं होय ? परंतु ते होय नहिं. कारण के ते पुरुषनुं आहिं आवबुं संजवे नहिं ? वली विचार करे ठे, के कर्मनुं विचित्रपणुं ठे, माटे आवे पण खरा ? ते माटे हुं आ पुरुषने मारी सर्व बाबत कहि तो आपुं, जेथी मारुं धारेनुं जे तत्त्व ठे, ते पोतानी मेलें सम जाइ आवशे ? एम किचार करी ते सुजह्मणा कन्या गजद कंठथी कहेवा लागी के हे सत्पुरुष ! पोताना मुखथीज पोतानी वात करवी ते उचित नथी, तो पण आप माननीय ठो, तेथी हुं माहारुं जे वृत्तांत कहुं, ते सांजलो. पद्मखंभ नामा नगरने विषे महसैनराजा नामा एक राजा ठे, तेनी पद्मा नामा स्त्री ठे. तेनी हुं सुजह्मणानिध कन्या बुं. हवे पुंदूरपुरना राजाना श्रीबल कुमार नामा पुत्रना गुणगणो में जाटना मुखथी सांजल्या हता, तेथी मारी तेने वरवानी इच्छा थइ. त्यारें मारा पितायें मारा अनिप्रायथी ते श्रीबल साथेंज मारो संबध करेलो ठे, तेथी हुं माहारा विवाह कालनी वाट जोइ बेठी हती. हवे एक दिवस हुं उद्यानने विषे क्रीडा करवा गइ हती, त्यां मारुं

स्वरूप जोई मोहित थयेला कोईएक विद्याधरें मारुं हरण कखुं, अने ते पाठो मने आहिं घोर वनमांज मूकीने अपराजिता नामा विद्या साधवाने गयो ठे. अने ते गया पठी हे जइ ! में विचाखुं जे मारे तो श्रीबल कुमार शिवाय बीजा कोइ पण साथें वरवुंज नथी, अने ते विद्याधर मुने लइ गया विना रहे तेमज नथी, माटे ते विद्याधरना लइ जवा पहेलांज हुं जो गलाफांसो खाइ मरण पासुं, तो मने सर्व दुःखज मटी जाय ? वली मारुं अबलानुं तो मरवुं एज बल ठे ? एम विचार करी में गलामां फांसो नाखी मरवुं धाखुं हतुं, तेथी वली फांसो बांधीने दोरडे लटकी पण हती, तेवामां आपें आवी, ते दोरडुं चाकुथी कापी नाखुं माटे हे दयालो ! आप मने ठोडी द्यो, के जेथी हुं मारुं धारेखुं काम पार पाडुं ? कारण के मख्या विना मारो ते विद्याधरना हाथमांथी बुटको थाय एम नथी. आवां वचन सांजली तमोयें विचाखुं जे आ कन्या जो मने, माहारां कहेलां नाम ठामथी जाणजे, तो मरती जरूर बंध थाजे. अने आ कन्याना कहेवा उ परथी पण एमज जणाय ठे, के जेनी साथें मारो संबंध कखो ठे, तेज आ कन्या ठे ? एम विचार करी तमोयें तमारुं सर्व वृत्तांत कहि आप्णुं, तेथी ते सुलक्ष्मणा कन्यायें जाण्णुं जे आ श्रीबलराजाज ठे. एम जाणीने मन मां अत्यंत खुशी थइ, जरा लजवाइ जइ, ते चिंतववा लागी के अरे ! आवा विकटवनमां आ अतिकोमलशरीरवाला राजा ते केम आव्या हजे ? एम चिंतवी मधुर शब्दथी पूढवा लागी, के हे दयालो ! मने जीवित दान देनारा एवा आप आर्यपुत्रने कुशल तो ठे ? वली हे प्रिय ! आवा घोर वनने विषे देवतुल्य एवा आप उत्तम पुरुषने शा कारणथी भ्रमण करवुं पड्युं ठे ? ते सांजली तमो बोल्या के हे मृगशावाह्नि ? आवा जयंकर वनमां मारी भ्रमणप्रमुख जे लीला थइ ठे, ते केवल तमारा पुण्ययोगेंज थइ होय, एम लागे ठे. कारण के तेम जो न थई हत, तो जरूर तमो मरणशरण थइ जात. एम कहिने पोतानुं वनमां आववानुं जे कारण हतुं ते कही आप्णुं. आ प्रमाणें बेहु जण परस्पर पोत पोतानी वार्तांउयें करी अत्यंत आह्लाद पाग्यां. तेवामां तो जेने केशथी खेंची पिशाच लइ गयो हतो, ते सिद्धनो पुत्र श्रीगुप्त आव्यो. तेने जोई हर्षित थयेला तमो कहेवा लाग्या के हे मित्र ! तमें तो आव्या, पण तमोने केशथी पकडी खेंची जनारो पिशाच क्यां

गयो ? अने ते डुष्टना हाथथी तमो केवी रीतें बूझ्या ? ते सांजली श्रीगुप्त बोळ्यो के हे मित्र ! तमें मने केश पकडी खेंची लइ जतां जे दीठो, ते सर्व ते पिशाचनुं ऐंझजालिक हतुं. वस्तुतः ते कांहीज न हतुं. अने तमने तेवुं शामाटे देखाड्युं ? तो के ते पिशाचने, आ कन्याना मेलाप कराववा तमोने आहिं लाववा हता, ते माटे ते देखाड्युं. कारण के जो ते पिशाच एम न करे, तो तमो आहिं आवो पण नहिं ? वली मारो तो ते पिशाचें स्पर्श पण कखो नथी. तेम में मारी विद्या पण तमारा प्रतापथी साधी लीधी ठे. अने हे मित्र ! मारो तमारी पर अत्यंत स्नेह ठे, तेम ठतां पाठा तमोने में क्यांइ दीठा नहिं, त्यारें मनमां दुःखी थइ तमने शोधतो शोधतो हुं आहिं आव्यो. अने आ में जे तमने हाल कखुं, के ए पिशाचें जे इंझजाल विद्या देखाडी ते आ कन्याने वरवा माटेज देखाडी ठे. ते में निमित्तनां योगबलथी कहेलुं ठे. कारण के हुं निमित्तशास्त्र जणेलो हुं. अने हे वयस्थ ! हवे तमें गंधर्वविवाहथी आ कन्यानुं जलदी पाणिग्रहण करो. केम के हालनो समय घणोज सुंदर, लग्ननोज ठे. आवी रीतें पोताना मतने अनुसरती तेनी वात सांजली अत्यंत मनमां खुशी थइने तमोयें तूर्णताथी ते कन्यानुं गंधर्वविवाहथी पाणिग्रहण कखुं. पढी ते श्रीगुप्तनी पट्टविद्यायें करी तमो त्रणे जण पुंदूरपुरने विपे आव्यां.

हवे तमारो शतबल नामा जे लघुजाइ हतो, तेणें तमो बाहार गयेला होवाथी तमोने घणा दिवस पर्यंत दीठा नहिं, त्यारें तेणें विचाखुं जे मारो जाइ श्रीबल, केटलाएक दिवसोथी देखाता नथी, ते क्यां गया हजो ? माटे चाल हुं तेनी शोध करुं ? एम विचारी मोहोटुं सैन्य लइने ते, तमने शोधवामाटे चाळ्यो. ते चालतां चालतां महाटवीने विपे आव्यो. त्यां तेणें एक तापसी स्त्रीयो नो आश्रम दीठो, त्यां तो ते आश्रममां रहेली सर्वतापसी स्त्रीयो शोका क्रांत थयेलीयो दीठीयो, एटले त्यां रहेली सर्व तापसी स्त्रीयो पोतानी तप प्रमुख क्रिया करतीयो नथी, अने रुदनज कखा करे ठे. ते जोइने शतबल राजा पूठवा लाग्यो के ॥ गाथा ॥ रस्ये कयवासाणं, तोडिय धण सयण नेह पासाणं ॥ साहू य जयवईउ, किं सोय निबंधणं तुम्हं ॥ १ ॥ अर्थः— अर एयमां निवास करनारी अने त्रोडी नाख्यो ठे धन, अने स्वजनना स्नेहनो पाश जेणें अने जयवर्जित एवी आप तापसीयोनुं आवुं शोक

थवानुं कारण शुं ठे ? ए वचन सांजली तापसीयो बोलीयो के हे सुंदर !
अमारे जे कांइ शोक थवानुं कारण बन्युं ठे, ते सांजलो.

जयपुरनो पति एक पद्मरथनामा राजा ठे, तेनी लक्ष्मीसमान रूपवाली
एक लक्ष्मणा नामें कन्या ठे, ते गतरात्रें तेना पिताना मंत्री तथा सैन्य
सहित आहिं आवी उतरी हती, ते शामाटे उतरी हती ? तो के ते कन्या
पुंढूरना शतबलनामा युवराजनेज परणवामां उत्सुक हती, तेथी
पद्मरथराजायें ते कन्याने शतबलनी साथें परणावा माटे पोताना
मंत्री तथा सैन्यसहित मोकली हती. पढी तेने पुंढूर जातां आहिं
रात पडी गइ तेथी ते, आहिंज रात रही हती. हवे प्रथम ते कन्यानी
मागणी किरातदेशाधिप मथनना पुत्र कुंजरें करी हती, परंतु ते कन्यानी
ते कुंजरसाथें परणवानी इच्छा न होवाथी तेना पिता पद्मरथें कुंजरने आपी
नहिं, तेथी अत्यंत सामर्षे ययेलो कुंजर, ते कन्याने हरण करी लइ जवा
माटे अवकाश जोइ फखाज करतो हतो, तेवामां ते कुंजरें कोइना मुखथी
सांजल्युं के ' जेनुं तुं हरण करवाने इच्छे ठे, ते कन्याने पुंढूरना युवराज
शतबलनी साथें परणावा माटे तेना पितायें पुंढूर जावा मोकलेली ठे;
ते हाल प्रथम मुकामें तापसीस्त्रीयोना आश्रममां आजनी रातरहेली ठे,
माटे जो तारे तेनुं हरण करवुं होय, तो हाल थाय एम ठे. ते सांजली
कुंजर, शीघ्रताथी आवी अमो सर्वे जेम जोइयें, तेम ते कन्याने गतरात्रियें
बलात्कारथी हरण करी लइ गयो ठे, तेथी अमने शोक थाय ठे, के ते
बीचारी कन्या त्यां जरूर मरण पामगे. कारण के ते कन्या जो शतबलने
परणे तोज जीवे एम ठे, नहिं तो ते जरूर मरण पामे एम ठे. माटे
अमोने अत्यंत शोक थाय ठे. आवां वचन ते तापसीयोनां सांजली
जेम सलगता अग्निमां घृत होमै, ने ते अग्नि प्रज्ज्वलित थाय, तेम ते
शतबल राजा अत्यंत क्रोधांध थइ तत्काल त्यांथी चाळ्यो. कारण के
प्राणप्रिया एवी पोतानी स्त्रीना हरणने मानी पुरुष, कोइ दिवस सहन
करी शकता नथी ॥ यतः ॥ विश्वानरः करस्पर्शी, मृगेंडः श्वापदां स्वनं ॥
कृत्रियश्च परं द्वेमं, न सहंते कदाचन ॥ १ ॥ विद्यातीर्थे विमलमतयः
साधवः सत्यतीर्थे, लज्जातीर्थे कुलयुवतयो योगिनोऽज्ञानतीर्थे ॥ गंगातीर्थे
विगतवयसो दानतीर्थे गृहस्थाः, धारातीर्थे धरणिपतयः कश्मलं ह्यलयन्ति

॥ १ ॥ अर्थः— अग्नि, करस्पर्शने सिंह, बीजा वनचरना शब्दने ह्दत्रिय, पारका हेमने कोइ पण दिवस सहन करी शकता नथी ॥१॥ वली विद्या रूपतीर्थने विषे निर्मलबुद्धिवालाउं, सत्यरूपतीर्थने विषे साधुपुरुषो, लङ्कारूप तीर्थने विषे कुलवती स्त्रीयो, ज्ञानरूपतीर्थने विषे योगी पुरुषो, गंगातीर्थने विषे वृद्धावस्थावाला जनो, दानरूप तीर्थने विषे गृहस्थजनो, धारातीर्थ जे हृषियारोनी धारा, तेने विषे मरण पामीने नृपतियो, पोत पोताना कढ्मपनुं क्वालन करे ठे ॥ २ ॥ हवे ते शतबल राजा तुरत जे रस्ते ते गयो हतो, ते रस्तामां तेनां पडेजां पगलाने अनुसारें चाव्यो गयो, त्यां कन्यानुं हरण करी चाव्या जता ते कुंजरने मार्ग मां सिंहनी पठें मव्यो. अने तेने महोटो पडकारो करी कखुं के, हे पापी ! तें आ कन्यानुं हरण कखुं ठे, पण तेनां फल हुंतुने हाल आपुं ठुं, ते जे, चाख्य. एम कहीने तेनी साथें महोटुं युद्ध करी तेनो पराजय करी ते लक्ष्मणा कन्याने लइ पाठो वव्यो. तेवामां तमने तथा तमारी स्त्री सुलक्ष्मणाने पुंढ्रपुरमां मूकी आकाशमार्गे घेर जाता एवा श्रीगुप्तसिद्धे लक्ष्मणा कन्या सहित आवता शतबलने दीठो. त्यारें ते श्रीगुप्त तेनी आगल गयो, जइने तेणें ते शतबलना कहेला सर्व समाचार सांजल्या. ने पठी जेनो ते शोध करवा निकव्यो हतो, ते तमारा सुलक्ष्मणाने परणीने घेर आववा वगेरेना सर्व समाचार सांजल्या. हवे ते शतबल पोताना लग्न थवाथी प्रथम खुशी तो हतो जे, तेमां वली तमारा आववाना तथा परणवाना समाचार सांजली बमणो खुशी थयो. अने पठी ते श्रीगुप्तने नमस्कार करी स्त्रीसहित पुंढ्रपुरने विषे आव्यो. त्यां आवी गुप्त मुहूर्ते अद्भुत एवा आनंदने आपनारी एवी ते लक्ष्मणानुं पोतें पाणियहण कखुं. त्यार पठी हे श्रीबल ! अनुक्रमें तमो स्त्री पुरुष राज्यासननां अधिकारी थयां, अने ते शतबल तथा तेनी स्त्री युवराजपदने प्राप्त थयां आवी रीतें तमो तथा तमारो जाइ पूर्वजन्ममां मुनिने दान देवाथी राज्यने प्राप्त थयां ठो. अने तमारी तथा तमारा जाइनी स्त्री ते दानना अनुमोदनथी राज्यसुखने प्राप्त थयेलीयो ठे. माटें हे श्रीबल ! आ प्रकारें तमारा पूठवाथी तमारा बेहु पुत्रोना तथा तमारा चारे जणना पूर्वजवोनो संबंध में सविस्तर कह्यो.

आ प्रकारनी शुद्ध एवी मुनिनी देशना सांजली तुरत ते चारें जणां

ने जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी ते कहेवा लाग्यां के हे जगवन् ! आपें जे कथुं ठे, तेज प्रमाणें पूर्वे अमारुं वृत्तांत बनेलुं ठे, तेमां जरा पण असत्य नथी. एम कहीने ते, मुनिना ज्ञाननी प्रशंसा करवा लाग्यां के अहो ! आ केवुं आपनुं केवलज्ञान ठे, के अमारुं पूर्वजवोमां जे वृत्तांत बन्थुं हतुं, ते सर्व आपें हस्तामलकनी पठें दृष्टिगोचर जेवुं कहि आप्युं. परंतु हे विनो ! ते आपना कहेलां अमारा वृत्तांतमां एक पूठवानुं ठे के, आपें जे कथुं जे “आ मारी सुलक्ष्मणानामा स्त्री उद्गाह थयां पहेलां ज्यारें उद्यानमां क्रीडा करती हती, त्यां कोइएक विद्याधरें तेनुं हरण कथुं, अने ते विद्याधर आ सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मूकी विद्या साधवा गयो,” तो हे माहाराज ! ते मंत्र साधवा गयेला विद्याधरनुं पठी शुं बन्थुं ? ते रुपा करी कहो. ते सांजली मुनिवर्य बोल्या के हे श्रीबल ! ए विद्याधर सुलक्ष्मणाने उजड वनमां मूकी मंत्र साधवा गयो, ते त्यां जइ जेवामां मंत्र साधवा वेठो, तेवामां तो ते बी चारानुं मंत्र साधनमां कांइक जंभुं वधु ज्ञान होवाथी तेने देवीयें बढ्यो, तेथी ते विद्याधर, उन्मादें करी पीडातो थको मतिचंशने प्राप्त थयो. पठी नूख, तृषा, टाढ, तडको, तेणें करी दुःखित थयो थको घणोक काल वनमां भ्रमण करतो करतो कांपित्यपुरने विपे आव्यो. त्यां अष्टावीश माहालब्धि युक्त एवा श्रीहरिपेणनामा मुनिने दीठा. तेने जोतांज ते मुनिना तपोबलना प्रज्ञावथी एक क्षणमां तेनुं चित्तत्रम वगेरे सर्वदुःख जे हतुं ते नाश पामी थयुं. त्यारें ते विचार करवा लाग्यो के अहो ! आ मुनिना प्रज्ञावथकी हुं देवीयें करेला बलरूप उपडवथी बुटो थयो ? एम विचारिने परमप्रीतिथी ते मुनिने प्रणाम करी त्यां धर्मश्रवण करवा माटे वेठो अने कहेवा लाग्यो के हे जगवन् ! मुनें धर्मनुं यथार्थ स्वरूप कहो. ते सांजली दयालु एवा मुनि, धर्मोपदेश देवा लाग्या, के हे विद्याधर ! जे जीव, ज्यां सुधी जिनोदित धर्मने अंगीकार करतो नथी, त्यां सुधी ते जीवने दुर्गति तथा रोग, शोक प्रमुख लाखो गमे दुःख आव्या करे ठे. अने ते जिनोक्तधर्मने जावें करी स्वीकार करनारा प्राणीने तो स्वर्ग जे ठे, ते तो जाणे पोताना घरना आंगणामांज आव्युं होय नहिं ? एम थाय ठे. तथा तेने मोक्षसुख पण जाणे समीपमां आवीने रथुं होय नही ? एम थाय ठे. अने तेने कढ्याण तो दुर्जनज नथी. ते माटे हे खग ! जो तुं परमात्मसुखने पामवा इष्टतो हो, तो आ में कहेला एवा जिन

धर्मेने अंगीकार कख. आ प्रकारनां धर्मतत्त्वरूप अमृतनुं कर्णपुटथी पान करी महामोहविषनुं वमन करी विवेकचैतन्यने प्राप्त अइने तेणे सर्वसंवरूप चारित्रने अंगीकार कखुं. अनुक्रमें ते केवली अइने परम पदने प्राप्त थयो. आ प्रकारना धर्मफलने सांनलवायकी उत्पन्न थयेलो जे प्रमोदजर, तेणें करी पूर्ण चित्तवालो एवो ते नृपति, ते मुनिराजने नमस्कार करीने कहेवा लाग्यो के हे मुनींइ ! आपना प्रसादथी हाल जिनधर्मनो सर्वगुण में सारी रीतें जाण्यो ठे, माटे हवे आ तुह संसारपर प्रीति याती नथी, तेथी आ मारा राज्यनुं स्वास्थ्य करी हुं आपनी पासेंथी चारित्रने ग्रहण करीश ! ते सांनली गुरु बोल्या के हे राजन् ! तमारो जो खरे खरो दीक्षा लेवानोज विचार ठे, तो तेमां हवे विघ्न न थाय, तेम त्वरा करो. ते सांनली हर्षित थयेला ते श्रीबलराजायें बेर आवी, पोताना नाना जाइ शतबलने पोतानुं राज्य आपवा माटे फरमाव्युं, के हे जाइ ! मारुं राज्य तमो स्वीकारो, कारण के हवे हुं प्रव्रज्या लेवा इहुं बुं. त्यारें ते शतबल राजा नमन करीने कहेवा लाग्यो के हे देव ! मने पण आप दीक्षा लेवानी आझा आपो, के जे दीक्षाथी हुं पण दुःख रूपजलथी जरेला जयंकर एवा संसार समुडने तरुं ? कारण के ते संसारसमुड, महाव्रतरूप वाहाण विना बीजी कोइ रीतें तरातो नथी. त्यारें श्रीबल राजा बोड्यो के हे वत्स ! तम जेवा ज्ञाततत्त्व मनुष्यने तो एमज कहेवुं उचित ठे, परंतु हे जाइ ! आप एा कुलपरंपराथी आवेला आ राज्यने तमो केटलाएक दिवस जोगवो. अने ज्यारें आपणा पुत्रो महोटा थाय, त्यारें तेनी पर राज्यचार आरो पण करीने प्रव्रज्या लेजो. एम तेने घणीरीतें समजाव्यो, तो पण ते वात तेणें अंगीकार करी नहिं. त्यारें ते श्रीबलराजायें सर्व राज्य चार, पोताना पुत्र गिरिसुंदरकुमार पर नाखी अने युवराजपद ते रत्न सार कुमारने सोंपी, जिनप्रासादनेविषे जइ प्रतिमानुं अर्चन करी, सत्पात्रोने महाजक्तियें करी दान दइ, दीन अने अनाथजनोनो उद्धार करी चतुर्विधसंघनी पूजा करी, शतबल, सामंत, आमात्य, सेनापति, सार्थवाह प्रमुख लोकोयें सहित महोटा आमंवरथी गुरुनी पासें आवी, ते श्रीबल राजायें सार्थें आवेला शतबल सामंत प्रमुखनी सार्थें दीक्षा ग्रहण करी. पढी जेम गुरुयें कखुं, ते प्रमाणें व्रतानुं आराधन करी ते सर्वे महर्षियो थया.

हवे गिरिसुंदर कुमार अने रत्नसार पण पोतें श्रावकना बार व्रतने धारण करी तीव्र ठे तेज जेनुं एवा थका पोताना राज्यने सुखें करी नोगवे ठे. तथा पोताना पराक्रमें करी शत्रुवर्गने जीती लिये ठे, तेथी तेनी सामे बीजा कोइ पण सुनटो रणयुद्धमां उजा रही शकता नथी. वली ते एवुं तो दान आपे ठे, के जे दानें सर्वत्र दारिद्र्यनुं उन्मूलन करी नाख्युं ठे. अर्थात् ते दानना प्रतापथी बीजा जे दानव्यसनी पुरुषो हता, तेने जग तमां कोइ याचकज मलतो नथी, एटले ते बेहु नाइयोयें तेबुं दान आप्युं के जगतमां कोइ याचकजनज रह्यो नहिं? वली तेउयें मोहोटां अने उंचां एवा अनेक जिनप्रसादो कराव्यां. त्यां कवि उत्प्रेक्षा करे ठे, के ते प्रासादो पर उंची खोडेली ध्वजाउ पोताना जाणे चांचव्यथी स्वर्गने हस तीज होय नहिं? के हे स्वर्गपुरि! तुं मनोहर ठो खरी, परंतु अमें जे नगरीमां ठैयें, ते नगरीनी शोचाने तुं अनुसर एम नथी. वली आ प्रमाणें जिनसाम्राज्य विस्तृत थवार्थी सर्वजगज्जीवना बंधु तुल्य एवा साधुउनो शमरस जे हतो, ते पण अत्यंत शोचवा लाग्यो. अर्थात् जिनधर्मनो सर्वत्र उद्द्योत होवाथी साधुउनो शमरस घणोज सुशोणित थवा लाग्यो. आ प्रमाणें यथाशास्त्र श्रावकना धर्मने आराधतां थकां ते बेहु नाइयोना सर्वदिवसो सुखमांज जवा लाग्या.

एक दिवसें नूमिने विषे चंद्रमा समान एवा ते गिरिसुंदरकुमारने रात्रे शय्यामां सूतां सूतां पाठली रातें एक स्वप्न आव्युं, तेमां जाणे पोतें एक कल्पवृक्षनी शाखा उपरज रह्यो होय नहिं? एवुं देखवामां आव्युं, त्यां तो तेने प्रतिदिन प्रातःकलमां जगाडवा आवनारा वादक लोकोयें आवी. तूर्य वगाडवा मांड्यां, तेथी पोतें तुरत जागी गयो. अने तेणे पोताने आवेला स्वप्नना माहात्म्यने जाण्युं, जे अहो! आ स्वप्नथी जरूर मारुं सारुंज थारो? एम जाणी मनमां अत्यंत आनंदित थयो थको पंच परमेष्टीने नमस्कार करी जेवामां ते शय्यामांथी उठवा जाय, तेवामां वली वैतालिक लोको प्रतिदिवसना धारा प्रमाणें आवी स्तुति करवा लाग्या. ते जेम के ॥ श्लोक ॥ प्रतापकृतदोषांतो, नूनूनमौलिलसत्पदः ॥ आरोहितननोमार्गो, युगपत्प्राप्तुमुन्नतिम् ॥ १ ॥ अर्थः— हवे आहिं उदय थता सूर्यनुं अने गिरिसुंदर राजानुं ऐक्य करी स्तुति करे ठे. के हे राजन्! हाल आ सू

ર્યનો અને આપનો ઉદય સાર્થેજ થયો છે, હવે તે સૂર્ય કેહેવો છે ? તો કે પોતાનો પ્રતાપ જે ઉદય, તેથી કહ્યો છે દોષા જે રાત્રિ, તેનો અંત જેણે એવો છે. અને આપ કેહેવા ઠો ? તો કે સ્વપ્રતાપે કરી કહ્યો છે દોષ જે પૃથ્વીમાં થતાં પાપો, તેનો અંત જેણે એવા ઠો. વલી પણ સૂર્ય કેહેવો છે ? તો કે જૂનૂત્ જે ઉદયાચલ પર્વત તેનાં મૌલિ જે શિખરો, તેની પર પ્રસૂત કહ્યાં છે પાદ એટેલે પોતાનાં કિરણો જેણે એવો છે. અને આપ કેવા ઠો ? તો કે જૂનૂત્ જે અન્યસામંતાદિકરાજાઉ, તેના મૌલિ જે મુકુટો, તેણે કરી શોના યમાન છે પાદ કહેતાં ચરણ જેમનાં એવા ઠો. હવે તે સૂર્ય, ઉન્નતિને પામવા માટે નનોમાર્ગને આરોહણ કરેલો છે. અને આપે પણ ઉન્નતિ જે મોઢુ તેને પામવા માટે ધર્મરૂપ આકાશનું આરોહણ કરેલું છે. આ પ્રમાણના સ્વપ્રના ઉત્કર્ષને મલતાં વૈતાલિકોનાં વચન સાંજલી તે રાજા, અત્યંત દ્વર્ષાય માન થયો. પઠી શય્યામાંથીઊઠી દંતધાવન વગેરે ક્રિયા કરી વસ્ત્રાલંકાર ધારણ કરી પોતાના ગામની બાહારના ઉદ્યાનમાં જે ઠેકાણે જિનાલય છે, ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવી વિધિપૂર્વક શ્રીજિનજગવાનનું અર્ચન કરી તે જગવા નની સ્તુતિ કરીને સંવેગરાગે કરી રંગિત થયો થકો તે ગિરિસુંદર રાજા જિનાલયથી બાહાર નિકલ્યો, તેવામાં તો તેણે એક આમ્રવહ્નની નીચેં વેઠેલા, પ્રશાંત જેનું ચિત્ત છે એવા, નવયૌવનયુક્ત, જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર, એ ત્રણ રત્નોયેં કરી અલંકૃત, પાંચ માહાવ્રતને ધારણ કરવામાં શૂરવીર, ધર્મ ધ્યાનમાં નત્પર, નાસાગ્રની પર કરી છે દૃષ્ટિ જેણે એવા, કોફક મુની શ્વરને દીઠા. ત્યારેં તો અત્યંત પ્રસન્ન થઈ ત્યાં જઈ તે પોતાને ઘટે તેવા સ્થાન પર બેઠો. ત્યારેં તેને ધર્મલાજ દઈ મુનિયેં પણ દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:- હે રાજન્ ! સહજસ્વનાવથીજ અસાર, જેને ધંતુરાતા ફલની ઉપમા અપાય છે, અને ઇંડજાલજી પેઠેં અસ્થિર એવા આ સંસારને વિષે તમો પ્રીતિ કરશો નહિં. વલી આ સંસારનેવિષે દેહધારી સર્વ પ્રાણી યોને નિરંતર જન્મ મરણનો જય રહે છે, તથા યૌવનને જરાનો જય રહે છે. અને શરીરને રોગનો જય રહે છે. તેથી સંસારમાં આવેલા જીવને સુખની આશા કોફ ઠેકાણે ઠેજ નહિં. વલી સાંજનો. આ સંસારમાં કોફક ઠેકાણે કેટલાંક જનો, એકત્ર મલી રોવે કૂટે છે, અને કોફક ઠેકાણે કેટલાંક એક લોકો, એકઠાં મલી ગાન, તાન, નૃત્યવગેરે આનંદ કરે છે. અર્થાત્ આ

संसार, शोक अने हर्षे करी जरेलो ठे, तथा वली हे नृप ! आ संसारमां पडेला प्राणीने जरा, रोग अने शोक, प्रतिदिन तपाव्याज करे ठे. अने आ संसारमां क्रूर एवा कालनो क्लेश तो कोइ दिवस मटतोज नथी. तो पण तेवा अतिदुःखकर संसारमां पडेला अज्ञानी जीव, स्वप्नसमान पंचेंद्रियनां विषयसुखने नोगव्याज करे ठे, अने तेथी ते जीवनी तृप्ति पण थाती नथी. वली हे पृथ्वीपते ! जे जीवो नोगासक्त थया थका जिनधर्मनुं सेवन करता नथी, ते जीवो, गर्जरूपकुंनिपाकमां निरंतर पच्याज करे ठे. माटे जिनधर्म तत्वज्ञ एवा तमारे तो हवे एक क्षण वार पण आ नवकूपमां अज्ञानीनी पठें जे पडयुं रहेवुं, ते उचित नथी. एवां वचन सांजली संवेगरंगरंगित एवो ते गिरिसुंदर कुमार, ते मुनिने प्रणाम करी हाथ जोडी कहेवा लाग्यो के हे जगवन् ! अटला दिवस सुधी तो हुं मोहनिशामां घेराइने सूइज रह्यो हतो, परंतु हालमां तो आपें मने ते मोहनिशायी जाग्रत कखो ठे. तेथी हुं मारा राज्यवगेरेनी खटपट, माहारा जाइ रत्नसारने अथवा माहारा पुत्रने सोंपीने जयनंदननामा सूरेश्वरनी पासें जइ, प्रव्रज्या ग्रहण करीश. एम कही मुनिने प्रणाम करी उत्साहित थयो थको पोताने घेर आव्यो. अने पोताने मुनिसमागममां वनेली जे कांइ हकिगत हती ते रत्नसार कुमारने कही आपी. ते सांजली संवेगरसयुक्त एवो ते रत्नसार कुमार बोळ्यो के अहो ! हे बांधव ! जे मूढ नर होय ठे, ते पोताना सुकृत कार्य करवामां आलस करी बोळे ठे, के अहो ! आपणे संसार ठोडी दीक्षा लहीयें तो खरा, पण ते संयममां आपणथी आवां मनोहर विषयसुख ठोडी केम रहेवाय ? कारण के ते विषय सुख, संयमपणामां तो मळेज नहीं. अने हे जाइ ! आपणे पण जे श्रामण्य सुख ठे, ते उत्तम ठे. एम प्रतिदिन कहीयें तो ठैयें, परंतु ते पूर्वोक्त अज्ञानीनी पेठें आ असारसंसारना सुखलवने विषे लोन पामी आपणे आ बंदीखाना जेवा गृहथी निकलता नथी. माटे हवे तो आपणने गृहमां एक क्षण वार पण रहेवुं, योग्य नथी. अहो ! हे बांधव ! ते ग्रामादिकोने पण धन्य ठे, के जे ग्रामादिकोने विषे श्रीजयनंदनसूरि विचरता हजो ? अरे ! ते सूरिंइना दर्शन आपणने क्यारें थाजो ? एम ते संसारनी अनित्यनावना जावे ठे. त्यार पढी ते बेहु जण, जयनंदनसूरिना आगमननी इत्ता करी बेठा ठे. तेवामां तो पोताने वनपालकें आवी विनति

કરી કે:- હે પ્રજો ! જેનું નામ સાંજલતાં અત્યંત ઝલ્લાસ થાય, એવા શ્રીજયનંદનનામા મુનીંદેં આહિં આપણા ઝ્યાનમાં પાઠ ધારેલા છે. આ પ્રકારનાં વચન સાંજલી તે ગિરિસુંદર રાજા તથા રત્નસાર, અત્યંત આનંદિત થઈ ગયા. અને તે આનંદાવિર્જાવથી સસંત્રમચિત્ત થઈ પોતાના સુવર્ણ સિંહાસનથી નીચેં ઝતરીને સાત આઠ પગલાં તે વનપાલકની સમીપ ગયા. અને જે દિશાયેં શ્રીજયનંદન મુનીંદેં પધારેલા છે, તે દિશાપ્રત્યેં નમન કરી તે મુનીંદેંના આવવાની વધામણી આપનારા વનપાલકને અગણિત ડબ્બનું દાન આપ્યું. પઢી મોહોટા આમંબરેં તે બેઢુનાડ્યો, ગુરુની સમીપ આવીને, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પરમઆનંદેં કરી નમન કરી યોગ્ય સ્થાનક પર બેઠા. ત્યારેં શ્રીજયનંદનસૂરિયેં દેશના દેવાનો પ્રારંજ કહ્યો. તે જેમ કે:-હે જ્યજનો ! ડર્જન એવા આ મનુષ્યજન્મને પ્રાપ્ત થયેલા વિવેકી પ્રાણીયોયેં તો જિનધર્મના આચરણનેવિપે જરૂર યત્ન કરવો. કારણ કે આ જિનધર્મ જે છે, તે પિતા, માતા, બાંધવ, સુહૃદ્, સ્વામી, સારો અનુચર, સારી સ્ત્રી, તેથી પણ વધારે સુખદાયક છે, આ જગતમાં જિનધર્મ સમાન કોઈ પણ ધર્મ હિતકારી નથી, કારણ કે તે પૂર્વોક્ત માતા પિતાદિક જન્માંતરને વિપે સહાયક થાતાં નથી, અને જિનધર્મ જે છે, તે તો જન્મ જન્મને વિપે સહાયક થાય છે, તેથી તમો સર્વ, જિનધર્મનું સેવન કરો. જુઠ. ધર્મવિના માણસ બિલકુલ શોજતુંજ નથી. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ હસ્ત્યંતર્મદઅશ્વ નિર્ગતજવશ્ચં વિના શર્વરી, નિર્ગંધં કુસુમં સરોગતજલં ઢાયાવિહીનસ્તરુઃ ॥ અન્નં નિર્લવણં સુતોગતગુણશ્ચારિત્રહીનો યતિ, નિર્દેવં જુવનં ન રાજતિ તથા ધર્મં વિના માનવઃ ॥ ૧ ॥ અર્થ:-અંતર્મદવાલો, એટલે બહિર જેને મદ નથી જરતો એવો હસ્તી, વેગરહિત અશ્વ, ચંડરહિત રાત્રિ, નિર્ગંધ એવું પુષ્પ, જલ વિનાનું સરોવર, ઢાયાવિનાનો વૃક્ષ, લવણરહિત અન્ન, ગુણરહિત પુત્ર, ચારિત્ર રહિત યતિ, દેવવિનાનું દેવાલય. એ સર્વ જેમ શોજતાં નથી, તેમ મનુષ્ય પણ ધર્મ વિનાનું બિલકુલ શોજતું નથી. આ પ્રકારની તે મુનિપતિની અમૃત સમાન દેશના સાંજલીને પોતાનો જે ચારિત્ર લેવાનો વિચાર હતો, તે સર્વ કહી, તે બેઢુ નાડ્યો પોતાને ઘેર આવી, રાજ્યલક્ષણથી યુક્ત તથા રાજજારના વહનમાં સમર્થ એવા પોતાના સુરસુંદર પુત્રને જાણી, તેની પર રાજ્યકારજાર નાચી જિનશાસનની પ્રૌઢ પ્રજાવના કરી, પાઠા તે

ગુરુની પાસેં આવ્યા. ત્યારેં તે શ્રીજયનંદન સૂરિયેં તે બેઠુ જાણ્યોને દીક્ષા આપી. પછી તે બેઠુ મુનિયેં થોડા દિવસમાં અગ્યાર અંગોનું અધ્યયન કયું. અને સાધુની ક્રિયાત્તને વિષે તત્પર, નિરંતર સામ્યને ધારણ કરનાર, તીવ્ર તપનું આચરણ કરનાર એવા તે બેઠુ મુનિ, ઘણા દિવસ પર્યંત ચારિત્રનું સેવન કરી અનેક રાજાત્યેં અર્ચિત અને અનશન વ્રતથી શુષ્ક થયું છે કલેવર જેનું, નિર્મલ એવા અધ્યાત્મસ્વરૂપને જોનારા, નિષ્પાપાનુ નવૈકગોચર, સ્વપરસ્વજાવના અવલોકનને વિષે રત, નિર્મમ, નિરહંકાર થકા સમાધિમરણેં કરી મરણ પામીને નવમા ગ્રૈવેયકને વિષે અહ મિંડ દેવપણે ઉત્પન્ન થયા ॥ યતઃ ॥ ઈર્ષ્યાવિષાદરહિતાવહમિંડદેવૌ, તૌ દિવ્યજોગસુખલલ્લિધરતૌ ચ તત્ર ॥ પ્રહ્લીણજૂરિહૃરિતૌ સવિવેકમેક, ત્રિશન્મિતાનિ નંયતોનનુ સાગરાણિ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— ત્યાં નવમગ્રૈવેયકને વિષે ઈર્ષ્યા અને વિષાદ તેણેં રહિત, દિવ્ય એવા જોગ અને સુખ, તેની લલ્લિધને વિષે આસક્ત, હ્લીણ થઈ ગયાં છે, મહોટાં હૃરિત જેનાં એવા તે બેઠુ અહ મિંડદેવૌ, વિવેક સહિત એકત્રીશ સાગરોપમ આયુષ્યને જોગવતા હવા.

इति श्रीपृथ्वीचंड अने गुणसागरना चरित्रने विषे गिरिसुंदर नृपति, रत्नसारयुवराज पितृव्यपुत्र, द्विबांधवाधिकारवर्णननामा अष्टमः सर्गः ॥८॥
आहिं सुधीमां पृथ्वीचंड अने गुणसागरना शोल जब संपूर्ण थया ॥१६॥

॥ अथ ॥

॥ नवमसर्गस्य बलावबोधः प्रारभ्यते ॥

॥ શ્લોક ॥ જીયાક્ષિનેંડગીર્ગંગા, સ્વહ્રસ્વરદા હિ યા ॥ સાધુહંસૈઃશ્રિતા ત્યક્તા, પંકાકુલજડાશયૈઃ ॥ ૧ ॥ હુત્કાર્દ્દઙ્ગીઃ ફલં ચ્યુત્વા, તતઃ પુણ્યાવ શેષવાન્ ॥ ગિરિસુંદરદેવોય, મુત્પન્નોયત્ર તત્ત્વણુ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ— સ્વહ્ર સંવરને દેનારી, સાધુરૂપ હંસોયેં આશ્રય કરેલી, પાપરૂપપંકેં કરી વ્યાપ્ત એવા જડાશય પુરુષોયેં ત્યાગ કરેલી એવી જે શ્રીનેંડની વાણીરૂપ ગંગા છે, તે સંતતકાલ જયવંતી વર્તો. અર્થાત્ જય પામો. હવે કવિ કહે છે, કે હે જ્યજનો ! નવમા ગ્રૈવેયકને વિષે દેવતા થયેલો તે ગિરિસુંદર કુમાર, અરિહંતની વાણીનું ફલ જોગવીને, એટલે જૈનશાસ્ત્રપ્રમાણેં તપ તથા જિનારાધનપ્રમુખ સાધનથી દેવલોકનું સુખ જોગવીને તેમાંથી પણ રહેલાં શેષ

પુણ્યને જોગવવા માટે જ્યાં તે ઉત્પન્ન થયો, તે હું કહું હું, તે સાંજનો.

આ નરતરૂંમને વિષે એક વંગ (બંગાલા) નામક દેશ છે, તેમાં સ્વસ્તિ કસમાન, મણિજડિત ગૃહોની શોનાયેં કરી વ્યાપ્ત, નિરંતર કલ્યાણ અને સુખ, તેને દેવાવાલી, સ્વર્ગ સમાન, એક તામ્રલિપ્તી નામા નગરી છે. તે નગરીમાં રાજા જે છે, તે ઇંડુસમાન છે, તેમાં સ્ત્રીયો જે છે, તે સ્વર્ગની અપ્સરા સરસ્વી છે. અને પુરુષો જે છે, તે સર્વ, દેવસરસ્વા છે. હવે સર્વદેવિજનોને કાલ સમાન, સુદૃઢનોને કલ્પવૃક્ષસમાન, સામ્રાજ્ય રાજ્યનો અધિપતિ, તે નગરીનો સુમંગલ નામા રાજા છે. તેમની શ્રીપ્રજા નામા પટ્ટરાણી છે, તે શ્રીપ્રજા દેવીના ઉદરસરોવરને વિષે, પૂર્વોક્ત નવમગ્રૈવેયકમાં અહમિંડ થયેલો તે ગિરિસુંદર કુમાર, ત્યાંથી ચવીને હંસની પઠેં આવ્યો. ત્યારેં તે રાણીયેં સ્વપ્નને વિષે સિંહનું જેમાં ચિન્હ છે, કુસુમેં કરી અર્ચિત, રત્નજડિત દંડવાળો, શબ્દાયમાન થતી ઘૂઘરીયોથી યુક્ત એવો એક ઉત્તમ ધ્વજ દીધો. તે સ્વપ્નની વાત પોતાના સ્વામીને કહી, ત્યારેં તેના કહેવાથી રાજાયેં કહ્યું કે હે સોનાગ્યવતિ ! તમારે ઉત્તમ એવો પુત્ર પ્રગટ થાશે ? તે સાંજની શ્રીપ્રજા રાણી ઘણીજ ઉદ્ધાસ પામી. પઠી તે રાણીને જે કાંઈ વસ્તુના દોહદ ઉત્પન્ન થયા, તે સર્વ સુમંગલ રાજાયેં પૂર્ણ કહ્યા. એમ કરતાં જ્યારેં દશ માસ પૂરા થયા, ત્યારેં તે રાણીયેં જગતના સર્વ જીવોના મનને હરણ કરનાર એવા પુત્રને પ્રસવ્યો. તેની વધામણી સુમંગલ રાજાયેં સાંજની કે તુરત, બંધીવાનોને બંધીખાનેથી ઢોડાવ્યા. તથા સુંદર એવાં ગીત, વાદ્ય, તેણે કરી યુક્ત, સકલજનને આનંદદાયક એવો પુત્રજન્મ મહોત્સવ કરાવ્યો. હવે તે પુત્ર જ્યારેં એક માસનો થયો, ત્યારેં તે પુત્રનું તેની માતાયેં સ્વપ્નમાં જોયેલા ધ્વજને અનુસારેં “કનકધ્વજ” એવું નામ પાડ્યું. પઠી જેમ ચંડમા દહાડે દહાડે કલાને પ્રાપ્ત થઈ, તેજસ્વી અને મોહોટો થાય, તેમ એ કુમાર પણ અનેક વિદ્યા વગેરે કલાને પ્રાપ્ત થઈ મહાતેજસ્વી તથા મહોટો થયો, એટલે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. હવે તે નવમગ્રૈવેય કમાં અહમિંડ થયેલો એવો રત્નસાર કુમાર, ત્યાંથી ચવી ક્યાં અવતર્યો ? તે કહે છે. કે નવમા ગ્રૈવેયકમાં અહમિંડ થયેલો એવો તે રત્નસારનો જીવ, ત્યાંથી ચવીને શેષ પુણ્ય જોગવવા માટે તેજ રાજાની સ્વયંપ્રજા નામા બીજી સ્ત્રીની કુશને વિષે પુત્રપણે આવ્યો, અને અનુક્રમેં દશ માસ પૂર્ણ થયાથી તે પુત્રનો પણ જન્મ થયો. ત્યારેં તેનો પણ કનકધ્વજ પુત્ર સમાન પુત્રજ

ન્મમહોત્સવ કરાવ્યો. અને તેનું નામ “જય સુંદર” એવું પાડ્યું. પઠી અને ક્રમે તે પણ કનકધ્વજકુમારની પઠે યૌવનવયને પ્રાપ્ત થયો. હવે પૂર્વજવના યોગથી તે બેહુ નાણ્યો પરસ્પર અત્યંત પ્રીતિ રાખે છે. તે એવી રીતે કે તે બે હુને લખવા વગેરેનું જો યત્કિંચિત્ કાર્ય હોય, તો પણ તે બેહુ એકજ ઠેકાણે બેસી અને મલીને કરે છે. અને તે બેહુ પાપથી પરાઙ્મુખ રહે છે, તેડનું મહોટા વિદ્વાનો પણ માન કરે છે. તે બેહુનાણ્યો રાધાવેધની કલામાં કુશલ હોવાથી પ્રતિદિન રાધાવેધનો વિનોદ કરે છે. એક દિવસ તે બેહુ નાણ્યો રાધાવેધનો વિનોદ કરતા હતા, તેવામાં પોતાના કોઈ પણ કાર્ય માટે કોઈક સ્થાન પર સુરવેગ અને શૂરવેગ નામના બે વિદ્યાધરો આકાશમાર્ગથી જાતા હતા. ત્યાંથી તે વિદ્યાધરે તે બેહુ નાણ્યોને રાધાવેધના વિનોદમાં રાધા નામની પૂતલીની ચકુને બાળથી વિંધતા જોયા. તેથી તેડનું એકસ્થાનમાં વૃષ્ટિની વેશાદિક વિજ્ઞાન જોડને અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ તે બેહુનાઈ પર આકાશમાંથી પુષ્પની વૃષ્ટિ કરી. અને પઠી તે પોતાને ઘેર ગયા. આ પ્રમાણે તે કુમારોની ઉપર થયેલી પુષ્પની વૃષ્ટિ જોડને તેની સાથે રહેલા તેના મિત્ર પ્રમુખ સર્વ વિસ્મય પામી ગયા. અને તેની સર્વત્ર એવી વાત પ્રસરી કે આ કનકધ્વજનું તથા તેના નાઈ જયસુંદરનું તો આકાશચારી દેવતાડયે પૂજન કયું ! તેવી વાત તે કુમારના પિતા સુમંગલરાજાએ સાંજની, તેથી અત્યંત સંતોષ પામ્યો. હવે એક દિવસ તે સુમંગલ રાજા સનામાં બેઠેલો છે, તેવામાં ઉત્તર દિશામાં ગંજીર એવો તૂર્યોનો શબ્દ થવા લાગ્યો, તે સાંજનીને ત્યાં બેઠેલા માણસો તથા તે રાજા સર્વ વિસ્મય પામી ગયા, અને ત્યાં બેઠેલા સર્વ સુનટો તો હોજ પામી ગયા. પઠી સહુ કોઈ વિચારવા લાગ્યા, કે અરે ! આતે શું ? કોઈ પરચક્રનો રાજા આપણું રાજ્ય લેવા તો આવ્યો નહિં હોય ? આવી રીતે જ્યાં તે સર્વે વિચાર કરે છે, ત્યાં તો પોતાની ઉપરનાજ આકાશમાં તૂર્ય ધ્વનિ થવા લાગ્યો, તે સાંજની સહુકોઈ ઝંઝું જોવા લાગ્યા. ત્યાં તો તેમાર્ગથી તેજ ઠેકાણે મનોહરરૂપવાળા એવા કોઈ બે વિદ્યાધરના પુત્રો ઉતરી નીચે આવ્યા. તેને જોડને ખુશી થયેલા રાજાએ તેડને માનપુરઃસર ઉત્તમ આસનપર બેસાડ્યા. ત્યારે સ્વસ્થ થડને તે બેહુ વિદ્યાધરકુમાર, રાજાને વિનંતિ કરી કહેવા લાગ્યા કે, હે રાજન્ ! ઉત્તરદિશામાં સર્વપર્વતનો પતિ એવો એક વૈતાલનામા પર્વત છે, તેમની ઉત્તર અને દક્ષિણ એવી બે શ્રેણિયો

ढे. हवे घणाक ग्राम, नगर, आराम, तेणें सुशोजित एवी ते बेहु श्रेणिने विषे विद्याधर एवा सुरवेग अने शूरवेग नामा बे जाइयो रहे ढे. ते एकेक जाइने गुणथी तथा स्वरूपथी उत्तम, एवी सो सो कन्याउं ढे. एक दिवस ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधर कोइएक कामने माटे आ तमारा गाम पासेंथी आकाशमार्गे वैमानमां बेसी चाढ्या जाता हता. तेवामां तेउयें आ तमारा बेहु कुमारने, पोतानी नीचें राधावेधनी विद्या साधता जोया. ते जो इने अत्यंत प्रसन्न थइ तेनी पर पुष्पनी वृष्टि करीने ते चाढ्या गया. अने त्यार पढी तेउयें घेर आवी विद्याधरनी सजाने विषे आ तमारा कुमारीनी घणीज प्रशंसा करी. ते प्रशंसाने ते बेहु विद्याधरनी बर्जे कन्याउयें सांजली, अने वली ते कन्याउने प्रथम कोइक नैमित्तिकें कहुं पण हतुं के जे पुरुषो, राधावेधना जाण हरो, ते तमारुं सर्वेनुं पाणिग्रहण कररो. ते नैमित्तिकनी वाणीने पण संजारीने ते कन्याउयें तमारा बे पुत्रोनी साथेंज परण वानो निश्चय कखो ढे. हवे आ प्रकारनो पोतानी सर्वकन्याउनो विचार सांजली तेउना सुरवेग अने शूरवेग नामा बे पिताउयें एक नैमित्तिकने बोलावी, ते बर्जे कन्याउना लग्न संबंधी दिवस जोवराव्यो. पढी तेज लग्नमां ते कन्याउने आपना पुत्रो साथें परणाववा माटें ते कन्याउने तथा तेना लग्नना उपस्करने लइने ते विद्याधर आहिं आ गामनी बाहार आवेला ढे. अने प्रथम अमोने आहिं मोकल्या ढे, तेनुं कारण खुं ढे ? तो के तेउयें जाणुं जे “ आपणे सुमंगलराजाने प्रथम खबर कखा विनाज अचानक तूयोंना शब्दो करता आव्या ठैयें, तो ते सांजली तेने तथा गामना लोकोने द्वाज थारो तथा वहेम पडरो के के आपणा गामनो पराजय करवा परच क्रनो कोइ राजा तो नहिं आव्यो होय ? ते माटे प्रथम आपणा माणा सने मोकली तेमने आपणो आववानो उद्देश निवेदन करीयें, तथा लग्ननी तैय्यारी करवा पण विनति करीयें. ” ते सांजली सुमंगल राजा व्याकुलचित्त थयो थको विचारवा लाग्यो के अरे ! आ तो देव ढे, अने हुं तो मनुष्य हुं, ते अमारो बेहुनो संबंध केवी रीतें थाय ? तथा तेउने मारे मान पण केवी रीतें आपवुं ? आ प्रमाणें सुमंगल राजाने व्याकुलचित्तवालो जोइ तेना मतिसुंदरनामा प्रधानें जाणुं जे आ सुमंगल राजा आहिं आवेला विद्याधरनो संबंधी थवा माटे गजराय ढे. ते माटे हुं तेने समजावुं ? एम जाणी

ते प्रधान बोव्यो के हे विजो ! आप जरा पण व्याकुलचित्त थाउ नहिं. जुउ. आ देवनुं जे संबंधी थवुं, ते तो पूर्वजन्मनुं ज्यारें घणुंज पुण्य होय, त्यारेंज थवा य ठे ? माटे तेमां कांइ पण विचार न करतां अत्यंत खुशी थइ आपणा पुत्र ने पोतानी मेले बसो कन्याउ परणावा आवेला सुरवेग अने शूरवेगनामना विद्याधरोने सामैयुं करी नगरप्रवेश करावी सारा उतारा आपो. अने विवा होत्सवनी सर्व तैय्यारीयो करावो. आ प्रकारनां मंत्रीनां वचन सांजली ते राजा अनुद्विद्धचित्तयुक्त थइ, प्रथम पोताना नगरने सारी रीतें सुशोजित करी अनेक प्रकारना वाद्यो वाजते घणाज हाथी वगेरे उपस्कर लइ तथा घणाक माणासोने लइने ज्यां ते विद्याधरो उतह्या ठे, त्यां आव्यो. पढी ते सुमंगल राजाने जोइ सर्व विद्याधरो उन्ना थइ यथायोग्य रीतें मळ्या. अने राजा पण ते सहुने मळ्यो. पढी परस्पर कुशल प्रश्न पूढी, ते विद्याधरनी प्रशंसा करी एक बीजानुं परस्पर मान कयुं. तदनंतर ते विद्याधरोने गाजते वाजते पोताना गाममां तेडी लावी उत्तम उतारा आप्या. अने नैमित्तिकना कहेवा प्रमाणें लग्ननो समय ज्यारें आव्यो, त्यारें सुरवेगें पोतानी सो कन्याउ सुमंगल राजाना ज्येष्ठपुत्र कनकध्वज कुमार साथें परणा वीयो. तथा शूरवेगें पोतानी सो कन्याउ तेना जाइ जयसुंदरनी साथें परणा वीयो. ते वखत मणिजडित कुंमल वगेरे आचरणोथी नूपित एवी केटलीएक विद्याधरीयो नृत्य करवा लागीयो, अने कपूरप्रमुख सुगंध डब्य उमवाथी दिशाउ मात्र सुगंधमय थइ गइ. अने जाट, चारण, मागध, बंदी, गायको, वादको, गांधर्व प्रमुख सहुकोइ अत्यंत प्रसन्न थइ पोत पोतानुं कार्य करवा लाग्या. एवी रीतें महोढो महोत्सव वरताणो. हवे अमंद आनंदने विषे मग्न एवा ते विद्याधरोना केटलाएक दिवसो त्यां सुखमां, एक ढणनी पठें व्यतीत थइ गया. त्यार पढी ते सुरवेग अने शूरवेग विद्याधरो, सुमंगल राजानी रजा लइ पोताने घेर जावा तत्पर थया, ज्यारें ते प्रयाण करी चाल्या, त्यारें तेउने पोतानी कन्याउथी जुदा पडवाना डुःखें करी आंख्यो मांथी अश्रु पडवा लाग्यां. पढी ते कन्याउना विरहडुःखें करी डुःखित थका पोताने गाम आव्या. हवे आ प्रमाणें ते बेहु कुमारोमां प्रत्येकने सो सो कन्या परणी, तेथी तेउनी आखा विश्वमां घणीज कीर्ति थइ अने ते बेहु कुमारो नवोढा एवी पोत पोतानी स्त्रीयोनी साथें जेम सुर

કુમારો અપ્સરાઝ સાથે ક્રીડા કરે, તેમ ક્રીડા કરવા લાગ્યા. પઠી તે બેદુ કુમારોના ગુણોથી આકૃષ્ટચિત્તવાલી એવી ઘણીક કન્યાઝયેં દૂરદેશથી આવી, તે બેદુ કુમારોની સાથે પોતાનો ઝઘાહ કહ્યો. આવી રીતે તે બેદુ કુમારમાં એકેકાને પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીયો સાથે ઝઘાહ થયો. અર્થાત્ એકેક ઝાડને પાંચસો પાંચસો સ્ત્રીયો થઈ. વલી જરતાર્દના રાજાઝયેં તેને હથ, ગજ વગેરે જેટ મોકલાવી આપી. આ પ્રમાણે માહાપ્રતાપી એવા તે બેદુ ઝાડ્યો ત્યાંજ રહીને અનેક જોગો જોગવે છે. એક દિવસ પોતાના પ્રતાપથી જેને અનેકરાજાઝ નમે છે, તથા જેને સ્ત્રીયો તથા સંપત્તિ પણ ઘણીજ છે, એવા પોતાના બેદુ પુત્રોને જોડને સુમંગલરાજા વિસ્મય પામી ગયો. અને પ્રાતઃકાલે ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે અહો ! આ મારા પુત્રોનું તો પૂર્વોપાર્જિત પુણ્ય અગણ્ય દેખાય છે, કારણ કે તેના સર્વે જૂચર રાજાઝ તથા સ્વેચર રાજાઝ જૂત્ય થઈને રહ્યા છે. વલી આવી સર્વ સંપત્તિ જે છે તે કાંઈ, જીવને કોઈદિવસ પૂર્વકૃતપુણ્ય વિના મલતી નથી. કહું છે કે ॥ શ્લોક ॥ માતંગપૂગાસ્તુરગશ્ચ તુંગાઃ, રથાઃ સમર્થાવિ કટાનટૌઘાઃ ॥ બુદ્ધિઃ સમૃદ્ધિર્જુવને પ્રસિદ્ધિઃ, પુણ્યાત્તનો સ્યાદતુલં બલં ચ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— આ જગતમાં મનુષ્યને હસ્તીયોના સમૂહ, તથા ઝંચા અને મનોહર એવા અશ્વો, મજબૂત એવા રથો, વિકટ એવા સુજટોના સમુદાય, રૂઢી બુદ્ધિ, ઘણી સમૃદ્ધિ, ત્રણ જીવનને વિષે પ્રસિદ્ધિ, શરીરને વિષે અતુલ એવું બલ. એ સર્વે પૂર્વકૃત પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય છે. માટે આવા મનોહર અને મહાપુણ્યશાલી જેને પુત્રો છે, તથા સંસારના સર્વ જોગ જેણે જોગવ્યા છે એવો જે હું, તે મારે હવે કાંઈક પરલોકને માટે સાધન કરવું, તેજ ઝચિત છે, પરંતુ તે પરલોકનું સાધન તો સદ્ધર્મના સેવનવિના થાતુંજ નથી. વલી આ જગતમાં સદ્ધર્મોપદેષ્ટા અતિ ડુર્લભ છે ॥ યતઃ ॥ સદ્ધર્મોડુર્લભો લોકે, સર્વે પાશ્વંદિ નોયતઃ ॥ મિથોવિરોધિર્જિર્ઘ્નૈ, સ્વસ્વધર્મ વદંત્યહો ॥ ૧ ॥ અર્થઃ—આ જગતમાં સર્વે પાશ્વંદીયો હોવાથી સદ્ધર્મ જે મલવો છે, તે ઘણોજ ડુર્લભ છે. કારણ કે તે પાશ્વંદીયો પોત પોતાના પરસ્પર વિરોધક ગ્રંથોથી પોતપોતાના ધર્મને સત્ય કહે છે, અને બીજો સત્ય અને સારજૂત હોય તો પણ તેને ઘોટો કહે છે, તેથી સત્યવાદી કોણ અને અસત્યવાદી કોણ ? એમ કાંઈ સ્વબર પડતી નથી. જીઝ. મનુષ્ય જે છે, તે સદ્ધર્મના ઉપદેશને પોતાના

કલ્યાણ માટે લેવા ઇચ્છે છે, તેમાં કદાચિત્ અજ્ઞાનને લીધે મનુષ્યથી કોઈક અલિકવાદીનો ઉપદેશ લેવાઈ જાય, તો તેનો મોહ થાવો તો દૂર રહ્યો, પરંતુ તે વિચારાનો ઝલટો નરકપાત થાય ? એમ વિચાર કરી તે સુમંગલ રાજા, પોતાના મતિસુંદરનામા પ્રધાનને પૂછે છે, કે હે મંત્રિન ! મહારી મોહકારક એવા ધર્મના આરાધનની ઇચ્છા થઈ છે, પરંતુ આ જગતમાં પાશ્વંધ ધર્મ ઘણા છે અને હું તે બાબતમાં અવિજ્ઞાત છું, તેથી ધર્મોપદેશને બદલે કોઈ એક પાશ્વંધીથી કદાચિત્ મને અલીક શાસ્ત્રનો ઉપદેશ થઈ જાય, તો મારે ધર્માચરણ કરવાને બદલે અધર્માચરણ થઈ જાય, તો પછી મોહપ્રાપ્તિ તો દૂર રહી પરંતુ તેને બદલે મારો નરકપાત થઈ જાય, તો પછી હું શું કરું ? આવાં સુમંગલરાજાનાં ધર્માસ્તિકપણાનાં વચન સાંજલી તે મંત્રી બોલ્યો કે, હે પ્રજો ! આપને જે ધર્મારાધન કરવું, તે વિષે મારો મત તો એવો છે, કે આપેં સદુકોઈ ધર્મવાલાનો ધર્મોપદેશ સાંજલવો, તેમાં વલી જે ધર્મોપદેશમાં સંસારવ્યવહાર અને વિષયજોગ, તેની વાત ન આવે, તે ધર્મોપદેશને ઉત્તમ જાણી તેનો અંગીકાર કરવો. અને આરાધન પણ તે ઉપદેશમાં કહેલા ધર્મનુંજ કરવું, તેથી જે આપેં ધારેલું ફલ છે, તે મલશે ? અને વલી જે ધર્મોપદેશમાં સંસાર વ્યવહાર તથા વિષયની વાર્તાઈ આવે, તે ધર્મોપદેશનો ત્યાગ કરવો. કારણ કે તે ઉપદેશથી ધર્માચરણ કરનારનો નરકપાતજ થાય છે. આ પ્રકારનું મંત્રીનું વચન સાંજલી રાજા અત્યંત ઉત્સાહ પામ્યો, અને વલી મનમાં દૃઢીકરણ કહ્યું કે જેમ આ મંત્રી કહે છે, તેમજ કરવું. એમ નિશ્ચય કરી જેવામાં પોતાની સજામાં જઈ બેઠો, તેવામાં તો આકાશમાં મહોટો દેવોનો કરેલો ડુંડુનિનો શબ્દ થવા લાગ્યો, તથા જયજય શબ્દ પણ થવા લાગ્યો. તે સાંજની ગામનાં સર્વ લોક, તથા રાજા અત્યંત વિસ્મય પામી આમ તેમ જોવા લાગ્યાં. ત્યાં તો અચાનક વનપાલકેં આવી હાથ જોડી વિનંતિ કરી કે, મહારાજ ! આપણા નગરની બાહારના ઉદ્યાનને વિષે મૂર્તિમાન જાણે ધર્મજ હોય નહિં ? એવા શ્રી સ્વયંવરનામા મુનિ પધારેલા છે. વલી તેમને આજ પ્રાતઃકાલમાં કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, તેથી તેમના ચરણારવિંદમાં સ્નેહેં કરી, કમલમાં જેમ ચમરાઈ લીન થાય, તેમ દેવતાઈ લીન થઈ જાય છે. માટેં હે સ્વામિન્ ! તે જગવાનનું જે વંદન કરવું, તથા તેડનાં પાસેંથી જે તત્ત્વજ્ઞાન લેવું, તે આપને યોગ્ય છે. આવાં વચન સાંજલી સુમં

ગલરાજા અત્યંત હર્ષાયમાન થયો. કારણ કે પોતે સદ્ધર્મોપદેશ લેવાની ઇચ્છા કરતો હતો, તેવામાં તો શ્રીસ્વયંવર મુનિના પધારવાના સમાચાર સાંજલ્યા ? હવે સુમંગલરાજા, ચાર પ્રકારના સૈન્ય સહિત તે ગુરુની પાસે આવ્યો, અને તેમની સ્તુતિ કરી નમસ્કાર કરી યોગ્યસ્થાનપર બેઠો. ત્યારે કેવલી જગવાને ધર્મોપદેશ દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો, કે હે જવ્ય લોકો ! અપાર અને જયંકર એવા સંસારરૂપ વનને વિષે સિદ્ધિની પ્રાપ્તિને ઇચ્છતા એવા પ્રાણીઓને શુદ્ધમાર્ગ મલતી ઘણોજ ડુર્લભ છે, અને કુપંથો તો ઘણાજ છે કે જે પંથોનેવિષે મોહ પામેલા જીવો, બીચારા ઘણા મોહાનિલાષી હોય છે, તો પણ તેને તે મોહન મલતી ઝલટું જયંકર એવું દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. જીવ. આ સંસારરૂપ વનમાં દ્રેષ્યરૂપ વ્યાઘ્ર છે, રાગરૂપ ઉત્કટ સિંહ છે, મોહરૂપ રાક્ષસ છે, ક્રોધરૂપ દાવાનલ છે, માનરૂપ પર્વત છે, કપટરૂપ કુમાર્ગ છે, લોચરૂપ ઝંમો કૂવો છે, હવે તે સંસારારણ્યમાં ફરતા એવા જીવો પૂર્વાક્ત તે કૂવામાં સ્વલન થઈ પડી જાય છે. વલી તેમાં ફરતા પ્રાણીઓ તૃષ્ણા રૂપ તાપથી તપ્તથકા વિષયરૂપ વિષવૃક્ષોની નીચે જ્યાં વિશ્રામ લેવા બેસે છે, ત્યાં તો તે વિચારાત તે વિષય વિષવૃક્ષની ઠાયાથી ચૈતન્ય રહિત થઈ જાય છે, વલી તેમાં ફરતા જીવોને ધૂર્તરૂપ કુગુરુકુમાર્ગમાં લઈ જાય છે, ત્યાં તે અજ્ઞ જીવો દિઙ્મૂઢ જેવા થઈ જઈ ડુર્ગતિરૂપ ગુહાને વિષે પેસી જાય છે. તથા તે સંસારવનમાં પડેલા પ્રાણીઓ વિઘ્નરૂપ વાંસડાઝંની જાલમાં પડ્યા થકા તરફડીયાં સ્વાંને ત્યાંને ત્યાંજ મરણ પામે છે. આ પ્રમાણે મૂઢ જીવો જે છે, તે આવા જવકાંતારમાં ફરતા થકા દુઃખી થાય છે, પરંતુ તે વનનો કોઈ રીતે પાર પામતા નથી. ને માટે હે જવ્યજનો ! સંસારાટવી ના કુમાર્ગનો ત્યાગ કરી જેમાં સાવધ ધર્મનું વર્જન છે, જેમાં શત્રુ મિત્ર વગેરે સર્વપ્રાણીઓ સમાન છે, જે માર્ગને કેવલજ્ઞાની તીર્થંકર જગવાને મોહ માર્ગ કહ્યો છે, એવા તે શુદ્ધ અને સારા માર્ગમાં ચાલવા પ્રવૃત્ત થાઉં. જે શુદ્ધ માર્ગમાં ચાલવાથી તમોને પરમ નિવાર્ણરૂપ નગર પણ જલદી ઉપલબ્ધ થાય ?

આ પ્રકારની ગુરુના મુખથી દેશના સાંજલી સુમંગલરાજાએ વિચાર્યું કે મારા મંત્રીના કહેવા પ્રમાણે આ ધર્મોપદેશ, સંસારવ્યવહારનો નિષેધ કારક છે માટે આ ઉપદેશજ ગ્રહણ કરવો. એમ નિશ્ચય કરી તે કેવલીને વિનંતિ કરી કહેવા લાગ્યો કે હે જગવન્ ! આપનાં આ હાલ કહેલાં વચ

ન, મેં સર્વ સર્દહ્યાં, પ્રતીત્યાં, જાણ્યાં. વલી તે વચનોથી મેં જાણ્યું પણ છે, કે આ જે લૌકિક દેવ છે, તે રાગદ્વેષાદિકેં કરી દૂષિત છે, જુઠ. તે દેવો, સ્ત્રી, શસ્ત્ર, ગીત, રાગ, દ્વેષ, ઢલ પ્રમુખેં કરી અમારી જેવાજ છે. તો તે દેવ, એકાંતેં અમારા કેમ હિતકારી હોય ? અને તેવાજ દેવને દેવ કરી માનવાના ઉપદેશ કરનારા કુગુરુનો કહેલો ધર્મ પણ મોહશ્રી મેલવવામાં કેમ સમર્થ થાય ? ના નજ થાય. તે માટે આપેં કહેલો શ્રીજિનેશ્વરપ્રણીત માર્ગ છે, તેજ મારે પ્રમાણ છે. વલી હે જગવન્ ! નિધાનની પેઠેં અતિદુર્લભ એવો આ જિનધર્મ પ્રત્યક્ષ રીતેં આપ જેવાના સમાગમથી મળે છે, એમ જાણે છે, તો પણ જે અધમજનો છે, તે આ જિનધર્મને અંગીકાર કરતા નથી, તેથી તે જનો, સંસારને વિષે દુઃખ અને દારિદ્ર્ય વગેરે ઉપદ્રવોના પારને ક્યારેં પણ પામનાર નથી. એમ કહીને વલી તે વિચાર કરવા લાગ્યો, કે મારે તે આવી પારકી પીડા કરવાનું શું પ્રયોજન છે ? મારે તો જેમ મારું સારું થાય, તેમજ કરવું યોગ્ય છે. એમ વિચારી તે ગુરુને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રજો ! હું તો હવે આપની પાસેંથી ચારિત્ર ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા કરું છું, માટે કૃપા કરી મુને ચારિત્ર આપો. ત્યારેં મુનિ બોલ્યા કે હે રાજન્ ! આ તો તમેં બહુજ સારું ધાણું ? પછી તે રાજાયેં તત્કાલ પોતાને ઘેર આવીને પ્રશસ્ત એવા મુદ્દૂર્તને વિષે પોતાના જ્યેષ્ઠ પુત્ર કનકધ્વજ કુમારને રાજ્યગાદીપર બેસારી સામંત, આમાત્ય, તેણેં સહિત મહોટા મહોત્સવથી શ્રીસ્વયંવરગુરુની પાસેં જઈ તેમના ચરણકમલમાં નમન કરી મનોહર એવા ચારિત્રને ગ્રહણ કર્યું. હવે તે કનકધ્વજ રાજા, તથા યુવરાજ જે જય સુંદર એ બેહુ, રાજ્યને પાલવા લાગ્યા. તે ઘણાક એવા રાજ્યજોગને જોગવે છે, તો પણ તેમાં આસક્ત ન થતાં મનને વિષે પોતાના પિતાયેં લીધેલા ચારિત્રનુંજ અહોનિશ ધ્યાન કહ્યા કરે છે, કે જેમ અમારા પિતાયેં ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યું તેમ અમો પણ હવે તે ક્યારેં ગ્રહણ કરશું ? વલી જેઠના ગુણોધનું ગાન કિન્નરીયો કહ્યા કરે છે, તથા જેઠનાં ચરણોને નરતાર્દના મહોટા મહોટા રાજાં પૂજ્યા કરે છે, એવી તેઝની મહત્તા છે, તો પણ તે મહત્તામાં આસક્તિ ન રાખતાં કેવલ જ્ઞાની ગુરુના સમાગમનીજ ઇચ્છા કહ્યા કરે છે. તથા તેઝ ગજ, અશ્વ, રથ, તથા રત્નપ્રમુખેં કરી સંપન્ન છે, તો પણ તેમાં લુબ્ધ ન થતાં કેવલ નિરંતર શમસાગરમાંજ નિમગ્ન થઈ રહે છે. વલી તેઝને મોહરૂપિ શાચ કિંચિન્માત્ર પણ ઢોળ પમાડી શકતો નથી. અને તે કનકધ્વજ તથા

જયસુંદરના રાજ્યમાં અરિ તો એકરથના ચક્રપરજ છે, તથા કટક તો બાહુના નૂષણમાંજ છે અને યુદ્ધ તો મલ્લલોકોની રંગનૂમિમાંજ છે, તેમ માર એવો શબ્દ તો સોગતા બાજીની રમતમાંજ બોલાય છે, અને બંધન તો સ્ત્રીયોના કેશપાશમાંજ છે. અર્થાત્ તે પૂર્વોક્ત સર્વવસ્તુ તે કહેલે ઠેકાણે છે, પરંતુ કનકધ્વજ રાજાના રાજ્યમાં નથી.

હવે તેવા ઉત્તમ રાજ્યનો અધિપતિ કનકધ્વજ રાજા, એકદિવસ પ્રાતઃ કાલમાં શય્યામાંથી સૂતો ઉઠ્યો. ત્યાં તો પ્રતિદિન સવારમાં જગા ડવા આવતા એવા મંગલપાઠકો આવી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા કે, હે સ્વામિ ન્ ! આપના સમસ્તનૂમંદનમાં પ્રસરેલા પ્રતાપને જોડને હાલ સૂર્ય જે છે, તે લજ્જા પામી ઉદયગિરિમાંજ બુપી રહેલો છે. આમ કહેવાથી તે મંગલપાઠકોયે કનકધ્વજ રાજાના પ્રતાપની પ્રશંસા પણ કરી, તથા અરુણોદય થયો છે માટે જાગ્રત થાઉં. એવી વિનંતિ પણ કરી. તે સાંજલી શય્યામાં બેઠેલા તે કનકધ્વજ રાજાએ વિચાર કહ્યો કે અહો, મંગલપાઠકો કહે છે, કે આ સ્ત્રી પૃથ્વીમાં તમારો પ્રતાપ પ્રસર્યો છે, તે આ કેટલી પૃથ્વી છે, તથા તેમાં કેટલી મારે વશ છે, અને કયે કયે ઠેકાણે મારો પ્રતાપ પ્રસર્યો છે ? તેની તો મને સ્વપ્નરજ નથી, માટે તે સર્વની તો જો હું દિગ્યાત્રા કરવા જાઉં, તો મારા પહે. માટે હાલ મારે દિગ્યાત્રા કરવા જાવું ? એમ નિશ્ચય કરી પાઠો વિચાર કહ્યો કે હા, હું દિગ્યાત્રા કરવા તો જાઉં, પરંતુ તેમાં મારે પાંચ કાર્ય તો અવશ્ય કરવાં. તેમાં પ્રથમ શું કરવું ? તો કે જે કોઈ ઠેકાણે પૂર્વપુરુષોએ કરાવેલા તીર્થંકર જગવાનનાં પ્રાસાદો હોય તે પ્રાસાદને, તથા વલી જે ઠેકાણે તીર્થંકરોનાં જન્મ, દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણ થયાં હોય, તે નૂમિનેવિષે બનાવેલાં પ્રાસાદોમાં બિરાજેલા જે જિન જગવાન હોય, તેને મારે વાંદવા. તથા બીજું શું કરવું ? તો કે પૂર્વે માહાપુરુષોએ કરાવેલાં અને હાલમાં જીર્ણ થઈ ગયેલાં એવા જે કોઈ પ્રાસાદો હોય, તેમનો ઉદ્ધાર કરવો. ત્રીજું શું કરવું ? તો કે જે જે સ્થલે જિનમતના પ્રત્યનીકજનો હોય, ત્યાં જઈ તે જનોનો શાસ્ત્રાનુસારેં પરાન્નવ કરવો. ચોથું શું કરવું ? તો કે જે જૈનસાધુ હોય, તથા તે સાધુને માનનારા હોય, તેવા જનોને દાન દેવાં. અને પાંચમું શું કરવું ? તો કે જે દીનજન હોય તેને પણ દાન દઈ તેનો ડુઃખથી ઉદ્ધાર કરવો. આ પ્રકારેં વિચાર કરીને તે સર્વ વિચાર

पोताना लघुनाइ जयसुंदर कुमारने जणाव्यो. ते सांजली जयसुंदर कुमार बोव्यो के हे महाराज ! आपें जे हाल दिग्यात्रा करवानो विचार धाखो ठे, ते घणोज उत्तम धाखो ठे. अने ते विचारने हुं पण मलतो ज हुं. कसुं ठे के ॥ श्लोक ॥ कर्मायत्तं फलं पुसां, बुद्धिः कर्मानुसारिणी ॥ तथापि सुधिया जाव्यं, सुविचार्यैव कुर्वता ॥ १ ॥ आलस्यं हि मनुष्याणां, शरीरस्योमहारिपुः ॥ नास्त्युद्यमसमो बंधुर्धृ कृत्वा न च सीदति ॥ २ ॥ अर्थः—मनुष्यमात्रने फलप्राप्ति जे ठे, ते कृतकर्मोने आधीन ठे, अने जे बुद्धि उत्पन्न थाय ठे, ते पण स्वकृतकर्मने अनुसरतीज थाय ठे. तो पण समजु माणासें जे कांइ कार्य करवुं, ते महोटो विचार करीनेज करवुं ॥ १ ॥ अने हे जाइ ! कार्य करवामां आलस राखवुं नहिं. केम के आलस्य जे ठे, ते मनुष्यमात्रने पोताना शरीरनी अंदर रहेलो रिपुज ठे, कारण के मनुष्य जो कांइ पण उत्तम कार्य करवानी इच्छा करे, ने तेमां जो तेने आलस आवे, तो तेने ते काम करवा जतो अटकावे, अने तेथी तेनुं उत्तम काम बगडे. माटे खरुं जोतां तो ते मनुष्यने जे आलस आव्युं, तेज शत्रु थयुं. अने हे जाइ ! उद्यम समान आ जगतमां बीजो कोइ बंधु नथी. कारण के जे उद्यम करवाथी माणास, कोइ पण रीतना दुःखें करी सीदातुं नथी ॥ २ ॥ आवां पोताना विचारने मलतांज वचन, जयसुंदरकुमारनां सांजली तुरत कनकध्वज राजायें दिग्यात्राना प्रयाणनो चेरीशब्द कराव्यो. अने पठी ते पोताना जाइ जयसुंदर, सामंत, आमात्य, मंत्री, श्रेष्ठी, अंतःपुर एटले पोतानी स्त्रीयो, पालाउं, रथ, अश्व, हस्ती, उष्ट्र, खच्चर, ए सर्वने साथें लइने दिग्यात्रा माटे चाव्यो. त्यारें हस्तीरूप आकाशपर रहेलो, शस्त्रना ऊबकारारूप विजलीयोथी युक्त, माथा पर धारणकरेला मेघामंवरठत्ररूप श्यामवादलाउयें सहित, उंचां जेनां मुख राखेलां ठे, एवा तूर्यना शब्दरूप मेघगर्जारवें युक्त, दानरूप जलवृष्टियें करी याचकरूप चातकोने तृप्त करतो, जेने मेघनी पेटें सर्वलोको, उंचां मुख करी सोत्कंठपणाथी जोवे ठे, एवो ते कनकध्वज राजा, जाणे नवीन मेघज होय नहिं ? तेम शोनवा लाग्यो. पठी पृथ्वीने विषे फरतो ते राजा जे जे गाम जाय ठे, त्यां ते ते गामना राजाउं अस्त्र, शस्त्र, वस्त्र, रत्नो, अश्व, हाथी, तेणें करी तेनो घणोज सत्कार करे ठे. वली ते, गिरि, सरित्, गाम, पुर, आराम, तलाव, ए वगेरे केटलां एक उत्तम स्थलोमां

ક્રીડા કરે છે. રમ્ય એવા સ્થાનકોને વિષે ઝંચાં અને મનોહર એવાં જિન ચૈત્યો કરાવે છે. જ્યાં જીર્ણ ચૈત્યો હોય છે, ત્યાં તે જીર્ણચૈત્યનો ઉદ્ધાર કરાવે છે. જૈનસાધુઝનું પૂજન કરે છે, શ્રાવકોને ઘણુંજ માન આપે છે. એ વગેરે પોતે દિગ્વ્યાત્રા નિકલ્યાં પહેલાં કાર્યો ધારેલાં છે, તે પાંચે કાર્યો કરે છે. આ પ્રમાણે તે આશ્વા નરતસ્વંમમાં ઘણા વર્ષ પર્યંત ત્રમણ કરી પાઠો જેવામાં પોતાને દેશ આવે છે, તેવામાં તો તેને સાંકેતપુરપતિ પુરુષોત્તમ નામા રાજાયે માણાસ મોકલી તેડાવ્યો, કે તમારે જરૂર અમારે ગામ આવી જાવું. ત્યારે તે પોતાના દેશ તરફ જાતો બંધ થઈને ત્યાંથી પાઠો અનુક્રમે સાંકેતપુરનગરે આવ્યો, ત્યાં તે વેદુ જણ મળ્યા. પઠી તે ગામના ઉદ્યાનમાં માંડા ચૈત્યને જોઈ, અત્યંત પ્રસન્ન થઈ તેણે ચૈત્યની અંદર પ્રવેશ કહ્યો. અને ત્યાં પુષ્પ, સુવર્ણ, મુક્તા, મણિ, પુષ્પની માલા વગેરે પૂજોપહારથી શ્રીજિનજગવાનનું જાવ સહિત પૂજન કહ્યું. અને પઠી તે જગવાનની સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. તે જેમ કે:- ॥ શ્લોક ॥ નમઃ ક્રોધેન સિંહાજ, નમોમાનાદિસત્પતે ॥ નમોમાયોરગીમંત્ર, નમો લોનાધિવશો પક ॥ ૧ ॥ અર્થ:- ક્રોધરૂપ હસ્તીને વિષે હે સિંહસમાન ! આપને હું નમન કરું બું. વલી મારૂપપર્વતને વિષે હે ઉત્તમવજ્રતુલ્ય ! આપને હું પ્રણામ કરું બું, તથા માયારૂપ સર્પિણીને વિષે હે ગારુડીમંત્રરૂપ ! આપને હું વારં વાર વંદન કરું બું. અને લોનરૂપ સમુદ્રને શોષણ કરનારા એવા હે જગવન્ ! આપને હું પ્રણમન કરું બું. આ પ્રમાણે અરિહંત જગવાનની સ્તુતિ કરીને તે કનધ્વજ રાજા જિનચૈત્યથી બાહર નિકલ્યો, ત્યાં તો તેણે મનોહર એવા આગમોના પાઠ કરનાર એવા સાધુઝના વૃંદોયે વિંટેલા અને ઉત્તમ વૃદ્ધની નીચેં વેઠેલા એવા એક સૂરીશ્વરને દીઠા. તે દેશતાં માત્રમાં અત્યંત હર્ષાયમાન થઈ, તેમની પાસેં જઈ, પ્રણામ કરી વિચારવા લાગ્યો કે અહો ! આ જગતને વિષે આવા મુનિયો જે છે, તેને જૈનશાસ્ત્રમાં જંગમતીર્થ કહેલા છે, તે સ્વરૂંજ છે. કારણ કે તેમના સમાગમથીજ જીવનું કલ્યાણ થાય છે. એમ વિચાર કરી, તેમની નિકટ જઈ યોગ્ય સ્થાનપર બેઠો. ત્યારે જે પુરુષોત્તમ રાજા પ્રમુખ આવ્યા હતા, તે પણ બેઠા. પઠી તે મુનિયેં દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:-હે જબ્યો ! મનુષ્ય જન્મરૂપસામગ્રીને પ્રાપ્ત થયેલા સદુકોશ્યેં યથાશક્તિ ધર્મોદ્યોગ કરવો, કેમ કે જો તે જન્મ, ધર્મોદ્યોગ વિના

નોજ જાય છે, તો પછી પાઠો ફરી તે જન્મ પ્રાપ્ત થાતો નથી. કોઈ વિદ્યાને કહેલું છે, કે આ જગતમાં વડના જાડપરનું ફૂલ, સ્વાતીનક્ષત્રનું જલ, મનુષ્યનો જવ, અને ઉત્તમ એવા દેવનું દર્શન. એટલા વાનાં મલવાં ડુર્લભ છે. વલી હે જવ્યો ! કેટલાએક પ્રમાદી પ્રાણી, તે પૂર્વોક્તરીતે ડુર્લભ અને ઘણા પુણ્યથી ઉપલબ્ધ થયેલ, અને ચિંતામણિ સમાન એવા મનુષ્યજવને કેવલ વિષય સુખના જોગ જોગવીનેજ પૂરો કરી નાખે છે. વલી હે જવ્યો ! કદાચિત્ ઘણાક ડ્ય્યનો જો વ્યય કરીયે, તો તેથી અનેકરત્નોની પ્રાપ્તિ થાય, પરંતુ કોટિરત્નોના વ્યયથી ડુર્લભ એવા મનુષ્યજન્મનો તો એક ક્ષણ પણ મલતો નથી. માટે હે જવ્યો ! અમૂલ્ય એવા આ મનુષ્યજવને તમો પ્રમાદે કરી શામાટે હારી જાઉં છો ? જુઝ. વલી આ મનુષ્યજન્મનાં ફલ તો આઠજ કહ્યાં છે. તે કયાં કયાં ? તો કે ૧ પૂજ્યપુરુષના પાદનું પૂજન, ૨ દયા, ૩ દાન, ૪ તીર્થયાત્રા, ૫ તપ, ૬ પાંચ પરમેષ્ઠીનો જપ, ૭ સહ્યાસ્ત્રાધ્યયન, ૮ પરોપકાર. આ આઠ ફલ છે. આ જગતમાં જે ડ્ય્ય વગેરે છે, તે પગમાં ચોટેલી રજસમાન છે, કારણ કે જેમ પગમાં ચોટેલી જે રજ હોય, તેને આડી અવલી સ્વસી જાતાં વાર લાગતી નથી, તેમ ડ્ય્યને પણ આઠું અવલું ચાલ્યું જાતાં વાર લાગતી નથી. વલી આ યૌવન જે છે, તે નદીજલના વેગ સમાન છે, અને મનુષ્યજન્મ જે છે, તે ચંચલ જલના બિંદુસમાન છે, જીવિત જે છે, તે પાણીના ફીણ સરખું છે. સર્વ આ પ્રમાણે છે, તે ઠતાં પણ નિશ્ચલ છે મતિ જેની એવા જે પુરુષો, તે સ્વર્ગના ગોપુરની જોગલને જાંગવામાં સમર્થ, અર્થાત્ સ્વર્ગમાં જવાના દરવાજાને ડઘાડવામાં સમર્થ એવા ધર્મનું આરાધન કરતા નથી, તે પુરુષો, જરાવસ્થાની પરિણતિને પ્રાપ્ત થઈ, પશ્ચાત્તાપથી હણાતા થકા શોકરૂપ અગ્નિમાં બલી મરે છે. આ પ્રકારની દેશનાને સાંજલી ત્યાં સાંકેતપુરના રાજા પુરુષોત્તમનો કોઈએક કપિંજલ એવે નામે પુરોહિત બેઠો હતો, તે બોલ્યો. કે હે મુનીંડ ! જીવ જે છે, તે ધર્મારાધનથી સુખી થાય છે, અને પાપ કરવાથી દુઃખી થાય છે એ વગેરે આપેં હાલ જે કહ્યું, તે સર્વ, જો કોઈ પણ જીવવસ્તુ હોય, તો તેને લાગુ પડે, પરંતુ જીવ એવી વસ્તુજ જો ન હોય, તો તે આ પનાં કહેલાં સર્વ, કોને લાગુ પડે ? કોઈને નહિં. જુઝ. હે મુને ! આપ જે જીવ પદાર્થ કહો છો. તો તે જીવ, કોઈને કોઈ પણ ઠેકાણે પ્રત્યક્ષાદિ

પ્રમાણથી કેમ દેખાતો નથી ? વલી આપના કહેવા પ્રમાણે તે જીવ, જો પદાર્થ હોય, તો જેમ આપણે આપણા ઘરમાં જાતાં અને આવતાં કોઈ પક્ષીને દેખીએ એવું, તેમ શરીરમાં જાતાં આવતાં જીવને કેમ દેખતા નથી ? વલી આપ કદાચિત્ એમ કહેશે કે તે જીવ શબ્દરૂપે છે. તો તે જીવ, શંખના શબ્દની પઠે સંજલાતો કેમ નથી, તથા વલી કદાચિત્ આપ એમ કહેશે કે તે રસ સમાન છે, તો તે જીવ, જાત વગેરેના ઊંસામણ સમાન રસરૂપે પણ કેમ દેખાતો નથી ? માટે હે પ્રજો ! એ જોતાં તો એમ લાગે છે કે આ જગતમાં જીવ વસ્તુ તો છેજ નહિં. કદાચિત્ આપ વલી એમ કહેશે કે આ શરીર તો અસ્થિ માંસ પ્રમુખનું બનેલું હોવાથી જડ છે, પરંતુ તે શરીર, આ જીવપદાર્થના સંયોગથી ચૈતન્યવાન થાય છે, તો ત્યાં હું કહું છું, કે આ જગતમાં મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી, પ્રમુખનાં જે શરીરો દેખાય છે, તે સર્વશરીરમાં પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ અને આકાશ. એ પાંચ મહાનૂત રહેવાથી તે શરીરો સચૈતન્ય દેખાય છે, કારણ કે પૂર્વોક્ત પંચ મહાનૂત, જે સ્થલે સમુદાયરૂપે રહે, ત્યાં ચૈતન્યશક્તિ પોતાની મેલેજ ઉત્પન્ન થાય. તે કેની પેઠે ? કે જેમ ગુડાદિક દ્રવ્ય એકતાં થાય છે, ત્યાં માદકશક્તિ પોતાની મેલેજ ઉત્પન્ન થાય છે. માટે હે મુને ! આ યુક્તિથી જોતાં જ્યારે જીવવસ્તુ જ નથી, ત્યારે આપનાં કહેલાં જન્મ, મરણ, સુખ, દુઃખ, નરક, સ્વર્ગ, મોક્ષ પ્રવૃત્તિ કોને હોય ? કર્પિંજલ પુરોહિતનાં આવાં નાસ્તિકપણાનાં વચન સાંજની ગુરુ બોલ્યા કે હે જડ ! તેં કહ્યું તે રીતે જ્યારે જીવજ વસ્તુ નથી, ત્યારે તો કાંદી પણ સાધન કરવાની જરૂર નથી. પરંતુ હે જાડ ! જીવ નથી એમ તારે કોઈ દિવસ જાણવું નહિં. અર્થાત્ જીવ તો છેજ. પરંતુ તે જીવ કેહવો છે ? તો કે ચૈતન્યલક્ષણયુક્ત અનુમાનગ્રાહ્ય પદાર્થ છે, પરંતુ ચક્રુગ્રાહ્ય નથી. માટે હે બ્રાહ્મણ ! જો જીવ પદાર્થ ન હોય, તો તારો મત સત્ય ઠરે, પણ તેમ કેમ હોય ? વલી હે વાડવ ! અમારા મતથી તો તે જીવ પદાર્થ શાશ્વતોજ છે. હવે પ્રથમ તેં કહ્યું કે તે જીવ, પ્રત્યક્ષાદિ પ્રમાણથી દેખાતો નથી, તેથી જીવપદાર્થ નથી ? પણ તેમ નથી, કારણ કે જે અંધલા મનુષ્યો છે, તે જગતમાં શાશ્વતા પદાર્થ જે હોય છે, તેને દેખતાજ નથી તથા બેહેરા જે હોય છે, તે શાશ્વતા પદાર્થોને સાંજલતાજ નથી અને જે અંધ બધિર નથી તે જીવો, પદાર્થોને દેખે પણ

હે, તથા સાંનજે પણ હે, તેથી તે પદાર્થો શાશ્વત નથી એમ કેમ કહેવાય ? ના કહેવાયજ નહિં. તેમ સદોષ અને ઢઘ્નસ્થ પ્રાણીયો કદાચિત્ આ શાશ્વતા એવા જીવપદાર્થને પ્રત્યક્ષરીતેં દેખતા નથી. અને તેને કેવલજ્ઞાની તો પ્રત્યક્ષરીતેં દેખેજ હે, તો તે જીવ પદાર્થ શાશ્વતો નથી એમ કેમ કહેવાય ? વલી કહ્યું હે કે અતીંદ્રિય, એવો જે જીવ હે, તેને ચર્મચક્રુવાલા મનુષ્ય, દેખતા નથી અને સર્વજ્ઞ એવા સિદ્ધપુરુષો, તથા જ્ઞાનસિદ્ધ એવા યોગી પુરુષો દેખે હે. વલી તેં કહ્યું કે તે જીવ, શંખના શબ્દની પઠેં સંજ્ઞાતો નથી તથા જ્ઞાતના ઝંસામણ પ્રમુખરસ સમાન રસરૂપેં દેખાતો નથી ? તેનો ઉત્તર તો, તે પૂર્વોક્ત ઉત્તરમાં આવીજ ગયો. કારણ કે જે અતીંદ્રિય હોય, તે સંજ્ઞાત નહીં, તેમ તે રસની પઠેં દેખાય પણ નહિં. વલી હે કપિંજલ ! તેં કહ્યું કે પંચમાહાનૂતના સમુદાયથી શરીરોમાં પોતાની મેલેં ચૈતન્યશક્તિ ઉત્પન્ન થાય હે, કેની પઠેં કે જેમ ગુડાદિકદ્રવ્ય યુક્ત મદિરામાં પોતાની મેલેં માદકશક્તિ ઉત્પન્ન થાય હે ? તો ત્યાં કહું હું, તે સાંનજ. કે જે તું પંચ માહાનૂત કહે ઠો, તો તે પંચમાહાનૂતને સચેતન કહે ઠો, કે અચેતન ? જો તું સચેતન કહેતો હો, તો તો અમોને ઇષ્ટાપત્તિ હે, એટલે અમેં તે ઇચ્છિવ્યાદિક સર્વને એકેંદ્રિય જીવ કહી યેંજ ટેયેં. અને એમ કહેવાથી અમારી પેઠેં તેં પણ જીવ પદાર્થ માન્યોજ ઠયો, તો પીઠ આપણ બેઠુને વાદજ ક્યાં રહ્યો ? અને જો તે પંચમાહાનૂતને તું અચેતન કહેતો હો, તો તે અચેતનના સમુદાયથી ચૈતન્યપરિણામ થાયજ કેમ ? અને વલી જો તે પ્રત્યેક માહાનૂત અચેતન હે, તો તેને પોતાની મેલેં સમુદાયપણે મલવાની શક્તિ પણ કેમ સંજ્ઞવે ? તેથી તારું જે આ અજ્ઞાનપણાનું બોલવું હે, તે સર્વ વ્યર્થ હે. વલી તેં કહ્યું કે ગુડાદિક દ્રવ્યોથી બનેલા મદિરામાં જેમ માદકશક્તિ પોતાની મેલેંજ ઉત્પન્ન થાય હે, તેમ આ શરીરોમાં પણ પંચમાહાનૂતના મલવાથી ચૈતન્યશક્તિ સ્વતઃ ઉત્પન્ન થાય હે ? તો ત્યાં કહું હું, તે સાંનજ. કે જો એમ હર કોઈ દ્રવ્યો એકત્ર મલવાથી તેમાં સ્વતઃ માદકપ્રમુખ શક્તિ ઉત્પન્ન થઈ જાતી હોય, તો નદીની વેલુ, કાંકરા, ધૂડ, ઘાસ વગેરે કદાચિત્ જો એકઠાં થઈ જાય હે, તો તેથી કોઈ પણ તરેની શક્તિ કેમ ઉત્પન્ન થાતી નથી ? પરંતુ હે દિજ ! જેનો મદિરા થાય હે, તે ગોલ વગેરે પ્રત્યેક વસ્તુમાં પ્રથમથીજ માદકશક્તિ અંતર્ગત રહેલી હે તેથી તેમાં માદકશક્તિ ઉત્પન્ન

થાય છે. નહિં તો થાયજ નહિં. મારેં હે નાઈ ! જીવ પદાર્થના અસ્તિત્વમાં કાંઈ પણ, સંશય કરવા જેવું નથી. વલી પણ તે જીવના સિદ્ધપણા મારેં ઘણાંજ ઉદાહરણો, જૈનશાસ્ત્રમાં બતાવ્યાં છે, પરંતુ તે ઘણાં હોવાથી તેનો હાલ કહેથી પાર આવે તેમ નથી? આ પ્રમાણની યુક્તિના પ્રત્યુત્તરથી નિરુત્તર કરેલો તે કપિંજલ પુરોહિત, ચૂપ થઈ બેસી રહ્યો. ત્યારેં કરુણાસમુદ્ધ એવા ગુરુયેં યદ્યું કે હે કપિંજલ ! આ તુનેં જે કુબોધ લાગ્યો છે, તે તારા પોતા નાજ સ્વચાવથી નથી લાગ્યો, પરંતુ સ્વકૃતપાપથી અંધ તથા દૃઢમિથ્યાત્વી એવા કેશવનામના તારા મામાના સંગથી લાગ્યો છે ॥ યતઃ ॥ મોહંધયાર પિડિયા, પાવિત્ર કામા દુરંત દુસ્કાઈ ॥ નદ્યા નાસંતિ પરં, તુહ્યા મિહોવે સેહિં ॥૧॥ અર્થઃ—મોહરૂપ અંધકારથી પીડિત એવા પ્રાણીયો દુરંત દુઃખોને પામે છે, અને વલી તે નષ્ટ અને તુહ્ય એવા જીવો, બીચારા બીજાં જીવોને પણ મિથ્યાત્વોપદેશેં કરીને દુરંત એવા દુઃખના જોક્તા કરે છે ॥ ૧ ॥ તે સાંજલી ત્યાં વેઠેલો તે પુરુષોત્તમ નામા રાજા, સંશયને પ્રાપ્ત થઈ બે હાથ જોડીને ગુરુને પૂઠવા લાગ્યો, કે હે જગવન્ ! આપેં હાલ કપિંજલ પુરોહિતને કહ્યું કે તારો મામો કેશવ, પૂર્વકૃત દુષ્કર્મોથી અંધ થયેલો છે તથા તે મિથ્યાત્વી છે. તો હે વિજો ! તે કેશવેં પૂર્વ જન્મમાં શું પાપ કહ્યાં હતાં, કે જેથી તે અંધત્વને તથા મિથ્યાત્વને પ્રાપ્ત થયો છે ? તે કૃપા કરી કરો. ત્યારેં ગુરુ બોલ્યા કે સાંજલો. એક વસંતપુરનામા નગર હતું, તેમાં એક વીરાંગદનામા રાજા હતો. તે ચંડમા સમાન ઝજ્જ્વલગુણવાલો હતો. પરંતુ જૈમ ચંડમામાં કલંક છે, તેમ એ રાજામાં પણ એક મૃગયારમવારૂપ કલંક હતું. અર્થાત્ આહેડાપણાના દુર્ગુણવાલો હતો. હવે એક દિવસ તે મૃગયા રમવામારેં પોતા ના પુરની પાસેં એક અરણ્ય હતું, ત્યાં આવ્યો. અને ત્યાં આવી જ્યાં જુવે છે, ત્યાં તો કેટલાંએક બિચારા નિરપરાધી વનેચરો ઝનાં હતાં, તેને જોયાં. જોડને, ધનુષ્યમાં બાણ ચડાવી તે બાણને તે વનેચર સામો સાંધ્યો, ત્યાં તો તે વનેચરો સમજી ગયાં કે આ અમને મારવા આવ્યો છે, તેમ સમજી તે તત્કાલ જયજીત થડને ત્યાંથી એકદમ દોડવા લાગ્યાં. ત્યારેં તે રાજા પણ તેની પઠવાડે અશ્વારૂઢ થડને દોડ્યો. અને દોડતાં દોડતાં કેટલાંએક વનેચરોને બાણોયેં કરી મારીને લોથ કરી નાખ્યાં. ત્યારેં તેની પઠવાડે અશ્વો પર બેસી દોડ્યા આવતા તેના અનુચરો, તેની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા કે

हे महाराज ! ए वनेचरोने मारवामां आपें खूब चांचल्य वापयुं, अने आप नामां घणुंज शौर्य ठे ? आ वगेरे पोतानी प्रशंसा सांजली हर्षथी तेनां रोमां चित उनां थयां. आ प्रमाणें मृगयासक्त एवा ते राजकुमारें एक पर्वतनी निकटना वनने विषे जाडमां संताड वेठेला एक सुवरना बच्चाने दीतो, अने तुतर तेनी पर धनुष्य खेंची बाण मूक्यो, परंतु ते बाण सुवरना बच्चाने न वा गतां जाडनी उथें काउस्सगंध्यानें वेठेला कोइएक साधुने वाग्यो. पठी वीरां गदकुमारें विचाखुं जे बाण तो वाग्यो, परंतु जेने बाण वाग्यो ते सुवरनो बालक दीनशब्द करी पड्यो जणायो नहिं. माटे हुं त्यां जइ जोवं तो खरो, के ते बाण तेनेज वाग्यो ठे, के कोइ बीजाने ? एम विचार करी ते एकदम त्यां आवीने ज्यां जोवे, त्यां तो ते सुवरना बच्चाने तो बीलकुल दीतो नहिं. परंतु काउस्सगंध्यानें रहेला, तथा जेना पगमां बाण वागवाथी रुधिर चाड्युं जाय ठे, एवा कोइएक साधुने दीतो, ते देखतांज वीरांगद कुमारने मनमां अत्यंत संच्रम थइ गयो, अने ते विचारवा लाग्यो के अरे ! हुं माहापापी थयो ? अरे ! हुं नयंकर कर्म करनारो थयो ! कारण के आवा निर्मल, ध्यानासक्त एवा निरपराधथी साधुने में विना कारण बाण माखो ! हा ! ! ! हवे हुं गुं करुं ! क्यां जावं ! ! अरे तो पण कांइक ठीक थयुं ? जो कदाचित् आ मारा बाणथी आवा उत्तमसाधु मरण शरण थइ गया हत, तो मने घोरातिघोर नरकमां पण स्थानक मलत नहिं ! अर्थात् अनिर्वचनीय एवा नरकडुःखने जोगवतां, लाखो जन्म थात, तो पण मारो दुःखमांथी पार आवत नहिं. एवी रीतनो विलाप करीने ते राजा, ध्यानासक्त एवा ते साधुना चरणमां पडी गयो, अने मोहो टा स्वरथी कहेवा लाग्यो के, हे कारुण्यनिधे ! हे कृपासागर ! ! हे त्रिज गङ्गन वत्सल ! ! ! पापी, अने दुष्टकर्म करनार एवा में, मृगया रमतां आहिं आपनी निकट रहेला एवा सुवरना बच्चाने जोइ बाण माखो हतो, तो ते बाणना सपाटामांथी सुवरनो बालक तो कोण जाणे क्यां सटकी गयो, परंतु ते बाण, निरपराधी एवा आपना चरणमां लागी गयो. माटे ते पापथी तथा जगतमां थता अपयशथी मने कोइपण रीतें मुक्त करो ! कारण के हाल जेवुं, में कर्म कखुं ठे, तेवा कर्मने कदाचित् कोइ उग्र पापी होय, ते पण करे नहिं. पण आप दयालु ठो, तेथी मारी पर

દયા કરી પ્રસન્ન થાઉં. વલી આપ સરસ્વા જે મહાત્મા પુરુષો છે, તે કૃપા કરી હું જેવા અજ્ઞાની જનના મહોટા પણ અપરાધને ક્ષમા કરે છે. અને હે પ્રજો ! જો આપને કાંઈ શિક્ષા કરવી હોય, તો પણ મેં, આ મારું સર્વ શરીર આપને અર્પણ કરેલું છે, તેથી જેમ આપને નાસે, તેમ આપ શિક્ષા કરો. આ પ્રમાણે ઘણીજ વિનતિ કરી, તો પણ ધ્યાનાસક્ત એવા તે મુનિ કાંઈ પણ બોલ્યા નહિં, ત્યારે પાઠો તે રાજા વધારે દુઃખી થઈ વિનતિ કરવા લાગ્યો કે, હે જગવન્ ! હું વસંતપુરનો વીરાંગદનામા રાજા હું, તેથી આપને અનુ કંપા કરવા યોગ્ય હું. વલી હે દીનવત્સલ ! આપ મને કાંઈ જવાબ દેતા નથી, તેનું કારણ શું છે ? અને હે જગવન્ ! આપને અવડો મહોટો કોપ, મુજ કિંકરપર કરવો ઘટે ? ના નહિં. અને હું જાણું હું, કે આપ જેવા પુરુષ કોપ કરે, તો તે કોપેં કરી ત્રણ લોકને પણ વાલી નસ્મ કરી નાસે ! તથા શાપ આપી સ્વર્ગમાં રહેલા ઇંદ્રને પણ ઇંદ્રાસનથી એકદમ હેઠો નાસી દીયે, તો હું જેવાનું તો શુંજ કહેવું ? માટે હે ધૃણાલો ! આપ જેવા દયાલુ પુરુષ જો દયા કરે, તોજ મારા સરસ્વા પાપી જીવથી જીવાય, નહિં તો જીવાય નહિં. વલી હે પ્રજો ! જ્યાં સુધી આપ મારી પર કૃપા નહિં કરો, ત્યાં સુધી મારો આત્મા કંપાયમાન થાતો રહેજોજ નહિં. હે મુનીંદ્ર ! જાણું શું કહું ? પરંતુ જો હવે આપ દયારૂપ જ્યોત્સ્નાથી મને નહિં શીતલ કરો, તો કૃતા પરાધ એવો હું જરૂર પાપરૂપતાપથી વલી નસ્મ થઈ જાશ ? એ નિશ્ચે જાણજો.

આ પ્રકારના ચાતુરવચનરચનામાં પટુ એવા તે રાજાનાં વાક્ય સાંજલી કાવસ્સગ્ધ્યાનથી જાગ્રત થયા એવા મુનિ બોલ્યા કે હે રાજન્ ! કાંઈ પણ નય રાખ નહિં. અપરાધ કરનારા પ્રાણી પર પણ અમે જે મુનિયો બૈયેં, તે કોપ કરિયેં નહીં, તો તું તો વલી કૃતાપરાધનો પશ્ચાત્તાપી થયો ઠો, તેથી તારી પર તો કેમજ કરિયેં ? વલી અમે તો શું ? પરંતુ અસ્મદ્યતિરિક્ત બીજાઉં પણ તારી પર કોપ કરે નહિં. પણ હે રાજન્ ! તુને યત્કિંચિત્ હું હિતોપદેશ કરું હું, તે સાંજલ. કે હે નાઈ ! જો. આ વિષયનોગોના સંયોગને, અને યૌવનને તથા જીવિતને પણ કરિકર્ણસમાન અતિચંચલ માની તે અતિ ચંચલ એવા વિષયનોગાદિકના સ્વલ્પસુખ માટે જીવપ્રાણી માત્રે કોઈ પણ વચ્ચે પાપમાં પ્રીતિ કરવી નહિં. વલી હે રાજન્ ! આ સંસાર નોગાસક્તપ્રાણી, એમ પ્રત્યક્ષરીતે જાણે છે, જે આ ઇંદ્રિયના નોગ નોગવવા માટે આપણે પાપ

કરીયેં થૈયેં, અને વલી તે પાપ નરકાદિકના દુઃખેં કરી જોગવું પણ પડ
જો, તો પણ તે પ્રાણી પાપકર્મ કરતા બંધ થાતા નથી. તે કેની પેઠેં ? તો
કે જેમ કોઈ મિંદડો દૂધ પાનમાં આસક્ત થયેલો હોય, તેને આપણે
લાકડી વગેરેથી મારીયેં થૈયેં. ત્યારેં તે જાણે છે, કે આ માર મુને દુધ
પાન કરવાની આસક્તિથી પડે છે, તો પણ તે દૂધપાનને ઠોડતો નથી.
વલી હે નૃપ ! જેમ કોઈ સદ્ગત અગાધ સમુદ્રમાં પડેલું હોય, તેને માટે
આપણે ઘણો પ્રયાસ કરીયેં, તો પણ તે ઉપલબ્ધ થાતું નથી, તેમ અપાર
એવા સંસારસમુદ્રમાં મનુષ્યજન્મરૂપ રત્ન પડેલું છે, તે જીવને ઘણાક ક
ષ્ટોથી પણ ઉપલબ્ધ થાતું નથી. અને તે અતિ ડુર્લભ એવું મનુષ્યજન્મરૂપ
રત્ન જીવને કદાચિત્ મળે છે, તો તે મનુષ્યનું ઘણુંજ મહોટું આયુષ્ય તો
ફુટેલા ઘડામાંથી જેમ જલ ચાલ્યું જાય છે, એમ ચાલ્યું જાય છે. અને વલી
તે મનુષ્યની પઠવાડે વિકરાલ એવો કાલ તો ફાજાજ કરે છે. તેમાં જ્યારેં
તે કાલનો લાગ ફાવે છે, ત્યારેં તે તુરત લઈ જાય છે. તેથી હે રાજન્ !
હિંસા કર્મરૂપપાપપ્રસંગનો પરિત્યાગ કરી તું ધર્મમાં મન કર. વલી હે રાજન્ !
હાલ જે તું જીવહિંસા કરે છે, તે કેવી છે ? તો કે આપત્તિની મૂલ છે,
મોહની પ્રતિકૂલ છે, સદુ કોઈ પ્રાણીયોને દુઃખની દેનારી છે, તે માટે પ્રથમ
તો તે હિંસા કરવાનોજ ત્યાગ કર. જે માણસ, સર્વપ્રાણી માત્રને અત્યંત
ત વલ્લભ એવાં પ્રાણોનો પોતાના યત્કિંચિત્સ્વાર્થ માટે નિર્વિલંબપણે નાશ
કરે છે, તે પ્રાણી, પ્રત્યક્ષ હાલાહલ વિષનુંજ પાન કરે છે, એમ જાણવું. વલી
કેટલાંએક માણસો, પાપકર્મોયેં કરી ઉપાર્જન કરેલા ઇચ્છથી પોતાના કલ
ત્રાદિકનું પોષણ કરે છે, પરંતુ તે કલત્રાદિક, પરલોકમાં પરવશ પડેલા
તે પોષણકર્તાપ્રાણીનું કાંઈ પણ સહાય કરે છે ? ના નથીજ કરતા. તેણે
સ્વજન, તથા પોતાના દેહનું સારીરીતેં અશનાદિકેં કરી પોષણ કહ્યું હોય,
તો પણ જ્યારેં તેનો કાલ આવે, ત્યારેં તે સ્વજનાદિક કાંઈ તેને કાલથી બચાવી
શકે છે ? ના નહીંજ. તે કેની પેઠેં ? તો કે જેમ સારીરીતેં પોષણ કરેલો
હુષ્ટ અનુચર, સંગ્રામમાં પડેલા પોતાના સ્વામીને બચાવી શકતો નથી. માટે
હે રાજન્ ! આપત્તિમાં પણ તારે ધર્મનુંજ આરાધન કરવું. કારણ કે તે
જીવનો પોષિત એવા સ્વજન દેહાદિક ત્યાગ કરે છે, પણ સેવન કરેલો જે
ધર્મ છે, તે કાંઈ તેનો ત્યાગ કરતો નથી. તે કેની પેઠેં ? તો કે પોષણ કરેલા

सारा अनुचरनी पठें. माटे तारे धर्मारधनमांज प्रतिदिन प्रीति राखवी अने अनंतदुःखकारक एवां हिंसाप्रमुख पापकर्मो नो त्यागज करवो. आ प्रकारें ते मुनिना करेला उपदेशने सांजलतांज अपूर्वकरणरूपखड्गें करी कपाड गयो ठे मिथ्यात्वरूप ग्रंथि जेनो अने समकितबोध पामेलो एवो ते वीरांगद राजा, हपें करी ते मुनिने सविनय कहेवा लाग्यो के हे जगवन् ! देशनारूप अमृतदानें करी आपें मारो महोटो अनुग्रह कखो. माटे हे महा राज ! हवे मने जेवां घटे तेवां गृहस्थधर्मरूप श्रावकनां बार व्रत उच्चरावां ? त्यारें गुरुयें पण सम्यक्कमूल द्वादशव्रत रूप गृहस्थाश्रम धर्मनो उपदेश कखो. ए सांजली ते वीरांगद राजा पण यथाशक्ति ते श्रावकना व्रतने ग्रहण करी पोताना करेला अपराधने खमावीने घेर आव्यो. पठी गुरुना करेला उपदेश प्रमाणें धर्मने पाली अनुक्रमें ते शुद्ध श्रावक थयो.

हवे ते गाममां, जाण्युं ठे जीव अजीवनुं तत्त्व जेणें एवो अने कदाग्रह थी विमुक्त, विमलबोधना मार्गने अनुसरतो एवो कोइएक जिनप्रिय नामा श्रावक रहे ठे. ते प्रतिदिन वीरांगद राजा पासें आवी ते राजाने धर्ममां स्थिर करवा माटे अनेक रीतें धर्मोपदेश आपे ठे, अने साधुठनां वखाण पण करे ठे. अने ते राजा पण तेनी जे कांइ वात होय, तेने घणाज मानथी स्वीकारे ठे, कारण के तेनी पर ते राजानो धर्मगुरु समान नाव ठे. वली राजा सामायिक, के पोषध, के जिनपूजा प्रमुख कांइ पण धर्मकृत्य करे ठे, त्यारें तेनुं साहाय्य लइनेज करे ठे. हवे तेज गाममां कोइएक मोहन नामा वैश्य रहे ठे, तेने स्वजननुं तथा इव्यनुं के बीजा कोइ प्रकारनुं सुख नथी तेथी तेणें विचाखुं जे हुं जो उपरथी देखवा मात्र श्रावक बनूं, तो आ गाममां मारी आजीविका चाले, कारण के आ गामनो राजा जे ठे, ते उत्तम श्रावक ठे ? तेम विचारी तेणें नावसम्यक्करहित, इव्यधर्मरूप श्रावक धर्म स्वीकाखो, एटले नाव विना उपरथीज श्रावक जेवुं आचरण करवा लाग्यो. हवे एक दिवस ते मोहन, जिनप्रिय नामा श्रावकने मळ्यो, अने पोतानी आजीविकामाटे तेने कहेवा लाग्यो के हे सत्पुरुष ! हे साधर्मी नाइ ! तमो प्रतिदिन राजाने त्यां जाउं ठो, अने ते राजा शुद्धश्रावकधर्म पाले ठे, तो मने महेरबानी करी तेमनो मेलाप करावो, जेथी हुं एवा उत्तम श्रावकनी निश्रायें यथेष्टित धर्माचरण करूं ? ते सांजली साधर्मिप्रिय एवा

जिनप्रियश्रावकें कह्युं के ठीक ठे, ज्यारें हुं राजा पासें जाउं, त्यारें तमो मारी साथें आवजो. पढी ज्यारें जिनश्रावक राजा पासें जवा तैय्यार थयो, त्यारें मोहन त्यां आवी ते जिनप्रिय श्रावकनी साथें राजा पासें गयो. अने त्यां जइ उपरथी शुद्धश्रावक समान जावयुक्त वार्ता करवा लाग्यो, ते जोइ राजायें नइजावथी जाण्युं जे अहो ! आ केवो सारो श्रावक ठे ? वली केवो गरीब ठे ? माटे तेने जिनपूजनना कार्यमां राखीयें ? अने तेने कांइक आजीविकानो बढोवस्त पण करी आपियें ? एम विचारी ते मोहननी जिनपूजननाज कार्यमां योजना करी. तथा आजीविका पण करी आपी. हवे मोहन त्यां रही ते राजानो प्रतिदिन पोतापर जाव वधारवाना सब बथी देखवामात्रज अत्यंतजाव बतावी सायंकालें श्रावकोनी सजा करी उत्तम एवा श्रावकधर्मनो उपदेश करवा लाग्यो, तेथी तेने सढुकोइ श्रावको आ घणोज उत्तम श्रावक ठे, एम मानवा लाग्या. एक दिवस वीरां गद राजायें पोताना पुत्र वीरसेन कुमारने राज्यधुर धारणमां सशक्त जाणी मध्यरात्रें धर्मजागरिकायें जाग्रत थइ, संसारपर वैराग्य आववार्थी प्रातःकाल मां ते मोहनने बोलावी आज्ञा करी के हे नइ ! कोइ पण ठेकाणे जो धर्माचार्य मुनि आव्या होय, तो जुवो. कारण के मारे ते धर्माचार्य पामें दीक्षा लेवी ठे, अने तेवा उत्तम गुरुनी सेवायें करी मारा आत्माने संसारांबुधिथी तारवो ठे ? ते सांजली मनमां खेद पामी उपरथी जाव देखाडी मोहन बोळ्यो के अहो राजन् ! आ विचार तो आपें घणोज उत्तम धाख्यो ? एम कही मनमां विचारवा लाग्यो के अरे ! आ तो मारे दुःख थवानुं थयुं, कारण के ज्यारें आ राजा साधु थइ चाल्यो जाशे, त्यारें मारी आजीविका केम चालशे ? अने पढी हुं शं करीश ? माटे आडो अवलो बाहार जाउं, अने जइ आवीने कहुं के दीक्षा देवामां जेवा जोइयें तेवा धर्मगुरु क्याहिं मलताज नथी. एम कहीने आ राजा गृहस्थजावमांज रहे, तेवो उपदेश करी तेने चारित्र लेतो अटकावुं ? एम विचार करी राजानी आज्ञा लइ गुरुने शोधवाना मिषथी वे चार घडी बाहार जइ पाठो राजा पासें आवी हाथ जोडी विनति करी कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! में धर्मगुरुने घणे ठेकाणे शोध्या, तथा तेनो, बीजा माणासो न मोकलीने घणे दूर सूधी शोध पण कढाव्यो, परंतु तेवा सुध मीं धर्मगुरु कोइ पण स्थलें उपलब्ध थाता नथी. माटे मारो मत तो

एम ठे, के आपें चारित्रज जेवुं नही. कारण के आपण जेवाथी चारित्र पलवुं बहुज कठिन ठे. जुठ. प्रथम तो आपणुं मन जे ठे, तेज पींपलानां पत्र जेवुं अतिचंचल ठे, वली आपणी इंडियो जे ठे, ते निरंतर विष यानिलापयुक्त रहे ठे. अने प्रमाद जे ठे, ते तो सहुकोइने दुस्त्यजज ठे, तो आपणुं तो गुंज कहेवुं ? वली हे राजन् ! आपण जेवा कायर पुरुषो तो अष्टादश शीलांग व्रतो कोइ पण दिवस धारण करी शके नहिं. अने पूर्वे जे व्रतो महर्षियोयें पालेलां ठे, ते व्रतो गुं आपणथी पली शके ? ना नज पली शके ? तेमां वली बीजां व्रत तो कदाचित् महाकष्टें करी पले, परंतु ब्रह्मचर्यव्रत तो पलेज नहिं, अने चारित्र लइने जो ब्रह्म चर्यव्रत न पले, तो आपणे जे कांइ व्रत पाव्यां होय, ते सर्व व्यर्थज थाय ? एम जैनसिद्धांतमां सर्वत्र जख्युं ठे. अने हे राजन् ! हाल आपणने वैराग्य आववाथी आपणे चारित्र लइयें, अने पढी ब्रह्मचर्यव्रत न पलवाथी पाठा मुंजाइने आपणे गृहस्थाश्रम अंगीकार करीयें, तो मोहोटुं पाप लागे, अने वली तेथी अनंतजवन्नमण करवुं पडे. माटे ए सर्व खटपट मूकी दइने हाल जे गृहस्थावास ठे, तेज पुण्यावास ठे, एम जाणी तेमांज रहेवुं योग्य ठे. अने हे नृप ! आ गृहस्थावासमांज रही दान, पुण्य, धर्म, व्रत, तप, नियम जो पालियें, तो ते गृहस्थपणामां रहेवुं पण उत्तमज ठे. हे राजन् ! आ उपदेश हुं आपनेज कहुं हुं, तेम नथी, परंतु मने पण आपनी पठें वली संसारपर वैराग्य थावाथी संयम लेवानी इच्छा थइ हती, तेथी में पण हालनी पठें शुद्ध चारित्रधारी धर्मगुरु शोधवा मांमया हता, परंतु ते दिवस तेवा गुरु मने पण मल्या नहिं तेथी, अने वली बीजां हाल जे में कहां, के आपणाथी संयम न पले, ते कारणोथी निर्विस्स थइ हजी सुधी हुं आ गृहस्थधर्ममांज वर्तुं हुं. वली हे राजन् ! चारित्र लइने ते चारित्रनो त्याग करवो, ते पर्वतथी नीचें पड्या जेवुं ठे, अने गृहस्थाश्रममां रही ते गृहस्थव्रतनो त्याग करवो, ते मांचाथी नीचें पड्या जेवुं ठे. तो जे पर्वतथी पडे, तेने जेवुं दुःख थाय ठे, तेवुं दुःख, मांचापरथी पडनारने थातुं नथी. माटे आपने गृहस्थधर्ममां जे रहेवुं तेज उत्तम ठे. आवां वचन मोहननां सांजली वीरांगद राजा उंमो विचार करवा लाग्यो के अहो ! आ मोहनीयो तो उत्तम एवा मोहकारक

માહાવ્રત એવું જે ચારિત્ર, તેને નિંદે છે. અરે! આવાં વાક્યો તો આ લોકમાં અને પરલોકમાં ડુઃખદાયકજ થાય છે. અહો! વલી જુઠ. આ કેવો અજ્ઞાની છે કે, જે આવાં મિથ્યા વચન કહીને ચારિત્ર લેવામાં વિઘ્ન કરે છે? જેમ કોઈ સ્વેદુત માણસ, માલ લાવવો, સાચવવો, વેચવો, નામું લેખવું, હિસાબ રાખવો, જોખમ લાગવું, એ વગેરેનો જય દેખાડીને વ્યાપાર કરનારા વ્યાપારીને વેપાર કરતો અટકાવે, અને પોતાની સ્વેડનાં વચાણ કરી તે સ્વેડ કરવાનો ઉપદેશ કરે, તેમ આ મોહનીયો પણ સાધુધર્મ રૂપ વ્યાપારને નિંદીને તે ધર્મને સ્વીકારવાની ના કહે છે અને ગૃહસ્થધર્મ રૂપ સ્વેડને વચાણી તેમાંજ રહેવાનો ઉપદેશ કરે છે. વલી આ મોહનીયાના કહેવા પ્રમાણે પ્રમાદથી લોકોત્તર માર્ગને વિષે જો વિઘ્નોનું ચિંતવન કરીયે, એટલે માહાંડુસ્તર એવું ચારિત્રવ્રત તે કેમ પલાય? એમ જો વિચાર કરીયે, તો તો પઠી મોહશ્રીનોજ અજાવ થાય. કારણ કે સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ મોહસાધક તો યતિધર્મજ છે, તો તે ધર્મનો જે જીવે અંગીકાર નથી કસ્યો, તે જીવની સજ્જતિ થાતીજ નથી? માટે આવા ધર્મોઘ્નાપક વાક્ય બોલનાર એવા આ મોહનીયાની સાથે વાત કરવાની પણ મારે હવે શી જરૂર છે? કાહિં નહિં. પરંતુ આ વાત હું જિનપ્રિય શ્રાવકને બોલાવીને કહી બતાવું કે જેથી તેને પણ આ મોહનીયાના જાવની માલમ પડે, અને જે કાંઈ કહેવાનું હોય તે કહે પણ? એમ વિચારી જિનપ્રિય શ્રાવકને તેડાવી પોતાને જે વાત મોહન સાથે થઈ હતી, તે સર્વ વાત સવિસ્તર કહી આપી. તે સાંજલી કિંચિત્કો પાકાંત થયેલો તે જિનપ્રિય, મોહનને કહેવા લાગ્યો, કે હે મોહન! જેવું તારું નામ છે, ગુણ પણ તેવાજ છે. કેમ કે તારું નામ મોહન હોવાથી જ ઇનાવી રાજાને સંયમગ્રહણ કરવામાં સ્વોટાં અને ધર્મથી પ્રતિકૂલ એવાં વાક્યોથી મોહમાં નાસે છે? તે જેમ કે:-તેં કહ્યું કે આપણું મન ઘણું ચંચલ છે, આપણી ઇંદ્રિયો તો વિષયજોગની અજિલાષા કસ્યાજ કરે છે, પ્રમાદ જે છે, તે સર્વનો પરાજવ કરે છે, તો આપણો કરે, એમાં તો શુંજ કહેવું? શીલાંગવ્રત જે પાલવાં તે ઘણાંજ કઠિન છે. જલા એ સર્વ જે કહ્યું, તે તેં શું સમજીને કહ્યું? વલી હે મૂર્ખ! સાંજલ. જે સાહસિક પુરુષો છે, તેને ચંચલ એવું ચિત્ત શું કરી શકે છે? તથા તેને પ્રબલ એવો ઇંદ્રિયવર્ગ પણ શું કરી શકે છે? વલી પ્રમાદ પણ તેને શું કરે છે? નિરંતર સ્વાધ્યાય, ધ્યાન, તપ તેને

વિષે રહેલા, ગુરુના વચનમાં નિરત અને જવત્રમણથી જય પામતા એવા અનાગાર સાધુઝનું ચિત્ત, કોઈ દિવસ પાપકર્મને વિષે જાય ? ના નજ જાય. વલી અષ્ટાદશ શીલાંગરથના ધુરને વહન કરવાને સમર્થ એવા સાધુ રૂપ જે વૃષ્ણ છે, તે શું શીલાંગ રથનો ચાલતાં ચાલતાં અર્ધ માર્ગમાં ત્યાગ કરે ? ના નજ કરે. એમ કરતાં કદાચિત્ તે પુરુષ, કોઈએક કર્મના દોષે શિવમાર્ગમાં ચાલતાં ચાલતાં સ્વલ્પન થઈ જાય, તો શું તે માર્ગમાં શીલાંગરથને વહન કરી બીજાએ ન ચાલવું ? વલી હે જડ ! સાંજલ. કોઈક વાહાણમાં બેસનારા પુરુષવાલું વાહાણ તે બેસનારના કર્મયોગે કદાચિત્ જાંગી ગયું હોય, તો પછી બીજા પુરુષોએ તે વાણમાં શું ન બેસવું ? વલી કદાચિત્ કોઈક જ્વરિત માણસ, ઘણુંજ ઘૃત ખાઈને મરણ પામ્યો હોય, તો શું બીજા નિરામય માણસે ઘૃત ખાવુંજ નહિં ? અને તે વલી એમ કહ્યું કે મનુષ્યને પર્વતપરથી પડ્યાથી જેવું ડુઃખ થાય છે, તેવું માંચાપરથી પડવાથી ડુઃખ થાતું નથી. પરંતુ હે જાડ ! તે દૃષ્ટાંત તો સંયમથી જે પડેલા હોય, તેને લાગુ પડે છે, પરંતુ તે દૃષ્ટાંત કાંઈ સંયમનો ઉદ્યોગ કરવા તત્પર થયા હોય તેને લાગુ પડતો નથી. વલી આ તારા કહેલા દૃષ્ટાંતથી શું બોધ થાય છે ? કે સંયમવ્રત ધારણ કરવા ઇન્દ્રનારને સંયમ લઈ મૂકવો નહિં તેવો બોધ થાય છે. પણ જે દૃઢવૈરાગી હોય, તે સંયમ લઈને ઢોડે નહીં. અને હે મોહન ! જે પાપી પુરુષ, તારા સરખી પોતાની કલ્પિતયુક્તિયોએ કરી ચારિત્ર ગ્રહણ કરવામાં સમુત્સુક થયેલા જનને ચારિત્ર લેતા બંધ કરે છે, તો તે બંધ કરનાર પુરુષ, નરક, તિર્યગ્ વગેરે લાખો ગમે ડુઃખતું જાજન થાય છે. માટે હે અજ્ઞાની ! તેવા વાક્યરૂપ પ્રત્યક્ષ નિન્દાથી તારામાં ગુપ્તરીતે મિથ્યાત્વજ નહ્યું હોય, એમ દેખાય છે. વલી તે કહ્યું કે તેવા શુદ્ધવ્રતધારી સાધુઝ તો મલતાજ નથી ? તો હે અજ્ઞાની ! સર્વ સંગવિમુક્ત, પંચ મહાવ્રતધરણ ધીર, પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, તેણે યુક્ત, જ્ઞાન, ધ્યાન અને તપ, તેમાં લીન એવા ગુરુઝ તો પ્રત્યક્ષરીતે ઘણેજ સ્થલે વિચરે છે, અને અમોને દર્શન પણ થાય છે, પણ હે મિથ્યાદૃગ્ ! તું મિથ્યાદૃષ્ટિ ઢો, તેથી તુને તે યતિવર્ગનાં દર્શન ક્યાંથી થાય ? જેમ કોઈ જાત્યંધ માણસ હોય, તે પ્રત્યક્ષ પડેલા ઘટપટાદિ પદાર્થોને દેખે છે ? અને હે તુહમતે ! નિર્ઘથ, સ્નાતક, પુલાક, બકુશ, અને કુશીલ, એ પાંચ નિર્ઘથથી તો આ તીર્થ રહે છે. તેમાં હાલ નિર્ઘથ, સ્નાતક

अने पुलाक, ए त्रणनो विहेद थइ गयो ठे, अने बकुश अने कुशील, ए बे निर्ग्रथ तो ज्यां पर्यंत तीर्थ प्रवर्त्तज्ञे, त्यां पर्यंत रहेज्ञे. ते शुं तुं जाणतो नथी ? आगममां पण कहेलुं ठे के ॥ गाथा ॥ निगंथ सिणायाणं, पुलाग सहियाण तिह्नि बुहेउ ॥ समणा बउस कुसीला, ता तिहं तावहो होति ॥ १ ॥ अर्थः—निर्ग्रथ, अने स्नातकनो तो ए पुलाक साथें विहेद थयो ठे एटले ए त्रणेनो हाल विहेद थइ गयो ठे. परंतु बकुश अने कुशील, ए बे निर्ग्रथ तो ज्यां सुधी तीर्थ प्रवर्त्तज्ञे, त्यां सुधी रहेज्ञे. हवे हे मोहन ! जो तुं जयानक एवा जवारण्यमां जमवानी इहा न करतो हो, तो हाल तें जे डु जर्णितवचन कह्यां ठे, तेनी तुं गुरुपासें जइ आलोचना ले. आ प्रकारें जिन प्रिय श्रावकें तेने घणाक एवा हेतुवादो कही निरुत्तर कखो. तेथी ते मोहन कांइ पण बोव्यो नहिं, तेम डुर्जापितनुं डुष्कृत पण आलोच्युं नहिं. त्यारें ते जिनप्रियश्रावकें जाण्युं जे अहो ! आ तो खरे खरो धर्मध्वजज ठे, अर्थात् आ कांइ खरो श्रावक नथी. एम जाणी राजानी पठें पोतें पण तेनी साथें कामविना बोलवानो व्यवहार ठोडी दीधो. पठी ते जिनप्रिय श्रावक वीरां गद राजाने कहेवा लाग्यो, के हे राजन् ! तमो आ प्रमाणें संयम लेवाने इहो ठो, तेथी तमोने धन्य ठे, कारण के संयम शिवाय जीवनो मोहू थातो नथी. अने तमारा जेवा चारित्र ग्रहण करनाराना मनोरथने जे पुरुष जांगे ठे, ते पुरुषनुं कोइ दिवस कव्याण थातुं नथी. वली हे राजन् ! देव अने गुरु, तेना चरणारविंदना प्रतापथी तमारा धारेजा सर्वमनोरथ सफल हो. अने हे देव ! संयमनी इहा ठे, माटे संयमने ग्रहण करो, हवे विलंब न करो. अने हुं पण तमोने संयमग्रहण करवामां यथा शक्ति सहायक थइश. हे विजो ! जो तमो गुरुनी वाट जोता हो, तो गत दिवसेंज शांत, दांत एवा जयकांत नामा मुनीश्वर तमारा उद्यानने विपेज समोसखा ठे, माटे हे स्वामिन् ! तेनी पासें जइ जे स्वेहित ठे, ते शीघ्र साधी लीयो. आ प्रकारनां जिनप्रिय श्रावकनां वाक्य सांजली, ते वीरांगद राजा अत्यंत हर्षायमान थइ, तुरत ते गुरुनी पासें जइ तेमने नमन करी योग्यस्थान पर बेठो. त्यारें गुरुयें देशना देवानो प्रारंज कखो. ते जेम केः—

॥ श्लोक ॥ दुःखं स्त्रीकुक्षिमध्ये प्रथममिह जवे गर्जवासे नराणां, बाजत्वे चापि दुःखं मलमलिनवपुः स्त्रीपयःपानमिश्रम् ॥ तारुण्ये चापि दुःखं न

વતિ વિરહજં વૃદ્ધનાવોઽપ્યસારઃ, સંસારે રે મનુષ્યા વદત યદિ સુખં સ્વલ્પ
મપ્યસ્તિ કિંચિત્ ॥ ૧ ॥ નિર્ઘ્યોધનચિંતયા ધનપતિ, સ્તદ્દુષ્ણો વ્યાકુલો,
નિસ્ત્રીકસ્તદુપાયચિંતનપરઃ સ્ત્રીમાનપત્યેહ્યયા ॥ પ્રાપ્તાપત્યપરિગ્રહોપિ
સતતં રોગૈઃ પરાન્નૂયતે, તસ્માન્મુક્તિપથં વિહાય જીવને કોનામ કિં સુસ્થિ
તઃ ॥ ૨ ॥ અર્થઃ—હે મનુષ્યો ! આ સંસારને વિષે જીવને જો સ્વલ્પ પણ
સુખ હોય, તો કહો ? જુઠ. પ્રથમ તો જીવને ગર્જાવાસમાં સ્ત્રીના ઉદ
રને વિષે દુઃખ થાય છે, અને જ્યારે પાઠો તે ઉદરથી બાહાર આવે છે,
ત્યારે પઠી બાલનાવને વિષે મલથી મલિનપણાનું તથા સ્ત્રીના પયઃપાન
થીજ જીવનું તે વગેરેનું દુઃખ થાય છે. નદનંતર જ્યારે પાઠું તે તરુણપણું
પામે છે, ત્યારે કામવિકારનું દુઃખ થાય છે. ત્યાર પછી જ્યારે જીવની વૃદ્ધા
વસ્થા થાય છે, ત્યારે તે વૃદ્ધાવસ્થા તો કેવલ કષ્ટમયજ હોય છે. માટે જો
કેવલ સુખજ જોઈયે, તો તો સંસારના ત્યાગમાંજ છે ॥૧॥ વલી જુઠ. આ સં
સારને વિષે નિર્ધન જે છે, તે ધન મેલવવા માટે પ્રાણાંત કષ્ટ જોગવે છે, તેમજ
વલી જે ધનવાન હોય છે, તે ઇચ્છા રક્ષણની ચિંતામાંજ વ્યાપ્ત રહે છે. તથા જે
સ્ત્રી વિનાનો વિધુર પુરુષ હોય છે, તે સ્ત્રીમેલાપની ઇચ્છા કહ્યા કરે છે, અને
વલી જે સ્ત્રીવાલો પુરુષ હોય છે, તે સંતાનની ઇચ્છા કહ્યા કરે છે. અને જો
સંતાન હોય છે, તો નિરંતર રોગોથી પરાન્નવ પામશું તો કેમ થાશે ? તેની ચિંતા
કહ્યા કરે છે. માટે હે મનુષ્યો ! આ જગતમાં મુક્તિના માર્ગને પકડ્યા શિવાય
બીજો ઉત્તમ કયો માર્ગ છે, કે જે માર્ગ પકડવાથી જીવને સુખ થાય ? ॥૨॥
આ પ્રકારની સંસારની અસારતા સાંજલીને પ્રેમેં કરી પરમાર્થનું ચિંતવન
કરી જીવિતની પણ અનિત્યતા જાણીને તે વીરાંગદ રાજા, મોહસાધનમાં ઝ
ત્સુક થયો. તેથી તેણે શુન્નદિવસને વિષે પોતાના પુત્ર વીરસેન કુમારને રાજ્ય
ગાદી આપી. અને જિનપ્રિય શ્રાવક, તેની સ્ત્રી, મંત્રી, સામંત, શ્રેષ્ઠી પ્રમુખની
સાથે તે શ્રીજયકાંત મુનીશ્વરનીજ પાસેં દીક્ષા લીધી. પછી ક્રમેં કરી તે મુનિ
અગ્યાર અંગો જણ્યા. દશ પ્રકારેં તથા અનેક પ્રકારેં મુનિયોનું વૈધ્યાવૃત્ય
કરવા માંડ્યું, અને તે વૈધ્યાવૃત્યેં કરી તે મુનિયેં પુણ્ય સામગ્રીનું ઉપાર્જન
કહ્યું. પછી ષષ્ઠ, અષ્ટમાદિક એવાં ઉત્કૃષ્ટ તપોયેં કરી સર્વકર્મોને રાખાવી
અનશન વ્રત અંગીકાર કરી, સમાધિમરણેં કાલ કરીને તે વીરાંગદરાજા

શુક્રકલ્પનો ઇંડ થયો. અને તેની સાથે જે જિનપ્રિય શ્રાવક હતો, તે પણ શુક્રદેવ લોકને વિષે મહર્ષિઉં સામાનિક દેવતા થયો.

હવે તે મોહન જે હતો તે પ્રથમથી મિથ્યાત્વી તો હતોજ, પરંતુ જ્યારે જિનપ્રિય શ્રાવકથી તિરસ્કારને પ્રાપ્ત થયો ત્યારથી તો તે, સાધુનો મહોટો ડોહી થયો. અને મનમાં અત્યંત મિથ્યાત્વને ધરતો ચકો પોષધના અને આવશ્યકના મિષથી સાધુના ઉપાશ્રયમાં જાવા લાગ્યો. ત્યાં જઈને તે ઉપાશ્રયમાં રહેલા સાધુના દોષો ગવેષવા લાગ્યો. એટલે તે લોટ ચાલવાની ચાલણી જેવા ગુણવાલો થયો. જેમ ચાલણી છે, તે ચાલણને ગ્રહણ કરે, અને ઉત્તમ સારજૂત એવા લોટનો ત્યાગ કરે. તેમ આ મોહન પણ સાધુના દોષોને ગ્રહણ કરે છે, અને તેમના જે ગુણો છે, તેમનો ત્યાગ કરે છે. વલી તે મોહન, સાધુના દોષોને ગવેષી તે દોષોને કેવલ મનમાંજ સમજી વેસી રહેતો નથી, પરંતુ તે સર્વ શ્રાવકોને ઘેર ઘેર જઈ કહેતો ફરે છે, કે હે શ્રાવકો! આ વચ્ચેમાં કોઈ જૈન સાધુ તો સાધુના ધર્મ પાલતાજ નથી. તમે કહેશો કે તે વાતની તમને કેમ માલમ પડી? તો કે સાંજલો. હું, પોષધ તથા સામાયિક કરવા પ્રતિદિન ઉપાશ્રયમાં જાઉં હું, તો ત્યાં મેં તે સાધુઓમાં પ્રત્યક્ષ રીતે દોષોજ દીઠા છે, તેમાં કોઈ પણ સાધુને સારી રીતે પરિપૂર્ણરીતે ચારિત્ર વ્રત પાલનારો દીઠો નથી. તે તેના દોષો કહું, તે સાંજલો. કે તે ઉપાશ્રયમાં રહેતા સાધુમાંહેલા કેટલાએક સાધુઓ તો મુહપત્તિ બાંધ્યા વિનાજ વોલ્યા કરે છે. વલી કેટલાક સાધુ દંપ્તસનને કરમાં લઈને ચાલે છે. કેટલાએક સાધુ તો આશ્વો દાડો સર્વ ક્રિયા ઢોડીને ઝંઘ્યાજ કરે છે. વલી કેટલાએક સાધુ વિકથાજ કહ્યા કરે છે. કોઈએક સાધુ તો પર્વ દિવસના ઉપવાસ પણ કરતા નથી. કોઈએક સાધુ શુદ્ધસૂત્ર પણ વાંચી જાણતા નથી. કેટલાએક સાધુ સ્વાધ્યાયાધ્યયન પણ કરતા નથી. માટે તે જોતાં તો મને એમ લાગે છે, કે સર્વ સાધુ દોષના જ રેલાજ છે. તેથી તેઓને જે અન્ન વગેરે વહોરાવવું, તે પણ સર્વ વ્યર્થજ છે. આ પ્રકારના મૂઢપણથી કહેલાં વચને કરી દાનશ્રદ્ધાલુ જે શ્રાવકો હતા, તેની શ્રદ્ધાનો સાવ નાશ કરી નાખ્યો. તથા જાવ પણ ઉતારી નાખ્યો. આ પ્રકારે સાધુનિંદક અને હુટ્ટ એવો તે મોહન, કાલેં કરી મુખપાકના રોગથી મરણ શરણ થઈ વિંધ્યાચલ પર્વતની અટવીને વિષે હસ્તી થઈને અવતર્યો. ત્યારે ત્યાં

तेने वनेचरोयें पकडी लीधो. अने ते वनेचरोपासेंथी तेने कोइएक धनवान् वैश्यें मूल्य दइ वेचातो लीधो. अने वली तेणें पण ते हस्तीने मथुरा न गरीना राजाने अर्पण कखो. अने ते राजायें आ शूर हस्ती ठे, एम जाणी विषम एवा संग्राममां ज्यारें लडवा जाय, त्यारें तेनी पर पोतें बेसे, तेथी तेने सर्व हाथीयोना आगेवान कखो.

हवे पूर्वजवान्यासथी ते हाथी, साधुउनो द्वेषी हतो तेथी पोताना स्था नकथी नजिक एक वन ठे, त्यां सखाय ध्यान करता केटलाएक साधुउनो शब्द सांजळ्यो. तेथी ते अतिक्रोधायमान थइ पोताने बांधवाना आज्ञानस्तंनने जांगी, चिक्कारशब्द करी एकदम ते साधुउने मारवा दोळ्यो. ते दोडतां दोडतां महापापना योगथी रस्तामां एक महोठो अने उंमो खाडो आव्यो, तेथी ते खामामां पडी गयो, अने पडता मात्रमांज तेना शरीरना चारंथी सर्व अंगो जांगी चूरो थइ गयां. तेवामां कोइएक राजपुरुषोयें आवी गजमुक्ता लेवा माटे तेना कुंजस्थजनुं विदारण कखुं, तेथी तेना दुःखें तेज खामामां आर्त्तध्यानथी मरण पामी, रत्नप्रज्ञा नामा नरकजूमिने विषे गयो, अने त्यां पण तेणें घणीज वेदना जोगवी. अने त्यांथी नीकली पाठो शिचाणा नामा पद्दी थयो, त्यां पण घणाक पापो करी मरण पामी वालुकप्रज्ञानामा नरक जूमिमां गयो, त्यांथी निकलीने पाठो सिंहपणे उत्पन्न थयो. ते सिंह पणामां पण घणा एक जीवने मारी उग्रपापो बांधी मरण पामीने पाठो पंकप्रज्ञानामा नरक जूमिमां गयो, त्यां पण घणीज वेदना जोगवीने त्यांथी निकली धनपुर नामा नगरने विषे कामदत्तानिध वैश्यने घेर चंडदत्ता नामनी स्त्रीनेविषे पुत्रपणे उत्पन्न थयो. हवे ते जरा महोठो थयो, त्यारें तेनुं तेना पितायें सुमित्र एवं नाम पाड्युं.

हवे तेज समयने विषे जिनप्रिय नामा जे श्रावक हतो, तेनो जीव, सप्तम शुक्र देवलोकमांथी च्यवी, तेज पुरने विषे विनयंधरनामा श्रेष्ठीनी गुणवती नामा स्त्रीना उदरथी पुत्रपणे उत्पन्न थयो. त्यारें तेनुं गुणधर एवं नाम पाड्युं. अनुक्रमें रमणीना मनने मोद करे, एवा यौवनवयने प्राप्त थयो. पूर्व जवना संबंधथी गुणधरने ते सुमित्रपर खरी प्रीति थइ. अने पूर्वान्यासथी सुमित्रने गुणधर पर कपटप्रीति थइ, अर्थात् ते सुमित्र, उपरथी प्रीति बतावे, अने मनमां वैरजाव राखे. पठी ते बेहु जण एकज ठेकाणें क्रीडा वगेरे करे

હે. તેમાં પૂર્વ જન્મના પાપથી નિર્ધન થયેલા તે સુમિત્રના વસ્ત્રપ્રમુખ સર્વ હલકાં હે, તેથી તે ગુણધર સાર્થે રમતાં, ફરતાં મનમાં ઘણોજ લાજ પામે હે, પરંતુ તે ગુણધર, તેનું માન, સગાજાણી પણ વધારે રાखે હે. અર્થાત્ પોતે ધનવાન હે, તો પણ તેને કોઈ દિવસ ધિક્કારનો નથી. તેમ કરતાં તે સુમિત્રનું અન્ન વસ્ત્રોથી પાલન કરનારાં તેનાં માતા પિતા, મરણ પામ્યાં તેથી તે ઘણોજ દારિદ્ર્યઃસ્વે પીડિત થવા લાગ્યો, અને તેનો સર્વ જનોયે ત્યાગ કહ્યો, તથા તેનું સદુકોઈ દેલન કરવા લાગ્યાં. ત્યારે સુમિત્રે વિચાર્યું કે દરિડી, વ્યાધિવાન, મૂર્ખ, પ્રવાસી અને નિરંતર પારકી ચાકરી કરનારો. એ પાંચ જણ તો જીવતા હોય તો પણ તેને મુવા જેવાજ જાણવા. તો તે પાંચ પ્રકારના મનુષ્યોમાંથી હું દરિડી છું. હવે તે દરિડિપણું તો જો હું પરદેશ જાઉં, તો મટે. તે શિવાય મટે નહિં. પરંતુ મારે પરદેશ જાવું, તે પણ કયે દેશે જાવું, અને કયો દેશ સારો હશે? તે હું આ ગુણધરને પૂછી જોઉં? એમ ધારી તે ગુણધરને અનેક દેશોના વેપાર રોજગારની વાતો પૂછવા લાગ્યો. તે સાંજલી ગુણધરે જાણ્યું જે આ સુમિત્ર હવે નિર્ધનપણાથી લજવાય હે, તેથી પરદેશ જવાનો વિચાર કરતો હોય એમ લાગે હે. નહિં તો આમ પરદેશની વાતો મુને કોઈ દિવસ પૂછતો ન હતો. વલી સુમિત્ર જે લજવાય હે એમાં કાંઈ સુમિત્રનો વાંક નથી. કારણ કે દરિડ જે હે, તે સદુ કોઈને લજવાવે તેવુંજ હે. કહ્યું હે કે વાઘ, ગજેંડ વગેરે પ્રાણી યોથી યુક્ત એવા વનમાં રહેવું સારું, તથા તે વનવૃક્ષોનાં પત્રનું અને ફલનું ઝોજન કરવું. પણ સારું, તથા ઘાસની શય્યા કરી સૂવું પણ સારું, તથા વનકલ વસ્ત્ર પહેરવાં, તે પણ સારાં, પરંતુ ધનહીનપણાથી સ્વજનવર્ગમાં જે જીવવું, તે સારું નહિં. મારે દરિડિદુઃખાગ્નિથી તપ્ત થયેલા એવા આ મારા મિત્રને જે પરદેશ જવાનો વિચાર થયો હે, તે ઘણુંજ સારું થયું હે? અને તેણે મને પરદેશની સર્વ વાત પૂછી, તે પણ ઘણુંજ સારું થયું હે. કહેલું હે કે ॥ ગાથા ॥ પુરિસેણ માણ ધણ વ,ક્ષિણ અચ્ચંત જિણ વિહવેણ ॥ તે દેસા ગંતઘા, જહ સવાસા ન દીસંતિ ॥ ૧ ॥ અર્થ:- માન અને ધન, તેણે વર્જિત અને અત્યંત જીર્ણ વૈજવવાલા માણસે જે દેશ માં પોતાની જાણ પણ ન બોલાતી હોય, તે દેશમાં જવું ॥ ૧ ॥ વલી તે તો ઠીક. પરંતુ જો વિચાર કરી જોઉં, તો મારે પણ લજવાયા જેવુંજ

हे, कारण के हुं आवो धनवान् होइने आ मारो खरो मित्र, ते महा दरिड़ी हे ? जेम रत्नना निधिने सेवन करनारा माणसने ज्यारें निर्धन पणुं रहे, त्यारें तेमां ते रत्ननिधिनेज लजवाया जेवुं हे, परंतु कांइ रत्न निधिना सेवनारा माणासने नथी. हा, ते वात तो खरी हे. पण मा राथी तेने इव्य केम अपाय ? जो तेने हुं इव्य आपुं अने ते इव्य आप्यानी मारा पिता वगेरेने खबर पडे, तो ते मारी पर क्रोधायमान थाय. एम करतां कदाचित् हुं ते मारा माता पिताना कोपने पण सहन करी तेने धन आपुं, तो पण ते सुमित्र जे हे, ते लज्जा पामी मारुं आपेलुं इव्य ले नहिं ? कारण के ते एम जाणे के जो हुं आ मारा मित्र पासैथी इव्य लइश, तो मारी जगतमां महोटी हलकाइ थाशे ? माटे ते पूर्वोच्चारित बेहु कारणथी मारे तो इव्य आपवानो उपायज नथी. पण हा, एक उपाय हे खरो. के ते सुमित्र परदेश जवा धारे हे, तो हुं तेनी साथें जइ तेने धन उपार्जन करवामां साहाय्य करूं ? आ प्रमाणें विचारी, हे वट ते सुमित्र साथें परदेश जवानो मनमां दृढनिश्चय करी ते गुणधर, सुमित्रने कहेवा लाग्यो के हे मित्र ! मारा घरमां इव्य तो घणुंज हे, परंतु में परदेश जइ धनोपार्जन करवानुं कौतुक दीतुं नथी, तो हे मित्र ! ते कौतुक जोवा माटे हुं कदाचित् परदेश जवा धारूं, तो तमें मारा साहायक थाशे ? ते सांजली कुमित्र समान सुमित्रें मनमां विचारवा मांमयुं के अहो ! आ तो गुणधरें घणुंज सारूं धाखुं ? कारण के हुं ते गुणधर साथें विदेश जइ तेनुं संपादन करेलुं सर्व धन कपटथी लइ लहीश. पढी आहिं सुखें बेसी खाइश ? अने आ दारिद्र्यथी पण मुक्त थइ जाइश ? एम विचारी गुणधरने कखुं के अहो मित्र ! हुं तो तमो ज्यां कहो, त्यां आववा तैय्यारज ठौं. मारे तमाराथी शुं वधारे हे ? त्यार पढी गुणधरें तुरत पोतानां माता पिताने पूढी अतिप्रयासें तेमनी आझा लइ शकटोमां अनेक प्रकारनां करियाणां नरी सुमुहूर्त जोइ, केटलोएक संघात साथें लइ, ते सुमित्रनी साथें त्यांथी प्रयाण कखुं. पढी रात्रि दिवस चालवाथी घणाक देशोनुं उल्लंघन करी अनुक्रमें एक महोटी अटवीमां आव्या, अने त्यां उतारो कखो. पढी ते वन घणुंज रमणिक होवाथी ते वननी शोजा जोवा माटे गुणधर अने सुमित्र निकळ्या. ते जोतां जोतां गाढ जेनी ठाया हे, तथा देखवा

मां मनोहर एवो एक उंबरानो वृद्ध दीगो. त्थारें ते बेहु, ते वृद्धनी नीचें वेठा. पढी तेनुं रमणीयपणुं जोशने गुणधरें एक श्लोक कह्यो.
॥ श्लोक ॥ किमुडंबर तुल्यस्ते, सञ्जायोपि तरुः परः ॥ पथिकानां यतो दत्ते, मूलतः फलसंपदम् ॥१॥ अर्थः—हे उंबराना वृद्ध! तारी तुल्य, सारी ढायावालो बीजो कोइ वृद्ध ठे? ना नथीज. कारण के जे तारी नीचें बे ठेला पथिक जनोने तारुं मूलज फलसंपत्तिने आपे ठे ॥ १ ॥ पढी सुमित्र बोव्यो के हे मित्र! अहो आ उंबरना वृद्धनी ढाया, सुजननी साथें वार्त्तालाप समान घणीज ठंणी लागे ठे. माटे आहिं आपणे जरा विश्राम लहियें, तो सारुं? एम कहिने सुमित्रें त्यां नवपल्लवोयें करी मनोहर एवी शय्या बनावी अने पढी ते शय्यापर आग्रहपूर्वक गुणधरने सूवाख्यो. अने ज्यारें ते गुणधर सूतो, त्थारें ते सुमित्रें एक पत्रयुक्त वृद्धनी शाखा लइ तेनी पर पवन नाखवा मांमथो, तेथी मार्गना श्रमथी श्रमित थयेला ते सुद्ध गुणधरने तुरत निडा आवी गइ.

हवे ते गुणधरने निडावश थयेलो जोशने कपटी तथा दुष्ट एवो सुमित्र, कुमित्रनी पठें तत्काल त्यांथी पोताना तथा गुणधरना अश्वने लइ ज्यां उतारो करेलो हतो, त्यां त्वरित, श्वास नख्यो दोड्यो आब्यो. आवीने महोठो पोकार करी कहेवा लाग्यो के, हे जाइयो!!! जागो, जागो. नासो, जासो. अरे! जलदी गाडां जोडो! विलंब न करो! बली मार्ग के उन्मार्ग ते कांइ पण जोया विना जेम तमाराथी जगाय, तेम जागो! कारण के आप णी पठवाडे आपणने मारवा तथा लूटवा निहललोकोनी धाड आवे ठे! तेमां मारो मित्र गुणधर पण पकडाइ गयो ठे! आ प्रकारनो ते सुमित्रनो, साद फाटीजाय तेवो पोकार सांजली तथा गुणधरना घोडाने गुणधर विनानो आपेलो जोशने सहूलोको जयजीत थइ पोत पोतानां गामां जोडी आममार्गे, जेम जगाय तेम जागवा लाग्यां. त्थारें सुमित्र पण तेनी साथेंज उन्मार्गे चाब्यो. अने पढी रस्तामां चालतां चालतां कपटथी अत्यंत कल्पांत करवा लाग्यो के, अरे! मारो प्राणथी पण वल्लज एवो गुणधर मित्र पक डाइ गयो! हाय हाय, हवे हुं शुं करुं!!! एम थोडी वार घणोज कल्पांत करीने ते सुमित्र, गुणधरना सर्व मालनो पोतें मालिक थयो. अने मनमां खुशी थइ विचारवा लाग्यो के ॥ गाथा ॥ अवलोइउ म्हि अऊं, वृणं वि

हिणासिणि६ दिठीए ॥ आलिंणिउं म्हि कमला, लयाए देवीए जं एवं ॥१॥
 अर्थः—अहो ! आज्ञे निश्चें मुने विधियें, स्नेहयुक्त दृष्टियी जोयो होय,
 एम लागे ठे ? तथा वली आज, लक्ष्मी देवीयें पण मारुं आलिंगन कछुं
 होय, एम लागे ठे ? अर्थात् आज मारुं जाग्य पण सारुं थयुं, अने
 लक्ष्मी पण मने वरी. नहिं तो माहादरिडी एवा मने अटलुं बधुं धन,
 विना प्रयासें क्यांथी मले ? ना नज मले. एम हर्षोत्कर्षेथी विचार करी
 चालतो एवो ते सुमित्र, बीजा दिवसना मध्याह्न कालें करियाणानां गामां
 तथा सथवारायें सहित एक महोटी अटवीमां आव्यो, त्यां अकस्मात् ते
 सुमित्रना मित्रवंचकरूप पापेंज जाएं प्रेयो होय नहिं ? एवो तथा धूँवा
 डायी आकाशमंमलने आह्लादित करतो, उग्र दावानल लाग्यो. तेने जोइने
 सर्व मनुष्यो, तथा शकटोना हांकनाराउं अति त्रास पामी पोकार करता
 तूर्णतार्थी पोत पोतानो जीव लइने जाग्या, त्यारें पठवाडे बीचारा बलदो
 तथा मालनां सर्वगामांउं बलीने जस्म थइ गयां. पठी ते सुमित्रना
 सर्व अनुचरोयें जाणुं जे आ सुमित्र जे ठे, ते घणोज हीनजाग्य लागे
 ठे. कारण के जेना मंदजाग्यने लीधे अकस्मात् दावानलथी घणोज माल
 बली गयो, तथा वली आपणे पण मरवामांथी मांम मांम वच्या. माटे जो
 हवे आपणने ते घणुं इव्य आपे, तो पण तेनी चाकरीमां रहेवुं नहिं. एम
 विचार करी ते सर्व अनुचरो, तेनी चाकरीनो अने तेनो त्याग करी एकमतें
 स्वेष्टितमार्गे चाव्या गया, अने बीजो सथवारो पण आडो अवलो चाव्यो
 गयो. पठी ते सुमित्र, सहु लोकोना जवाथी एकलो निराधार थयो थको
 फरतां फरतां एकगिरिनी गुफामां आवी पड्यो, त्यां केटलाएक लूंटारा
 निह्न बेठा हता, तेणें ते सुमित्रने इव्यना लोचथी पकडी लइ आईचर्मथी
 विंटीने, बांधी राख्यो. अने तेने तपासतां तेनी पासेंथी कांही पण न म
 लवाथी त्रीजे दिवसें तेने नूख्यो तरण्यो धक्को मारी काढी मूक्यो. पठी
 त्यांथी ते माहाकष्टने जोगवतो थको वीरपुर आव्यो.

हवे ते सुशील एवो गुणधर कुमार, ज्यां उंबराणा जाड नीचें सूतो हतो,
 त्यां तेने, सायंकालें मृगया रमवा निकलेला कोइ एक शेखरनामा पद्धिपति
 यें दीगो. त्यारें ते तेनी पासें गयो अने तेने जगाडीने निर्जनवनमां आववा
 बगेरेना सर्व समाचार पूठ्या. त्यारें ते गुणधरें पण जे कांही वृत्तांत बन्धुं

हतुं, ते सर्व, यथास्थित कही आप्पुं, पढी ते गुणधरें पद्धिपतिने पूढुं
 के हे पद्धिपते ! तमें मारा सुमित्र मित्रने, के मारा मालनां गाडाने, के
 बीजा कोइ पण सथवाराने दीगो ठे ? ते सांजली पद्धिपति बोळ्यो के हे
 सुद्धजन ! अमें तो तमारा कहेलामांथी कोइने दीगं नथी, परंतु ज्यां तमें
 उतारो कखो होय, ते स्थल जो बतावो, तो त्यां तेनो शोध करावुं ? अने
 ज्यांसुधी ते माणासो तमारा सथवारा वगेरेनो शोध करी आवे, त्यां सुधी
 तमो मारा कूवामां आवी रहो. ते सांजली प्रसन्न थयेला ते गुणधरें
 पोतें ज्यां उतखा हता, ते स्थल, अटकलथी बतावुं. त्यारें पद्धिपतियें
 तेना शोध माटे माणसोने मोकळ्यां, अने ते गुणधरने पोताने घेर तेडी
 लावी, तेनुं स्थानक तथा जोजन प्रमुखथी आतिथ्य कखुं. पढी ते बेदुजणने
 परस्पर अनेकवातो करतां आखी रात व्यतीत थइ गइ. अने ज्यारें प्रजात
 थयो, त्यारें ते सुमित्र वगेरे सायनो तथा मालनो शोध करवा गयेला
 निह्न लोकोयें आवी कखुं के, हे पद्धिपते ! ज्यां तमोयें बतावुं हतुं, त्यां त
 पास करतां एम मालम पढी के ते सर्वसाथ अने मालनां गामांउ आमरस्ते
 आ पर्वतने फरीने वीरपुर तरफ गयां. त्यारें पढी अमोयें विचार कखो
 के आ पर्वतनी आसपास तपास करीयें जोइयें ? ते साथ कोइ ठेकाणो
 अमने मलें ठे ? एम विचारी अमोयें आखी रात ए पर्वतनी आस पास
 तपास कखो, पण त्यां मालनो के कोइ माणासनो पत्तो मळ्यो नहिं.
 पढी प्रजात थयेथी कायर थइ पाठा तमारी पासें आव्या. आवां वचन
 सांजली मनमां अत्यंत खेद पामी गुणधर, कल्पांत करवा लाग्यो के अरे !
 आ शी वात ! ए मारो मित्र, मने सुतो मूकीनेज केम जागी गयो हशे ! अने
 तेनुं हवे शुं थाशे ! मालनां गामांनुं पण शुं थाशे ! तेने हवे क्यां शोधुं !
 केम करुं ! आ प्रमाणें संच्रमचित्त थइ कल्पांत करता एवा गुणधरने जोइने
 पद्धिपति कहेवा लाग्यो, के हे वत्स ! अटलो बधो शोक शा माटे करो
 ठो ? जुउ. तम जेवा साहसिक तथा जाग्यवान् पुरुषनी कदाचित् आवी
 संपत्ति जाती रहे, तो पण शुं ? कांइ नहिं. कारण के तम जेवा जाग्यवा
 नने तो पाढी तेथी सोगुणी संपत्ति स्वतः मली आवे ठे. कखुं ठे के ॥श्लोक॥
 व्यसनागमे न दैन्यं, बहुतरलदम्यापि नो मदो यस्य ॥ तस्य गृहे वसति
 रमा, यस्य हृदि साहसं बहुलम् ॥ १ ॥ अर्थः— जे पुरुषना हृदयने

વિષે ઘણુંજ સાહસ છે, જે પુરુષને વ્યસનના આવવાથી દીનપણું થાતું નથી, તથા જેને ઘણીક લક્ષ્મી થાવાથી મદ આવતો નથી, જેના હૃદયને વિષે ઘણું સાહસ છે, તે પુરુષને ઘેર, લક્ષ્મી જે છે, તે નિવાસ કરીને રહે છે. અને હે સાહસિક ! વલી આ તમારા સથવારા પ્રમુખનો શોધ કરવા ગયેલાં આ મારાં માણસો પણ કહે છે, કે માલ સહિત તમારો મિત્ર તથા સથવારો આ પર્વત ફરીને વીરપુર ગયા છે. તો હે નાઈ ! તે વીરપુર હું તમોને થોડા વચ્ચતમાં તેની પેઠે પર્વત ફર્યા વિના પગરસ્તેજ પહોંચડાવીશ ? તે વચન સાંજની ગુણધર બોલ્યો, કે હે બંધો ! હાલ જ્યારે તમારી જેવા મને સુઙ્ગ સહાયક મળ્યા છે, ત્યારે મારે વિષાદ થવાનો ક્યાં અવકાશ છે ? કહ્યું છે કે, આ સંસારરૂપ વિષમ એવા વિપત્ત્યુને અમૃત ફલ તો બેજ લાગે જાં છે, તેમાં એક તો સુજનનો સમાગમ થાય તે, તથા વીજું વીતરાગના ધર્મેમાં પ્રીતિ રાખવી તે. આણું વચન સાંજની પદ્મિપતિ કહે છે કે હે નાઈ ! હાલ તમોયે કહ્યું કે મને તમ જેવા સુઙ્ગ સહાયક મળ્યા. તો હે સુઙ્ગ ! જંગલમાં રહેનારા તથા મનુષ્યને લૂંટનારા અમ વનેચરોમાં તે વલી સુઙ્ગત્વ કેવું ? ત્યારે ગુણધર કહે છે કે જુઝ. સર્પના માથાપર રહેલો જે મણિ છે, તેમાં વિષા પહારત્વ નથી શું ? ના છેજ. અર્થાત્ તે મણિનો નિવાસ તો સર્પના મસ્તકપર છે, પરંતુ તે મણિ, સર્પવિષનો નાશ કરે છે. તેમ તમો રહો છો, તો વનમાં, પણ સુઙ્ગત્વ ઘણુંજ છે. આ પ્રમાણે તે પદ્મિપતિયે તે ગુણધરની સાથે સ્નેહાલાપ કરી તથા વીજા પણ વિનોદ કરી કેટલાએક દિવસ તે ગુણધરને પોતાને ઘેર રાખ્યો. પછી તે ગુણધરે ત્યાંથી જવા માટે રજા લીધી, ત્યારે પદ્મિપતિયે કહ્યું કે હે કુમાર ! તમે મારા અતિથિ છો, માટે આ એક રસનું તુંબડું છે, તે લ્યો. અને હે નાગ્યશાલિન ! જુઝ. આ રસમાં એવો ચમત્કાર છે, કે આ રસનું એકજ ટીપું, જો હજાર મળના ત્રાંબાના અથવા લોઢાના પત્રા પર નાખીયે, તો તે સર્વ પત્રું સુવર્ણમય થઈ જાય ? તેથી જો કદાચિત્ તે સાથ તમોને ન મળે, તો આ રસથી ત્રાંબાનું સુવર્ણ બનાવી સુખે કરી ઘેર પહોંચજો. અને હવેથી ધનોપાર્જનનો વ્યવસાય ઠોડી દેજો. વલી હે નાઈ ! મારાં માણસો તમને જે રસ્તો બતાવે, તે રસ્તેજ ચાલ્યા જાજો, તેથી વીરપુર આવજો. અને ત્યાં તમારા સાથ વગેરેનો તપાસ કરજો. જો તે સાથ ત્યાં ગયો હશે, તો તો તમને મળશે ? એમ

कही ते रसनं तुंबडुं आपी, गुणधरने पोताना सेवकोनी साथें घेर जवा रजा आपी. पढीरस्तामां चालतां चालतां ते पछिपतिना सौजन्यने तथा परोपकारने अत्यंत संनारतो ते गुणधर, अनुक्रमें वीरपुर आव्यो. पढी त्यां सुमित्र वगेरेना तपास माटे कोइएक जीर्णशेठनामा वाणियो हतो, तेने त्यां उतख्यो. अने त्यां सुखें करी रह्यो. अने पढी पोताना मित्र सुमित्र प्रमुख सथवारानो तथा मालनां गाडांउनो तपास करवा लाग्यो. एक दिवस गुणधरने ते गामना चोकमां ढुधाथी जेनुं उदर उंहुं गथुं ठे, तथा जेनी सामुं जोतां सढुकोइने दयाज आवे ठे, जेनां रुधिर तथा मांस सूकाइ गयां ठे. अने घेर घेर जीख मागतो एवो ते सुमित्र मळ्यो. त्यारें गुणधरें तो तेने तुरत उलख्यो. परंतु ते सुमित्रें तेने उलख्यो नहिं. त्यारें गुणधरें तेने मोटा सादथी बोलाव्यो अने पूढ्युं के हे सुमित्र! मने उलख्यो के नहिं? अने हे जाइ! तुं मने त्यां उंबराना जाडनी नीचेंज सूतो मूकी कयां पोवारा गणी गयो? त्यारें सुमित्रें जाण्युं जे अहो! आ तो गुणधर मळ्यो? हवे हुं एने शो जबाप दवं? तथा ते तो शरीरमां घणोज तेजस्वी तथा रूपवान् थयो ठे? एम विचारी कपटथी कहेवा लाग्यो के हे मित्र गुणधर! हुं पण तमने शोधतो हतो, तेमां तमो मने मळ्या, ते घणुंज उत्तम कार्य थयुं? वली हे प्रियमित्र! तमें पूढ्युं के मने सूतो मूकी केम जातो रह्यो? परंतु मारे जावुं पड्युं, तेमां मारो कांइ अपराध नथी. केम के आपणें ज्यां उतारो कखो हतो, त्यां रहेला आपणा साथवाला लोकोयें मोहोटी पोकर कखो. के हे गुणधर! हे सुमित्र! निहलोको अ मोने लूंटे ठे, मारे ठे, माटे जलदी आवो. ते सांजली तमारा निडाजंगना जथी तमोने उठाळ्या विनाज एकदम श्वास जखो हुं त्यां दोडयो गयो. त्यां तो आपणा सथवाराने तथा आपडा मालनां गाडांउने लूंटती एवी एक निहनी धाड. दीठी. त्यां में आपणा सथवारामांथी उत्तम तथा शूरवीर एवा पुरुषोनी सहाय लंने ते निहलोको साथें मोहोडुं युद्ध कखुं. तेमां निहलोकोयें ते साथवाला शूरवीर पुरुषोनो नाश कखो. अने मने आपणुं सर्व करियाणुं लूंटी लंने बांधी मूक्यो, अने पढी ते सर्व, त्यांथी मने तथा मालने लइ पोतानी पर्णकूटीयें आव्या. हवे ते निहलोकोने आपणुं घणुंज इव्य मळ्युं तेथी उन्मत्त थयेला एवा ते निहोयें महोटी उत्सव कर

वानो प्रारंभ कस्यो. तेवामां वली तेज निहलोकोना वैरी एवा बीजा निहोनीधाड तेने लुंटावा आवी. त्यारें बेहु धाडयोने परस्पर युद्ध थयुं, तेवामां हुं समय जोइ त्यांथी बुटीने मारो जीव लइ जागी गयो. पढी नूख अने तृपाने सहन करतो थको आपने शोधवा माटे ए वनमां घणोज नम्यो. अने वन वनमां शोधतो शोधतो अनुक्रमें आ वीरपुर गाममां आवेलो हुं. अने आहिं पण तमने आव्या सांजली तमने जोवा माटें आ चोकमां फेरा खातो हतो, तेवामां तो तमोयें मने बोलाव्यो. हवे हे जाइ! आपणे आवी रीतें दुःखी थइ धन कमावा माटे परदेश निकल्या, ते करतां जो घेरज रही आपणुं गुजराण चलाव्युं हत, तो घणुंज सारुं थात? आ तो आपणने धन पण न मळ्युं, अने हेरान पण थया. वली हे मित्र! तमोने आ प्रकारना सर्व दुःखमां मेंज नाख्या ठे. हवे ते तो जे थवां काल हतुं, ते थयुं, परंतु हालमां आपण बेहु जीवता मळ्या, ते घणुंज सारुं थयुं, कारण के आवा नयंकर वनमां माणस कोइ दिवस जीवतुं रहेज नहिं. आ प्रकारनुं ते सुमित्रनुं बोलवुं सर्व साचुं मानी गुणधर, सुमित्रने पोताने उतारे तेडी लाव्यो अने तेने जमाडीने रूडां वस्त्र पहरेवा आप्यां. तदनंतर ते कपटीनी पासें नइ जावथी पल्लीपतियें आपेला रसना तुंबडा आपवा वगेरे पोतानुं सर्व वृत्तांत क ही आप्युं. वली पण कस्युं के हे सुमित्र! आपणां वाशण अने करीयाणां वगेरे ना जे गामां लुंटाणां ठे, तेनो तमारे कांही पण क्लेश करवो नही. कारण के आ रसतुंबडाना रसथी ते सर्व आपणे नवां बनावी लेशुं? ते सांजली कपटनाटक करणमां पट्टु एवो ते सुमित्र बोळ्यो के हवे आपडे वाशण वगेरे पदार्थोनो आमंवर कांइ करवोज नहिं. अने हवे तो आपणे आ रसतुंबिका लइने घेरज जावुं! त्यारें गुणधर बोळ्यो के वाशण वगेरेना महोटा आमंवर विना साव निर्धन जेवा थइ देश तरफ जतां मने तो जा ज आवे? त्यारें सुमित्र बोळ्यो के आपणे आ रसना तुंबडाने आहिंज मूकी निजेह्वाथी परदेशने जोइयें? कारण के आपणथी वारं वार पावुं पर देश अवाय नहिं. कस्युं ठे के ॥ गाथा ॥ माय पिय पुत्त नयणी, जझा धूया य बांधवा मिता ॥ लहुमिंन नेहनडिया, न गंतु सका विदेसम्मि ॥ १ ॥ अर्थः—माता, पिता, पुत्र, जगिनी, जार्या, पुत्री, बांधव, मित्र, नानां ठोकरां, ते सर्वना स्नेहना अवरोधथी प्राणी जे ठे, ते विदेश जवाने समर्थ थाता नथी

॥१॥ आ प्रमाणें पोताना मित्र सुमित्रना आग्रहथी, गुणधरें त्यांथी पा
 हुं विदेश जवुं कबूल कथुं. अने ते रसतुंबिकाने ते रसनं माहात्म्य कह्या
 विना पोतें ज्यां उतखो हतो त्यां ते जीर्णवणिकने घेरज मूकी पोताना कुमित्र
 एवा सुमित्र सहित ते नगरथी बाहेर निकल्यो. पठी मार्गमां चालतां चालतां
 सुमित्रें विचाखुं जे, ते जीर्णवणिकने घेर मूकेली रसतुंबिकाने मारे स्वतंत्र
 रीतें लइ लेवी, परंतु आ गुणधरने मारी नाख्या विना ते काम बनजे
 नहिं ? तेम विचारी ते सुमित्रें तेने मारी नाखवाना उपाय शोधवा मांझ्या.
 परंतु तेने काही पण उपाय मळ्यो नहिं. त्यारें सुमित्र कहेवा लाग्यो के
 हे मित्र ! आपणे तामलिसि नामा नगरीयें जायें, अने महोटा समुद्रने तरीयें.
 त्यां वेपार करी घणुंज डव्य कमाइयें ? कवि कहे ठे के अहो ! जे धूर्त पुरुषो
 ठे, ते मुखथीं मिष्ट, अने हृदयमां दुष्ट होय ठे. अर्थात् तेनी वाणीमां तो चंद्र
 नथी पण शीतलता होय ठे अने तेनुं हृदय कातर समान होय ठे, माटे धूर्त
 पुरुष कोइथी जीत्यां जाय नहिं. हवे ते सुमित्रनां वचन सांजली गुणधर क
 हे ठे. के हे मित्र ! तमें कहो ठो, ते खरी बात ठे, पण धनविना आपणे ताम
 लिसि नगरियें जइ शुं करियें ? त्यारें ते दुष्ट सुमित्र बोळ्यो के त्यां तामलिसि
 नगरीमां तमारे नामें घणुंज डव्य मलजे ? एम कही वाहाणमां वेसी वेहु
 जण त्यांथी तामलिसि नगरीयें पहाँच्याः- तेवा समयमां ते नगरीने विषे
 कटाह द्वीपथकी माल जरेलां घणाक वाणो आख्यां हतां, त्यारें
 कौतुक जोवाने माटे ते वेहु जण त्यांथी, एवामां तो ते गुणधरने उत्तम
 आकृतिवालो जाणीने ते वाणना अधिपतियोयें तेने घणुंज मान आप्युं,
 अने कथुं के हे उत्तम पुरुष ! तमो कोइ व्यापारी जेवा लागो ठो, माटे
 आ अमारो माल तमेंज ल्यो. ते सांजली ते सर्व मालनुं कांइक डव्य
 ठेरावी ते सर्व माल पोतेंज लीधो, अने ते वाणना अधिपतियोने कथुं के,
 जुठ. आ सर्वमालनो धणी हुं हुं, अने आपणे ठेरावेला डव्यना धणी तमें
 ठो ? ते सर्व बात ते मालधणीयोयें कबूल करी. त्यां तो ते तामलिसि नगरीना
 वेपारी आख्या, अने तेउयें आवी पूठ्युं के आ सर्वे वाणोमां माल कोनो
 कोनो ठे ? त्यारें ते सर्व मालधणीयोयें गुणधरने बताव्यो अने कथुं के आ
 सर्व माल, आ पुरुषनो ठे. ते सांजली तेनी साथें मूल्य करी सर्व माल गुण
 धरें पोताना नामथी वेची तेनां नाणां वसूल करी, पूर्वे ठेरावेलां नाणां ते

माल धणीयोने आपी दीधां, एम करवाथी ते गुणधरने एक करोड टका हांस लना मव्या. ते लइ गुणधरें सुमित्रने कह्युं के हे मित्र ! हजी आपणे गाममां तो गयाज नथी, अने आहिं समुद्रना काठांपरज ठैयें, त्यां तो आपणने आ समुद्रेंज प्रसन्न थइने एक करोड टका आपी दीधा, अने हवे वली आ गल तो जे मले, ते खरुं ? एम कही ते सर्व इव्य सुमित्रने आप्युं. एटलुं इव्य मलवाथी पण असंतुष्ट एवो ते सुमित्र, गुणधरने कहेवा लाग्यो के हे मित्र ! आ करोड टका जे मव्या ठे, तेनो माल लइने आपणे चिन बंदर जइ वेचीयें, तो त्यां बमणो लाज याज्ञे ? ते सांजली गुणधरें विचाखुं जे अहो ! अटला इव्यथी पण आ सुमित्रनी तृष्णा पूर्ण थइ नही. माटे मारे आ सुमित्रने तेनी इच्छाथी पण अधिक इव्यनी प्राप्ति करी आपवी ? एम विचारी ते इव्यनां, चीनबंदरमां खपवा योग्य करियाणां लइ वाण जरी, पाठा ते वेहु जण, वाणमां वेसीने चाव्या. ते अनुक्रमें चीनही पमां आव्या, त्यां पण तेने ते करियाणां वेच्याथी घणोज लाज थयो, त्यारें ते इव्यनां वली करियाणां लइ पाठा तामलिसि नगरी तरफ चाव्या, ने घणोज समुद्र उल्लंघन कस्यो. हवे चालतां चालतां ते डुष्ट एवा सुमित्रें विचाखुं जे अहो ! आ गुणधरें माल घणोज खरीदेलो ठे, ते माल, तथा तामलिसि नगरीमां जीर्णोत्थने त्यां मूकेली रसतुंबिका ठे, ए सर्व, मने निश्चितरीतें तो क्यारें मले ? के ज्यारें आ गुणधर, रातमां लघु करवा उठे, त्यारें तेने समुद्रमां फेंकी दइ मारी नाखुं त्यारें मले ? एम विचार करी ते सुमित्र वाणमां रातें जागतोज सूतो, अने ज्यारें मध्यरात्रि थइ, त्यारें ते गुणधर लघु करवा उठयो. अने ज्यां तेने लघुकरवा उठयो जाण्यो त्यां तो ते सुमित्र, तुरत निद्रामांथी उठी तेने धक्को मारवा आव्यो, तेवामां तो तेनो पोता नोज पग खसी जवाथी ते समुद्रमां पडी गयो. कारण के मोहोटुं जे पाप ठे, ते तुरत फले ठे. अने जगतमां पण कहेवत ठे के “जे खोदे ते पडे” अने जीवने कर्मने अनुसारेज फल मले ठे, वली जेवुं कर्म होय ठे, तेवीज बुद्धि पण थाय ठे. परंतु बुद्धिमान पुरुषें अत्यंत विचारी कार्य करवुं. हवे ते सुमित्र रातमां पडी गयो, तेनी कोइने खबर पडी नहिं. अने ज्यारें प्रजात थयो, त्यारें गुणधर, सुमित्रने जोवा लाग्यो, परंतु ते सुमित्रने कयांइ दीगो नहिं, त्यारें तेणें वाणमां बेठेला सडुकोइने पूठ्युं के, हे नाइयो ! तमोयें कोइयें मारा

મિત્ર સુમિત્રને દીઠો છે? ત્યારેં સહુ કોઈ બોલ્યા કે ના, અમને સ્વર્ગ નથી. ત્યારેં તો તે અત્યંત ક્લેશ પામી વિલાપ કરવા લાગ્યો, કે અરે! આ મારા પ્રિયમિત્રનો નાશ કોણે કર્યો! અરે આબું મહોટું પાપ કોણે કર્યું! અરે તેનો નાશ તે કેમ થયો! અરે આવા પ્રાણવદ્ધન મિત્રનો સંગમ કરાવી પાઠો તેનો વિરહ કરાવનાર વિધિને પણ ધિક્કાર હજો. અરે મિત્રમુખનું દર્શન કરી હું મારી આંખોને સુખી કરીશ? એવી આશારૂપ કુસુમને કર્મયોગથી ઉત્પન્ન થયેલો આ વિરહાનલ, બાલી નાચે છે! અરે એ મારા સુમિત્ર મિત્ર વિના ઘેર જઈ સગાં વાહાલાઈને હું શું મુખ દેખાડીશ! માટે હવે તે મિત્ર વિના ઘેર જઈ સહુ કોઈને મુખ દેખાડવું, તેથી આ સમુદ્રમાં પડી મુઝી મરવુંજ સારું છે! એમ વિલાપ કરીને જ્યાં તે ગુણધર, સમુદ્રમાં પડવા તત્પર થયો, ત્યાં તો તેના અનુચરોયેં તેને પકડી રાખીને કર્યું, કે હે શ્રેષ્ઠિન્! આ સંસારને વિષે જેનો સંયોગ થાય છે, તેનો વિયોગ પણ થાય છે, અને જેનો વિયોગ થાય છે, તેનો પાઠો સંયોગ પણ થાય છે. જેમ ઘટમાલમાં બાંધેલા ઘડાઈમાં જલ જરાય છે, અને પાણું વલી ઠલવાય છે, તેમ આ સંસારરૂપ ઘટ માલમાં મનુષ્યરૂપ ઘડાઈમાં કર્મરૂપ જલ જરાય છે, અને પાણું વલી ઠલવાય જાય છે. તો કર્મધીન પડેલા પ્રાણીનો સંયોગ તથા વિયોગ યથા વિના રહે તોજ નથી, તે માટે મિત્રના વિયોગ અવાચીધીર પુરુષો જે છે, તે અગ્નિમાં પડતા પતંગની પથેં સમુદ્ર જલમાં પડી મરણ પામતા નથી. કારણ કે જે જીવ તો નર હોય છે, તે હજારો સુખને પામે છે. અને હે નાઈ! મિત્રવિયોગજ દુઃખથી કદાચિત્ કોઈ પુરુષ મરણ પામે, તો તેને મરણાંતે તે મિત્ર મળે છે શું? ના મળ તોજ નથી. અને જો તે જીવતો હોય છે, તો દૈવયોગેં કદાચિત્ તેને તે મિત્ર મળે પણ છે. માટે હે શ્રેષ્ઠિન્! તે સંયોગને અને વિયોગને દૈવાધીન માની મરવું નહિં. આવાં તે પોતાના અનુચરોનાં વચન સાંજલી બોધ પામેલો ગુણધર, પોતાના મિત્રના ગુણગણનું મનમાં સ્મરણ કરતો કરતો તામલિપ્તિ નગરીયેં આવ્યો. ત્યાં સર્વ માલ કાંઠા પર ઉતારી તે સુમિત્રનો સમુદ્રના સર્વ કાંઠા પર તપાસ કરાવ્યો, પરંતુ તેનું શબ્દ પણ મળ્યું નહિં. ત્યારેં સ્વેદ પામેલા તે ગુણધર, સર્વ કરિયાણાં વેચી નાચી થોડાંક મળાસોને સાર્યેં જઈ ત્યાંથી પાઠો વીરપુર નગરેં આવ્યો. ત્યાં આવી જેને ત્યાં રસની તુંબડી મૂકી હતી,

ते जीर्णशेठने घणुंज धन आपी ते रसतुंबिका लइने अनुक्रमे पोताना धनपुर नामा नगरमां आव्यो. अने त्यां माता पिताना चरणमां नमन करी स्व जन, मित्र, ज्ञाति प्रमुखने मली अत्यंत संतोष पाम्यो. अने राजा वगैरेनुं मोहोदुं मान पाम्यो. हवे ते गुणधर, आ प्रकारें सर्व रीतें सुखी ठे, परंतु पोताना मित्र सुमित्रनुं मनमां अहोनिश ध्यानज कखा करे ठे, तेथी तेने वनमां के, मनुष्यना समागममां के, कोइ पण कार्यमां किंचिन्मात्र चैनज पडतुं नथी. ते गुणधर एक दिवस पोताना उद्यानमां गयो, त्यां कोइ एक सुधर्मानामा मुनि वेठा होता, त्यारें तेमनी पासें जइ नमन करी त्यां उप देशना श्रवण माटे वेठो. त्यारें ते गुणधरने जोइने मुनियें ज्ञानथी जाणुं जे आ गुणधर, डुष्ट एवा सुमित्रना विरहनुं दुःख कखा करे ठे? एम जाणी ते गुणधरने कहुं के हे सौम्य! मोहमूढ अइने ते डुष्ट एवा सुमित्रनो ते शा माटे परिताप करे ठे? तुने आवो शोक करतो जोइने मने तो एम लागे ठे, केतुं सुमित्रना अने कुमित्रना गुणने जाणतो ज नथी? हे गुणधर ! तारो खरो मित्र तो जे तुने वनमां पक्षिपति मय्यो हतो तेज ठे. कारण के जेणें तारुं तेवा जयंकर वनमां रक्षण कहुं? तथा वली रसतुंबिका पण आपी. अने हाल जेनो तुं अहोनिश शोक करे ठे, ते सुमित्र तो महाडुष्ट हतो, जेणें तारो वनमां त्याग कखो, तथा तारा मालनो धणी थयो. अने ते माल पण वनमां बली गयो, त्यारें ते पाठो तुने मली कपटथी समजावी समुद्रस्ते लइ जइ तेणें तारी पासें वेपार कराव्यो. वली ते डूब्यनो तथा रसतुंबिकानो मालिक थवा माटे तुने समुद्रमां नाखवा तैयार थयो, त्यां पोताने पापें पोतेंज पग खशी जवाथी समुद्रमां पडी मुब्री मूवो. आवी रीतें डुष्टना संगथी तुं घणोज दुःखी थयो ठो. तो पण ते डुष्टमित्रनो शोक करे ठे? ते वाक्य सांजली गुणधर बोव्यो के महाराज ! हुं तो तेनी पर घणीज प्रीति राखतो हतो, ते ठतां पण ते मारी साथें वैरीसमान केम वरततो हतो? तेने अने मारे कांइ पूर्वजन्मनो वैरजाव हशे? ते सांजली मुनि वरें तेना पूर्वजन्मनो सर्वव्यतिकर कह्यो, तेमां कहुं के जिनप्रिय श्रावकनो अवतार तुं ठो, अने मोहननो अवतार ए थयो हतो, अने ते मोहन कपटथी धर्म पालतो हतो, अने तेनो अवतार सुमित्र होवाथी दुःखी

थयो, अने जिनप्रिय धर्मिष्ठ हतो, अने तेनो अवतार तुं होवाथी सुखी थयो ठो. अने पूर्व जन्ममां तारी साथें तेने वैर होवाथी ते आ जन्म मां पण तारो मित्र थइ तुने खराब करवा इहतो हतो, अने तुं धर्मिष्ठ तथा साम्यजाववालो होवाथी तेनुं तुं सारुं करवा इहतो हतो. अने पूर्वजवें तारें धर्म सहाय होवाथी आ जावमां सर्व संपत्ति तथा मान स्वतः प्राप्त थयुं ठे अने ते पूर्वजवें धर्मद्वेषी होवाथी जन्म जन्मने विषे घणोज दुःखी थारो. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ रणेऽर्णवेंगणेऽरीणां, स्मशाने सदने वने ॥ धर्म मित्रं श्रितं पाति, शैले व्याले जलेऽनले ॥ १ ॥ धर्मः सुप्तेषु जागर्त्ति, साल स्येषु प्रयत्नवान् ॥ स्थितानां सविधस्थायी, प्रस्थितानां सचाग्रणी ॥ १ ॥

अर्थः—रणमां, समुद्रमां, शत्रुसमुदायमां, स्मशानमां, घरमां, वनमां, शैलमां, जलमां, अग्निमां, आश्रय करेलो जे धर्म ठे, ते जीवुं रक्षण करे ठे ॥ १ ॥ कदाचित् धर्मिष्ठ जीव, जो सुइ रहे ठे, तो पण तेनो धर्म तो जागतोज रहे ठे. कदाचित् धर्मिष्ठ जीव आलसमां रहे ठे, तो पण तेनो धर्म तो प्रयत्नवान् रहे ठे, कदाचित् धर्मिष्ठ जीव, बेसी रहे ठे, तो पण तेनो धर्म तो उद्योग करतोज रहे ठे, अने वली धर्मिष्ठ पुरुष, ज्यारें प्रयाण करी ग्रामांतर जाय ठे, तो तेनी पहेलां धर्म प्रयाण करी ग्रामांतर जाय ठे. माटे हे सुंदर! विश्वोपकार करणरसिक एवा श्रीधर्माचार्यें बता वेला एवा जिनधर्मने विषे आदरवान् था. अने हे गुणधर! जे मूढप्राणीयो ते गुरुपर द्वेष राखे ठे, तेणें सधर्मनो अने सुदेवनो पण द्वेषज कखो, एम जाणवुं. अने ते जीवो सन्निपातिकप्राणीनी पठें मरण पामे ठे. हे नाइ! जो. पोतानी आजीविकाना नाश थवाना जयथी ते मोहनें राजाने मिथ्यात्वनो उपदेश कखो, अने ज्यारें जिनप्रिय श्रावकें तेने खूब सम जाव्यो, त्यारें तेणें तेनी साथें पण द्वेष कखो, अने ते पढी साधुजनी पण घणीज निंदा करवा मांमी, तेथी तेने तेवा क्लिष्ट कर्मना उदयथी मिथ्यात्व बंधाणुं. ते नवार्णवमां नरकतिर्यग्नेविषे नम्याज करशे. अने ते कदाचित् नरजन्मने प्राप्त थारो, तो पण दुःख, दारिद्र्य, रोग, शोक, तेने जोगवशे, परंतु तेना दुःखोनो पार आवशे नहिं. आवां वचन मुनिनां साजली गुणधर बोव्यो के हे जगवन्! ते सुमित्र हाल वारिधिने विषे पढी मरण पामी क्यां अब

तस्योद्देशे? त्यारें गुरु बोल्या के हे गुणधर! समुद्रमां पडेलो एवो ते सुमित्र, जलना कल्लोलथी घसरडातो अने मोहोटा मत्स्योयें विदाखुं ठे शरीर जेनुं एवो थको मरण पामीने सांकेतपुरमां एक दरिडी ब्राह्मणने घेर दुर्ग ता नामा ब्राह्मणीना उदरने विपे दुष्कर्मरूपराजाना जटोयें पुत्रपणायें नाख्यो. ते एक वर्ष पर्यंत तेना उदरमां रहीने पढी अंधत्वरूपदंमं युक्त थको मोहोटा कष्टथी जन्म्यो. त्यां तेनुं केशव एवुं नाम पाडयुं. ते कुकर्मदोषथी खस, कास, श्वास, चक्षुरोगादिक बहुवेदनायें करी युक्त अने पोताना माता पिताने उद्देग करतो थको हाल ते महोटा थाय ठे. आ प्रकारनो ते मोहननो पापसंपर्क सांजली जयत्रांत एवा ते गुणधरें पोताना माता पितानी आझालेने ते महामुनिना चरणने विपे नमन करी तेनीज पासंथी कर्मकंदनी उपर कुदाल सरखा आमण्यने स्वीकाखुं. पढी रूढीरीतें जाण्यो ठे जैनसिद्धांत जेणें अने शुद्ध रीतें चारित्रने धारण करनार एवो ते गुणधर, गुरुपादना प्रसादथकी मनोहर एवा सूरिपदने प्राप्त थयो. ते हुं पंमंज बुं. एम कहीने ते पुरुषोत्तम राजाने कहे ठे, के हे पुरुषोत्तमराजा ! जे में वीरांगदराजा कह्यो, ते हालतुं पुरुषोत्तम राजा थयेलो ठो. ते पूर्व जवमां साधुना अत्यंत वैय्यावृत्त्यथी थयेला पुण्यना सुखोने शुक्र देवलोकने विपे नोगव्युं ठे, अने पाठां शेष रहेलां पुण्योने, आ जन्ममां राज्यसुखथी नोगवे ठे. माटे पूर्व जन्मनी पठें हाल पण तुं चारित्रने अंगीकार कख. अने हे पुरुषोत्तम ! तारा पूठवाथी में तुने जेना संगथी आ कपिंजल, पुरोहित ना स्तिक थइ गयो ठे, ते तेना मामा अंध एवा केशवना पूर्वजन्मनो सर्व व्यति कर कही बताव्यो, तथा ते प्रसंगें तारा अने माहारा पण पूर्वजन्मनी वात कही बतावी. आ प्रकारनां मुनिनां वचन सांजली उत्पन्न थयुं ठे जाति स्मरण ज्ञान जेने एवो ते सांकेतपुरपति पुरुषोत्तम राजा, मुनिने नमन करी कहेवा लाग्यो के, हे जगवन् ! आपें जे सर्व व्यतिकर कह्यो, तेनी यथार्थ मने खबर पडी. अने हे जगवन् ! आ आपना उपदेशथी हुं अत्यंत संतोष पाम्यो बुं. वली आप शरणागत जीवना पालनमां महोटा उत्साहवाला ठो, तेथी आपनी पासें विनति करी मागुं बुं, के हुं मारा राज्यनो त्याग करी आपनी पासंथी दीक्षा लेवा इहुं बुं, तेथी मने दीक्षा आपो. आम ज्यां कहे ठे,

त्यां तो त्यां बेठेला कपिंजल पुरोहितने पण ते गुरुवर्यना उपदेशथी जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी ते बोव्यो के हे महाराज ! हाल में मारा दुर्नयनुं फल दीतुं. माटे हे जगवन् ! हवे मने दुःखथी काढो, काढो. ते सांजली पुरुषोत्तम राजा बोव्यो के हे मुनींइ ! आ कपिंजल कहे ठे, के में दुर्नयनुं फल दीतुं, अने हवे मने दुःखथी काढो काढो. तो हे महाराज ! एणें दुर्नयनुं ते केवुं फल दीतुं ठे ? ते कहो. ते सांजली मुनि कहे ठे के हे राजन् ! सांजल. आज गाममां आ जे हाल कपिंजल ठे, ते पूर्वे शिव देव नामा श्रावक हतो, ते प्रकृतियें प्रांजलस्वजावी, अने अणुव्रत, सामा यिक, पौषध, तेने विपे अत्यंत रुचिवालो तथा ब्रह्मचर्यवान् हतो, परंतु तेने आज गाममां रहेनारा पूर्वोक्त मोहननो संग होवाथी ते मोहननी करेली मोहजालमां फसाइ जइ, ते मोहननी पेटेंज यतियोनो निंदक, सामायिकने न करनार, गुरुवचन पर अविश्वासी, साधुवंदनमां अना दरी, तथा साधुउने अन्न, पान, वस्त्रने न आपनार, ते साधुउनां वेय्या वृत्त्य प्रमुख करवामां अनादरी, श्रावक न ठतां श्रावकपणानो मोल घालनार, तथा करेला पापनी आलोचनाने न करनार, साधुनी आ ज्ञानो विराधक थयो तेथी ते शिवदेव मरण पामी, प्रथमकिद्विपियो देव थयो. त्यां पण दुर्नाय कर्मोदयथी तेने समृद्धिवान् एवा सर्व देवोयें पोतानी पंक्तिथी बाहार कखो, तेथी ते त्यां अपवित्र एवा स्मशानादिक मां घणोक काल परित्रमण करी त्यांथी चवी, चंपानगरीने विपे चांमाल थइने अवतखो. त्यां पण पंचेंद्रियप्राणीना नाश करवारूप पापपुंजें करी पाढो धूमप्रज्ञानामा पांचमी नरकजूमिने विपे नारकी थइ अवतखो. त्यां पण घणांज दुःखो जोगवीने पाढो आ गाममां आ कपिंजलनामा पुरो हित थइ अवतरेलो ठे. हवे आ कपिंजलने पोताना मामा केशव सार्थें प्रीति थइ, तथा तेनो उपदेश पण मान्यो, तेनुं शुं कारण ? तो के आ केशवनो जीव ज्यारें मोहन हतो, त्यारें आ कपिंजलनो जीव, शिवदेवश्रावक हतो, तो त्यां पण ते बेहुने परस्पर प्रीति हती. तथा ते शिवदेव मोहननो उपदेश मानतो हतो. अने हवे ज्यारें ते मोह ननो जीव, कपिंजलनो मामो केशव थयो, त्यारें शिवदेवनो जीव आ

કપિંજલ પુરોહિત થયેલો છે. તો તે બેઠુને આ જન્મમાં પણ પૂર્વાન્યા સથી પરસ્પર પ્રીતિ છે, તથા પૂર્વની પઠેં પોતાના મામા કેશવનો ઉપદેશ આ કપિંજલ માને છે. અને તે શિવદેવ જે હતો, તે રુદ્રસ્વનાવી હતો, વલી તે શિવદેવનો જીવ હાલ કપિંજલ થઈ અવતર્યો છે, તેથીજ હાલ આ કપિંજલ પોતાના જાતિસ્મરણ જ્ઞાનથી બોધ પામેલો છે. અને એ કેશવ જે છે, તે પૂર્વે મોહનના જન્મમાં ગુરુડોહી હોવાથી તીવ્રાનિનિવેશ મિથ્યા ત્વથી દુઃખિત થયો થકો જવાર્ણવને વિષે ઘણોક કાલ નટક્યા કરશે ॥ ગાથા ॥ સપ્તાવેણ વહંતિ સંયમચરં જે નત્તિએ સત્તીએ, નાણુક્કેય તવોવહાણ વિહિણા તિતુન્નઈ કારિણો ॥ કુવં તાણ ગુણીણ નાણમણિસં હી લંતિ જે બાલિસા, અપ્પાણં નરયાનજે મુદ્દુ મુદ્દુ પાડંતિ મૂઢા મુઢા ॥ ૧ ॥ કામારંજ પરિગ્ગહગ્ગહપરા જોગોવજોગઢિણો, જે વંજવય ધારિણે મુણિ વરે હીલંતિ મોહાતુરા ॥ તે કાંણંથ ય કુઠ મૂટ બહિરા દારિદિણો રોગિણો, સંસારે સુડરં સરંતિ સમયં, હિજ્જિક્કમાણા જણા ॥ ૨ ॥ અર્થ:- સપ્તાવેં કરીને જે સંયમચારને વહન કરનાર, પોતાની નક્તિયેં અને શક્તિયેં કરી વિધિથી જ્ઞાનોદ્યોત, તપ, ઉપધાન, તથા તીર્થની ઉન્નતિ તેને કરનાર, ગુણવાન્, જ્ઞાનવાન્ એવા મુનિયોની જે બાલીશ પુરુષો, અહોનિશ હેલના કરે છે, તે પુરુષો, વારં વાર પોતાના અત્માને તૃથા નરકરૂપ અનલને વિષેજ નાચે છે, ॥ ૧ ॥ કામારંજ વગેરે પરિગ્રહને ગ્રહણ કરનારા, જોગ અને ઉપજોગના અર્થી એવા જે પુરુષો તે મિથ્યાત્વમોહયુક્ત થકા જે પુરુષો, બ્રહ્મચર્ય વ્રતને ધારણ કરનારા એવા મુનિવરનું હેલન કરે છે, તે પુરુષો, કાણા, આંધલાં, ટૂંટા મૂંટા, બહેરા, દરિડી, રોગી, નિરંતર હેલના પામતા થકા ઘણોક કાલ સંસારને વિષે ફસ્યા કરે છે ॥ ૨ ॥ વલી હે રાજન્! જે ગુરુના અવર્ણવાદ બોલે, તે અર્હન્માર્ગને પામીને પણ જવાર્ણવમાં મૂવે છે, તે માટે વિવેકી જીવેં ગુરુતત્ત્વનું આરાધન કરવું. કેમ કે ગુરુ વિના આ જવાબ્ધિના દુઃખોનો પાર આવતો નથી આ પ્રકારની દેશના સાંજનીને તે પુરુષોત્તમ રાજાર્યેં પોતાના પુરુષચંડ નામા પુત્રને પોતાની રાજ્યગાદીપર બેસારી કપિંજલ પુરોહિતાદિક ની સાથેં પરમપ્રમોદેં કરી પ્રવ્રજ્યાને ગ્રહણ કરી. હવે તે કનકધ્વજ રાજા પણ આ પ્રકારનું તે સર્વનું ચરિત્ર સાંજની તથા જોડને વિસ્મય પામી બે

હાથ જોડી તે મુનીંદ્રને કહેવા લાગ્યો, કે હે જગવન્ ! હું પણ મારા જય સુંદર નામા લઘુ બાંધવને મારો રાજ્યનાર સોંપી આપનાં જ પાસેથી સંસાર સમુદ્ર તરણમાં પોત સમાન એવા ચારિત્રને સ્વીકારીશ ? એ સાંજલી મુનિ કહે છે, કે હે રાજન્ ! ઠીક કહ્યું કેમ કે તમારી જેવાને તો બાલકના કરેલા ધૂડના ગૃહસમાન આ રાજ્યથી વિરામ પામી મુક્તિરૂપ રાજ્ય કરવું જ યોગ્ય છે. હે નૃપ ! કોટિ ડવ્યના વેપાર કરનારને કોઈ દિવસ કાચના કટકા લેવાની ઇચ્છા થાય ? ના ન જ થાય. વલી રત્નાનરણોથી જરૂર એવા જાગ્યવાનને કોઈ દિવસ પિત્તલના અલંકાર પહેરવાની ઇચ્છા થાય ? ના ન જ થાય. તેમ શમસામ્રાજ્યના અજિલાથી એવા પુરુષોને આ રાજ્યની ઇચ્છા થાય ? ના ન જ થાય. આવાં ગુરુનાં વચન સાંજલી તે કનકધ્વજ રાજા, પોતાને ગામં આવી સામંત, મંત્રી તેમની સમીપ, પોતાના નાનાનાં જય સુંદરનામા યુવરાજને કહેવા લાગ્યો કે હે વત્સ ! તું આ રાજ્યને ગ્રહણ કહ્ય, કારણ હવે મારી સંયમ લેવાની ઇચ્છા થઈ છે. તે સાંજલી જયસુંદર કુમાર બોલ્યો કે હે મહારાજ ! આપને આંતરે બોલવું યોગ્ય છે ? વલી પોતાના અંતરંગ મિત્રને તથા જાણે આ રાજ્યરૂપ બંધીલાનામાં નાચીને આપ જેવા ઉત્તમ પુરુષને પલાયન કરવું યોગ્ય છે ? અને હે પ્રજો ! સંસારના સ્વરૂપને જાણી ગુરુના વચનામૃત તત્ત્વને પીને વિપતુલ્ય એવા વિપયોને વિપે આપની પથે મારું પણ મન આનંદ પામતું નથી. હે જ્યેષ્ઠવંધો ! જાણું છું કહું ? પરંતુ સ્વહિતૈષી એવો હું પણ આપની સાથે જ દીક્ષાને ગ્રહણ કરીશ. હવે મારે પણ આપની જેમ કાંઈ રાજ્યની જરૂર નથી. આ પ્રકારનો જયસુંદર કુમારનો પણ દીક્ષા ગ્રહણનો નિશ્ચય સાંજલીને તે કનકધ્વજ રાજાએ રાજ્યલક્ષ્ણલક્ષિતાંગ એવા પોતાના કનકકેતુનામા કુમારને તુરત રાજ્યગાદી પર બેસાડ્યો. પછી કનકધ્વજ તથા જયસુંદર એ બેદુ જાણ્યે, મંત્રી, સામંત, મંમલેશ્વર વગેરેની સાથે જ્યાં ગુરુ બેઠા હતા, ત્યાં વનમાં જઈ ગુરુને પ્રણામ કરીને દીક્ષા લીધી. ત્યારે કનકકેતુ રાજા, પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે દીક્ષામહોત્સવ કરી તેડનાં ચરણારવિંદનું વંદન કરી પિતાના અને કાકાના વિરહદુઃખથી દુઃખિત થયો થકો ઘેર આવ્યો.

હવે તે કનકધ્વજ તથા જયસુંદર એ બેદુ મુનીશ્વર, નિર્મલચારિત્રને પાલનાર, તથા પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ તેને ધારણ કરનાર, જ્ઞાન અને

ચારિત્ર તેના આરાધક થયા ॥ શ્લોક ॥ તૌ શુદ્ધસિદ્ધાંતસુધાં પિબંતૌ તી
 વ્રેસ્તપોનિશ્ચ તમઃક્રિપંતૌ ॥ નિર્દોષચુકૌ ગુરુપાદનકૌ ત્રિગુપ્તિગુપ્તૌ સુચિત્ત
 ત્વમાતૌ ॥ ૧ ॥ રત્નત્રયોપાસનસાવધાનૌ, જિતેંદ્રિયૌ મોહજયૈકતાનૌ ॥
 સુપર્વણામપ્યજિવંદનીયૌ, જાતૌ મુનીનામપિ પૂજનીયૌ ॥૨॥ હેમંતે તિષ્ઠત
 સ્તૌ નિરશનવસનૌ કાનને કંદરે વા, કાયં ચાતાપયંતૌ જ્વલહુપલતલે ગ્રીષ્મ
 કાલે કરાલે ॥ વર્ષારંજે ગુહાદૌ સપદિ નિવિશતઃ કૂર્મવજ્રુસગાત્રૌ, વીરૌ ધી
 રૌ સુમેરોરપિ રવિમહસૌ વારિધીશાજનીરૌ ॥૩॥ અનુત્તરે સદ્વિપયે પ્રધાનકે,
 મૃત્વા ગતૌ તૌ વિજયે વિમાનકે ॥ દ્વાત્રિંશદધિપ્રમિતાયુષૌ સુરૌ, જાતૌ વિ
 શુદ્ધાવપિ જ્ઞાનનાસ્કરૌ ॥ ૪ ॥ અર્થઃ— તે બેહુ મુનિ, શુદ્ધસિદ્ધાંતરૂપ
 અમૃતના પાન કરનાર, તીવ્રતપોયેં કરી પાપને નાશ કરનાર, નિર્દોષ આ
 હારને ઝોજન કરનાર, ગુરુપદની નક્તિ કરનાર, ત્રણ ગુપ્તિયેં કરી ગુપ્તા,
 શુદ્ધચિત્તપણાને પ્રાપ્ત થયેલા ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર, એ ત્રણ
 રત્નને પાલન કરવામાં સાવધાન, જિતેંદ્રિય, મોહરાજાના જય કરવામાં
 તત્પર, દેવોને પણ અજિવંદનીય, તથા મુનિયોને પણ પૂજન કરવા યોગ્ય
 એવા ॥ ૨ ॥ તે બેહુ રૂપિયો, શીતકાલને વિષે વનમાં તથા પર્વતની ગુફા
 ઝમાં અશન તથા વસ્ત્ર તેનો ત્યાગ કરી રહે છે. અને ગ્રીષ્મકાલને વિષે
 જયંકર એવા સૂર્યના તાપથી તપેલા પાપણપર બેસી પોતાની કાયાને ત
 પાવે છે. તથા વર્ષાકાલને વિષે કૂર્મની પઠેં પોતાના હસ્ત પાદાદિકને ગોપ
 વીને પર્વતની ગુફાપ્રમુખમાં પ્રવેશ કરીને રહે છે. આ પ્રકારેં પરિસહ સહન
 કરવામાં વીર, અને મેરુપર્વતથી પણ ધીર, સૂર્યની કાંતિ સમાન છે કાંતિ
 જેની અને સમુદ્રથી પણ ગંજીર, શુદ્ધ એવા જ્ઞાનેં કરી નાસ્કર સમાન
 તે બેહુ મુનિયો, ચારિત્ર પાલો, અનશનવ્રત અંગીકાર કરી, સમાધિમરણથી
 મરણ પામીને જેમાં અનુત્તર સુખ ઝોગવાય છે, અને અતિઉત્તમ, એવા વિજય
 વિમાનને વિષે બત્રીશ સાગરોપમને આઠાસે અઠારમે જવેં અહમિંદ્રદેવ પણે
 મિત્ર થઈને અવતર્યા ॥ ૬ ॥ ઇતિ પૃથ્વીચંડગુણસાગરચરિત્રે શ્રીજયસુંદરમુનિકથા
 યુક્ત કનકધ્વજ જયસુંદર ત્રાતૃયુગલવર્ણનનામા નવમઃ સર્ગઃ સંપૂર્ણઃ ॥૯॥

આહિં શંખરાજા અને કલાવતીના જવથી માંમીને પૃથ્વીચંડ અને ગુણ
 સાગરના અઠાર જવ સંપૂર્ણ થયા ॥ ૧૭ ॥

॥ अथ ॥

॥ दशमसर्गस्य बलावबोधः प्रारभ्यते ॥

॥ जीयासुः सजौरिवार्हजौ, श्वतुश्ररणधारिणी ॥ सदैव विबुधानां या, पुण्य पीयूषवर्षिणी ॥ १ ॥ अर्थः—उत्तम एवा पुण्यरूप पीयूषने दूजती तथा चारचरणे धारणकरनार जाणे कामधेनुज होय नहिं? एवी जे अरिहंत नगवाननी वाणी रूप गाय, ते निरंतर जयवंती वत्तों. जेम कामधेनुने चार चरण ठे, तेम अरिहंत नगवाननी वाणीरूप गाथाने पण चार चरण ठे ॥ १ ॥ आ प्रमाणें मंगलाचरण करीने कवि कहे ठे, के ते कनकध्वज राजा, विजयविमानमां आठारमे नवें अहमिंइ थयो, अने त्यांथी च्यवीने क्यां अवतस्यो? ते कहुं तुं. हवे संपत्तियोथी स्थल स्थलने विषे सुशोजित ठे उद्देशो जेना अने सर्वक्लेश वर्जित, एवो एक अचंगनामा देश ठे. जेमां घरो ठे, ते महोटा गाम जेवां ठे. अने गाम ठे, ते नगरसमान ठे अने नगरो ठे, ते सुरपुर समान ठे. ते देशमां रिपु एवा राजाउयें पण जे कंपायमान न थाय, अने सहायमंमपवालुं, लक्षावधि इव्यवान्, बुद्धिमान् अने विवेकवान् एवा जनोयें जेमां निवास कस्यो ठे एवुं चंपापुरी एवे नामें नगर ठे. ते नगरनुं, जय एवे नामें राजा राज्य करे ठे. ते राजानी विकसितकमल समान लोचन वाली, सुधासमान वचन बोलनारी, अने सुवर्णसदृश देहवाली एवी प्रियमती नामा पट्टराणी ठे. तेवी मनोहर स्त्रीनी साथें जोग जोगवतां ते राजाने एक लाख वर्ष, कृणार्द्ध समान चाट्यां गयां.

हवे विजयविमानमां अहमिंइ थयेलो एवो ते कनकध्वज राजानो जीव, त्यांथी चवी पूर्वोक्त प्रियमती नामा पट्टराणीना उदरने विषे आव्यो. ज्यारें ते गर्जमां आव्यो, त्यारें राणीने एक स्वप्न आव्युं. ते स्वप्नमां तेणें शुं दीतुं? तो के जाणे पोतें राजाना सिंहासन पर बेठी होय, अने पोतानेज पोताना स्वामी जय राजायें जाणे मणिजडित मुकुट पहेराव्यो होय? तेम दीतुं. त्यां तो प्रजात काल थवाथी प्रतिदिनना रीवाज प्रमाणें मागध लोकोयें आवी मनोहर शब्दथी मांगव्य करवा मांमथुं. ते सांजली अत्यंत प्रमोद पामेली राणी, शय्याथी उठीने पोताना स्वामी पासें आवी. अने ते स्वप्ननी वात कही आपी. ते सांजली राजायें कहुं के हे प्रिये! आ स्वप्नथी तमारे पृथि

वीने विषे प्रसिद्ध अने राजाधिराज एवा नामने धारण करनारो, मनोझ एवो एक पुत्र प्रगट थाओ. एम कहीने पढी ते दिवसें राजायें पोतानी राज सनामां आवी विद्वान एवा स्वप्नपाठकोने बोलाव्या. अने तेनुं पूजन करीने तेने स्वप्ननी वात पूढी. त्यारें ते स्वप्नपाठकोयें पण जे स्वप्नफल, राजा यें कहुं हतुं, तेज कहुं. ते सांजलीने राणी अत्यंत प्रसन्न थइ, अने प्रशस्त एवा पोताना गर्जनं संरक्षण करवा लागी. हवे ते गर्ज ज्यारें पांच मा सनो थयो, त्यारें ते गर्जना प्रभावथी प्रियमती राणीने सच्चैत्यना तथा यतिना पूजनना दोहद उत्पन्न थया. एटले ते राणीना मनमां एवी इह्वा थइ के हुं चैत्यमां जइ जाणे प्रतिमानुं पूजन करूं, धर्मनी प्रभावना करूं, सुपात्रने दान आपुं, साहामिवत्सल करूं ? पढी ते दोहदनी वात राजाने कही, त्यारें राजा तो जेम कोइ मांदा माणसने जे वाहलुं होय, अने पातुं वैद्य कहे, अने ते जेम खुशी आय, तेम अत्यंत प्रसन्न थयो. अने ते राणीना पूर्वोक्त सर्व दोहद अतिहर्षथी विशेषें करी पूर्ण कख्या. ते समयने विषे जेम यमराजाना आववानी इह्वा कोइ न करे, तेम जेना आववानी कोइ पण इह्वा करतुं नथी, एवो ग्रीष्मकाल आव्यो.

हवे ते ग्रीष्मकाल केहवो ठे ? तो के कलिनी पठें प्रियदोष ठे. एटले कलियुगमां पण घणा मनुष्यनी बुद्धि दोष एटले पाप करवानी आय ठे, तेम आ ग्रीष्मकालमां पण लोकोने दोषा जे रात्रि ते प्रिय होय ठे, केम के दिवसमां सखत ताप पडवाथी सहु कोइने रात्रि प्रिय लागे ठे. वली ते ग्रीष्मकाल केहवो ठे ? तो के ग्राम्य पुरुषनी पठें जडने मान देनारो ठे, एटले कोइक अज्ञानी ग्राम्यजन होय, ते पोतें मूर्ख होवाथी बीजा जड म नुष्यनेज मान आपे ठे. तेम आ ग्रीष्मकाल पण जड एटले जेने सुख दुःखनी कांइ खबरज नथी एवा पशु समान माणासोने सुखदायक ठे. परंतु ते सुझ पुरुषने सुखद लागतो नथी. वली ते ग्रीष्मकाल केहवो ठे ? तो के कदरी जननी पठें सतृष्ण ठे. जेम कदरीजननी पासें घणुंज इव्य होय, तो पण तेनी इव्यतृष्णा मटतीज नथी. तेम आ ग्रीष्मकालमां पण लोकोनी जलतृष्णा मटतीज नथी. वली ते ग्रीष्म काल केहवो ठे ? तो के कुनृपनी पठें विषयनाशक ठे, जेम कुराजा होय, ते पोताना विषय जे देश तेनो नाश करे ठे, तेम आ ग्रीष्मकाल पण विषय जे इंडिय

સુખ તેનો નાશ કરે છે. અર્થાત્ જેવું ઇન્દ્રિયસુખ બીજી રૂતુમાં આવે છે, તેવું આ ગ્રીષ્મ રૂતુમાં આવતું નથી. વલી તે ગ્રીષ્મકાલ કહેવો છે ? તો કે સ્વલ જનની પઠે ઘણાક જન સાર્થે વૈર વસાવનારો છે. એટલે જેમ સ્વલજન છે, તે પોતાના સ્વરાપ આચરણથી તથા કટુવાક્યથી સદુ કોઈનો વૈરી થાય છે, તેમ આ ગ્રીષ્મકાલ પણ પોતાના સ્વત તાપથી સદુ કોઈ જનને વૈરી જેવો લાગે છે. વલી તે ગ્રીષ્મકાલમાં મિત્રે પણ પોતાનું મૈત્ર્ય મૂકી દીધું છે. એટલે સર્વજગતનો મિત્ર એવો જે સૂર્ય, તેણે પોતાનું યથા યોગ્ય તપવારૂપ મિત્રિપણું મૂકી દે જગત પર ઓ તાપ નાશવા માંડ્યું છે. વલી તે ગ્રીષ્મકાલે આવા મહોટા સૂર્યનું પણ અપમાન કરાવ્યું છે ? એટલે ગ્રીષ્મકાલમાં આકર તાપ પડવાથી તે સૂર્યતાપનાં પ્રતિસ્પર્ધિ એવાં જે શીતલ ઇન્દ્રિયો, તેનો લોકો ઓપનોગ કરે છે. અર્થાત્ સૂર્યનાં પ્રતિસ્પર્ધિ એવાં જે શીતલ ઇન્દ્રિય, તેનું લોકો માન કરે છે, તેથી તે સૂર્યનું અપમાનજ થયું. કહ્યું છે કે ॥ ગાથા ॥ ચંદો ચંદણપંકો, જલં જલંદા સમીરણો હારો ॥ પલ્લવસજ્જા મલ્લિય, ફુલ્લાઃ હરંતિ હીયાહિં ॥ ૧ ॥ શ્લોક ॥ તલ્પં તામરસં તાલી, તિલકં તારકાપતિઃ ॥ તાલવૃંતસ્તરંગિણ્યઃ, ગ્રીષ્મે સત્ત સુસાવહાઃ ॥ ૨ ॥ ધારા યત્ર તુષારસારકણિકા, નિર્વારિતોષ્મોદયઃ, શ્રીશ્વંમાગરુધૂ પવાસિ રુચિરં હર્મ્યં સચંદ્રોદયમ્ ॥ શય્યા પુષ્પમયી ચ ચંદનરસઃ કર્પૂર કસ્તૂરિકા, વાસઃ સ્વહ્રમકંચુકા પ્રિયતમા ગ્રીષ્મે સુસ્યાસ્પદમ્ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ— ચંદ્ર, ચંદનનો પંક, ટાહું જલ, ટંડા જલના ફુવારા, શીતલ પવન, પુષ્પના હાર, પલ્લવની શય્યા, મલ્લિકાનાં પુષ્પો. એ આઠ વાનાં ગ્રીષ્મ કાલને વિષે હૃદયને સુખનાં દેનારાં છે ॥ ૧ ॥ વલી ઉત્તમ શય્યા, કમલ, તાડફલ, શીતલ ચંદનનું તિલક, ચંદ્રમા, તાડનો પંચો, અને નદિયો. એ સાત વાનાં ગ્રીષ્મકાલને વિષે સુખનાં દેનારાં હોય છે ॥ ૨ ॥ વલી ટાઢા અને ઉત્તમ જલના ફુવારા, જેમાં તાપ લાગતો નથી એવું સ્થલ, શ્રીશ્વંમ, અગરુ, તેના ધૂપથી વાસિત અને જેમાં ચંદ્રમાનાં કિરણો પડતાં હોય એવું મનો હર ગૃહ, પુષ્પમય શય્યા, ચંદનરસ, કર્પૂર, કસ્તૂરિકા, સ્વહ્ર અને શ્વેત એવાં વસ્ત્રો, કંચુકી વિનાની સ્ત્રી. એ નવ વાનાં ગ્રીષ્મકાલને વિષે સુખદા યક હોય છે ॥ ૩ ॥ હવે આ પ્રકારનાં જયંકર એવા ગ્રીષ્મકાલને વિષે પ્રિયમતી પટ્ટરાણીયેં યુક્ત એવો તે જયરાજા, મનોહર વૃક્ષોની છે શોજા

जेमां एवा वनने विषे गयो. ते वनमां एक वापिकाने केसर, कपूर, अगुरुचं
 इन, कस्तूरी, तेमना रजःपुंजें, करी पीला तथा सुगंधित एवां जे जल, तेणे युक्त
 करी. पठी ते वापिकामां ते स्त्री पुरुष पडी तेना जलथी घणीवार सुधी प
 रस्पर जलक्रीडा करी. अने तेथी ते बेहु जण श्रमित थइ गयां. तदनंतर
 ते जय राजा त्यांथी जरा दूर एक झाडामंमप हतो, त्यां जइ बेठो. अने
 प्रियमती राणी तो त्यां निकटना वृद्धनी नीचेंज बेठी. हवे वीणा वगाडवामां
 श्रेष्ठ एवा जय राजायें हाथमां वीणा धारण करीने किन्नरथी पण न गाइ
 शकाय तेवां गीतगान करवानो प्रारंज करी गावा मांमयुं. तेवामां ते राजाना
 गुणोथी, स्वरूपथी अने वीणाना नादथी, ते वननी जे वनदेवी हती, ते मो
 हित थइ गइ तेथी ते राजाना संगमने इहवा लागी, पठी कामाग्निथी तप्त
 थइ एवी ते वनदेवी, प्रियमती राणीनी दासीनुं रूप धारण करी ज्यां ते राणी
 बेठेली ठे, त्यां आवी हाथ जोडी कहेवा लागी के बाइसाहेव ! आपना पति
 माहाराजायें मारी साथें कहेवराव्युं ठे, के राणीने कहो जे आहिं आव्यां
 घणी वार थइ ठे, माटे घेर जाय ? ते वाक्य सांजली राणी तुरत पोतें घर
 तरफ चाली गइ. तदनंतर ते वनदेवी, मनोहर वस्त्रांनरण नूपित एवी का
 मिनीनुं रूप धारण करी ते जय राजा पासें आवी, हाव, जाव, कटाकु
 करीने ते जय राजाने कहेवा लागी, के हे राजन् ! आपना गुण, रूप अने
 राग, तेणें करी हुं मोहित थइ गइ हुं, माटे मने रतिसुख आपी शांत करो.
 वली आहिं कोइ ठे पण नहिं. ते वचन सांजली कोपायमान थइ ब्रह्मचर्य
 व्रत जंगना जयथी तेनी ना कही ने कहुं के, हे कुलटे ! तुं जलदी माराथी दूर
 था. नहिं तो अधर्मदूषित एवी तुं मारा क्रोधरूप अनजने विषे पतंगनी पें
 बली जाइश. अने तें धारेलो एवो अधर्म, जो मारा देशमां यातो होय, तो
 हुं ते अधर्म कोइ कालें यावाज दउं नहिं, तो तेवा अधर्मने हुं पंमेज करुं ?
 वली तारी पें कोइ पुरुषने में जो अधर्म करतो जोयो होय, तो तेनो हुं
 नाशज करुं. अने वली तारो पण हुं नाशज करत, परंतु तुं स्त्री ठो, माटे
 लाचार हुं. कारण के शास्त्रमां वाक्य ठे के “ अवध्या स्त्रीः ” वली हे
 स्वैरिणि ? विश्वतमोहरणकरणशील एवो आ जे रवि, ते शुं कोइ दाडो
 पोतानां उज्ज्वलकिरणोथी अंधारुं करे ? ना नज करे, तेम दानी, मानी,
 धनी, धीर, वीर, कीर्त्तिमान् एवो माणास, कोइदिवस परस्त्रीमां आसक्त

थाय ? ना नज थाय. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ दत्तस्तेन जगत्यकीर्त्तिप
टहोगोत्रे मषीकूर्चक, श्रारित्रस्य जलांजलिर्गुणगणारामस्य दावानलः ॥
संकेतः सकलापदां शिवपुरद्वारे कपाटोदृढो, कामार्त्तस्त्यजति प्रजोदय
निदां सुखीं परस्त्रीं न यः ॥ १ ॥ अर्थः— कामार्त्त एवो जे पुरुष, पोतानी
कीर्त्तिने जेद करनारी मनोहर एवी परस्त्रीनो त्याग नथी करतो, ते पुरुषें
जगतने विषे अपकीर्त्तिनो पटह वगडाव्यो, तथा तेणें पोताना गोत्रने
विषे मशनो कुचो दीधो, चारित्रने जलांजलि दीधो, अने गुणगण रूप
आराममां दावानल जगाड्यो. तथा सकल आपत्तियोने आववाने संकेत
बताव्यो, अने वली तेणें शिवपुरद्वारना दृढ कमाड दीधां ॥ १ ॥ आवां
वचन सांजल्यां तो पण ते स्त्री, राजाने कहेवा लागी के हे विजो ! मने
तमें परस्त्रीं न जाणजो. हुं तो निरंतर तमारा गुणमां अने रूपमां रक्त
एवी वनदेवी हुं. माटे स्मराग्निथी ताप पामेली एवी जे हुं, ते मुने
तमारा संगमरूपअमृतथी सिंचन करो. अने हे नाथ ! तमो कहेवा
ठो ? तो के हुं जेवीनी प्रार्थनाना जंगमां जीरु ठे, तथा वली कारुण्यना
जंगार ठो. माटे मारो त्याग न करी, मारुं सेवन करो. आ प्रकारनुं ते
वनदेवीनुं वचन सांजली जयराजा क्रोधायमान थइ क्रूर वचनथी कहेवा
लाग्यो के हे डुटे ! हे निर्लज्ज ! हे पापिणि ! तुं आवा कुकर्माचरण
करवानी इष्टाथी उत्तम एवा देवपणाने वगोवे ठे ? जा. हे पुंश्चलि ! तारी
सार्थें हुं बोलनार नथी. अने हवे तो जेम बने तेम तुं मारी नजरेंथी दूरज
था. कारण के हुं तुज पापिणीनुं मुख जोवाने इष्टतो नथी ? आवां
तिरस्कारनां वचन सांजली ते देवी, तुरत अंतर्ध्यान थइ गइ. अने पढी ते
विचारवा लागी के कोइ पण रीतनुं कपट करीने मारे आ राजा सार्थें
रतिसुख तो जेवुंज ? एम विचारिने कामातुर एवी ते स्त्री, बल करवानो
अवकाश जोया करे ठे. ते समयमां जयराजा विस्मय पामी ते वात,
पोतानी स्त्रीने कहेवा माटे ज्यां वृद्धनी नीचें पोतानी स्त्री बेठी हती त्यां
गयो. अने त्यां जइ जोवे, त्यां तो ते राणीने दीठी नहिं. त्यारें तेणें वि
चार कखो के आहीं राणी नथी, परंतु ते घेर गइ हजो ? एम जाणी पोतें
पण घेर गयो. ते समयमां अवकाश जोइने ते व्यंतरीयें सगर्जा एवी प्रियम
ती राणी ज्यां घरमां बेठी हती त्यांथी तेने उपाडीने प्राचीदिशामां घणोज

दूर एक उजड वनमां नाखी दीधी, अने पोतें पाबुं राणीनुं रूप ग्रहण कखुं. अने दासीने कखुं के हे दासि ! माहाराजने जइने कहे, के आपने राणी साहेब बोलावे ठे. ते सांजली ते दासी जे हती ते तत्काल राजा पासें आवी विनति करी कहेवा लागी के महाराज ! आपने राणीसाहेब बोलावे ठे ? ते सांजली राजा बोळ्यो के हुं पण आववानो विचारज करतो हतो, माटे जा. हुं आवुं तुं. एम कहीने ते जयराजा अंतःपुरमां आव्यो, त्यां तो ते व्यंतरी जलदी सामी आवी, लज्जा रहित थइ वेश्यानी पठें विचित्र एवा आलिंगनादिक उपचारो करवा लागी. ते जोइने राजायें विचार कखो के अरे ! आ देखवामां तो राणी जेवी लागे ठे, परंतु आचरणथी राणी नथी. कारण के जो राणी होय, तो आम बोळ्या चाळ्या विना सर्वेनी समद्ध निर्जङ्गपणुं करे नहिं. माटे मने लागे ठे के राणीनुं रूप धारण करी आहीं आवी वेसनार ते व्यंतरीज ठे. एम जाणी क्रोधायमान थइ, तेनी पर एक मुष्टिनो प्रहार कखो, तथा तेने केश पकडी, ढरडी, घणीक गालो दइ, धक्को मारी, घरमांथी काढी मूकी. त्यारें ते व्यंतरी पण जयजीत थइ, तुरत जाणे चित्रामणनी पूतली होय नहिं ? तेम थइ गइ. पढी निराश थइने ते अंतर्ध्यान थइ गइ. तदनंतर जयराजायें विचार कखो के आ व्यंतरी मारामां अति आसक्त थवाथी मारी पठवाडेज पडी ठे, तो ते एक क्षण वारमां कांइक न समजाय तेवुं बल करी मारा अमूढ्य एवा ब्रह्मचर्यव्रतनो जंग करी नाखजे. माटे हवे मारे तेनो खूब विचार राखवो ? एम विचारी ने वली पण विचारवा लाग्यो के अरे ! ए तो ठीक, पण मने आहीं आव्यो जाणे ठे, ते बतां राणीने घरमांथी बाहार आवतां विलंब केम लाग्यो हजे ? चाल, हुं तेनो तपास करूं ? एम विचारी अंतर्गृहमां जइ तपास करे, त्यां तो राणीने दीठी नहिं. त्यारें ससंच्रम थइ तत्रत्य सर्व परिवारने पूठवा लाग्यो के हे लोको ! राणी क्यां ठे ? त्यारें त्यां रहेलां कोइ पण माणसने राणी ना जवानी खबर न होवाथी तेउयें कांही पण उत्तर आप्यो नहिं. त्यारें राजायें जाणुं जे अरे ! जरूर मारी पठवाडे पडेली ते दुष्टसूरियेंज मारी राणीनुं हरण कखुं ठे ? एम निश्चय रीतें जाणीने तेनो शोध करवा चोत रफ केटलां एक माणासोने मोकळ्यां. ते माणासोयें आडो अवलो घणोज शोध कखो, परंतु तेउने राणीनो क्यांहि पण पत्तो मळ्यो नहिं. त्यारें

निराश थइ ते शोधकलोको, जय राजाने विनति करी कहेवा लाग्या के महाराज ! अमोयें तो राणीसाहेबनो घणोज शोध कखो, परंतु तेनो क्यांहि पण पत्तो मढ्यो नहिं. आवां तेउनां वज्रपातसमान वाक्य सांजली अत्यंत खेद पामी, विचारवा लाग्यो के अहो ! जन्म, मरण, जरा, मृत्यु, रोग, शोक, संयोग, वियोग, तेणें करी दूषित तथा कषा य अने विषय, तेणें करी व्याप्त एवा आ संसारने वारं वार धिक्कार हजो. अरे ! जे संसारमां एक कृणमां सुख देखाय ठे, अने पाळूं बीजा कृणमां दुःख देखाय ठे. माटे इंइजाल जेवा संसारमां शुं सुख ठे ? कांहीज नहिं. वली जे संसारमां रहेला जीवने कोइ एक प्राणवद्धन एवा पदार्थोनो वियोग, एककृण वार पण सहन आतो नथी, तो तेवा प्राणवद्धन पदार्थ विना आखी आयुष्य काढवी पडे ठे ? वली जे संसारमां माता, पिता, पुत्र, कलत्र, संपत्ति प्रमुखनुं सुख जीवने मळे ठे, तो ते सुखने दैव, एक निमिषमात्रमां नाश करी नाखे ठे ? माटे तेवा दैवने पण वारं वार धिक्कार हजो. अरे ! ते दैवें प्राणथी वद्धन एवी मारी प्रियाना मने पण वियोग कराववारूप दुःख दीधुं ठे. ठे ? अरे ! बीजुं तो ठीक, पण सगर्जा एवी ते प्राणप्रिया कोइ ठेकाणे जीवती हजो ? हा ! जो जीवती हजो, तो हुं जाणीश के ते केवल तेना गर्जनोज महिमा ठे. अहो ! ते प्रियानुं जे दिवसें मुने मुख देखाजो, ते दिवस मने अमृत समान मीठो लागजो ? दिवस तो शुं ! पण ते घडी पण मने अमृतथी पण मीठी लागजो ? एम अत्यंत मनमां खेद करतां ते राजायें नोजन प्रमुख शरीर स्थितिसाधननो साव त्याग करी दीधो. त्यारें निमित्त शास्त्रना जणोला एवा तेना मंत्री वगेरेयें कखुं के महाराज ! आप क्लेश म करो. आपनी राणी कोइ पण ठेकाणे कुशल ठे, अने तेने पुत्र पण प्रसवजो ? एम अमने निमित्त शास्त्रना योगथी जणाय ठे. आवां वचन सांजली राजाने जरा शांति थइ. त्यारें तेणें विचार कखो के कदाचित् मारा नाग्योदयथी जो मने पाढी स्त्री मलजो, तो पण हुं हवे आ दुःखावास एवा गृहावासमां रहीश नहीं ? एवो निश्चय करीने पढी देहस्थितिने माटे नोजन वगेरे करवा लाग्यो.

हवे ते व्यंतरीयें हरण करी विकट वनमां नाखी दीधेली प्रियमती राणीनुं शुं थयुं ? ते कहे ठे. के ते उग्रवनमां नाखेली राणीने थोडी वार पढी

जान आव्युं, त्यारें हाकीबाकी थइ उठी, अने चोतरफ जोवा लागी. अने ज्यां जुवे, त्यां तो सर्वत्र उजडवनज दीतुं. ते जोइने जयजीत थइ थकी कहेवा लागी के अरे आ शुं ! हुं मारा महेलमां सूती हती, त्यांथी वली आहिं क्यां आवी ! अरे आ ते शुं इंडजाल हरो ! के आ ते मनें त्रम थयो ठे ! के आ ते मने स्वप्न आव्युं ठे ! अरे मनोहर एवो माहारो महेल क्यां गयो ! अने जेमां जाजा हिंसकजीवो रहे ठे, तेवुं आ जयंकर वन क्यांथी आव्युं ! अरे मने आहिं कोण लाव्युं हरो ! ते लावनार पण केम दे खातुं नथी. हा ! ! ! हवे हुं केम करुं ! क्यां जाउं ! कोने कहुं ! हे स्वा मीनाथ ! तमें क्यां ठो ? जो आहिं हो, तो तमारी प्राणप्रिया हुं तलखुं तुं, तेने उत्तर केम नथी आपता ? हवे जो उत्तर न आपो, तो तमने मारा शपथ ठे ! अने हे प्राणनाथ ! हे प्राणपते ! तमो जीवतां ठतां विनापराध मने आवा विकटवनमां कोणे नाखी ? हा ! पापिष्ठ एवी में पूर्वजवें कांइक पाप कर्मनुं आचरण कखुं हरो, जेथी मने अणधाखुं अने अणविचाखुं दा रुण दुःख आवी पड्युं ! आम विविध प्रकारना विलाप करती, अने रात्रि पडवाथी चोतरफ फरता एवा सिंहप्रमुख हिंसक प्राणीयोना शब्दथी कंपा यमान थती अने वारं वार “नमोर्हज्जयः” एम बोलती, करमाइ गयुं ठे मुख जेनुं एवी ते राणी, त्यांथी एकदम उची थइ. अने पढी विचारवा लागी के हवे हुं क्यां जाउं ? अरे ! आहिं निर्जयरीतें रहेवाय, एवुं कयुं ठेकाणुं ठे ? एम चिंतायें करी व्याकुल थती थकी मुंजाइने त्यांज पडी रही. पढी सवार पडवाथी दक्षिण दिशाना मार्ग तरफ चालवा लागी. त्यां सिंह, त्याग्र, सूकर, शीयालियां, तेना जयंकर शब्दोथी कंपायमान ठे चित्त जेनुं अने सूर्यना तापथी तपेली वेलुमां तपी गया ठे पग जेना, अने पगमां कांटा वागवाथी जेने घणुंज रुधिर चाव्युं जाय ठे, एवी ते राणी, शून्यवनमां पोतें अत्यंत कोमलांगवाली होवाथी मूर्छा पामी गइ. पढी थोडी वारें शीतलपवन आववाथी पाढी सावधान थइ, विचारवा लागी के अहो ! में पूर्वजवें अज्ञानना योगथी घणांज घोर पाप कखां हरो, एम लागे ठे ? कारण के जे पापना विपाकरूप आ दुःखने हुं आहिं प्रत्यक्षरीतें जोगवुं तुं. अने जिन शास्त्रमां लखेलुं ठे के प्राणीमात्रने गुणागुण कर्मोनो जोग तो जोगव वोज पडे ठे, माटे पोतानां करेलां कर्मने जोगववां पडे, तेमां आपणे

कोनी पर कोप करवो ? आ प्रमाणें जिनवचनने जावती तथा जूख, तृषा प्रमुख दुःखोथी पीडित एवी ते राणी, घणांज दुःखोने जोगवती थकी ते वनने विषेज नमवा लागी. एम आखो दिवस गयो, अने ज्यारें सायंकाल थयो, त्यारें तेने, ते वनमां रहेनारीयो अने पोतानी पर्णकूटीमांथी बाहार फरतीयो एवी कोइएक तापसी स्त्रीयोयें दीठी, तेथी ते सर्व, राणी पासें आवीयो, अने तेने जोइ तेनी पर दया आववाथी पोताना कमंजलना जळें करी स्वस्थ करी. पढी ते तापसीयो, तेने हाथ पकडीने पोताना आश्रममां लावीयो. अने ते सर्व तापसीनी गुरुणी एक वृद्धतापसी हती, तेने ते बतावी. त्यारें ते वृद्धतापसीयें तेने आसन, तथा मिष्ट एवां फल ए वगोरेथी सत्कार करी पूढ्युं के हे स्त्रि ! आवा मनोहर अंगवाली तथा मनोहर अलंकार अने वस्त्रयुक्त तुं आवा उग्रवनवासरूप दुःखने केम प्राप्त थइ ? ते सांजली वात्सल्यवान् एवी ते वृद्धा पासें प्रियमती राणीयें पोतानी बनेली सर्व हकिगत कही आपी. ते सांजली वृद्धा बोली के हे बेहेन ! आ असार एवा संसारने विषे जीवप्राणी मात्रने अणधाखुं अने अणविचाखुं अकस्मात् दुःख आवी पडे ठे. तेथी हे वत्से ! तेमां कांइ पण तारे विषाद करवो नहिं. अने हे मृदंगि ! वली अमने तो एम लागे ठे के तारी मोहोटी पुण्याइ ठे, के जे पुण्याइथी सगर्जा ठतां तुं आवा विकट वनमां जीवती रही ठो ? अने पाढी वली आ अमारां तपोवनमां आवी ठो ? हे बेहेन ! हवे तुं फिकर ठोडी आजनी रात्रि तो आहिं अमारी साथेंज रहे. अने सवारें अमें अमारा गुरुने विनति करीने तुने कोइ पण गाममां पोहोंचडावानो बंदोबस्त करावी आपणुं ? आवां वचन सांजली राणीयें जाणुं जे हवे हुं मरण तो पामीश नहिं ? एम जाणी ते राणी ते रात तो तापसीयोनी साथेंज रही. पढी सवार पडवाथी सर्व तापसीयो ते राणीने एक कुलपति तापस हतो, तेनी पासें लइ आवीयो अने राणीनी कहेली बिना सर्व कही आपी. त्यारें दयालु एवा कुलपतितापसें कोइएक वृद्ध तापसने बोलावीने आज्ञा करी के हे तापस ! जा. आहिंथी थोडे दूर एक श्रीपुरनामा नगर ठे त्यां, आ राजस्त्रीने ठोडी पाठो आव्य. एम तेने कहीने पढी पाठुं राणीने कहुं, के हे सुंदर स्त्रि ! आ, तमने जे गाम देखाडे, त्यां जजो. अने त्यांथी तमारा गामनी तजवीज करीने पढी तमारे गाम जजो. ते सांजली प्रियमती राणी ते वृद्धताप

सनी साथें चाली. परंतु ते सगर्जा होवाथी मंदमंद रीतें माहाकष्टथी चालतां थाकी गइ. अने एम चालतां वृद्ध तापसना बतावेला श्रीपुरनामा नगरना उद्या नमां आवी पोहोंची. पढी ते वृद्ध तपास, राणीने ते गाम बतावी, ते उद्यानथी पाठो वली पोताने आश्रमें आव्यो. प्रियमती राणी थाकी जवाथी ते उद्या नमां एक आश्रमनो वृद्ध हतो, तेनी नीचें बेठी. त्यां तो ते उद्यानमां एक जिन चैत्य हतुं, तेमां आवको, सत्तरचेदी पूजा जणता हता, तेनो शब्द सांजली एकदम उजी यइने ते चैत्यमां गइ. परंतु पोतानी पासें पूजानी सामग्री न होवाथी ते जिनप्रतिमाने प्रणामज कखो, अने पढी त्यां रहेला सर्व साधर्मिकोने प्रणाम कखो. तेवामां त्यां कोइएक जिनजगवाननां दर्शन करवा आवेली जिनसुंदरीनामा आविका हती, ते राणीपासें आवी. अने राणीने पूछुं के, हे सुंदरांगि ! हे साधर्मिके ! तमो कोण ठो ? अने क्यांथी आव्यां ठो ? आवां वचन सांजली ते राणीनें पोतानुं सर्व दुःख सांजरी आव्युं, तेथी हृदय जराइ आववाथी तेने कांइ पण उत्तर न आपतां ते रुदन करवा लागी. त्यारें ते जिनसुंदरी आविकायें विचारुं के अहो ! आ स्त्री तेना शरीरना देखाव उपरथी कोइ उत्तम कुलनी स्त्री होय, एम जणाय ठे ? अने वली तेने कांइक महोटी आफत आवी होय, एम लागे ठे ? एम विचारी ते आविका कहेवा लागी के हे महानुजावे ! आ संसारने तमें अनित्यज जावो. अने वारं वार वीतरागनुं स्मरण करो. हे बहेन ! शरीरने संताप करनार, तथा जेथी नवां कर्म बंधाय ठे, एवा रुद नथी शुं बलवानुं ठे ? हे सुंदरि ! अनंतदुःखात्मक एवा आ संसारनो, विषाद करवाथी पार आवे तेम नथी. हे जइ ! आ संसारना खरारूपने जाणनारा पुरुषोयें तो सुखमां अने दुःखमां धर्मनुंज आचरण करवुं. कारण के जीवने धर्माराधन करवाथीज अनंत सुखनी प्राप्ति थाय ठे. तथा दुःखनो नाश थाय ठे. तेमाटे हे जइ ! तमो क्लेशनो त्याग करो अने धर्मनुं आचरण करो. केम के आ जगतमां धर्मविना कोइ पण बीजुं दुःखना शक औषध नथी. आवी रीतनां वाणीरूप अमृतथी आश्वासन करी ते प्रियमती राणीने जिनसुंदरी आविका हाथ पकडी पोताने घेर तेडी लावी. अने तेनुं सर्व वृत्तांत, पोताना पिता धनंजय जेठने कही आप्युं. तेथी ते धनंजय जेठें दया आणी ते राणीने पोतानी पुत्रीने पठें राखी.

હવે તેવામાં ગ્રીષ્મતાપ તપ્ત એવા આશ્વા વિશ્વને જોડને વિશ્વોપકારક
 એવો વર્ષાકાલરૂપ નૂપ, ગર્જનારૂપ તૂર્યોને વગડાવતો થકો, તાપરૂપ વૈરીના
 નાશ કરવાને માટે આ પૃથ્વીપર આવ્યો. પઠી તેણે ઇંદ્રધનુષરૂપ ધનુષ્યને સ્વેંચી
 જલવૃષ્ટિરૂપ બાણોથી તે નિદાઘરૂપ વૈરીનો વિનાશ કયો. અને વલી સર્વત્ર
 કુટુંબી જનોનાં મનને પણ પલાલ્યાં, જેથી સહુ કોડને પોત પોતાનાં સ્નેહિ
 જનોને મલવાની વ્ત્સુકતા થઈ. આ પ્રકારના વર્ષાકાલના આવવાથી એક
 દિવસ સાયંકાલે તે પ્રિયમતી રાણી એકાંતમાં બેઠી હતી, તેમાં તેને પોતા
 નો પ્રિય સ્વામી સાંજરી આવ્યો, તેથી તેનું વારં વાર સ્મરણ કરવા લાગી.
 અને તે સ્મરણથી તેના સ્નેહનું સ્મરણ થયું, તેથી હૃદય ઝરાઈ આવ્યું. માટે
 વિલાપ કરી રુદન કરવા લાગી. તે પ્રિયમતી રાણીને રોતી, તથા વિલાપ
 કરતી જોડને તેની ચાકરી માટે રાખેલી કોઈક દાસી હતી તે પણ રુદન
 કરવા લાગી. પઠી રુદન કરતી એ રાણીયેં દાસીને વિલાપ કરતાં કહ્યું કે,
 હે વેહેન ॥ શ્લોક ॥ હારોનારોપિતઃ કંઠે, મયા વિશ્લેષનીરુણા ॥ ઇદા
 નીમંતરે જાતાઃ, પર્વતાઃ સરિતોડુમાઃ ॥ ૧ ॥ યાઃ પશ્યંતિ પ્રિયં સ્વપ્ને,
 ધન્યાસ્તાઃ સખિ યોપિતઃ ॥ અસ્માકં તુ ગતે કાંતે, ગતા નિષાપિ વૈરિણી
 ॥ ૨ ॥ હે સખિ ! વિશ્લેષ યવાના જયથી મેં મારા સ્વામીના કંઠમાં
 પુષ્પનો હાર પણ ન નાખ્યો. અર્થાત્ મેં જાણ્યું જે જો હું મારા સ્વામીના
 ગલામાં પુષ્પનો હાર નાખું, તો જેટલો હાર જાડો છે, તેટલું મને મારા
 સ્વામીથી દૂરપણું થાય ? અને હાલમાં તો મારા સ્વામીની અને મારી
 વચ્ચે ઘણા પર્વતો, નદિયો, અને વૃક્ષો આવી પહોંચ્યાં છે ॥ ૧ ॥ વલી હે
 સખિ ! જે સ્ત્રીયો સ્વપ્નમાં પણ પોતાના સ્વામીને જોવે છે, તે સ્ત્રીયોને ધન્ય
 છે, અને ડુર્ગાળી એવી જે હું, તે મારી તો જે દિવસથી મારા સ્વામી સાથે
 જુદાઈ થઈ છે, તે દિવસથી નિષા પણ ગઈ છે, તેથી તે નિષા પણ વૈરિણી થઈ છે,
 કેમ કે જો નિષા આવે તો સ્વપ્ન આવે, અને જો સ્વપ્ન આવે, તો તે સ્વપ્નમાં મને
 કોઈક દિવસ મારા સ્વામીનું દર્શન થાય ? પરંતુ તેનું દર્શન ન થયું તેમાં
 મુખ્યકારણ નિષા નથી આવતી તેજ છે. તેથી તે નિષા પણ મારી વૈરિણીજ
 છે. આ પ્રકારના વિવિધવિલાપ કરતી, ધૂડથી ધૂસરિત જેનું શરીર થઈ
 ગયું છે, અને જેણે મલિન અને એકજ વસ્ત્ર પહેરેલું છે, એવી તે રાણી, કપાલ
 પર હાથ દઈ નીચું મુખ કરી રુદન કરવા લાગી. તે સાંજનીને જિનસુંદરી

श्राविकानो पिता धनंजय जेठ विनयथी तेने कहेवा लाग्यो के हे पुत्रि ! तारा गुणोथी तथा सौशील्यथी रंजित थयेला मने तारी मोहोटी चिंता थाय ठे, के हवे ते तारुं मारे खुं करवुं ? कारण के अमाराथी न संजलाय एवुं तुं प्रतिसमय रुदन कखाज करे ठे. अने ते रुदन मटाडवानो एक आ उपाय ठे, के जो तुने तारे घेर मोकलुं ? अने तुं रोती पण त्यारेंज बंध था. परंतु तेम पण हाल बने एम नथी. केम के वर्षाऋतु होवाथी कोइ पण माणास ग्रामांतर जातांज नथी. तो माणास विना तुने कोनी सार्थें मोकलुं ? आ प्रकारनी मोहोटी चिंता थाय ठे. माटे हे बेहेन ! मारुं कहुं मानीने सांप्रतकाल वर्षाऋतु ठे, तेथी तुं धर्माराधन करी स्वस्थ थइने रहे. अने पढी हुं वर्षाऋतु जवाथी कोइ सारा माणास सार्थें तुने तारे घेर जरूर पहाँचडावीश ? आवां वचन सांजली ते प्रियमती राणी बोली के हे तात ! तमोरा शरणमां रहेली एवी मने तो निवृत्तिज ठे, परंतु सर्वबंधथी प्रेमबंध ठे, ते दुस्त्यज ठे, तेथी जेमां प्रेम बंधाणो ठे. एवां घर, स्वामी, स्वजन सांजरे, त्यारें धाख्या विना पण रुदन थइ जाय. पण हवेथी तमारुं वचन स्वीकारी शानाथी रहिंश ? एम कहिने ते धर्माराधनमां आसक्त थइ. पढी ते प्रियमती राणी येँ सारा समयमां मनोहर लगने विषे दुःखने नाश करे, एवा एक पुत्ररत्न ने प्रसव्यो. ते सांजली हर्षोत्कर्षथी प्रफुल्लित ठे मन जेनुं एवा ए धनंजय श्रेष्ठीयेँ, राजानी आज्ञा लइने सर्व बंदीवानोने बंधीखानेथी ठोडाव्या अने दश दिवस पर्यंत पितानी पठें घणुंज इव्य खरच्युं. तथा पुत्रजन्ममहोत्सव कख्यो. बारमे दिवसेँ ज्ञाति कुटुंब जमाडीने अत्युल्लासथी ते पुत्रनुं कामदेवसमान रूप होवाथी “कुसुमायुध” एवुं नाम पाड्युं. पढी वरसादना दिवसो व्यतीत थया, तोपण पुत्र बे वर्षनो थयो त्यां सुधी राखी. हवे ते श्रीपुरगा मनो रहेवासी कोइएक वासवदत्त नामनो सार्थवाह हतो, ते राणीना चंपान गर तरफ केटलोएक माल लइने वर्षाकाल व्यतीत थवाथी वेपार माटे जतो हतो, ते वातनी धनंजयश्रेष्ठीने खबर पडवाथी ते सार्थवाहने पोता नो विश्वास पात्र जाणी विनति करी के हे वासवदत्त ! तमो चंपापुरीयेँ जाउं ठो ? जो जाता हो, तो ते चंपापुरीना राजा जयराजानी राणी प्रियमती अमारें त्यां घणा दिवसथी दुःखनी मारी रहेली ठे, अने वली तेने हाल एक पुत्र आव्यो ठे. तो ते राणीने अने तेना पुत्रने प्राणथी पण वधारे

साचवीने चंपापुरीयें लइ जइने तेना स्वामी जय राजाने सोंपो. एटलुं मारुं काम महेरबानी करीने करो. वली तेने कदाचित् हुं बीजा साथें मोकलत, पण तमारी जेवो विश्वासपात्र बीजो साथ मने क्यांथी मले? एम कहीने ते वास वदत्त सार्थवाहनी साथें केटलाएक परिवार तथा वाहनयुक्त ते राणीने रवाने करी. त्यारें त्यांथी सर्व साथ चाव्यो, ते प्रथम शिववर्द्धनपुरनामा कोइ एक नगर हतुं, त्यां आव्यो. अने ते गामना उद्यानने विषे आवी उतख्यो. त्यां प्रियमती राणी एक आंबानी नीचें पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने बेठी बेठी रमाडे ठे, तेवामां शुं बन्धुं? तो के पुत्रविनानो ते शिव वर्द्धनपुरनो श्रीसुंदर नामा राजा, गुरुनी पासेंथी धर्मश्रवण करी संसारथी वैराग्य पामी दीक्षा लेवा तत्पर थयो हतो, त्यारें तेणें पोताना राज्यने पोताना पुरंदरनामा जाइने आपवुं धारीने तेने कह्युं, के हे नाइ! आ मारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के हवे हुं दीक्षा लेवा इहुं बुं. ते सांजली पुरंदर कुमार बोव्यो के हे ज्येष्ठबंधो! आपनी पेटें मुने पण आ संसार पर वैराग्य आवेलो ठे, तो हुं पण दीक्षा लेवा इहुं बुं? ए सांजली श्रीसुंदरें कह्युं के हे नाइ! आपण बेहु नाइयोयें ठेराव कख्यो, के आपणे एम करवुं, के एक हाथणी शणगारी तेनी सोंढमां जल जरेलो सुवर्णकलश आपी, पंचदिव्य वागते ते हाथणीने बुटी मूकवी. अने ते हाथणी जेनी पर कलश ढोले, तेज आ गामनो राजा थाय? आम ठेराव करी ते प्रमाणें हाथणीनी गुंढमां कलश आप्यो ने पंचदिव्य वागते हाथणी ज्यां जाय ठे, तेनी साथें सर्व कोइ चाव्या. त्यारें ते हाथणी उद्यानमां आवी ते ज्यां प्रियमती राणी आग्रनी नीचें पोताना कुसुमायुध पुत्रने खोलामां लइने बेठी हती, त्यां आवी. अने ते हाथणीयें ते कुसुमायुधकुमार पर कलश ढोव्यो. ते जोइने प्रसन्न थयेला एवा ते बेहु नाइयोयें पुत्रसहित ते राणीने प्रणाम करी हस्ती उपर बेसारी अने ते मा दीकराने गाजते वाजते पोताना गाममां तेडी लाव्या. अने कहेवा लाग्या के हे मात! आ अमारा राज्यने तमो स्वीकारो. कारण के आ हाथणीयें जलनो जरेलो कलश, आ तमारा खोलामां सूतेला पुत्र पर ढोव्यो ठे. अने अमारो एवो ठेराव ठे, के जेनी पर हाथणी कलश ढोले, तेनेज आ राज्य आपवुं. माटे आ राज्य हवे तमारा पुत्रनुंज ठे. अने अमो

बेहु जाइ तो हवे दीक्षा लइ संयमव्रत आदरशुं ? ते सांजली प्रियमती राणी बोली के हे जाई ! हुं तो अबला हुं. अने आ मारो पुत्र घणोज बालक ठे, ते माटे हाल तो तमोज जेम राजवैवट चलावो ठो, तेम चलावो. हवे वासवदत्तनुं शुं थयुं ? ते कहे ठे. के ते राणी तो पुत्र सहित त्यां गइ, अने ते बाहार कामें गयेजो वासवदत्त सार्थवाह उद्यानमां आव्यो, त्यां तेने मालम पडा के पोतानी सार्थे चंपानगरीयें आवती एवी ते प्रियमती राणीना पुत्रने आ गामनी राजगादी मली, अने ते राणीने तथा तेना पुत्रने आ गामना श्रीसुंदर राजा वगेरे हस्तीपर बेसाडी पंचदिव्य शब्द वाजां वाजते गाममां तेडी गया ठे. ते सांजली वासवदत्त सार्थवाह एकदम श्रीसुंदर राजा पासें आवी कहेवा लाग्यो, के हे राजन् ! आपें हाल जेना पुत्रने राज्यगादी आपी, ते, चंपापुरीना जयनामा राजांनी पट्टराणी ठे, कलिंगदेशाधिपतिनी पुत्री ठे, तथा तेनुं प्रियमती एवुं नाम ठे. ते कोइ एक मंदनाग्योदयथी फरती फरती अमारा श्रीपुरगाममां मारा मित्र धनंजयश्रेष्ठीने त्यां रही हती. अने तेने ते धनंजय श्रेष्ठीयें पोतानी पुत्री कर तां पण वधारे राखी हती. हवे तेने, तेना पुत्र सहित चंपापुरीयें पहाँ चाडवा माटे मने ते श्रेष्ठीयें घणीज जलामण करी सोंपी ठे. माटे ते मने सोंपो, के जेथी हुं तेने चंपापुरीमां लइ जइ तेना स्वामीने सोंपुं ? जेथी मने कोइ पण रीतनो ठबको न मले ? अने हे राजन् ! तमें शुं आ कलिंगाधिपतिनी प्रियमती पुत्रीने नथी उलखता ? एवां वचन सांजली अत्यंत हर्षायमान थइ ते बेहु जाइयो ससंच्रम थइ राणीने कहे वा लाग्या के अरे ! हां, त्यारें तो तमो अमारी मासी थाउ ठो. अहो ! आ तो घणुंज सारुं थयुं, जे आ अमारा मासीयाइ जाइने अमारुं राज्य गयुं ? एम कहीने ते बेहु जण राणीना पगमां पडी गया, अने पढी ते श्रीसुंदर राजा, वासवदत्त सार्थवाहने कहेवा लाग्यो, के हे जाइ ! हवे तमो स्वस्थरीतें चंपापुरी तरफ जाउ. अने आ अमारी मासीनी तथा अमारा मासीयाइ जाइनी कांही पण फिकर राखशो नही. वली तमो आ सर्व वात चंपापुरीना जय राजाने कहेजो. ए सांजलीने सार्थवाहें जाण्युं जे हवे आपणने कोइ तरेनो ठबको मले तेम नथी, कारण के आ राणी श्रीसुंदर राजानी मासी थाय ठे ? एम विचारी ते प्रियमती राणीनी रजा

लझे सार्थवाह, त्यांथी चंपापुरी तरफ चाव्यो. हवे ते श्रीसुंदर राजायें मंत्रिवगेरेने बोलावी सहु कोइनी समरु उत्तम एवो दिवस जोइने कुसु मायुध कुमारने पोतानी राजगादीपर बेसाख्यो. अने पढी अत्यंत हर्षाय मान थइ वैराग्य पामेला एवा बेहु जाइयोयें गुरुपासैं जइ दीक्षा लीधी.

ते कुसुमायुध राजा पण ते राज घणुंज उत्तम होवाथी अखंमित शास नवालो थयो. एक दिवसें अवंती देशना राजशेखरनामा राजायें एकदूत मोकव्यो, ते दूत शिववर्द्धनपुरमां कुसुमायुध राजाने कहेवा लाग्यो के हे राजन् ! मारा स्वामीयें कहेवराव्युं ठे के जो तुं सुखथी रहेवा इच्छतो हो, तो तारा हाथी, घोडा, चंद्रार वगेरे वस्तु मने सोंपी, तुं खंमियो राजा थइ रहे. अने अमारी नक्तिनावथी अनुचरनी पठें सेवा कर. कारण के तुं हजी बालक ठो, तेथी तारे बालकने राज्यासननी योग्यता होयज नहिं ? तेम ताराथी ते राज्य साचवी शकाय तेम पण नथी. केम के जगतमां तारी जेवा बालक तो पोताने जेवुं गमे तेवुं नोजन करी रम्या करे ठे ? माटे ते राज्यने पृथ्वीपर अम जेवा महोटा उत्तम राजाउ ठतां, तुं जेवा बाल को नोगवी शके ? कह्युं ठे के ॥ गाथा ॥ न जियइ सुहं विहंगा, गहिकुण महामिसेण चंचूणा ॥ पिढं तेसु बुहालु य, कलावय ढंककंकेसु ॥ १ ॥

अर्थः—कोइएक नानो पढी क्यांकथी मलेला जाजा मांसने पोतानी चांच मां लइ आवी उमे, अने तेवामां तेनी खबर पडवाथी तेनी पठवाडे रुधा तुर एवो ढंक पढी जाय, तो ते ढंकपढीने ठेतरिने ते नानापढीथी मांस खवाय ? नानज खयाय. तेम कदाचित् ते खाय तो तेने ते जीववा पण दे ? नानज दे. तेवी रीतें आ राज्य तुने अमो रहेवा देशुं नही. अने हे कुमा र ! जो अमारा कहेवा प्रमाणें चालीश तो पढी तारी अमें सहाय करशुं अने ज्यारेंतारे अमारी सहायता होय, तो पढी तारो कोण परानव करी शके ? कोइ नहिं. आवां वचन सांजली शालमंत्रनामा मंत्री बोव्यो के हे दूत ! तारा स्वामीने कहेजे जे आ कुसुमायुध राजा तो हाल बालक होवाथी तेने त मारा जेवा राजाउनी सेवा केम करवी ? तेनी कांइ खबर नथी. अने हाथी घोडाथी ते रमनार, होवाथी ते निर्जय थइने रमवा आपेला हस्ती, अश्व वगेरेने लझे तारा स्वामीने केम अपाय ? अने तारा स्वामीने जो हाथी घोडाज जोता होय, तो ते इव्य मोकले, तो ते इव्यना हस्ती प्रमुख लझे

अमो मोकलावीयें ? आवां वचन सांजली कोपायमान थयेलो ते दूत बोळ्यो के तमारा जेवा मंत्री मलवाथी तो हवे आ कुसुमायुध राजा जरूर घणा दिवस राज करे, एम लागे ठे ? अहो ! आवा तम जेवा दीर्घ दृष्टि मंत्रीयोथी कोइ दिवस राजा साम्राज्यराज्य करे ? ना नज करे. वली हे मंत्री ! राजाने कांइ बालक तथा युवानपणानुं नथी. परंतु डुर्बल राजायें पोतानाथी समर्थ राजानुं, दानथी, सेवकत्वथी, आनुचर्यज करवुं अने एम करे, तोज ते सुखें राज्य करे ? अने हे मंत्री ! आवी तमारा जेवी गर्वनी वाणी बोलवाथी तो सामो प्रबल राजाने रोषमां पोष थाय ठे ? वली हे मंत्री ! ते डुर्बल राजा, प्रबल राजाने कदाचित् कांइ आपे नहिं, परंतु तेने प्रणाम करी प्रसन्न करे, तो पण ते प्रबल राजा तेनी पर कोइ दिवस कोपायमान थाय नहिं. माटे जे वस्तु नखथी ठेदाय, ए वस्तुमां कूवाडानुं शुं काम ? वली अमारो राजशेखर राजा जे ठे, ते तो, जे मनुष्य तेने नमे ठे तेना मनोरथोने कट्पट्कनी पठें पूरा करे ठे. अने जे तेनी सामो गर्व करे ठे, तेनो तो ते यमनी पठें अने दावानलनी पठें नाश करे ठे. आ प्रकारें अजिमाने करी मदोन्मत्त थइ बोलता एवा ते दूत प्रत्यें पाठो विशालबुद्धिवालो ते शालमंत्री बोळ्यो के अरे दूत ! तुं पार के घेर आवी, दूत ठतां मंत्रीजेवुं कार्य केम करे ठे ? तथा आवी गर्वनी वाणी पण केम बोले ठे ? अने “ ते कुसुमायुध राजा मारी प्रसन्नता मेल वशे अने हुं कहीश, एम करशे. तो राज्य जोगवशे ? ” आवां वाक्य बोल वाथी तो तारो स्वामी निर्लज्ज, अकार्य करनार, अने मूर्ख. जेवो लागे ठे. आ अमारो कुसुमायुध राजा बालक ठे, नवो ठे, तो पण तेनुं राज्य तारा स्वामी जेवा ग्रामसिंहथी लेवाय तेम नथी. कारण के ते शिशु ठे, पण सिंहना शिशुसमान ठे. तो ते सिंहना शिशुने कदाचित् हजार बक रीयो जेली थइ मारवा आवे, तो तेथी शुं ते मरण पामे ? ना नज पामे. आ प्रकारना वचनरूप दंभाघातथी ताडन करेलो एवो ते दूत, कोपाक्रांत थइ त त्काल पोताना स्वामी पासें आवी पोतानुं तथा तेनुं जे परस्पर जाषण थयुं हतुं, तेने विशेषपणे कही दीधुं. ते सांजली जेम अग्निमां घृत होमे, ने जेम अग्नि प्रज्वलित थाय, तेम कोपायमान थइ घणा हाथी, घोडा प्या दल रथ वगैरे महोटा सैन्यने लशने ते सैन्यें करी पृथ्वीने क्षोज पमाडतो

थको ते राजशेखर राजा, कुसुमायुध कुमारनी सार्थें लऱवा माटें चाव्यो.

हवे ते वासवदत्त सार्थवाहनं शुं थयुं? ते कहे ते. के ते वासवदत्त सार्थवाह, श्रीसुंदरराजाने प्रियमती राणीने सोंपीने त्यांथी तत्काल चंपा पुरीमां आव्यो, अने त्यां जयराजा पासें जइ नमन करी वधामणी देवा लाग्यो के हे राजन्! आपने वधामणी ठे? वधामणी ठे? आपनी राणी जे प्रियमती ठे, तेना पुत्र कुसुमायुधने शिववर्द्धन नगरनुं राज्य मळ्युं ठे? ते सांजली राजा तो विस्मय पामी गयो, के अरे! आ ते शुं कहे ठे? पठी ते वासवदत्तने पूठवा लाग्यो के हे सार्थवाह! तमें आ शुं वधामणी आपो ठो? अने शुं कहो ठो? त्यारें ते वासवदत्त पोतें जे जाणतो हतो, ते सर्व कही आप्युं. ते सांजली जय राजाने विस्मय युक्त महोठो हर्ष थयो. शायी? के प्रथम तो तेनी स्त्रीनुं वनदेवीयें हरण कछुं हतुं तेनो तेने पत्तो मळ्यो? तथा ते स्त्रीने वली पुत्र प्रसव्यो? अने वली पाठी ते स्त्री, पुत्र सहित शिववर्द्धन पुरमां आवी? तथा पोताना पुत्रने पाबुं ते गामनुं राज्य मळ्युं? हवे तेवी उत्तम वधामणी आपवाथी राजायें वासवदत्त श्रेष्ठीनो घणुंक धन आपी सत्कार कख्यो. तदनंतर ते जयराजा अत्युत्कंठित थको पोतानी स्त्रीने अने पुत्रने मलवा माटे तत्काल शिववर्द्धन पुर आव्यो. आवीने त्यां तु रत पोतानी स्त्री प्रियमतीने तथा कुसुमायुध पुत्रने जोडने तेने हृदयमां अत्यंत आनंदाविर्जाव थयो. अने ते वखतें समग्र नगरमां महोठो महोत्सव प्रवृत्त्यो. हवे ते प्रियमतीनो पिता मानतुंग नामा राजा, पोतानी पुत्री प्रियमतीनुं वनदेवीयें हरण कछुं, ते वात सांजली अत्यंत खेद पामी निरुपाय थइ वेगो हतो, त्यां तेणें कोडकना कहेवाथी सांजळ्युं के ते प्रियमती, पुत्रसहित शिववर्द्धन पुरमां आवी ठे, तथा तेना पुत्रने ते गामनुं राज्य मळ्युं ठे, ते सांजली ते पण पोतानी पुत्रीने मलवा माटे त्यां आव्यो. त्यारें जयराजायें त्यां आवेला ते पोताना ससराने घणुंज मान आप्युं. पठी सजानी वच्चें सहु सांजळे तेम ते प्रियमतीराणीना हरणनुं सर्व वृत्तांत पण कही आप्युं. अने ते प्रियमतीराणीयें पण पोतानुं व्यंतरीयें हरण कखा पठी जे कांइ वृत्तांत बन्धुं हतुं, ते सर्व कही आप्युं. आ प्रमाणें जयराजानुं तथा तेनी प्रियमती राणीनुं कहेनुं सर्व वृत्तांत सांजलीने त्यां वेठेला सहु कोड लोको अत्यंत विस्मय पामी गयां, अने तेउ घणादिवसनी विरहवेदना

मटवाथी प्रेमपूर्ण थइ गयां. अने सर्वत्र हर्षवधामणां थयां. अने जय राजा पोताना पुत्रनी आवी महोटी पुण्याइ जोइ अत्यंत संतुष्ट थयो.

हवे ते कुसुमायुध कुमारनी साथें पूर्वोक्त राजशेखर राजा पोतानुं सैन्य लइ, लडवा आवतो हतो, तेनुं शुं थयुं? ते कहे ठे. के ज्यां ते राजशेखर राजा लडवा आवे ठे, त्यां तो तेणें ते कुसुमायुध राजाना पिता जय राजाना तथा मानतुंगराजाना शिववर्द्धनपुरमां आववाना समाचार सांज व्या, तथा बीजुं पण सर्व वृत्तांत सांजव्युं, तेथी ते मनमां घणोज विलखो थइ पश्चात्ताप करवा लाग्यो के अरे! मारा जेवा मूढमतिने मोहने उत्पन्न करनारा लोचने धिक्कार हजो. कारण के जे लोचें करी जीव, विषयपाशने विषे बंधाय ठे. अने वली तेवो लोच कदाचित् निर्धन तो करे, परंतु हुं जे वाने ते शा माटे करवो? केम के साम्राज्यैश्वर्यथी सुशोभित एवा मने आ मारा राज्यमां कांइ न्यूनता नथी? वली जे लोचने वश थइने में बीजाना राजने ग्रहण करवा माटे मारा आत्माने वृथा खेदमां नाख्यो? वली में दूत साथें कहे वराव्युं के “बालकने राज होय नहिं, अने एम करतां बालकने राज मव्युं ठे, पण ते राज्य अमो तेने रहेवा देशुं नही” ए जे कहेवराव्युं, ते पण में मोटी नूलज करी ठे. कारण के पुण्यना प्रागल्भ्यथी बालकने पण राज्य मले ठे, अने ते जोगवे पण ठे. तो पुण्यथी प्राप्त थयेला तेना राज्यने हुं ग्रहण करवानी इहा करुं, ते मारी केवडी महोटी मूर्खाइ कहेवाय? माटे जाजुं शुं कहुं, पण हुं घणो महोटो राज्याधिपति ठतां पण लोनी थयो, तेथी अति लोनी एवा मुने धिक्कार हजो. अने पूर्वजवक्त पूर्णपुण्यवालाना राजने रुष्ट थइने पण कोण लइ शके ठे? कोइ नहिं. तेम निर्जागी प्राणीने तुष्ट मान थइने कोण आपी शके ठे? कोइ नहिं. अर्थात् निर्जागीने आप्युं रहे नहिं, अने पुण्यशालीनुं होय ते जाय नहिं. वली पण विचारवा लाग्यो के अरे! में पूर्वे आ जय राजा प्रमुख साथें केवी महोटी प्रीतिनी वेल वधारी हती, तेने में आ मारालोच तथा अन्यायरूप दावानलथी हाल पाढी बाली नाखी ठे. माटे त्यां जइ ते जयराजाने तथा तेना ससरा मानतुंगराजाने चरणमां पडी तेनी कृपा मागी ते स्नेहवेलने पाढी अंकुरित करुं? कारण के कोइ मा एस कदाचित् पोताना मार्गथी नूलो पड्यो होय, अने ते जो चालतो चालतो उजो रहे, अने पढी कोइ जाणीता माणसने पूढे, तो ते पाढो खरा मार्गने

प्राप्त थाय ? परंतु पोतें मार्गनो अज्ञात ठतां हुं मार्ग जाणुं हुं, एम जाणी एमने एम जो चाव्योज जाय, तो ते दुःखीज थाय ? माटे हाल ते बेदु राजा पासें माफी मागवी, तेज उचित ठे ? आ प्रमाणें पश्चात्ताप करीने पोताना सुंदर नामा मंत्रीने जयराजा तथा मानतुंगराजा पासें मोकल्यो. ते त्यां आवीने विनति करी कहेवा लाग्यो के हे महाराज ! माहारा स्वामी राज शेखर राजायें विनति करी कहेराव्युं ठे के में मूढबुद्धिची आपना कुसुमा युध पुत्र पर जे रणसमारंज कखो ठे, ते आपनो में महोटो अपराध कखो ठे, तेथी ते अपराधने आप क्षमा करजो. आज दिवस पढी हवे हुं राज शेखर राजा आपनी सामो लडवा आवीश नहिं ? अने तेवी कोइ पण कालें आपें शंका करवी नहि. ते सांजली जयराजा बोल्यो, के हे मंत्रिन् ! तमारा स्वामी राजशेखरने तो एमज कहेवुं घटे ठे, कारण के समजु माणा सथी कदाचित् दुष्कृत थइ जाय ठे, तो पण ते पाठो तेनो पश्चात्ताप परायण थइ जाय ठे ? आवां वचन कही ते सुंदर मंत्रीनो वस्त्राजरण सामग्रीची सारी रीतें सत्कार कखो अने ते मंत्रीने राजशेखर राजाने ते डवा माटें मोकल्यो. तेथी ते राजशेखरराजा पण त्यां आव्यो. पढी ते त्रणे राजाउं, एक उंची अने मनोहर नूमि हती, त्यां मळ्या. अने अति स्नेहथी निर्जरमनवाला थया. अने ते त्रणे राजाना पाजा, हाथी, घोडा एकत्रज रहेवा लाग्या. तो पण ते एक बीजाने कांइ पण मनमां जुदाइ रही नहिं. अने तेउनो अत्यंत प्रतिदिन स्नेह वधतोज गयो. हवे जे उंची नूमिमां ते मळ्या हता, त्यां नगर वस्युं, तेथी ते नगरनुं, राजसंगम एवुं नाम पड्युं. ते पढी राजशेखर राजायें अत्यंत संतुष्ट थइने ते कुसुमा युध कुमारने पोतानी बत्रीश कन्याउं परणावी.

एक दिवस सौम्यताथी चंद्रमा समान, सुतपना तेजथी सूर्यसमान, गांजीर्यथी सागरतुल्य, व्रतस्थिरतायें मेरुसरखा, रूपें करी कामसमान, मानरहित, केवलज्ञानी एवा कोइएक गुणसागर सूरिइनामा मुनि, ते नगरना उद्यानमां समवसल्या. अने सेवापर एवा देवोयें करेला सुवर्ण पंकजने विषे तेमणे पाउ धाव्या. त्यारें वनपालकें आवी ते त्रणे राजाउंने वधामणी आपी, के हे महाराजाउं ! सहस्राव्रवनने विषे सुर, असुर, नर, तेना निकरोयें जेमनां चरणारविंद सेव्यां ठे एवा गुणसागर सूरिइ नामा केवली

સમોસચ્ચા છે. તે સાંજલી તે વનપાલકને અતુલ દાન દર્શને સજ્જતિના જા રથી જરાઈ ગયું છે અંતઃકરણ જેનું એવા તે ત્રણે નૂપાલ, તે કેવલીની પાસેં આવ્યા. અને તેમનું યથાવિધ નમન કરી, ધર્મશ્રવણમાં તત્પર થઈ, યોગ્યસ્થાન પર બેઠા. ત્યારે જગતના હિત કરવામાં તત્પર એવા તે મુનીશ્વરે, મંથન કરેલા માહાસમુદ્રની ગર્જના સમાન ગંજીરવાણીયેં કરી દેશના દેવાનો પ્રારંભ કહ્યો. તે જેમ કે:—જો જ્યોત્સ્નો! જો તમો સંસારથી જય પામતા હો, તો જલના પર્પોટા સરખા જીવિતવાલા મનુષ્ય દેહને પામીને તે મનુષ્ય દેહથી પોતાનું જેમ હિત થાય, તેમ કરો. જેણેં કરી તમારે સંગ્રામ કરવો ન પડે? અને વલી હે જ્યો! જેમાં તમોને બિલકુલ રતિ નથી તેમાં તમો રતિ પણ કરો. આવાં મુનિનાં કહેલાં ગૂઢાર્થ વાક્ય સાંજલી માનતુંગ રાજા બોલ્યાં કે હે મહારાજ! આપેં આ જે સર્વ કહ્યું, તે ઘણુંજ ગંજીરાર્થ કહ્યું, તો તેને અમેં મૂઢ મનુષ્ય કેમ જાણીયેં? માટે કૃપા કરી તે સર્વ સમજાય તેમ કહો. આવાં વચન સાંજલી કેવલી જગવાન્ કહેવા લાગ્યા કે હે જ્યોત્સ્નો! તમોને મોહનૃપેં અજ્ઞાનમય પાચેલું છે, તેથી તમો કાहीं પણ અર્થ જાણતા નથી. તે સાંજલી પ્રસન્ન જેનું સુખ છે એવો રાજગેશ્વર નૃપ, જરા હસીને બોલ્યાં કે હે જ ગવન્! આપેં જે મોહનૃપ કહ્યો, તે મોહનૃપ વલી કોણ છે? અને તે ક્યાં છે? અને તેની રાજધાની કેવી છે? ત્યારેં કેવલી બોલ્યાં કે હે રાજન્! અંતરંગ, પરમ ઉત્કૃષ્ટ એવો અરિહંતધર્મનામા રાજાનો સુબોધનામક દૂત જ્યારેં તમોને સુદર્શનનામક ચૂર્ણ સ્વરાવશે, ત્યારેં તમોને સત્યાર્થની માલમ પડશે. અને વલી તે સુબોધ દૂત પણ થોડાજ વચ્ચતમાં તમારી પાસેં આવશે. હજી જ્યાં સુધી તે નથી આવ્યો, ત્યાં સુધીમાં કૌતુકી એવા તમોને તેનું કાંઈએક સ્વરૂપ કહું, તે સાંજલો.

આ વિવિધ આશ્ચર્યપ્રચુર એવા જગતરૂપ પુરનેવિષે સુર નરેંદ્રાદિકથી પણ અસ્વંમિત જેનું શાસન છે એવો, અને શિષ્ટ પુરુષોને સુખ આપનાર, હુષ્ટોને હુઃસ દેનાર, મર્દેં કરી મદોન્મત્ત એવો, એક કર્મપરિણામ નામા રાજા છે. તે મનોહર એવા આ સંસારના રાજ્યને કરે છે. હવે તે કર્મપરિણામ રાજા ની એકાંતરક્ત, પતિવ્રતા તથા પોતાના સ્વામીના ચિત્તને અનુસરતી એવી કાલપરિણતિનામા એક પત્ની છે. હવે અનાદિસંયોગને લાગેલાં, પરસ્પર સુખમાં મગ્ન, ત્રણ જગત જેની આજ્ઞા માને છે, એવાં તે દંપતીને પોતાની

ચિત્તમાં એક ચિંતા ઉત્પન્ન થઈ. કે સર્વ જગતના રાજને કરનારા આપણને કેટલો પરિવાર છે ? અને તેમાં કેટલો પરિવાર વ્યવસાય કરે છે ? અને કેટલો બિનરોજગાર થઈ બેઠો છે ? અને તેમાં કેટલો આપણે પ્રસાદ કરવા યોગ્ય છે ? આ પ્રકારની જ્યાં તે બેઠું જણ ચિંતા કરે છે, તેવામાં તો રાગ દ્વેષ જટોથી પરિવૃત્ત, નિઃશ્લેષ રાજકાર્યના ચિંતવન કરવામાં સદા વ્યાપ્ત, પોતાના સર્વ કુમારોમાં મોહોટા એવા મોહકુમારને દીઠો, તથા વલી પોતાને અતિવદ્વંજ તથા પોતાના નક્ત એવા સાત વ્યસનનામા પુત્રોને પણ દીઠા. હવે તે સાત વ્યસન પુત્રોનાં નામ કહે છે, ૧ દ્યૂત, ૨ માંસાસ્વાદ, ૩ મદ્યપાન, ૪ વેશ્યાગમન, ૫ પાપર્ધિ, (મૃગયા) ૬ ચોરી, ૭ પરસ્ત્રીગમન, એ સાત વ્યસન પુત્રોનાં નામ જાણવાં. તે સાત પુત્રો પણ નવ્યપ્રાણીયોને સંસારમાં સ્થિર કરે છે. કહ્યું છે કે ॥ શ્લોક ॥ દ્યૂતં ચ માંસં ચ સુરા ચ વેશ્યા, પાપર્ધિચૌરી પરદારસેવા ॥ સપ્તાપિ ચૈતે વ્યસનાનિ લોકે, ઘોરાતિઘોરં નરકં દદંતિ ॥૧॥ અર્થ:- દ્યૂત, માંસ, સુરા, વેશ્યાગમન, મૃગયા, ચૌરી, પરદારસેવા. એ સાત વ્યસનો જે છે, તે જીવને ઘોરાતિઘોર એવા નરકને દેનારાં છે. હવે તે કર્મપરિણામ રાજા, પોતાની કાલપરિણતિનામા સ્ત્રીને કહે છે, કે હે પ્રિયે ! અતિ ઉત્તમ અને રાજ્ય ધુરને ધારણ કરવામાં સશક્ત એવા આ આપણા પુત્રો પર રાજ્યનાર નાસ્ત્રી સર્વ વ્યવસાય ઢોડીને, હવે આપણ વેઢું સુખેં રહિયેં તો સારું ? તે સાંજલી તે સ્ત્રી બોલી કે હે સ્વામિનાથ ! તે તો આપેં યોગ્યજ કહ્યું છે. કારણ કે બુદ્ધિમાન્ પુરુષને તો આપેં જે. હાલ કહ્યું, તેમજ કરવું યોગ્ય છે. જ્યારેં વલી આપણને આવા ઉત્તમ પુત્ર થયા છે, ત્યારેં હવે આપણને રાજ્યની શી ચિંતા છે ? કાંહી નહિં. અને વલી આ પુત્રો જે છે, તે જેવા તેવા નથી, પરંતુ ત્રણ જગતને વિષે શ્લાઘ્ય ગુણ વાળા છે. આવાં તે સ્ત્રીનાં વાક્યો સાંજલી તે કર્મપરિણામ રાજાએ મોહકુમારને પોતાની રાજગાદી પર બેસાડ્યો, અને બાકી સાત વ્યસનનામા જે પુત્રો હતા, તેને યથાયોગ્ય સ્થાન આપ્યાં. અને પછી કર્મપરિણામ રાજા કહેવા લાગ્યો, કે હે મોહપુત્ર ! પ્રથમ પણ સર્વાધિકારી તુંજ હતો, માટે હાલ પણ રાજ્ય તુનેજ આપ્યું છે, તેથી તું હાલમાં પ્રથમથી પણ વધારે આ આપણા પુરજનોનું રક્ષણ કરજે. અને હું તો હવે સ્વસ્થ થઈને જે કાંઈ નગરમાં જોવા લાયક પદાર્થો હશે, તેને જોતો થકોજ વિચરીશ ? આવાં વચન

૪૪૬ જૈનકથા રત્નકોષ જાગ સાતમો.

સાંજલી મોહરાજા ઘણોજ પ્રસન્ન થઈને તેના પિતાને કહે છે. કે જેમ આપની પ્રસન્નતા હોય, તેમ કરો. તદનંતર મોહરાજા સર્વજનપ્રિય નિષ્કંટક રાજાધિરાજ થયો. હવે એક દિવસ, પોતાના નગરમાં એકદમ બુંબારવ થયો કે હે સુનટો! ધોડો, ધોડો!! આ ચારિત્રરાજા અમોને શિવપત્તનમાં લઈ જાય છે! તે સાંજલી ક્રોધાયમાન થયેલો તે મોહરાજા પોતાના મંત્રીને કહેવા લાગ્યો કે હે મંત્રિન! આ શું ઠીક કહેવાય છે, કે હું જીવતાં ઠતાંજ મારી પ્રજાને તે ચારિત્ર રાજા હરણ કરી જાય છે? અરે! આવો મદોન્મત્ત થયેલો ચારિત્ર રાજા તે કોણ છે? અને હે રાગ દ્વેષ સુનટો! તમો જગત વિખ્યાત કીર્તિવાલા પોતપોતાના પુત્રોની સાથે તેનો પરાજય કરવા તૈય્યાર થાઉં. એમ કહીને વળી તે મોહરાજા પોતાના મિથ્યાદર્શન નામા મંત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિથ્યાદર્શન મંત્રી! તું તારાંજ કામમાં નિપુણ થો! જો આ ચારિત્ર રાજાનાં જૂંટારાઉંયેં આપણું સમગ્ર પુર જુંટી લીધું છે, તેને તો તું જાણતો પણ નથી? અને આવા ચારિત્ર રાજા જેવા આપણે માથા પર હુશમન છે, તે ઠતાં તું કેમ સુખમાં સુઈ રહે છે? અને હે જ્ઞાનાવરણાદિક યોધ્ધાઉં! તમો જલદી ચાલો, કે જેમ આપણે હુષ્ટ એવા ચારિત્રના મદને હાલને હાલ દમી નાશીયેં? આવાં મોહરાજાનાં વચન સાંજલીને અવિવેક નામા મંત્રીયેં વિનતિ કરી કહ્યું કે હે દેવ! પ્રસન્ન થાઉં. પ્રસન્ન થાઉં. અટલો મહોટો ક્રોધ શામાટે કરો થો? જુઠું. હાલ જે આપણા નગરમાં ચારિત્ર રાજાનો બુંબારવ થયો, તથા ચારિત્ર રાજાયેં જે જોર કહ્યું, તેનું કારણ જે બન્યું છે, તે સાંજલો. કે તમારો પિતા જે કર્મપરિણામ રાજા છે, તેણે તમારી માસી જે ચિરકાલસ્થિતિ છે, તેના વિવાહને વિષે પાણિગ્રહણ વચ્ચે દાયજામાં આ સંસારનગરની મધ્યના એકશો સિત્તેર પાડા એટલે સર્વ નરકર્મજૂમિ આપી છે. હવે તે નરકર્મ જૂમિના એકશો સિત્તેર પાડા કેવી રીતે થાય? તે કહે છે, કે આ અઢીઢીપ છે તે, તથા પાંચ નરત, અને પાંચ ઐરવત, એ સર્વ નરકર્મજૂમિ છે. હવે તે પૂર્વોક્ત અઢીઢીપ છે, તેમાં પાંચ વિદેહ છે. અને એકેકા વિદેહમાં બત્રીશ બત્રીશ વિજય છે, તો તે પાંચ વિદેહને જ્યારેં બત્રીશ ગુણા કરીયેં, ત્યારેં એકશો સાઠ પાડા તે અઢીઢીપ નરકર્મજૂમિના થયા. તથા પાંચ નરતના અને પાંચ ઐરવતના એ બેઢ જૂમિના મલી દશ પાડા થયા. આ પ્રમાણેં સર્વ

મલી તે નરકર્મજૂમિના એકશો સિત્તેર પાડા થાય છે. હવે તે સર્વ નર કર્મજૂમિ, કાલસ્થિતિને દાયજામાં આપી છે. તો તે કર્મજૂમિનો તમારી માસીયેં સુંદર, સૌમ્ય, શૂર એવા પોતાના સ્વામી ધર્મરાજાને રાજા કહ્યો છે, તેથી તે પાડાઉમાં ફર્યાજ કરે છે, અને તે ધર્મરાજા એકાંતે સર્વજનનો હિતકારી છે, તેથી જે તેનું આરાધન કરે છે, તેને તે સંપૂર્ણ એવી સુખ સમૃદ્ધિ આપે છે. વલી તે ધર્મના પ્રસાદથી સુખી થયેલા અરિહંત, ચક્રી, હરિ અને વલદેવ વગેરેને જોડેને પ્રાયઃ અનેક જનો તેવા સુખની ઇચ્છા માટે ધર્મનું જ સેવન કરે છે. અને હે રાજન્ ! આપના મિથ્યાદૃષ્ટિ વગેરે અનુચરોયેં પૂર્વોક્ત ધર્મસેવક જનોને હુર્ગતિરૂપ ગદ્દમાં નરકનિગોદમધ્યે ઘાલ્યા પણ હતા, પરંતુ તે કાલસ્થિતિથી નિકલી નિશ્ચિંત થઈને પુનરપિ તે ધર્મનું જ સેવન કરવા લાગ્યા છે. હવે તે ધર્મરાજાયેં પણ ઘણા કાલ તે રાજ્ય જોગવીને તે રાજ્ય, પોતાના ચારિત્ર નામા પુત્રને આપ્યું છે. તેથી હાલ તે ચારિત્રજ રાજ્ય કરે છે. તે ચારિત્રને પરકાર્યોદયત થયેલો જોડેને તે જૂમિમાં રહેનારા કેટલાએક પ્રાણીયોયેં તે ચારિત્ર રાજાને વિનતિ કરી કહ્યું કે હે સ્વામિન્ ! આ આ પત્ની જૂમિમાં જાતાં આવતાં અમોને મોહરાજાના નૃત્યોથી જય રહે છે, માટે અમને એવું કોઈક નિર્જયસ્થાન બતાવો, કે જેમાં અમો નિર્જય થઈ રહિયેં ? ત્યારેં ચારિત્રરાજા બોલ્યો, કે હે નડજનો ! તે મોહનૃત્યોથી ન જવાય, એવી તો એક મુક્તિપુરી છે, પરંતુ ત્યાં નિશ્ચેણિ (નિસરણી) વિના જવાય તેમ નથી. તેથી પ્રથમ તમો વિવેકરૂપ પર્વત પર ચઢો, ત્યાં તમોને દર્પોત્કટ એવા મોહના સુનટો પરાજવ કરી શકશે નહિં. પછી ત્યાં કૃપક શ્રેણીરૂપ નિસરણીયેં ચઢી સુખેં કરી મુક્તિપુરિયેં જજો. એમ કહિને તે ચારિત્ર રાજાયેં તે જીવોને વિવેકપર્વત પર ચઢાવવા માટે સદાગમની યોજના કરી. તે સદાગમેં પણ તેડને પર્વત પર ચઢાવી, તેની સાથેં પોતાના પ્રશ્નમાદિક સુહૃદોને મોકલ્યા, ત્યારેં તે સુહૃદોયેં, તે વિવેકાદિને વિષે ધર્માર્થી એવા કોઈક દીન પુરુષો જે હતા, તેને વિશામો લેવરાવીને કેવલજ્ઞાનથી દેખાય છે માર્ગ જેનો એવી જે મુક્તિપુરી તે પ્રત્યેં પહોંચાડ્યા ? અને હે રાજન્ ! તે મુક્તિપુરિપ્રત્યેં જનારા જીવોને પકડવાની કરી છે પ્રતિજ્ઞા જેણેં એવા તમારા નામ ગોત્રાદિક ચાર જાણ્યો, તે જીવોની પઠવાડે ઘણાજ ઢોડ્યા, પરંતુ તે જીવો, તેને હાથ આવ્યા નહિં, તેથી તે નિરાશ થઈને હાલ

પોતાને ઘેર આવી બેઠા છે. અને હાલ તેણેજ આવીને પોકાર કહ્યો છે કે આપણી જૂમિને ચારિત્ર રાજા જૂંટે છે. આ પ્રમાણે હે રાજન્ ! આ આપણી નગરીમાં બુંબારવ થવાની જે હકીગત હતી, તે સર્વ કહી આપી. માટે હે સ્વામિન્ ! તેમાં સંરંજ કરી શું કરશો ? અને હવે ક્રોધ કરવાથી પણ સચું. હે દેવ ! આ જે બન્યું તે સર્વ, તમારી માસીના હાથમાં નરકર્મજૂમિના એકશો સિત્તેર પાડા જવાથીજ બન્યું છે. હે રાજન્ ! તમારા સાત વ્યસન રૂપ સાત જાડ પણ નિરાશ થઈ પાઠા આવ્યા છે, અને તેણે પણ આવી આ સર્વ વાત મને કહી આપી છે. આ પ્રમાણનાં અવિવેકનાં વચન સાંજલી મોહરાજા કહે છે. કે હે અવિવેક ! હજી શું વગડી ગયું છે ? તે સર્વ જીવોને પ્રમાદરૂપ મદિરા પાઉ, કે જેથી પાઠા તે અજ્ઞાતધર્મ થઈ મારે વિષે રાગી થાય ? તે સાંજલી અવિવેક મંત્રીયે જીવોને અજ્ઞાન મદિરાનું પાન કરાવ્યું, અને તુરત પાઠો અવિવેક મોહરાજા પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે હે દેવ ! આપણી આજ્ઞા પ્રમાણે સર્વ જીવોને મેં અજ્ઞાનરૂપ મદ્યનું પાન કરાવ્યું છે. એમ કહીને તે, મોહરાજાના ચરણમાં પડ્યો. આ પ્રમાણે અવિવેકે કહ્યું કે મેં સહુ કોણે અજ્ઞાન મદિરાનું પાન કરાવ્યું છે, તો પણ તેનાં વચન પર વિશ્વાસ ન આવવાથી મોહરાજા તે અવિવેકનો હાથ જાલીને નગરમાં તેનો પોતે જાતેજ તપાસ કરવા નિકળ્યો. ત્યાં તો અજ્ઞાનમદ્યથી નાશ થઈ ગયું છે કે તન જેનું તથા ધર્માધર્મ કાર્યથી વિવર્જિત, પેયાપેય, શ્વાદ્યાશ્વાદ્યના જ્ઞાન રહિત એવા સર્વ વિશ્વને દેખવા લાગ્યો. તેમાં પૂર્વોક્ત નરકર્મ જૂમિના એકશો સિત્તેર પાડાઉંમાં ફરતાં તેણે વિષયી, પાષંડી અને મિથ્યાચારોને ધર્મ, ધર્મ, કહેતા દીઠા, ત્યારે મોહરાજા તે અવિવેક મંત્રીને આંખ્યો ચડાવી કહેવા લાગ્યો કે અરે મંત્રી ! આ લોકોને તેં અજ્ઞાન મદ્ય નથી પાડ્યું, કે તે ધર્મ ધર્મ એમ કહે છે ? ત્યારે અવિવેક બોલ્યો છે, કે હે દેવ ! તેડને તો અમે ઘણુંજ અજ્ઞાનમદ્ય પાડ્યું છે, તેથી તે અજ્ઞાનરૂપ મદ્યના જોરથી ધર્મ, ધર્મ, એમ બોલે છે, પરંતુ તે સર્વ આપણા નગરથી બાહર જઈ શકે તેમ નથી. કારણ કે તે મિથ્યાત્વી હોવાથી સ્વરા ધર્મના રૂપને જાણતાજ નથી. વળી જુઠ. કે તે ધર્મ ધર્મ કહેનારા કાંઈ વિવેકાદિપર ગયા છે ? ના નથીજ ગયા. તેમ તે શમાદિકોને પણ મલ્યા છે ? ના નથીજ મલ્યા. તેમ તે ચારિત્ર રાજાની સેવા પણ કરે છે ? ના નથીજ કરતા. તેમ તે સમિતિ ગુપ્તિને સેવે છે ?

ના નથીજ સેવતા. તે સાંજલી મોહરાજા બોલ્યો, કે હે અવિવેક ! આ સર્વ વાતની તુને કેમ માલમ પડી ? ત્યારે અવિવેક કહે છે, કે હે મહારાજ ! એક દિવસ હું જીવોને પકડવા માટે વિવેકાદિ પર્વત પર ચડવા તૈયાર થયો હતો, પરંતુ ત્યાં હું જ્યારે ચડી શક્યો નહિં, ત્યારે મેં ત્યાં વ્યુદ્ગ્રહાદિક એવા સુજાનોને મોકલ્યા. તો તે ત્યાં ગયા તો સ્વરા, પરંતુ તેણે વલી ત્યાં જઈ વિશ્રામ લઈ શુદ્ધાગમનો વિધિ સાંજલીને કદાચ કહ્યો, તેથી તેડને પણ તે વિવેકાદિથી નીચે ઉતારી મૂક્યા. અને તેડયે મારી પાસે આવી તે સર્વ બીના મને કહી છે, તેથી કાંઈક જાણું હું. તે સાંજલી મોહરાજા બોલ્યો કે હે અવિવેક ! મારી માસી જે ચિરકાલસ્થિતિ તેના પુત્રો કોઈ દિવસ મારા નક્ત હોય, કે નહિં ? ત્યારે અવિવેક બોલ્યો, કે હે રાજન્ ! આ વિવેકાદિથી જે નીચે રહેલા જીવો છે, તે તો તમારા નક્ત હોય છે, પરંતુ તેની ઉપર રહેલા જે ઘણાક હુષ્ટ જીવો છે, તે તમારા નક્ત હોતા નથી. માટે તમારા માસીના પુત્ર જો વિવેકાદિથી નીચે હોય, તો તમારા નક્ત હોય, નહિં તો હોયજ નહિં. તે સાંજલી મોહરાજા જે છે, અત્યુત્કર્ષને વિશેષ કરવા માટે દર્પે કરી મદોન્મત્ત થયો યકો તથા ઘણાક પાશ્વંદીયો ને ઘણાક વેષ કરાવીને તે પુરને વિષે ક્રીડા કરવા લાગ્યો. તે જેમ કે:- તે મોહ રાજા ગાય છે, નૃત્ય કરે છે, રમે છે અને અન્યજનોને રમાડે છે, વિરામ પામે છે, કલહ કરે છે, વિવિધ પ્રકારનાં વાજિત્રો વગાડે છે, હસે છે, બીજા ને હસાવે છે, એકને મારે છે, પૃથ્વીમાં આંત્રોટે છે, ઘડી વારમાં નય પામે છે, તપે છે, તપાવે છે, સુવે છે, વેસે છે, ક્રોધાયમાન થાય છે, વલી બીજાને ક્રોધ કરાવે છે, સંતુષ્ટ થાય છે, બીજાને સંતુષ્ટ કરે છે, સ્પષ્ટ રીતે શોક કરે છે, રાડો નાચે છે, નચાવે છે, પોકાર કરે છે, કરાવે છે, વિલાપ કરે છે, કરાવે છે, કોઈકને ચિરકાલ પર્યંત મૂર્ખામાં નાચે છે. આ પ્રમાણે અનેક લીલા કરે છે, અને નગરમાં ફરે છે. વલી તે મોહરાજા, પિતાને પુત્ર કહે છે, અને માતાને દીકરી કહે છે, તથા પિતાને અને માતાને વૈરી જાણે છે. સ્ત્રીને સ્વામી કહે છે. વિષ્ણુ, મૂત્ર, વગેરે મલિન વસ્તુથી નરપૂર એવા સ્ત્રીના અંગોનું આલિંગન કરે છે, અને તેવી સ્ત્રીપાસે આલિંગન કરાવે છે. તે કામ વલી બીજા મનુષ્યો પાસે કરાવે છે. વલી પોતે નિર્લજ્જ વસ્ત્ર રહિત થઈ સ્ત્રીયોના અશુચિમુખોનું ચુંબન કરે છે, ઘણુંક માહાપણ કરે છે, દેવગુરવા

दिकने विषे स्तब्ध थइ रहे ठे, अने प्रमदाजनना पगमां पडे ठे, पोताना सुनटोने आक्रोश करी बोलावे ठे, विषम एवुं रणसंग्राम करे ठे, हर्षायमान थइ, केटलाएकने मारे ठे अने कृणवारमां पोतें पण मरण प्राय थइ जाय ठे. पोताना कुटुंबनां दान, पोषण अने पालने करी पोतें तेनो किं कर थइ रहे ठे. अने वली पोताने माथे वृथा महोटाइ ले ठे, वली ते मोहराजा चार कषाय, पांच इंडियोना विषय, ते रूप परिकरयुक्त तथा पोताना सात व्यसन रूप जाइयोयें सहित चौद राजलोकमां पोतानो पिता जे कर्मपरिणाम राजा, तेने संतोषने उपजावतो थको नव रस युक्त नाटयने करे ठे. माटे हे जव्यो ! तमो एम जाणो के शौर्यने धारण करनार, एवा प्रमादरूप वैरीयें जीतेला एवा राजेंइ प्रमुख सर्व संप्रसारी प्राणीयोने ते मोहें हणोला ठे. तथा मोहकुलना उपन्या जे इंडियविषय, तेमणें निरंतर ते सर्वने वशीनूत करेला ठे, माटे ते इंडियविषयने न करवे करी अथवा तेने तजवे करी अथवा तेने वश करवे करी तमो अहं सुखनुं उपार्जन करो. अने में तमोने प्रथम कह्युं ठे, के तमारे संग्राम न करवो पडे, ते शुं ? तो के पूर्वोक्त मोहराजाना कुलना उत्पन्न थये ला जे पचेंडियना विषयो तथा तेना सात व्यसन रूप जाइयो तेनो जो तमें प्रथमथीज घात कखो होय, अथवा तेउने तमें वश करेला होय, तो फरी पढी तेनो घात करवा माटे तमारे लडवुं पडे नहिं. वली में तमोने कह्युं ठे के जेमां तमोने बिलकुल रति नथी, तेमां रति करो, ते हे राजाउ ! संयम जे ठे, ते पूर्वोक्त मोहसैन्यने नाश करनार ठे, अने ते तत्त्वथी सुखदायक ठे, परंतु तेमां बाह्य स्वादरहितत्व होवाथी लौकिक स्वाद नथी, तो ते बाह्य स्वादरहित एवा संयममां तमने रति एटले प्रीति नथी तो तेमां प्रीति करो. अर्थात् हे राजाउ ! तमो मोहना पदने मूकीने चारित्रनो आश्रय करो.

आ प्रकारनुं केवलीना मुखथकी धर्मनुं श्रवण करी मानतुंग तथा राजशेखर राजा बोल्या के हे प्रजो ! आपें अमने प्रथमज कह्युं ठे, के “तमोने अर्हद्धर्म राजानो सुबोध नामा दूत आवी ज्यारें सुदर्शन नामक चूर्ण खवराशे, त्यारें तमोने अज्ञानमयनो मद उतरशे ? तेथी तमो सत्यार्थ जाणशो.” तो हे महाराज ! आपना कहेला सद्बोधरूप दूतें अमोने हाल सुदर्शन

चूर्ण खवराव्युं, तेथी अमारुं अज्ञानमद्य उतरी गयुं. माटे हे माहाराज! अमो आ सर्व संसारना सुखने प्रत्यक्ष रीतें अस्थिर जाणीयें ठैयें. अने हे जगवन्! आ असार अने इंडजाल समान संसारने मोहांध पुरुषो जे ठे, ते सत्य जाणे ठे, परंतु अमोयें तो हवे ते संसारने दुःखावहज जाण्यो ठे, माटे तेनो त्याग करी आपनी पासेंथी अमो तो संयम लेवा इच्छियें ठैयें? ते सांजली जगवान् कहे ठे, के हे नृपोत्तमो! तमोने आवी संयमेच्छा थइ, तेथी हवे तमें निश्चें जाणजो जे तमारुं कल्याणज थयुं. परंतु हवे तमो संयम लेवामां जरा पण विलंब करशो नहिं. कारण के इंडि यग्राम जे ठे, ते दुर्जय ठे, अने मन ठे, ते पवन समान चंचल ठे. तेथी हाल जेवी तमोने संयमेच्छा ठे, तेवी पढी रहेशो नहिं? ते सांजली राजशे खर राजा अने मानतुंग राजा, जय राजाने कहेवा लाग्या के हे नरेंड ! तमो अमारा आ राज्योने ग्रहण करी आ गृहस्थाश्रमरूप आपत्तिथकी अमारो निस्तार करो. जे आपत्तिथकी बुटी अमें अमारा इच्छित कार्यने साधी यें? ते सांजली जयराजा कहेवा लाग्यो, के हे राजाउ ! तमें कहो ठो ते खरी वात ठे, पण ज्यारें मारी स्त्रीनुं वनदेवीयें हरण कयुं हतुं, त्यारेंज में अनिग्रह करेलो ठे, के ज्यारें ते स्त्री मने मले, त्यारें मारे दीक्षा लेवी? तो हवे ते मारो अनिग्रह पूर्ण थयो ठे, अने हुं तो तमोने मजवा पहेलांज चंपापुरीनुं राज्य ठोडी संयम लेवा तत्पर थयो हतो, परंतु तेम ते दिवस न बन्युं, त्यारें हवे हुं, ते संयम लेवामां केम विलंब करुं? वली तमोयें कयुं के अमारां वेहुनां राज्य लीयो, तो हे जाइयो! ज्यारें हुं माहारा राज्यनी इच्छा करतो नथी, तो तमारा राज्योने शुं करुं? ते पढी ते त्रणे राजाउयें जय राजाना कुसुमायुध कुमारने पुण्याधिकवान जाणीने ते त्रणे राज्यो ते कुमारने आप्यां. अने तेउयें ते केवली जगवान् पासेंथी चारित्र अंगीकार कयुं. अने कुसुमायुध राजानी मा जे प्रियमती राणी हती, ते पण ज्यारें पोताना पतिनी सार्थेंज संयम लेवा तैय्यार थइ, त्यारें तेना स्वामी जय राजायें तथा पोताना पिता मानतुंग राजायें अने बीजा आम त्योयें ना कही. तेथी तेणें संयम लीधुं नहिं.

हवे कुसुमायुध राजा, पोताना पिताने गाम आवी ते पितानी राज्य गादीपर बेठो, तेथी तेजःपुंजमय तथा शरद्वतुना रविसमान प्रतिदिवस

શોજવા લાગ્યો. અને તેના વિનીત એવા મંત્રી, સામંત વગેરે રાજ્યાંગનું ચિંતવન કરવા લાગ્યા. અને તે રાજ્યાંગની જ્યારે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવા લાગ્યો, ત્યારે સમૃદ્ધિની પણ વૃદ્ધિ થવા લાગી, તેથી તે સુખ સાગરમાં નિમગ્ન થયો. વલી સજુણના સમૂહનું ધામ એવા તે કુસુમાયુધ રાજાનું જે યશ હતું, તેને કોઈ પણ ઠેકાણે રહેવાનું સ્થાન ન મળવાથી ક્રોધાયમાન થઈને તે ત્રણ જગતને વિષે પ્રસરી ગયું. અર્થાત્ જેમ કોઈ સારા માણસને ક્યાંઈ રહેવાનું સ્થાન ન મળે, તો તે જેમ રોષયુક્ત થઈને સર્વ સ્થાને ફરે ? તેમ તેનું શુદ્ધ એવું યશ પણ ત્રણ જગતમાં ફરવા લાગ્યું. એ કવિયેં ઉત્પ્રેક્ષા કરી છે. હવે તે કુસુમાયુધ રાજાને સર્વ સારજૂત એવી રુદ્ધિથી સંયુક્ત એવું ઉત્તમ રાજ્ય પ્રાપ્ત થયું છે, તો પણ તેમાં તેનું મન રંજિત થાતું નથી. અને પોતાના પિતા જય રાજાએ જે ધર્મનું આચરણ કયું છે, તેવા અર્હદર્મમાં રાજી થાય છે. વલી તે કુસુમાયુધ રાજાનું મન, અરિહંત જગવાનની પૂજા, યાત્રા, સ્નાત્ર પૂજા વગેરેમાં જેવું પ્રસન્ન થાય છે, તેવું ગીત, નૃત્ય, વાદ્યમાં, તથા ઉદ્યા નાદિકમાં કેલી કરવાથી પ્રસન્ન થાતું નથી. વલી તે રાજાના રાજ્યને વિષે સ્ત્રીયો, બાલ, ગોપાલ, માગધ જે કોઈ ગીતગાન કરે છે, તે સર્વે અર્હજુણયુક્તજ ગાન કરે છે, પરંતુ જિહ્વાને મલિન કરનાર એવા શૃંગાર રસયુક્ત સંસારાસક્તિ વધારનાર એવા ગીતનું ગાન કરતાં નથી. અને નિષ્કલંક, તથા વ્રતરૂપ કલાઉથી પૂર્ણ એવો કુસુમાયુધરૂપ જે અપૂર્વચંડ, તેના ઉદયથી મિથ્યાત્વરૂપ જે મહા તમ હતું, તે જલદી દૂરજ જાતું રહ્યું.

હવે જ્યારે વિજયવિમાનમાંથી ચવી તે કનકધ્વજ રાજાનો જીવ, કુસુમાયુધ થઈને અવતર્યો, ત્યારે તેનો મિત્ર જે જયસુંદર કુમાર હતો, તે ત્યાંથી ચવી ક્યાં અવતર્યો ? તે કહે છે. કે કુસુમાયુધ રાજાને રાજ શેખર રાજાએ જે વત્રીશ કન્યાઉં પરણાવી હતી, તેમાં જેનું કુસુમાવલી એવું નામ છે, એવી જે કન્યા હતી, તેમને તે કુસુમાયુધે પટ્ટરાણી કરી છે, તો તેની સાર્યે જોગ જોગવતાં કુસુમાયુધ રાજાને ઘણોજ કાલ વ્યતીત થઈ ગયો. હવે તે વિજયવિમાનમાં દેવતા થયેલો જયસુંદર કુમારનો જીવ, ત્યાંથી ચવીને તે કુસુમાયુધ રાજાની પટ્ટરાણી કુસુમાવલી રાણી જે હતી તેના ઉદરને વિષે પુત્રપણે આવી ઉપન્યો. જ્યારે તે પુત્ર ગર્ભમાં આવ્યો, ત્યારે તે રાણીએ સ્વપ્નમાં નિર્ધૂમ એવો અગ્નિ દીઠો. અને જ્યારે પ્રાતઃકાલ થયો, ત્યાં તો તેને પ્રતિદિન જ

ગાડવા આવતા એવા વાદક લોકોયેં આવી તૂર્યના શબ્દ કરવા માંડ્યા, તેથી તે જાગી ગઈ, અને તુરત પોતાના સ્વામી આગલ આવી તે સ્વપ્નની સર્વ વાત કહી આપી. તે સાંજલી કુસુમાયુધ રાજાયેં રાણીને કહ્યું કે હે પ્રિયે! તમને એક ઉત્તમ એવો પુત્ર થાશે? તે સાંજલીને તે રાણી અત્યંત પ્રમોદને પામી. હવે તે પુત્ર, ગર્ભમાં આવ્યો તેથી રાણીને સુપાત્રને વિષે દાન દેવાના દોહદ ઉત્પન્ન થયા, તે સર્વ દોહદ રાજાયેં પૂર્ણ કહ્યા. પછી ગર્ભને પાલન કરતી એવી તે કુસુમાવલીને જ્યારેં દશ માસ પૂર્ણ થયા, ત્યારેં ઉત્તમ દિવસને વિષે અત્યંત મનોહર એવો પુત્ર પ્રગટ થયો. તે વચ્ચે રાજાયેં પુત્રજન્મમહોત્સવ કહ્યો. અને જ્યારેં તે પુત્ર એક માસનો થયો, ત્યારેં તેનું પોતાના નામમાંથી અર્ધ નામ આવે એમ “ કસુમ કેતુ ” એવું નામ પાડ્યું. અનુક્રમેં તે પુત્ર સમગ્ર એવી કલાઉથી, તથા રૂપથી, યૌવનારંજથી, બલથી, સર્વજનને વિષે પ્રસિદ્ધિને પ્રાપ્ત થયો. એક દિવસેં મથુરાધિપ મહાકીર્તિ નામા રાજાના મહા બુદ્ધિનામા આમાત્યેં ચંપાપુરીમાં આવી, તે કુસુમાયુધ રાજાને વિનંતિ કરી કે હે દેવ ! મથુરાધિપ એવા મારા સ્વામી મહાકીર્તિ રાજાની મનોરમા વગેરે મનોહર, અતિરૂપવતી આઠ કન્યાઁ છે, તે, વિદ્યાના મદથી કોઈ પણ દેશના રાજકુમારને વરવા ઇચ્છતી નથી. હવે એક દિવસેં તે મથુરાનગરીમાં અમારા મહાકીર્તિ નૂપની સનામાં કોઈ એક માગધેં આવી ઉત્તમ એવા બે શ્લોકો કહ્યા, તે ત્યાં બેઠેલી આઠ કન્યાઁયેં સાંજ્યા. તે જેમ કે:- શ્લોક ॥ પ્રોક્તં પ્રેમ રતેઃ સારં, પ્રેમ્ણઃ સન્નાવણ્વ હિ ॥ પ્રેમસન્નાવ મુક્તાનાં, રતિર્જવતિ કીદૃશી ॥ ૧ ॥ ધનેનૈવ હિ સાધ્યંતે, તદર્થિન્યઃ પણાં ગનાઃ ॥ કથં તાન્નિસ્તુ ગૃહ્યંતે, ટેકાઃ સન્નાવજાવિતાઃ ॥ ૨ ॥ અર્થ:- સુખનો જે સાર, તે પ્રેમ છે. અને પ્રેમનો જે સાર, તે સન્નાવ છે. માટે પ્રેમથી થયેલા સન્નાવ વિના સુખ કેમ હોય? નાનજ હોય ॥ ૧ ॥ ધનની અર્થી એવી જે પણાં ગના સ્ત્રીયો, તે તો ધનથીજ ઉપલબ્ધ થાય છે. તો તે ધનાર્થી એવી પણાં ગના, સન્નાવથી જાવિત એવા ઉત્તમ પુરુષોની કેમ ઇચ્છા કરે? ના નજ કરે ॥ ૨ ॥ તે સાંજલી વિસ્મય પામેલા અમારા સ્વામી મહાકીર્તિ નૂપેં કહ્યું, કે હે માગધ! આ શ્લોકનો બનાવનાર કવિ, સાન્નિપ્રાય હોય, એમ લાગે છે? ત્યારેં તે માગધ બોલ્યો કે હે પ્રજો! આ શ્લોક કરનારનું વૃત્તાંત કહું, તે સાંજ લો. કે પોતાના કુલરૂપ આકાશને વિષે ચંદ્રમાસમાન, સર્વ રાજકુલરૂપ સ

મુડના સેતુરૂપ, કવિતારૂપ ચંડમામાં અધિતુલ્ય, મહારાજાધિરાજ એવા કુસુમાયુધ રાજાનો એક કુસુમકેતુ એવે નામે પુત્ર છે. તેણે આ શ્લોકો બનાવેલા છે. તે સાંજલી ત્યાં બેઠેલી તે મહાકીર્તિ રાજાની આઠે કન્યાડે એક ક્ષણ માત્રમાં કામાગ્નિથી પ્રદીપ્ત થઈ ગઈ, અને તે સર્વેયે તેનેજ વરવાનો નિશ્ચય કર્યો. કારણ કે તે કન્યાડેયે જાણ્યું જે આ કુમાર ઘણોજ ચતુર છે અને આ પણ જેવી મૂર્ખ કન્યાડે તેને વરતીયો નહિં હોય, માટે તેણે આ બે શ્લોક બનાવી તેમાં કહેવરાવ્યું છે, કે સુખનો સાર પ્રેમ છે, અને પ્રેમનો સાર સ્વરો જાવ છે, તો તે આપણ જેવીયોમાં ન હોવાથી આપણને તે નીરાગી તથા સજ્જાવ રહિત સમજે છે! આ પ્રમાણે તે કુમારીયો તેવો ગૂઢાર્થ જાણીને કામાગ્નિથી વ્યાપ્ત થઈ ગઈ. હવે તે સમય કન્યાડેનો અનિશ્ચય જાણીને તેના પિતાયે મારી સાર્થે આપને કહેવરાવ્યું છે, જે આ મારી કન્યાડે તો નિર્ગુણ હોવાથી આ પના ગુણના સાગર સરસ્વા પુત્રની સમાન નથી, તો પણ આ મારી કન્યાડેમાં એક ગુણ છે, કે તેડે સારા માણાસના સંગને ઇચ્છે છે, તેથી તેવો ગુણવાન તો તમારો કુમારજ છે તેથી તેમાંજ રક્ત છે. માટે તે બીજા કોઈ પણ રાજ કુમારોને વરવા ઇચ્છતી નથી. તો હે મહાપુરુષ! આપે કૃપા કરી આપના કુસુમકેતુ કુમારને ત્યાં મોકલાવી એ આઠે કન્યાડેને સારી રીતે નિવૃત્તિ પમાડવી જોઈયે. વલી હે રાજન્! આ ચંડમા, કુવલયને પ્રકાશ કરનાર, શોભ કલાયે સહિત, અંબરથી નૂપિત છે, તો પણ જો તે થોડા ઘણા પણ તારાડેયેથી આવૃત્ત હોય છે, તોજ તે તારાપતિ કહેવાય છે. તે શિવાય કહેવાતો નથી. તેમ વનહસ્તી જે છે, તે મનોહર શુંઢાદંડ યુક્ત તથા અનેક લઘુ હાથીયોયે સહિત હોય, તો પણ તે જો હાથણીયોયે યુક્ત હોય, તોજ તે યૂથનાથપણને પામે છે. તેમ આપના પુત્ર સર્વ ગુણથી સંપન્ન છે, તો પણ જ્યારે તે આ અમારા સ્વામી મહાકીર્તિ રાજાની આઠ કન્યાડેના સ્વામિત્વને પ્રાપ્ત થાશે, ત્યારેજ ઉત્તમ રાજાપણને પામશે? અને હે મહારાજ! આ મારાં કહેલાં વાક્યમાં આપને જે કાંઈ યુક્તાયુક્ત જાસતું હોય, તે કહો. એમ કહીને તે મંત્રી બોલતો બંધ થયો, ત્યારે કુસુમાયુધ રાજા બોલ્યો કે હે મંત્રીશ! તમારા સ્વામી મહાકીર્તિ રાજાયે તો આ યુક્તજ કહેવરાવ્યું છે, પરંતુ આ મારો કુસુમકેતુ પુત્ર જે છે, તેનું હાલ યૌવન વય છે, તો પણ તેને કોઈ સ્ત્રી વગેરેનો બિલકુલ રાગ નથી, તેમ હાસ્ય શૃંગારયુક્ત બોલતો

नथी, मुखने पण कोइ दिवस मचकोडतो नथी, तथा कांइ अंगविक्रिया पण करतो नथी. वली घरेणा वगेरेथी पोताना अंगने पण शोचावतो नथी. तेम कोइ स्त्रीयोना कटाहोने जोतो नथी. जाजुं शुं कहुं? परंतु ते सर्व प्रकारनी क्रीडाउमां विमुख ठे, विषयमां वैराग्यवान् ठे. तमें कदेशो के त्यारें तेने कया पदार्थमां राग ठे? तो के ए कुमार, एक योगीनी पठें शब्द ब्रह्ममां रागवान् ठे, अने तेमांज मग्न ठे. तेथी अमने तो कांइ समज प डती नथी, के ते महामुनियोनी आझारूप महाव्रतने लेशे के शुं करशे? परंतु एना प्रत्यक्ष आचरणथी तो स्पष्टरीतें एमज जणाय ठे, के ए अमारा देशनी चिंता राखी राज्य तो पालशेज नहिं? एम ज्यां कुसुमायुध राजा कहे ठे, त्यां तो ठडीदारें आवी नमन करी कहुं के महाराज! सांकेतपुरना रविसेन राजानो सुगुप्त नामें आमात्य आवेलो ठे, ते आपनी पासें आववा धारे ठे, जो आप आझा करो, तो तेने हुं आववा दउं? त्यारें राजायें हुकम कखो, के हा, आववा द्यो. त्यारें ते मंत्रीयें आवी विनति करी कहुं के हे देव! अमारा राजाने आठ कन्याउ ठे. परंतु सर्व पुरुषनी वैरी तुव्य ते कन्याउ, राजकुमारना रूपथी रंजित थाती नथी. परंतु आपना कुसुमकेतु नामा पुत्रना रूपने जोइ अनंगपीडित थयेली होवाथी आपना पुत्रविना स्वस्थ थाय तेम नासतुं नथी. ते माटे रविसेन राजायें मुने आपनी आगल मोकलेलो ठे. तो हे नाथ! कारुण्यामृतना सागर एवा आपने हुं विनति करुं हुं, के आपें आपना कुमारने त्यां मोकलीने ते कन्याउनुं आ कुमार साथें पाणिग्रहण करावी तेने जीवती राखवी. आवां ते मंत्रीनां वचन सांजजीने तेनी पासें पण पूर्वनी पठें ते कुमारना स्वजावनुं वर्णन कखुं, तेवामां तो वली वत्स देशना जयतुंग नामा राजानो सुजणित नामा दूत आब्यो, तेणें पण ते कुसुमायुध राजाने विनति करी कहुं के हे देव! मारा स्वामी जयतुंग राजायें आपने कहेवराव्युं ठे, जे मारे गुणौघें करी परिपूर्ण, जणेली, स्वरूपवान् एवी शोल कन्याउ ठे, ते कन्याउने कोइएक नैमित्तिकें आवी कहुं ठे, के तमारो सर्वनो पति, चंपापुरीना कुसुमायुध राजानो पुत्र कुसुमकेतु कुमारज थाशे? ते माटे मारी पर अनुग्रह करी ते कुमारने मारी साथें मो कलो, कारण के ते कन्याउ आपना कुमार विना बीजा कोइनुं पाणिग्रहण

करशे नहिं. आवां वचन सांजली कुसुमायुध राजा विचारमां पड्यो के अहो ! आ मारो कुमार तो एक ठे, अने आ त्रणे दूतना कहेवा प्रमाणें त्रणे स्थलमां ते त्रणे स्थलनी कन्याउंनो लग्न दिवस पण एकज ठे. अने ते कन्याउंना पिता राजाउं पण सरखाज ठे. माटे एकजदिवसें त्रणे स्थलें ते कुमारने लग्न करवा जावानुं केम बनशे ? वली कदाचित् दुं कुमारने एक राजाने घरेज मोकलुं, तो वली बीजा बेहु राजाने दुःख लागे, तो वृथा वैर थाय. तेथी एमज करवुं के त्रणे जणने नाज कहेवी, जेथी कोऽने दुःखज न लागे ? एम विचार करी राजा, ज्यां ते त्रणे जणने ना कहेवा जाय ठे, त्यां पोता ना महाबुद्धिनामा मंत्रीयें जाणुं जे राजा विचारमां पडी गयो ठे, तेथी कां तो आ त्रणे दूतने नाज कहेशे ? एम जाणी ते मंत्री बोळ्यो के महा राज ! आप विचार शुं करो ठो ? हाल जे, ते कन्याउंना पिताउंयें लग्न शुद्धि जोऽने जे दिवस लग्ननो निर्धार्यो ठे, ते दिवस, आपणने बार वरसे पण मलवो कठिन ठे माटे आपणो कुमर एक होवाथी ए त्रणे स्थलें जइ एक दिवसें सर्व कन्याउंनुं पाणिग्रहण केम करी शके ? ते माटे आ त्रणे जणने कहो, जे ते त्रणे राजाउं एकज दिवसें पोत पोतानी कन्याउंने आ पणी नगरीयें मोकले, जेथी त्रणे राजाउंनी सर्व कन्याउंने एकज लग्नथी आपणो पुत्र वरे ? ते सांजली कुसुमायुधराजा बोळ्यो के हे मंत्री ! तमो जेवां नामथी महाबुद्धि ठो, तेम गुणथी पण तेवाज ठो, माटे आ वात घणीज उत्तम कही. ते सांजली त्यां बेठेला सहु कोऽबुद्धिमान जनो क हेवा लाग्यां के वाह ! घणुंज सारुं धाखुं ? ते पढी कुसुमायुध राजायें मेघना सरखी गंजीर वाणीथी ते त्रणे दूतने कहुं के हे दूतो ! तमो सर्वेयें आहिं आवी एकज दिवसना लग्नें मारा पुत्रने परणवा माटें कहुं, तो ते मारो पुत्र एक लग्नें त्रणे स्थलें केम पोहोंची शके ? माटे तमारे तमारा स्वामीयोने कहेवुं के जो तमारे कुसुमायुध राजा पर खरो स्नेह होय, तथा तेना कुसुमकेतु पुत्रनी सार्थेंज तमारी पोतानी कन्याउंने परणावानो दृढ निश्चय होय, तो तमारो जोवरावेलो जे लग्ननो दिवस ठे, तेज दिवसमां लग्न थाय तेवी रीतें स्वयंवर करवा तैय्यार थयेली तमारी कन्याउंने आहीं मोकली आपो. कदाचित् तमो एम जाणशो, के अमारी कन्याउंने सामी तमारे त्यां लग्न करवा मोकलवी, ते तो घणुंज अनुचित कहेवाय ? तो ते एम

जाणवुं नहिं. कारण के कन्याउने सामे परणवा जवानो पण घणे स्थले रीवाज ठे, तथा शास्त्रमां पण कहेलुं ठे. वली मारो पुत्र परणवा तो आवत, परंतु त्रणे स्थलथी जे तमें दूतो आव्या, तेमां तमोयें त्रणे स्थलनो एकज लग्न दिन कह्यो ठे? ते सांजली त्रणे दूतें पोताने गाम जई ते सर्व वात, पोत पोता ना स्वामीने कही आपी. ते सांजली अत्यंत खुशी थयेला ते त्रणे राजाउयें पोत पोतानी कन्याउने त्यां सामी लग्न माटे मोकलवा, विषे बुद्धिमान् लो कोनुं मत लीधुं. पठी अनेक एवा हाथी, घोडा, तथा सहस्रपरिमित रथो, लक्ष एवा सुनटो, रूपुं, मणि, कोटि सुवर्ण, घणीक दासीयो, दास, तेणें सहित, ते सर्व कन्याउने केटलां एक माणसोनी साथें त्यां चंपापु रीमां मोकली. त्यारें कुसुमकेतु कुमारें पण पोताना पितानी आझाथी ते सर्वे कन्याउनुं एकज लग्न पाणिग्रहण कयुं. अने पठी तेउयें दोगुंदक दे वतानी पठें मनोहर एवा सुखसागरने विषे घणा दिवस पर्यंत क्रीडा करी.

हवे एक दिवस सूरिपदने विषे आरूढ, अवधिज्ञानी, ते कुसुमायुध राजा ना मामा एवा सुंदराचार्य नामा मुनि कुसुमायुधना वृत्तांतनो उदय, अवधि ज्ञानथी जाणीने पोताना पुरंदरादिक एवा पांचशे शिष्योयें परिवृत थका ते नगरीना उद्यानमां समोसया. त्यारें तेमना पधारवानी वनपालकें आवी वधा मणी आपी. ते सांजली, कुसुमायुध राजा ते वनपालकने अतुल दान दइ, सर्व रुद्रियें युक्त, पोताना पुत्र, सर्व स्त्रीयो अने आम्रात्य, गामनां लोको, तेणें सहित, ते मुनिने वांदवा गयो. त्यां जइ शमसंपन्न एवा ते मुनिरा जनां दर्शन करी, नक्तिनावथी प्रणाम करी प्रफुल्लित जेनुं मुख ठे एवो ते राजा, मुनिनी समीपमां योग्यस्थान पर वेगो. पठी आचार्य पण ते राजाना उद्देशथी धर्मदेशना देवा लाग्या. ते जेम के:- ॥ श्लोक ॥ रम्यं रूपमरोगता सुजगता कांता मनःकामिता, व्यक्तित्वं त्रिदशेश्वरत्व मिति या कामार्थयोः संस्थितिः ॥ त्रैलोक्याधिपतित्वमप्यनुपमं मोक्षोपि यस्माद्भवे, धर्मस्तेन जिनेश्वरैरिह चतुर्वर्गाग्रणीर्गण्यते ॥ १ ॥ लक्ष्मीर्वै शमनि नारती च वदने शौर्यं च दोष्णोर्युगे, त्यागः पाणितले सुधीश्च हृदये सौजाग्यशोभा तनौ ॥ कीर्त्तिर्दिक्षु सपद्धता गुणिजने यस्माद्भवेदं गिनां, सोयं वांछितमंगलावलिकृते धर्मः समासेव्यताम् ॥ २ ॥ अर्थः-जे धर्मथकी, मनोहर एवं रूप, आरोग्यपणुं, सौजाग्य, मनोजिज्जित एवी

કામિની, ફુટડાઃ, દેવેન્દ્રપણું, કામ અને અર્થ તેની સ્થિતિ, અનુપમ એવું ત્રણ લોકનું અધિપતિપણું અને મોહ. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે, તે માટેજ આ લોકને વિષે જિનેશ્વરે તે ધર્મને સર્વેમાં અગ્રેસર ગણેલો છે ॥ ૧ ॥ વલી જે ધર્મના સેવન કરવાથી પ્રાણીયોને ઘરને વિષે લક્ષ્મી, મુશ્વને વિષે સરસ્વતી, બેદુ હાથને વિષે શૌર્ય, પાણિતલને વિષે દાન, હૃદયને વિષે સારી નિર્મલ બુદ્ધિ, શરીરને વિષે સૌજાગ્યની શોના, દશદિશાંતને વિષે કીર્તિ, ગુણલોકની સાર્થે સપદ્મપણું. એ સર્વ પ્રાપ્ત થાય છે. તે માટે હે રાજન્ ! વાંઘિત એવી મંગલાવલિને આપનાર એવા તે ધર્મનું સારી રીતે સેવન કરો ॥ ૨ ॥ વલી હે રાજન્ ! આ સંસારને વિષે જેનો સંયોગ થાય છે, તેનો પાઠો અચાનક વિયોગ પણ થાય છે. અને માતા, પિતા, પુત્ર, કલત્ર વગેરેનો જે સંબંધ છે, તે પણ સ્વપ્નસન્નિજ છે. તે માટે પ્રાણિ માત્રને સુધર્મનું સેવન કરવુંજ યોગ્ય છે. તો હે રાજન્ ! તમોયે સર્વ જોગ જોગવ્યા છે, તથા ઘણા દિવસ પર્યંત “આ કુસુમાયુધ રાજા સમાન, બીજો કોઈ રાજા નથી” તેવી કીર્તિ પણ સંપાદન કરી છે. નિર્મલ અને વ્યૂઠ એવો રાજશબ્દ પણ સંપાદન કયો છે, વલી પ્રણયિજનના મનોરથોને પણ પૂર્યા છે, તે માટે હવે તમારે જોગવી લીધો છે સાર જેનો એવા આ રાજ્યનો ત્યાગ કરવોજ યોગ્ય છે. અને વલી સંયમવ્રત લેવામાં યત્ન કરવું યોગ્ય છે. હે રાજન્ ! જુઠ તો સ્વરા, કે જે પત્રાવલિમાં આપણે પરિપૂર્ણરીતે જોજન કરી લીધું હોય, તો પણ તેજ પત્રાવલિને પાઠી ચાઢ્યા કરિયે, તે ઠીક કવાય ? ના નહિંજ. તેમ તમોયે પણ રાજ્ય સારી રીતે જોગવી લીધું છે, તો પણ હજી તેમાં આસક્તિ રાખવી, તે ઠીક કહેવાય ? ના નહિંજ. આ પ્રકારનાં સૂરીશ્વરનાં વચનરૂપ અમૃતથી સિત્ત થયેલો રાજા, પોતાના ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે અહો ! આ પૂજ્ય, મારા એકાંત હિતકારકજ છે. અહો ! જગતને વિષે આવા સંત પુરુષો જે હોય છે, તે પરોપકારીજ હોય છે. કારણ કે આ મેઘ જે છે, તે પરોપકાર માટે જગતને વિષે પ્રતિવર્ષ વર્ષાજ કરે છે, તથા સૂર્ય છે, તે પરોપકાર માટે પ્રતિદિન અંધકારનો નાશજ કહ્યા કરે છે, તેમ ચંદ્રમા છે, તે પરોપકારથી અમૃતને સ્ત્રવે છે. હવે તે સર્વ તો તેવો પરોપકાર કરે, પરંતુ આ જે વૃદ્ધો છે, તે પણ પોતે ટાઢ, તડકો વેઠીને જગતના જનને ફલ, ઢાયા, પત્ર વગેરે આપી પરોપકાર કરે છે.

तो आवा मुनियो परोपकारी होय, तेमां तो कुं आश्चर्य ठे? आ जगतमां आवा उत्तम गुरु शिवाय, संसारथी जीवनुं कोइ पण रक्षण करवा समर्थ नथी. तो आ गुरु, मारो संसारसमुद्रथकी उद्धार करवाज पधारेला ठे. कह्युं ठे के, पिता, माता, चाता, नार्या, पुत्र, मित्र, सुहृत्, मत्त एवा हस्ती, नट, रथ, अश्व अने वली बीजो कोइ पण परिकर, नरकमां रुबता जीवो नो उद्धार करी शकतो नथी. परंतु धर्माधर्म प्रगट करवाने समर्थ एवा आवा गुरु जे ठे, ते उद्धार करी शके ठे. वली आ मारा गुरु तो मारो वि शेषें करी उपकार करवा आवेला ठे. कारण के ज्यारें हुं बालक हतो, त्यारें ते पूर्वावस्थायें मारा मामा हता, त्यारें पण तेमणे मने राजगादीपर बेसाख्यो हतो. अने हाल पाठा मारी पर दया लावी मने संसारमांथी मुक्त करवा पधारेला ठे. परंतु हुं महामूढ हुं. केम के मारा पितायें ज्यारें दीक्षा लीधी, त्यारें मने, तेमणे पण ते दीक्षामार्ग बताव्यो हतो, तो पण ते उत्तम मार्गने विषे विषयामिषमां लुब्ध थयेलो हुं हजी सुधी प्रवृत्त थयो नथी. अने हा, खरुं ठे के, मोहांध एवा मुज सरखा पुरुषो, मृगनी पठें कूटपाशसमान, दुःख बंधरूप आ राज्यमां पडे ठे. पण झानीजनो पडता नथी. हवे जे बन्युं ते खरुं? परंतु हवे हुं जेम बनजो तेम संसारना सर्व विचार ठोडी दऱ्ने आ सुगुरुना वचनने पालीश? कारण के जे वचनना पालवायकी आ संसाररूप समुद्र सुखें करी तरी जवाय ठे? आ प्रकारनो विचार करी ते संवेगी राजा गुरुने नमन करी कहे ठे, के हे गुरो! मारा निष्कारण बंधु एवा जे आप, ते आपनां वचनने हुं स्वहितार्थी तथा निःशंकमन थइ, अवश्य पालीश? एम कहो ते नृप, जावना जाववा लाग्यो के अहो! सर्व जाग्यशाली पुरुषोमां हाल हुं माहाजाग्यशाली हुं. केम के आजे आवा सूरिपुरुष, मारी पर तुष्टाय मान थया ठे? जेम मंदजाग्यवालाना मंदिरमां सुवर्णनिधान प्रगट थाय, तेम संसारासक्त एवा मने आवा निधानसमान गुरुनो मेलाप थयो ठे? कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ धन्यानां सुप्रसन्नाश्च, जरामरणरुग्हरम् ॥ गुरवः सुखदं दद्यू, रुपदेशमहौषधम् ॥१॥ अर्थः—जे जाग्यवान् पुरुषो होय, तेमने अत्यंत प्रसन्न थयेला गुरुज, जरा, मरण, रोग, तेने नाश करनार, अने सुख ने देनार एवुं उपदेशरूप औषध आपे ठे. एम जावना जावीने गुरुने कहे ठे के हे स्वामिन्! मारा कुमारने हालमांज राज्यासन पर बेसारीने हुं आप

नी पासेंथी सर्वथा निरवद्य एवा संयमने ग्रहण करीश? ते सांजली सूरिई पण आझा आपी के हे राजन्! एवो जो दृढ विचार होय, तो घेर जइ त मारा पुत्रने राज्य आपीने जलदी पाठा आहिं आवो. ते सांजली ते कुसुमा युध राजा घेर आवी पोताना सिंहासन पर बेसी कुसुमकेतु पुत्रने कहेवा लाग्यो के हे वत्स! आ आपणा राज्यने तुं ग्रहण करी राज्यवैवट चलावजे. कारण के हुं तो हवे सजुरु पासें जइ चारित्रने स्वीकारवा इहुं हुं? ते सांजली ते कुसुमकेतु कुमार बोळ्यो के हे पिताजी! आपें जे धाखुं ठे, ते योग्यज धाखुं ठे. केम के विज्ञाततत्त्व प्राणीने जे दीक्षा लेवी, तेज योग्य ठे. परंतु हे तात! मुने तो आपना मुखदर्शन विना शाता उपजतीज नथी, तथा चेन पण पडतुं नथी. जुउ. हे पिताजी! आ राज्यना सुख मां पण आपना सुंदर मुखने ज्यारें हुं वारं वार जोया करुं हुं, त्यारेंज मुने चेन पडे ठे, नहिं तो आ राज्यसुख पण मने विषसमान लागे ठे. तेमज वली आपना दर्शन विना मने आ बत्रीश स्त्रीयोना जोगनो योग पण दारुणदुःख समान लागे ठे. अर्थात् आपना दर्शन विना राज्यसुख के बीजुं कांइ सुख, मने शाता करतुं नथी. जाजुं शुं कहुं? पण आपना विना माराथी कृण मात्र पण रहेवाय तेम नथी. अने हे पिताजी! जे पिता बलता एवा वनमां पोताना प्रियपुत्रने मूकी पोताना बचाव माटे जागी जाय, ते शुं पिता कहेवाय? ना नज कहेवाय. तेम आप पण, संसाररूप वनमां दुःखदावाग्निथी मुग्धमृग बालकनी पठें दाह पामता एवा मने मूकीने पोतानो बचाव करवा जागी जाउ. ए शुं ठीक कहेवाय? ना नज कहेवाय. आ प्रमाणें संवेरंगरंगित एवा पोताना पुत्रने जोइने कुसुमायुध राजा बोळ्यो के हे पुत्र! संयम जे ठे, ते इंदियोनो जेणे जय करेलो ठे एवा जे वृद्धपुरुष होय, तेणे लेवा योग्य ठे, कारण के ते वृद्धोनों स्वतः इंदियजय होय ठे, तेथी तेनाथी ते पली शके ठे. अने हे पुत्र! हजी तुं तो बालक ठो, तेथी वायुथी हलती ध्वजानी पठें तारुं मन घणुंज चंचल होय. अने तेवा चंचल मनने तुं हाल कृमाथी पण रोकवाने समर्थ नथी. तो हे पुत्र! हालमां तोअनेक विषय विलास जोगवी रणक्रीडा करी, मननी सर्व इच्छा पूर्ण करीने ज्यारें तारी वृद्धावस्था आय, त्यारें ते अवस्थामां जितेंडिय थइने तुं चारित्रनुं ग्रहण करजे.

આ પ્રમાણે પિતાયે તેમજ વલી તેમની માતાયે ઘણુંજ સમજાવ્યો, તો પણ નિશ્ચલ જેનું મન છે એવો તે કુમાર કાંઈ માન્યોજ નહિં. અને વલી પાઠો કહેવા લાગ્યો કે હે પિતાજી! ઉત્તમ એવો કોઈ જલમાં તરનારો હોય, તેની સાથે કદાચિત્ કોઈ કાચો તરનાર પડ્યો હોય. અને જો તે ઉત્તમ તરનાર દયા લાવીને તે કાચા તરનારને ગ્રહણ કરે, તો તે કાચો તરનાર પણ તેની સાથે તરીને કાંઠે શું ન આવે? તેમજ વલી સંગ્રામમાં પણ શૂરવીરના આશ્રયથી વિકળ યોધાઉં યુદ્ધ કરી રણનો પાર શું ન પામે? તેમજ વલી સાર્થવાહની સાથે નિઃસત્ત્વ જીવ જો ચાલ્યો હોય, તો તે પણ મોહોટી અટવીના પારને પામી શું ન જાય? તેમ એકાંત વત્સલ એવા આપ, જો મને દયા આપી કરાવલંબન આપો, તો હું બાલક હું તો પણ ડુર્ગમ એવા શીલરૂપ શૈલપર શું ન ચઢી જાઉં? ના ચઢીજ જાઉં. અને જે સ્વરો યોગી પુરુષ હોય છે તે સમગ્ર જગદૂપ ઉદ્યાનમાં ફર્યાજ કરે છે, તો પણ તેનો મનરૂપ કપિ, જ્ઞાનરૂપ સાંકલથી બંધાણેલો હોવાથી સ્થિર થઈ રહે છે. તો હું પણ જ્યારે ચારિત્ર લક્ષ, ત્યારે મારા મનરૂપ કપિને જ્ઞાનરૂપ સાંકલથી બાંધી રાખીશ? આ પ્રકારે સંયમમાંજ જેનું ચિત્ત લાગ્યું છે અને સંસારથી જેને ઉદાસીનતા છે, એવા તે કુસુમકેતુ પુત્રને જોઈને તે કુસુમકેતુથી નાના, પોતાના દેવસેન નામા કુમારને ઉત્તમ દિવસમાં પોતાનું રાજ્ય આપી કુસુમકેતુ પુત્ર પ્રમુખ પાંચશો પુરુષોયે, તથા કુસુમકેતુની બત્રીશ સ્ત્રીયો તેણે પરિવૃત્ત, તથા કહ્યો છે જિનચૈત્યોને વિષે મહાપૂજારૂપ સત્કાર જેણે, વાદ્યોના શબ્દોયે કરી બહેરું-કહ્યું છે આકાશ જેણે, હજાર નરોયે વહન કરેલી પાલસીમાં બેઠેલો, સૈન્ય સહિત પોતાના પુત્ર દેવસેન રાજા જેની પઠવાડે ચાલે છે, એવો તે કુસુમાયુધ રાજા, ગુરુની સાન્નિધ્યમાં આવ્યો. ત્યારે સૂરીઈં તેને તથા તેની સાથે દીક્ષા લેવા આવેલા જે કોઈ હતા, તે સર્વને દીક્ષા આપી.

હવે તે કુસુમાયુધ અને કુસુમકેતુ, એ પિતા પુત્ર હતા, તેમણે સંવેગરૂપ સુધાયે કરી સંયમરૂપ ડુમનું સિંચન કરવા માંડ્યું. ત્યારે તે સંયમડુમ વૃદ્ધિગત થયો. તેથી તે હૃદયને વિષે નિવૃત્તિરૂપ ઠાયા કરવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે:- ॥ શ્લોક ॥ યા ષટ્ સ્વંમમહીજયસ્ય સમયે નાસાદિતા ચ ક્રિન્નિઃ, યા દર્પોદ્વતકંધરાશિમથને પ્રાપ્તા ન વા નૂધવૈઃ ॥ યા પ્રાપ્તા પ્રિયસંગમે વિરહિણા કેનાપિ નો વેદિતા, સા લબ્ધા કિલ રાગરોષવિજ

યાત્તાન્યાં મનોનિવૃત્તિઃ ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— જે મનોનિવૃત્તિ, ઠ ર્વંમ પૃથ્વીના જય સમયને વિષે ચક્રીને મલી નથી, વલી જે મનોનિવૃત્તિ, દર્પે કરી ઝડત એવા શત્રુઝના સ્કંધના મથન કરવાથી અર્થાત્ શત્રુઝના નાશથી રા જાઝને પ્રાપ્ત થઈ નથી, અને જે મનોનિવૃત્તિ, કોઈ પળ વિરહી મનુષ્યને પોતાના ઇષ્ટજનના સમાગમથી પ્રાપ્ત થઈ નથી, તે મનોનિવૃત્તિને કુસુ માયુધ તથા કુસુમકેતુ એ બેદુ મુનિ, રાગ અને રોષ તેના ત્યાગથી નિશ્ચે પ્રાપ્ત થયા ॥ ૧ ॥ હવે તે બેદુ જણને પૂર્વજવોનો સ્નેહ હોવાથી તે એ કજ સ્થલમાં રહે છે, તથા સાર્થેજ જાય આવે છે. અને જે તપ પિતા કરે છે, તેજ તપ પુત્ર પણ કરે છે. તે જોડને એક દિવસ ગુરુયે કહ્યું કે હે મુનિયો ! સંસારીની પઠે પરસ્પર સ્નેહ તમે રાખો ઠો, તે યોગ્ય નથી. કારણ કે મુક્તિપુરીના માર્ગમાં ચાલનારા તપસ્વીયોને, જે સ્નેહની શૃંખલા છે, તે વજ્રશૃંખલા છે. જુઝ. આ દહિમાં (સ્નેહ) ચિકાશ રહે છે, તો તેનું લોકો ઘણુંજ મંથન કરે છે, તેથી તે ડુઃખ પામે છે. તેમજ તિલમાં અને સર્પવમાં સ્નેહ એટલે તેલ રહે છે, તો તેને લોકો ઘાળીમાં ઘાલી પીલી નાખે છે. વલી પોતાનામાં રંગ હોવાથી મજીઠને પણ કાંડ થોડું ડુઃખ પડે છે ? ના ઘણુંજ. જુઝ. મજીઠ જે છે, તે અતિ રક્ત છે, અર્થાત્ રાગવંત હોય છે, તો તે ઢેદન, જેદન, કપાવું, સ્વદેશનો ત્યાગ, એ વગેરે ડુઃખને પ્રાપ્ત થાય છે, તો તે જ્યારે મજીઠ જેવી વસ્તુને અતિ રાગ હોવાથી પૂર્વોક્ત ડુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, તો બીજા જીવને રાગ (પ્રીતિ) થવાથી ડુઃખ થાય, તેમાં તો શુંજ કહેવું ? અર્થાત્ સ્નેહ અને રાગ અતિકષ્ટકારક છે. માટે હે સાધુઝ ! કર્મ સ્વરૂપને ન જાણનાર અને અવિજ્ઞાત છે ધર્મ જેને એવા જનની તો વાત દૂર રહી, પરંતુ જે પ્રાણી માહ્યા છે, કર્મના સ્વરૂપને જાણનારા છે, જવસિદ્ધિયા છે, ગુરુપરંપરાયે વિધિમાર્ગથી ચારિત્ર પાલે છે, તેવા પુરુષો પણ જો સ્નેહ રાખે છે, તો તે કેવલજ્ઞાન પામતા નથી. વલી આ અપાર એવા સંસારમાં માતા, પિતા, સુત, સ્ત્રી, સુદ્દ, રિપુ, એમાંથી એકેક જણ અનંત વાર સ્વજનપણાને અને અરિપણાને પ્રાપ્ત થયાં હશે, તેમાં વલી તે જીવોને કોણે કોઈ વસ્તુ નૂસથી સ્વાઈ પણ લીધા હશે, રોષથી માહ્યા પણ હશે, તેમજ સ્નેહથી પાલ્યા પણ હશે ? તો તે જીવોમાં તત્ત્વજ્ઞાની જનોને રાગ, રોષ કરવો યોગ્ય છે ? ના નથીજ. તે સાંજલી તે બેદુ મુનિ બોલ્યા

के हे गुरो! आप कहो ठो, ते खरी वात ठे, अने अमें पण जाणीयें ठैयें के स्नेह जे ठे, ते बंधन ठे, संसार वधारनारो ठे, तथा मोक्षमार्गमां अवरोध करनारो ठे, परंतु ज्ञाततत्त्व एवा अमने बेहुने परस्पर स्नेह घणोज रहे ठे, तेनुं कारण अमाराथी कांइ समजातुं नथी तेथी हे महाराज! ते ते अमोने पूर्वजवनुं कारण हजो? के आ नवनुं? ते आप जाणो ठो, माटे कृपा करी कहो? ते सांजली पोताना अवधि ज्ञानथी गुरुयें ते बेहुना पूर्वजवनो संबंध कहि आप्यो. अने कहुं के तमारो बेहु जणनो स्नेह जन्म जन्मने विषे पोषण करेलो ठे, तेथी ते हाल दुस्त्यज थयो ठे, परंतु हे मुनियो! ते स्नेह, मोक्षसुखनो विधातक ठे, माटे तमारे तेनो त्यागज करवो जोश्यें. आ प्रकारें गुरुना मुखयकी पोताना पूर्वजवोनां चरित्र सांजलीने उत्पन्न थयुं ठे जातिस्मरण ज्ञान जेने एवा ते बेहु मुनियो, ममत्वनो त्याग करी निरंतर जुदोज विहार करवा लाग्या. हवे एकदिवस महासत्त्व एवा ते कुसुमायुध मुनींइ, गुरुना वचनथी तीव्र आकरी प्रतिमाने एटले अजिग्रहतपने आदरे ठे, तेथी ते मुनि, विहार करतां ज्यां रात्रि पडे ठे, त्यां स्मशानमां के, जय युक्त जूमिमां के, उजड एवा घरमां के, पर्वत पर के, जाडतले के, सिंहथी के, हाथीयकी के बीजा पण घातकी जंतुउथी निर्जय थइने काउस्सग ध्यानमां लीन थइने रहे ठे. अने नीरस एवा आहारें करी शरीरने शोषवता, तथा धर्म ध्यानें करी कर्मने शोषवता एवा ते मुनि, घणाक उपसर्गो आववाथी पण मेरुनी पठें स्थिर रहे ठे. हवे एक दिवस ते कुसुमायुध मुनि, विहार करता करता सुजौमनामा नगरमां आब्या, त्यां रात्रि पडी जवाथी ते मुनि रात्रे कोइक शून्यघरमां एकाकी निश्चलपणे काउस्सग ध्यानें रह्या. ज्यां मध्यरात्रि थइ, त्यां तो तत्रत्य कोइएक मनुष्यना प्रमादथी गाममां अग्नि लाग्यो, ते बलतो बलतो शून्यघरमां ज्यां कुसुमायुध मुनि काउस्सग ध्यानें रह्या ठे, त्यांज आब्यो, तेथी ते घर पण सलगवा लाग्युं. तथापि ते मुनियें ध्यान ठोडी पोतानी काउस्सगनी प्रतिज्ञानो त्याग करी ते उपसर्गथी दुःखित थइ पलायन कहुं नहिं. त्यारें ते मुनि जावनासक्त तथा शुक्लध्याननेविषे समाहित थकाज त्यां मरण पामी सर्वार्थसिद्ध महाविमानने विषे उत्तम देवता थया. पढी प्रातः काल थयो, त्यारें ते मुनिने प्रज्वलित थयेला जोइने गामनां माणासो अत्यंत खेद पामी पोताना बली गयेला माल तालने न संचारतां घणोज शोक

करवा लाग्यां के अरे ! आ माहात्मा पुरुष, आवा शून्यघरमां क्यारें गया हशे ? अरे ! तेने कोइयें आ घरथी बाहार केमन काढ्या ? अरे ! आवा घोर पापथी आपणे क्यारें हूटशुं ? अरे ! आपणे तपास न करवारूप पाप थी आ लोकमां मोहोटा कलंकने प्राप्त थयां ? अने वली परलोकमां आपणने नरकवेदना जोगववी पडशे ? हा, हवे शुं करीयें ? एम घणी वार सुधी शोक करीने ते साधुनी उचित एवी उत्तरक्रिया करीने उद्दिग्ग जेनां मन ठे एवा ते लोको, घणे दिवसें पोत पोताना कार्यमां लाग्यां. हवे जे वखतें ए कुसुमायुध मुनि देवलोक गया, ते वखतें तप संयम आराधतां शुक्लध्यानं रूपक श्रेणि आरोहतां सावस्तीपुरीने विपे सुदर्शननामा वनमां ते सुंदराचार्यने केव लज्ञान उत्पन्न थयुं ? त्यारें विस्मयने प्राप्त थयेला एवा निकटवर्ती जे देवो हता, तेणे केवलज्ञाननी उत्पत्तिनो महोत्सव कखो. अने वली ते मुनियें कंचन कमलपर पाउ धखा. अने ते देवो तेमनी समीप नाटक करवा लाग्या. पढी ते मुनियें देशना देवानो प्रारंज कखो. ते वखतें केटलो एक उपदेश कखो. त्यारें कुसुमकेतु मुनियें समय जोइने सोत्कंठितपणें ते के वली जगवानने पूठयुं के हे जगवन ! कुसुमायुध मुनि हाल क्यां विचरे ठे ? त्यारें ते केवली जगवाने तेने जे कांइ वृत्तांत वन्युं हतुं, ते सांग कही आप्युं. अने तेना ध्यान दृढपणानी प्रशंसा करी. तथा कहुं के एवा अग्निना मोहोटा उपसर्गमां पण ते मुनियें स्वहित साध्युं ? हे मुने ! संयम जेवुं, तथा तेने पालवुं, ते तो सोहेलुं ठे, परंतु अंतकालें आवा महोटा परिस हमां शुक्ल ध्याननी आराधना करवी घणीज कठिन ठे, तो पण ते कुसुमायुध माहामुनि, डुष्कर एवा परिसहने सहन करीने शुक्लध्यानथी काल करीने सर्वार्थसिद्ध महाविमानमां तेत्रीश सागरोपने आउखे देवतापणे उ पन्या ठे. परंतु हे महाजाग ! तेनी काल कखानी कांइ शोचना करशो नहिं. कारण के तमें पण तेज ठेकाणें जइ तेने मजशो. तमे बेहु जणे हवे आ संसार समुद्र प्रायः तरीज लीधो ठे, एटले हवे तमोने बेहु जणने मोहज वाने जाजो विलंब नथी. आ प्रकारनां केवली जगवाननां वचन सांजली ते कुसुमकेतु मुनियें, वैराग्य पामी गुरुनी आज्ञा लइने संक्षेपणा करी. तेथी तेना अंगमां अस्थि अने चर्मज अवशेष रह्यां. वली ते डब्य अने जावना शब्योनो उद्धार करी ते सजुरुनी आज्ञार्थी पादोपगमन एवा अ

નશન વ્રતને પ્રાપ્ત થયા થકા પોતાનું કાંઈ પણ વૈયાવચ્ચ ન કરાવતાં પ
ચીશ દિવસેં કાલ કરીને તે કુસુમકેતુ મુનિ, જ્યાં કુસુમાયુધ મુનિ તેત્રીશ
સાગરોપમને આઝઘે દેવતા થયા છે, ત્યાં તેની સાર્યે દેવ થઈને રહ્યા.
॥ શ્લોક ॥ શમાંજોધિમગ્નૌ સદાઽઽધ્યાત્મલગ્નૌ, વિયોગે સુયુક્તૌ સુસંતોષયુ
ક્તૌ ॥ ત્રયસ્ત્રિંશતાસાગરૈર્દેવજાવં, ચરિત્વા વરાગણ્યપુણ્યસ્વજાવમ્ ॥ ૧ ॥
ગદ્ય ॥ જવસંજવાનામનિત્યતાં જ્ઞાનતશ્ચ પશ્યંતૌ તાવદ્દ્યુતસુખં હુત્કા વ્યુત્વા
સિદ્ધિં લન્નિષ્યતઃ ॥૧॥ અર્થ:-શમરૂપ સાગરનેવિષે મગ્ન, નિરંતર અધ્યાત્મ
જ્ઞાનમાં એટલે ચિદાનંદમાં લગ્ન, સંસારના વિયોગમાં યુક્ત તથા કર્મના સંયો
ગથી મુક્ત, સંતોષ ગુણથી યુક્ત એવા તે બેહુ મુનિ, શુદ્ધ ચારિત્રને પાત્રી શ્રેષ્ઠ
અને અગણિત પુણ્યના સ્વજાવવાલા અર્થાત્ અતુલપુણ્ય હોવાથીજ જે જવ
ની પ્રાપ્તિ થાય છે એવા દેવજવને પ્રાપ્ત થયા ॥૧॥ અને તત્ત્વજ્ઞાનથી આ
સંસારમાં ઉત્પન્ન થયેલા સર્વ પદાર્થોની અનિત્યતાને જોતા એવા તે બેહુ દેવો,
તે લોકના અદ્યુત સુખને જોગવી, ત્યાંથી વ્યવીને સિદ્ધિને એટલે મોક્ષને પા
મશે ॥ ઇતિ પૃથ્વીચંડ ગુણસાગરચરિત્રે કુસુમાયુધનૃપ કુસુમકેતુપુત્રજવવર્ણન
નામા દશમઃ સર્ગઃ સંપૂર્ણઃ ॥૧॥ આહિં શંખ રાજા અને કલાવતીના જવથી
માંમીને પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગરના વીશ જવ સંપૂર્ણ થયા ॥ ૨૦ ॥

॥ અથૈકાદશસર્ગસ્ય બાલાવબોધઃ પ્રારચ્યતે ॥

॥ લોશ્ક ॥ જય અર્હન્મતાંજોધિ, ગાંજીર્યેણાનિશોજિતઃ ॥ ગૃહીત્વા શીલ
રત્નાનિ, સંતઃ સ્યુઃ સુખિનો યતઃ ॥૧॥ અર્થ:-જે અર્હન્મતરૂપ રત્નાકરમાંથી
શીલરૂપ રત્નોને ગ્રહણ કરીને સુદ્ધ પુરુષો સુખી થાય છે, તો તે ગાંજીર્યગુણોથી
સુશોજિત એવો અર્હન્મતરૂપ અંજોધિ, સર્વોત્કૃષ્ટપણે વર્તો.

હવે તે દેવતા થયેલો કુસુમાયુધનો જીવ, એકવીશમે જવે ક્યાં અવતર્યો ?
તે કહે છે. કે જંબુદ્વીપના નરતક્ષેત્રનેવિષે વૈતાઢ્યથી દક્ષિણ નરતાર્દનામા
સ્વંમને વિષે લક્ષ્મીથી મનોહર એવા કોશલનામા દેશને વિષે સુપાત્રદાન.
સન્માન, ગીત, નૃત્ય, તેના અનેક જેદોથી, સ્વર્ગપુરીથી પણ શ્રેષ્ઠ અને શ
ત્રુથી પણ જેનો પરાજય થઈ શકે નહિં, એવી એક અયોધ્યાનામા નગરી છે.
જેની રચના, પહેલા આદિનાથ જગવાનના રાજ્યની વચ્ચે ઇંડના કહેવા
થી દેવતાઝયેં કરેલી છે. તે અયોધ્યાનામા નગરીનું, અરિરૂપ કરીના વિદાર

एमां सिंहसमान, सर्व प्रजाने पितासमान, धनदानमां धनद समान, शत्रुउ ने यमसमान, स्वाश्रितजनोने सुरदुम सरखो, एक हरिसिंहनामा राजा राज्य करे ठे. ते राजानी, नेत्ररूपपद्मोयें करी पराजव पमाब्ज्यां ठे पद्म जेणें अने इंडाणी समान आहार करनारी, निर्मल एवा मुक्ताहार वगेरे आचरणोथी सुशोजित एवी एक पद्मावती नामा स्त्री ठे. हवे जेमां बीजा कोइ शत्रुनो प्रवेश थइज शकतो नथी एवी ते नगरीना राज्यने जोगवतां तथा ते पद्मावती स्त्रीनी सार्थें विषयजोग जोगवतां, ते हरिसिंहराजानो केटलो एक काल, स्वर्गमां जेम देवताउनो जाय, तेम गयो.

हवे पूर्वोक्त सर्वार्थसिद्धविमानने विषे देवता थयेलो अने माहापुण्य वान् एवो ते कुसुमायुधराजानो जीव, त्यांथी च्यवीने ते पद्मावती राणीना उदरसरोवरने विषे राजहंसनी पठें आव्यो. त्यारें ते राणीयें शय्यामां सूतां सूतां रात्रिना पाठला प्रहरमां स्वप्नने विषे देवताउयें अने देवीयोयें पूर्ण, एवं एक सुरविमान दीतुं. त्यां तो तुरत ते जागी गइ. अने पढी अत्यंत हर्षायमान थइ पोताना स्वामीनी पासें जइ ते स्वप्ननी वात कही आपी. त्यारें ते राजायें कहुं केहे प्राणप्रिये ! आ स्वप्न तमने घणुंज उत्तम आव्युं ठे, कारण के आ स्वप्नथी तमने मनोहर एवो पुत्र उत्पन्न थाओ ? ते सांजली प्रसन्न थइने ते शुच एवा गर्जनुं पालन करवा लागी. अने गर्जना प्रजावथी ते राणीने जिनपूजा, सत्पात्रदान, जीवदयापालन प्रमुख सारा पुण्यकारी दोहद उत्पन्न थया. ते सर्व, हरिसिंह राजायें पूछ्या. एम करतां ज्यारें नव मास अने साडा सात दिवस थया, त्यारें ते राणीयें उत्तमदिवसें सबल लग्नमां स्वरूप तथा गुणोयें करी अद्भुत एवा एक पुत्रने प्रसव्यो. त्यारें तो ते राणीनी प्रियंगुलेखानामा दासीयें जइ हर्षथी हरिसिंह राजाने वधा मणी आपी, के महाराज ! आपने त्यां मनोहर पुत्र आव्यो ? ते सांजली अत्यंत उल्लास पामी राजायें ते दासीने वधामणीमां घणुंक दान आप्युं अने पढी प्रेक्षक लोकोने विस्मय थाय, एवो पुत्र जन्ममहोत्सव कखो. याचक लोकोने अतुल एवां दान दीधां. अनुक्रमें ते पुत्र ज्यारें एक मास नो थयो, त्यारें ते पुत्रनुं सारा मुहूर्तमां स्वजननी साक्षीयें, ते पुत्रना जन्मथी पृथ्वीमां महोटो आनंद उत्पन्न थयो ठे, तेथी तेनुं “ पृथ्वीचंड ” एवं नाम पाड्युं. पढी ते पुत्रनुं पांच धाव माताउ पालन करवा लागी.

हवे ते पृथ्वीचंद्र कुमारने आ एकवीशमा नवमां पूर्वजवोपार्जित पुण्यजरने योगें वाव्यावस्थामांज जातिस्मरण ज्ञान उत्पन्न थयुं. तेथी तेने पोताना आगजा सर्व जव स्रज्या. माटे ते जवोमां थयेजा धर्मेना प्रतापने जाण्यो तथा तेमां संसारने असार जाण्योहतो, ते पण जाण्युं. तेथी तेने अद्वपावस्थामांज संसारपर तीव्र वैराग्य थयो. पढी ते अनुक्रमें कामक्रीडाना कानन समान यौवन वयने प्राप्त थयो. तोपण तेने संसारपर तथा पोताना देह पर खरो वैराग्य होवाथी सरस नूषण, केजिक्रीडा, हास्यविलास, हस्तीपर बेसवुं, अश्वपर बेसवुं, धनुर्विद्याना अन्यास, ए प्रमुख कांइ पण सांसारिक सुख गमतुं नथी. वली ते स्नान करे ठे, पुष्पमाला, अलंकार वगेरे धारण करे ठे, तो पण ते सर्व, व्यवहारमात्रथीज करे ठे. अर्थात् ते सर्व रागथी करतो नथी. त्यारें ते रागथी शुं करे ठे? तां के मात्र अरिहंतनां चैत्यो, साधु, साधवी, साधर्मिनाइयो, तेनी पर पूर्णजाव करे ठे, तथा धर्मकृत्यमां अनुदासीनपणुं राखी, ते काम प्रवृत्तिने हर्षथी करे ठे. आ प्रकारना संसारपर गतराग एवा पोताना पुत्रने जोइ, तेनो पिता हरिसिंहराजा चिंता करवा लाग्यो के अरे! आ पुत्र तो कोइक माहावैराग्यवान् होय, एवो लागे ठे. तो हवे ते, संसारना जोगमां केम आसक्त थाओ? अने हवे तेने हुं संसारासक्त थवानो शो उपाय करुं? अने केम थाओ? एम थोडी वार चिंता करी, पढी विचारवा लाग्यो के हा, तेनो एक उपाय ठे खरो, ते शुं? तो के तेने उत्तम रूपवाली केटली एक स्त्रीयो परणावुं? कारण के ज्यारें ते स्त्रीयोने परणओ, त्यारें तेने ते स्त्रीयोज विषयासक्त करओ. कह्युं ठे के जे पुरुषने ज्यां सुधी स्त्रीयोयें जरमाव्यो नथी, त्यां सुयोज ते पुरुष धर्मा ग्रही रहे ठे. एम विचारी राजायें ते पृथ्वीचंद्र कुमारने परणावानो निश्चय कख्यो. त्यारें तेणें जयपुरगाममां पोताना साला जयदेव राजाने पोताना मंत्री साथें कहेवरावुं, के कोइ पण आपणा कुलने घटे एवा मोहोटा राजानी जो कन्याउ होय, तो तमारा जाणेज पृथ्वीचंद्रने माटे तपास करजो. ते समाचार मंत्रीयें आवी कहा. ते सांजली जयदेव राजा खुशी थइ तेनो तपास करवा लाग्यो. तेवामां एक तेनो मित्र कोइ मोहोटा कुलीन राजाहतो, तेने कन्याउ होवाथी कह्युं, के तमारी आठ कन्याउछे, ते अमारा जाणेजने आपो. ते सांजली ते बोळ्यो के मारे एक लज्जितसुंदरीनामा कन्या ठे, तेने तो तमारा जाणेजने आपवानो मारो प्रथमथीज विचार ठे. परंतु

જ્યારે તમે કહેવા આવ્યા હો, ત્યારે આ મારી બીજી સાત કન્યાઓ છે, તે પણ હું તેનેજ આપું હું. એમ કહી તે આઠ કન્યાઓને પૃથ્વીચંડને વાગ્દાનથી આપી. પછી જયદેવ રાજા તે આઠ કન્યાઓને વિવાહ સામગ્રીસહિત પોતાના જયપુર ગામમાં લાવ્યો. અને તदनંતર તે કુમારના મામા જય રાજાએ પોતે પણ વિચાર કહ્યો કે હું પણ કનકાવતી પ્રમુખ મારી જે આઠ કન્યાઓ છે, તે પૃથ્વીચંડ કુમારનેજ આપું ? એમ વિચારી પોતે પણ તે કનકાવતી પ્રમુખ પોતાની આઠ કન્યાઓને પૃથ્વીચંડને આપવાનો નિશ્ચય કહ્યો. પછી તે પૂર્વોક્ત લલિતસુંદરી વગેરે આઠ તથા પોતાની કનકાવતી પ્રમુખ આઠ. એ સર્વ મલી સોલ કન્યાઓને તે કન્યાના જાડ તથા સૈન્ય સાથે લગ્નોપસ્કર સહિત અયોધ્યા તરફ મોકલાવી. તે કન્યાઓની જ્યારે આવવાની સ્વર પડી, ત્યારે તેઓને નરસિંહ રાજાએ મનોહર એવા ઉતારા આપ્યા. પછી તે રાજા, પોતાના પૃથ્વી ચંડ કુમારને વિનવવા લાગ્યો કે હે વત્સ ! આઠ કન્યા કોઈક મોહોટા રાજા ની, તથા આઠ તારા મામાની, એમ સોલ કન્યાઓને આપણી ઉત્તમકીર્તિને લીધે આંહી તારી સાથે પાણિગ્રહણ કરાવા માટે તારા મામાએ મોકલેલી છે, તો હવે આ તારા મનમાં વૈરાગ્ય તથા ઉદાસીનપણું છે, તે તું કાઢી નાશ્ય. અને તે ઉત્તમ સોલ કન્યાઓનું ઉત્સાહથી પાણિગ્રહણ કશ્ચ. અને હે પુત્ર ! અમારા ચિત્તને કેન પણ એમ કરવાથીજ પડશે ? વલી હે સુત ! આમ તારા અત્યંત ગતરાગપણે રહેવાથી અમને મનમાં ઘણુંજ કષ્ટ થાય છે. હે પુત્ર ! તું જો તો સ્વરો. કે આ બીજા રાજાઓના કુમારો હાસ્ય, વિનોદ, લીલા, શૃંગાર પ્રમુખ કરી કેવો આનંદ લે છે ? તથા અશ્વપર હાથીપર રથપર બેસી કેવી મોજ મજા માણે છે ? અને અમારા મંદનાગ્યને લીધે તું આવો ત્યાગી જેવો ક્યાંથી થયો ? માટે હે કુત્રદીપક ! તે સર્વરાજકુમારોની પછે તું પણ સુખોપજોગ કશ્ચ. અને આહીં આવેલી આ કન્યાઓનું પાણિગ્રહણ પણ કશ્ચ. આ પ્રકારના પોતાના પિતાનો આગ્રહ જોડને તે પૃથ્વીચંડે વિચાર્યું કે મારા પિતાનો ડુરાગ્રહ છે માટે મારું લગ્ન કરું ? તે થયા પછી આ બીચારી કન્યાઓને શુદ્ધધર્મમાર્ગમાં પ્રવર્ત્તાવીશ પરંતુ આ મહારા પિતાના દુઃસ્વદાયક ઉપદેશથી દુઃસ્વાંનોધિ સમુદ્ધના વિષસમાન વિષયોમાં બીલકુલ આસક્ત થાડશ નહિં. એમ કરતાં કદાચિત્ હાલ જો હું મારા પિતાને આ કન્યાઓ સાથે પરણવાની ના કહું, તોતેઓને ઘણુંજ દુઃસ્વ થાય ? એમ વિચારીને તે

કુમારેં ઇચ્છા વિના તે સર્વ કન્યોડની સાથેં પરણવું કબૂલ કહ્યું. ત્યાર પછી જોષી લોકોયેં બતાવેલા સન્મુહૂર્ત્તનેવિષે તે પુત્રનો વિવાહોત્સવ કરવા માંમથો. તે કેવી રીતેં ? તો કે તે વિવાહને સમયેં અયોધ્યા નગરીમાં આ નંદાવિર્જાવિથી વિવિધ શૃંગારવાલા નરનારીના ગણો, જાણે સ્વર્ગમાંથી દેવ દેવીના સમૂહજ આવ્યા હોય નહિં ? તેમ શોજવા લાગ્યા. વલી તે વિવાહના સમયમાં ગીત, ઉત્તમનૃત્ય અને અનેક વાજિત્રાદિક, તેણેં કરી અદ્ભુત એવી તે અયોધ્યા નગરીને જોડને ચંચલ એવા આકાશગામી સ્વેચ્છો પણ ત્યાં સ્થિર થઈ ઊઠ્યા. વલી તે સમયેં ગંજોર એવા તૂર્યના નિર્ધોષના પ્રતિશબ્દયકી આકાશ પણ અતુલ ઉત્સવને વિસ્તારે છે. તે સમયમાં ત્યાં ઉજ્જલતા એવા કપૂરપૂરના સુગંધથી લુલ્હ થયેલા ઝમરાડયેં મંજુ ગુંજારવોયેં કરી આવી નગરીને આનંદમય કરી દીધી. વલી અતિ હર્ષિત થયેલી એવી તત્રત્ય સ્ત્રીઓનાં, લગ્ન સમયમાં વરવધૂને આશીર્વાદ દેવાનાં ગાન કરેલાં જે ગીતો, તેણેં કરી તે નગર અત્યંત રમણીય લાગે છે. આ પ્રકારેં જગજ્ઞાનના મનને આનંદદાયક એવો વિવાહોત્સવ પ્રવૃત્યો. ત્યારેં જીત્યો છે કામ જેણેં, અતએવ નિર્વિકાર એવો તે પૃથ્વીચંડ્ર કુમાર, ચિત્તમાં ચિંતવવા લાગ્યો, કે અહો ! અસાર એવા સંસારને વિષે આ માહામોહનો મહિમા તો જુડ ! કે જે મોહમહિમાયેં કરી અજ્ઞાત છે તત્ત્વ જેને એવા પ્રાણીયો, ઘણીજ કદર્થનાને પામે છે. તેમ ઢતાં પણ તે મોહાવિષ્ટ થયા થકા તે પ્રાપ્ત થયેલી કદર્થનાને જાણતાજ નથી. તેથી આ ગીત, વાદ્ય, નૃત્ય, પ્રમુખને સુખ માને છે. પરંતુ જો સ્વરં જોડયેં, તો જે આ ગીત છે, તે વૃથા બકવાદજ છે, અને વાદ્ય છે, તે કેવલ કાન ફોડવાનું સાધન છે, અને આ નૃત્ય જે છે, તે જાંમચેષ્ટાજ છે. શાસ્ત્રમાં પણ કહેલું છે, કે ॥ ગાથા ॥ સર્વં વિલવિયં ગીયં, સર્વં નદં વિડંબણા ॥ સર્વે આનરણા નારા, સર્વે કામા હાવહા ॥ ૧ ॥ અર્થ:-જે ગીત છે, તે સર્વ વિલપિત છે એટલે સ્ત્રીવિલાપજ છે. સર્વ નાદ્ય છે, તે કેવલ વિડંબણા છે, તથા સર્વ કામ જે છે, તે દુઃખના દેવાવાલા છે ॥ ૧ ॥ વલી પુષ્પમાળા તથા આનરણ પ્રમુખ ધારણ કરી આ લોકો પોતાના શરીરને સુશોનિત કરવા ધારે છે, પરંતુ તે શરીર તો આનરણાદિકથી શોજતુંજ નથી. કારણ કે તે સ્વનાવથીજ અસુંદર છે ? તો તે સ્વનાવથી અસુંદર એવું આ શરીર, વલી માલ્ય તથા

આનરણાદિકોના ધારણ કરવાથી સુંદર થાય ? ના નજ થાય. વલી તે સુંદર થાય નહિં એટલુંજ નહીં, પરંતુ અમેઘ્યપૂર્ણ અને કુત્સિત એવા તે શરીરના સંગ થી માલ્ય, અલંકાર, સુંદર વસ્ત્ર પ્રમુખ જે કાંઈ સારા પદાર્થો હોય છે, તે ઝલટા અપવિત્ર થઈ જાય છે. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ વસાત્વઙ્ગાંસમેદાસ્થિ, મજ્જા શુક્રાંતવર્ચસામ્ ॥ અશુચીનાં પદં કાયઃ, શુચિત્વં તસ્ય કુત્રતઃ ॥૧॥ અર્થ:- વસા, રુધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય, અને વિષ્ણુ. એ વગેરે અશુચિ પદાર્થોનું સ્થાનકનૂત એવું જે આ શરીર. તેમાં વલી પવિત્રતા તે ક્યાંથી જ હોય ? ના નજ હોય ॥ ૧ ॥ જેના નવે દ્વારથી સ્વરાશ્વ પદાર્થો, સમગ્ર નગરના સ્વાલમાંથી જેમ પાણી પ્રમુખ નિકલે, તેમ નિકલ્યાજ કરે છે. અને કેવલ માંસ વગેરે અશુચિપદાર્થથી બંધાયેલા આ દેહને વિષે જે પવિત્રપણાનો સં કલ્પ કરવો, તે પણ મહામોહનીજ વિડંબના છે. એમ જાણવું. વલી ગતસાર એવા સંસારમાં કોનો કોણ પુત્ર છે ? અને કોનો કોણ ઝાડ છે ? તેમ કોનો કોણ સ્વામી છે ? આ જગતમાં તો લોકો કેવલ સ્વોટા એવા સંબંધીયોને માટે પ્રમુદિત થયા થકા અહોનિશ વૃથા આનંદ પામે છે. વલી જુઝે તો સ્વરા, કે આ મારા માતા પિતાને પણ કેવો મોહ થયો છે ? કે જે મોહે કરી મારામાં સ્નેહવાન થયાં થકાં ઘણાજ સ્વેદને પામે છે ? અને વલી તે હજી આમને આમ કેટલા વર્ષ પર્યંત સ્વેદ કહ્યા કરશે ? વલી આ કન્યાઝે પણ અત્યંત અજ્ઞાની દેખાય છે, કારણ કે જે પોતાનાં માતા પિતા વગેરેને ઠોડીને આહિં મારે માટે આવીયો છે ? જો તે જ્ઞાની હોત, તો વૃથા ડુઃખી થાવા આહિં શા સારુ આવત ? માટે અહો ! આ સર્વ સંસાર બાજીગરની બાજી જેવોજ છે, તેથી વિજ્ઞાતતત્ત્વ જનોને તો આવા મોહમય સંસારમાં રહેવું યોગ્ય નથી. અરે ! હું પંમેજ વિજ્ઞાતતત્ત્વ છું, તેથી પ્રથમ તો મારેજ આ સંસારમાં રહેવું યોગ્ય નથી. અને હાલ દીક્ષા લેવી યોગ્ય છે. પરંતુ તેમ કરવામાં પણ હાલ ડુઃખ છે. કારણ કે હું જો પ્રવ્રજ્યા લઉં, તો સ્નેહાતુર, તથા એક ક્ષણ પણ મારા વિરહને ન સહન કરનાર એવાં મહારાં માતા પિતા ઘણાંજ ડુઃખી થાય ? તેમજ વલી દૂરદેશથી મારી સાથેં પાણિ ગ્રહણ કરવા આવેલી આ કન્યાઝેને પણ અત્યંત ડુઃખ થાય ? અને વલી હાલમાં દીક્ષા લીધેલો મને જોડેને મૂર્ખલોકો નિંદા પણ કરે. માટે હવે મારે તે શું કરવું ? અરે ! મારા પિતાર્યેં જો મને લગ્ન કરવા વિષે ડુરાગ્રહ ન કહ્યો

हत, तो हुं दीक्षा लइ संयमश्रीनुं सुख आज नोगवतो पण हत ? एम विचार करी वली पाठो विचारवा लाग्यो के हा, एक मने उपाय सूज्यो खरो. ते शुं? तो के हाल मारे दीक्षा लेवी नहिं. मारा पिताने तथा आ सोल स्त्रीयोने उद्धोध कख्या पढी तुरत दीक्षा लेवी. कारण के एम करवाथी मारुं पण सारुं थाज्ञे? अने मारां माता पिता तथा आ परणवा आवेली सोल कन्या उनुं पण सारुं थाज्ञे? अने जो हुं हाल दीक्षा लहीश, तो तो केवल मारुंज सारुं थाज्ञे, परंतु मारां माता पितानुं के आ स्त्रीयोनुं सारुं थाज्ञे नहिं. माटे हाल तो आ संसारमां रहेवुं. अने संसारासक्तिने रहितपणे रहेवाथी मारुं कांइ बग ड्युं कहेवाय नहिं? एम विचार करी महामहोत्सवें लग्न समय थये ते कन्या उनुं कुमारे पाणिग्रहण क्युं. पढी पोतें जे कांइ धर्म कृत्य प्रतिदिन करतो हतो, ते कृत्य करवा लाग्यो, तेवामां तो रात्रि पढी. त्यारें हरिणाक्षी एवी पोतानी सोल स्त्रीयो साथें मनोहर गृहमां गयो. त्यां जइने ते कुमार न षासनपर बेगो. अने ते सर्व स्त्रीयो सन्मुख रत्नना पाटलापर बेठीयो. पढी ते सोलस्त्रीयोयें विंढ्यो एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, केवो शोजे ठे? के जाणे तारामंमलें विटेलो कौमुदीनो चंद्रमा होय नहि? एवो शोजे ठे. परंतु जेम रणसंग्राममां बकतर पहेरेलो योद्धो शत्रुउना बाणथी न हणाय, तेम ते पोतानी कमनीय एवी कामनीयोना कटाक्षथी किचिन्मात्र पण हणायो नहिं. अने ते कुमारें सोत्कंठ एवी ते स्त्रीयोनी उपर किचिन्मात्र कटाक्ष पण कखो नहिं. ते जोइने विदग्ध एवी ललितसुंदरी नामा स्त्रीनी दासीयें अन्योक्तिथी. क्युं के ॥ श्लोक ॥ लसत्कमलनेत्रासु, सरसास्वज्जिनीष्वपि ॥ क्षिपेन्नहि दृशं हंसो, न विद्मः कारणं च किं ॥ १ ॥ अर्थः—कमलरूप ठे नेत्रो जेने, तथा रागवती अने सरस एवी कमलिनीयोने विषे हंस जे ठे, ते दृष्टि नाखतो नथी. तेनुं शुं कारण ठे? ते हुं जाणती नथी. अर्थात् तेनो आम बोलवानो अनिप्राय एवो ठे, जे आवी मनोहर तमें ठो, ते ठतां पण आ राजकुमार, तमारी सामी दृष्टि पण करता नथी. आवो अनिप्राय दासीनो समजीने ते ललितसुंदरीनामा स्त्री बोली, के हे सखि! जे चतुरहंस होय, ते जलथी थयेली विकसित पत्रवाली पद्मिनीयोनी सामुं जुवे ठे. पण जडथी उत्पन्न थयेली विकसित पद्मिनीनी सामुं जोतो नथी. अर्थात् आ कुंवर अमारथी मनोहर स्त्रीयोनी सामी दृष्टि करे, पण अमारी सामी

दृष्टि करे नहिं. आ अजिप्राय कह्यो. त्यां तो कुमारना पितायें कुमर, स्त्री योमां सराग थाय ठे, के नहिं ? ते जोवा माटे मोकलेलो कुमरनो मित्र एक विष्णुबटुक नामा बटुक बेगोहतो, ते कहेवा लाग्यो. के हे कुमार ! त मारो सर्व प्रचार वैराग्यमय देखाय ठे. माटे ते वैराग्यने त्याग करी आ तमा रामां आसक्त थयेली स्त्रीयोने निवृत्ति करो. ते सांजली पृथ्वीचंद् कुमार कहे ठे, के हे बटो ! आ विषयासक्त समग्र जीव, संसारने विषे जड एवा केशवबटुकनी पठें कदर्थना पामे ठे. त्यारें तो ते विष्णुबटुकें पूछुं के हे कुमार ! ते जड एवो केशवबटुक कोण हतो ? अने तेनी केवी रीतें कदर्थना थइ ? ते कहो. ते सांजली ते पृथ्वीचंद्कुमार, मूर्ख एवा केशव बटुकनी कथा कहे ठे.

पूर्वें मथुरा पुरीने विषे दुःखित एयो एक केशव नामा बटुक रहेतो हतो. ते जीव मागी मांम मांम पोतानुं गुजराण चलावतो हतो, तेने कुरूप, कुटिल, कलहप्रिय, एवी एक कपिलानामा स्त्री हती. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ पिंगाक्षी कूपगह्वा खरसदृशरवा स्थूलजंघोर्ध्वकेशी, लंबोष्ठी दीर्घवक्त्रा प्रविरलदशना श्यामताद्वोष्ठजिह्वा ॥ शुष्कांगी संहितत्रुः कुचयुगविषमा नासिकातीव दीर्घा, सा नारी वर्जनीया पतिसुतरहिता च्रष्टशीला च पुंसा ॥ १ ॥ अर्थः— जे स्त्रीनां नेत्र पीलां ठे, गालमां खाडा ठे, खरसमान शब्द ठे, स्थूलजंघाउ ठे, उंचा केश ठे, लांबा होठ ठे, लांबुं मुख ठे, खड खबडा दांत ठे, तालबुं, होठ, जीन, ए त्रणे श्याम ठे, सुकाइ गयेलां अंगो ठे, बेहु नमरो मली गयेलीयो ठे, घाटघूट रहित स्तन ठे, दीर्घ नासिका ठे अने पति तथा सुतथी रहित ठे, तथा च्रष्टशील ठे तेवी स्त्रीनो माह्या पुरुषें तो त्यागज करवो ॥ १ ॥ हवे तेवी कपिला नामा स्त्रीनो सार्थें ते केशवबटुकनो अत्यंत दुःखमय एवो केटलो एक काल गयो. एम करतां ते कपिला, गर्जवती थइ, त्यारें तेणें कहुं के हे पते ! मारी सुवा वडमां घृत अने गोल जोशे, माटे ते घृत गोल माटे क्यांश्कथी इव्य कमा इ लावो ? त्यारें केशव बोळ्यो के हे स्त्रि ! हुं इव्योपार्जन करवानो कांइ उपाय जाणतो ज नथी, तो ते हुं क्यांथी लावुं ? जो तुं जाणती हो, तो कहे. त्यारें ते स्त्री बोली के ज्यां सुवर्णनीखाण होय, ते स्थलें जाउ. अने त्यां कांइ चाकरी वगेरे करी सुवर्ण उपार्जन करी लावो. ते सांजली तरत

ते त्यांथी चाव्यो. ते ज्यां सुवर्णनी खाण हती, त्यां गयो. अने त्यां जइ चाकरी वगेरे करी घणुंक सुवर्ण कमाणो. कमाइने ज्यां पोताना घर तरफ चाव्यो, त्यां तो तेने रस्तामां एक धूर्त ऐंजालिक मव्यो, अने तेणें तेने पूठ्युं के हे बटुक ! तमो क्यां गया हता ? अने क्यांथी आवो ठो ? अने आ तमारी पासें शुं ठे ? त्यारें ते केशवें तेने जोलपणथी बनेली सर्व वात कही आपी. तेथी ते धूर्त ऐंजालिकें जाण्युं जे अहो ! आ मूर्खनी पासें इव्य देखाय ठे, माटे ते इव्य. तेने कोइ पण रीतें जोलवीने लइ लहुं ? एम विचारीने केशवने उगवा माटे ते ऐंजालिकें स्वविद्याथी एक स्वरूपवान् एवी कन्या अने तथा तेनां माता पिताने बनाव्यां. त्यारें ते कन्याने जोइने मोह पामेला केशवें तेनां माता पिताने पूठ्युं, के शुं आ कन्या तमारी ठे ? त्यारें ते कहे के हा. त्यारें केशवें कहुं के ते कन्या मुने आपशो ? त्यारें ते बोल्यां के जे हजार दीनार आपजो. तेने आ कन्या आपशुं ? पढी मोह पामेला ते बटुकें पोतानी पासें जे कांइ सुवर्ण हतुं, ते सर्व आपी दीधुं. अने ते कन्यानुं तुरत पाणिग्रहण कहुं. पढी ते केशवने ते धूर्तें पडरस युक्त जो जन करावी खूब प्रसन्न कस्यो, तेथी केशव खुशी थइ, अनेक विचार करवा लाग्यो के अहो ! आहिं मने केवी सारी स्त्री तथा केवुं सारुं खान पान मव्युं ? एम ज्यां अनेक प्रकारें विचार करे ठे, त्यां तो सायंकाल थवाथी ते ऐंजालिक, तेना आपेला सर्व सुवर्णने लइने पलायन परायण थइ गयो. अने ते पढी थोडी वार ज्यां थाय, त्यां तो ते कन्या के, तेनां माता पिता के, ते धूर्त. ए सर्व मांथी कोइ पण देखाणांज नही. त्यारें तो ते बटुक, अत्यंत खेद पामी विचारवा लाग्यो के अरे ! मनोहर एवी मारी प्रियानुं कोणें हरण कहुं ? अने मारुं धन पण कोण लइ गयो ? पण फिकर नहिं, मारी स्त्री तथा धननो लइज नारो चोर जो पातालमां गयो हजो, तो त्यां जइने पण हुं लावीश ? एम अत्यंत चिंताज्वरज्वरित अने जूख, तृषा, शीत, ताप, तेणें करी पीडातो, अर्थहीन एवो ते केशव, तेउने सर्वत्र शोधवा लाग्यो, परंतु ते कन्यानो के इव्यनो क्यांइ पत्तो मव्यो नहिं. त्यारें प्रथमनी स्त्री जे कपिला ठे, तेनुं हृदयमां स्मरण करी विचारवा लाग्यो के अरे ! मारी स्त्रीयें मने इव्य कमावा मोकव्यो, तेथी ते इव्य तो मने घणुंज मव्युं, पण नवीन स्त्रीमां मोह पामेलो अने महा मूर्ख एवो हुं, ते इव्यने हुं वृथा खोइ बेठो ? कहुं ठे के ॥ श्लोक ॥ क्षिप्रं ते केवल

સ્થૂલાઃ, સુધીસ્તુ ફલમશ્નુતે ॥ દંતા દલંતિ કષ્ટેન, જિહ્વા ગલતિ લીલયા ॥ ૧ ॥ અર્થઃ— મૂર્ખજનો જે કાર્યને, પોતે ક્લેશ જોગવીને કરે છે, તે કાર્ય ના ફલનો જોગ, જે બુદ્ધિમાન પુરુષ હોય છે, તે વિનાપ્રયાસે લીયે છે. કેની પઠે? તો કે જેમ દાંત છે, તે સ્વાર્થેલા સ્વોરાગને પ્રયાસ લઈ ચાલે છે, અને તેના સ્વાદનો તો રસકા એવી જિહ્વા જે છે, તે વિનાપ્રયાસે ઉપજોગ કરે છે ॥ ૧ ॥ અરે ! મારી હિતૈષી, પ્રાણવલ્લભા એવી કપિલા, મારા દર્શન વિના કેમ કરતી હશે ? અને તેના વિરહને મટાડવા હું જાઉં તો ઠીક થાય ? પરંતુ નિર્ધન એવો હું હવે જો ત્યાં જાઉં, તો મને જોઈ સહુ કોઈ હસે, તેથી મને લજ્જા આવે ? માટે હવે તે હું શું કરું ? એમ વિચારી પાતું વિચાશું કે હા, જ્યાં હું ગયો હતો ત્યાં જાઉં. અને ત્યાં જો ન જાઉં તો પઠી વિરહાતુર એવી મારી પ્રિયા પાસે જાઉં ? આવી રીતે વિચારરૂપ હિંમોલામાં ઝૂલતું જેનું મન છે એવો તે કૈશવ, કોઈએક ગામ ગયો. ત્યાં રહેલા કોઈક દયાલુ માણસે તેને જૂઠ્યો જાણીને દયા આપી દહીં અને ચોખાનું નોજન કરાવ્યું. પઠી ત્યાં એક વડ હતો, તેની નીચે જઈ સુતો. ત્યાં તો તેને સ્વપ્ન આવ્યું. અને તે સ્વપ્નમાં તેણે શું દીતું ? કે પોતાના ઘરની નીચે સ્વોદતાં પોતે એક રત્નોનું નરેલું ઘર દીતું અને તે ઘરનો પોતે માલીક થયો. ત્યારે તો પઠી તેના ઉત્સાહમાં પોતે સગા વહાલાંને આમંત્રણ કરી જમાડ્યાં. અને ત્યાં વલી પુરજનો મલ્યાં, તથા ગામનો રાજા પણ આવ્યો. અને પોતે જે સ્ત્રીને રસ્તામાં પરણ્યો હતો, તે નવીન સ્ત્રી પણ આવી. પોતાની પ્રથમની કપિલાનામા જે સ્ત્રી હતી, તેણે પોતાનો ઘણો સત્કાર કહ્યો. આ પ્રમાણે જ્યાં સ્વપ્નમાં દીતું તેવામાં તો કોઈએક રાસન હતો, તે ચૂંકવા લાગ્યો. ત્યારે તેના શબ્દે કરી તરત તે જાગી ગયો. અને પઠી વિચાશું કે અહો ! મારા ઘરમાં અટલું બધું ઇચ્છે છે, તે ઠતાં હું વલી આમ નીચારીની પઠે શામાટે ફરું હું ? એમ વિચાર કરીને તુરત ત્યાંથી જ પોતાને ઘેર જવા પાઠો વલ્યો. અને સ્વપ્નમાં જોયેલા પોતાના ઘરમાંથી નિકલેલા ધનથી અત્યંત ખુશી થઈ હસતો હસતો ઘેર આવ્યો. ત્યારે હસતે મુખે ઉતાવળથી ચાલ્યા આવતા પોતાના સ્વામીને જોઈને કપિલા સ્ત્રીયે વિચાશું કે અહો ! આ મારો સ્વામી ઘણું જ ઇચ્છે કમાઈને આવ્યો હોય, એમ લાગે છે. કારણ કે તેનું મુખ ઘણું જ ખુશીમાં છે, તથા તે ઘણો જ ઉતાવળથી ચાલ્યો આવે છે. એમ માની તે કપિલાયે પણ હર્ષે

करी तेनी स्नान, जोजनवगेरेथी घणीक सेवा करी. अने थोडी वार पठी तेना खडीयामां डब्यनो तपास करवा लागी, तो तेमां तो एक फुटलकोडी पण दीठी नहिं. त्यारें तो ते कपिला जट्टाणी महोटी आक्रोश करी बोली के तमें डब्य कमाइ लाब्या ठो, ते क्यां ठे ? अने केम क्यांइ देखातुं नथी ? अने केम बता वता पण नथी ? वली ते डब्य, मने ठेतरीने माराथी पण ठानुं राखवुं ठे, के शुं ? ते सांजला केशव बोळ्यो के हे प्रिये ! फिकर म राख. अने हर्ष राख. जे डब्यने जोइने तारुं मन प्रसन्न थाशे, तेडलुं डब्य तुं जोइश ? हाल तो एक काम करख, के कोइक वाणीयानी डुकानेथी आपण सर्वे स्वजनोने जोजन पूरुं पडे, तेडली रसोइनो सामान आपणे खाते लइ आव्य. अने तेनी, उत्तम रसो याने बोलावी मिष्ट एवी रसोइ तैय्यार कराव्य. कारण के काले सवारें आपणां सर्वे स्वजनोने आमंत्रण करी जोजन करावीने ए स्वजनोनी तथा गामना लोकोनी अने राजानी समझ, चित्तने चमत्कार उत्पन्न करे, एवुं महारुं उपार्जित करेलुं डब्य तुने देखाडवुं ठे ? ते सांजली कपिला कहे ठे, के त्यारें हालज देखाडो ने ? के अमें जोइयें तो खरां, के तमो केडलुंक धन कमाइ आव्या ठो ? अने हे स्वामीन ! तमारी उपार्जन करेली मिलकतनां जो मने दर्शन करावशो, तो हुं अत्यंत खुशी थइश ? अने वली हाल जे हुं स्वजनोने जमाडवा माटे घृत, गोल वगेरे सामान लावीश, ते मालना पैशा आपवानी मने धास्ती पण मटशे, अने वली मारा मनने शांति था शे ? आवां वचन सांजली केशव बोळ्यो के हे स्त्रि ! तुं बीलकुल फीकर राख नहिं. ज्यारें आपणा स्वजनो जमीने आहिं आवी उजां रहेशे, त्यारें हुं तुने तुरत सर्वे मिलकत देखाडीश ? माटें जो तारे मारा कमायेला डब्यनुं दर्शन करवुं होय, तो तो महारा कहेवा प्रमाणें सहु स्वजनने जलदी आमंत्रण कख. आवां सगर्व वाक्य सांजलीने कपिलाने तेना बोलवा पर विश्वास आव्यो, तेथी तेणें सहु स्वजनोने ते केशव जट्टना नामथी आत्रमंण देव राब्यां. अने तेथी गाममां पण एवी प्रसिद्धि थइ के केशवजट्ट घणुंज डब्य कमाइ आव्या ठे, माटे तेना उत्साहनुं सहु कुटुंबीयोने जोजन करावे ठे ? हवे ते सर्वस्वजनो, जोजन करवा माटे केशवने घेर आव्यां. जोजन करवा बेठां. अने ते सहुयें आनंदथी जोजन कखुं. पण त्यार पठी ते केशव, सहु देखे तेम धोतीयानो काढडो वाली हाथमां एक महोटी कोदाली लइने स्वप्रमां

जोयेली पोताना घर आगलनी जूमिने खोदवा लाग्यो. त्थारें तो ते स्व जन वगेरे सहु कोइ उजा रही पूठवा लाग्यां, के हे जाइ ! आ गुं खोदवा मांमयुं ? त्थारें ते केशव बोळ्यो के आ पृथ्वीनी अंदर मारुं सारजूत डव्य ठे. त्थारें लोकोयें पूठयुं के आहीं क्यारें, केटलुं, तथा कोणें माटेलुं ठे ? त्थारें केशव बोळ्यो के, ते कांही हुं जाणतो नथी. परंतु हुं ज्यां डव्य कमावा गयो हतो, त्यां रस्तामां एक गाम आव्युं हतुं. ते गाममां एक वड हतो, तो ते वडने सारो जाणीने तेनी ठाया नीचें हुं सूतो हतो. त्यां सूतां सूतां में जोयुं हतुं. त्थारें ते लोकोयें पूठयुं के जे वखतें तें डव्य जोयुं, ते वखत केम न लीधुं ? त्थारें ते जड बोळ्यो के हुं ज्यां लेवा तैय्यार थयो, त्यां तो मने कोइक गधेडे जूकीने जगाड्यो. आवां सांजली सहुकोइ कहेवा लाग्यां के अहो ! आ केशव तो महामूढ देखाय ठे. कारण के आ सर्व स्वप्नमां जोयेला डव्यने सत्य मानी तेने खोदी ने काढवा इठे ठे ? एम कही महोटो कोलाहल करी पर स्पर ताली दइ खड खड हसी, ते केशवने धिक्कार दइ, सहु कोइ लोको चाळ्यां गयां. त्थारें तेनी कपिला स्त्रीयें पण क्रोधायमान थइ द्वार कादवनी मूठी जरी, तेना माथा पर नाखी. अने तेने खूब धिक्काख्यो. एटलां वानां थयां, तो पण ते पाठो खोदतो बंध थयो नहिं. त्थारें पठी घणुंक खोदावाथी ते घरनी एक दम जीत पडी, तेथी ते केशवनी कड जांगी गइ. अने ते महाडुर्दाने पाम्यो.

आवां वचन सांजली पृथ्वीचंडनी सर्वस्त्रीयो, लाज मूकीने खड खड हसवा लागीयो. त्थारें पृथ्वीचंड कुमार बोळ्यो के हे बटुक ! तमें साचुं कहेजो. के ए केशव बटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्य करवा जेवुं ठे, के नहिं ? त्थारें हास्य करतो एवो ते विष्णु बटुक बोळ्यो के हे स्वामिन् ! हा, ते मूर्ख एवा केशवबटुकनुं आ सर्व चरित्र हास्यास्पद ज ठे. परंतु हे कुमार ! आपने हुं पूठुं बुं, के आ संसारमां सर्वलोको ते मूर्खबटुक समान ठे, एम केम कहेवाय ? त्थारें पृथ्वीचंड कुमार कहे ठे, के हे बटुक ! आ संसारी जीवो जे ठे, ते सर्व केशव बटुक समान ज ठे. कारण के ते पण केशवनी पठें कार्याकार्य, के हिता हित, कांइ जाणताज नथी. वली जुउ. ते मूर्ख एवा केशवनी अने संसारी जीवनी तमने हुं समानता कहुं बुं. के आ संसारी जीव जे ठे, केशवनी पठें चोराशी जीवायोनित्रमणरूप निख मागवामां ने जीख मागवामांज पोता नो सर्व काल गमावे ठे. वली संसारी जीव, कर्मपरिणतिरूप कपिला स्त्रीने

વશ થઈને નૃદેહરૂપ સુવર્ણનૂમિને પ્રાપ્ત થાય છે. ત્યાં તે જીવને અકામનિર્જ રાથી કાંઈક સુકૃતરૂપ સુવર્ણ મળે છે. વલી તે સુકૃત કમાઈ જતાં તે જીવ ને કામરૂપ ધૂર્ત એવો એક ઈંડજાલિક મળે છે. તે તેને વિષયવાસનારૂપ કન્યા દેખાડે છે, તેમાં તે લુબ્ધ થઈને તેનું તે પાણિગ્રહણ કરે છે. ત્યારે તે કામરૂપ ધૂર્ત ઈંડજાલિક તેનું સુકૃતરૂપ સર્વ ઇચ્છ હરીલીયે છે. પછી ગયું છે સુકૃતરૂપ સુવર્ણ જેનું એવો તે જીવ, અપૂર્ણમનોરથ થકો પાઠો વલી તિર્યગ્, નર, નારકીપ્રમુખના નવરૂપ ગામોમાં જમે છે. ત્યાં વલી કોઈક નવરૂપગામમાં તેને ધર્માચાર્યરૂપ દયાલુ મનુષ્ય, દયા લાવીને તપરૂપ દહિં અને જાત તેના દાનથી સ્વસ્થ કરે છે. પછી પાઠો તે જીવ, વડ સમાન પ્રૌઢ કુળને પામીને મોહરૂપ નિડામાં સૂવે છે. ત્યાં તે સ્વપ્ન તુલ્ય એવા જોગના પ્રિયયોગે કરી મોહ પામે છે. પછી તે કર્મપરિણતિરૂપ કપિ લાનું સ્મરણ કરતો થકો ઘેર આવે છે. અરે ! હે બટુક ! એ મોહનું માહાત્મ્ય તો જુઠ. આ જીવ, ગજ, વાજી, કોશ, નૂમિ, નૃત્ય, તેના પાલનરૂપ સુખને વલી સુખ માને છે. બાહેરથી જોવામાં મનોહર, અને અંદર રુધિર, માંસ, મલ, મૂત્ર, વિષ્ટા, પરુ, તેથી પૂરિત એવા યુવતીના અંગને વિષે મોહ પામીને કેવલ વિનાકારણ વિષ્ટાના કોડાની પઠે તેમાં રમે છે. વલી કામાનુરક્ત એવો આ સંસારી જીવ, ચર્મ, અસ્થિ, સ્નાયુ, તેણે બાંધેલું, અને નિરંતર ઘણુંજ શુદ્ધ રાખવાથી પણ સદા શ્લેષ્મ મેલથી યુક્ત, અને અસાર, એવા લલનાના મુખને, શુદ્ધ અને સ્વચ્છ એવા શરદ્દતુના ચંડમાની સમાન કહે છે. વલી અધમનર, મુખથકી નિકલતા ડુર્ગંધથી, ઘુંકથી તથા દાંતના મેલથી વ્યાપ્ત એવા કામિનીના અધરોષ્ટને અમૃતવત્ મિષ્ટ માને છે. વલી જોગાનિલાષી પુરુષ, હાડકાના દાંતને કુંદકલિકા સમાન માને છે. વલી કામી જીવ, મહિલાના માંસની ગ્રંથિરૂપ બેહુસ્તનોને કનકકલશ સમાન કહે છે. તથા મૂર્ખજીવ, ચર્મ અને અસ્થિ, તેના મઢેલા યુવતીના હસ્તોને કમલનાલની તુલ્ય કહે છે. વલી કામાસક્ત જીવ, વિષ્ટા મૂત્રના નાજન રૂપ સ્ત્રીના ઉદરને વજ્રમધ્યની ઉપમા આપે છે. વલી વિષયવ્યગ્ર જન, વિષ્ટાનિઃસરણનું સ્થાન અને નગરની ચાલ સમાન, એવા નારીના નિતંબને ગંગાપુલિનની તુલ્ય કહે છે. વલી કામાંધ જીવ, લોહી માંસની રચેલી, હાડકાની નલીની બનેલી, બાલાની બે જંઘાડેને, કેલના સ્થંજ સમાન

માને છે. વલી કામુક પુરુષ, રત્નાદિ સાર શૃંગારથી નૃષિત અને મુનિ જનને દુઃસ્વરૂપ એવા શ્યામાના શરીરને સુરસુંદરીની સમાન જાણે છે. માટેં હે બટુક ! આ સંસારી જીવ પણ પૂર્વોક્ત મૂર્ખ એવા કેશવ બટુક ની પઠેં વિરાધનાજ પામે છે. તેથી આ વિતથ એવા સંસારમાં કાંઈ સારજ નથી. આવો કુમારનો કહેલો સહુપદેશ સાંજલીને નષ્ટ થયો છે સ્વરૂપનો ગર્વ જેને એવી તે સ્ત્રીઓ, વિચારવા લાગીઓ કે અહો ! આ આર્યપુત્ર જે કાંઈ કહે છે, તે સ્વરેસ્વરું છે. કારણ કે આ આપણા અંગમાં તેમના કહેવા પ્રમાણેં કાંઈ પણ સુંદરત્વ નથી. કેવલ શ્વેતચર્મના ઢંકાવાથી ઉપરથી સુંદરપણું દેખાય છે. પરંતુ વસ્તુતઃ જોતાં તો, જેમ આપણા અંગમાં સુંદરત્વ નથી, તો વલી પુરુષના અંગમાં પણ સુંદરત્વ ક્યાં છે ? જેવાં આપણાં શરીર છે, તેવાંજ પુરુષનાં પણ છે. તેમ ઠતાં પણ આ આર્યપુત્ર, કેવલ સ્ત્રીના દેહનેજ કેમ નિંદે છે ? એમ જ્યાં વિચાર કરે છે, ત્યાં તો વલી પૃથ્વીચંડ કુમાર બોલ્યા, કે હે બટુક ! હાલ જે મેં કહ્યું, કે જે કામાસક્ત પુરુષ હોય છે, તે સ્ત્રીઓના શરીર ને વૃથા સુંદર માની મોહ પામે છે. તેમ વલી સ્ત્રીઓ પણ કામાસક્ત થઈ પૂર્વોક્તરીતેં દેખવામાં સુંદર અને વસ્તુતઃ સ્ત્રીના અંગની પઠેં ડુર્ગંધવસ્તુથી નર પૂર, એવા પુરુષોના શરીરને વિષે મોહ પામીને વિષકીટકની પઠેં રમે છે. પરંતુ પુરુષના કરતાં સ્ત્રીમાં ચાર દોષો વધારે હોય છે. તેથી તે વધારે નિંદ્ય છે. તે ચાર દોષ કયા ? તે કહે છે. કે તેમાં એક દોષ તો ઋતુનું આવું. બીજો દોષ, ડુર્ગંજનું ધારણ કરવું. ત્રીજો દોષ, સુવાવડ થાય છે, તે. અને ચોથો દોષ જ્યારેં પ્રસવ થાય ત્યારેં પૂર્વોક્ત ઋતુ વગેરે સર્વ ડુર્ગંધ અને સ્વરાવ પદાર્થો દેખવામાં આવે છે તે. તે માટેં તે સ્ત્રીના અંગમાં ચાર દોષો વધારે છે. એમ કહીને પાઠા વલી તે કેશવ બટુકના દૃષ્ટાંત સાર્યેં મેલવી કહે છે. કે હે બટુક ! આ જીવ, કેશવની પઠેં તેવા વિષય સુખરૂપ નિધિને આ દેહ રૂપ ઘરને વિષે જોવે છે, અને તે વિષયસુખને કુચેષ્ઠારૂપ કોદાલીથી સ્વોદે છે. પઠી આ જીવને સાધર્મિરૂપ સ્વજનો ના કહે છે, કે હે નાઈ ! વિષયસુખરૂપ ધ નને તું આ શરીરરૂપ ઘરમાંથી કુચેષ્ઠારૂપ કોદાલીથી મ કાઢ. તો પણ તે જીવ, તેડનું માનતો નથી. ત્યારેં પઠી તે કુચેષ્ઠારૂપ કોદાલીના પ્રહારથી ધર્મમર્યાદા રૂપ જીંત, તેની પર પડે છે. અને આ પ્રકારના ડુર્નયેં કરી અપયશરૂપ કચ રાથી તે વ્યાપ્ત થઈ જાય છે. અને પઠી કર્મપરિણતિરૂપ કપિલા સ્ત્રીયેં કરી

हेलना पामे ठे. अने पढी कटि जांगवासमान संसार दुःखमां पडे ठे. माटे आवा मूर्ख एवा केशव बटुकनी पठें निर्विवेकी एवा संसारी जीवना चरित्रने जोडने कोना हृदयमां वैराग्य न थाय ?

आ प्रकारनां ते कुमारनां वचन सांजली ते कुमारने मध्यस्थ एटले निष्पक्षपाती मानी तथा संसारनी पण असारता जाणी, ते सर्वस्त्रीयो, संवेगरंगरंगित थड गड्यो. अने कहेवा लागीयो के आपें ए सर्व साचुंज कछुं. परंतु हे आर्यपुत्र ! ते संसारनो त्याग ते कये उपायें थाय ? ते कृपा करी कहो. त्यारें पृथ्वीचंड कुमार बोव्यो के हे नडाउ ! सांजलो. के ते संसारत्यागनो उपाय तो एक धर्म, अने बीजुं सुगुरुनुं सेवन ए बेज ठे. तेमां गुरु पण केवा जोड्यें ? के जे संसारना जोगसुखमां लिप्त न होय ? ते सांजली स्त्रीयो बोली के हे प्रनो ! तेवा तो आप ज अमोने धर्मप्रबोध करनारा गुरु ठो. अने हे विनो ! अमो पण “आ स्त्रीयो पृथ्वीचंडकुमारनी ठे” तेवा शब्दें करी कृतार्थ थड्यो ठैयें. अने हवेथी अमारी सर्व जोगतृष्णा पण गड ठे. ते माटे हवे हमणांज अमोने ते उत्तम एवा जिनधर्मनी प्राप्ति करो. वली हे आर्यपुत्र ! आपने पण हवे आ बलेला घर समान संसारमां रहेवुं उचित नथी. आप सर्वधर्मना तत्त्वने जाणो ठो, तो त्यां आपने अमो अज्ञानी शुं कहियें ? आ प्रमाणें पोतानी सर्वस्त्रीयोने बोध पामेली जोडने ते कुमार, अत्यंत प्रसन्न थड कहे ठे, के हे नडनावी स्त्रीयो ! तमारो विवेक घणोज श्रेष्ठ ठे; तेथी तमोने कांइ धर्मनी प्राप्ति थवी दुर्लेज नथी. जेना हृदयमां धर्मास्तिक्य होय ठे, तेनी सत्कुल लाज वगेरे सर्वसामग्री सफल थाय ठे, अने तेने मोक्ष पण सुलज थाय ठे. ते माटे हे स्त्रीयो ! आपणे सर्वे, ज्यां पर्यंत धर्मसाधनना अवसरने एटले गुरु सामग्रीने पामीयें, त्यां पर्यंत संतुष्ट, सत्यवक्ता, दयार्ड, तथा नमस्कारपर, धर्मनिष्ठ थडने संसारमांज रहियें ? आबुं कुमारनुं वचन सांजलीने प्रसन्न थयेली ते स्त्रीयोयें ते वाक्य कबूल कछुं. अने ते सर्व, धर्मतत्पर थड.

हवे आ बनेली हकीगत त्यां वेठेला विष्णु बटुकें आवी कुमारना पिता हरिसिंह राजाने कही दीधी. ते जाणीने ते राजायें चित्तमां चितववा मां मयुं के अरे ! आ मारा पृथ्वीचंड कुमारने स्त्रीयो पण वश करी शकी नहिं.

अने ते स्त्रीयो उलटी तेनाथी बोध पामी. माटे हवे ते मारे शुं करवुं ? पण हा, एक बीजो उपाय ठे खरो. ते शुं ? तो के तेने आ मारा राज्यनी योजनामां नाखुं, तो तेने ते राज्यखटपट करवी पडे, तेथी तेमां व्यग्र चित्त थवाथी ते धर्मनो त्याग करे ? एम विचारीने ते नरसिंह राजायें, कुमारनी स्त्रीयो सर्व बोध पामी तेनी, तथा ते कुमारने राज्यगादिपर बेसार वाना विचारनी वात, पोतानी पद्मावती स्त्रीने कही. त्यां तो ते स्त्रीयें कहुं के हे स्वामिनाथ ! आज रात्रिने विषे मने स्वप्न आव्युं. ते स्वप्नमां में एवुं दीतुं के जाणे हर्षित ययेला देवें आपणा पृथ्वीचंड कुमारने महामहोत्सवें राज्यासन पर बेसाख्यो, तेवामां तो कांतिथी जरपूर अने प्रकाशमान एवो ते कुमार, त्यांथी उमीने एक प्रासादपर बेठो, त्यांथी वली पाठो ते कुमारने ते देवें तेज सिंहासन पर बेसाख्यो. तेवामां तो हुं जागी गइ. ते सांजली राजायें विचाखुं जे पृथ्वीचंड कुमारने राज गादीपर बेसारवानो मारो विचार तो ठेज, तेमां वली राणीने आवुं स्वप्न आव्युं, तेथी हाल कुमारने गादीपर बेसाखाथी तेनो प्रौढ प्रताप थाओ. ते माटे तेने सांप्रतज राज्यासनारूढ करवो. एम ज्यां विचार करे ठे, त्यां तो प्रतिदिननी रीत प्रमाणें कुमार, प्रातःकालमां पोतानुं सर्व धर्म कृत्य करीने पोताना पिताना पादवंदन माटे त्यां पिता पासें आव्यो. त्यारें प्रसन्न थयेला पितायें आसन आप्युं, तेथी ते तेनी पर बेठो. त्यारें तेने तेनो पिता आदर सहित कहेवा लाग्यो के हे वत्स ! अमारे तम जेवा स पुत्र ठे, तेथी अमो जाग्यवान् गणाइयें ठैयें, कारण के उंबसना वृद्धने जेम पुष्पडुर्जन होय ठे, तेम अमारा जेवाने तमारी जेवा पुत्र डुर्जन होय ठे. तो पण अमारा प्राचीनपुण्यना योगथी तम जेवो पुत्र अमने उपलब्ध थयो ठे. हे पुत्र ! सागर जेम चंडमाने जोइने आनंद पामे ठे, तेम चंड मा समान उज्ज्वल एवा तमने जोइने समुझनी पठें अमो आनंद पामी यें ठैयें. परंतु हे नंदन ! अमने विशेष अने वचनातीत हर्ष तो क्यारें थाय, के ज्यारें मेघामंवर ठत्र अने श्वेतचामरोयें करी सुशोजित, तथा मनोहर, अने प्रौढ एवा हाथी पर बेठेला सर्वसेवकोयें विंटेला, अने अट्टालिकापर चढेली एवी पुरजननी स्त्रीयोयें जोयेला, तथा जोवा आवेला माणासोनी गडदीथी संकुचित एवा राजमार्गमां चालता एवा तम

ने जोइयें ? माटें हे वत्स ! तमें आ आपणा राज्यने स्वीकारी वृद्ध एवां अमने अप्रमित एवा आनंददानने आपो. आवां वचन सांजली दाक्षिण्य निधि एवो ते कुमार, कहेवा लाग्यो के अहो ! मारी पर पुत्र पणानो स्नेह होवाथी मारां माता पिता तो मने राज्यासन पर बेसवा कहे ठे. परंतु हुं जेवा विषयोन्मुख प्राणीने ते राज्यासन पर बेसवुं विरुद्ध जे. ते केनी पठें ? के जेम हिमालय तरफ जवा इच्छता जनने दक्षिणमार्ग तरफ चालवुं अनुचित ठे ? पण गाढस्नेहवालां महारां माता पितानो ते राज्यासन पर बेसारवानो अत्यंत आग्रह ठे. तो हवे हुं शुं करुं ? तेमज वली माता पितानुं वाक्य माह्या पुरुषोयें मानवुं पण जोइयें. ते माटें मारे एम करवुं, के ज्यां सुधि गुरुनुं आगमन न थाय, त्यां सुधी राज्यासन पर रहेवुं. अने पठी मारे मारुं धाखुं करवुं ? एम विचारीने ते कुमार कहेवा लाग्यो, के हे पिताजी ! आ आपनुं वचन हुं कबूल करुं बुं. कारण के मुज किंकराथी आपनी आज्ञा उल्लंघन थाय नहिं ? परंतु हुं आपने कहुं बुं, के आवा महोटा राज्यनार उपाडवामां हुं जेवो, कायर पुरुष योग्य नथी. पठी आपनी मरजी ? तेवां वचन सांजली राजा बोव्यो के अहो ! हे पुत्र ! तमारो केवो विनय ठे ? अने केवी समजण ठे ? एम कही अत्यंत खुशी यशने तेना मस्तक पर हाथ मूकी ते मस्तकनुं आघ्राण करी सारा मुहूर्तने विषे हरिसिंह राजायें ते पृथ्वीचंद्रकुमार पर राज्यानिपेक कराव्यो. अने पोताना राज्यासन पर बेसाव्यो. त्यारें त्यां महोटा आनंद थवा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ राजराजोजयत्येवं, प्रवृत्तो बंदिजो ध्वनिः ॥ वादितानि सु तूर्याणि, नृत्यंति स्म पणांगनाः ॥ १ ॥ संपदो बहुधाऽऽयाताः, पुण्यां वृत्तो महोत्सवः ॥ पृथ्वीचंद्रनृपं प्रेक्ष्य, पितरौ मुदितौ नृशम् ॥ २ ॥ अर्थः—ते समय, बंदिलोकोनो तथा चोबदार लोकोनो “ राजराजे श्वर एवा पृथ्वीचंद्र कुमारनो जय थाउ. ” एवो शब्द थयो. अने सर्वजातिनां वाद्यो वागवा लाग्यां. तथा वारांगनाउ नृत्य करवा लागीयो ॥ १ ॥ वली मांमलिक राजाउनां अनेक प्रकारना जेठणां आव्यां. अने ते अयोध्या नगरीने विषे महा महोत्सव वरतायो. ते पृथ्वीचंद्र कुमारने राज्यासन पर बेठेलो जोइने तेनां माता पिता अत्यंत प्रसन्न थयां ॥ २ ॥ हवे ते पृथ्वी चंद्रराजा, राज्यलक्ष्मीने विषे अलुब्ध ठे, तो पण पोताना पितानी प्रसन्नता माटे जेम घटे, तेम राज्य वैवट चलावे ठे. परंतु ते राज्यासन पर

रहेलो कुमार, कोइ पंखी जेम पांजरामां पड्यो होय, हाथी जेम खाडा मां पड्यो होय, तथा मृग जेम आहेडीना करेला पाशमां पड्यो होय अने पत्नी तेउ जेम बुटवा माटे व्याकुलचित्त थाय, तेम व्याकुलचित्त थाय ठे. अने विचारे ठे, के अरे ! क्यारें मने गुरु मले, अने क्यारें आ हुं राज्य खटपटमांथी तूटुं ? अने वली ते कुमार, पोताना देशमां सर्वत्र अमारीनो पटह वगडावे ठे. बंदीलोकोने बंदीखानेथी ठोडी मूके ठे. व्यापारीनां दाण मूकावे ठे. ज्यारें ते कुमार राजा थयो, त्यारें सर्वजन शान्तवृत्तिवालां थयां, अने ते सारो धर्मिष्ठ राजा होवाथी ते नगरीनां सर्व लोको विकथानो त्याग करी धर्मकथा करवा लाग्यां. कहेलुं ठे, के “ यथा राजा तथा प्रजाः ” जेवो राजा होय, तेवी प्रजा पण थाय ठे.

हवे वारमा विजय विमानमां पृथ्वीचंडना जीव साथें देवता थंयेलो जे ज यसुंदर कुमारनो जीव हतो, ते कयां अवतखो ? तथा तेनुं शुं थयुं ? ते कहे ठे. के एक दिवस कोइ एक सुधननामा सार्थवाह ठे, ते महोदुं कौतुक जोवा सारु ते पृथ्वीचंड राजा पासें आववा माटे तेने दरवाजे उजो रह्यो. त्यारें द्वारपालें आवी पृथ्वीचंड राजाने विनति करी के महाराज ! कोइक सुधननामा सार्थ वाह आवेलो ठे, ते दरवाजामां उजो ठे, जो आप आज्ञा करो, तो तेने आहिं आववा दउं ? ते सांजली कुमरें हुकम कखो के तेने आववा दीयो. त्यारें प्रफुल्लित जेनुं मुखपद्म ठे एवो ते सुधनवैश्य, प्रतिहारनी रजाथी राज सजामां आवी पृथ्वीचंडने प्रणाम करी कांइक पोतें जेटणुं लाब्यो हतो, ते तेमनी समीप मूकीने सन्मुख बेगो. त्यारें ते पृथ्वीचंडें तेनुं सभ्मान करी तेने कहुं के तमारे कांइ जे विज्ञप्ति करवी होय ते करो. ते सांजली सुधन बोळ्यो के हे देव ! मारा गाममां एक आश्चर्यकारक उत्तम वृत्तांत बन्धुं ठे. ते उत्तम वृत्तांतने जोइने अत्यंत विस्मय रसथी पूर्ण थयेलुं मारुं हृदय, जाणे हाल फाटीं जाओ शुं ? एम थयुं ठे. तेथी ते वृत्तांत कहेवा जेवुं ठे खरुं, पण ते कहेवाने हुं शक्य नथी. तो पण आपनां दर्शन करवा आवेलो हुं, तेथी ते वातनुं यत्किंचित् तत्त्व कहुं हुं, ते सांजलो. त्यारें पृथ्वीचंडें कहुं के हे जाइ ! तेवुं वृत्तांत कोनुं ठे ? अने शुं ठे ? ते कहो. त्यारें ते सुधन सार्थवाह कहेवा लाग्यो के, ते एक तो में मारा नगरमां जोयुं ठे अने बीजुं वली आहिं आपने त्यां थवानुं ठे एम सांजळ्युं ठे. त्यारें पृथ्वीचंडें कहुं के जे

કૌતુક ત્યાં તમારા ગામમાં જોયું, તે કેવું છે ? તે કહો. ત્યારે તે કહે છે કે.

હે દેવ ! કુરુદેશનું નૂષણ, અલન્યદૂષણ, સ્વર્ગથી સુંદર, મણિજડિત મંદિરવાલું, સુવિસ્તીર્ણ ઘટાં પણ વ્યાપારીજનોથી સંકીર્ણ. નટનટાદિકેં કરી મનોહર, એવું એક ગજપુર નામા નગર છે. અને તેમાં હું રહું છું. ત્યાં વલી નિર્મલ એવા ચિત્તથી તથા વિત્તથી નિર્ગર્વ, અને કલ્યાણે રત્નાદિકનો સંચય જેણે એવો કોઈએક રત્નસંચય નામા શ્રેષ્ઠી રહે છે. તેની વિકસિત એવા પદ્મના પત્ર સમાન નેત્રવાલી, લઢ્ઢમીસમાન લઢ્ઢણયુત, રસરૂપજલની તલાવડી, ગતિયેં કરી હંસ જેવી, એક સુમંગલા નામા સ્ત્રી છે. તે સ્ત્રી એ રત્નસંચય પુરુષને જ જોઈયેં, તેમ એ સ્ત્રીને એ રત્નસંચય પુરુષ જ જોઈયેં, તેમ ઘણી વાર સુધી વિચારીને જાણે વિધિયેં તે વેદુનો સંબંધ કલ્યાણ હોય નહિં ? એવાં વેદુ છે. હવે અર્થ, અને કામ તેમાં રત અને પુત્રની ઇચ્છા કરતાં, એવાં તે દંપતીને જાણે પ્રત્યક્ષ પુણ્યનો રાશિજ ઉપલબ્ધ થયો હોય નહિં ? તેવો એક પુત્ર પ્રગટ થયો. (કવિ કહે છે કે તે બારમા વિજયવિમાનમાં દેવતા થયેલો જયસુંદર કુમાર હતો, તે અવતલ્યો.) ત્યારે તે શ્રેષ્ઠીયેં હર્ષથી સર્વ નગરને આશ્ચર્ય થાય અને આશ્વા વિશ્વને વિસ્મય પમાડે એવો પુત્રજન્મ મહોત્સવ કલ્યાણ. તે પુત્ર, જ્યારે ગર્ભમાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેની માતાયેં સ્વપ્નમાં આશ્વા સમુદ્રનું પાન કલ્યાણ હતું, તેથી તે સ્વપ્નને અનુસારેં તે પુત્રનું “ ગુણસાગર ” એવું નામ પાડયું, નવ નંતર તે પુત્રનું પાંચ ધાવમાતાયેં પાલન કરવા માન્યું. અને જ્યારે તે જરા મહોટો થયો, ત્યારે તેને સર્વ કલાઉત્તરો અન્યાસ કરાવ્યો. પછી અનુક્રમેં તે કુમારને તરુણીજનનું જીવનનૂતન અને લાવણ્યનું સ્થાનક, એવું તારુણ્ય પ્રાપ્ત થયું. ત્યારેં તો તે સુશીલ એવા કુમારને બાલા, શ્યામા, અને પ્રૌઢા એવી સ્ત્રીયો, કામ વિકારથી જોવા લાગી, તો પણ તે કુમાર નિર્વિકારી હોવાથી, યત્કિંચિત્પણ કામાસક્ત થયો નહિં. કેની પઠેં ? કે જેમ પદ્મ છે, તે જલમાં રહે છે, પરંતુ તે જલથી લિપ્ત થાતું નથી તેની પઠેં ? હવે એક દિવસ તે નગરમાં યત્તમ, ગુણાઢ્ય અને શિષ્ટ, અતિ રૂપવાલી જાણે આવ દિક્કન્યાઉંજ હોય નહિં ? એવી મનોહર, અને ગુણસુંદરીનામક કન્યા જેમાં મુખ્ય છે, એવી તે ગામના રહેવાસી કોઈક આવ શ્રેષ્ઠીયોની આવ કન્યાઉં રહે છે. તે એક દિવસ આવે કન્યાઉં એક ઠેકાણે રમતી હતી. ત્યાં તે કન્યાઉંયેં પોતાના મિત્રની સાથેં રાજ્યમાર્ગમાં ચાલ્યા જતા, મનોહર એવી આકૃતિ વાલા, રૂપથી સુંદર એવા

ते गुणसागर कुमारने दीगो. ते जोइने तुरत ते आठे कन्याउ, कामव्याप्त थइ गइ. अने पढी ते आठे कन्याउयें त्यांने त्यां एवी प्रतिज्ञा करी के आ पणे जो वरवो, तो आ पुरुषनेज वरवो. परंतु बीजा कोइने वरवो नहिं. एम प्रतिज्ञा करी ते सर्व कन्याउ, पोत पोताने घेर आवीयो. अने पोतानी जे प्रतिज्ञा हती ते पोत पोताना पिताने कही आपी. ते सांजली ते सर्व कन्याउना पिताउयें खुशी थइ ते वात गुणसागर कुमारना पिता रत्नसंचयने कही. अने वली कथुं के अमो आठे जण, अमारी आठे कन्याउने तमारा पुत्रने आपवा आव्या ठेयें ? ते सांजली रत्नसंचय श्रेष्ठी कहेवा लाग्यो, के अहो शेठीयाउ ! आ संबंध तो जेम पाननी साथें सोपारीनो संबंध थाय, तेवी रीतनो उत्तम ठे. अने तमो ज्यारें तमारी कन्याउने मारा पुत्रने आपवा आव्या ठो, त्यारें तो ते संबंध करवानी हुं शा माटे ना कहुं ? माटे ते वातनी हुं हा कहुं हुं. त्यारें पढी कन्याउनो पृथ्वीचंड कुमार साथें संबंध कखो. अने पढी परस्पर, उत्तम लग्न जोवशावी लग्न करवानी धाम धूम करवा लाग्या. हवे तेवामां गुं बन्युं ? के एकदिवस गुणसागर कुमार पोताना घर नी वारीमां बेगो बेगो पुरनी शोना जोतो हतो, तेवामां तेणें तपे करी सर्व शरीर जेनुं कृष्य थइ गयुं ठे, आंखो जेनी वंदी जती रही ठे अने गोचरी माटे जमता, एवा कोइएक मुमुक्षु मुनिने जोया. तेने जोइने ते कुमार, मनमां विचार करवा लाग्यो के अहो ! आ मुनिनो वेष अत्यंत सुंदर ठे. तथा धूसर प्रमाण दृष्टिराखी इरियावहिय शोधता चाव्या जाय ठे. तेम तेनी सर्व इंद्रियो केवी सुगुप्त ठे ? तेमनी गति पण मंद ठे. आवो वेष, में पण कोइक जवमां अनुजव्यो होय ? एम लागे ठे. एम विचार करतां ते गुणसागरने तुरत अत्यंत मूर्छा आवी गइ. ते जोइने संच्रांत जेनां चित्त ठे एवो सर्व सुहृद्दर्ग एकदम दोडी, वंहुं जल लावीने ते गुणसागर पर ठांटवा लाग्यो. अने तेने शीतल एवा चंदननो लेप कखो. तथा ताडना पंखाथी पवन नाख्यो. आम एक ऋणवार करवाथी ते कुमार स्वस्थ थयो. त्यारें दुःखित थयेलां तेनां माता पिता वगेरे, तेने पूठवा लाग्यां के हे पुत्र ! आम अकस्मात् तुने गुं थयुं ? गुं तारुं युवानवय होवाथी आ घरनी बारीमांथी कोइ युवतीस्त्रीने रस्तामां चालती जोइने कामातुर थवाथी तुने मूर्छा आवी ? के गुं सामंतनी अथवा मंत्रीनी कन्या जोइने मूर्छा आवी ?

કે શું થયું ? તે કહે. અને હે પુત્ર ! જે કારણથી તારા મનમાં ડુઃખ થયું હોય, તે કહે. અને તું જેમ કહીશ, તેમ હું કરી આપીશ ? તે સાંજની ગુણ સાગર કુમાર બોલ્યો કે હે પિતાજી ! મોહના ઔત્સુક્યથી સુખને દેનાર, અતિ મૂર્ખજનને પ્રિય, ડુઃખના મૂલનૂત, એવા જોગને વિષે તો રોગની પઠેં મારું મન, કોઈ દિવસ આસક્ત થાતુંજ નથી. કારણ કે મેં પૂર્વે ઘણાંક સુખો, દેવ લોકોને વિષે જોગવ્યાં છે, તો પણ હજી મારી તૃપ્તિ થઈ નથી. તો તુજ એવા આ લોકના જોગથી તો શુંજ તૃપ્તિ થવાની છે ? કાહિં નહિં. અર્થાત્ દેવલોકોના જોગો મારા મનને હરણ કરી શક્યા નહિં, તો વલી આ બીજત્સ એવા મનુષ્યજોગો, તે શું મારા મનને વશ કરી શકશે ? અને જે કોઈ કાર્ણે અમૃતનું પણ પાન કરતા નથી, તે શું વિપનું પાન કરશે ? અને હે પિતાજી ! જો તમો મારા મનોરથજ પૂરવાની ઇચ્છા કરતા હો, તો મને આપ આનંદથી શ્રામણ્ય લેવાની રજા આપો. કે જેથી હું મનોહર એવા શ્રામણ્યને સ્વીકારું ? હે તાત ! હાલ રસ્તામાં ગોચરીયેં જાતા એવા મુનિને જોડને પૂર્વ જવોમાં જે મેં ઘણાક કાલ ચારિત્ર પાઢ્યું છે, તે મને હાલ સ્મરણ થઈ આવ્યું છે, તેથી હવે આ ગહન એવા સંસારને વિષે એક ક્ષણ વાર પણ હું રહેવાને શક્ય નથી. જેમ શ્વેતપદ્મવાલો હંસ છે, તેને જો માનસરોવરનો યોગ મળે, તો પછી તે કોઈ ઢાઢાડો બીજા પદાર્થનું અવલંબન માગે ? ના નજ માગે. અને વલી તે માનસરોવરને મૂકીને પોતાની ઉત્તમવર્ણવાલી પાંચોને કચરામાં બોલવા ઇચ્છે ? ના નજ ઇચ્છે. તેમ હું આવા સારનૂત સંયમને ઢોડી કાઢવસમાન સંસારમાં કોઈ ઢાડો આસક્ત થાઉં ? ના નજ થાઉં ? આવાં વચન સાંજની તેનો પિતા કહેવા લાગ્યો કે હે પુત્ર ! આ તું શું બોલે છે ? અરે આમ તને કોણે નરમાવ્યો છે ? શું હાલ તારો સંયમ લેવાનો વસ્ત છે ? ના. જોને વિદ્વાન લોકોયેં મનુષ્યને પોતાની આયુષ્યના ત્રણ જાગમાં ત્રણ વર્ગ, યથાસમય સાધવાનું કહ્યું છે. તેમાં એક અર્થ, બીજો કામ, ત્રીજો મોક્ષ. તેમાં બુદ્ધિમાન્ મનુષ્યેં પ્રથમ યુવાવસ્થામાં તો અર્થ અને કામ એ બેજ સાધવા. પછી જ્યારે પ્રૌઢાવસ્થા થાય, ત્યારે મુક્તજોગ એવા પ્રાણીને ધર્મારાધન કરવું. કહેલું છે કે ॥ શ્લોક ॥ પ્રથમેનાર્જિતા વિદ્યા, દ્વિતીયે નાર્જિતં ધનમ્ ॥ તૃતીયેનાર્જિતોધર્મ, શ્રતુર્થે કિં કરિષ્યતિ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—મનુષ્યને પ્રથમ વયમાં વિદ્યા સંપાદન કરવી, બીજી યુવાવસ્થામાં ધન સંપા

दन करवुं, त्रीजी प्रौढावस्थामां धर्म संपादन करवो, अने पढी तुर्य अवस्थामां गुं करजो ? कांइज नहिं. माटे हे पुत्र ! हाल तो तारे अर्थ, अने काम संपादन करवाने उत्सुक रहेवुं. ते सांजली कुमार बोळ्यो के हे पिताजी ! तमोयें कह्युं ते तो साचुं ठे, परंतु जे सुख, धर्मथी प्राप्त थाय ठे, ते सुख कोइ दिवस, घणा काल पर्यंत जोगवेला विषयजोगथी प्राप्त थातुं नथी. कहेलुं ठे के ॥ श्लोक ॥ अविदितपरमानंदो, वदति जनोविषयएव रमणीयः ॥ तिलतैलमेव मिष्टं, येन न दृष्टं घृतं क्वापि ॥ १ ॥ अर्थः— जेणें ज्ञानसुखनो आनंद लीधो नथी, ते मनुष्य, आ तुल्ल एवा विषय सुखनेज सारुं कहे ठे, केनी पठें ? तो के जेणें घृतने कोइ दिवस दीतुं पण नथी, ते जीव तेलनेज मितुं कहे ठे. अने हे तात ! आ अनादि संसारने विपे फरता एवा जीवें स्त्रीजोग, जोजन, नृपण प्रमुख ने जोगव्यां ठे, ते समय विषयजोगादिकना पदार्थ जो आपणे एकठा करीयें, तो ते आखी पृथ्वीमां पण समाय नहिं एटला थाय ? तेमज वली आ अनादि संसारमां फरता आपणें जीवें जे जल पीयां ठे, ते जल जो आपणें एकठां करीयें, तो ते अनंता समुद्र जराइ रहेवाथी पण वधे. वली आ अनादिसंसारने विपे आपणे जीवें जे जे फल खायां ठे, ते फल जो आपणे एकठां करीयें, तो ते सर्व फल आ पृथ्वीना सर्व वृक्षोनां फल करतां पण वधी पडे ? वली हे पिताजी ! आ संसारने विपे एवा कोइ जोग नथी, जे आपणे जीवें जोगव्या न होय ? कारण के आपणे जीवें एकेक जोग अनंती वार जोगव्या ठे, तो पण हजी आ जीव, तृप्त थातो नथी. कोनी पेठे ? के जेम कोइ रांकने स्वप्नामां मिष्टान्नजोजन मले, ते जेम तृप्त थाय नही ? अने वली ते जवांतरने विपे जे कांइ सुख मळ्युं ठे, ते सर्व सुख, आ हालना जवने विपे स्वप्नसमान थइ गयुं ठे. माटे हे पिताजी ! तमोने पण कहुं ठुं, के हवे समजो, समजो. आ असार संसारमां मोह पामो मां. हे तात ! तमो खरुंज जाणजो जे आ जीवने विषयजोगना जोगववाथी तृप्ति कोइ काजें थातीज नथी, तेमाटेज मुक्ति साधनमां रक्त एवा विवेकीजनो ते जोगने माटे कांइ पण आचरण करता नथी. परंतु मोह माटे करे ठे. माटे हे तात ! हवे मने संयमव्रत ग्रहण कर वामां विघ्न करशो नहिं ? कारण के हुं जरूर प्रव्रज्या ग्रहण करीश ?

આ પ્રકારે તે ગુણસાગરનો સંયમ લેવાનો અત્યાગ્રહ જાણીને તે રત્ન સંચય શ્રેષ્ઠી કાંડ પળ બોલવા સમર્થ થયો નહિં. ત્યાં તો વલી ત્યાં બેઠેલી તે ગુણસાગરની માતા, રુદન કરતી કહેવા લાગી, કે હે પુત્ર ! આ શું કહો છો ? શું અમો બેઠાં તમો દીઠા લીયો ? હા ! તે કેમ બને ? વલી હે વત્સ ! મારા મનરૂપ પૃથ્વીનેવિષે, “ આ સત્પુત્રથી મને સર્વ લાજ થાશે ” એવી આશારૂપ ડુમ ઉત્પન્ન થયો છે, અને તે ડુમને તમોયેં વિનયરૂપ જલથી સિંચી મહોટો પળ કહ્યો છે, તો તેને આ સંયમ લેવા જવારૂપ પ્રતિકૂળ પવનથી હાલ ઉઘેદ કરવા કેમ ધારો છો ? અને હે પુત્ર ! તમારા વિના મારું આ હૃદય, પાકેલા ફલની પઠેં તુરત ફાટી જાશે ? વલી હે વત્સ ! તમ જેવા સત્પુત્રને અમારા જેવાં જરાજર્જરિત માતા પિતાને ઢોઢી નાગીં જાવું યોગ્ય છે ? ના નથીજ. માટે હે નંદન ! જાજી તૃષ્ણાએં ઝઘેરેલા એવા તમોયેં અમારું પાલનજ કરવું. હે પુત્ર ! અમારે તો જે કાંડ કહેવું હતું, તે કહ્યું. હવે જેમ તમારા મનમાં આવે, તેમ કરો. તે સાંજલી ગુણસાગર કુમાર બોલ્યો કે હે માતા ! જે કાંડ તમોયેં કહ્યું, તે સર્વ સત્ય છે. પરંતુ મૃત્યુનો કાંડ નિયમ છે ? ના નથીજ. જુઠ, તે મૃત્યુ ક્યારેંક બાલક હોય, તેને લઈ જાય છે, અને વૃદ્ધ, તથા રોગી હોય, તેને રહેવા દે છે. માટે જો તે મૃત્યુ મિત્ર હોય, અથવા જે માણસ એમ જાણતો હોય, કે હું અમર છું, તો તે પ્રાણીને સંયમ લેવામાં પ્રમાદ કરવો યોગ્ય છે. વલી હે માતા ! તમારા કહેવાથી કદાચિત્ હું ધર્માચરણમાં આલસ્ય રાખું, અને એમને એમ મને કાલ લઈ જાય, તો પાતું વલી મુને સંસાર ચ્રમણ તો ઝુઝુંજ રહે ? આ અનાદિ એવા અસાર સંસારને વિષે કર્માધીન એવા જીવો અનંતી વાર પિતા, માતા, પુત્ર, જગિની, નાડ, શત્રુ, મિત્ર, કલત્ર, સ્નેહીપણને પામ્યા હશે ? તો તે જીવો માંહેલો હું પણ છું. અને તમે પણ છો. તો તેમાં વલી મારે માટે અવડો મહોટો સ્વેદ શા માટે કરો છો ? અને હે જનનિ ! તમોને એક લૌકિક દૃષ્ટાંતથી પૂરું પૂરું, કે કોઈએક માતા હતી, તે પોતાના કુમારપુત્રને લઈને એક સરોવરમાં વસ્ત્ર ધોવા ગઈ, તે પુત્રને સરોવરના કાંઠાપર બેસાડ્યો. પછી પોતે વસ્ત્ર ધોવા લાગી. ત્યાં તો સાર્થે આવેલો તે પુત્ર, સરોવરમાં નાહાવા પડ્યો, અને નાહાતાં નાહાતાં આગલ જતાં સ્વાડો આવવાથી તે સ્વાડામાં ડુબવા લાગ્યો. તેને ડુબતો જોઈ

तेनी मायें कल्पांत करवा मांझ्यो. त्यां तो दैवयोगें ते पुत्र, पाणीना जोरथी तेनी माता ज्यां उनी ठे, त्यां तेनी पासें आव्यो. तो हवे हे माता ! तेनी मातायें ते पुत्रने पकडीने बाहार काढवो, के उलटो धक्को मारी मूबाडी देवो ? ते कहो. त्यारें तेनी माता बोली के ना तुरत ते पुत्रने बाहारज काढवो. तेने कांश् धक्को मारी मारी न खाय ? त्यारें कुमार कहे ठे, के तेम हुं पण आ संसारमां सुबतो हतो, तेमां कोश्क पुण्यना योगथी तमारी कुखरूप अव लंबन पाम्यो हुं अने नजिक किनारे आव्यो हुं, तो पाठो तमारे मने पूर्वोक्त रीतें संसाररूप सरोवरमां नाखवो घटे ठे ? ना नहीज. अने मारे माथे ज्यारें जरूर मरण ठे, तो हुं तमोने श्छ हुं, तो पण शा कामनो हुं ? वास्ते अगाध एवा संसारसमुद्ध्यी नीकलवा श्छता एवा मने तमारे वारवो, ते ठीक कहेवाय नहिं. अने हे जननि ! अंध कूप, सलगतुं घर, संमुद्, रोग, इत्यादिक महाकष्टमांथी निकलता अने राज्यने प्राप्त थता एवा पुत्रने कोश् मा बाप तेवा सुखथी वारे ? ना नज वारे. तेम पूर्वोक्त अंध कूपादि समान संसारमांथी निकली संयमरूप राज्यने प्राप्त थता मुने तमारे पण वारवो घटे ? ना नज घटे. कह्युं ठे के ॥ श्लोक ॥ शेषकार्येष्वपि प्रायो, विलंबोहानिकृन्मतः ॥ तत्प्रसिद्धश्च लोकेऽस्मिन्, धर्मस्य त्वरिता गतिः ॥ १ ॥ अर्थः—सर्व कार्य थश् रह्युं होय अने यत्किंचित्कार्य बाकी रह्युं होय, तो तेने विपे पण जे विलंब करवो, ते विलंबने पण हानिकारक मानेलो ठे अने “ धर्मनी गति तो त्वरित ठे, ” एम सर्वत्र लोकमां प्रसिद्ध ठे, तो ते धर्ममां शामाटे विलंब करवो ? आ प्रकारनां ते कुमारनां वचन सांजली बली माता कहे ठे, के हे पुत्र ! ते तो ठीक. पण आबुं तमारुं अत्यंत कोमल अंग ठे, ते ठतां ते संयमधर्मने तमें केम पाली शकशो ? कारण के ते संयममां तो जेम शिरपर पर्वतना नारने सहन करवो पडे, तेम निरंतर मोहोटा व्रतरूप पर्वतनो नार सहन करवो पडशे. तथा तेमां घणाक परिसह अने उपसर्गो सहन करवा पडशे, तो तेने तमें सुकुमार अंगोथी केम सहन करी शकशो ? अने हे वत्स ! तमने हुं केटलुंक कहुं, परंतु चारित्राचरण जे ठे, ते तम जेवाने दुष्करज ठे, ते माटे आ मनोहर गृहस्थाश्रम मां रहीनेज जिनधर्मनुं यथाशास्त्र आचरण करो. ते सांजली वली गुण सागर कुमार बोळ्यो, के हे अंब ! आ दीक्षानां दुःखथी पण जेनी संख्या

नथी एवां उग्र एवी वैतरणीमां पडवानां, कूटशात्मलीवृक्षनां, तप्तवालु कामां तपवानां, कुंजिपाकमां पडवानां, शूली आरोपणां, करवतथी विदारण थवानां, बरढी, तरवार, कटार तेथी ठेदावानां, तरवार सरखा पत्र ठे जेनां एवा वृक्षना पत्रथी ठेदावानां, कुतरां, ढीकपट्टी प्रमुख फाडी खानारा जानवरोथी दुःखी थवानां दुःखो, में घणांज नरकावासमां जोग व्यां ठे. तेमज वली तिर्यग्योनिना जवमां गाडां साथें जोडावानां, हल वहन करी तेने खेंचवानां, नारारोपणनां, तेमां पण वली परोणा, सोइ जे वी लोढानी थार, लाकडी प्रमुखना मार तेनां, तथा चूख, तृषा, टाढ, तडको, परवशपणुं, ए वगेरेनां अनंतदुःखो में जोगव्यां ठे. तेमज वली मनुष्यना जवमां जराणां, जन्मनां, गर्जनां, शोकनां, अनिष्टना संयोगनां अने इष्टना वियोगनां, शरीरने विपे रोग प्रमुखनां, तथा मननां. एवां में घणांज दुःखो जोगव्यां ठे. तो हवे ते सर्व दुःखो संजारीने सुखने माटे हाल हुं आ यतिधर्मेने केम न आचरुं ? आवां वचन सांजली मातायें जाणुं जे आ पुत्रने संसारपर तीव्र वैराग्य थयो ठे, तेथी तेनो संयम लेवानो दृढ निश्चय ठे. माटें ते आपणुं कांहि पण कछुं मानशे नहिं ? तेथी जे फोगट फां फां मारवां, ते व्यर्थ ठे. एम जाणीने रुदन करती एवी तेनी माता ते गुणसागरकुमारनां वेदु चरण ग्रहीने महोटा शब्दथी कहेवा लागी के हे वत्स ! तमें संयम लेवाना दृढ निश्चयवान थया ठो, तो पण जेनो त मारी साथें संबंध कखो ठे, ते मनोहरा एवी आठे कन्याउनुं तमें पाणिग्रहण करी निःसत्त्व एवी जे हुं, ते मारा हृदयने जरा अवलंबन आपो. अने हे पुत्र ! ज्यारें हुं तमने परेणोला जोउं, त्यारेंज हुं कृतार्थ थइ एम जाणुं, अने मारा मनने निवृत्ति पण त्यारेंज थाय. वली बीजुं शुं थाय ? के ते तमोने परणोली जे ए आठ स्त्रीयो होय, ते मने आधार थाय. ते सांजली कुमार कहे ठे के हे अंब ! तमो मारे माननीय ठो, तेथी ते तमारुं वचन मानी ते आठे कन्याउने हुं वरीश, परंतु वखा पढी तुरत हुं दीक्षा लइश, तेमां मने बिलकुल अवरोध करशो नहिं. अने वली हे जननि ! जेनुं मारे पाणिग्रहण करवुं ठे, ते कन्याउना प्रत्येक पिताउने कहेवरावो के, आ अमारो गुणसागर पुत्र, तमारी कन्याउनुं पाणिग्रहण करीने तुरत दीक्षा लेशो. अने आम कहेवराव्या पढी जो तेउनी इच्छा हशे, तो ते परणावशे.

ते सांजली ते कुमारनां माता पितायें पोताना आठे वेवाइने कुंवरना कहे वा प्रमाणें कहेवराव्युं, त्यारें तो ते सर्व वेवाइ नाखुश थइ बोल्या के ते वात तो अमारी कन्याउने पूढी जोइयें, अने ते जेम कहे, तेम करीयें ? एम कही ते आठे जणे पोत पोतानी आठे कन्याउने पूढी जोयुं के हे कन्याउ ! जेनी साथें तमारो संबंध अमोयें कखो ठे, ते वर तो अतिवैरा ग्यवंत ठे, तेथी तेनां माता पिता कहेवरावे ठे, के आ अमारो पुत्र, तमारी कन्याउने परणीने तुरत दीक्षा लेजे ? माटें तेमां तमारी शी मरजी ठे ? जो तमारी मरजी होय, तो तमोने तेनी साथें परणावीयें, नहिं तो पढी बीजानी साथें परणावीयें ? ते सांजली ते आठे कन्याउ पोत पोताना पिताने कहेवा लागी के, हे पिताजी ! तमो जरा विचार तो करो, के जे पुरुषनी अमो वाग्दानथी स्त्रीयो कहेवाणी, ते मटी वली बीजानी स्त्रीयो ते केम थाइयें ? माटे जो ते अमने परणनारा कुमार, लग्न थया पढी संसारमां रहेजे, तो अमो संसारमां रहेजुं, अने जो ते दीक्षा लेजे, ते अमो पण तेमज करजुं ? परंतु बीजा वर साथें आदेहथी वरजुं नहिं. अने एम करतां कदाचित् जो तेनी साथे तमो नहिं परणवो, तो आमने आम अमो कुंवारीयोज रही दीक्षा लेजुं. अने हे पिताजी ! शास्त्रमां पण एक कन्याने वे ठेकाणे देवानो महोदो दोष केहेलो ठे ॥ श्लोक ॥ सकृज्जल्पंति राजानः, सकृज्जल्पंति पंथिताः ॥ सकृत्कन्याः प्रदीयंते, त्रिण्येतानि सकृत्सकृत् ॥ १ ॥ अर्थः— राजाउ जे ठे, ते एकज वार हुकम करे ठे, तेम पंथितो पण एकज वार बोले ठे, अने बोलीने फरता नथी. तेम कन्या पण एकज वार अपाय ठे, बीजी वार पाढी बीजाने अपाती नथी ॥ १ ॥ ए त्रण वानां एकज वार थाय ठे. माटे सर्वथा अमारो विवाह तो तेनी साथेंज करो. ते सांजली ते कन्याउना आठे पिताउयें गुणसागरनां माता पिताने पोत पोतानी कन्याउने गुणसागर साथें परणावानी हा कही. त्यार पढी बेहुस्थलें महोदो विवाहोत्सव मंमाणो. कन्याना तथा वरना पिताउयें हर्षित थइने मनोहर रेशमी उल्लेचो जेमां बांधेला ठे, मोतीना जुमखायें करी युक्त, मणियोयें मंथित, एवा मंथपो बनाव्या. तथा जेने जोइने स्वर्गस्थ देवोने पण विस्मय थइ जाय एवां दिव्य पुष्प, चंदन, तांबूल, रत्नना तथा सुवर्णना आचरणो, अने मनोहर एवां वस्त्र, ए वगेरेथी सुशोभित एवां

તેનાં સર્વ સંગાં સંબંધી મલ્યાં. વલી તે લગ્ન મહોત્સવમાં અનેક પ્રકારની રસોડ્યો બનાવી તેથી સદુ કોડ જમવા લાગ્યાં, તથા મનોહર એવાં તૂર્ય વગેરે વાજિત્રના નાદરૂપ ગર્જનાયેં યુક્ત, ત્યાં એકઠી થયેલી સ્ત્રીયોયેં પહેરેલા હિરા જડિત આનરણોના ળ્લ્લકારારૂપ વિજલીવાલો, મનોહર સુંગધડ્વ્યયુક્ત જે જ લ તેનાં ળાંટણારૂપ વૃષ્ટિયેં કરી પંકોજ્મ જેમાં થયો ળે એવો જાણે નવિન મે ઘજ આવ્યો હોય નહિં? તેવું લાગવા મામયું. આવી રીતેં મહામહોત્સવ વર્ત્તા વાથી ગામમાં માણાસોને આવવા જવાનો રસ્તો પણ બંધ થડ ગયો. હવે એમ કરતાં જ્યારેં લગ્નનો સમય થયો, ત્યારેં તે ગુણસાગરને સ્નાન કરાવી, મનોહર અલંકાર વસ્ત્રો પહેરાવી, વરઘોડે ચડાવ્યા. અને પઠી તે વરઘોડે ચડીને ચાડ્યા. ત્યારેં ત્યાં અનેક વાજિત્રો વાગવા લાગ્યાં. અને સુવાસિની સ્ત્રીયો, મંગલગીત ગાવા લાગીયો, અને મૃડુતાથી નગારાં નિશાન પણ વાગવા લાગ્યાં. માગધ, બંદી, ચારણ, જાટ તે સર્વ ઁંચે સ્વરેં તેના ગુણગણનું વર્ણન કરવા લાગ્યા તથા સ્તુતિ અને આશીર્વાદ દેવા લાગ્યા. અને તે હર્ષોત્કર્ષથી સિંહની સમાન નાદ કરવા લાગ્યા. ત્યારેં તે માગધાદિ અને યાચકલોકોને રાજાયેં સન્માનપૂર્વક ઘણુંક ધનનું દાન દીધું. એમ અત્યામંબરથી વરઘોડે ચડેલો ગુણસાગર કુમાર, પોતાના સસરાને ઘેર તોરણ પાસેં આવી ઁંજો રહ્યો. ત્યારેં સર્વ વૈવાહિક ક્રિયા થવા લાગી. હવે ત્યાં વિવાહની જે જે ક્રિયા થવા લાગી તે પ્રત્યેક ક્રિયાને જોડને ચિદાનંદમાં લીન એવો તે કુમાર, ત ત્વવૃત્તિથી તે તે ક્રિયાને ચિંતવવા લાગ્યો. તે જેમ કે:- અહો ! પ્રથમ આ સ્ત્રીયો જે ગીતગાન કરે ળે, તે પણ કેવલ પ્રલપન માત્રજ ળે. કેમ કે તે સ્ત્રીના ગાયેલા ગુણ માંહેલો એક પણ ગુણ પરણવા આવેલા પ્રાણીમાં હોતોજ નથી. તથા વલી જે વરનાં અને કન્યાનાં લગ્ન થાય ળે, તેને જગતમાં સદુ કોડ લોકો વિવાહ કહે ળે, તે વસ્તુતઃ સ્વરૂંજ ળે. કેમ કે વિ એટલે વિશેષેં કરી વાહ, એટલે સંસારજારનું વહન કરવું. અર્થાત્ જેનાં લગ્ન થાય ળે, તે જીવ, સંસારનો સર્વ બોજો માથા પર લડ અકર્તવ્ય કર્મ કરે ળે. તેથી તે ઘણોજ ડુઃસ્વગ્રસ્ત થાય ળે. માટે તેને જગતમાં સદુ વિવાહ કહે ળે, તે વિ વાહજ ળે. વલી પરસ્પર પરણનાર એવાં વર અને કન્યાનાં સોપારી બદલે ળે, તે સોપારીજ નથી બદલતા, પરંતુ તે એકબીજાં, પુણ્યને વિષે પાપનું આરો પણ કરે ળે. વલી પરણવા આવેલો જીવ, જે સંપુટ નાંગે ળે, તે સંપુટ નથી

જાંગતો, પરંતુ તે પરણવા આવનાર જીવ, પોતાના ધર્મમંગલનેજ જાંગે છે. વલી તે વિવાહાર્થે આવેલા વરનું, સાસુ નાક તાણી ગલામાં ઢેડો નાચી તેને માંમવામાં ઝેંચી લાવે છે, તે નાક તાણી ઝેંચતી નથી, પણ એ પરણવા આવેલા પ્રાણીનું સર્વની સમક્ષ અપમાન કરે છે. વલી પરણવા આવેલા જીવને ચાર પોંચણામાં પ્રથમ, સાસુ સરીયે કરી પોંચે છે, તે સરીયે પોંચતી નથી, પણ તેથી એમ જણવે છે, કે હવે આ જીવ, શર જે બાળ તેણે કરી જીવોને હણશે. વલી તેને સાસુ બીજા મુશલ નામક પોંચણે કરી પોંચે છે, તેથી તે પોંચતી નથી, પણ તે એમ જણાવે છે, કે આ પરણવા આવેલો જીવ, હવે મુશ લોચી દીન જીવનું દલન કરશે. વલી ત્રીજે ધોંસરે કરી જે પોંચે છે, તેથી તે સાસુ એ જીવને એમ જણવે છે, કે હવેથી તારા ગલાપર સંસારજાર તાળવાનું ધોંસરું પડશે. તે તારે વેલની પઠે ઝેંચવું પડશે. વલી સાસુ, ચોથું પોંચણું જે ત્રાક, તેણે કરીને પોંચે છે, તેથી તે એમ સૂચવે છે, કે હવે આ પ્રાણી કર્મ સૂત્રને કાંતવા માંમશે? આ સર્વ અનિપ્રાય ચાર પોંચણાયેં કરી પોંચવાનો છે. વલી લોકો માયરું જે કહે છે, અને તેમાયરામાં પરણવા આવેલો જીવ જાય છે. તે માયરામાં નથી જાતો, પરંતુ માયાગૃહમાં જાય છે, અર્થાત્ તે માયરામાં પરણવા જનારો જીવ માયાગૃહમાંજ પડ્યો, એમ જાણવું. તેમાં વલી પાઠો તે ચોરી ફરતા ચાર ફેરા ફરે છે, તે ચોરીના ફેરા નથી ફરતો, પરંતુ તેથી તે જીવ એમ જણાવે છે કે હવે હું, ચતુર્ગતિરૂપ જવત્રમણ કરીશ? વલી રાત્રે વર અને કન્યા પરસ્પર કંસારજનક્રુણ કરે છે, તે કંસાર નથી જમતાં, પરંતુ તેથી એમ જણવે છે, કે હવેથી અમારા બેહુ જીવોના ત્રપા તથા આચાર જાશે? કારણ કે નિર્લક્ષ્ય થઈને સર્વની સમીપે એક બીજાનું ઇતું ટાપે છે. તથા પરણનારો પ્રાણી બીજાં કોરાં કેસરીયાં વસ્ત્ર પહેરે છે, તે બીજાં કોરાં કેસરીયાં વસ્ત્ર નથી પહેરતો, પણ તેથી તે આપણને એમ જણવે છે કે, હવેથી અમારું પાવિત્ર્ય દૂર ગયું. વલી તે વસ્ત્રે બ્રાહ્મણો જે પુણ્યાહં પુણ્યાહં. સાવધાન, સાવધાન. એમ જણે છે, તેથી તે એમ સૂચવે છે, કે હવે આ જીવના પુણ્યના દિવસ ગયા, અને પાપના દિવસ આવ્યા. માટે તેને પલાયન થવાનો સમય આવ્યો છે. તેથી જો તે સાવધાન થાય તો સારું. એમ સંસારપાશથી નિકલવાના સૂચના કરે છે, તો પણ અહીં એવો તે પરણવા આવેલો જીવ, પલાયન કરતો નથી. ત્યારે તેને વરમાલારોપણ કરે છે. અર્થાત્ તેને સંસારપા

શમાં નાચે છે. આ પ્રકાની વિવાહને વિષે પ્રત્યક્ષ વિડંબના દેખાય છે, તો પણ ક્લીબ અને અતિપાપિષ્ઠ એવો આ પ્રાણી, કાંઠી પણ આંચ ઝઘાડી જોતોજ નથી. આવી રીતે તે ગુણસાગર કુમાર, અંતરંગવૃત્તિથી જુવે છે, અને તેવી સન્નાવનાથી કર્મોને નિર્જરાવે છે. અને જગતના લોકો જે છે, તે બહિર્વૃત્તિથી જુવે છે. એમ કરતાં તે સર્વ વિવાહક્રિયા સંપૂર્ણ થાય છે. હવે વિવાહાનંતર તે ગુણસાગર કુમાર, પોતાની પરણેલી આઠે સ્ત્રીઓએ સહિત સહસ્ર પુરુષોએ વહન કરેલી એવી એક ઉત્તમ શિબિકાને વિષે બેઠો. અને સ્વજનોએ સહિત મોહોટી ધામધૂમથી મનોહર એવા પોતાના મંદિર તરફ ચાલ્યો. જ્યારે તે તરુણકુમાર, રાજરસ્તે આવ્યો, ત્યારે તો તે પુરની રહે નારી સર્વ તરુણીયો તૂર્ણતાથી દેવેંડને દેખવા જેમ દેવલોકની દેવીયો આવે, તેમ પોતાના ઝગ્ગ એવા ઘરને વિષે તથા અગાશીમાં, અટ્ટાલિકામાં આવી એકઠી થઈયો. અને ત્યાં તે કુંવરને જોડને કેટલીએક કામનિયો પરસ્પર કહેવા લાગીયો કે, હે બહેનો ! આ કુંવર તો કંદર્પથી પણ અધિક રૂપવાન્ છે. તેમ તેની આ આઠ સ્ત્રીયો પણ જાણે કામદેવની રતિ નામા સ્ત્રી પોતેજ આઠ સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરી પોતાના પતિને પરણવા આવી હોય નહિં ? એમ લાગે છે. કારણ કે તે સ્ત્રીયો જો આપણી સમાન લૌકિક હોય, તો તેને આવો કામસમાન સ્વરૂપવાન્ વર કેમ મળે ? તેથી આ સ્ત્રીયો અને કુમાર, મહોટા નાગ્યવાન્ હોય, એમ જણાય છે. તે સાંજની વલી બીજી સ્ત્રીયો બોલીયો કે હે બહેનો ! અમે તો એવું સાંજલ્યું છે જે ઝઘાહિત એવી આ આઠ સ્ત્રીયોને ઢોડીને કુમાર, બે ચાર દિવસમાં દીઠા લેશે. માટે જો એ દીઠા લે, તો પઠી આ સ્ત્રીયો નાગ્યવાન્ કેમ કહેવાય ? તેમ કુમાર પણ નાગ્યવાન્ કેમ કહેવાય ? ત્યાં વલી અન્ય સ્ત્રીયો કહેવા લાગીયો કે, હે વયસ્યા ! ઉત્તમ એવી યુવાવસ્થામાં આ કુમાર, જ્યારે આવી મદનમંજુષા સમાન શ્યામાર્તની સાથે પરણ્યો, ત્યારે તો હવે તે દીઠા લઈ રહ્યો. કારણ કે પારાધિના રત્નેલા પાશમાં પડેલો મૃગ, વલી કોઈ કાલે તે પાશમાંથી નિકલી શકે ? ના નજ શકે. તેમ હવે આ સુંદર સ્ત્રીયોના પાશમાં પડેલો કુંવર, કોઈકાલે તે પાશમાંથી નિકલી દીઠા લઈ શકે ? ના નહિંજ. તે સાંજની વલી અપરસ્ત્રીયો કહેવા લાગીયો કે, હે સચ્ચીયો ! એમ કરતાં કદાચિત્ આ કુમાર આવી મનોહર

મહિલાએ તથા સમુદ્સમાન સમૃદ્ધિને ઠોડીને જો સંયમ સ્વીકારે, તો તે કુમારની તુલ્ય બીજો કોણ ઉત્તમ કહેવાય ? કોણ નહિં. બાકી આ નવમાં નૂર્વે મરવાથી નીચ માગનારા, માયિક મનવાલા મુંઝાડ તો ઘણાજ નટકે છે? તે સાંજલીને વલી બીજી સ્ત્રીઓ બોલીઓ કે, હે બહેનો! જો આઠે કન્યાએ પ્રથમ એમ જાણતી હોય, કે આ કુંવર અમને પરણીને તુરત દીક્ષા લેશે? તો તેઓને વલી આ કુમાર સાથે શા માટે પરણવું જોઈયે? શું સોનાની ઠરી હોય, તે કાંડ પેટમાં મરાય? ના નજ મરાય. આ પ્રમાણે સર્વ નાગરિક સ્ત્રીઓ બોલે છે. તે વાક્યોને સાંજલતાં સાંજલતાં તે કુમાર, પોતાને ઘેર પહોંચ્યો. અને ત્યાં આવી નવ્ય એવા નિશાસનની ઉપર પોતાના પિતાની માઘી બાજુએ બેઠો. અને પછી તે કુમારની માઘી બાજુએ તેની માતા બેઠી, અને તેની સમીપ તેની સ્ત્રીઓ બેઠીઓ. હવે તે વચ્ચે, ઘણાંક મૃદંગો, સતાર, સરોદા, બિન, મોરબીન, વીણા. એ વગેરે વાદ્યોથી યુક્ત અને મનોહર એવું ગાયક લોકોએ ગાન કરવા માંડ્યું. તેમજ વલી તે સમયે પ્રેક્ષકને પરમ આનંદ થાય, તેવું નૃત્ય પણ થવા લાગ્યું. ત્યારે ત્યાં કેટલાંક લોકો તે ગાનને સાંજલવા અને નૃત્યને જોવા માટે આવ્યાં. તે સમયમાં સર્વ ઇંદિયો જેણે વશ કરી છે, નાસાગ્રપર રાખી છે દૃષ્ટિ જેણે, એવો તે ગુણસાગરકુમાર, તૃપ્તાત્મપણે શમામૃતકુંડમાં મગ્ન થઈને પોતાના પરમાત્મચિદાનંદ પદને ચિંતવવા લાગ્યો. કે અહો ! આ જગતમાં સ્ત્રી જે છે, તે સંસારવૃક્ષનું બીજજ છે. કેમ કે, જે સંતાન થાય છે, તે સ્ત્રી થકીજ થાય છે. અને તે સંતાનના અને સ્ત્રીના નિર્વાહ માટે જીવ, ઘણોજ પાપકર્મ કરે છે, અને પાઠાં તે પાપો તો પોતાનેજ નોગવવાં પડે છે. વલી તે સ્ત્રીઓ અને સંતાન કહેવાં છે? કે જ્યાં સુધી એનો સ્વાર્થ હોય છે, ત્યાં સુધી તેની પર રાગ ધરે છે, અને જ્યારે તેનો સ્વાર્થ સરતો બંધ થાય છે, ત્યારે પાઠાં તે તુરત તેની સાથે ક્લેશ કરે છે. માટે તીવ્રવૈરાગ્યવાન થઈને તેવી સ્ત્રીને તે કયો મૂર્ખ ઇચ્છે? અને વિરક્તને વિષે સંતતરક્ત એવી સ્ત્રી જો જોઈયે, તો તેવી તો એક મુક્તિસ્ત્રીજ છે. તે માટે તે મુક્તિસ્ત્રીનીજ ઠું પ્રાર્થના કરીશ? અને હવે તે કાર્યમાં વિલંબ ન કરતાં આજના પ્રજાત સાંજ પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરીશ! તેમ વલી સુગુરુનો વિનય કરીશ! શુદ્ધ એવા ધ્યાનને ધરીશ! અને પછી તત્કાલ સંસારરૂપ સમુદ્ધને તરીશ! આવી

रीतनी शुद्धजावना जावतां ते कुमारने पाठलना जवोमां जे कांइ अन्या सेलां शास्त्रो हतां, ते सर्व स्मरणमां आव्यां. तेथी तेणें अनित्य जावना जावतां कृपकश्रेणि आरोही. अने शुक्लध्यानं करी त्यां तेने सिंहासन पर बेठां बेठांज केवलज्ञान प्राप्त थयुं. त्यारें इंडियजित, शांतरसमग्र, निश्चलने त्र, एवा पोताना स्वामीने जोइने लज्जाथी अवनत ठे मौलि जेना, एवी ते आठे स्त्रीयो विचार करवा लागीयो के, अहो ! आ आपणा स्वामी गुण सागर कुमार हाल गृहस्थाश्रममां ठे, तो पण तेने धन्य ठे. कारण के ते शमसंपत्तिथी पूर्ण अलंकृत ठे. अने हवे आ आर्यपुत्र, कांइ सावद्य कर्मनी पात्रनूत एवी अमारामां रंजित थाय, तेम लागतुं नथी ? कदाचित् ते रागवान् नहिं थाय, तो पण अमो जाग्यवान् ठैयें, कारण के आवा मोहू गामी पुरुष, अमारा स्वामी थया ठे. वली आ पुरुषनुं अमें पाणिग्रहण कथुं ठे तेथी अमारो पण मोहू थाजे, केम के आ पुरुष, जरूर दीक्षा ग्रहण करी परमपद जे मोहू, तेने पामजे. तेम अमो पण दीक्षा ग्रहण करी मोहूपदने पामशुं ? आ प्रमाणना शुक्लध्यानरूप अग्निथी वाली नाख्यां ठे कर्मरूप इंधन जेणें एवी ते आठ स्त्रीयो पण, पतिव्रता होवाथी, त्यां बेठां बेठांज केवल ज्ञानने पामीयो. ते वखत देवताउयें हर्षायमान थइ, पोताना डंडुनि नगारांना शब्दें करी आकाश सर्व पूरी दीधुं. तथा सुगंधोदकनी वृष्टि करी. अने मनोहर, पांचवर्ण वालां पुष्पोनी वृष्टि करी. तेथी तेना घरना आंगणामां तो पुष्पोना पुंजो थइ गया. अने देदीप्यमान ठे कुंमलो जेनां एवा त्यां आवेला देवताउयें करी तेनुं सर्वमंदिर, सुशोजित थइ गयुं. ते जोइने ते गामनां सहु लोको कहेवा लाग्यां के अहो ! आश्चर्य ठे ! आश्चर्य ठे ! कारण के आ वैश्यना पुत्रना लग्नमां तेनी पुण्याइना आकर्षी देवताउ पण तेनुं वधामणुं करवा आव्या ठे. अहो ! वली एउनी क्रिया जे ठे, ते पण डुष्कर ठे, कारण के जे क्रियायें करी जेउयें उग्र एवा मोहमल्लना राज्यमां ते मोहमल्लने हणीने केवल ज्ञान उपाज्युं ! अहो ! तेमने आश्रवमांहे संवर थयो ! अहो ! धन्य, अने कृतपुण्य एवा तेउयें जन्मनुं साफल्य कथुं ! एम त्यां लोकोयें घणीज अनुमोदना करी. त्यां तो त्यां आवेला सर्व देवताउ स्तुति करी कहेवा लाग्या. के हे महानुनाव ! तमें सत्ववंत, धीर, सर्वज्ञ थया ठो, माटे तमोने धन्य

ठे. एम स्तुति करीने पढी ते देवोयें गुणसागरने तथा तेनी स्त्रीयोने समग्र एवो साधुनो वेष समर्प्यो. अने नमस्कार करी केवलज्ञाननो महोदो उत्सव कखो. त्थार पढी ते गुणसागरनां तथा ते कन्याउनां माता पिता पण अनित्यजावना जावी शुक्लध्यानं आरोही चारे घातिकर्म खपावीने केवलज्ञान पाभ्यां. ते सर्व वृत्तांत सांजलीने विस्मय पामेलो एवो ते गाम नो श्रीशेखरनामा राजा हतो, ते पण सपरिवार ते केवलीजगवानने वां दवा आव्यो. आवीने ते केवलीने त्रण प्रदक्षिणा दइ, तेमनी समीप योग्य स्थानपर बेठो. त्थारें वली बीजां पण ते गामनां लोको केवली जगवाननी वाणी सांजलवा माटें आव्यां. हवे सुधन कहे ठे के हे पृथ्वी चंड कुमार ! ते वखत हुं तो केटलाएक मालनां गाडां नरी व्यापार करवा माटे आ तमारा अयोध्या गाम तरफ व्यापार माटे आवतो हतो, त्यां तो में सांजल्युं जे “ गुणसागर कुमारने, तेमनी आव स्त्री योने, तेनां आव सासु ससराने अने ते कुमारनां माता पिताने केवल ज्ञान उत्पन्न थयुं ठे अने देवताउयें केवलज्ञाननो महोत्सव कखो ठे. तथा ते सर्व, केवलज्ञानें करी सर्व लोकालोकने हस्तामलकवत् जाणे ठे.” ते आश्चर्य सांजली, में मारा मालनां गाडा वालाउने तथा मारा साथने कखुं, के तमो चालता थाउ, त्यां हुं एक आश्चर्य थयुं ठे, ते जोइने आवुं तुं. एम कही हुं पण ते गुणसागरकेवली पासें गयो ? अने त्यां जइ केवलीने वांदीने योग्यस्थानपर बेठो. अने पढी बेठां बेठां वितर्क करवा लाग्यो के अहो ! लोको कहेतां हतां, के गुणसागरने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे, तो ते गुणसागर तो आ रह्या, परंतु तेने कांइ केवलज्ञान उत्पन्न थयुं होय, तेम जासतुं नथी ? अरे ! लोकोयें गप्प तो नहिं मारी होय ? वली में विचार कखो के ना पण ते ज्यारें देशना देवा लागशे, त्थारें तेनी मालम पडशे, अने ते देशना पण ज्यारें हुं थोडी वार बेसी श, त्थारेंज संजलाशे ? वली विचाखुं जे हुं बेसुं तो खरो, पण मारा मालनां गाडां तथा साथ बधो दूर जाशे, तेनुं केम थाशे ? अने जो हुं मुंजाइने एमने एम चाव्यो जावें, तो वली आवुं कौतुक मने क्यां जोवा ने मले ? माटे हुं ते जावें के रहुं ? एम हुं अनेकरीतें ज्यां वितर्क करुं बूं, त्यां तो केवली बोल्या के हे सौम्यसुधन ! सांजल. एम कहीने हुं मारा

गामथी वेचवामाटें मालनां गामां जरी थोडा सथवारा साथें आहिं आव वा निकळ्यो, त्यांथी मांमीने पाठो तेमनां दर्शन करवा गयो ते, तथा में जे जे वितर्क कखा हता ते सर्व, सांग कही आप्युं. अने वली कखुं के हे सुधन ! तुं वितर्क करे ठे के जो हुं जाउं, तो एवुं कौतुक क्यां देखुं ? तेथी तारुं आहिं रहेवामां के जावामां मन मानतुं नथी. पण जाइ ! आहिं ते शुं कौतुक ठे ? आनाथी पण अधिक कौतुक तो ज्यां तें जवा धाखुं ठे, त्यां अयो ध्यामां पृथ्वीचंद्रना दरबारने विषे थवानुं ठे. माटें तुं जलदी त्यां जा. कारण के तेम करवाथी तारो साथ पण ताराथी दूर नहिं थाय, अने वली तुने आ नाथी अधिक कौतुक पण जोवा मलज्ञे ? आवां वाक्य केवलीनां सांजली हुं तो घणोज हर्षित थयो. अने में जाण्युं जे अहो ! आ गुणसागर तो खरे खरा केवलज्ञानी ठे. कारण के जे कांइ मारो मानसिक विचार हतो, ते सर्व तेणें कही आप्यो ! एम जाणी तत्काल गुप चूप एमने एम हुं आहिं आववा निकळ्यो. त्यां तो मारा मालनां गामांउ पण मव्यां. पढी ते सर्वने लइने आहिं आव्यो. हे राजन् ! मारुं मन अत्यंत कौतुकाविष्ट होवाथी में आपना माणासोने मालनुं दाण आप्युं नथी तेम मारो माल पण उताखो नथी. अने एमने एम ते केवलीयें कहेला कौतुकने जोवामाटे तुरत आहिं आपनी पासें आव्यो हुं.

आ प्रकारनुं ते सुधनना मुखथी गुणसागरनुं वृत्तांत सांजली, गुण रागवान् एवो ते पृथ्वीचंद्र कुमार, आलस्य रहित थइ जावना जाववा लाग्यो, के अहो ! महामुनि, माहात्मा एवा ते गुणसागरकुमारने धन्य ठे. केम के जेणें मोहानुबंधने जीतीने पोतानुं कार्य साध्युं ठे ! अहो ! निरीह एवा ते माहात्माउने, निरंतर मोहोटी एवी जोगनी सामग्री धर्ममां कांइ पण अंतराय करी शकती नथी. अरे ! हुं आवी रीतें सर्व जाणुं हुं, तो पण आ मारां माता पिताना माहापणने वश थइने विकट एवा राज्ययंत्रना पाशमांशा माटे पड्यो हुं. अहो ! एवो दिवस ते मारे क्या रें आवज्ञे ! के जे दिवसमां हुं उत्तम पुर्जन एवा महोटा मुनियोनी गण नामां गणाइश ! वली हुं गुरुनक्त थई ज्ञान, दर्शन अने चरित्र, ते त्रणे रत्नोने धारण करनारो थाइश ! अरे ! मारा वद्दःस्थलमां हमारूप लक्ष्मी; क्यारें क्रीडा करज्ञे ! अने वली शून्यघरमां के, स्मशानमां के, शैलनी

उपर के, नदीना कांठापर, शमतान्वित तथा स्वाध्यायध्यानवान् यइने काउस्सगध्यानं क्यारें रहीश ! आवी रीतें जावना जावतां नवस्थितिने अने कर्मस्थितिने अजावें संवेगरंगमां जीलतो एवो ते पृथ्वीचंड कुमार, अपूर्वकरणना क्रमयकी मोहगृहमां जावानी निसरणीरूप रूप कश्रेणियें चड्यो. तेथी अनुक्रमें ढीण जेने मोह थइ गयो ठे एवो ते पृथ्वीचंड, शुक्लध्यानरूप अनलें करी घनघातिकर्म खपावी ज्ञानावरणीयनी पांच, दर्शनावरणीयनी चार, अने अंतरायकर्मनी पांच. एम सर्व मली चउद प्रकृतिने खपावीने केवलज्ञानने पाम्यो. त्यारें तेने इंदें आवी इव्यलिंग एटले मुनिनो वेप अर्पण कख्यो. अने वली तेनो देवताउ सहित सौधमेंइ देवें आवी केवलज्ञाननो उत्सव कख्यो. पठी सुवर्णकमलनी रचना करी ते केवलीने ते सुवर्ण कमलपर वेसाखा. तदनंतर ते मुनींइनी सौधमेंइ, नमन करेला पोताना मस्तकमां पहेरेला मुकुटथी तेमना चरणारविंदनो स्पर्श करी नक्तिजावथी स्तुति करवा लाग्यो ॥ श्लोक ॥ जय निर्दोह निर्मोह, जय राज्याद्विनिःस्पृह ॥ जय नीरोष निर्दोष, जय त्वं सञ्चिरोमणे ॥ १ ॥ पापपंकेन नो लिप्तो, मनागपि जवानहो ॥ संसारसागरस्थोपि, ब्रुवनेपि तदद्भुतम् ॥ २ ॥ अर्थः—हे निर्दोह ! तथा निर्मोह ! आपनो जय थाउ. हे राज्ययकी पण निःस्पृह ! आप जय पामो. अने हे रोपरहित अने निर्दोष ! आप उत्कृष्टपणे वर्त्तो. तथा हे उत्तमजनशिरोमणे ! आप जयवंता वर्त्तो ॥ १ ॥ वली हे प्रनो ! आ जगतने विषे एक महोटुं आश्चर्य ठे, के आप संसारसागरमां रहेला ठो, ते ठतां पण बिलकुल पापपंके लिप्त थया नहिं ॥ २ ॥ आ प्रकारें ते सुरेंइ, केवलीनी स्तुति करी हाथ जोडीने तेमनी पासें बेगो. ते वखत ते पृथ्वीचंड केवलीनो पिता हरिसिंह राजा, पोतानी पद्मावतीराणी साथें आव्या. त्यां तो जेने केवलज्ञान उत्पन्न थयुं ठे, विश्वने आनंददायक, ज्ञानीयोनेविषे श्रेष्ठ, अने साधुवेषना धारक एवा पृथ्वीचंड पुत्रने जोइ आनंद पामी तेमने नमस्कार करी ते दंपती कहेवा लाग्यां, के हे पुत्र ! कुलक्रमागत सद्धर्मवान्, मुक्त नोगवाला, एवा अमारें तमारी पहेलां दीक्षा लेवी योग्यहती, तो ते दीक्षा पण लीधी नहिं. वली दीक्षा लीधी नहिं एटलुंज नहिं, पण युवावस्थामां संसारमां तीव्र वैराग्यवान् एवा तमोने मोहांध अने मूढ एवा अमोयें जर्जरीनूत एवा

आ राज्यरूपपांजरामां नाख्या ठे. तो हवे ते राज्यपंजरमां नाखवारूप अमारुं जे दुष्कृत, ते मिथ्या हजो. एम ज्यां कहे ठे, त्यां तो ते पृथ्वीचंद्रनी सोले स्त्रीयोने खबर पडी के पृथ्वीचंद्रकुमारने केवल ज्ञान प्राप्त थयुं. तेथी विकसित ठे नेत्रकमल जेनां एवी ते सोले स्त्रीयो, त्यां पोताना केवल ज्ञानी स्वामीने नमन करी त्यां बेठेलां पोतानी सासु पद्मावती राणीनी पठवाडे बेठीयो. त्यां बेठां बेठां जगवाननी शांतमुद्रा जोइने संवेगातिशयथी अनित्यजावना जावतां शुक्लध्यानं रूपकश्रेणी आरोहि, चारे घातिकर्म खपावी ते सोले स्त्रीयोने त्यां बेठांज केवलज्ञान उत्पन्न थयुं. त्यारें तेउने पण सौधमेंडें आवी इव्यलिंग एटले साधुनो वेश आपी ते इंडें तथा देव ताउयें तेमनी स्तुति अने नमन कयुं. हवे आवुं महोदुं आश्चर्य जोइने सुधन सार्थवाह तो विचारवा लाग्यो, के अहो ! जेवुं मने गुण सागरकेवलीयें कयुं हतुं, तेवुंज आ आश्चर्य थयुं ठे. एम ज्यां विचार करे ठे, त्यां तो ते पृथ्वीचंद्र केवलीयें धर्मदेशना देवा मांमी. ते जेमके:-

हे जव्यजीवो ! हे नइसत्त्वना धणी ! तमो कोइकालें धर्ममां प्रमाद करशो नहिं. अने नष्टदुरितद्वेषिसंग एवा संयमने स्वीकारो. वली जुउ. जन्म मरणरूप जेमां जल ठे, अने कषायरूप जेमां महोटा मत्स्यो ठे. राग द्वेषरूप जेमां वेल वधे ठे एवा संसारांबुधिने, सुसम्यत्त्वरूप जेमां स्थिति स्थान ठे, पांच संवर होवाथी आश्रवरहित, निपुणज्ञानरूप ना विकें युक्त, एवा चारित्ररूप नाव विना तमो कोइकालें तरी शकशो नहिं. अने ते चारित्ररूप नाव, मनुष्यजन्मरूप सामग्री विना प्राप्त थातुंज नथी. वली ते मनुष्यजन्म सामग्री पण, कोइएक वाणीयाना पुत्रोयें पोतानां अमूढ्यरत्न वेची नाख्यां अने ते जेम तेउने पाठां मळ्यां नहिं, तेम मलती नथी. अर्थात् जीवने मनुष्यसामग्री मलवी अत्यंत दुर्लभ ठे.

आवां वचन सांजली सहुकोइ पूठवा लाग्यां के हे प्रनो ! तें वाणीया ना पुत्रो कोण हता ? तथा तेमणें ते रत्नो केवीरीतें वेची नाख्यां ? ते कहो. त्यारें केवली कहे ठे, के एक तामलिषी नामा नगरी ठे, तेमां श्रीकीर्त्ति नामा राजा राज्य करे ठे. ते राजायें पोताना गामना रहेनारा सहुकोइ ने कहेवराव्युं के मारा गामना रहेनारा माणासोयें जेटली कोटिइव्य होय, तेटली ध्वजाउ पोताना घरपर चडाववी. अने आम कहेवराववाथी

एम जाणवुं नहिं जे राजाना मनमां कांइ कपट ठे, तेथी तेणे कपटथी कहे वराव्युं ठे? माहारे तो आम कहेवरावानुं कारण एज ठे, के सौम्यदृष्टि एवा मारा गाममां कोण अधिकइव्यवान् ठे? आम कहेवरावाथी हुं जाणुं के आ माणस धनिक ठे. अने पढी खुशी थइ तेनुं हुं मान करुं? तथा तेनी कीर्त्ति, नाटलोको पासें सर्वत्र कहेवरावुं. ते वचन सांजली सद्गु कोइ धनिकोयें स्वस्वइव्यकोटीप्रमित ध्वजाउ चडावी. तेमां अतियत्नथी अनेकरत्नसंग्रह कारक अने रत्ननो व्यापार करनार काइएक धनदनामा शेर रहेतो हतो, तेणें पोतानी पासें सद्गुथी अधिक इव्य हतुं, तो पण एक पण ध्वजा चडावी नही. त्यारें मानरूप जेने धन ठे अने यशनी इहावाला एवा ते श्रेष्ठीना जे पुत्रो हता, तेमणें, जेमणें ध्वजाउ चडावी. हती तेनी कीर्त्ति, मागधना मुखथकी सांजली. तेथी ते अत्यंत खेद पांम्या. अने पोताना पिताने कहेवा लाग्या के हे पिताजी ! आ गाममां आपणाथी उठा धनिको ठे, ते स्वगृहपर ध्वजाउ चडावीने पोतानी कीर्त्ति, मागधलो कोना मुखथी जगतमां प्रवर्तावे ठे, तो आपणा घरमां वधारे तो नहिं, परं तु एककोडि इव्य पण नथी शुं? के जेथी तमें एक पण ध्वजा चडावता नथी? ते सांजली तेनो पिता बोव्यो के हे पुत्रो ! आपणे कांइ इव्यनी संख्या काढी नथी, अने तेम करतां कदाचित् जो तेनी गणती करीयें, तो ते मांम कोडी इव्य थाय, परंतु आपणे बीजाउनी पठें मृषा कीर्त्तिकराववी नथी. अने सुझजनने तो धर्मकार्य विना जे महोटाइ करवी, ते उचितज नथी. अने जगतमां पण कहेवत ठे, के “ पोतानो गोल पोतेंज चोरी खावो. ” तेम आपणे आपणा घरमां जे कांइ इव्य होय, ते मनमांज समजवुं. एम ते पुत्रोने तेना पितायें घणाज समजाव्या, तो पण ते कदा ग्रहीपुत्रो तेवा विचारथी विराम पांम्या नहिं. तेम तेना पिताना वचनने उल्लंघन करवाने पण समर्थ थया नहिं. तेथी ते एमने एम मनमांज सम जी बेसी रह्या. अने विचारवा लाग्या के आ आपणो पिता जो कोइक ठेकाणें जाय, तो ठीक थाय ? एम ज्यां विचारे ठे, त्यां तो दैवयोगथी परगाममां रहेता ते धनद श्रेष्ठीना सगाने त्यां लग्नप्रसंग आव्यो, तेथी ते धनदने ते गाम जवुं पड्युं. हवे तेना जवानी वाटज जोता तेना पुत्रोयें, अवकाश जोइने घरना जंमारमां जे कांइ रत्नो हतां, ते सर्व काढ्यां

अने ते रत्नोने जेम आवे तेम जलदी वेची नाख्यां. अने सर्वरत्नोनुं इव्य एकतुं करी तेनी गणतरी करीने जेटली कोडी इव्य थयुं, तेटली ध्वजाउ तेउयें पोताना घर पर चडावी. तथा बीजा कोइयें सुवर्णकुंज चडाव्यो न हतो, परंतु तेउयें तो सुवर्णकुंज पण चडाव्यो. त्यारें मागधलोकोयें तेउ नी अत्यंत प्रशंसा करी. ते सांजलीने तेउ परस्पर कहेवा लाग्या, के अरे! अटला दिवस तो वृद्धपणाथी मूढ थयेला आपणा पितायें आपणने वृथा आवी उत्तमकीर्त्ति मेलवता अटकाव्या ? हवे ते पुत्रोपासंथी रत्नना ले नारा वेपारी परदेशी होवाथी वेचातां लीधेलां रत्नोने लइने पोतपोताने देश गया. पढी तुरत ते धनद श्रेष्ठी परगामथी आव्यो, अने आवीने ज्यां जुवे ठे, त्यां तो पोताना घरपर सुवर्णकलश युक्त घणीक ध्वजाउ फट कती दीठी. त्यारें पोताना पुत्रोने पूढवा लाग्यो, के हे पुत्रो ! आ आपणा घरपर ध्वजाउ कोणे ? तथा केम ? तथा केवा हिसावें चडावी ठे ? ते सांजली मतिगर्वित एवा ते पुत्रो बोल्या के हे पिताजी ! आप गया पढी आपणा जंमारमां जे रत्नो नखां हतां, ते सर्वे काढीने अमें वेची नाख्यां, अने तेनुं इव्यगणी तेने हिसावें ध्वजाउ चडावी ठे ? कह्युं ठे के ॥ गाथा ॥ किं तीए सिरीए, पीवराए ठन्नाए गेहनिहीयाए ॥ विष्फुरइ जए न जउ, मिथंक किर एुळला किन्ती ॥ १ ॥ अर्थः— जे लक्ष्मीवान जननी लक्ष्मीथी चंद्रमास मान जो उज्ज्वल एवी कीर्त्ति प्रसार न थइ. अने ते लक्ष्मी घरनां जोयरा मां प्रबुद्धरीतेंज माटेली रहीं तो ते लक्ष्मीथी पण शुं ? ॥ १ ॥ ते सांजली ध नदश्रेष्ठी अत्यंत कोपायमान थइ तेउने कहेवा लाग्यो के हे कुलांगारो ! हे कपूतो ! हे कुजन्मवालाउ ! हे कुकर्मीयो ! हे कुलहणवालाउ ! आ त में जे रत्नो वेचीने लक्ष्मी लीधी, ते सर्वलक्ष्मी, मारा एकरत्नना मूल्यनी पण नथी. अर्थात् मारां अति मूल्यवान् रत्नोने मूर्ख एवा तमोयें पाणी ना पाडमां फेंकी दीधां ? तेथी. तमें सर्वे मारा घरमांथी जलदी बाहार निकलो. अने खवडदार ठे, जो मारां वेची नाखेलां रत्नो पाठां लावी आप्या विना घरमां आव्या ठो तो ? एम ज्यारें ते घणुंज खीज्यो, त्यारें ते सर्वपुत्रो, जेउने वेचातां रत्नो आप्यां हतां, ते लोकोने शीधवा माटे निसव्या. तेणें तेउने आखी पृथ्वीमां शोध्या, परंतु जेमनुं कांइ नाम, ठास जाणताज न हता, तेथी तेउने मळ्या नहिं. तो पढी रत्नो तो क्यांथीज

મને? જ્યારે તેને તે રત્નના ગ્રાહકો ન મળ્યા, ત્યારે તે પાઠા રચીને પોતાને ઘેર આપ્યા. હવે કેવલી તે દૃષ્ટાંતનો ઉપનય કહે છે. કે હે જગજનો! તે શ્રેષ્ઠિપુત્રોને પૂર્વોક્ત રત્નના લેનારાં પાસેથી તે રત્નો, કદાચિત્ દૈવયોગે ઉપલબ્ધ થાય, પરંતુ આ જીવને જો આ મનુષ્યજનરૂપ જીવસામગ્રી, મુક્તિ પદ પામવાની જોગવાઈ, અને જિનધર્મ, પ્રમુખ જો પ્રાપ્ત થયાં હોય અને તે જો હારી જાય. તો તે સર્વ તેને કોઈ કાલે મને નહિં. કહ્યું છે કે ॥ માણુ સ્સ સ્વિત્ત જાઈ, કુજરૂવારોગમાઝયં બુદ્ધી ॥ સર્વાણુગ્ગહ સદ્ધા, સંજમો ય લોગમ્મિ હુલ્લહાઈ ॥ ૧ ॥ અર્થ:—મનુષ્યક્ષેત્રમાં ઉત્પન્ન થાવું, સુકુલ, સુરૂપ, આરોગ્ય, આયુષ્ય, બુદ્ધિ, સર્વનો અનુગ્રહ, ધર્મશ્રદ્ધા અને સંયમ. એટલાં વાનાં જીવને આ લોકમાં મલવાં હર્ષજ છે. તે માટે તમોને પ્રાપ્ત થઈ એકી મનુષ્ય જન્માદિક સામગ્રી, તેને તમો કષાય તથા વિષયજોગના જોગથી હારી જાઉં માં. અને હે જગજનો! નિર્વાણસ્થાનપ્રત્યે પ્રયાણ કરવામાં સારા વાહન સમાન એવા સંયમને સ્વીકારો. આવાં તે કેવલીનાં અમૃતસમાન વચન સાંજલીને ત્યાં બેઠેલા કેટલાએક જગજનો, સાધુના અને શ્રાવકના ધર્મને પ્રાપ્ત થયા.

હવે ત્યાં બેઠેલાં પૃથ્વીચંડ કેવલીની માતા પદ્માવતી રાણી, તે કેવલીને પૂછવા લાગ્યાં કે હે જગવન! અર્હધર્મને જાણતા એવા અમો બેદુ સ્ત્રીપુરુષને તમારી પર અત્યંત દૃઢસ્નેહ રહે છે, તેનું શું કારણ હશે? તે સાંજલી કેવલી કહે છે. કે હે માત: ! આ જવથી આગલના જવમાં તમે પ્રિયમતી નામા રાણી હતાં, અને આ મારા પિતા, તમારા સ્વામી જયરાજા નામા રાજા હતા. ત્યારે હું તમારો બેદુનો પુત્ર હતો. જ્યારે તમો બેદુ સંયમારાધન કરી તે સંયમના પ્રજાવથી અનુત્તરવિમાનને વિષે દેવ થયાં. ત્યારે હું પણ સર્વાર્થસિદ્ધિ વિમાનને વિષે દેવ થયો હતો. અને તેમજ વલી આ જવને વિષે પણ આપણો આપણા પૂર્વજવની પઠે યોગ થયો છે. તેથી તે પૂર્વજવના યોગથી મારી પર તમને ઘણો જ સ્નેહ થયો છે. તે સાંજલી તે રાજાને અને પદ્માવતી રાણીને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. અને તુરત પઠી પાઠું કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ત્યારે સુધર્મેન્દ્રદેવે તેડના કેવલજ્ઞાનનો મહોત્સવ કહ્યો. તે વચત સમગ્ર અથોથ્યા નગરીમાં જગતને આશ્ચર્યકારક મહોટો આનંદ વર્ત્યો. હવે તે સુધન સાર્થવાહ તે કેવલી જગવાનને નમસ્કાર કરી પૂછવા લાગ્યો, કે હે જગવન! તમો તથા ગુણસાગરકુમાર સમાન ગુણવાન કેમ છો? ત્યારે શંખરાજા

અને કલાવતીરાણીના નવથી આરંજીને પોતાને તથા ગુણસાગર કુમારને હાલ કેવલજ્ઞાન उत्पन्न થયું, ત્યાં પર્યંતનું સર્વ વૃત્તાંત સર્વસમઢ્ઢ કહિ આપ્યું. અને વલી પણ કહ્યું કે, હે સુધન ! અમેં વેદુજણેં નવોનવ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ને પુષ્ટ કહ્યું છે, તેથી જ્યાં અમો અવતર્યા, ત્યાં સુખસંપત્તિને અને વીતરાગધર્મને પામ્યા. અને વલી આ નવમાં પણ વિષયપાશમાં ફસાયા નથી. અમોયેં પૂર્વલા નવોમાં સરસ્વી પુણ્યાઃ ડપાર્જી, તેથી સરસ્વે યોગેં શુક્લધ્યાનેં અમોને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું, અને હેસુધન ! થોડાજવલતમાં પ્રાપ્ત થવાનું છે સિદ્ધિ સુખ જેને તથા તત્ત્વાર્થને જાણનારા, ંવા જીવોનું મન, કોડપણકાલેં વિષય વાસનામાં વિચરતુંજ નથી. વલી આ સ્ત્રીયો જે છે, તે પૂર્વનવમાં સંયમારાધન કરી અનુજ્ઞરવિમાનને વિષે દેવતા થડ્યો હતી. તે પાઠી આ નવનેવિષે મારી સ્ત્રીયો થડ્યો છે. ક્ષીણ થયાં છે કલ્મષ જેનાં ંવી આ ઉત્તમ સ્ત્રીયો, કેવલ જ્ઞાનને પ્રાપ્ત થડ-છે. માટે સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી જો જોડ્યેં, તો જે માણાસમાં સરસ્વા ગુણો હોય છે, તેડનેજ પરસ્પરપ્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે. જુડ. રાજહંસની સ્ત્રીયો કોડકાલેં કાકસાર્યેં રમે ? આ પ્રકારની તે કેવલીના મુલનીદેશના સાંજલીને તે સુધનશ્રેષ્ઠી સારી રીતેં ધર્મવોધ પામ્યો, તેથી તેણેં સમ્યક્ત્વમૂલ શ્રાવકનાં વારે વ્રત અંગીકાર કહ્યાં. અને ત્યાં કેવલિનગવાનની દેશના સાંજલવાવેઠેલા બીજા લોકો જે હતા, તેડયેં પણ આગાર અણાગારરૂપ ધર્મને આરાધ્યો.

હવે તે હરિસિંહરાજાનો ંક નાનો પુત્ર હરિપેણનામા હતો, તેને ડંડેં આવી તે હરિસિંહરાજાના રાજ્યાસન પર બેસાલ્યો. ત્યાંથી પઠી જેને કેવલ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે ંવા તે પૃથ્વીચંડ અને ગુણસાગર તથા જે કોડ બીજા કેવલ જ્ઞાની હતા તે સર્વ, વિહાર કરવા લાગ્યાં ॥ શ્લોક ॥ ક્ષિતિતલવિયદંકે નચ્ચ પંકેરુહાણા, મથરચિતવિકાશૌ ડુસ્તમસ્તોમનાશૌ ॥ સડુપરુતિવિલાસૌ ડુર્ય હ્યસ્તજાસૌ, ચિરમિવ રવિચંડૌ નિર્ગતૌ ડૌ મુનીંડૌ ॥ ૧ ॥ તૌ સ્નેહમુક્તૌ સુગુણૌ જગજૂદે, સમસ્તવસ્તુપ્રતિજાસકૌ સદા ॥ નિર્દોષજાસા સુદૃશાં સુ સ્વપ્રદૌ, ગતૌ ચ નિર્વાણમપૂર્વદીપવત્ ॥ ૨ ॥ ક્ષાંત્યાદિમુક્તાફલમ્કુતં યઃ, શીલાંગરત્નૈઃ સુતપોમણીઢમ્ ॥ ગૃહ્ણાતિ ચારિત્રનિધિં હિ પૃથ્વી, ચંડર્ષિવલ્લાતિ સ મુક્તિલક્ષ્મીઃ ॥ ૩ ॥ અર્થઃ—પૃથ્વીતલરૂપઆકાશસ્થાનમાં નેચ્ચરૂપકમ લોને વિકસિત કરતા, ડુસ્તમ ંટલે મિથ્યાત્વરૂપ જે અંધકાર, તેને નાશ કરતા, ઉત્તમ ંવા ઉપકાર કરવારૂપ છે વિલાસ જેમનો, ડુરાગ્રહિજીવોનું

ग्रहण कथुं ठे जेणें, अर्थात् मिथ्यात्वीनो पराजय करता एवा ते पृथ्वीचंड
अने गुणसागर केवलिरूप रवि अने चंड, ते घणोक काल विहार करता हवा
॥१॥ स्नेहरहित, उत्तमगुणवान्, जगदूपघरनेविषे समस्तवस्तुने प्रदीपनीपठें
प्रतिभास करता, सदा निर्दोषी, सम्यगुद्दृष्टिजीवोने सुखदायक एवा ते वेदु
केवली, आयुःक्षय उपजावी, सुस्थानकें शैलेशीकरणें शुक्लध्यानै सर्व कर्मने
खपावी, अपूर्वदीपकनी पठें, निर्वाणपदने एटले अजरामर, निरालंब, अवि
नाशि, परमानंदमहोदय एवा सुखने पामता हवा ॥२॥ माटे कवि कहे
ठे, के हे जव्यो ! क्हांत्यादिरूप ठे मुक्ताफलो जेमां अने शीलांगरूप ठे रत्नो
जेमां, तथा उत्तमतपरूप जे मणियो, तेणे करी व्याप्त, एवा चारित्ररूपनि
धिने जे जीव ग्रहण करे ठे, ते जीव, पृथ्वीचंड अने गुणसागर रूपिनी पठें
मुक्तिरूपलक्ष्मीने पामे ठे ॥३॥ इति श्रीपृथ्वीचंड गुणसागररूपि केवलज्ञान
प्राप्तिमोक्षगमनवर्णननामैकादशः सर्गः ॥ ११ ॥ आहिं शंखराजा अने
कलावतीराणीना जवथी मांमीने पृथ्वीचंड अने गुणसागरना एकवीशे जव
संपूर्ण थया. तेमां आ एकवीशमे जवें ते वेदु जीव, मोक्षें गया ॥ ११ ॥

॥ अथ प्रशस्ति श्लोकाः ॥ श्रीमद्दीर्घजिनेश्वरस्य सुगतादीशस्य तीर्थे वरे, गच्छे
श्रीकटुकानिधे प्रथमतोविद्वत्कलाखंमलः ॥ साहेन्यःकटुकादिमः शुजमतिर्ध
र्मैकतानोऽनवत्, तत्पट्टे बहुशास्त्रनिश्चितमतिः श्रीखीमसाहाद्वयः ॥१॥ वीर
शाह इति तत्पदेऽनवत्, जीवराज इति वा चतुर्थके ॥ तेजपाल इति पंचमे पदे,
रत्नपाल अनवच्चषष्ठके ॥२॥ तत्पट्टधारी जिनदासनामा, तेजादिपालोष्टमके
बनूव ॥ कल्याणनामा नवमे पदे च, दिक्संख्यके शुद्धदुर्जीति नामां ॥३॥ तद
नुगे च पदे सुकुलोद्भवे, कविकुलाग्रगतोजणनामकः ॥ तदनुलब्धकनामकसा
हजी, शुचिनयादियुतोहि विराजते ॥४॥ प्रशस्तबोधशालिनः परोपकारका
रिणो, गुरोः पदांबुजं मया प्रणम्य नक्तिपूर्वकम् ॥ सुशिष्ययाचनेन मे ज
गज्जनोपकारतो, विशिष्टसच्चरित्रके कृतः सुबालबोधकः ॥ ५ ॥ अष्टशततमे
वर्षे, प्रमिते सप्तमोत्तरे ॥ मार्गशीर्षसिते पक्षे, पंचम्यां जानुवासरे ॥ ६ ॥
रचितोयं मया ग्रंथो, विद्वेपरहितःकृतो ॥ शोधनीयः सतां धूर्यै, र्यडुत्सूत्रं
नवेदिह ॥ ७ ॥ प्रमादाद्गीतरागाङ्गा, विरुद्धं यन्मयोदितम् ॥ परोपकारनै
पुण्य, वर्त्तिनः शोध्यतां बुधाः ॥ ८ ॥ राधकेति पूर्वङ्गे, चातुर्मासस्थितेन
च ॥ कटुगच्छेशलब्धेन, कृतोयं बालबोधकः ॥ ९ ॥ संपूर्णोयं ग्रंथः ॥ शुजमस्तु ॥

